

श्री उत्तराख्ययन सूत्र मूळ, भाषान्तर तथा टीका.

छाथी प्रसिद्ध करनार—महेता मोहनलाल दामोदर,

राजकोट—काठिआवाड

પ્રસ્તાવના.

ઘણાં જાણીતા ધાર્મિક સંપ્રદાયોમાં અનુક્રમ રાજ વ્યવસ્થિત થતા એક પ્રકારનો સમય આવી જાય છે કે, તેના અનુયાયીઓનું સ્વર્ગમાં મુક્તિ હોવાનું પ્રતિજ્ઞાપન થાય છે અને તેઓ ધર્મના માત્ર ચાલનાં વલગી રહે છે, એવી પરિણામ એ આપે છે કે મનુષ્ય જીવન ઉપર ધર્મની જે હમદા અસર રહેશે એટલે જ તે રહેશે નહીં, આથી સમય આવે છે ત્યારે કેલવોલ વર્ગ ધર્મના એ પડછાયોને તત્ત્વ તરીકે સ્વીકારવા તરફ હતાશીનતા ધારણ કરે છે, અને અગ્રિમિત વર્ગ જે માર્ગ જાણે તે માર્ગે તેને જવા દે છે, એ વચ્ચે સામાન્ય જન મહલ ધર્મના અમુક આચાર અને ક્રિયાને વલગી રહે છે હતા, પરંતુ પરાપ્રેરણા ચાત્રતા આપેલા મિત્રા અને સ્ત્રીને લઈને તેઓ તેમ કરે છે, જિદ્દગીના સત્યમાર્ગ દર્શક મોમિયા તરીકે, તત્ત્વજ્ઞાનને અમારે, ધર્મનો તઓ ઉપયોગ કરી શકતા નથી.

ઘણાં જાણીતા ધર્મ અને પથની અત્યારે આવી સ્થિતિ જોવામાં આવે છે, જેન ધર્મની સામત સ્થિતિ પણ એ પ્રમાણના યોગને મઝતી છે, જેન માંખાને પેટે જન્મેલા કેટલાક કેટલાક જન્મવાના સંસ્કારોને લઈ, સ્વર્ગને તત્ત્વને વડે પડાવારૂપ માને છે, તેઓ પોતે એમ સમજે છે અને અન્યને એમ સમજાવે છે કે મનુષ્ય જીવનમાં ધર્મ જેવી સ્થાની કઝી જરૂર નથી, એટલું જ નહિ પણ ધર્મ જોઈએ અને ન માની શકાય એવી કલ્પનાઓ સંગ્રહસ્થાન છે અને તેથી તે સુઝાનકારૂ છે, અને આપણને આગલ વધતા અટકાવવામાં તે મટક સમાન છે, અર્થાત ધર્મને તેઓ એક દર્દરૂપ માને છે અને એટલેથી મુક્ત થવાને પોતે મન્યત્ત કરે છે અને અન્યને મન્યત્તશીલ થવા ઉપદેશ કરે છે.

કેલવોલ વર્ગને ધર્મ તરફ આત્રો અગમ્યો શાથી ઉત્પન્ન થયો હશે અને એ મેર સમજ કેમ દૂર યાય એ પ્રશ્નો અતિ મહત્ત્વના છે. ધર્મને નામે માત્ર વાહાચાર પાલનારા અને અમુક અમુક ક્રિયા કરનારા મનુષ્યોના પ્રિચાર, વાળી અને કર્મમાં પરસ્પર વિકલ્પતા માત્ર જોઈને તેઓ એમ માનવાને ઉતાવળ કરે છે કે ધર્મ મનુષ્યને હતાતિના માર્ગે ચલાવવાને અશક્ત છે.

વીજું કારણ એ જળાય છે કે શેદિક મુલ એ જિંદગીનું સાર્થક મનાવા લાગ્યું છે અને સંસાર-ત્રયપ-વાસનાના ત્રાસ સાધવાન તન, યનની તપસ શક્તિઓનો ઉપયોગ પણ એ જ માર્ગે થતો જણાય છે, સ્વધર્મનો અજ્ઞાનતા અને પાશ્ર્વત્ય પ્રજાના રીત-રીવાજ અને રહેણી રહેણીના અનુકરણનું એ પરિણામ છે એમ કહીએ તો સોંડું નથી.

મૃદ અને શાઢામાં અપાતી કેલવર્ણિમાંથી ધાર્મિક શિક્ષણનો વહિષ્કાર અને પ્રચલિત ભાષામાં ધર્મ-પુસ્તકોના ભાષાન્તરોનો અભાવ એ પણ ધર્મની અવનતિનાં અન્ય કારણો છે.

એ ગેર સમજ દૂર કરવાને જ્ઞાનનો પ્રસાર એ જ માત્ર એક ઉપાય છે. જીવન્-મૃત્યા યાને પ્રાણી માત્ર પ્રતિ ભ્રાતૃભાવ ઉપર રચાયેલા જૈન ધર્મનો પાયો અતિ ડંડો અને મુદ્દા છે. આત્મવત્ જગતને જોનાર પ્રાણી સમજે છે કે સકલ સૃષ્ટિ એકજ શરીર રૂપ છે અને તેમાં વસતા પ્રાણીઓ તેના અવયવ રૂપ છે; અને તેથી તેમાંના એકાદ અવયવને રૂઝા કરતા આઘા શરીરને વ્યથા પહોંચે છે અને તેના પરિણામ તમામ અવયવોને ભોગવવા પડે છે. ધર્મનો આવો મોટો અને ઉચ્ચ સિદ્ધાન્ત હોવા છતાં જૈન ક્રૂરમાં જન્મેલ તરીકે ઓઢ-સ્વાચનાર કેટલાકનું વર્તન ઈથી વિપરિત જોવામાં આવે છે તેનું કારણ શું? કારણ માની લીધેલો સ્વાર્થ અને અજ્ઞાનતા. આપણે કહે 'યતી પ્રત્યેક ભૂત, અપરાધ અને પાપનું મલ તપાસીશુ તો સ્વાર્થ સિવાય વીજું ભાગ્યે જ હશે. અને એ સ્વાર્થ બુદ્ધિનુ ઉત્પત્તિ સ્થાન અજ્ઞાનતાજ છે.' તેટલાજ મોટા જૈનધર્મનાં પુસ્તકોમાં ફરમાવું છે કે પ્રથમ જ્ઞાન અને પછી દયા. ઉઢો વિચાર કરી જોવાથી જણાવે કે અન્યના ભોગે પોતાનો સ્વાર્થ સાધનાર અજ્ઞાની પાપર પ્રાણીજ હશે. અર્થાત્ તે સ્વાર્થ-પ્રગયણ છે કારણ કે તે અજ્ઞાન છે.

વિચાર એ એક પ્રત્યક્ શક્તિ છે. વાણી અને કર્મ પતો માત્ર વિચાર દુષ્કર્મી શાઢાઓ છે. પ્રાણી માત્ર તરફ પ્રેમભાવના વિચાર દુષ્કર્મે પ્રેમના, અને દ્વેષભાવના વિચાર દુષ્કર્મે દ્વેષના ફલ લાગે એ કુદરતના નિર્ધિકલ્પ નિયમ છે. તેટલા મોટા કામ, ક્રોધ, લોભ, માઠે મદાદિને વિચારમાં પણ સ્થાન આવવું એ ફેવલ અજ્ઞાની મનુષ્યનું કામ છે. પણ પક્ષીઓ તરફ દર્શાવેલો પ્રેમભાવ પણ વ્યર્થ નથી જતો, તો પછી મનુષ્ય તરફનો એ પ્રાપ્ત નિર્ધર નજ જાય એ વાત સ્વતઃ સિદ્ધ છે અને મુલ અને શાન્તિનો એ જ સાચો માર્ગ છે અને જૈન ધર્મની પણ એ જ પ્રરૂપણા છે.

આવા આવા વિચારોને લઈને જ્ઞાનના પ્રસાર અર્થે સૂત્રના ભાષાન્તર કરવાનું વાર્ધ હાથ ધર્યું છે. શ્રી ઉત્તરાયન સૂત્ર ગૃહ સૂત્રોમા પ્રથમ પટ ધોગવે છે તેનો ઉદ્દેશ ટાલવા દલીલોથી કર્તવ્યનું જ્ઞાન અપવાનો, સસારના ભય અને ત્યાગચોથી ચેતાવવાને અને જૈન ધર્મના મુરચ સિદ્ધાન્તો સમજાવવાના છે. તેમાં અમ્ય માત્ર મતાન્તરોનું સ્પષ્ટીકરણ અને ચડન પળ કાઢી કોઈ સ્થળે કોઈ છે. જીવ દયા ઉપર રચાયેલા જૈન ધર્મનો પ્રથમ અને મુખ્ય હેતુ ત્રીસ-અઝીમના ખેટ સમજાવવાનો હોયો જોડાઈ અને તેથી ઢેલ્યા પડેલ છત્રીસમા અય્યનમા જીવ-અઝીવના ખેદનું તર્જન વિસ્તાર અને સ્પષ્ટતાથી કરવામા આવેલું છે

‘સમર્થ વિદ્વાનોએ પોતાના અપૂર્વ જ્ઞાન અને બહોળા અનુભવને પરિણામે નિર્ગત્સપાત દુદ્ધિથી, સર્વાનુમતે એકત્ર થઈ જે સૂત્રો, સ્મરણ સ્થાનપરથી આપણા માટે પાનાંપર લખવા શ્રમ કર્યો તે સૂત્રોનો સુરમ્ય પ્રકાશ, શબ્દાદ્વારા પ્રદર્શીત કરવાનું કામ સહેલું નથી પરમાત્માના વાસ્તવ સ્વરૂપની જ્ઞાત્રી નિર્દોષ શબ્દો અને રસાત્મક વાચ્યો વડે સૂત્રમા ત્રણી સત્તાથી કરાવવામાં આવી છે એ ચત્ક્રતિ માત્ર અનુભવ ગમ્યજ છે. શબ્દોથી તેનું સપ્તર્ણ તર્જન કોડથી ક્રાદિ થઈ શકેજ નહિ તેમાથી જ્ઞાનામૃતના કારણો સ્ફુરે છે- વૌશામૃતના ઘરા તેમાથી ડહોળે છે વાચતા કે સાંધલતાજ અલૌકિક અમર ઉત્પન્ન થયા માટે છે ફીલમુર્કના સર્ગીન તત્ત્વોથી તે મરપુર છે. તેનો ‘દિવ્યનાદ’ શ્રવણ કરવા અને ‘મર્મ વાચ્યો’ સમજવાનો આપણો પ્રયાસ, એ શુભ ભવિષ્યનું સૂચન છે. જૈન તર્કકિનું જીવન ગાલવા માટે, મૂત્રો એ કીમતી વાયદાઓ છે. જે મહામમુના એક અક્ષર માત્રથી અનેક અમૂલ્ય શિક્ષાઓના પ્રવાહ છુટે છે, તેવી શિલામણોના સગ્રહ-ખંડાર સ્પ આવા ઉપયોગી પુસ્તકોનું જ્ઞાન સ્વધર્મી વન્ધુઓમા પ્રસારવું, એ ઉત્તમ સત્ર ભક્તિ છે- એ ઉત્તમ અમૂલ્ય પ્રભાવના છે- જ્ઞાનાવર્ણિય કર્મનો ક્ષય કરવાની એ અત્યુક ઔપથી છે.

વર્તમાન જૈન જ્ઞામન મત્તર્કક મહામમુ શ્રી મહાધાર સ્વાર્મી-ચરમ તીર્થકરની ચરમ પ્રાસાદિ સ્પ શ્રી ઉત્તરાયન સૂત્ર વિશેષ ઉપકારી અને વિશેષ ચમત્કારી મનાય છે. આયુષ્યના અવશેષ છેલ્લા વે દિવ્યો ગુજરાતી આશો વદ ?૪--૦)) ને ઉપવાસ-છટના દૃત્તમા શ્રીવીરમગવાને ૫૫ પુણ્ય ફલના અને ૫૫ પાપ ફલનાં વિપાક, તે સમયે એકઠા થયેલા વિદ્વાન્ મુની, રાજા માહારાજાઓના

મનનોના ઉત્તર રૂપે ફરમાવ્યા વાદ, અનુયાયીઓનાં ઉપકારાર્થે ગર * પુણ્યે આ સૂત્રના ૩૬ અધ્યયનો ફરમાવવાનો કૃપા કરી. જે પરાક્રમી નરસ્ત્વ પાસે, ઇંદ્રપ્રતિ પ્રમુખ ચૌદહજાર મુનિ, ચંદન વાલા પ્રમુખ ઠગીસ હજાર સાધવિ, શલ્બજી, શલ્બજી, શત્રુજી પ્રમુખ એક લાખ ઓગણસાઠ હજાર શ્રાવક, મુલસા અને રેવતી પ્રમુખ ત્રણ લાખ ને અઢાર હજાર શ્રાવિકા, સાતસે કેમલજ્ઞાની, સાતસે વૈનીય લલિય ધારી, તેસે અવધિ જ્ઞાની, પાવસે મનઃ પર્યવ જ્ઞાની, ત્રણસે ચૌદ પૂર્વધારી, વીંગેરે પરિવાર હતો; તે પ્રમુખીના, છેવટના અબ્દો કેવા અસરકારક હોય તેનો લ્યાલ યાચકો પોતેજ કરી શકે. એક સાધારણ સસારી પળ, પ્રત્યુ સમયે પોતા પાસે ગુપ્ત રાહેલું દ્રવ્ય તથા વાકી રહેલું જ્ઞાન પુત્રો વીંગેરે ને આપે છે અને માયારણ વાચતો રુતા અંતની જિજ્ઞાસો સંમારિની પળ વધારે ઉપયોગી અને મહત્વની હોય છે, તો પરમ ઉપકારી અને સર્વ પ્રાણીઓને પોતા સગાન ગણનારા પ્રાણીના અંતના ઉદગારો અર્પણનીય, અલોકિક હોય તેમા આર્થ્ય નથી. આ સૂત્ર આવા ઉદગારોના અર્પણ સગ્રહ રૂપ છે. તે શ્રી સત્તા ચારે અંગ-સાધુ-સાધવિ-શ્રાવક શ્રાવિકાઓને વોચક અને એક સરહું ઉપયોગી છે.

પાશ્ચાત્ય પ્રસિદ્ધ જૈન શાસ્ત્રાભ્યાસીઓ પ્રોફેસર જે.કોલી, કોલટુક, કુદ્દલ, લેસન, વેનર, ગાર્થ, વિલ્સન વીંગેરે જેઓ પરધર્મી છતા, જૈન સૂત્રોની શ્યાદ્વાદ વાણીપર આટલા તમા ગ્રામ્યથી લલચાયા છે, તે અર્પણે જ્ઞાન મુતથી આત્માને શાન્ત કરવાયા, છતા સાચને, આપણે જૈનો જો આલસ કરીએ તો, પાકી નોરડી નીંચે મુતા ઠગાં પાસેજ પડેલા ચોર માટે અન્યની મદદ માગતા, જેની નિર્માલ્ય અને હાસ્ય જનક દયામણી સ્થિતિના યોગ્યતા નહિ થઈ પડીએ, એ વાત આપણે ત્યાસ વિચારવી જોડાએ.

સૂત્રોની ભાષા આપણામાના વળા, તે ભાષાના ત્વાસ અભ્યાસને અભાવે, વાંચી સમજી ન શકતા હોવાથી, તેનો જોડાએ તેવો લાભ લેવાતો નથી અને અમૂલ્ય શીર્ષાર્થોના મંડારથી અજ્ઞાન રહેલું પડે છે. અશુદ્ધ ગુજરાતી ભાષામા આ ઉપયોગી સૂત્રોની ટીકાઓ છે. છતા સરલ સ્વભાષામા તેના યાપાતર ધયાની જરૂરીયાત વિષે શ્રી શ્વેતાંશ્વર મોનકરન્સ અને વિદ્વાન શ્રાવકો ટરાવ કરીનેજ તેવી નહિ

* પદ્ત્રિશતમ પ્રશ્ન વ્યાકરણાન્ય ભિચાય ચ । પ્રધાન નામાન્યયન જગદ્ગુરુ ભાવયત । સ્વામિનો મોક્ષ સમય ત્રિજ્ઞાવાસન્ કપતઃ ।

રહેતા, તેનો અગત્ય નુરતપા વેળે જોવા દુષ્ટ છે. પણ સૂત્રોના ભાષાન્તરથી શ્રાવક યર્ગ માહિત થાય એ કેટલાક ત્રિયિલાચારીને ખતરપ લોગ છે અને અનેક ત્રિપ્નો નાલે છે. તર્તિમાન સમય આવી શ્રદ્ધવળો તરફ લડાં આપે ઉપ નથી

દેરાસાસી ધમિદ્ર યાનુર યગા મૂયો ડપાવ્યા છે જાણીતા જન યુક્તસેલર શ્રાયક ભીમસીદ માણે કે તે પરથી કેટલાક સૂત્રો છપાયા છે. પણ તેમા તમાણ ત્રિપ્નો છે અને ધાયા વર્તમાન સમયને ખનુસરતો સરલ નથી સ્થાનત્રાસી વિદ્વાન્ ડોક્ટર જીમરાજ વેલાખાદ, ફલ ફલ. ફાન્ડ ફાસ. ફમળે જર્મનીના પ્રો. ફર્મન જેત્તેનીની સલાહ લઈ શ્રી દગૈકાલિક અને શ્રી ઉત્તરા યયનજી સૂત્રોના ભાષાન્તર મસિદ્ર કરેલ છે અને ફજી યીત્રા સૂયો યાદે તેવો નુત્ય પ્રયાસ યાનુર રાચો છે. દેરાસાસી પ્રો. રજ્જી દેરાજ તથામરયીના સ્થા જેત ફોલોરોફ મલી ઉપયોગી પ્રમ અગ શ્રી આચારામજી સૂત્રનુ ભાષાન્તર મસિદ્ર કરેલ તેની પ્રયમલિત્તિના તમામ નકલો સ્વલસ યતા વીજી ડાટિતિ ઉપામના પઢી આ મથી વીનાથી સાધીત યાય છે કે અનુયયીઓ આ અમત્યતા સ્વીકારી ઉચેજન આપના તૈયાર છે. આવી ડાગાળ અપારો ઉત્માદ ટકામી રાલ્યો છે. શ્રી પ્રન્ન વ્યામરણ સૂત્રમા પણ પરમ ઉપકારી યમવાન આમા ઉપયોગી સૂત્રોના અર્થો સમજી શીન્નવાનુ ત્વાસ ફરમાન કરી ગયા છે.

ઉક્ત સૂત્રનુ ભાષાન્તર કરવામા મલકતા ડાટિતિ અને તે ઉપર શ્રી લક્ષ્મીચલ્લખની ટીકા સસ્કૃતમા કરાવેલી, ભાવ વિજયી અને માન્ત ડેતાલી ટીકાઓ તથા પ્રો ફર્મન જેમ્સીકૃત અગ્રેમી ભાષાન્તર ઉપર ત્વાસ આધાર રાલવામા આવેલો છે. એ અનેની મન્ચે ડપા ડયા યાથા મયમા અર્થમા તફામત જણાયો ત્યા ત્યા વિદ્વાન સાનુ મુનિરાજની અને અન્ય ડાટિતિઓનો આન્ય તદ્વલિ યનુસાર સ્પષ્ટીકરણ કર્યું છે, અને પ્રુદ્ધને તલીયે તે સમયે જુલસો કર્યો છે. ઉપરાત અપજ્ઞાન ને અપકાસ મલ્યો ત્યા મુવી પુદ્ધનોડમા સમન આવેલી છે મૂલ પાઠ તમામ પ્રતોનો મલતો નથી. ફસ્ત ડીર્વ ડોપ થવાના આ સવલ કારણો છે. ડા. ૧૬૧૨ ની માલયાની પ્રત તથા મીર્મી ફસ્ત લીલિત પ્રતો સાયે મૂલ પાઠ મેલયા પ્રયાસ કર્યો છે ઉતા યમને મીતિ છે કે આ પુસ્તક તે ડોપથી મુત્તા રહી ડામ્યુ નથી.

જૈન આગમોની મૂલ સભ્યા ૮૪ની હતી. તેમાંથી હાલ ૩૨ આપણી માન્યતા મુજબ વિદ્યમાન છે, એમ કહેવાય છે, રાણ્ય વદલા, ઉત્તેજનો અભાવ, પુસ્તકોને ખંડાર દાલલ કરી લખાઈને સ્વદાત્મી દેવાની કુદેવ, અને પ્રાકૃત ભાષાનું પંડિતોની મેરદાજરી વગેરે કારણોને લઈને સભ્યાવંધ આગમો લય પામ્યાં છે. પ્રાચીન કાલમાં છાપવાની કલાનો શોષ નહોતો થયો તે વચ્ચે નાશ થવાના મયથી ધર્મ-પુસ્તકોને ખંડારમાં સાચવી રાલવાનું ધોરણ સમારણ ગર્ણી શકાય, પરંતુ સામન સમયે તેમ કરવાની જરૂર નથી. હુદા હુદા ખંડારમાંથી અર્કેક ગ્રંથની હુદી હુદી પ્રતો મેલ્લી, સંશોધન કરાવી, પ્રચલિત ભાષામાં તેનાં ભાષાન્તરો કરાવી, તેનો પ્રસાર કરવાની સ્વાસ જરૂર છે; અને કોન્ફગ્સ અને અન્ય મહાકોની એ પવિત્ર ફરજ છે. તેમ થશે ત્યારે અને ત્યારેજ જૈન ધર્મના ઉત્તમ સિદ્ધાન્તો અને અપ્રતિમ તત્ત્વજ્ઞાનનો પ્રકાશ જગતમાં ફેલાશે અને અનેક જીવોની ઉન્નતિનો માર્ગ ખુલ્લો વેશે.

અમે અંતઃકરણ પૂર્વક માનીએ છીએ અને જોદેર કરીએ છીએ કે આ મૂત્રનું ભાષાન્તર પ્રાકૃત ભાષાનું જ્ઞાન ધરાવનાર અને ધર્મના સિદ્ધાન્તોનો વિશાલ અનુભવ ધરાવનાર કોઈ વિદ્વાનને હાથે થયું હોત તો વધારે સારું પરંતુ એ આગામી કાલ વ્યતીત કરવા કરતા ગજા વિનાપણ અલ્પ શક્તિ, અલ્પ જ્ઞાન અને અલ્પ અનુભવના આગે આ સાહસ ઉઠાવ્યું છે, તેમાં જે જે દોષ દૃષ્ટિએ આવે તેને મોટે અમે ક્ષમા યાચીએ છીએ. નિર્દોષ એકો હરિઃ ।

ભાષાન્તર કરનામા શબ્દાર્થ કરતા વાસ્તવ્ય ઉપર સ્વાસ લક્ષ્ય આપ્યું છે, કારણકે સૂત્રનાં ફરમાન અને ભાવાર્થ સરલ્લઘ્ના સમજાય અને વર્તનમાં તેનો સદુપયોગ થાય એજ અમારો ઉદ્દેશ છે. એ ઉદ્દેશ કેટલા અંશે પાર પડ્યો છે એ નિર્ણય કરવાનું કામ વાચક વર્ગનું છે, અમારું નથી. ગુચચાડા મરેલી માયામાં ન ગુંચવાતા, સરલ અને સમજાય તેવી ભાષા વાપરવાની સ્વાસ કાઢતી રાહી છે.

આ સૂત્રના પહેલા ત્રીજા અધ્યયનનું ભાષાન્તર આજથી પાંચ વર્ષ પહેલાં તૈયાર કરનામા આવ્યું હતું. ત્યારપછી વ્યવસાય, ત્રિપતિ

અને શક્તિના શંકાશીલપણાને તીધે એ કાર્ય પહોંતુ મૂકવામા આવ્યું હતું. પરંતુ કેટલાક વિદ્વાન સન્નિવોનાં અભિપ્રાય અને સલાહથી ઉત્તેજિત થઈને એ કાર્ય પૂરું કરવાને એમ શક્તિમાન થયા હોય, તેને એમ શ્રી વીર પ્રમુખના અનુગ્રહનું ફલ માનીએ છીએ.

સ્ત્રી પુરુષ, આચાર્યશ્રદ્ધ વગેરે સૌ કોઈ તેનો એક સરખો રીતે લાભ લઈ શકે એ ઉમદા ઉદ્દેશથી તે વલ્લભના દેશ કાઢીને અનુસરીને જેમ સૂત્રો સંસ્કૃતને વડેલે પ્રાકૃત ભાષામા લખાયા હતા તેમ ધોરણે હાલનો દેશ કાઢી ધ્યાનમા લઈ સરલ ગૂજરાતી ભાષામા તેનું ભાષાન્તર કરવાને એ પ્રેરણા ડીએ, અને તેનો લાભ ગૂજરાતી ભાષા જાણનાર સૌ કોઈ લે એજ અમારી ઇચ્છા એજ અમારી ઉવેદ અને એજ અમારી પ્રાર્થના છે.

ભાષાન્તર વીર્જી પ્રતો સાથે મેલવી, સુધારો વધારો કરવામા શંકા લાગે ત્યા વિદ્વાન્ મુનીરાજોના સલાહ લેવામાં, અને અવકાશ મળ્યો ત્યાં સુધી પુટનાડો લલ ધામાં, મારા વનિત શિષ્ય શ્રેવરી દુર્લભજી ત્રીમુવનદાસ મોરવીવાળાએ મને સારી મદદ કરી છે. આ સ્તુત્ય એમ વાચકો પ્રત્યક્ષ જોઈ શકશે. એ ઉપયોગી સાહિત્યનું સ્પર્શ આ પવિત્ર પુસ્તક સાથે જલ્દયાદ રહેશે. આવી ધાર્મિક ઉન્નતિ અને દલાલીના કાર્યો માટે, આ માઈ વિશેષ ઉત્સાહી વની રહે એ મારી અતઃશ્રુણની આશીશ છે.

આ પુસ્તકની પ્રસિદ્ધિ, રાજકોટ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના સ્વધર્મી માલિક માઈ મોહનલાલ દામોદરના ઉત્સાહને આભારી છે. જેને સાહસ કરી, શ્રાવકોના ઉત્તેજનની આશા ઉપર આ કામ માટે લઈ યત્ન પૂર્વક છાપી, એક ઉપયોગી પુસ્તક શ્રી સંઘની સેવમાં રજુ કર્યું છે.

વીર સંવત ૨૪૩૬.
માદ્રપદ શુદ્ધિ ૬.

પ્રવર્તીય
નાગરદાસ મૂલ્જી ધ્રુવ,
ભાષાન્તર કર્તા.

मृत मलवाना ठेराणा !—

राजकोट—प्रसिद्ध कर्त्ता महेता मोहनराज दाभोदर.

अमदावाद—जा. बालाभाद उगनबाल, ठे:-हीरा भटनी पोल.

” —शा. नीभोवनदारा खगनाथदास, ठे:-आका शेठ कुवानी पोल

मोरी—सयमी अभेचद वृजपाळ, जेन लाइब्रेरीना सेक्रेटरी.

महेता मोहनलाल दाभोदरे 'मी रात्रकोट थिन्किंग प्रेस' या आणि प्रसिद्ध कर्तु-राजकोट.

श्री उत्तराध्ययन सूत्र मूळ, भाषान्तर तथा टीका- अध्ययन ? * विनय

सजोगा त्रिप मुक्करस अणगारसस भित्ठूणो । विणय पाउ करिससामि आणुपुंवि सुणेह मे ॥ १ ॥

आणा निहे स कोने गुरूण मुक्कवाय कारण इगिया गार सपने सेविणीवुत्ति वुच्चई ॥ २ ॥

नणे गाय सयोगो १ (धन, धान्य, पुत्र, कन्यादि) तथा अन्त्यतर सयोगो [सिंहाल, जेथ, मान, माया, लोभ वगैरे] नो त्याग करेलो ३, एवा घर रहित साधुनो विनय अनुक्रमे प्रकट करू दु ते संधिजो. [१]. गुरूनी आज्ञा प्रमाण करनार, गुरूनी वृत्ति अने चेष्टा २ ना जाणवणा सदित, गुरूनी दृष्टि अने वचनने निपे रहला कार्यने, करनार शिष्य नितित कहेवाय. [२].

१ विनयधी मोक्ष मार्ग समाय ३, जैन धर्म, विनय मूल छे:—वीगैरे करणोनी विनयने अत्र प्राधान्य आपेल्ले. अन्य सूत्रोमां पण विनयन अधिक अगत्य आपयामा आयी छे. “ विणओसासंगमूल, विणओ नेव्वाणसाहणो, विणयाओविप्यमुक्कस कओधम्मो ४ओतवो. विणयाओताण नाणाओदसणचरणेहि ” वीगैरे घणा प्रमाणो अनुपादन पांड मळी गहे छे. १. सयोगनो खुले अर्थ परितह छे २. पांफेतर हर्षन जेकोनी ना गायनो अर्थ करेले के:— ‘A monk who, on receiving in order from his superior, walks upto him, watching his nods and motions, is called well-behaved’

આપા નિદે સ કરે ગુરુગ મળવગાય કારણ । પડિणीए असंबु हे अत्रिणीए विबुध ॥ ३ ॥ जहा सुगी पुइ कबो निकसिज्जई
सब्यसो । एव दुससिल पडिणीए मुहरी निक्कसिज्जई ॥ ४ ॥ कण कुंडग चइचाण विठ भुजइ सूयेर । एव सिलं चइचाण
दुरसिले र्मई भिए ॥ ५ ॥ सुणिया भाव साणरस मूयरस नरससय । विणए ठविज्ज अप्पाण इल्लुत्तो हिय मप्पणो ॥ ६ ॥
तग्हा विणय मेसेज्जा सील पडि लभेज्जओ । बुद्ध पुत्त नियागढी ननिक्कसिज्जई कन्हइ ॥ ७ ॥

ગુરુની આજ્ઞા પ્રમાણે ન થતે, ગુરુથી દૂર વેસી રહે, ગુરુના કામ ન કરે, ગુરુના પ્રત્યનીક વરો સરલો હોય અને તત્વનો અજાણ હોય તે
શિષ્ય અવિનિત । કહેવાય. [૩]. જેમ કોહેલા [રુધિર વહેતા] કાનગાલી કુતરને જ્યા જાય ત્યાથી કાઢી મૂકવામા આવે છે, તેમ મુંડા આ-
ચારવાળા, ગુરુના પ્રત્યનીક^૧ વેરી સરલા, અને અસમ્બન્ધ માપિ^૨ શિષ્યને [ગચ્છયો] કાઢી મૂક્યો જોડે. [૪]. જેમ સૂકર
[હુકર] અન્ન કુંડ છાહીને વિદ્યા ધોગવે છે, તેમ પણ જેવો અવિનિત શિષ્ય મલા આચાર છાહીને મુંડા આચારને વિષે પવર્તે છે.
[૫]. શ્વાન અને સૂકરની સાંચ અવિનિત મનુષ્યની સરલામણીનું આ દૃષ્ટાંત સાપક્ષીને, જે કોઈ પોતાના અત્માનું હિત ઇચ્છતો હોય
તેણે વિનયને વિષે હદ ધનું જોડે. [૬. તેટલા માટે તુ વિનય કર જેથી તુ મળે આચાર પામીશ. મોક્ષાર્થી^૩ બુદ્ધપુત્ર । [વિનિત
શિષ્ય] ને ગચ્છાદિકથી કોઈ કાઢી મૂકતું નથી [૭].

૧. અવિનિત અર્થ સમજાવવા દીકકારે કૂલવાલનું દ્રષ્ટાંત આપેલું છે. ૨. પડિणीये=insubordinate.
૩. Talkative =વતોહીઓ. ૪. 'નિયાગઢી' હમેશા 'મોક્ષાર્થી'ના પ્રાવર્ધિમા વપરાય છે, તેથી પ્રોફેસર જેકોની તે માટે
"who desires liberation" લખે છે, પરંતુ અહિં ત્યાં ૨૦મી માથામાં 'નિયોગ' તેના સામાન્ય અર્થ "આજ્ઞા order"
માં વપરાયો જણાય છે, તેવા 'મોક્ષાર્થી'ને વડેલે 'આજ્ઞાર્થી' [He who waits for an order] લઈએ તો પણ વંચ વેસતું
થશે. ૫. અહિં બુદ્ધ, આચાર્ય-ગુરુના અર્થમાં છે. બુદ્ધ પુત્ર પટેલે ગુરુ પુત્ર-ગિણ્ય.

નિસંતે સિયા મુહરી વુદ્ધાણ અંતિણ મયા । અઠ જુતાણિ સિલ્લેજ્ઞા નિટ્ઠાણિઠ વજ્જણ ॥ ૮ ॥ અણસાસિઠ ન કુપ્પિજા^૧
સતિ સેવિજ્ઞા^૨ પહિણ । સુદેહિં સહસસર્ધિં હમ કીલ્લચ વજ્જણ ॥ ૧૧ ॥ માય ચડાલિય કામી વહુય માય આલેવે । કાલે-
પય અહિલિજ્ઞા તમો જ્ઞાણજ્ઞણ ॥ ૧૦ ॥ આહચ ચડાલિય વદ્ધુ નનિન્દિવિજ્ઞા કયાહિવિ । કઠ કાહિતિ મામિજ્ઞા
અકહ નોકહિલિય ॥ ૧૧ ॥

૧ પાઠાંતરે 'કુપ્પેજ્ઞા' છે. ૨. કેટલીક પ્રતેમાં 'સેવજ' છે. ૩. કેટલીક પ્રતોમાં 'ણ્ણઓ' છે.

આચાર્યની સમીપે સદા જ્ઞાન્ત (જોષ રહિત) ધતુ; વાચાઠ ધતુ નહિ, સિદ્ધાન્ત વાચ્યો (જ્ઞાન તર) ધતુ જ્ઞાન મેલવતુ અને જ્ઞાન-
રર્થક શાસ્ત્ર [સ્ત્રી લક્ષણાદિ દર્શક કોષક શાસ્ત્ર, ઝ્યોતિષ, વૈદ્યક વગેરે]નો ત્યાગ કરવો (૮) [સૂત્રાર્થ શીલ્લતા ગુરુ] કઠણ પચને
નિત્વામણ દે ત્યારે હાથા શિષ્યે કોષ ન કરવો પણ સમા રાગવી. ૯ મનુષ્યની સાથે સર્સર્ગ, હાસ્ય, ક્રીડા વગેરે ત્યાગવતુ. (૯).
નીચી-કર્મ અને મિથ્યા માપણ કરવતુ નહિ, પણ સિદ્ધાન્ત ભળીને જ્ઞાન્તમાં ધર્મ ધ્યાન કરવતુ [૧૦]. કદાચિત (ક્રોધને લીધે) કાઈ
દુષ્ટત્વ થઈ જાય તો તે છુપાવતુ નહિ, પણ જો કર્યુ હોય તો એમ કહેવતુ કે 'મેં તે કર્યુ છે'; ન કર્યુ હોય તો એમ કહેવતુ કે 'મેં તે
કર્યુ નથી. [૧૧].

* સમાર ત્યાર્ગી સાવુએને સયમ માર્ગમાં ગાય કરનારા હોયાર્થી, તેમને તે તદ્દન [Worthless] નિર્થક છે, ત્ય, ગયા
ધોગ્ય છે. ૧ વાલક તથા પાતત્યાદિક-મેંફેસર હર્મન જે કોવી તે આલી ગાયનો એવો અર્થ કરે છે કે :—“When repu-
ruanded, a wise man should not be raggy, but he should be of a forbearing mood, he
should not associate, laugh, and play with mean man” ૨. ચડાલિય-ક્રોધાદિક-નિવરૂપે,

આણા નિદે સ કરે ગુરુગ મળવગાય કારણ । પહિળીએ અમંબુદે અગિળીણિ ચુચ્છ ॥ ૩ ॥ જહા સુગી પુદ્ધ કક્કી નિક્કસિજ્જઈ સવ્વસો । એવ દુસ્સીલિ પહિળીએ મુહરી નિક્કસિજ્જઈ ॥ ૪ ॥ કળ કુઠગ ચઢ્ઢાણ વિઠ મુજ્જ સૂયો । એવ સિલં ચઢ્ઢાણ દુસ્સીલે રમઈ મિણ ॥ ૫ ॥ સુણિયા માવ સાણસ મૂયરસ નરસય । વિણર ઠવિજ્જ અપ્પાણ હુત્તો હિય મપ્પણો ॥ ૬ ॥ તરહા વિણર મેસેજ્જા સીલ પહિ લમેજ્જઓ । બુદ્ધ પુત્ત નિયાગઠી નનિક્કસિજ્જઈ કન્હુદ ॥ ૭ ॥

ગુરુની આજ્ઞા પ્રમાણે ન વર્તે, ગુરુથી દૂર વેસી રહે, ગુરુના કામ ન કરે, ગુરુના પ્રત્યનીકરો, સરલો હોય એને તત્ત્વનો અજાણ હોય તે શિષ્ય અવિનિત 'કહેવાય. [૩]. જંમ કોહેલા [રુધિર વહેતા] કાનમાંથી કુતરોને જ્યાં જાય ત્યાંથી કાઢી પૂકવામાં આંત્રે છે, તેમ મૂંઢા આચારવાળા, ગુરુના પ્રત્યનીકર વેરી સસ્તા, એને અસમ્મન્ન પ્રાપ્તિ શિષ્યને [ગરુડો] કાઢી મૂક્યો જોઈએ. [૪]. જેમ સૂકર [હુકર] અથવા કુંઢ છાતીને વિદ્યા ભોગવે છે, તેમ પણ જેઓ અવિનિત શિષ્ય થયા આચાર ઝાંઢીને મૂંઢા આચારને વિષે પ્રવર્તે છે. [૫]. જ્ઞાન અને સૂક્ષ્મની સાંચ અવિનિત મનુષ્યની સરલાયણીનું આ દૃષ્ટાંત સાપ્રતીત, જે જોઈ પોતાના અત્માનું હિત દ્રષ્ટીને હોય તેણે વિનયને વિષે હૃદય જોઈએ [૬. તેટલાં મોટું તું વિનય કર જેવી તું મળે આચાર પાલન મોક્ષાર્થો] બુદ્ધપુત્ર । [વિનિત શિષ્ય]ને ગરુડાદિકથી કોઈ કાઢી મૂકતું નથી [૭].

૧. અવિનિત અર્થ સમજાવવા ટીકાકારે કૂલવાલુનું દ્રષ્ટાંત આપેલું છે. ૨. પહિળીએ=insubordinate
૩. Talkative =વાતોહીઓ. ૪. 'નિયામત્તી' હમેશા 'મોક્ષાર્થો'ના પ્રાપ્તિમાં વપરાય છે, તેથી મોક્ષેસર જેકોની તે મોટે Who desires liberation લેવે છે, પરંતુ અહિં ત્યાં ૨૦મી ગાથામાં 'નિયોગ' તેના સામાન્ય અર્થે "આજ્ઞા order" માં વપરાયો જણાય છે, તેથી 'મોક્ષાર્થો'ને વદલે 'આજ્ઞાર્થો' [He who wants for an order] લઈએ તો પણ વચ વેસતું થયે. ૫. અહિં બુદ્ધ, આચાર્ય-ગુરુના અર્થમાં છે. બુદ્ધ પુત્ર પટેલે ગુરુ પુત્ર-શિષ્ય

નિસતે સિયા મુહરી બુદ્ધાણ અંતિમયા । અઠ જુતાણિ સિલ્લેજ્ઞા નિટ્ઠાણિઠ વજ્જાણ ॥ ૮ ॥ અણુસાસિઠ ન કુપ્પિજ્ઞા ૧
 સ્વતિ સેવિજ્ઞા ૨ પડિણ ૩ । સુંહેહિં સહસસર્ધિના હાસ કીહચવજ્જણ ॥ ૧૧ ॥ માય ચડાલિય નામી ચહુય માય આલ્લે ૪ । કાલે-
 ણય અહિહિજ્ઞતા તઓ દ્વાહજ્ઞણ ઇમ્મઓ ૩ ॥ ૧૦ ॥ આહચ્ચ ચડાલેય વટ્ટુ નનિન્દવિજ્ઞા કયાહિવિ ૫ । કડંકાહિતિ ભામિજ્ઞા
 અકકડ નોકકહિત્તિય ॥ ૧૧ ॥

૧ પાઠાતરે 'કુપ્પેજ્ઞા' છે ૨. કેટલીક પ્રતોમાં 'સેવજ્ઞ' છે. ૩. કેટલીક પ્રતોમાં 'ઈમ્મઓ' છે.

આચાર્યનો સમીપે સદા જ્ઞાન્ત (ઝોધ રહિત) ધનુ; વાચાલ યતુ નહિ, સિદ્ધાન્ત વામ્યો (જ્ઞાન તત્ત્વ) યુ જ્ઞાન મેલ્યાં અને અનિ-
 ર્થક જ્ઞાલ ૫ । સ્ત્રી લક્ષણાદિ દર્શક કોંક જ્ઞાલ, ડ્યોતિપ, વૈદ્યક વગેરે] નો ત્યાગ કરવો. (૮). [સૂતાર્થે ગ્રીલ્લતાં ગુરુ] વટ્ટણ વચ્ચે
 શિલામણ દે ત્યારે ઢાહ્યા શિષ્યે કોંપ ન કરવો પણ ક્ષમા રાખવી. જુદા યદુલ્પની માથે સંસર્ગ, હાસ્ય, ક્રોડા વગેરે ત્યાગતુ. (૯).
 નીચી-કર્મ અને બિથ્યા ભાષણ કરતુ નહિ, પણ સિદ્ધાન્ત ધર્મને જ્ઞાન્તમાં ધર્મ ૫ માન કરવું. (૧૦). કદાચિત્ત (ક્રોધને લીધે) કાદ
 દુષ્ટલ્ય થઈ જાય તો તે છુપાવતુ નહિ, પણ જો કરું હોય તો એમ કરેલુ કે 'મેં તે કરું છે'; ન કરું હોય તો એમ કરેલુ કે 'મેં તે
 કરું નથી' [૧૧].

* સસાર ત્યાગી સાધુએને સયમ યાગ્યા યાથ કરનારા હોવાથી, તેમને તે તદ્દન [Worthless] નિર્થક છે, ત્યાગ્યા
 યોગ્ય છે. ૧. બાલક તથા પાસ્ત્યાદિક-પ્રોફેસર હર્મન જેઠોરી તે આલ્મી ગાયનો એવો અર્થ કરે છે કે :—“When repri-
 manded, a wise man should not be angry, but he should be of a forbearing mood, he
 should not associate, laugh, and play with mean man” ૨. ચડાલિય-ક્રોધાદિક-નિચકર્મ.

મા ગાલિયસેતવ કરસં વયળા મિછેપુળો પુળો । કસત્ર દહુ માદ્દે પાત્રગ પરિજ્ઞાણ ॥ ૧૨ ॥ અળાસવા થૂલવથા કુસીલા
મિડપિ ચંડપરતિ સીસા ચિત્તાણુયા લહુ દુલ્લ્લો વેવથા પસાયણ તેહુ દુગસયપિ ॥ ૧૩ ॥ નાપુંડા વાગેરે કિચિ પુટ્ટોવા નાલિય
વણ । કોહ અસત્ત કુવિજ્ઞા વારિજ્ઞા પિયમલિય ॥ ૧૪ ॥ અળાચત્ર દમેયલ્લો અપાહુ સ્થલુ દુહમો । અળાવંતો સુહી
હેહિ અરિસિલોણ પરચય ॥ ૧૫ ॥

૧. પાઠાત્રે 'કુવેજ્ઞા' 'ધારેજ્ઞા' છે

અળપલોટાયેલો અશ્વ જેમ ચાલુકની રાહ દુણ છે, તેમ તેણે ગુરુના આદેશની વારતાર રાહ જોવી નહિ; પણ
જાતવંત [પલોટાયેલો] ઘોડો જેમ ચાલુક દેશને શ્વાના થાવે ચાલે છે, તેમ વિનિત શિષ્ય ગુરુની અગ્ર ચેષ્ટા સમજીને તેના થાવે
વળે છે અને પાપ રૂપને તને છે. [૧૨]. ગુરુની આજ્ઞાનો યોગ કરનાર, દુષ્ટ યાપગ કરનાર અને મૂઢા આચારવાલો શિષ્ય, ક્રોધ
રાહિત ગુરુને પણ ક્રોધ હપજોરે છે, પણ ગુરુની ઇચ્છાનુસાર યત્નનાર અને વગર વિલેપે કાર્ય કરનાર વિનિત શિષ્ય અતિ ક્રોધી
ગુરુને પણ પ્રસન્ન કરી શકે છે. [૧૩]. પૂછ્યા વિના ઘોલનું નહિ, અને પૂછ્યા પછી જૂટ ઘોલનું નહિ, ક્રોધને રનિષ્ફળ કરવો અને
ફટ-અનિષ્ટ વચન સામર્થ્યને તે ઉપર અગ્રાંટપ કરવો નહિ. (૧૪). આત્મદમન કર, કારણ કે આત્મદમનનું કામ અતિ દોહિલું છે.
આત્મદમનથી આ લોકે અને પરલોકે સુખી થવાય છે. ૪ (૧૫).

૧. અહિ દીકાનાર ચદ્રદ્વાચાર્યની કથા આપેલી છે. ૨-૪. દીકાનાર આ ઠસાવાના કુલ પુત્ર અને મનવાદીની કથા આપે છે. ૪. આ
સત્ય ઠસાવા દીકાનાર પટ્ટીપતી ચોર અને સિંચાનક હાથીના દટ્ટાત ટાકે છે મનુષ્ય માનન મનન અને સુલપાઠ કરવા લાયક આ વે ગા-
થાઓ મેક્કેસર જેઠીનીના શબ્દોમાં સ્પષ્ટ:—“Subdue you self, for the self is difficult to subdue, if

वरं मे अप्पा दत्तो सज्जेण तत्रेणय । माह पेरिटि दम्मतो वयणेहि वेहेटिय ॥ १६ ॥ पडिणीयच बुद्धानं चाया अटुव कम्ममुणा ।
आवीवा जइवा रहसे नेवकुज्जा कयाइवि ॥ १७ ॥ न पखवठो न पुरओ नेव किच्चाण पिठुओ । न जुजे ऊरणा ऊरु सयणे नो
पडिस्सणे, ॥ १८ ॥ नेव पट्ठय्य कुज्जा पखवपिडव सजाए । पाए पसारिएवावि न चिट्ठे गुरुणतिए ॥ १९ ॥ आयारिएहि वा
हित्तो तुत्तिणीओ न कयाइवि । पमाय पेहा नियामग्घी उवचिट्ठे गुरु सया ॥ २० ॥

‘ धीजाओने हाथ रसी (राहवा)थी बथावा करना अने लाकडीना मारथी जीताया करता [सत्तरे भेदे] संयम अने [यारे भेदे]
तपस्याथी हु ज मारा आत्माने ठमु [जितेन्द्रिय थाउ] तो बथारे सारु (१६). वचन करीने अथवा कायें करीने जाहेरमां अथवा
एतान्तमा *गुरु समीपे शत्रुभार दर्गाववां नहि. (१७). गुरुनी साथे एरु पक्किण वेसतु नहि, गुरुनी अगाडी तेमज पठे पण वेसवुं
नहि, पोताना साथले करीने गुरुना साथळने सघटो करवो नहि (साथळ घसाय एग अडोअड न वेसवु), अने पयारीमां
वेडा वेडा गुरुने उत्तर आपवो नहि. [१८]. मुजिये गुरुनी सामे वत्तरति हाथ पगनी पलाडी गळीने अथवा पग लांबा करीने
वेसवु नहि, अथवा तो गुरुनी छेक पासे उभा रहेतु नहि. [१९]. गुरु गोलाये त्यारे अणयोल्या रहेतु नहि, पण मारा उपर गुरुए
छुपा रुगी एम समजतु. मोक्षार्था मुशिये सदागळ गुरुनी बिनय प्रवक रोवा करवी. (२०).

that I should subdue my self by self-control and penance, than be subdued by others
with fetters and corporal punishment ”मयं व धर्मा आ सिद्धान्त प्रतिपादन ठे अने पुष्टिने माटे जोइए तेउला
प्रमाणो मळी नके एम ठ. अत्र विशेष विवेचनने अवकाश नथी.

* ‘बुद्धान’ अहि गुरु Superior जना अर्थमा वपरयेळ ठे.

आलवते लभतेवा ननिहीइज्जा कयइवि । चइज्जण आसणं धीरो जओ जुच पडिस्सुणे ॥ २१ ॥ आसणगओ न
 'पुछिज्जा नेव' लिज्जा ओ कयइवि । आगमु वकुडुओ संतो पुछिज्जा पंजली उडो ॥ २२ ॥ एव निणय जुत्तरन सुत्त अ-
 थं च तदुभयं । पुट्टमाणस्स सीसरस्स वागरेज्ज जहा सुय ॥ २३ ॥ मुस पहिरे भिस्खू नय ओहारिणि वए । भासा देस प-
 रिहरे मायच वज्जए स्या ॥ २४ ॥ नलविज्जा पुट्टो सावज्ज ननिळु नममय । अपणहा परहावा उभयसत्त रेणवा ॥ २५ ॥

कोइ मतमा ? 'पुछेज्जा' 'सेज्जानओ' छे.

गुरु एकवार बेल वे अथवा वारंवार धोलने, छतां अधीरा थंडुं नहि. बुद्धिवंत विष्णवे आसनेधी उठीने, गुरु ने काइ आहा
 करे, ते ध्यान अने आदर सहित पाळवी. (२१). पोताने आसने या पयारीमा वेरा वेरा (गुल्ले) काइ प्रश्न पूछ्यो नहि; परंतु
 आसनेधी उठी, गुरु समीपे आवी, वे हाथ जोडीने पूछवुं (२२) उपर प्रमाणे विनय सहित विनय सूत्र अथवा सूत्रार्थ अथवा ए
 वद्वे त्रिपे प्रश्न करे तो गुरुए पोताना गुरु पासधी सांभळ्यो होय तेवो उत्तर आपवो. [२३] साधुए मृपावद (जुडु योळवुं ते) तजवो;
 तेमज तेणे [भविष्यने मांटे] निश्चयात्सरु भाषा वापरवी नहि भाषा दोष परिहावो [त्यागवो], अन दगा [मायो]यी सदा दूर रहेवुं;
 [२४]. 'पोताना आत्मने अर्थे अथवा तो बीजाना आत्मने अर्थे अथवा तो विना प्रयोजने साधुए पाप वचन, अर्थे रहित वचन,
 य. तो' मार्मिक वचन भाखवुं नहि. (२५).

१. भाषा सुमति संघीनी आ गाथाना मोक्षसर जेकोवीए गपरेल अंग्रेजी शब्दो आ छे. "He should not tell
 anything sinful or meaningless or hurtful, neither for his own sake nor for anybody else's,
 nor without such a motive"

સમરેસુ અગારેસુ સર્ધીસુય મહાપદે ઇગોણિં થિથિયુ સર્ધિં । નેત્ર ચિઠે ન સલ્લે ॥ ૨૬ ॥ જમેં નુદ્ધાણુ સાસંતિ સીણું ફરુ સેણવા ।
 'મમલામોતિ પેહાણુ પયઓત પડિસુણે ॥ ૨૭ ॥ અણુસાસણ મોવાય દુદ્ધડસય ચોયણ । હિય તં મન્નદ્ધ પ્લોવેન્હેદ્ધ અસાહુણો
 ॥ ૨૮ ॥ હિયત્રિગય મથા વુદ્ધા ફરુતપિ અણુસાસણ । વેરંત દોદ્ધ મૂદ્ધાણ સતિ સોહિ કર પય ॥ ૨૯ ॥ આસણે ઉવચિ-
 દ્ધિજ્જા' અણુએ અરુણુ યિરે । અપ્પુદ્ધાદ્ધ નિરુદ્ધાદ્ધ નિર્સીદ્ધજ્જ' પ્પકુકુણુ ॥ ૩૦ ॥

૧. કોદ પ્રતમા 'ચિદ્ધેજ્જા' 'નિર્સીણ્ણ' છે.

* હુહારાદિના મકાનમા, સૂના ઘરમા, વે ઘર વેચેની આતરાચાલી જમ્યામાં (નેટમા) અથવા રાજ્ય માર્ગે ઉપર, પક્ષલા સાધુએ
 ફક્લી સ્ત્રી સંગોતે હમ્મા રહેવું નહિ એને તેની માથે વાત કાઢી નહિ [૨૬] ગુરુ શ્રીતલ વચને અથવા વડોર વચને જ્ઞાનાદિ આચાર
 શીખેલે તો એ મારા પાતાના લાભને અર્થે છે, એમ સમજી બુદ્ધિવંત શિષ્યે ગુરુની શિક્ષા પ્રયાસ સાથે પ્રમાણ કરવી [૨૭] રુદ્ધના વડોર
 શાસ્ત્રો ઉપર ક્રોધ કર્યો નહિ [૨૮] ગુરુની શીક્ષા, તે આપવાના રીત, એને દુષ્ટુચને મોટે ટપકો, બુદ્ધિવત શિષ્યને દિતક. રક લાગે
 છે; પણ કુશિષ્યને તે દ્વેષોત્પાદક લાગે છે [૨૯]. તત્ત્વનો જાગ એને સપ્તમય રહિત સાધુ આચાર્યનું અનુશાસન કડોર હોય તો
 પણ તે તિરક રક સમજે છે, પણ મૂલ્યે સાધુને ગુરુનું એ શિક્ષા વચન શ્યાકાર એને આત્મ શુદ્ધિ કરનારું હોવા છતાં દ્વેષ કારક
 જણાય છે. (૨૯). શુશિષ્યે નીંચા એને નિથલ આસન ઉપર વેસવું એને પિના પ્રયોજેને તો વેસ કરવી નહિ; તેમજ હાથ પણ હ-
 લાવના નહિ [હરફર કરવી નહિ]. [૩૦].

* જેઓની 'હજામની દુકાન' લલે છે; ઠીકાકાર 'હુદારાદિનું મકાન' લલે છે. વજેનું તારપર્ય એ જણાય છે કે 'પવા હલકા
 વર્ણના મકાનમાં'.

કાલેણ નિલ્લખમે ભિલ્લૂ કાલેણય પડિકમે । અકાલંચ વિવઙ્ગિજા^૧ કાલે કાલ સમાયે ॥૩૧॥ પરિવાડિણ ન ચિદ્વિજા
ભિલ્લૂ ત્તે સળવે । પડિલ્લેણ ઇસિત્તા મિય કાલેણ મલ્લણ ॥૩૨॥ નાહદૂર મળાસન્ને નન્નેમિ ચલ્લુપાસઓ ।
ઇમો ચિદ્વિજ્જ મત્તહો લલિત્તા ત નહક્કમે ॥ ૩૩ ॥ નહ ઉચ્ચેય નીણવા નામન્ને નાહદૂરઓ । પાસુય પરકડં પિંડં
પડિગાહિજ્જ^૨ સજણ ॥ ૩૪ ॥

૧. પાઠાતરે 'વિવલ્લેતા' છે. ૨. પાઠાતરે 'પડિગાંહજ' છે.

વિનિત શિષ્યે યોગ્ય વ્યવેતે ગોચરીણ જનુ અને વલ્લતસગ ગોચરીયો પાઠાપરુ; અક્કાલે કાઠ કામ કરનુ નહિ. સમય સાચવીને
યોગ્ય કાલે યોગ્ય ક્રિયા આચરતી (૩૧). સાનુણ જમણારત્તી પગત મેઠી હોય ત્યા જનુ નહિ, પરનુ પૃથક પૃથક ગોચરી કરવી,
સ્થાપિત થયેલા નિયમ મુજમ શુદ્ધ આદાર બંધારી ભાવ્યા પત્રી તેમથી ક્ષુધા જાનન થાય^૧ પટલો ભાગ વરાવર કાલે વિધિ પૂર્વક લામો.
[૩૨]. અન્ન પાણી આદિ બ્હોરગોને અર્થે તેણ ગ્રહસ્થને ઘેર સાથેના સાવુઓથી અતિ દૂર અથવા તો છેક નર્જીકમા ઉભા રહેવું નહિ.
ગ્રહસ્થાતી નજર તેનાજ ઉપર પડે એવી રીતે વીજા મિશ્નુકની ઓડે ઉભા રહેવું નહિ. અગાડીયો આત્રી ઉમેલા વીજા સાનુને ઉલ્લગીને
તેણે આગલ થદ જનુ નહિ. (૩૩). અન્યને અર્થે તૈયાર કરેલો સ્થામુક આદાર સાનુણ છેક અક્કડપણે પણ નહિ તેમ વહુ નીચા
નમીને પણ નહિ, વહુ દૂર ઉભા રહીને નહિ તેમ છેક નર્જીક આવીને પણ નહિ-પ્રગી સ્થિતિમા વહોરવો. (૩૪).

૨ નિયમસર વર્તનાર સાનુને, ગાર્શ્વરિક યાગસિક સપૂર્ણ મુલાકારી મળે છે તે આપા નિયમોનેજ આધારી છે.
પ્રોફેસર ઝેકોવીના શબ્દોમા આપણે તે પુનઃ યાદ કરીશુ:- 'Having begged according to the sanctioned
rules, he should eat a moderate portion at the proper time' ૨ જીવ રશ્તિ—five times being—

અપ્પાણઠપ્પવીર્યામિ પડિછન્નમિ સંવુદે । સમય સંજણ મુંજે જય અપ્પરિ સાહિયં ॥ ૩૫ ॥ સુકહેત્તિ સુપક્કિત્તિ સુદ્ધિન્ને સુહહે મહે । સુનિદ્ધિણ સુલભેત્તિ સાવજ્ઞ વજ્જણ મુણી ॥ ૩૬ ॥ રમણ પડિણ સાસ હય મદ વવાહણ । વાલ સમદ સાસતો ગલિયસ્સવ વાહણ ॥ ૩૭ ॥ સહુયામે ચવેદામે અદ્ધોસાય વહાય મે । કહ્ણાણ મણસાસંતો પાવ દિલ્લિત્તિ મન્નઈ ॥ ૩૮ ॥ પુત્તો મે માયનાહત્તિ સાહુ કહ્ણાણ મન્નઈ । પાવદિલ્લિઓ અપ્પાણ સાસ દાસિત્તિ મન્નઈ ॥ ૩૯ ॥

ઉપરથી અને ચોતરફથી ઢાઢાયેલી જગ્યોણ વેસી, વીજા સાહુઓ સંગાયે, વે શન્દિયાદિક જીવ અને વીજ રહીત સ્વેરાકનો આહાર, જયણા અને પોતાના આચાર વિચાર પ્રમાણે કરાવો. [૩૫]. સારી રીતે તૈયાર કરેલું અન્ન વગેરે, સારી રીતે પકવેલ વેવર વગેરે, મસાલાદાર શાક પાદરું અને ગ્રથાણું, સ્વાદિષ્ટ લાડુ વગેરે, મીઠાં અને મસાલેદાર મોજન સાહુણ ત્યાગના જોડણ. (૩૬). જેમ પહોંટાયેલા ઘોડાને શીલવતાં અપ્પારને આનંદ હપ્પે છે તેમ વિનિત શિષ્યને શિક્ષણ આપતાં ગુરુને આનંદ હપ્પે છે, પણ અળ-પહોંટાયેલા અન્ને શીલવતા જેમ અન્નાને કટાલો હપ્પે છે તેમ અવિનિત શિષ્યને શિક્ષણ આપતા ગુરુને લેદ હપ્પે છે. (૩૭). અવિનિત શિષ્ય એમ થોડું છે કે :—‘ગુરુ મને ટોકે છે, મારે છે, દુર્વચન કહે છે, દંદ દે છે, કોટવાલ જેમ વંદીવાનને મારે તેમ મને મારે છે,’ ટુકાયા પરમ હિતકારી શીલ દેનાર આચાર્યને તે પણ હઠિવાલો [દેવી] માને છે. (૩૮). વિનિત શિષ્ય ગુરુને પોતાના પરમ હિતકારી સમજે છે અને માને છે કે :—‘ગુરુ મને પોતાના પુત્રની માફક, માઈની માફક અથવા નજીકના સગાની માફક રાખે છે.’ પણ અવિનિત શિષ્ય એમ સમજે છે કે ગુરુ મને દાસ જેવો ગણે છે. ૧ [૩૯].

૧. પ્રોફેસર જેકોરીના શબ્દો—“A good pupil has the best opinion (of his teacher), thinking that he treats him like his son or brother or a near relation, but a malevolent pupil imagines himself treated like a slave.”

ન કોવણુ આયરિયં અષ્ણાંગિનકોવણુ । બુદ્ધો વધાઈ નસિયા નસિયા તોચ ગવેસણુ ॥૯૦॥ આયરિયં કુચ્ચિયં નચ્ચા-
પત્તિણ પસાયણુ । વિદ્ધાવિજ્ઞ પજલી ઉડો 'વહ્જ્ઞ ન પુણોસિયા' ॥૯૧॥ ધમ્મજ્ઞિયન્ન વચ્ચાર બુદ્ધેહાયરિય સના । તમા
યર તોવવહાર ગરહં નાભિગછં ॥૯૨॥ મળેગયં વક્ક ગયં જાણિત્થાય રિયસ્સડ । તં પરિગિદ્ધ વાયાણુ કમ્મુણા ઉવવાયણુ
॥ ૯૩ ॥ વિસે અચોદ્ધણુ નિચ્ચ ચિણ્ણ હવ્વહ સુચોદ્ધણુ । જહોવહ્વહ સુકયં કિચ્ચાદ્ધ કુત્તરહસયા ॥ ૯૪ ॥ નચ્ચા નમદ્ધ
મેહાલી લોણુકિત્તી સેજાયણુ । હવ્વહ્ કિચ્ચાણં સરણં મૂ યાણ જગઈજહા ॥૯૫॥

-૧. કેટલીક પ્રતેમાં 'વણ્જ' છે.

ગુરુને કોપાવવા નહિ, તેમ પોતે પણ ક્રોધ કરવો નહિ; તેમજ આચાર્યનાં છિદ્ર લોલીને તેના ઉપયાતિ [કૃતચ્છન] થતું નહિ. ૧
[૪૦]. આચાર્યને કોપેલા જોઈને, તેમને વિશ્વાસ ઉપજે એનાં વચનોથી તેમનો કોપાગ્નિ શાન્ત કરવો, અને તે હાથ જોડી સમાવીને
એમ કહેતું કે 'ફરીથી એવો અપરાધ હું નહિ કરું.' [૪૧]. બુદ્ધ પુરુષોણ [તત્ત્વ જ્ઞાનીઓ] સમાદિક્ક ગુણોણ કરીને જે સાધુ ધર્મ પ્રાપ્ત
કર્યો છે, અને સદા પાલ્યો છે તેવો આચાર પાલ્લવાર્થી અવિનિતપણાના દોષથી મુક્ત થવાય છે. [૪૨]. મનોગત ભાગથી અથવા વચનથી
ગુરુનો અભિપ્રાય જાણી લઈને ગુરુનું કાર્ય પ્રમાણ કરવું. વચને કરીને કહેતું કે 'હું પણ કામ કરીશ.' અને કાયાયે કરીને પણ કાર્ય
સંપૂર્ણ કરવું. [૪૩]. વિનિત શિષ્ય અણભેર્યો કાર્ય કરવાને સદા તત્પર રહે છે, અથવા તો ગુરુની સૂચના મુજબ વગર વિલંબ કરે
છે. ગુરુણ જે રીતે કાર્ય કરવાનું કહયું હોય તે રીતે સદા કરે છે. (૪૪). આ વિનય શિક્ષા જાણીને જે બુદ્ધિવાન સાધુ શ્રદ્ધિનય
આદરે છે, તે આ લોકમા કીર્તિ પાપ્ત કરે છે, અને એવો વિનયવાન સાધુ, પૃથ્વી જેમ સર્વે જીવના આગ્રહસ્વ છે, તેમ સર્વે યોગ્ય
કાર્યના આગ્રહસ્વ થઈ પડે છે. (૪૫).

૧. આદિ ટીકાકાર કુશિષ્યનું દૃષ્ટાંત આપે છે. * નમઈ=નમતિ=સમ્બંધાર્થ. Bows down.

દસળ પરિસહે ૨૨ પરીસહાણં પવિમત્તી કાસવેણં પવેદ્યા । તમે ઉદાહરિસામિ આણપુલ્લિ સુણે હમે ॥૧॥ ધિંગિહા
પરિગદ્દે તેવસ્સી મિલ્લુ થામવં । નહિદે નહિદાવણ ન પયે નપયાવણ ॥૨॥ કાલી પવ્વંગસંકાસે કિસે ધમણિ
સતણ । માયન્ને અસણ પાણસ અદિણ મણ સોચે ॥૩॥ તઓ પુટ્ટો પિત્તાણ દોગુહી લજ્જા મજણ । સી ઉદગ
ન સેવિજ્જા ત્રિયહરસે સણ ચે ॥૪॥ હિન્નાવાણસુ પયેસુ આરેસુ પિવારિણ । પરિસુક મહાદીણે ત તિતિલ્લે
પરિસહં ॥ ૫ ॥

[૨૨]. 'દસળ [દર્શન, સમ્યક્ત્વ] પરીસહ. ૧. ચારીશ પરીસહન/ સ્વરૂપ કારણે (શ્રી મહાવીર ભગવતે) મને (શુભમાં
સ્વામીને) કહ્યા છે તે હવે હું તમને [જબુ સ્વામીને] અનુકરણે સમજાવું છું. [૧].* (૧) શરીરને વિષે ક્ષુધા વ્યર્થ થોય છતાં તપ
અને સંયમને વિષે દુઃસહ સહુ પોતે ફલ વગેરે હેતુઓ નહિ, તેમજ વીજા પાસે હેતુઓ નહિ, તેમજ મીજા
પાસે પક્ષાવં નહિ. (૨). કામદાના પગ જેવાં દુર્બલ ગાત્ર થઈ ગયાં હોય અને શરીર હાલકાના માલા જેવું વની ગયું હોય, છતાં
પોતાના હૃદય પોષણને માટે અન્ન પાણીનું પ્રમાણ સાધુને જાણવું અને [આકુલ વ્યાકુલ ન થતા] પ્રસન્ન મનથી સંયમ માંગ
પ્રવર્તવું ૨ (૩). (૨) તુષાણ પીઠાવા છતાં અનાચારનો ભાગી સાધુ લજ્જા કરીને સચેત જલ પીતો નથી; પણ અચેત પાણી મે-
લ્લવાનો પ્રયત્ન કરે છે (૪) વન, અટકી, આદિ નિર્જન રાનમાં તુષાણી અતિ પીઠાતો હોય, મ્હોં સૂકાઈ જવું હોય, અત્યંત વ્યાકુલ
થતો હોય, છતાં સાધુને તુષાણો પરીસહ સહન કરવો.~ (૫).

*આ અગ્રયનનો આ પહેલાંનો ભાગ મગધા છે; ત્યાર પછીનો શ્લોકમા છે. પ્રત્યેક પરીસહ ઉપર વચ્ચે શ્લોક ૨, ૧. સૂનોના
મૂળ પાઠમાં 'દસળ' ગદ્ય ૭ પણ પ્રો. જેકોની 'સમત' શબ્દ વાપરે છે. ૨. અહિં ટીકાકાર હસ્તિ મિત્ર અને તેના પુત્રનું દૃષ્ટાંત
આપે છે; ૩. અહિં ટીકાકાર ધન મિત્ર અને તેના પુત્રનું દૃષ્ટાંત આપે છે.

ચરંત વિરયં લૂહ સીયં ફુસદ્દ ઇગયા । ના ફેવલ મુળી ગહે 'સુચાનં' જિગમાસગં ॥૬॥ ન મે નિત્રારણ અધિય
છવિત્તાનં નવિજ્જઈ । અહતુ અગિ સેવામિ ફદ્દ મિલ્લૂ નર્ચિતણ ॥૭॥ ઉસિણ પરિયા ત્રેણ પરિદાહેણ તઝિણ ॥
ધિસુત્રા પરિતાવેણ સાયં ને, પરિદેવણ ॥૮॥ ઉન્હાહિ તત્તો મેઠાવી સિણાણ નોવિ પથ્થણ ॥ ગાય નો પરિસિચ્ચિજ્જા
નવિજ્જાયા અપ્પયં ॥ ૯ ॥ પુઢોય દમ મંસણ્હિં સમેલ મહામુળી । નાગો સગામ સીસેત્રા સુરો અમિ હળે
પરં ॥ ૧૦ ॥

૧. કોઈ પ્રતમાં 'સોચાનં' છે.

૩ શીત ફાલ્લને વિષે એક ગામથી ગીજે ગામ જતા શરીરે ટાઢ વ્હાય તો પણ સાધુણ, જિન જ્ઞાસનની શિક્ષા લક્ષમાં
લઈને, કવેલ્લાણ સ્થાનાન્તર કરવું નહિ. (વિહાર કરવો નહિ.) [૬]. ટાઢ દૂર કરવાને માંદે મારે ઘર નથી, શરીર ઢાકવાને વલ્લ પળ
નથી, માંદે હું અગિન સેડું ઇમો વિચાર પણ સાધુણ કરવો નહિ ૧ (૭). (૪) તોપે કરીને તપેત્રી જમીનથી, ઘાણ (પરસેમો, મેલ
ગેરે) અને અમ્મતર [તરસ વેગેરે] ગરમીની થતી પીઢાથી, ગ્રીષ્મ સ્તુત્તા સૂર્યના તાપથી પીઢાત્રા છતાં, સાધુણ શીતઠતાની વા-
ચ્છના કરવી નહિ. [૮]. તાપની અલત પીઢા પામવા છતાં મર્યાદાંત સાધુ સ્નાનની ડન્જા કરે નહિ, શરીર ઉપર પાળી રેંડે નહિ,
અથવા પસાયતિ પત્રન નાલે નહિ. ૨ [૯] [૫] ઢાસ મચ્છરાટિની પીઢા મહાન સાધુગ સહન કરત્રી જોરણ નેત્રી રીતે દાર્શી સગ્રામને
મોલેરે રહીને શત્રુને હળે છે, તેમ મહા મુનિણ ક્રોધાદિ અમ્મતર શત્રુને ફળવા જોઈ. (૧૦).

૧. અહિં દીકાકાર ચાર વળિક મિત્રેલું દણંત ટાકે છે. ૨. અહિં દીકાકાર દત્તુ અને મદ્રાલું દ્રઘાત આપે છે.

નસંતસે નવારિજ્ઞા^૧ મળંપિ નપઓસણ । ઉવેહ નહેળે પાળે ભુજંતે સંસોળિયં ॥૧૧॥ પરિજુન્નેહિં વથ્રેહિં । હો-
 રલામિત્તિ અચેલણ । અદુવા સચેલણહોલ્લહ ડહિભિલ્લુ ન ચિંતણ ॥૧૨॥ યુગ્યા અચેલણ હોહ સચેલ્યાત્રિ યુગ્યા ।
 યુયં ધમ્મ હિય નચ્ચા નાળીનેપરિદેવણ ॥૧૩॥ ગામાણુગામરીયંતં અણગારંઅર્કિચર્ણ । અરહં અણુપ્પવેસે તતિતિલ્લે
 પરિસહં ॥૧૪॥ અરહં પિટ્ટઓ કિચ્ચા ધિણ આય રહિલણ । ધમ્મારામે નિરારમે ઉવસંતે મુળી ચરે ॥ ૧૫ ॥

૧. કોઈ મતમાં ' ચોરજ્ઞા છે.

ઢાસ, મચ્છરને ત્રાસ લપ્પાવવો નહિ; ચટકો ભરતાં અંતરૂદ ન કરવી, તેમજ મને કરીને પણ તેના ઉપર ક્રોધ કરવો નહિ.
 પોતાનું માંસ અને લોહી તેઓ સ્વાદ જાય, ઉતા સર્પ ^૨ પળ તેમને હળવા નહિ. ૧ [૧૧]. [૬] ' મહારાં વલ્લ જીર્ણ થઈ
 ગયા છે, તેથી હું વલ્લ રહિત ફરીશ અથવા તો મ્હારાં પા. ૨. પહાં જોઈને કોઈ ધર્માત્મા દાતા મને નવા કપડાં આપે તો ઠીક '
 પૂવા વિચાર સાધુણ કરવાં નહિ. [૧૨] કોઈ વલ્લન [જિન કલ્યાણસ્થા પ્રમાણે] વલ્લ રહિત થઈ જાય, અથવા કોઈ વલ્લત [સ્થિતિ
 કલ્યાણસ્થા પ્રમાણે] વલ્લ સહિત હોય, તો વલ્લ રહિત અને વલ્લ સહિતપણના વસ્ત્રે ધર્મો હિતકારી જાળીને જાની સાધુણ લેવું કરવો
 નહિ. ૨ (૧૩). (૭) પગિગ્રહ રહિત અણમારને ગામો ગામ વિચરતા સયમ માર્ગે તરફ અગ્રીર હત્યજ ધાય તો તે પરીસહ તેણે સહન
 કરવો. (૧૪). ઢાહ્યા સાધુણ આનું અધીરપણું ત્યાગવું, અને હિંસાદિકથી દૂર રહીને, દુર્ગતિના માર્ગથી આત્માને દૂર રાખીને, ધર્મ રૂપી
 આરામને ત્રિપે આનંદ માનીને આરંભ રહિત થઈ, સંપૂર્ણ જ્ઞાનિથી સંયમ માર્ગને ત્રિપે ચિત્તવું. ૩ (૧૫).

૧. અહિં શ્રમણ ભદ્રનું દ્રવ્યત આપેલું છે. ૨. અહિં સોમ દેવનું દ્રવ્યત આપેલું છે. ૩. અહિં અપરાજીતનું દ્રવ્યત આપેલું છે.

સગોણ મળુસાળ જાઓ લોગમિ ઇચ્છિઓ। જસણ યુઆ પરિનાયા સુકડં તસસ સામન્ન ॥૧૬॥ એવ માદાય મેહાત્રી પંકમૂયાઓ ઇચ્છિઓ । નો તાહિ ત્રિહન્નેજા ચરેજત ગવેમણ ॥ ૧૭ ॥ યુગણવ ચરે લાહે અભિ મૂય પરિસહે । ગમેવા નગેવાવિ નિગમેવા રાયદાણિણ ॥ ૧૮ ॥ અસમાણો ચરે મિલ્લૂ ખેન કુજા પરિગહ અસત્તો ગિહ્ચોહિ અણિકિઓ પરિવણ ॥ ૧૯ ॥

૧. 'કોઈ પ્રતપા ' નોયકુજા ' છે.

[૮] આ સ માત્રા મનુષ્યોને સ્ત્રીની કુદરતી ઇચ્છા હોય છે, તે જાણને જે કોઈ તેનો પરિત્યાગ કરે છે તેજ સ્વ. ૧ શ્રમણ તરીકે પોતાનો સાધનાચાર સફઠ કરી શકે છે (૧૬.) જે બુદ્ધિમાન પુરુષ સ્ત્રીને હુંવી જવાય એવા કાદમ સમાન, (મુસ્તિ માર્ગને ત્રિવે વધનરૂપ) માને છે, તેને તેનાથી કાફ દૂર થતી નથી, પણ તે આત્માના ચલારને અર્થ ધર્માનુષ્ઠાન આચરે છે. ૧ (૧૭). (૨) એકલો, રાગ દ્વેષ રહિત, નિર્દોષ આહાર ઉપર નિર્વાહ કરીને, અને સમગ્ર પરીસહ સહન કરીને, સાધુણ ગામ, નગર, નિગમર અથવા રાજ ધાનીને ત્રિવે વિગર કરતો (૧૮) ગૃહસ્થાદિકૃત્યો (સંતારીત્યો) અલગ રહીને સાધુણ વિહાર કરતો, પરિગ્રહને ત્રિવે મમતા કરતો નહિ, પણ ગૃહસ્થનો પરિવણ ત્યાગીને ઘર રહિત થઈને વિચરતુ. (અમુક સ્થેજ વિના કારણ પડી રહેતુ નહિ.) ૩ (૧૯).

૧. આ ગાથાનો પ્રો. હર્મન જેકોવી પ્રો. ઝર્વે કરે છે કે— A wise man who knows that women are a slough, & it were, will get so far from them, but will wander about searching for the self. આ પરિસહ માંડ ટીકાકાર ગ્રન્થાલ મંત્રીનુ દ્રણ નાપે છે. ૨. વાણીઆનો વાસ હોય તે જગ્યો. પ્રો. જેકોવી તે માટે Market place ગ્રન્થ ન. ૧૨ છે વ્યાપાર વાણિ ૧. એનો જ પ્રાચિન સમયથી હોવો જોઈએ, એ સારીત યદ શક છે. ૩. આ પરમાનમા જેટલી સિધિલતા તેટલી શુદ્ધતા સમગ્રી. શ્રી સર્વે આવી શિયેજતા જતી કરતી અને અન્ય ઉત્તમ થયા છે, અને થવાના છે. ટીકાકાર ૩ ન્યદા દત્ત ગિજ્ઞવતુ દુષ્ટાત ટાંકે છે.

સુતાને સુત્ર મોરના રહલ મૂલત્ર એમઓ । અકુક્રઓ નિસીએજા નાયવિત્તા સણ પર ॥ ૨૦ ॥ તથ્ય સે અથ્થમાણસસ
 ઉત્તસગામિ ધારણે । સવ્યામીઓ ન મોટેજા ઉઠિત્તા અવ માસણ ॥ ૨૧ ॥ ઉચ્ચા વચાહિ સેજાહિ તવરસી મીરલુ
 ધામત્ર । નાડવેલ વિત્તેનેજા પાવદિઠી વિહલ્લઈ ॥ ૨૨ ॥ પડરિકુ વસ્તય લંબુ કઢાણ અદુ પાવગ । કિ મેમરાઈ
 કરિસસઈ એવ તથ્ય હેયામણ ॥ ૨૩ ॥ અઠ્ઠાસેજા પરો મિલ્લુ ન તેસિ પડિસ જલે । સરિસો હોઈ બાલાણ તમ્હા
 મિલ્લુ ન સજલે ॥ ૨૪ ॥

[૧૦] સમજાનમા, મૂતા ઘરમાં, અથવા તો દુક્ષ નીચે, રાગદ્વેષ અને કુચેલ્યા રહિત વતીને વેસતુ અને અન્ય જીવનો ઉંદર વગેરેને [ગાસ ઉપજામયો
 નહિ, [૨૦]. એવા સ્થેલે રહેતા સાથેને ઉપસર્ગે ઉપમે તે સહન કરવો. પણ તે ઉપસર્ગથી હરીને ત્યાથી ઉઠીને વીજે સ્થાનકે જવું નહિ. ૧
 [૨૧]. (૧૧) તપસ્વી અને ધીરજમાન સાચુ સારી જ્ઞાયા મલવાથી અતિ હર્ષ પામતો નથી, તેમજ સ્વરાગ જ્ઞાયા મલવાથી અતિ
 વિપાદ પામતો નથી, પણ પાપ દણિવાડો આચાર હીન સાચુ એવે પ્રસંગે હર્ષ વિપાદ પામે છે. (૨૨). સ્ત્રી રહિત સારા અથવા નરસા
 મનમાં આશ્રય મલતા તેમ; તેણે રહેવું અને વિચારવું કે, 'મોરે તો આમા એક રાત રહેવું છે, તેમા સુલ દુઃલ શું થમાવું છે ?'
 [અર્થાત્-સમગ્રમાત્ર રાત્રી ૧.૩ (૨૩) [૧૦] કોઈ પ્રહસ્ય સાચુને દુર્લભન કહે, તો પણ તેમે તેના ઉપર ક્રોધ કરવો નહિ; તેને
 અજ્ઞાન વાલક જેવો સમજીને સાચુ તેના ઉપર કોપ કરવો નહિ. [૨૪].

૧. ટીકાકારે કુરુદત્ત મુનીશ્વરનું દણત ટાંકેલું છે. ૨. ઉપાશ્રય Lodging house ૩. ચક્ષુદત્ત વ્રાહ્મણના વે પુત્રનું
 દણત ટીકાકાર ટાંકેલું છે.

सोच्चाण फइसा भासा दाखणा गाम कंटगा । तुसीणीओ उवि हिज्जा^१ न ताओ मणसी करे ॥ २५ ॥ हओ न स जले भिखू मण पि न पओसए । भित्तिख परम नचा भिखू धम्मवि चित्तए ॥ २६ ॥ समण स जय दंत^२ १हणिज्जा कोई कथइ । नश्चि जीवस्स नासोत्ति एव पेहेज्जा स जए ॥ २७ ॥ दुक्कर खलु भोनिच्च अणगारत्त भिखूणो । सव्वसे जाइयं होइ नश्चि^३ अजाइय ॥ २८ ॥ गोयरगपविट्ठस्स पाणीनेसूपसारए । सेओ आगार-वासोत्ति इइ भिखू न चित्तए ॥ २९ ॥

१. कोइ प्रतमा 'उवहेज्जा' 'हणेज्जा' डे.

कडोर, कंटक समान भोपा साभळीने, मौन्य धारण करीने तेने काइ हिंसायमा गणवी नहि, नि एवी भाषा योलनार उपर द्वेष करवो नदि १ [२५] (१३) साधुने कोइ मार मारे तो एण तेणे क्रोप करयो नहि, तेमज मनशी एण तेनु बुरू इच्छुं नहि; परंतु क्षमा ए उरकष्ट धर्म छे एम जागीने दग, नि यति धर्मातुं चिन्तन करतु [२६]. केइ अनार्य, समयमा दृढ अने जितेन्द्रिय साधुने, मार मारे तो तो तेणे एम विचारतु के 'एवी, काइ मारा आत्मनो नाश यतो नयी.' (अर्थान्-एण जो गरीर नाशना अयसरे ए जोय करीश तो मारा धर्मरूप नीतितनो नाश यजे एट्टे मारो धर्म हारी जइश.)^२ [२७]. (१८) संकेत गहित साधुने, याचयाधी सर्व वस्तु मळवी दोहिली छे, तेमज याचना सिंयाय काइ मळी अकरुं नयी. [२८]. गोचरीने त्रिपे फरता सातु तरफ [सर्व दाता, गहस्यनो] हाय हमेजा सुशोभी लवततो नयी, एण तेथी सावुए एम न धारतु के नारी ग्रइस्याथम यमारे सारे^३ (३०)

१. अहि अनुनमार्थीनु दृष्टत दीक्षाकार आपे डे. २. सन्दाचार्यना पाचसो जिल्यनु दृष्टत दीक्षाकरे अहि दाकेलु डे. ३ आ याचना परिसद उपर श्री यल्लेय रूपीश्वरनु दृष्टत समज.

પેસુ ઘાસમેસેજા ભોયળે પરીનેહિણ । લૂંદે પિંડે અલહે વા નાણુનખેજાપડિણ ॥૩૦॥ અઝોવાહં નલભામિ અવિ-
લાભો સુણમિયા ! જો એવં પડિસન્નિશ્ચે અલાભોત નતજાણ ॥ ૩૧ ॥ નચ્છા ડાપહય દુરલ્લ વેયણાણ દુહહિણ ।
અદીળો થાણુ પં પુઢો તથ્ય હિયાણ ॥૩૨॥ તેગિનું નામિનહિજા સન્નિશ્ચેત ગમેસણ । એય સુનસ સામન્ન જન
કુજા નકારવે ॥ ૩૩ ॥ અવેલગસસ લૂહસસ સંજયસસ તવસિસણો । તળેસુ સુયમાણસસ હોજા ગાય વિરાહણ
॥ ૩૪ ॥ આયવસસ નિચાણ અડલા હવહવેયણા । એવનચ્છા નમેવંતિ તતુંજંતણ તડિજયા ॥ ૩૫ ॥

[૧૫] ગ્રહસ્થને પેર તેમને માટે ભોજન તેમજ થયું હોય તેમથી તેને આહારને માટે પાત્રી લેયું; આહાર મળે યા ન મળે તેને માટે પડિત મુનિણ લેવં કરાવો નહિ [૩૦]. “અજે કાદ આહાર ન મળ્યો, તો કાલે કાદ મળી રહેશે.” એ સાધુ આ પ્રમાણે વિચાર કરે છે તેને અલાભ પરીસહથી કાદ દુઃખ યપજતુ નથી.^૧ [૩૧]. (૧૬) જો મંદવાહ અથવા વેદના અર્થ પડે તો પીઠાતા મુનિણ પ્રસન્ન મુરેય મનને સ્થિર રાખવું અને રોગ પરીસહ સહન કરાવો.[૩૨]. રોગ દાઢયાના ઉપાયને માટે તેને આતુર મનનું નહિ; (વૈદક સારવારની રાહ ન જોત્રી) પણ આત્માના ગેયક સાધુણ આત્મ હિત માટે પોતાનું ચારિત્ર પાલનું; પોતે રોગની ચિકિત્સા કરે નહિ અને ઘીના પોતે કરાવે નહિ તે સાચો યમણ (સાધુ) કહેવાય.^૨ [૩૩]. [૧૭] જો કે વલ્લ રહિત અથવા અલ્પ વલ્લગલા, સંયમવત, તપસ્વી સાધુને તુળને વિષે સૂતા વેસતા ગરીરે પીઠા થાય છે, અને તાપ પહવાથી તેને અસહ્ય વેદના યાચ છે, તો પણ તુળ સ્પર્ગથી પીઠાવા છતાં જિન કલ્થી સાધુ તલ્લ^૩ મોગવતો નથી.^૪ [૩૪-૩૫].

૧. હંદળ કુમારનુ દષ્ટાન અલાભ પરીસહ ઉપર અપેલું છે. ૨. ગ્રાહિ કાન્ડેયેસ કુમારનુ દષ્ટાત દીકાતરે દાખેલું છે.
૩. ‘તંતુજ’=What is manufactured from thread ૪. જીતગતુ રાજાના પુત્ર ભદ્રકુમારની કથા અદિ આપેલી છે

किलिन्नगाय मेहात्री पदेण वा रएण वा । धिसुया पत्तिवेण रायनो परिदेवर ॥ ३६ ॥ नेइज्ज निज्जरा पेही
आययिं धम्म मणुत्तर । जावसरिं भेउत्ति जह काएण धारए ॥ ३७ ॥ अभिवायण मझुठाण सार्मीकुज्जा निमतण ।
जेताइ पडिदेवति न्तेसि पीहए मुणी ॥ ३८ ॥ अणुक्कसाइ अप्पिछे अन्नाएसा अलोलुए । रसेसु नाणुगिञ्जेज्जा
नाणुतपेज्ज पन्नव ॥ ३९ ॥ 'सेमूण मए पुव्व कम्मा नाण फलाकडा जेणाह नाभिजाणामि पुढो केणह कन्हइ
॥ ४० ॥

१. कोइ प्रसंगा 'सोत्रण' छे.

(१८) उन्हाळाना तापे करिने शरीरे परसेयो थाय, अथवा मेल अने रज्यी शरीर भराय तो पण मर्यादांत सावुए सुख शांता नी हानि मोट
शौच करवा नहि. (६) कर्मनो क्षय' करवा अने सौत्कृष्ट चारित्र धर्म पाळया सावुए आ सयल सहन करवु, अने शरीरनो नाश यता सुधी
कायाये मेल धारण करवो. [३७] (१९) कोइ ग्रहस्थ सावुने अभिपदन करे अथवा तेने आवतो जेइने पोताना आसनेथी उठीने तेनु
सम्मान करे, अथवा भिषाणे मोटे आमंत्रण करे, आनी रीति सत्कार कमनार तरफ सावुए अनुराग राखवा नहि. (३८). क्रोध
रहित अहं इच्छायाळो, अजाण्याने त्याथी [आपनारनु जाति, कुळ, द्रव्य योगे जाण्या सिवाय] आहार लेनार, स्वादिष्ट भोजन-
ने मोटे लालच रहित, प्रज्ञांत साधु रस, स्वादनी इच्छा करनी नथी अने पोतानो सत्कार न थायी कोप करतो नथी. [३९] (३९)
[३०] प्रज्ञावत साधु एम जाणे ठे के निवे में पूर्ण जन्मान्तरे, जेनु फल अज्ञान छे एम कृत्यो करेला होया जोइए, कारण के
कोइ माणस कोइ स्थानरुथा काइ सुगम प्रश्न माने पूछे छे, तेनो उत्तर हुं आपी शकतो नथी [४०].

१. निर्जरा. २. अहि श्रेष्ठि पुत्रनु दृष्टात दोहे छे. ३. आ सत्कार परिसह उपर एक सावुनु दृष्टात दोहे छे.

અહ પછા ઉદ્વર્જતિ કમ્મા નાણ ફલ્લાં કહા। એવ મસ્સામિ અપ્પાણં નચ્ચા કમ્મ વિવાગયં ॥ ૪૧ ॥ નિરુદ્ધાંભિ વિરિઓ મેહુ-
નાઓ મુસંવુડોં । જોસલ નામિજાણામિ ધમ્મ કહ્ણણ પાવગા ॥ ૪૨ ॥ તત્ત્વો વહાણ માદાય પહિમં પહિવ્વજ્જઓ । એવપિ
વિહરઓ મે છઉમ્મય નનિયદ્દહ ॥ ૪૩ ॥ નશ્ચિત્તનૂણં પેરેલેએ દ્દહાં વાવિ તવસ્સિણો । અદુવા વંચિઓ મિત્તિ દ્દહ
મિચ્છૂનં ચિત્તે ॥ ૪૪ ॥ અમ્મજિણા અશ્ચિજિણા અદુવાવિ મન્નિસ્સઈ । મુસંતે એવમાહસુ દ્દહ મિચ્છૂ ન ચિત્તે ॥ ૪૫ ॥

હે વલી પૂર્વે જન્માતરે કીધેલાં કુલ્યો, જેનું ફલ અજ્ઞાનછે; તેનું શુભાશુભ પરિણામ અમલ ઉપર આવશે; તે મારાં એ કુલ્યોતુંજ
ફલછે એમ માનીને મારા આત્માનું મારે આશ્વાસન કરવું જોઈએ. (૪૧). (૨૧) મેં મૈથુનનો ત્યાગ કરેલોછે, એને દન્નિઓને નિયમમાં
રાખેલી છે, છતાં હું શુભ અને અશુભ [ધર્મનો સ્વભાવ અને મોક્ષ નર્કનો હેતુ] વચ્ચે જાણી શકતો નથી, તો પછી મારો ત્યાગ
અને સંયમ નિરર્થકજ છે. [મોટે જ્ઞાનને આચરણ કરનારા કર્મનો મારે ક્ષય કાર્યો જોઈએ]. [૪૨]. હું તપ કરું છું, સિદ્ધાંત મળુ છું
અને દ્વાંદ્વ નિષિદ્ધિ સાધુ ધર્મ પાછુરું, ડઠાં જ્ઞાનાચરણ કર્મ ટઠતાં નથી. [મોટે જ્ઞાનને આચરણ કરનારા કર્મ મારે સ્વપાત્રવા
જોઈએ]. ૨ [૪૩]. (૨૨) ‘પરલોકે કે કેજ નહિ, તપ કારવાથી લલિતરુપ રિદ્ધિ પળ મળવાની નથી; આ તો હું ટળાઉં છું.’ એવું ચિંત્વન
સાધુ કદિ કરવું નહિ. [૪૪]. ‘પૂર્વે સર્વજ્ઞ જિન થટ ગયા છે, વર્તમાન કાલે (મહા વિદેહ ક્ષેત્રને વિષે) સર્વજ્ઞ જિન [કેવલિ]
છે, અને મર્વિણ્ય કાલમાં પણ સર્વજ્ઞ જિન યેએ એમ જિનની હસ્તી કહેનાર, માનનાર જગડે’ એવું ચિત્વન સાધુએ કરવું નહિ. ૩ (૪૦).

૧. શ્રી કાલકાચાર્યનું પ્રજ્ઞા પરિસહપર દૃષ્ટાન સમજાવું. ૨. અજ્ઞાન પરિસહપર અહિર પુત્રનું દૃષ્ટાન આપેલ છે. ૩. આપાદ-
ચાર્યનું દૃષ્ટાન દીકાંકારે ટાકેલું છે.

एषु परिसहासव्ये कासवेणं पवेइया । जेभिस्सु नोविहन्नेज्ज पुट्ठो केणइ कइहुइ सिवेमि ॥ ४६ ॥

उ.अ.

३.

ॐ॥ इति परिसह झयण विग्र्य सम्मत ॥ २ ॥०

अध्ययन ३. *चार अंग (चत्तरंग-चौरंगी).

२३

चत्तारि परमगाणि दुल्लहाणी हजंतुणो । माणुसत्त सुइसद्धा सज्जमभियवीरियि ॥ १ ॥

उपर बह्मा ते मयीसे परीसह काश्यप गोत्रमा उत्तन्न धयेला श्री महावीर भगवाने प्रक्याछे. एमाना कोइक परीसहयी कोइक स्थानऊने विपे पीडावा छता धीरजगान सावुए पोताना संयमनो भग करवो नहि. १ [४६].

* ॥ वीणुं अययन सपूर्ण. ॥ *

③ अध्ययन ३. ③

आ संसारमां मनुष्यने परम उत्कृष्ट, मोक्ष साधनना उपायरूप चार वस्तु प्राप्त थी दुर्लभ छे :—(१) मनुष्य जन्म १ [२] धर्मनु श्रवण. [३] धर्म उपर श्रद्धा अने [४] चारित्र (सयम) ने त्रिपे वीर्य-स्फोरण (उत्साह). [१].

१. मो. जेकोई ए माट एवा जन्मो वापरे छे के—A monk should not be vanquished by them, when attacked by any anywhere

१ मनुष्य जन्म वश हव्यते दुर्लभ नहेल छे ते विपे एवी गाथा छे के ' बुद्धग, पामग, धने, दूये, रयनेय, मुभिंग, चक्षेय, चम्म, युग, परिमाणु दसदि दत्ता मणुय भोम । ' आ उबर दश कथाओ विस्ताराली छे, अउ विस्तारला भयथी पत्ती मूकी छे.

સમાવન્નાણ સંસારે નાણાગોત્તાસુ જાઇસુ । કમ્મા નાણાવિદ્ધા કદ્દુ પુલ્લોવિસં ભયાપયા ॥ ૨ ॥ ઇગયા દેવલોણસુ નરણ સુવિણગયા । ઇગયા આસુરં કાયં આહાકમ્મેહિં ગહ્છુદ્ ॥ ૩ ॥ ઇગયા સ્વચ્છિઓ હોદ્દ તઓ ચંડાલ ચુક્કસો । તઓઝીટ પયંગોય તઓ કુચુ વિપ્પીલિયા ॥ ૪ ॥ ઇવં માવટ્ટ જોણીસુ પાણિણોકમ્મ કિલ્લિસા । નનિવિજ્જંતિસંસારે સવ્વઠ્ઠેસુવલ્લસિયા ॥ ૫ ॥ કમ્મ સમેહિ સમૂહા દુલ્લિલયાવહુ વેયણા । અમાણસાસુજોણીસુ ત્રિણિહમ્મતિપાણિણો ॥ ૬ ॥ કમ્માણ તુ પહાણાણ આણુપુલ્લી કયાદ્દઓ । જીવા સોહિ મણુપત્તા આયયંતિ મણુસયં ॥ ૭ ॥

[૧] જગત અનેક જીવેથી ભરપૂર છે. તેમાં જીવ જુદા જુદા ગોત્ર અને જાતિને પ્રિધિ પ્રકારનાં કર્મે કરાને ઉત્પન્ન થાય છે. (૨). જીવ પેતાની કર્મણીએ કરીને કોઈ વાર દેવલોકે જાય છે, કોઈ વાર ભનેકે જાય છે અને કોઈવાર અસુર યોનિમાં ઉપજે છે. [અર્થાત-જેવાં કર્મે જીવે કર્યાં હોય તેવી ગતિએ જાય છે]. [૩]. કોઈવાર જીવ મરીને ક્ષત્રી થાય છે, તેમજ ચાંડાલ અને રતુક્કસ પણ થાય છે; અથવા તો કીડા, પતંગિયા અથવા કુંદુ^૩ અને કિડી થાય છે. [૪]. પર્વતી રીતે અયમ પ્રાણી^૪ જીવ યોનિને ત્રિપે પરિભ્રમણ કરતા હતાં હદિગ્ન ધતા નથી. જેમ ક્ષત્રી યુદ્ધથી અને રાજ્ય રિક્ષિથી સંતોષ પામતાં નથી, તેમ આ જીવ સંસારમાં ફરતા સંતોષ પામતાં નથી. (૫). કર્મે કરીને મૂઠ ધડ ગયેલા જીવ દુઃસ્વી થાય છે અને [સંસારમાં ફરતા] ઘણી વેડના સહન કરે છે, અને અમાનુષિક [નારકી, તિર્થંચ] ગતિને ત્રિપે ઘણું દુઃસ્વ વેડે છે. [૬]. પણ અશુભ કર્મેના નાશ થવાથી, કદાચિત અનુક્રમે ફરતા ફરતા, શુભ કર્મેના ઉદય થવાથી જીવ નિર્મલ થઈને, મનુષ્ય ગતિમાં આવે. (૭).

૧. ન+અર્ક=સૂર્ય. નર્કમાં હમેશા અંધકારજ રહે છે ૨. વાપ શુદ્ર અને મા ત્રાણર્ણથી ઉત્પન્ન થયેલ પ્રજા ચુક્કમ કહેવાય છે. ૩. Animalcules. ૪. Living beings of sinful actions.

માણસ વિગ્રહ લઘુ સુદ ધમ્મસસુલ્હા । જંસોચા પડિ વજ્જતિ તપ્પ સ્વતિ મહિસયાં ॥ ૮ ॥ આહચ સ્વવળં લઘુ સદ્ધા પરમ દુલહા । સોચા નેયાઉય મગ્ગ વહેપે પરિમસમ્મ ॥ ૯ ॥ સુયત્ત લઘુ સદ્ધચ ત્રિરિય પુણ દુલ્હ ॥ વહેવે રોયમાણા ત્રિ નોયણ પડિવજ્જણ ॥ ૧૦ ॥ માણસત્તમિ અત્યાઓ જોધમ્મ સોચ સદ્ધે ॥ તવરસી ત્રિરિય લઘુ સવુંડ નિધ્ધોરથ ॥ ૧૧ ॥

(૨) ક્રુદાત્વ મનુષ્ય દેહ મંલે તો પછી ધર્મનું શ્રવણ દુર્લભ થઈ પડે છે, જે ધર્મનું શ્રવણ કરવાથી જીવ તપ, દક્ષતા, દયા, આદિ અગીકાર કરી શકે છે [૮]. [૧] કદાચિત્ત ધર્મનું શ્રવણ કર્યું, તો પછી ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા ધરી પરમ દુર્લભ થઈ પડે છે, અને ઘણા જીવ શુદ્ધ ભર્માગ્નિ ધર્મ] સાર્વભૂતને અગીકાર કર્યો પછી તે ધર્મી અષ્ટ થાય છે (જ્ઞાતીની પેઠે). [૯]. [૧૦] જોઈ કદાચ ધર્મનું શ્રવણ કર્યું, તે સાર્વભૂતને ત ઉપર તેની શ્રદ્ધા વેઈ, તો પછી ઉત્સાહથી ચારિત્ર પાલનુ દુર્લભ થઈ પડે છે. [શ્રેણીકની પેઠે] ત્યાં જીવ જાણે છે કે ધર્મ છે તો સારો, પણ પલ્લતો નથી. [૧૦]. મનુષ્યપણુ પામીને, ધર્મનું શ્રવણ કરીને, તે ઉપર શ્રદ્ધા રાલીને, તપ જપ (ચારિત્ર) ને વિશે ચીર્વ-ચલ દાલ્બીને સાવુ પુરુષ આશ્રવદારને^૩ રાત્રુ જોડે અને કર્મરૂપી-મેઝને ફેરવે જોડે (૧૧).

૧. Combat their passions ૨. Do adopt religion-અહીં ચારિત્ર પદલે દિક્ષા લઈ લેવાનો ભાગ્યર્થ નથી. સંસારમા રહેનારા જીવો ધર્મના કર્મના અનુસાર વર્તન રાલવાથી પણ કર્મ ક્ષય કરી શકે છે. ૩. પાપ લાગવાના-કર્મ લાગવાના સાધનોને આશ્રવદાર નામ વાપરે છે. તે માટે નવ તત્ત્વમા કહેલું છે કે :—“ ત્વુ તાલ સદા ધરે, હંધુ આવત જલ ઓર, પસે આશ્રવ દારસે, કર્મ વધમેજોર. ” જેમ જેમ પાણી આવતુ જાય છે તેમ તલ્લવ ધરાતુ જાય છે પૃથ્વી પીતે આશ્રવથી કર્મ વિશેષ થાય છે. જેમ ટાકીનું પાણી ચાલી કરવા પ્રથમ ન જાતુ આવતુ પાણી વધ કરવું જોડે, તેમ પ્રાપ્ત ભૂમીના ક્ષય કરવા, પ્રથમ નવા આવતાં કર્મ રોકવાં જોડે ૪. નવ તત્ત્વમા આ ભાગ્યર્થનો ગોચ છે કે :—“ હંધુ આવત જલ તુરિય, સુકે સરોવર પાન, ત્વુ આતમ સવર કીંઈ, વર્મ નિર્જરા હી જાણ. ” જલ આવતુ વધ થવાથી જેમ સરોવર સુભદ્ધ જાય છે. તેમ સવર કરવાથી-આવતા કર્મ રોકવાથી કર્મની નિર્જરા થાય છે. આ સંપેદ્ય વિશેષ વિવેચન નવ તત્ત્વમા છે તે અવશ્ય મનન અને ગ્રહણ કરવા લાયક છે.

સોહી ઉશ્રુય મ્યૂસ ધમ્મો સુહસસ ચિદ્દહ । નિબ્વાણ પરમં જાઇ ધયં સિત્તેવ્વ પાવણ ॥ ૧૨ ॥ ત્રિગિચ કમ્મુણો હેહં
 જસ સચ્ચિણુ સ્વંતિણ । પાહવ સરીર હિન્દા ઉહં પક્કમઈ દિસ ॥ ૧૩ ॥ વિસાલિસેહિ સીલેહિં જલ્લા ઉત્તર ઉત્તરા ।
 મહાસુક્કાવ દિપંતા મન્નતા અપુણવ્વય ॥ ૧૪ ॥ અપ્પિયાદેવ કામાણં કામ સ્વી વિહિન્દિવણો । ઉહં કપ્પેસુ ચિદ્દંતિ પુવ્વા
 વાસસયા વહુ ॥ ૧૫ ॥ તથ્થદ્દિન્દા જહાટાણ જલ્લા આહલ્લણ્ણુચયા । ઉવેતિ માણુસંજોણિં સેદસમેભિ જાયહ ॥ ૧૬ ॥

માયા-રહિતને નિર્મલતા પ્રાપ્ત થાય છે; અને નિર્મલ [પુરુષ] શુદ્ધ ધર્મને વિષે દૃઢ રહે છે; અને ધીથી સીંચાયેલો અગ્નિ
 જેમ નિર્મલ દેશાય છે, તેમ જીવ નિર્મલ (કર્મ-રહિત) થઈને પરમ ઉત્કૃષ્ટ નિર્વાણને^૧ પામે છે. (૧૨). કર્મના હેતુ [મિથ્યાત્વ આદિ]
 દૂર કરીને સમાધી યશ ઉપાર્જન કર. ^૨ (આ પ્રમાણે વર્તનાર પુરુષ) પરિવ્રત [હરીર ત્યાગીને હર્દદિશામાં] હંચા દેવ
 લોકમાં] જાય છે. (૧૩). સદ્ગુણોથી શોષતા યશ લોક [દેવતા] (તપ, જપ આદિ ક્રિયાએ કરીને) એક એકથી ચઢીઅતા
 નિર્માણ થયેલા વિમાન (દેવ લોક) ને વિષે જાય છે, અને ચંદ્ર, સૂર્યની પેઠે તેજથી દેદીપ્યમાન [દીપતા] જગાય છે; અને તેઓ પો-
 તાના મનથી એમ નવી માનતા કે અમારે અહિંથી ચઢીને જ્ઞદી નીચે જતું પડશે. (૧૪). દેવતાદ્ સુલ મેગત્તાં અને પોતાની ઇચ્છા
 પ્રમાણે નવાં નવાં રૂપ ધારણ કરતાં, તેઓ (યશ લોકો) હંચા દેવ લોકને વિષે અસંખ્ય અર્પણ આયુષ્ય મેગેવે છે. [૧૫]. તેઓ
 [યજ્ઞો] તે સ્થાનક [દેવ લોક] ને વિષે પોતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને, પોતાના અવશેષ પૂણ્ય કર્મ વાકી રહ્યાં હોય તે મેગવવા
 દશાંગ મંત્રુણ્ય યોનીમાં જન્મે છે. [૧૬]

^૧. મુક્તિ-કર્મ વંધન-ન્ય, જરા, મરણથી મુક્તિ. ૨. મો. જેમ્મોર્મી આ મટે અસરકારક શબ્દો વાપરે છે. Leave off
 the causes of sin, acquire fame through patience ૩. સાતમા અધ્યયનની ૭૨ મી ગાથાની પુટનોટમાં
 વર્ણનું કોણક આપેલ છે.

સ્વેત વાનુ હિરણ્ય પસવો દાસ પોરુસં । ચતારી કામ સ્વધાણિ તથ્ય સે ઉવવજ્ઞહ ॥ ૧૭ ॥ મિત્તવં નાયવ હોહ
 ઉચ્ચા ગોણ્ય વન્નવ । અપ્પાયકે મહાપન્ને અભિજ્ઞાણ જસો વહે ॥ ૧૮ ॥ મોચ્ચા માણુસ્સણ મોણ અપ્પહિરુવ્વે અહા-
 ઉય । પુબ્બં વિસુદ્ધ સધમ્મે કેવલ્યોહિ વુક્ષિયા ॥ ૧૯ ॥ ચંડંગ દુલ્લહ નચ્ચા સજમ પહિવજ્ઞિયા । તવસા ધૂય
 કમ્મ સેસિદ્ધે હવર્હ સાસણ તિવેમિ ॥ ૨૦ ॥

૭॥ इति चउरगणीय झयण तइय सम्मतं ॥ ३ ॥०

સ્વેત અને ગૃહ, સુવર્ણ, પશુ અને દાસ તથા સેવકો એ ચાર કામ સ્કન્ધ [ચાર પ્રકારની દોલત] જ્યાં હોય એવા સકુલમાં એ પુણ્યાત્મા જન્મ લે છે.
 * [૧૭]. મિત્ર, સ્વજન, હથ ગેન, મદર્શ [સુંદર શરીર], આરોગ્ય, ડુદ્ધિ, (મજા), વિનય, યશ અને વલને તે પામે છે. (૧૮).
 મનુષ્ય ભવના એવા અનુપમ સુલ ત્રાર જીવ [નિદ્રા પર્થત] મોગવીને પૂર્વ જન્મના વિશુદ્ધ સદ્ધર્મ [ચારિત્ર] ને અંગે યથાશક્તિ,
 તે પાઞે શુદ્ધ મમકિત લઈ શકે. (૧૯). ચાર આગ ધર્મ પ્રાપ્ત કરનાં દુર્લભ છે એ જાણીને તે સયમનું પ્રતિપાદન કરે છે
 [ધારણ કરે છે], અને વારે મેદે તપથી કર્મ રજને દૂર કરીને તે શાશ્વત સિન્ધ થાય છે. [૨૦].

* ॥ ત્રીજી અધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥ *

સોહી ઉઘુય મૂયસ ધમ્મો સુદ્ધસ ચિટ્ઠહ । નિવાણં પરમં જાઢ ઘયં સિત્તેવ્વ પાવણ ॥૧૨॥ વિગિચ કમ્મણો હેઠં
જસ સચિણુ સંતિણ । પાટવં સરીરં હિચ્છા ઉઠ્ઠ પક્કમઈ દિસ ॥૧૩॥ વિમાલિસેહિ સીલેહિ જલ્લા ડુત્તર ઉત્તરા ।
મહાસુક્કાવ દિપ્પંતા મન્નતા અપુણવ્વયં ॥૧૪॥ અપ્પિયાદેવ કામાણં કામ સ્ત્રી વિઉવ્વિણો । ઉઠ્ઠં કપ્પેસુ ચિટ્ઠતિ પુવ્વા
વાસસ્યા વહુ ॥૧૫॥ તથ્થઠિચ્છા જહાઠાણ જલ્લા આડલ્લણ ચુયા । ઉત્તેતિ માણસંજોણિ સેદસમેભિ જાયહ ॥ ૧૬ ॥

માયા-રહિતને નિર્મલતા માત્ર થાય છે, અને નિર્મલ [પુરુષ] શુદ્ધ ધર્મને વિષે દૃઢ રહે છે; અને ધીથી સીંચાયેલા અગ્નિ
જેમ નિર્મલ દેલાય છે, તેમ જીવ નિર્મલ (કર્મ-રહિત) થઈને પરમ ઉત્કૃષ્ટ નિર્વાણને પામે છે. (૧૨) કર્મના હેતુ [મિત્યાત્વ આદિ]
દૂર કરીને સમાધી યશ ઉપાર્જન કર. ૨ (આ પ્રમાણે વર્તનાર પુરુષ) પાર્થિવ [હૃદયારીક] શરીર ત્યાગીને ઉદ્દેશિયામા [હંચા દેવ
લોકમાં] જાય છે. (૧૩). સદ્ગુણોથી શોભતા યશ લોક [દેવતા] (તપ, જન આદિ ક્રિયાએ કરીને) એક એકથી ચઢી(આતા
નિર્માણ થયેલા મિત્રાન (દેવ લોક)ને વિષે જાય છે, અને ચત્ર, સૂર્યની પેઠે તેમજથી દેદીપ્યમાન [દીપતા] જણાય છે; અને તેઓ પો-
તાના મનથી એમ નથી માનતા કે અમારે અહિંથી ચઢીને કદી નીચે જવું પડશે. (૧૪). દેવતાઈ સુલભ ભોગવતા અને પોતાની ઇચ્છા
પ્રમાણે નવાં નવાં રૂપ ધારણ કરતા, તેઓ (યશ લોકો) હંચા દેવ લોકને વિષે અસંલગ્ન થઈને આણુવ્ય ભોગને છે. [૧૫]. તેઓ
[યશો] તે સ્થાનક [દેવ લોક]ને વિષે પોતાનું આણુવ્ય પૂરું કરીને, પોતાના અવશેષ પૂણ્ય કર્મ વાકી રહ્યા હોય તે ભોગવવા
દક્ષાગ મનુષ્ય યોનીમાં જન્મે છે. [૧૬]

૧. સુક્તિ-કર્મ વંધન-ડાન્ન, જરા, મરણથી મુકાવું. ૨. પ્રો. જેઓની આ માટે અંતરકારક શબ્દો વાપરે છે Leave off
the causes of sin, acquire fame through patience ૩. સાતમા અધ્યયનની ૨૨ મી ગાયત્રી પુટનોટમાં
વર્ણવેલું કોણક આપેલ છે.

સેવતા વાચુ હિરણ્ય પસવો દાસ પોરસં । ચત્તારી કામ સ્વધાણિ તથ્ય સે ઉવવજ્જહ ॥ ૧૭ ॥ મિત્તવ નાયવં હોહ
ઉચ્ચા ગોણ્ય વન્નવ । અપ્પાયકે મહાપન્ને, અભિજાણુ જસો વહે ॥ ૧૮ ॥ મોક્ષા માણસણ મોણ અપ્પહિરુવે અહા-
ઉય । પુવ્વ વિસુદ્ધ સધમે કેવલચોહિ વુદ્ધિયા ॥ ૧૯ ॥ ચડરગ દુહ્મહ નચ્ચા સજમ પહિવહિજયા । તવસા ધૂય
કમ્મ સેસિદ્ધે હવઈ સાસણ સિવેભિ ॥ ૨૦ ॥

ૐ ॥ ઇતિ ચડરગણીય ક્ષયણ તદ્વય સમ્મત ॥ ૩ ॥ ૦

ક્ષેત્ર અને ગૃહ, સુવર્ણ, પશુ અને દાસ તથા સેવકો એ ચાર કામ સ્કન્ધ [ચાર પ્રકારની દોલત] ડ્યાં હોય એવા સકુલમા એ પુણ્યાત્મા જન્મ લે છે,
* [૧૭]. મિત્ર, સ્વજન, હવ ગોત્ર, સદર્શ [હંદર શરીર], આરોગ્ય, શુદ્ધિ, (મક્ષા), વિનય, યશ અને વલને તે પામે છે. (૧૮).
મનુષ્ય ભવના આ અતુલ્ય સુખ જાવ જીવ [જિંદગી પર્યંત] મોગનીને પૂર્વ જન્મના વિશુદ્ધ સદ્ધર્મ [ચારિત્ર] ને અને યથાકાલે,
તે પાછો શુદ્ધ મમકિત લઈ મતિ યુક્ત. (૧૯). ચાર અગ ધર્મ પ્રાપ્ત કરના દુર્લભ છે એ જાણીને તે સયમનુ પ્રતિપાદન કરે છે
[ધારણ કરે છે], અને વારે મેદે તપથી કર્મ રત્નને દૂર કરીને તે શાશ્વત સિંધ થાય છે. [૨૦].

* ॥ ત્રીજું અધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥ * *

* મનુષ્યના દશ અગ પૈકી એક અંગ આ ગાથામા અને વાર્તાના નવ અંગ ૧૮વી ગાથામા વર્ણવ્યાં છે.

અધ્યયન ૪. * પ્રમાદ [અસંસ્કૃત]

અસંસય જીવિય મા પમાયણુ જરોવણિયસ હુ નથિય તાણં । એવ ત્રિયાણાહિ જણે પમત્તે કિન્નુવિ હિંસા અજયા નેહિતિ ॥ ૧ ॥ જે પાવ કર્મે હિયણં મણુસા સમાયયંતી અમય ગહાય । પહાયતે પાસ પયઢિણુ નેરે વેરાણુબદ્ધા નરય ઉવંતિ ॥ ૨ ॥ તેણે જહા સદિ મુહે ગહિણુ સ કમ્મુણા કિચ્છહ પાવકારી । એવ પયા પેચ્છ હંહંચ લોણુ કઢાણ કમ્માણ ન મોલ્લ અથિય ॥ ૩ ॥

● અધ્યયન ૪. ●

આયુણ્ય તૂટ્યા પછી સાંધી શકાતું નથી^૧; (જોદ્વિગી લંચારી શકાતી નથી] યોદે હે મન્ય જીવ ! પ્રમાદ ન કર. જરા પ્રાપ્ત થયા પછી કોઈકું શરણ રહેશે નહિ, તેનો ત્રિચાર કર. જે પ્રમાદી મનુષ્યો જીવ હિંસા કરે છે અને ઇન્દ્રિઓને વશ રાખી શક્તા નથી તેઓ કોને શરણે જશે ? (૧). જે મનુષ્યો કુમારિ ગ્રહણ કરીને પાપ કર્મથી (દગા કપટથી) ધન ઉપાર્જન કરે છે, તે ધન છાંડીને (સ્ત્રી, પુત્ર, કલત્રાદિ) પાસમાં ફસાઈ ઘણાં પાપ કરીને, અને ઘણા બીવિથી વેર વાંધીને નરકે જાય છે. (૨). જેમ કોઈ ચોર ચાતુર પાંડત્રા સ્નાને મોઢેજ પોતે ફેરેલા પાપ કર્મથીજ (સ્વોદેલી ખીત તૂટી પડવાથી) દગાઈ મરે છે, તેમ હે લોકો ! આ લોક અને પરલોકે ફેરેલા કર્મના ફઠ મોગવ્યા પિના છૂટકો નથી. (૩)

? : શ્રી સુયણદાગ સૂત્રના પ્રથમ સૂત્ર સ્કન્ધના વીજા અગ્રયનના વીજા ઉદેશાની ૨ ? મી ગાથામા જાણેજ પાડ છે. ૨. શ્રી દેવેન્દ્ર દીકામા આ વિષે મેં દર્શાવેલ છે. તેમા એક વિષે તો પાઠમા પણ દર્શાવેલ જણાડ આપે છે તેનો માર્ગાર્થ એવો છે, કે, ઘમા દાસલ થવા ચોર દીવાલમા વાગેલ પાંડયું અંદર દાસલ થયા પગ નાસ્યા તો અંદર ઘસનો ઘણી હતો તે પગ સેવવા લાગ્યો, જ્યારે ચોરનો સોપતી વહાર હતો તે તેને વહાર સેવવા લાગ્યો, તાણા તાણમાં ઉપરની દીવાલ ત્રુટી પડી અને ચોર દવાઈ ગયો.

સસાર માવનન પરસ અઢા સાહારણ જંચ કોઈ કમ્મ । કમ્મસ તે તસસ ઉવેય કાલે ન બધ વાલધવયં ઉવેતિ ॥૪॥વિત્તેણતાણં નલભે પમત્તે ઇમમ્મિલોણં અદુવાપરથા । દિવપ્પણઠે વ અણત મોહે નેયાઉય દટુમ મદટુમેવ ॥૫॥ સુત્તો સુયાવિ પહિવુદ્ધ જીવી નવીસસે પહિય આસુ પન્ને । ઘોરા મહુત્તા અવલ સરિર ભારહ પસી વચ્ચેરે પ્પમત્તો ॥ ૬ ॥

કોઈ મનુષ્ય સંસારને વિષે પોતાના (મિત્ર, પુત્ર, કલત્ર, વાધમાદિ) અર્થ અથવા પારકાને અર્થે કાઈ કૃત્ય કરે છે તે કર્મ ફલના વિપારુ સમયે (ફઠ ધોગવમા ઢાળે] સગા સમાણુ સાચવતા નથી^૧ પણ ખલ્લા જડને હપા રહે છે. (અર્થત-પોતાની કમાઈ જીવને પોતાનેજ ધોગવથી પડે છે. [૪]. વિત્ત અથવા દ્રવ્યથી આ લોકે કે પરલોકે પ્રમાદી પુરુષ પોતાનું રક્ષણ કરી શકતો નથી.^૨ જેમ કોઈ મનુષ્ય હાથમા દીવો લઈને (રસ કુખિકા લેવા માટે) જાય, પણ દીવો બુઝાઈ જવાથી જેમ તેને માર્ગ ન સૂઝે, તેમ જીવે મુક્તિ માર્ગ દીવેલો છે, પણ મોહની કર્મને લીધે તે દીવો અણ દીવો થઈ જાય છે (૫). મૂર્ખ લોક [દ્રવ્યે એને મોયે] નિદ્રામા સુતા છે, પણ પંહિત ઈર્ષા નિદ્રાનો ત્યાગ કરે છે. પ્રજાવત પારકે ત્રિશ્વાસે રહેતા નથી, [પારસી આશા પણ રાખતા નથી] સદા જાગૃત રહે છે, કારણ કે કાઠ અગ્રોર છે, એને શરીર દુર્ગત છે, ભારહ પસીની માફક તે સદા અપ્રમત્ત-જાગૃત રહે છે. (૬)

? મો. જેકોત્રી તે માટે નીચેના શબ્દો વાપરે છે. At the time of reaping the fruit of his actions, his relations will not act as true relations (i e will not come to his help) ૨. પૈસાથી કર્મ ક્ષય સદી થઈ શકતા નથી. કર્મ ઉદય આવે ત્યારે પૈસાની લાચથી તે કંડી શાન્ત થતા નથી. કુદરત નિવ્યસપાત ન્યાયાધીશની પેઠે, રુઠ શ્રીમતનો ભેદ રાચ્યા વિનાજ, કરેલા કર્મ અનુસાર, અદલ્ટ ઇન્સાફ આપ્યાજ કરે છે. ત શ્રીમતોના વાલ્ય કુત્રીમ તેજથી કર્દી દગાતા નથી અને શ્રીમતોણ તેવા પાકામા કદી થાપ પણ પસી નહિ. શુભ કર્મના સચયથી મેટલી શ્રીમંતાઈ સાચવવા, શુભ કર્મોનો સચય ચાલુ રાખવો જોઈય.

॥ ૧૧ ॥ મદાય પાસા વહુલો હળિજ્ઞા તહ્પગોરસુ મળ ન કુજ્ઞા । રહ્યેજ્ઞ કોટ ધિણેજ્ઞમાળ માયં નસેવેજ્ઞ-
પહેજ્ઞલોહ ॥ ૧૨ ॥ જેસંલયા તુટ્ટપરપ્પવાહ તેપેજ્ઞ દોસાણગયા પરક્ષા । એહ અહ મ્મસિ ટુગંછમાણો કલેગુણે-
જાવસારિભેડ તિવેમિ ॥ ૧૩ ॥

ॐ ॥ इति असुरयनाम झयण चउथ्यं सम्मत्त ॥ ४ ॥ ॐ

જે શ્રમણ (સાધુ) વારવાર મોહની કર્મને જીતે છે અને સયમ માર્ગે ચિત્તે છે તેને નાના પ્રકારના ત્રાણ સ્પર્શ દુઃખ નહિ છે, છતાં સાધુએ મનમાં તેનો હર્ષ શોક કરવો નહિ. (૧૧). એવા પ્રકારના સ્પર્શ યુદ્ધિને મૂઢ વધી નાંવે છે અને ઘણાને શોભાવે છે, માંડ તે (સ્ત્રી-સ્પર્શ વગેરે) તરફ લક્ષ લગાડું નહિ પાયાવી દૂર રહેું જોષ કરવો નહિ, માનને ફેડતુ અને લોખને ટાલ્યો (૧૨). જે મિથ્યાત્મી (અન્ય ધર્મ) સદા ત્રાણ દ્વેષને લીધે પરગણ પડેલા છે અને તેમાં મદાક્ષા મન્યા રહે છે, એઓને અપવિત્ર માની તેમનો અનાદર કરવો, અને ગરીબ પડતા સુધી જ્ઞાન મેલવવાના આકાશા રાલ્લી. (અથવા-સયમ-વર્મને વિષે પ્રવર્તી). [૧૩].

ॐ ॥ ચોથુ અ-ગ્નયન સમૂર્ણ ॥ ૪૦

૧. Horetics-તુચ્છ પરવાદી.

અધ્યયન ૫. અકામ, સકામ, મરણ.

અતઃવસિ મહોહસિ ઇગેતિન્ન દુરુત્તરે તથાણે મહાપદ્મે ઇમપ્પણહ મુદાહરે ॥૧॥ સતિમેય દુવેઠાણા અહ્વાયા મારણ તિયા । અકામ મરણંચેવ સકામ મરણ તહા ॥૨॥ બાલાણં અકામતુ મરણં અસંદં ભવે । પંડિયાણં સકામતુ ઉઘ્ઠો-સેણ સંદં ભવે ॥૩॥ તથ્થિમં પઢમ ઠાણં મહાવીરેણ દેસિય । કામ ગિદ્ધે જહા વાલેભિસ કૂરાદ્ધ કુચ્ચઈ ॥ ૪ ॥

જે ગિદ્ધે કામ ભોગેસુણે કૂડાય ગછઈ । નમે દિઠે પેરેલેણ ચણ્ણુ દિઠા ઇમા રહ ॥૫॥

અધ્યયન ૫.

આ સસાર સસુદ્ર જેના મહાન પ્રગટ્થી (જન્મ-મરણથી) પાર ઉતરવાનું કામ અતિ કઠિન છે, તેના સામા તીરે માત્ર એકજ મહા પુરુષ [તીર્થંકર] પહોંચ્યા છે. [અર્થાત-જન્મ મરણથી મુક્ત થયા છે]. અને તે મહા બુદ્ધિવંત પુરુષે નીચેના પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપ્યો છે, [૧]. મત્સ્ય રીતે જે પ્રકારે જીવ મરણાસ્થાને પ્રાપ્ત થાય છે (૧) અકામ મરણ અને (૨) સકામ મરણ. [૨]. મૂર્ત્વ અને વિવેક રહિત મનુષ્યને અકામ મરણ ગરંચાર પ્રાપ્ત થાય છે; પંડિતે અને ધાર્મિક પુરુષને સકામ મરણ એકજવાર પ્રાપ્ત થાય છે. [૩].* અકામ અને સકામ મરણના પ્રથમ અકામ મરણ વિષે શ્રી મહાવીર દેવે કર્યું છે કે કામ ભોગને વિષે મત્સ્યો રહીને મૂર્ત્વ માણસ અતિ ઝૂર દિસાદિક કર્મ કરે છે. (૪). જે મનુષ્ય કામ ભોગને વિષે આસક્તિ રાખે છે, તે કુટિલતાની જાલમાં પસાય છે. (જડું વોલે છે અને ઝૂર કર્મ કરે છે). તે પણ માને છે કે, ‘ પરલોક તો મેં જોયું નથી, પણ કામ ભોગાદિ સુખ તો મત્સ્ય દેવાય છે, [૪].

*કેવલીને માત્ર એકજ જન્મે મુક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. અન્ય અણગારોને મુક્તિ મળતા પહેલા સાત આઠ ભવ કરવા પડે છે.

હૃદય ગયા હમે કામા કાલિયા જે અણગયા । કો જાણહ પરલોણ અધિશ્વા નધિશ્વા પુણો ॥ ૬ ॥ જનેણસંધિ
 હોલવામિ હૃદ વાલે પગહૃદ । કામા મોગાણુ રાણ કેસસ પહિવજ્જહ ॥ ૭ ॥ તઓ^૧ સે દંડ સમારમહ તસેસુ
 થાવેસુય । અઢાણ્ય અણઢાણ મૂય ગામ ત્રિહિસહ ॥ ૮ ॥ હિસે વાલે મુનાવાઈ માહૈછે પિસુણે સહે । મુજ માણે
 સુર મસં સેય મેયતિ મદ્દઈ ॥ ૯ ॥ કાયાસા વયસા મત્તે ત્રિસે ગિધેય્ય ફજિયસુ । દુહઓ મલ સચિણહ સિસુના
 ગોઘ્ય મદ્દિય ॥ ૧૦ ॥

‘૧’ એ કામ ભોગ અલ્પોરે મારા હાથમાજ છે, પણ મરિયના સુલ તો અનિશ્ચત છે. પરલોક કે કે નહિ એ કાળે જાણે છે ?
 [૬] એવો લપટ વઢાઈ કરે છે કે, ‘જેવી ગતિ વીજાની થશે એમી મારી પણ થશે.’ પણ એવા મૂર્ખ માણસ કામ મોગના રોગે કરીને
 અતે લેશ [દુઃખ] પામે છે [૭]. આવી અજ્ઞાનતારીખો એ મૂર્ખ માણસ તસ અને સગસ મીતેને દુઃસ દેવાનું આરંભે છે અને નિરર્થક
 કાર્યને અર્થ ઘણા જીવોનો નિરર્થક તર કો છે. [૮]. એવો મૂર્ખ માણસ હિસા કરે છે, મુળાત્ત [જૂટ] નેલે છે, કપડ આદર છે,
 પારકી નિંદા કરે છે, ઝગમગી રમે છે, મધ મારા સેવે છે, અને એમ માને કે આ વધું હું વહુ સારું કરું. (૯). જેમ અઢસીઓ
 માટી સ્વાય ઝે, માટીમા રહે છે અને અતે માટીમાજ સૂકાઈને મર છે તેમ કાર્યે અને રવને કરીને ઝમ્મત તમા દ્રવ્ય અને સ્ત્રીને ત્રિયે
 હુઠર માણસ, રાગ દ્રેપ કરીને તને પ્રકારે [મનથી અને કાગથી] વાપ તાપે ટે.૨ (૧૦).

૧ ‘આ મત્ત મીટો તો વગ મર કોણે ડીટો’—એવી અજ્ઞાનતાનો શ્રમ. ૨. પ્રો. જેકોવી આ ગાથાનાં અર્થ કરતા નીચેના
 શબ્દો વાપે ડે:—O'er bearing in acts and words, desirous for wealth and women, he accumu-
 lates sins in two ways (by his acts and thoughts) just as a young snake gathers dust
 (both on and in its body)

તઓ પુટો આયકેળં નિલાળો પરિતપ્પઈ । પથીઓ પર લોગસ કમ્માણુ પ્વેહિ અપ્પણો ॥ ૧૧ ॥ સુયામે નરણ
 ઠાણા અસીલાણવ જા ગઈ । બાલાણ કૂર કમ્માણં ગમાઢા જથ્થ વેયણા ॥ ૧૨ ॥ તથ્થો વવાઈયંઠાણં જહામે
 તમણુસુય । અહકમ્મેહિ ગછતો સો પછા પરિતપ્પઈ ॥ ૧૩ ॥ જહા સાગડિંઝાણ સમ્મં હિચ્ચા મહાપહં ।
 ત્રિસમ્મં સગ મોહન્નો અહલ્લે ભગંમિ સોયઈ ॥ ૧૪ ॥ એવં ધમ્મ વિઠકમ્મં અહમ્મ પહિવજ્જિયા । બાલે મચ્ચુ
 મુહં પત્તે અહલ્લે ભગેવ સોયઈ ॥ ૧૫ ॥ તઓ સે મરણ તંમિ બાલે સતસસઈમયા । અકામ મરણં મરઈ ધુત્તે
 વાકલિણા જિણ ॥ ૧૬ ॥

પછી તે ગ્લાનિ પામે છે અને રોગથી ઘેરાય છે; અને યોતાનાં દુષ્ટ કર્મોનું ચિંત્વન કરતો તે પરલોકથી ડરે છે, [૧?]. નરકનો
 સ્થાન, અને પાપી જીવની મતિ [પ્રવર્તે] ત્રિપે મેં સામ્યું છે; ડ્યાં ક્રૂર કર્મ કરનાર મૂર્ખ માણસને દારુણ દુઃખ વેઠવા પડે છે.
 (૧૨). પછી તે પોતે ઉપાર્જેલા કર્મ પ્રમાણે જન્મ ધારણ કરવાને યાદે (નરકના) ઉત્પત્તિસ્થાનમાં જાય છે અને ત્યાં પશ્ચાતાપ કરે
 છે (કે એરે! મેં વધુ ભૂડું કર્યું). એમ મેં [શ્રી મહાવીર દેવ પાસેથી] સામ્યું છે. [૧૩]. જેમ કોઈ ગાડીવાન રાજ માર્ગે
 [ઘોરી સડકનો રસ્તો] જાણવા છતાં તે છોડીને વિપય માર્ગે ગાડું ચલાવે છે, અને પછી ગાડાની ધરી ભાંગી જવાથી શોચ કરે
 છે, તેમ જ મૂર્ખ માણસ શ્રી તીર્થંકર દેવનો ખાલેલો ધર્મ છોડીને અર્ધ માર્ગે અર્ગીકાર કરે છે તે મરણ કાલે (ધરી ભાંગવાથી જેમ
 ગાડીવાન શોચ કરતો હતો તેમ) શોચ કરે છે. [૧૪-૧૫]. પછી જ્યારે મરણનો સમય આવેરે આવી પહોંચે છે ત્યારે તે મૂર્ખ મયથી
 કપે છે, અને તે 'અકામ મરણે' મરે છે અને દાવ [દુત દોષ] થી જીતાવેલો જુગારી જેમ શોચ કરે છે તેમ તે પાપી જીવ [તક
 ગુમાવવાથી] શોચ કરે છે. (૧૬).

एय अकाम मरणं बालार्ण तु पवेइयं । एत्तो सकाम मरणं पंडियण सुणेहमे ॥ १७ ॥ मरणंवि सपुन्नाणं जहा मे तमणुरसुय । विप्पसन्न मणाघायं संजयाणं बुसीमओ ॥ १८ ॥ न इमसव्वेसु भिलवूसु न इमं सव्वेसु गारिसु नाणा सीला अगारथ्या विसमंसी लाय भिलवूणो ॥ १९ ॥ सति एगेहिं भिलवूहि गारथ्या सजमुत्तरा । गारथ्येहिय सव्वेहिं साहवो सजमुत्तरा ॥ २० ॥

मुर्खेनु ^१अकाम मरण (बाल मरण) आ प्रमाणे समजाव्या पछीं हवे डाह्या पुरुषना सकाम^२ मरण [पंडित मरण] विवे कहुं छु ते साथळो [१७]. पुण्यवत्त मनुण्यो जे समयथी पोत्ताना आत्मने अने निकारोने वरा राखी शके छे तेरा पडित्तुं सकाम मरण व्याकुलता अने विपन्न रहित होय छे, एम में गुरु मुखेयी साथळु छे. (१८). एवु मरण सयळा साधुने तेमज सयळा ग्रहस्थने प्राप्त थहु नथी. कारण के ग्रहस्थना आचार विविध प्रकारना होय छे अने साधुना आचार अति विषम छे. [१९]. कोइ कोइ संसारी केदलाक [नामधारी] साधु करता सयण्मा श्रेष्ठ होय छे. पण [खरा] साधु सयळा ससारी करता संयममां उत्कृष्ट होय छे.^३ [२०].

१. Death against one's will २. Death with one's will. ३. मो. जेकोवीना आ संबंधना शब्दो स्मरणमा राखमा लायक छे:—Some householders are superior to some monks in self-control, but the saints are superior to all householders in self-control अहिं monk अने Saint वंचेनो तत्तावत्त समजवो जोइए.

ચીરાણિનં ન ગિણિણં જડી સંઘાડી મુંહિણં । एयाणिविन तायंति दुस्तील परिगयं ॥ २१ ॥ પિંડોલણુવ દુસ્સીલે
નરગાઓ ન મુચ્છઈ । भिस्खाएवा गिह्थेवा सुव्वए कम्मई दिव्वं ॥ २२ ॥ આગરિ સામા ઇયંગાઈ સહિકાણ
પાસણ । पोसह दुहओ पख एगराइ न हावए ॥ २३ ॥

ચૌર, વલ્કલ, અજાત્મ્ય યારણ કરનાથી, યા તો નગ રહેવાથી, જગ રાત્રવાથી, કયા ધારણ કરનાથી, માથુ મુંઝાવવાથી અને
એવા એવા તાલ-આચાર-નિશાનો ગ્રહણ કરવાથી કાઈ દુરાચારી કુમારો (સાધુ) પોતાને દુર્ગતિથી રચાવી શક્તા નથી. (૨૧).
દુસ્તીલ ભિક્ષા માગીને આજીવિકા કરે પણ અનાચાર સેવે અને પાપ કર્મ વર્જે નહિ તો તે નરકથી છૂટે નહિ; પણ પવિત્ર વર્તન
રાત્રનાર [પોતાનાં દૃત રહી રીતે પાલનાર] સાધુ હોય કે સંસારી હોય તો પણ સ્વર્ગ જાય છે. (૨૨). શ્રદ્ધાંત શ્રાવકે સામાયિકના
અંગ કાયાયે કરીને પાલવા જોઈએ. શુદ્ધ અને કૃષ્ણ પક્ષમાં [આત્મ, પાર્શ્વ વગેરેનાં] શુદ્ધ ભાવે પોષાર કરવા જોઈએ. કોઈ દિવસ
તે કરવાનું ચૂકું ન જોઈએ. (૨૩).

૧. સંસારમા રહીને ઔદિક અને આશુષિક-આ મ્મ પરમનું-શ્રેય સાધનાની રૂચઝાલણ આ શબ્દો સોનેરી અસરે લંલી
રાત્રવા જોઈએ. " A pious man, whether monk or householder, ascends to heaven " ૨. પોષહ દૃત-
આત્માને પોષયો સંસારી સ્વપ્નટથી અગ્ર રહી, સર્વ વ્યાપાર, સર્વ આહાર [પાણી, મુલવાસ, મેવો ગ્રીગેરે] અગ્રહ, નોકર વાકર
ધીમેરેની સેવા-આ મ્મુ દુઃખ દીવસ અને દુઃખ રાત્રિને માટે ત્યાગી આશ્રમનો રોગ કરી સત્તમા પ્રવર્તે. શાન્ત મને જ્ઞાન, ધ્યાનમા
દીવસ નિર્ગમન કરવો. શુદ્ધ ધર્મોર્થોમાં પણ આનું દૃત છે જે ' ઉપોસથ ' (Up'osatha) કહેવાય છે. ૩. મૂલ પાઠમા
' એગરાઈ ' શબ્દ છે જેનો શબ્દાર્થ " એ કે રાત્રીયે પણ પોસહની હાની ન કરે " એવ મપાકાર લેલે છે. જેનો મતાર્થ એ હોઈ શકે
છે કે અષ્ટમી, પહલીના પોષા કોઈ દીવસ ચુકાગ નહિ. દીવસ દરમ્યાન અવકાશ ન મૂલ તો દેસામગાસીક કરવા.

एवं सिखा समावने गिहियासेवि सुव्यए । मुचई छविपवाओ गछे जखवस लोगयं ॥ २४ ॥ अह जे संवडे भिखवुदुन्ह मन्नयर सिया । सव्य दुखव पाहीणेवा देवेवावि महिछिए ॥ २५ ॥ उत्तराइ विमोहाइ जुइमंताण पुव्वसो । समाइदाइ जखवेहिं आत्रासाइ जस सिणो ॥ २६ ॥ दीहाउया इट्टिमता समिहा कामरुविणो । अहुणो ववन्न सकासा भुज्जો અચ્ચિમાલિપ્પમા ॥ ૨૭ ॥ તાણિ ઠાણાણિ ગછતિ સિલિત્તા સજમ તવ । ભિલ્લાણવા ગિહથેવ્રા જેસતિ પરિનિવ્વુડા ॥ ૨૮ ॥ તેસિં સોચ્ચા સપુજ્જાણ સંજયાણ બુદ્ધિમઓ । નસતસાતિ મરણે સીલવંતા બહુસુયા ॥ ૨૯ ॥

આ રીતે શિલા ગ્રહણ કરીને જે કોઈ શુદ્ધાસમા [ગ્રહસ્થાશ્રમમાં] રહીને પણ સુન્નત પાળે છે તે ઔદારિક શરીર છાંદીને યજ્ઞ લોકમાં જાય છે. (૨૪) પોતાના આત્માને સંચરે કરીને વશ રાખનાર સાધુ વેમાથી એક ગતિને પ્રાપ્ત થાય છે; કા તો સર્વ કર્મનો ક્ષય કરીને તે સિદ્ધ થાય છે [મોક્ષે જાય છે]; અથવા (જુજ કર્મ વાકી રહ્યાં હોય તો) મહા સિદ્ધિવાન દેવતા થાય છે. (૨૫). અનુત્તર વિમાન ડ્યા મોહની કર્મ રેહલાં નથી, જે જ્યોતિ (તેજ) થી भरपूर છે, જ્યા યજ્ઞસ્ત્રી દેવતાઓનો વાસ છે, જેઓ દીર્ઘાયુષી, સિદ્ધિવંત, સમૃદ્ધિવાન, અતિ તેજસ્વી છે, જેઓ નગા નવા રુપ ધારણ કરીને સુલ ભોગવે છે, તત્કાલ ઉપજ્યા હોય પણ [તરતના જન્મેલા વાઙ્મુના જેવું] જેવું સ્વરુપ છે, જેની અનેક સૂર્યના જેવી કાન્તિ છે; એવા દેવલોકને ત્રિપે દરકોઈ ત્યાગી અથવા ગ્રહસ્થ, જેને વારે ભેદે તપ અને સત્ચરે ભેદે સયમ પાળ્યો હોય અને પોતાના આત્માને વશ રાખ્યો હોય, તે જા સકે છે. (૨૬-૨૭-૨૮). જે પુણ્ય સાધુ પુરુષો પોતાના આત્માને વશ રાખે છે અને દૃઢ સયમ પાળનારા છે તેમની પાસેથી આ (વોષ) સાપચ્યા પછી, વધુ શ્રુત અને શીલવત પુરુષો મરણ કાલે ભય પામતા નથી ૨ [૨૯].

૧. જે શરીરમા દાડ માસ હોય તે. ૨. મો. જેકોવી આ મોટે એવા શબ્દો વાપરેછે કે:-The virtuous and the learned do not tremble in the hour of death

તુલિયા વિસેસ માદાય દયાધમ્મસ સ્વતિણ । વિપ્પસીદ્ધજ્ઞ મેહાત્તી તહામ્મુણ અપ્પણો ॥ ૩૦ ॥ તઓ કાલે અભિપ્પેણ
સઢ્ઠી તાલિસમંતિણ । વિણણ્ણ લોમ હરિસં મેયંદેહરમ કંઠણ ॥ ૩૧ ॥ અહકાલંભિ સંપત્તે બ્રાધાયાયસમુસસયં ।
સકામ મરણં મરહિતિણ્ણમન્નયંમુણી તિવેમિ ॥ ૩૨ ॥

❁ ॥ इति अकाम सकाम मरणं इयणं पंचमं समत्तं ॥ ५ ॥ ❁

શુદ્ધિવાન પુરુષ (વેને પ્રકારના મણનું) તેલ [પરીક્ષા] કરીને બને (સકામ અને અકામ મરણ) કે માંથી વધારે સાંદ્ર
દ્રોણ તે પસંદ કરીને, દયા, ધર્મ, ક્ષમાદિ આદરે તો તે [મરણ કાંઠે] પોતાના આત્માને જ્ઞાન્ત અને ક્ષમાથીલ રાસી શકે છે,
[૩૦]. મરણ કાઢ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે શ્રદ્ધાવંત સાધુણ પોતાના ગુરુની સમીપે મરણ-ભયને ત્યાગીને (હર્ષ, શોક તર્જીને) શરીર
ત્યાગ (દેહ ક્ષય) ને દેહ-વૉ. [૩૧]. દેહ ત્યાગ કરવાનો સમય આવી પહોંચે ત્યારે મજાવાન પુરુષને જ્ઞાનમાંથી એક પ્રકારે
સકામ મરણ પ્રાપ્ત થાય છે. [૩૨].

❁ ॥ पांचमुं अध्ययन संपूर्ण. ॥❁

જમ્મવત પરીજ્ઞા, ઈગિત મરણ, પાદપોપગમન. ભક્ત પરીજ્ઞા=પોતે લીધેલી પ્રતિજ્ઞાઓ પાળીને અણસળ કરી જ્ઞાન્તીથી શરીર
છાડેલું તે. ઈગિત પટલે સાંકેતિક, ધારેલા પ્રદેશમાં જ હરવા ફરવાના નિર્ણયવાળું અણસળ કરીને શરીર છાડેલું તે ઈગિત મરણ.
પાદપ પટલે દૃક્ષ તેને ઉપગમન સરલા થયું પટલે દૃક્ષ માફક સ્થિર રહેલું. કોઈ પણ અંગોપાંગ હલાવવા નહિ પણ અણસળને
પાદપોપગમન કહે છે. આ વિષે વિસ્તાર પૂર્વક વિવેચન-શ્રી આચારીગંજી સૂત્રના પ્રથમ શ્રુત સ્કંધના આઠમા અધ્યયનના ૬, ૬,
૭, ૮ ઉદેશમાં છે.

અધ્યયન ૬. * લઘુ નિગ્રન્થ [કુહક સાધુ].

જાવંતિ વિજ્ઞા પુરિસા સચ્ચેતે દુઃખસમ્ભવા । લુપ્પં તિવહુસોમૂઢા સસાર મિઅણતણ^૧ ॥ ૧ ॥ સામિલ્લ પડિણે તમ્હા પાસ જાડપહે વહૂ । અપ્પણા સચ્ચ મેસિજ્ઞા^૨ મિત્તિ^૩ મૂણુસુ કણ્ણણ ॥ ૨ ॥ માયા પિયાણ્હુસા^૪ માયા મજ્ઞા પુત્તાય ઓરસા । નાલતે મમ તાણાય લુપ્પતસસ સ કમ્મુણા ॥ ૩ ॥ એય મહ્ઠ સ પેહાણ પોસે સમિય દસણે । છિંદે ગહિ સિણેહચ ન કંહલે પુબ્બસચ્ચ ॥ ૪ ॥

૧. પાઠાતેરે 'અનત્તે', 'મેસેજ્ઞા', 'મિત્ત', 'પિયાણ્હુસા' યોગેરે તપાવત છે.

અધ્યયન ૬

જે મનુષ્યો તત્ત્વના અજ્ઞાણ છે તે સત્ત્વના દુઃખના ત્રિમાર્ગી થાય છે. અનન્ત સંસારમાં તે મૂઢ પુરુષો અનેક પ્રકારની પીડા પામે છે. (૧). પુત્ર કલત્રાદિ મોહપાસ^૧ અને (એકદ્વિયાદિ) યોનિમાં અપણતું સ્વરૂપ સમજીને, તત્ત્વ પુરુષ પોતાના આત્માને સમયને શિથિ પે સ્થાપે છે, અને સર્વ જીવ તરફ મિત્રભાવ રાખે છે. (૨). [તે એમ વિચારે છે કે]—‘માતા^૨, પિતા, પુત્રપુત્રી, પિતા, માયા અને પુત્રાદિ જ્યારે હુ મારા પોતાનાં કર્મને લીધે દુઃખ મોગવીણ ત્યારે તે ધર્મી, તેમાંનું કોઈ માનં રક્ષણ કરવાને સમર્થ થશે નહિ. (૩). આ સત્ય તત્ત્વસ્પી અર્થ કુહિયાન પુરુષે સમ્યગ દૃષ્ટિથી વિચારવો-સ્મરવો, બિચારાને અને સ્નેહને છાડીને પૂર્વ, પરિચયનાં (ગ્રંથસ્થા-શ્રમના) મુલ યાદ ન કરનાં. [૪].

૧. શ્રી દેવેન્દ્ર આદિ એક સસ્કૃત શ્લોક ટાંકે છે. “કલત્રાનિગાંઢં દત્ત્વા, ન સતુષ્ટઃ પ્રજાપતિઃ । મુયોડપિ અપત્યા રૂપેન દદાતિ ગલગ્ધૃલ્લમ્ ॥” તનો ભાવાર્થે એવા છે કે, મૃત્તિમા પુરુષને સ્ત્રીરૂપી પાસ-ત્રેડીયા ગાંધવામાં આવે છે એટલુંજ નહિ પણ ત્યારામા વાઝ વચ્ચી-સંતાનરૂપી સાંકળ તેમના ગલાની આસપાસ વીંટાળવામા આવે છે. ૧. આ જ પાઠ શ્રી સુયગ્દાગ સૂત્રના પ્રથમ સૂત્ર સ્કથના ત્રવમા અધ્યયનની પાંચમી ગાથામાં છે. ।

મગ્વાસં મણિ કુંડલં પસવો દાસ પોરસં । સઘ્ન મયં ચઢ્ઢાણં કામસ્ત્રી ભવિસસિ ॥ ૫ ॥ ધાવરં ઝંગમં ચેવ
ધર્ણ ધન્નં ઉવલ્લર । પચ્ચમાણસ કમ્મેહિં નાલં દુલ્લાહ મોયણે ॥ ૬ ॥ અઝ્ઞાથં સધ્ધઓ સઘ્વં દિસસ પાણે
પિયાયણ । નંહણે પાણેણો પાણે મય વેરોડ ઉવરણ ॥ ૭ ॥ આયાણ નરયં દિસસ નાયણ્ઝજ તણામત્તિ । દોગુંછી અ-
પ્પણેપાણ્ઢિત્તં મેઝ્ઝિજ મોયણ ॥ ૮ ॥ ઇહમેળેડ મન્નંતિ અપચ્ચલ્લાય પાવગ । આયરિય ત્રિદિત્તાણં સઘ્ન દુલ્લોધિ
મુચ્છઈ ॥ ૯ ॥

ગાય, અન્ધ, મણિ, કુંડલ, પશુ, દાસ, સેવક इत्यादि सर्वे वस्तु छाड्वाथी (हे शिष्य ! अथवा हे जीव !) तुं स्वैच्छाश्रय
धारी देवता धर्मा. (५). 'स्थावर परिग्रह [घर, हाट वींगरे] अने जंगम परिग्रह (धन, धान्य वंगरे) जीवने पोताना कर्मना दुःखी
मूकावबोने समर्थ नथी. (६). सर्व प्रकारना शुभ दुःख सौ सौ ॥ आत्मनेज लागु पडे ठे. मोट प्राणी मात्रने पोत पोतानो जीव
बहालो ठे एम जाणीने कोइ भीवने इणवा नहि; अने तेमने भय उपजावमाथी तथा तेमना उपर वेर लेवाथी साणु दूर रहेवुं. [७].
अदत्तने नर्कना हेतु जाणीने साणुए अण दीवुं तण मात्र पण लेवुं नहि; शरीरना निभान अर्थे काण्ड-पात्रमा [पातरामा] ग्रहस्थने
दीधेलो सुद्धतो आहार जमवो. (८). आ समारमा केटलक (कपिलादी ज्ञानवादीओ) एम मोने ठे के 'हिसादि' पाप कर्म तड्या
विना पण पोताना धतना आचार पाळवाथीज सर्व दुःखी मुक्त थवाय छे. (९).

૧. દેવતાઓ પોતાની મરજી મુજબ રૂપ ધારણ કરી શકે છે, કારણ તેમને વૈકલ્ય શરીર હોય છે. ૨. પ્રો. જેકોવીના ભાષાન્તરમા
આ ગાથા નથી. કેટલીક હસ્ત લીક્ષીત પ્રતોમા પણ આ ગાથા નથી એમ તેનું કહેવું છે. ૩. સુલ દુઃસ્વનો જ્ઞાતા—જાણનાર અને
વેદનાર આત્માજ છે. સુલ દુઃસ્વ આત્માપાજ રહેલું છે. ગવ્ધર્થ પૂરો છે કે, પોતાને થતું સુલ દુઃસ્વ તથી રીતે સર્વને થાય છે. ૪. પ-
ત્તનો સંસ્કૃત અનુવાદ એમ છે કે “આત્મસ્થં સર્વતઃ સર્વ.” ૫. જ્ઞાન માર્ગે ઉપર આ આશ્રેપ રૂપ છે.

ધર્મંતો અકરિતાય વથ મોઘ્વ પહ્ણિણો । વાયા વીરિય મત્તેણં સમાસા સતિ અપ્પગ ॥૧૦॥ ન ચિત્તા તાપણ ભાસા
કઓ વિજ્ઞાણુ સાસણ । વિસન્ના પાવકમ્મેહિ વાલા પહિય માણિણો ॥ ૧૧ ॥ જે કેહ સારિંર સત્તા, વેન્ને રુદ્ધિય
સવ્વસો । મળસા કાય વકેણં સવ્વેતે દુઘ્ણ સમવા ॥૧૨॥ આગ્નના દીહ મહાણ-સસારભિ અણ તણ । તમ્હા-સબ્બ
દ્વિસ પરસ અપ્પમત્તો પરિવ્વણ ॥૧૩॥ બહિયા ડહુ માદાય નાત્ર કલ્લે કયાદિવિ । પુવ્વ કમ્મ સ્વય ઠાણ હમ દેહ સમુદરે

॥ ૧૪ ॥

આ જગતમા કેટલાક એમ માને છે કે જ્ઞાનથીજ મુક્તિ છે, ક્રિયાની કાદ જરૂર નથી. એવા મહુણ્યો વન્ય મોક્ષના સાધનનો સ્વીકાર કરવા છતાં તે પ્રમાણે ક્રિયા કરતા નથી, અને માત્ર વચનના આદ્યમર્યા પોતાના આત્માને આશ્રય આપે છે. (૧૦). (પણ જ્ઞાનનો અર્હકાર રાસનાર એમ નથી જાણતા કે) ધાપા જ્ઞાન નરને જતો વચલી શક્તે નહિ. વિદ્યા પઠન ન્યાય, મીમાસા વગેરે] માત્ર જીવતું પાપથી રક્ષણ થી રીતે કરી શકે? પાપ કર્મને વિષે મત્સ્યા રહેનાર મૂર્ખ માણસો પાપમા ડહાને ડહા ડુગતા જાય છે તો પણ પોતાને પડિત માની વેસે છે. [૧૧]. જે પ્રાણી મન, વચન અને કાર્યો કરીને શરીર, વર્ણ અને રૂપને વિષે આસક્ત રહે છે તે દુઃસ્વી થાય છે. (૧૨). તેઓ આ અંતરહિત સસારમા લાવે માર્ગે ભવ ભ્રમણ કરે છે, મોટે સાદુણ ગતાગતનુ સ્વરૂપ ઓલસીને સસારમાં પાપ કર્મથી દૂર રહીને વિચરતુ [૧૩] સત્તાથી અતિ ઉત્તમ જે મોક્ષ [મુક્તિ] તે મેલગમ મનોરથ કરીને રિદ્ધિ ત્રિપ્પાદિકની કદિ વાચ્છના કરી નહિ, પણ પૂર્વ કર્મના ધનને અર્થે કાયા નિષાવવી. (૧૪).

૧. તેઓ માત્ર જ્ઞાનથીજ મોક્ષ માને છે, આપણે જૈનો જ્ઞાન અને ક્રિયાથી મોક્ષ મળવાનુ માર્ગીણ હીણ. વાતો, મોટી કરવી અને વર્તનમા કાદ નહિ એમ ન થવુ જોડણ. ૨. વાતોથી વડા પાકી જતા નથી—Clever talking will not work salvation
૩. મો. જેકોંથી વે ગાયો પછી આ ગાથા રાલે છે. અહિ મુલ પ્રમાણે અનુક્રમ રાલેલો છે.

વિનિર્ગચ કમ્મુળોહેડં કાલં કંભી પરિવ્યઽ । માયં પિંડસ પાણસ કંડં લઘૂણ મ્મણ્ણ ॥૧૫॥ સનિર્હિચ ન કુચ્ચેજ્જા
લેવમાયાણ સજણ । પઢ્ઢી પત્ત સમાદાય નિર વિઠ્ઠ્ઠો પરિવ્યણ ॥૧૬॥ ઇસણા સમિઓ લજ્જૂ ગામે આઁયિઓ ચરે ।
અપમત્તો પમત્તેહિ પિંડયાય મવેસણ ॥૧૭॥ એવં સે ઉદાહુ અણુત્તર નાણી અણુત્તર દંસી । અણુત્તર નાણ દંસણ ધરે
અરહા નાયપુત્તે મયચ્ચ । વેસાલિણ વિયાહિણ તિબેમિ ॥૧૮॥

❁ ઇતિ સુહુમ્મનિયંટિય ક્ષયણં છઠ સમ્મત્તં ૬ ❁

કર્મે-ગ્રન્થનર્ના કારણ દૂર કરવા^૧ અને અવસરે (યોગ્ય કાલે) સ્વક્રિયા-અનુષ્ઠાન કરતાં વિચારું^૨ [અવસરહ યથું] આહાર
પાણીની માત્રા [કેટલું ઘેરવું તે] જાણીને, ગ્રહસ્થે પોતાને માટે વનાવ્યો હોય તેવો સૂક્ષ્મતો આહાર લેવો. [૧૫]. સાધુણ અન્નાદિક-
નો મુદલ સંગ્રહ કરવો નહિ; પાત્રાને લેય થાય છટલું પળ ધી ઘોરે રાત્રવું નહિ. પણ પક્ષી જેમ પત્ર [પાંલ] એકઠી કરીને વહે છે,
તેમ સાધુણ પાત્ર [પાત્રો] એકઠાં કરીને કઠોરી પણ અપેક્ષા રાત્રયા સિવાય વિચારું. [૧૬]. લજ્જાવાન સાધુ નિર્દોષ આહાર ગ્હો-
રતો સંયમ માર્ગે વિચરે છે, અને ગામ યા નગરમાં નિત્ય (સ્થિર) વાસ કરતો નથી. અને પ્રમાદી ગ્રહસ્થના સમુદયા અપ્રમાદી રહીને
સૂક્ષ્મતો આહાર ગ્રહણ કરે છે. [૧૭]. સર્વોત્કૃષ્ટ જ્ઞાની, સર્વાધિકૃદર્શી અને અનુત્તર જ્ઞાન દર્શનના ભારણ કરનાર અરિહંત જ્ઞાતપુત્ર
વૈશાલિક^૩ [સિદ્ધાર્થ અને ત્રિશલાના પુત્ર] શ્રી મહાવીર ભગવાને આ પ્રમાણે કહ્યું છે. (૧૮).

❁ ॥ છટું અધ્યયન સપૂર્ણ. ॥ ❁

૧. મૂલ પાઠમાં 'વિનિર્ગચ' શબ્દ છે, જેનો અર્થ ટીકાકાર-દૂર કરાવું-ઠગે છે પ્રો. જેનોમી Recognize શબ્દ વાપરે છે. ૨. પ્રો.
જેનોમી પરણની રાહ જોતા વિચારવું એમ અર્થ કરે છે. ૩. વૈશાલિકના ઘણા અર્થ છે. વિશાલ^૩ શિષ્યોમાઝા, વૈશાલીના રહિયા,
વિશાલના પુત્ર ધીમેરે.

અધ્યયન ૭. મેંઢાનું આખ્યાન. (શ્રી દુલકે અધ્યયન).

જહાણ સમુદિરસ વોડ પોસેજ્જ દુલય । ઓયળ જય સદિજ્જા પોસેજ્જાવિ સય ગગે ॥ ૧ ॥ તઓ સે પુઠે પરિવ્રૂઢે જામેણ મહોદરે । ધીળિણ વ્રિઢલે દેહે આણસ પરિકલણ ॥ ૨ ॥ જાવ નણ્ણ આણસે તાવજ્જીવહ સે ડુહી । અહ પત્તમિ આણસે સીસ છિતૂળ મુજહ ॥ ૩ ॥ જહા સે સલુ^૨ ડરમે આણસાર સમીહિણ । દુવ વાલે અહ મિઢે કહહૈ નરયા ડય ॥ ૪ ॥ હિંમે વાલે મુસા વાઈ અઢ્ઢાળમિ વિલોવણ । અળ્ણ દત્ત હરેતેગે માઈ કન્નૂ હરે સઢે ॥ ૫ ॥

૧. દુલય=દુલક=An aim ૨ કોઈ મતમાં 'સે' અસર 'સલુ' પડી છે 'જહા સલુ સે' પણ તેથી અર્થમાં ફાલેલ થતો નથી.

૭ અધ્યયન ૭.

પરોણાને નિમિત્તે કોઈ (માસાહારી) માગસ મેંઢાને ડંઢે, તેને જા, મગ, મઢ વિગેરે સ્વાદાને છે અને પેતાના ઘરના અંગળે તેને પાઠી પોપીને પુણ કર (૧). પડી ડ્યારે તે રાતો ગાતો, મોઢા પેટચાત્રો અંન પુણ વારીયાઠો ધાય ત્યારે ઘરનો ધણી દમ દુન્ડે છે કે હવે પરોગો આવ તો સારુ. [૨]. ડ્યાસુરી પરોગો ન ઓત ત્યા સુધી તે વિચાર માણી [માસાહારીને ઘેર] જીવના પામે છે. પણ પરોગો આત્રો કે તતતજ તેજ માણુ ડેશાય છે અને તે સવાય છે [૩] જેમાં રીતે પરોણાની સ્વાતર મેંઢાનું સારી રીતે પાલણ પોપણ ધાય છે, તેમાં રીતે મૂર્લ અને અઢ્ઢાની મનુષ્યો નરકની જીર્ણ માંટ પામેનું પોપણ કરે છે. (૪). પરો માણ યાતરુ મૂર્લ માગસ જીવ દિસા કરે છે, મુપાવાદ ગોલે છે, વાટપાડુનો ધયો કરે છે, વોરી કરે છે, અઢ્ઢાઢાન લે છે અને મેંઢાનું ધન દુર-વાનુ ચિંતન મનમાં કર્યા કરે છે. (૫).

ઇચ્છી વિસય ણિદ્વિય મહારંભ પરિગાહે । મુજ્જમાણે સુરં મંસં પરિવૂઢે પર દમે ॥ ૬ ॥ અયકકર મોહ્ય
 તુદિદ્ધે ચિયસેણિણ્ ? । આડય નરણ કલે જહાણ સંવણ્ણ ॥ ૭ ॥ આસણં સયણં જાણં વિત્ત કામેય
 મુજિયા । દુરમાહુદ ઘણ હિચ્છા બહુ સંચિણિયા સય ॥ ૮ ॥ તઓ કમમ ગુરુજતુ પચ્ચુવન્ન પરાયણે । અપવ્વ
 આગયા એસે મરણ તમિસંચર ॥ ૯ ॥ તઓ આડ પરિક્ષીણે ચુયાદેહ વિહિસગા । આસુરીય દિસ ચાલા ગચ્છતિ
 અવમાતમ ॥ ૧૦ ॥

૧. કોઇ પ્રતમા 'લોહિણ' શબ્દ છે.

તે મૂર્ખ, સ્ત્રી અને વિપયમા લુબ્ધ રહે છે, મહા આરમ્ભ અને પરિગ્રહમાં મચ્યો રહે છે, મત્ર પીણ છે, માંસ લાય છે અને મસ્ત
 નનીને અન્યને દમે છે. (૬) તેના (વિપયાસક્ત) અજા માસ ૩.તિ સ્વાદથી લાય છે, તેનું ઉદર મૌઢ થાય છે, તેની નાહોમાં લોહી
 ઉછાલવા મારે છે, યજ મેઢો જેમ અંતે પરોણને માંડે હણાય છે તેમ તેને અંતે નરકનું આણુવ્ય માંસ થાય છે. [૭] મુલ્યાસન, છપ્પર
 પલ્લગ, માઢી ઘોઢા, દ્રવ્ય, કામયોગાદિ ભોગવીને, મહા મહેનતે ઉપાર્જન કરેલા ધનનો વ્યય કરીને, અનેક પાપરૂપી મઢ મેળો કરીને,
 આ જગત્તેજ સર્વસ્વ સમજીને, મારે કર્મી જીન, જેમ મેઢો, પરોણો આપચાથી દુઃખ પામે છે તેમ તે મરણ કાઢ આવી પહોંચવાથી
 શોચ કરે છે-દુઃખી થાય છે. (૮-૯). પઢી માળી હિંસા કરનાર પાપી મનુષ્ય પોતાના આણુવ્યના અંતે મનુષ્ય દેહથી બ્રહ્મ
 (માનવ મનથી વિમુલ) થાય છે, એને (પાપ કર્મને લીધે) પાવક પઢલો હોવાથી અધમારમય અસુર લોક (નરક ગતિ) માં
 જાય છે. [૧૦].

જહા કાગળીએહેડ સહસહારણરો । અપથ અવગમુચ્છા રાયારજા તુ હાણુ ॥ ૧૧ ॥ એવં માણસગાકામા દેવ
કામાણ અતિણુ । સહસ્સ ગુણીયા મુજ્જો આડકામાય દિલ્લિયા ॥ ૧૨ ॥ અણેગત્રાસાણડયા જાસા પદ્મવ ડઠિદે ।
જાણિ જીયતિ દુર્મમેહાડણેવાસસયાડણુ ॥ ૧૩ ॥ જહાયતિત્તિવણિયા મૂલધિતૂણનિગયા । ઇગોથ્થલહણુ લામ ઇગોમૂલેણ
આગઓ ॥ ૧૪ ॥ ઇગો મૂલપિ હારિત્તા આગઓ તથ્ય વાણિઓ વ્રવહેર ઉવમા ઇસા એવ ધમ્મે વિયાણહ ॥ ૧૫ ॥

જેમ કોઈ માણસ એક *કોડીને મોટે હજાર દીનાર હારી જાય, જેમ *પેલો રાજા અહિતરારી આન્નફલ લાવાથી પોતાનું
આનું રાજ્ય હારી ગયો હતા, તેમ દેવતાના કામભોગ આગલ મનુષ્યના કામભોગ કોડી સમાન છે, વહી દેવતાના કામભોગ અને
આયુષ્ય મનુષ્યના કામભોગ અને આયુષ્ય કરતા સહસ્ત્ર ગણાં અધિક છે. [૧૧-૧૨]. ઉત્તમ જ્ઞાનવાલા પુણ્યશાલી દેવતા અનેક
નિયુતનું [અસંખ્ય વર્ષનું] આયુષ્ય મોગત્રે છે, દુર્બુદ્ધિવાલો મનુષ્ય સો વર્ષથી ઓછા આયુષ્યવાલી ઝોંદગીમાં દેવતાના લોકના આ-
યુષ્યનો લાભ ગુમાવે છે (૧૩). નળ વેપારી પુત્રી લઈને ઘેરથી વેપાર કરવાને નીકળે છે. તેમનો એક લાભ મેલવંતિ, ધીજો મૂલગી મૂઢી
લઈને અને ત્રીજો પોતાની સગલી પુત્રી ગુમાવીને પાડો ખોળે છે. આ વ્યવહારિક દુષ્ટાન્ત ઝોંદગીને લાગુ પાડતાં શીલનું જોઈપ.

(૧૪-૧૫).

*આ વસ્ત્રે ઉદાહરણનું સ્પષ્ટિકરણ કરતા મોટે ટીકાકારે વે દુષ્ટાન્ત ઓપેલાં છે, પણ યગર દુષ્ટાન્તે અર્થે સ્પષ્ટ હોવાથી તે અર્થિ
ઉતાર્યા નથી. કોડી અર્થિ રૂપિયાના ઈસીમા ભાગના નાના પુરાણા સિક્કા મોટે વાપરી છે. મૂલ પાંચમા 'કાગળી' શબ્દ છે. ટીકાકાર
તે મોટે 'કાકિણ્ય' (Kalina) શબ્દ વાપરે છે, ? નિયુત એટલે ૪૯,૭૮૬,૧૨૬,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,
૦૦૦, વર્ષ તેનું કોષ્ટક નીચે મુજબ છે.

૮૪૦૦૦૦૦ વર્ષ=એક પૂર્વાગ.

૮૪૦૦૦૦૦ નિયુતાગ=એક નિયુત.

माणु सत्तं भवे मूलं लाभो देव गई भवे । मूल छैएण जीवाणं नरग तिखित्तणं धुवं ॥१६॥ दुहओ गई वालस
आवई वह मलिया । देवत्तां माणुसत्तं ज जिए लोलुयां सढे ॥१७॥ तओ जिएसई होइ दुविहं दुगईगए । दुछहा
तेस उरमगा अट्टाएसु चिरादवि ॥ १८ ॥ एवं जियं संपेहाए तुलिया बालच पडिय । मूलियते पवेसंति माणुस
जोणि मंति जे ॥१९॥ वेमायाहिं सिखवाहिं जेनरा गिहि सुब्बया । उव्वेति माणुसं जोणि कम्म सच्चाहुपाणिणो ॥ २० ॥

मनुष्य भय ए पुंजीरूप छे; देवगति लाभ ह्य छे. ते पुंजी गुणवत्ताथी माणसने नरक अथवा तिर्यच योनिमां (पशु योनिमा)
जन्महु पड़े छे. [१६]. प्राणी, मनुष्य मोटे ने गति [नरक अने तिर्यच] निर्माण छे; जे वने गति दुःखदायक अने पीडाकारक छे,
कारण के [सीने बिपे] लुप्त रहेवाथी ए सठ पुरुष मनुष्यपणु अने देवपणु हारी वेगे छे. [१७]. ए वने (देवपणु अने मनु-
ष्यपणु) हारी देखेला होवाथी तेने वेयडी दुर्गति [नरक अने तिर्यच] घेठवी पड़े छे; अने ए (अधो) गतिथी नीकलीने लाये काले
पण उब [देव या मनुष्य] गति प्राप्त कानी दुर्लभ थह पड़े छे. (१८). मूलने आ प्रमाणे होरेलो देखेने प्रत्येक मनुष्य मूल-
पणाना अने पढितपणाना सारासारनो विचार पूर्वक तुलना करायी जोइए जे मनु य धर्म अंगीकार करीने मनुष्य योनी पावे छे
तेनी तुलना मूळ मंडी लई पाछा आवना, वेपारी साथे धाय छे. [१९]. जे प्रस्थो विनितपणानी विविध प्रकारनी शिक्षाए करीने
सदाचार पळे छे ते मनुष्य योनीने, पावे छे; कारण के प्राणी मात्रने पोत पोताना कर्मनु फल मळे छे. (२०).

१. मनुष्य गति चार कारणे मळे छे. [१] 'पगाई भट्टियाए' दयालु स्वभाव-प्रकृतिनो भेदीक (Kind disposition)
(२) 'पगाई दीणयाए' निय (Love of discipline). (३) 'शानु कोसीयाए' अनुकया (Compassion) (४) 'अमट-
रीयाए' गर्व रहित (Want of envy) आ संयमे विस्तार पूर्वक विवेचन श्री ठाणागजी सूत्रमां छे.

જેતિ તુ વિઝલા સિલ્લા મૂલિયંતેઅદ્વિથ્યા ; સીલવંતા સર્વીસેસા અદિણાજંતિ દેવ્યં ॥ ૨૧ ॥ એવ મદીળવં મિલ્લું અગરિચ વિયાણિક્ક । કહન્નૂ ઝિલ્લ મોલિલ્લ ઝિલ્લમાણેનસવિદે ॥ ૨૨ ॥ જહા કુસગે ઉદ્યં સમુદ્ધેણ સમંભિણે । દ્વં માણસયાકાંમાદેવકામણ અતિણ ॥ ૨૩ ॥ કુસગામિચા ઇમેકામા સંનિરુલ્લંભિ આણ ૧ કસ્સેહેલં પુરા કાલં જોગલેમ નસવિદે ॥ ૨૪ ॥ ઇહ કામાનિયટ્ટસ અત્થે અવરદ્ધ ૧ સોચ્ચનિયાલયંમગં જમ્બુજો પરિમસ્સઈ ॥ ૨૫ ॥ ઇહ કામાનિયટ્ટસ અત્થેનાવ રદ્ધઈ ૧ પૂઠ્ઠદેહ નિરોહેણ ભવેદેવેત્તિમે સુય ॥ ૨૬ ॥

પગ જે મનુષ્ય ત્રિપુલ અને વિમ્મીર્ણે શિક્ષા [પચ મહાત્રરુપ] ગ્રહણ કરીને તે પાલે ૭ તેની તુલના પુત્રી ઉપરાંત લાભ મેલવનારની સાથે થઈ શકે છે, એવા સર્વોત્તમ આચારવાલો સદાચારી પુરુષ આત્મથી દેવપણું પામે છે. [૨૧]. વધી રીતે સદાચારી સાદુ તથા ગ્રહસ્થ પેતાના સાચુપણાના અને ગ્રહસ્થપણાના લાભ સમજે છે. તેથી પંડિત પુરુષોણ સાધ્યાન રહીને ધર્મ માર્ગે પ્રવર્તેલું જોઈએ. (૨૨). મનુષ્યના કામભોગની તુલના કુશાગ્રે [દર્શની અણી ઉપર] રહેલા જલ વિન્દુ સાથે થઈ શકે છે, હ્યારં દેવતાના સુલભી સરસ્વામણી સમુદ્રના (અગાધ) જઠની સાથે કરી શકાય છે. [અર્થાત દેવતાના પ્રમાણમા મનુષ્યના સુલ નહિ સરલો છે]. [૨૩]. મનુષ્યના અતિ અલ્પ વ્યાધુધ્યનાં કામભોગ કુશાગ્રે રહેલા જલ વિન્દુ સમાન છે તો પછી [દેવતાના અપાર સુલભી] અલભ્ય લાભ પ્રાપ્ત કરીને તે સાચવી રાત્રવાને કયો મનુષ્ય ન ફરેલું ? (૨૪). જે જીવ કામભોગથી નિવૃત્ત થતો નથી તે જાત્માનો સ્વરો હેતુ [સુમિત્ર] ગુમાવે છે. જો કે મોક્ષનો દેનાર શુદ્ધ માર્ગ સાંપડીને તે તેણે અર્ગીકાર કરેલો છે, છતાં તે થકી તે વારંવાર ભ્રષ્ટ થાય છે. [૨૫]. જે ત્રાપ કામભોગથી નિવૃત્ત થયેલો છે તે આત્માનો સ્વરો હેતુ (દેવલોકાદિ) ગુમાવેતો નથી. તે એમ માને છે કે આ પ્રપતિન શરીર ત્યાગીને હું દેવતા અથવા સિદ્ધ થઈશ. (૨૬).

माणु सत्तं भवे मूलं लाभो देव गई भवे । मूल छैएण जीवाणं नरग तिरिखत्ताणं धुवं ॥१६॥ दुहओ गई वालसस आवई वह मलिया । देवत्तं माणुमत्तं जं जिए लोलुयां सढे ॥१७॥ तओ जिएसई होई दुंविहं दुग्गइंगए । दुहहं तसस उम्मग्गा अढाएसु चिराटवि ॥ १८ ॥ एवं जिय संपेहाए तुलिया बालंच पंडियं । मूलियते पवेसति माणुससं ज्जोणि मतिजे ॥१९॥ नेमायाहि सिरखाहि जेनरा गिहि सुव्वया । उव्वेति माणुससं जोगि कम्म सच्चाहुपाणिणो ॥ २० ॥

मनुष्य भय ए पुजीरूप छे; देवगति लाभ रूप छे ते पुंजी गुधावार्थी माणसने नरक अथवा तिर्यच योनिमां (पशु योनिमा) जन्मधुं पड़े छे, [१६]. प्राप्ति, मनुष्य मोटे वे गति [नरक अने तिर्यच] निर्माण छे; जे वक्के गति दुःखदायक अने पीडाकारक छे, कारण के [स्त्रीने विषे] लुब्ध रहेवार्थी ए ब्रूठ पुरुष मनुष्यपणुं अने देवपणुं हारी वेठे छे, [१७]. ए वक्के (देवपणुं अने, मनुष्यपणुं) हारी वेठेले होवार्थी तेने नेमही-दुर्गति [नरक अने तिर्यच] वेठवी पड़े छे; अने ए (अथो) गतिथी जीकळीने लाने कोले पण उब [देव या मनुष्य] गति प्राप्त कावी दुर्लभ थइ पड़े छे. (१८). मूर्खने आ प्रमाणे हरेलो देखीने प्रत्येक मनुष्ये मूर्खपणाना अने पढितपणाना सारासारनी प्रिय र पूर्वक तुलना करवी जोदए जे मनुष्य धर्म अंगीकार करीने मनुष्य योनी पावे छे तेनी तुलना मूल मूढी लइ पाठा आवना, वेपारी साथे धाय छे, [१९]. जे ग्रहस्थो विनितपणानी विविध प्रकारनी शिक्षाए करीने सदाचार पाठे छे ते मनुष्य योनीने, पावे छे; कारण के माणी मात्रने पोत पोताना कर्मनु फल मळे छे. (२०).

१. मनुष्य गति चार कारणे मळे छे. [१] 'पगई भईयाए' दयाळु स्वभाव-प्रकृतिनो भेदीक (Kind disposition). (२) 'पगई वीणयाए' प्रिय (Love of discipline). (३) 'शानु कोशीयाए' अनुकंपा (Compassion) (४) 'अमछ-रीयाए' गर्व रहीत (Want of envy) आ संग्रहे विस्तार पूर्वक विवेचन श्री ठाणांगजी सूत्रमां छे.

જોતિ તુ વિડલા સિલ્લા મૂલિયંતેઅદ્વિધયા ; સીલંતંતા સર્વસેસા અદિણજંતિ દેવ્યં ॥ ૨૭ ॥ એવ મહીજનં મિલ્લું
 અગારિચ વિયાણિય । કહન્નૂ જિચ મેલિલ્લ જિચમાણેનસાવિદે ॥ ૨૮ ॥ જહા કુમગો ઉદયં સમુદ્ધેણ સમમિણે ।
 એવં માણુસયાનામાદેવકામાણ અતિણ ॥ ૨૯ ॥ કુસમામિત્તા ઇમેકામા સનિરુદ્ધંભિ આઉણ । કસ્સેહેડં પુરા કાડં
 જોગલ્લેમ નસંવિદે ॥ ૩૦ ॥ ઇહ કામાનિયદુસ્સ અત્તહે અવરહ્મ ૧ । સોચ્ચનિયાયમગં જમ્બુજો પરિમસ્સઈ ॥ ૩૧ ॥
 ઇહ કામાનિયદુસ્સ અત્તહેનાવ રહ્મઈ । પૂઠ્ઠેહ નિરોહેણ મ્હેવેવેત્તિમે સુય ॥ ૩૨ ॥

પગ જે મનુષ્ય વિપુલ અને વિસ્તીર્ણ શિક્ષા [પંચ મહાત્રતરૂપ] ગ્રહણ કરીને તે પાલે ૨ તેની તુલના પુજી ઉપરતિ લાખ મે-
 લ્લવનારની સાથે થઈ શકે છે, એવા સર્વોચ્ચ આચારવાલો સદાચારી પુરૂષ આનંદથી દેવપણું પામે છે. [૨૭]. ૧૧ી રીતે સદાચારી
 સાધુ તથા ગ્રહસ્ત્ર પેતાના સાધુપણાના અને ગ્રહસ્થપણના લાખ સમજે છે. તેથી પંડિત પુરુષોણ સાધ્યાત રહીને ધર્મ માર્ગે પ્રવર્તેલું
 જોઈએ. (૨૨). મનુષ્યના કામભોગની તુલના કુદાગ્રે [દર્બની અળી ઉપર] રહેલા જલ વિન્દુ સાથે થઈ શકે છે, ડ્યારં દેવતાના
 મુલની સરલામળી સમુદ્રના (અગાધ) જરની સાથે કરી શકાય છે. [અર્થાત દેવતાના પ્રમાણમા મનુષ્યના મુલ નહિ સરલા છે].
 [૨૩]. મનુષ્યના અતિ શ્રલ્પ આયુષ્યના કામભોગ કુદાગ્રે રહેલા જલ વિન્દુ સમાન છે તો પડી [દેવતાના અપાર મુલનો] અલભ્ય
 લાભ માન કરીને તે સાચવી રાલત્રાને કયો મનુષ્ય ન રૂચે ? (૨૪). જે જીવ કામભોગથી નિહત થતો નથી તે આત્માનો સ્વરો
 હેતુ [શુભિન] ગુમતે છે. જો કે મોક્ષનો દેનાર શુદ્ધ માર્ગ સાંખ્યીને તે તેણે અર્ગીકાર કરેલો છે, છતાં તે થયી તે ચારવાર શ્રદ્ધ
 થાય છે. [૨૫]. જે જીવ કામભોગથી નિરુત્ત થયેલો છે તે આત્માનો સ્વરો હેતુ (દેવલોકાદિ) ગુમોક્ષતો નથી. તે એમ માને છે કે
 આ અપચિત્ત શરીર ત્યાગીને હું દેવતા અથવા સિદ્ધ થઈશ. (૨૬).

દહીંજીવ જસો શ્રાઉં સુહ મણત્રાં । મુજ્જોજઘ્યમણસેસુ તથસે ઉવવજ્ઞાઈ ॥ ૨૭ ॥ ચાલસપસચાલતે
 અહમં પઢિવજ્ઞિયા- । ચિંચાધમ્મં અહમિઠે નણસુ ઉવવજ્ઞાઈ ॥ ૨૮ ॥ ધીરસપસધીરત્તં સબ્બધમ્માણુ વઙ્ગિણો
 ચિંચા અધમં ધમ્મિઠે દેવેસુ ઉવવજ્ઞાઈ ॥ ૨૯ ॥ તુલિયાણ ચાલમાવ અચાલ નેવ ધડિય- । ચઢ્ઢકગ ચાલમાવ
 અચાલ મેવંદ મુળી તિવેમિ ॥ ૩૦ ॥

* -॥ इति एलयं नाम प्रयणं सप्तमं समप्तं ॥ ७ ॥ *

જે લોકમાં પિદ્ધિ, કાન્તિ, યશ, કીર્તિ, દીર્ઘાયુ અને સર્વોત્તમ સુલ રહેલા છે ત્યાં તે ડર ન થાય છે. (૨૭). અપર્મ અંગીકાર
 મૂર્ત્વની મૂર્ત્વદ તો તેમ જુઓ ! શુદ્ધ ધર્મનો ત્યાગ કરવાથી પૂર્ણ નરકમાં ઉત્પન્ન થાય છે. (૨૮). સંત્ય મર્મને અનુસરીને ચાલ-
 નાર ધીર પુરુષનું ધર્મ તેમ જુઓ ! તે અર્ધ માર્ગે ત્યાગીને ધર્મ માર્ગે ચાલવાથી દેવલોકને વિષે ઉત્પન્ન થાય છે. [૨૯]. ડાહ્યો પુરુષ
 મૂર્ત્વની મૂર્ત્વદ અને પંહિતના પંહિતવણાની પેતાના મનથી તુલના કરે છે. સાધુ મૂર્ત્વપણુ છાહીને પંહિતવણું સેવે છે. [૩૦].

* -॥ सातेतुं अभ्ययनं संपूर्णं ॥ *

अध्ययन ८. *कपील मुनीनो बोध.

अङ्गुवेअसासयमिससारमि दुल्लवपउराए । किं नामहूज्जत्तकम्मय जेणाह दुग्गइ नगळेज्जा ॥ १ ॥

● अध्ययन ८ ●

आ अयुव अने असाधत ससार जे अनेक दुःखी भरेलो छे, तेमा केशा कर्तव्यी-कया धर्मो अगीकार करवाथी हु दुर्गे तिने विषे न जाइ [१].

* कौसलीना काश्यप ब्राह्मणना ते पुत्र हता. तेना पिताना मृत्यु वाद अभ्यास मोटे एक श्रेष्ठने त्यां रहेल त्या चाकरही साथे प्रेममा पड्या. ते स्त्रीए वल्लभूषणनी मागणी करी परन्तु पैसा न होअथी दलीगीर थता ते स्त्रीए युक्ति वतानी के राजाने प्रभातमा मथम आशीर्वाद आपनारने ते सोनानु दान करे छे ते मोटे प्रयास करो. प्रेम पासमा सपडोयेला कपिल प्रभातमा वहेला उठी गया पण बहुज वहेलु थवार्थी पोलीसे पकडी राजा पासं रजु कर्यो. राजा पासं सत्य इकीकन रजु थता ते एटला रुजी थया-के सात्र रुधीमा जेटलु द्रव्य मागे तेदलु आपवा इच्छा दर्शावी. विचार करवा मोटे सोपेनी वाटिकाया गया पण तृष्णा बधती गइ अने लोभनी थोभ न थता साज पडी गइ. प्रसनजीत राजाए अपेलु मचन व्यर्थ गुमावु आ फटकाथी वैराग्यना फणगा कपिलना मनमा फूट्या. स्वयमुद्ध थया अने तप धीमेरे करी ससारथी निरस्त थया अने परमार्थे खातर राजग्रही नगरीना वनमा गल-भद्र पाचसो चोरना परिवार सहित रहेता हता तेने बोध आपवा गया, चोरिए पकडी तेने केद कर्यो अने जाणे चमनज न होय तेम कपिल मुनी नाचवा ने गावा लग्या. आ अध्ययनना वधा पद गाया अने ध्रुव तरीके प्रथम पद बोलता गया. चोरिए आ बोधवी मति उद्या-आ अध्ययननी ? ७मी माथा पोताना अनुभवपरथी तेओए असरकारक भाषामा कही संभळावी घणा जीवोने बोध आप्यो हतो.

વિજાહિત્તુપ્ત્વસંજોગ નસિનેહં કહિચિકુવ્વેજ્જા । અભિગેહ સિનેહ કોરિહિ દોસપઓસિહિ મુચ્છણિભિલ્લૂ ॥૨॥ તનોનાણ
દસણસમગેહિયનિરેભસાયસુવ્વજીવાણ । તેભિ ત્રિમોલ્લગઢ્ઠાણ ભાસઈ મુણિવરોવિગયમોહો ॥૩॥ સચ્ચં ગય કલહચ
વિપ્પજહે તહાવિહ ભિલ્લૂ । સચ્ચેસુ કામ જાણસુ પાસમાણો નલિપ્પઈ તાઈ ॥ ૪ ॥ ભોગમિસ દોસ વિસત્તે હિય
નિસસેસ વુદ્ધિ વુચ્છથ્થે । વાલેય મંદિણ મહે વજ્જઈ મહિયા વ ચેલંમિ ॥ ૫ ॥ દુગરિચ્છયા હમે કામા નો સુજહા
અધીર પુરિમેહિ । અહસતિ સુચ્ચયા સાહૂ જે તરતિ અતર વણિયાવા ॥ ૬ ॥ સમણા મુ ઇમે વયમાણા પાણવહમિયા
અયાણતા । મદા નિચયગહંતિ વાલાપાવિયાહિ દિઠીહિ ॥ ૭ ॥

પૂર્વે સંયમ છાડીને કોઈ મનુષ્ય ઉપર મોહ ન કર, પોતાના ઉપર મોહ રાખનાર ઉપર પણ જે સાધુ મોહ ન રાખે, તે આ લોક
અને પરલોકના દુઃખથી છટે. [૨] તે મુનિવર (કપિલ કેવલ્લી) જે પોતે મોહ રહિત છે અને જ્ઞાન દર્શને કરી સહિત છે, તે સર્વ
જીવોતું હિત અને મોક્ષ ઇચ્છી, કર્મ મન્ય ટાલવાને કહે છે. (૩). [આત્માના] સર્વ વધન, ત્રોધાદિક પ્રકારના કર્મ વચ્ચના હેતુઓ
સાથુપ છોડી દેવા જોઈએ. વિષય [સ્વદ્, રુપ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શ] જાણવા છતાં, તેમાં તેણે હુબ્ધ થયું નહિ. (૪). જેની બુદ્ધિ
મંદ, મૂઢ, નિચ કર્મ કરનારી અને આત્મ હિત કરનાર મોક્ષથી વિમુક્ત છે, તે ધર્મને વિષે આલસ કરે છે, નિષ્કર્મ કરે છે અને
માલી જેમ શ્લેષ્મણ વધાઈ જાય છે તેમ સંસારમાં વધાઈ રહે છે. (૫). એ કામ ભોગ છાડવાનું કાર્ય કઠિન છે; કાપર પુરુષો એ
કામભોગ સેહેલાઈથી છાડી શક્તા નથી, પણ વ્યાપારી (વાણીજી) જેમ વહાણથી સમુદ્ર તરે છે, તેમ સાધુ પુરુષ સંસાર સમુદ્ર
તરી જાય છે (૬). જો કે પોતે પશુની માફક અજ્ઞાનતાથી જીવે હલ્યા કરતા હોય, તો પણ કેટલાક પરતીર્થિ એમ કહે છે કે
અમે શ્રમણ-સાધુ છીએ; આવા વિવેકહીન પાપ દષ્ટિવાળા મનુષ્ય મિથ્યાત્વે કરી નેકે જાય છે. (૭).

નહુપાળવહ અણજાળે મુઞ્ચેજાકયાઈ સચ્ચદુલ્લાણ । एवा यरिण्हि असायं जेहि इमोसाहु धम्मोपपन्नत्तो ॥ ८ ॥
 પાળેયનાઈ ઘાણ્જા સેસમીહત્તિ વુઞ્ચઈ તાઈ । तओसे पात्रय कम्म निज्जाइउदय व थलाओ ॥ ૧ ॥ જગ નિરિસણ્હિ
 મૂણ્હિ તરસનામેહિં યાવોહિચ । नोतेसि मारसे दड मणसा वयसा कायसा चेव ॥ ૧૦ ॥ મુઞ્હે સળાઓ નચાણ તંચ
 ટવંજા મિલ્લૂ અપ્પાણ । जायए वासमेसेज्जा रस गिद्धेणसिया भिल्लाए ॥ ૧૧ ॥ પતાણિ ચેન સેવિજ્જા સયિ પિંડ
 પુરાણ કુમ્માસ । अदुवुक्कस पुलागवा जवणट्ठाए निसेवए मथू ॥ ૧૨ ॥

કોઈપ્ર પ્રાણી વધના કોઈપણ કાર્યેણ અહુપોદન આપવું ન જોઈપ્ર, આથી વહુધા ત્રીજા દુઃખો-પાપ કર્મોમાંથી મુક્ત થઈ શકાય
 ૧, -એમ તિથિકર મળયોપ્રેણ સાનુ ધર્મ પ્રરણ્યો [કાગો] ૩. [૮]. જે પુરુષ પ્રાણી-જીવને મારે નહિ તે સમિત* (સાવધ) કહેવાય
 છે, જેવી રીતે પાણી ઉચ્ચ પ્રદેશપરથી ઢલી જાય ૩ તેવી રીતે તે પુરુષને પાપ કર્મ લાગતું નથી. (૯). જે જે તસ અને સ્વાવર
 જીવો શૃથિયર વહેવા છે, તેને મન, વચન, કર્મ કરીને પિંડા ઉપજાવતી ન જોઈપ્ર [૧૦] સાધુપ્ર શુદ્ધ નિર્દોષ આહારને જા-
 નયો ફેવો આહાર કલ્પે તેજુ જ્ઞાન મેલવતું અને તેના નિયમ યરાતર પાલના. શરીર નિર્માહેને અર્થેજ ખાદ્યાર લેયો અને ભસ્નિગ્ધ આહારમા
 લોટપતા ન રાસતી. (૧૧). ઠરેલો આદ્યાર, બીર્ણ* ઢાલ [યગ, ખડક, ચળાતી], વકસ,^૩ પુલ્લક,^૪ જે નિરસ હોય તે લાટુ
 અને શરીર નિર્માહ અર્થે મધુ* (વટર ચૂર્ણ) લાટુ. (૧૨).

* Circumspect આગળ પાઠનો વિચાર કરનાર. ૧. ચીક્રણ-યસોલેદાર મીઠા ખોજન વિશેષ ઘી વાળા. જે લ્હાનાયો
 નિયતની નય વાડ જલવાતી નથી. ૨. Old bean, ૩-૪ અને મલતા ગુજરાતી શબ્દો મલી શકતા નથી. ૫ ઢલીઆ સહિત
 ઘોળને મૂળે-[Founded jujube].

જેલલ્લખણચ સુવિળચ અગ વિજ્ઞચ જેપંડજતિ । નહુતેસમણા વુચતિ એવ આચરિણિં અલ્લાય ॥૧૩॥ ઇહજીવિયં
અણિયમિત્તા પમ્મટ્ટાસમાહિજો ગેહિં । તેકમમોગસગિદ્ધા ઉવવજ્ઞતિઆસુરેકાણ ॥૧૪॥ તત્તોવિય ઉવટ્ટિત્તા સસાર-
વહુ અણુવરિયટ્ટતિ । વહુકમ્મ લેવહિત્તાણ વોહી હોઇસુદુલ્લહાતેસિ ॥૧૫॥ કસિણંપિ જો ઇમ લોગ પહિપુનં દલેજા
એક્કસસ । તેણાવિસેન તુસેજ્ઞા ઇહ દુપ્પરણ દેમિઆયા ॥૧૬॥

પુરુષ લક્ષણ,^૧ સ્વપ્નના હુલાસા, અને શરીર ફરેકે તેના હુલાસા-પટલાં વાનાં જે કોઈ કહે તેને સાધુ ન કહેવા એમ તીર્થંકર
મગમાનની આજ્ઞા છે, [૧૩]. જેઓ પોતાના આત્માને અનિયંત્રિત રાखે, તપ વિધાન આદિમાં અનિયમિત રહે, સમાધી યોગથી
અટ્ટ થાય, કાગ રસ ધોગ અને ધોજનમાં હુડ્ય રહે, એ અસુર યોનિમાં જન્મે છે.^૨ [૧૪]. જ્યારે તે અસુર યોનિમાર્થી નીકળે છે,
ત્યારે તેને સંસારમાં ઘળે। વાસ્તવ મુર્ધી પરિવ્રમણ કરાવું પડે છે.જેના આત્માને કર્મમળનો લેપ લાગેલોછે, તેવા પુરુષોને ઝેન ધર્મે અને
સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ દુર્લભ છે; (૧૫). આ આશ્વી પૃથ્વી દ્રવ્ય વીગેરેથી ભરી, કોઈને આધીએ તોપણ જેથી રીતે તૃણાનો અંત આવતો
નથી-સંતોષ થતો નથી, એવી રીતે કોઈ જીવને સંતોષવો મહા મુશ્કેલ છે. [૧૬].

૧. નિમિત્તિશા-મનુષ્યો જેમ વાર્થેથી સંસારી સાથે ઘાટા પરિચયમાં આવવાથી રાગ વંધન થાય એમ પ્રસંગે મહાવ્રતોમાં ટોપ
લોગ. ૨. પ્રો. જેકોવીના આ ગાથા માટેના શબ્દો અસરકારક છે-Those who do not take their life under dis-
cipline, who cease from meditation and ascetic practices, and, who are desirous of plea-
sures, amusement and good fare, will be born again as Asuras ૩. પ્રો. જેકોવી 'વોધિ' Bodhi
શબ્દ વાપરે છે. તે શબ્દ બુધ જાણવું-જ્ઞાન થવું એ ક્રિયાપદ ઉપરથી થયેલ છે. પૂર્ણ શુદ્ધ જ્ઞાન વિના શુદ્ધ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ મહા મુશ્કેલ છે.

જહા લાભેતહા લોભેલાભાલોમો પવહૃદૈ । દોમાસકયં કજ્જં કોટીણિં નાનીટ્ટયં ॥૧૭॥ નોરલ્લસીસુગિદ્દેજ્જા ગંડ-
વથ્યાસુ પેગચિચાસુ । જાડપુરિસપિલોભિચા સેલતિ જહાપટામેહિ ॥૧૮॥ નારીસુ નોપગિદ્દેજ્જા ઇથ્થીવિપ્પજહે અળ-
ગારે । ધમ્મચપેસલ નચ્ચા તપ્પટ્ટેજ્જા ભિલ્લુ અપ્પણ ॥૧૯॥ ઇડ્ડ એસધમ્મે અલ્લાપ્પ કવિલેણવ વિસુદ્ધ પત્તેણં ।
તરિહિંતિજેડ કાર્હિતિ તેહિ આરાહિયા દુવે લોગ સિવેમિ ॥૨૦॥

૯ ॥ કાવલ્લીય નામ ક્ષયણ અઠમા સમત્તં ॥૮॥૭

યથા લાભ સ્તથા લોભઃ જેમ લાભ થાય તેમ લોભ મરતો જાય છે ૧ । માસાર્થી ૨ જલ્સીઆત પૂરી પડતી હોય, છતાં કોટિ ધનથી
પણ સતોપ થતો નથી [૧૭]. સ્ત્રી રાક્ષસીને ત્રિપે લુપ્ત થતુ નહિ તેના હૃદય ઉપર કુચ સ્ત્રી માસના વે લોચા છે, તેનું ચિત્ત
અનેક સ્થલે મટકે છે, તે પુરુષને લલ્લચાયે છે, લોભાત્રે છે અને તેને [પાસના લડ] ઘસ ઝનારી રમાડે છે, [૮]. સાધુએ સ્ત્રીને
ફાછવી નહિ. તેણે સ્ત્રીનો પરિત્યાગ કરવો. સાદુ ધર્મ ચરાત્તર જાણીને પોતાના કર્તવ્યમા આત્માને દૃઢ કરવો. (૧૯). વિશુદ્ધ જ્ઞા-
ની કાપિલ કેવલ્કીર્ણ આ ર્મ (પાચસો ચોર પાસે) કર્યો છે. જે તે ધર્મ કરજે તે તરફે અને વચ્ચે લોક આરાધ્યો. આ લોક અને પર-
લોક રમેનું સાર્થક કરશે. (૨૦).

શ્રી આઠમું અ યયન સર્પણ ॥૪.

૧. Desires increase with your means “હતી દીનતાઈ ત્યારે તાકી પટેલાઈ અને, મઢી પટેલાઈ ત્યારે તાકી
છે શેઠાઈને, સાપડી શેઠાઈ ત્યારે તાકી મનિતાઈ અને, આવી મનિતાઈ ત્યારે તાકી દુગાડને.”—ગોષ્ઠ માલા. ૨. એક તોલના વાર
માસા લેવાય છે, આપણા આઠ સ્ત્રીનો એક માસો ગણાય છે.

૧. અધ્યયન ૯. નમિ પ્રવ્રજ્યા. (નમિ રાજાની દિક્ષા)

ચઙ્કુણ દેવલોગાઓ ઉવવ્વો માણુસંમિ લોગંમિ । ઉવસત મોહણિજ્જો સરદ્ધ પોરાણિ યંજાં ॥૧॥ જાઈં સરિત્તુ
મયવં સહસસુદ્ધો અણુતરે ધસ્મે । પુત્તહવિતુરજ્જો અભિનિલ્લમદ્ધે નમીરાયા ॥૨॥ સોદેવલોગ સરિસે અતેરવર ગાહ-
વેરે મોણ । મુંજિત્તુ નમીરાયા વુદ્ધોમોગે પરિચયદ્ધ ॥૩॥

અધ્યયન ૯.

સાતથા દંત લોકર્થા ચરીને મનુષ્ય લોકને વિષે જન્મ લીધા પછી નમિ રાજા મોહની કર્મથી મુક્ત થયા અને તેમને પોતાના
પૂર્વે થનહું જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થયું. (૧). -જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન ઉપજનાથી નમિ રાજા સર્વોત્કૃષ્ટ જિન ધર્મને વિષે શ્રવ્યસમુદ્ધ થયા.
[પોતાની મેલે ધર્મનો પ્રતિયોગ પામ્યા] ; તેથી પોતાના પુત્રને રાજ્ય સંપીને પોતે દિક્ષા ગ્રહણ કરી. [૨]. પોતાના અંતંપુરની
દેવીગના સરસી સ્ત્રીઓ સંગાથે દેવ લોક સરસ્વા મોગ મોગવ્યા પડી, પોતાને જ્ઞાન ઉપજનાથી નમિ રાજાએ મોગ છોડી દીધો (૩).

૧. નમિ રાજાહુ જીવન દુત્તાત દીકામા આપેલું છે. શ્રીમતી મયણેરહાહુ મસ્તિથી ઉમરાતું ચરિત્ર પણ દીકામા આપેલું છે. ૨.
આઠ કર્મ માહેના, ચાર ધન પ્રતિયા કર્મમા, મોહની કર્મ વિષે પ્રગ્લ છે. મોહની કર્મ સંસારમાં રલ્લલ છે. ઠેઠ અગીઆરમા
'ઉપજાન્તમોહ' ગુણ સ્થાનકે તેનો ક્ષય થાય છે. ૩. પોતાના પૂર્વે થનહું સ્મરણ આ જ્ઞાનથી થાય છે, મતી જ્ઞાનનો તે મેદ છે. અવગ્રહ,
ડહા, બંધાન અને ધારણા એ અનુક્રમે દહિ થતા કેટલાક સરલ સુલભ દોષિ જીવને જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન ઉપજ થાય છે. ૪. સમકાલિક
ચાર પ્રત્યેક હુદ્ધ માહેના તેઓ એક હતા. જાતિ સ્મરણાદિક જ્ઞાનથી પોતાની મેલે હુદ્ધનાર સ્વયંહુદ્ધ કહેવાય છે. કાઠ દેવીને વૈરાગ્ય
પામનાર પ્રત્યેક હુદ્ધ કહેવાય છે. ગૌતમ હુદ્ધ ગલ્લતો વલ્લદ અને મહદુ દેવીને હુદ્ધા તેમ.

मिहींलसपुर जणवय बलमरोहंच परिणं सव्वं । चिच्चा अभिनिखवंतो एगंतमहिद्धिओ भगवं ॥ ४ ॥ कोलाहल-
गभूय आसिमिहिलाए पव्वय तमि । तइया रायरिभिमि नभिमि अभिनिखवमतमि ॥ ५ ॥ अभूटिय रायरिभि पव्व-
उजाठाण मुत्तम । सक्कोमाहण रूवेण इम वयणमव्ववी ॥ ६ ॥ किंतुभो अज्जमिहिलाए कोलाहलग सकुला । सुचति
द्वारुणा सदा पासाएसु गिहेसुय ॥ ७ ॥ एयमड्ड निमामित्ता हेउक्कारण चोईओ । तओ नभिरायरिसी देविंद इणमव्ववी
॥ ८ ॥ मिहिलाए चेइएवथे सीयछाए मणोरमे । पत्तपुफुल्लेवेए वहुणवहूणोसया ॥ ९ ॥ वाएणहिर माणभि चेइयभि
मणोरमे । दुहियाअसरणाअत्ता एएरुदतिभोखगा ॥ १० ॥

मिथिला नगरी तथा देव, चतुरंग सेना, अंतःपुर तथा पोतानो सत्रजो परीवार छोडीने महत्तमा नमि राजा दिक्षा लइने एकात-
वासमा जइ रत्ना. [४]. ज्यारे नमि राजपिं प्रज्यार्य [दिक्षाथ] नगर यकीं बहार नीकव्या ते यवते मिथिला नगरीमा सर्व
स्थाने कोलाहल मची रत्ना. (५). सर्वोत्तम प्रज्यया स्थाने पिने पहुँचिला नमि राजपिं पासे शत्रु (इन्द्र) देव ब्राह्मणतुं रुप धा-
रण करीने आव्या अने ताने नीचे प्रमाणे प्रश्न कर्याः—[६]. ‘हे राजपिं’ मिथिला नगरीमा आ कोलाहल शानो मची रत्ना छे ?
अने महेल तथा मदिराया आ हृदयभेदक आक्रन्द शत्रु संभलाय छे ?’ (७). ए साभलीने देवेन्द्रना प्रश्नो हेतु अने कारण
समजी लइने नमि राजपिं नीचे प्रमाणे उत्तर आयो. [८] ‘हे ब्राह्मण ! मिथिला नगरीना उद्यानमा पत्र, फल, फूल, करी
सहित शितल छायावाळु मनोरमा नामे एक पवित्र वृक्ष छे, अने ते घणा पक्षीओहु अन्य स्थान छे; रायरायी ए पवित्र वृक्ष मनोरमा
चलायमान थमायी दु संधी पिडाता अने शरण गहित पक्षीओ आक्रन्द करे छे.’ (९-१०).

* कार्य-कारण हेतुना पाच अयव छेः—[१] प्रतिज्ञा. [२] हेतु. [३] उदाहरण. [४] उपनय अने [५] निगमन.

એયમહં નિસામિત્તા હેઝકારણ ચોઈઓ । તઓ નભિરાયારીસિં દેવિંદોઈણ મઝ્ઝવી ॥૧૧॥ એસ અગીય વાઝય એયં
 હઢ્ઢઈ મંદિરં । મયવ અતેઝર તેણ કીસણં નાવ પેલ્લવહ ॥૧૨॥ એયમહં નિસામિત્તા હેઝ કારણ ચોઈઓ । તઓ
 નમીરાય રિસી દેવિંદુ ઇણમઝ્ઝવી ॥૧૩॥ સુહં વસામો જીવામો જોસિ મોનથિય કિચ્છણ । મિહિલ્લાએ હઢ્ઢમાળીએ
 નમે હઢ્ઢઈ કિચ્છણ ॥૧૪ । ચત્તા પુત્તા કલ્લતરસ નિવાવારસસ મિલ્લૂણો । પિય નવિઝ્ઝણે કિચ્છિ અપ્પિયપિ નવિ-
 ઝ્ઝણ ॥૧૫॥ બહુ લુમ્મણિણો મહ અણગારસસ મિલ્લૂણો । સઝ્ઝઓ વિપ્પમુક્કરસ એગત મણુપ્પસસઓ ॥૧૬॥ એયમહ
 નિસામિત્તા હેઝકારણ ચોઈઓ । તઓ નભિ રાયરિસિં દેવિંદો ઇણ મઝ્ઝવી ॥ ૧૭ ॥ પાગાર કારઙ્ગત્તાણં મોપુરદ્દાલ-
 ગાણિય । હમ્મલગ સયમ્મધીઓ તઓ ગહ્હસિ સ્વચિયા ॥૧૮॥

એ સાપ્તહીને રાજપિં નમિના હેતુ અને કારણે મેરિત એવા દેવેન્દ્રે નીચે પ્રમાણે પ્રશ્ન કર્યો. (૧૧). ‘હે ભગવાન ! આ અગ્નિ
 અને વાયુ પ્રત્યક્ષ દેહવાય છે. તમારો મહેલ ઘેલે છે. છતાં તમે તમારા અંતઃપુર સામું કેમ જોતા નથી?’ (૧૨). એ સાપ્તહીને નામે
 રાજપિં- [ગાથા ૮મી પ્રમાણે] વોલ્યા. (૧૩). ‘હે બ્રાહ્મણ ! એવા મારું કોઈ નથી એમ સમર્જીને હું સુલ્લી હું અને સુલ્લે રહુંહું.
 મિથિલ નગરી વઢી જવાથી મારું કાંઈ વઢતું નથી. [૧૪]. ‘જેને પુત્ર કલ્પાદિનો ત્યાગ કરેલો છે, ગૃહસ્થના વ્યાપારથી જે
 રહિત છે, તેવા સાધુને કોઈ વસ્તુ પ્રિય નથી તેમ અપ્રિય પણ નથી. (૧૫). ‘જે સુને અથવા ઘર રહિત મિષ્ટુક ગૃહસ્થના વ્યાપાર-
 થી અને સઘળા આરમ્ભથી મુક્ત છે, અને જે એકાન્તમાં રહીને મોક્ષ માર્ગનું ચિંતન કરે છે તેનું કલ્યાણ થાય છે.’ [૧૬]. એ સા
 પ્તહીને દેવેન્દ્ર વોલ્યા (ગાથા ૧૧મી પ્રમાણે) [૧૭]. ‘હે ક્ષત્રિય ! પ્રથમ નગરના રક્ષણર્થે કોટ વંધાવ, તેને દરવાજા મુકાવ, નેના
 ઉપર ઘુરજો વનાવ, તેના ફરતી લાઈ સોદાવ, યુદ્ધ સ્થાન ઉપર શત્રુનર્પણ (સો સુભદને એકી સાથે મારી શકે એવા યંત્ર) મોટાવ, ત્યાર
 પછી [દિશાર્થે] જામે.’ [૧૮].

ઋત્વીકાકાર આ પ્રમાણે અર્થ કરે છે. પણ પ્રો. જેકોપો વધી ગાથાયા એવા અર્થ કરે છે કે, ‘તો તું સ્વરો ક્ષત્રી કહેવાય.’

‘एयमंठ’ निसामित्ता हेउकारण चोईओ ; तओ नमीरायस्ति देविंदं इणमव्ववी ॥ १९ ॥ सद्धं नगरं किच्चा तव-
 सवर मगल । खतिनिउणणारं चिगुत्त दुण्हसगं ॥ २० ॥ धणुपरक्कम किच्चा जीवंच इरियं सया । धियचकेयणं
 किच्चा सच्चेण पलिमथए ॥ २१ ॥ तवनाराय जुत्तेण भित्तुणं कम्म कच्चुय । मुणी विगय सगामो भवाओ परिमुच्चई
 ॥ २२ ॥ एयमंठ निसामित्ता हेउकारण चोईओ । तओ नमी रायस्ति देविंदो इण मव्ववी ॥ २३ ॥

१. कोइ वतमां ‘भेतूणं’ छे.

ए सांभळीने नमि राजपिं बोल्या (गाथा ८मी प्रमाणे). [१९]. १ धर्म तत्व उपर श्रद्धारूपी नगर बसावी, तेना फरतो क्षमा-
 रूपी कोट वार्धी, तप संयमरूपी भूगलवाळा दरवाजा मूकी, ए अण २ प्रकारे किल्लाने अभेद बनाववो. पण्डी पराक्रमरूपी धनुष्य
 धारण करीने, इरिया ३ सुमतिरूपी तेनी प्रत्यंचा [तात] करीने, सतोपरूपी तेनी मूठ बनावीने, सत्यरूपी वंध्यनी तेनी मूठ लपेटिने
 तपरूपी लोहनाण चढावीने, कर्मरूपी कवचने भेदवार्धी, बुद्धिमान सावु विजय येव्वीने संसारथी मुक्त थाय छे. (२०-२२). ए
 सांभळीने देवेन्द्र बोल्या (गाथा ११मी प्रमाणे) [२३].

१. आ गाथा मुख पाठ करी राखवा योग्य छे. मो जेकीनीना शब्दोपा आपणे तेने पुनः स्मरीए “ Making Faith
 his fortress, Penance and Self-control the bolt (of its gate) Patience its strong wall, so that
 guarded in three ways it is impregnable, making Zeal his bow, its Sting Carefulness in
 walking, and its top (where the string is fastened) Content he should bend (this bow)
 with Truth, preicng with the arrow, Penance, (the foe’s) mail, Karma- (in this way) a
 sage will be the victor in battle and gate rid of the Samsara ” २. अण गुप्तिनो आशय अत्र द-
 शीनेने छे. ३. पाच सुमति माहिनी, हालवा चालवामां सावचती राखवती राखवती प्रथम इरिया सुमति छे.

અધ્યયન ૧૦. દ્રમ પત્ર.

૩.અ.
૧૦.

દુમપત્તણ પંડુણ જહા નિવડઈ રાઢ ગણાણ અચ્છણ। એવં મણુયાણ જીવિયં સમયં ગોયમમાપમાયણ ॥૧॥ કુસંગો જહા
ઓસ વિદુણ થોવં ચિઠઈ લંબમાણણ । એવ મણુયાણ જીવિયં સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૨ ॥ દઈ રીતરિયંમિઆડણ
જીવિયણ વહુ પચ્ચાણ ૧ વિહુણાહિ રયં પુરે કંડં સમય ગોયમમાપમાયણ ॥૩॥ ડુછેહે સ્વલુ માણુસે મંત્રે ચિરકાલેણ
વિસદ્વપાણિણ । ગાઢાય વિચાગ કમ્મણો સમયં ગોયમમાપમાયણ ॥ ૪ ॥

અધ્યયન ૧૦.

જેમ દુસતું પાકું પાન ઘણાં રાત્રિ દિવસ ધનાયીં આલેરે ધરતી ઉપર રસી પડે છે, તેમ મનુષ્યનું જીવિત પણ અસાધનું છે, માટે
૨ ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. (૧). જેમ કુશોત્રે રહેલું જલ મિન્દુ ક્ષણ માત્ર રહીને સ્તરી પડે છે, તેમ મનુષ્યનું આયુષ્ય પણ
અસ્થિર છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. (૨). ૧ આયુષ્ય આનું સ્વરિત છે, જીવિત અસાધનું અને અનેક વિધનો વાંછું
છે, માટે હે ગૌતમ ! પૂર્વે કરેલાં કર્મનો ક્ષય કરવો અને કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૩] લાંબે કાલે પણ સર્વ માણીને મનુષ્યનો ભવ
મલ્લવો અતિ દુર્લભ છે, કારણ કે ગાઢ તિમ કર્મના ફલ જીવને સદા કાલ લાગેલાં જ છે એમ સમજીને હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ
કરવો નહિ. [૪].

* આ આનું વ્યાખ્યાન શ્રી મહાવીર દેવે ગૌતમ ગોત્રના પોતાના શિષ્ય ઇન્દ્રભૂતિને ઋષી સંમળાવ્યું હતું. ઇન્દ્રભૂતિને ૧ વોધ
અપવાની શા માટે નહર પડા તેને લગતી કથા ટીકામાં લંબાણથી આપેલી છે, પણ તે અહિં ઉતારવાની જરૂર વિચારી નથી. ૧.મો.
જેકોવીના આ માટેના શબ્દો—“As life is so fleet and existence so precarious, wipe off all the sins
you ever committed”

પૃથ્વીકાય મહાગુડ ઉઢ્કોસંજીવો ઉસંવસે । કાલ સલાહ્ય સમય ગોય મમાપમાયણ ॥ ૫ ॥ આઠકાય મહાગો
ઉઢ્કોસંજીવો ઉસંવસે । કાલ સંલાહ્ય સમય ગોય મમાપમાયણ ॥ ૬ ॥ તેઠકાય મહાગો ઉઢ્કોસંજીવો ઉસંવસે
કાલ સલાહ્ય સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૭ ॥ વાઠકાય મહાગો । ઉઢ્કોસંજીવો ઉસંવસે કાલં સલાહ્ય સમય
ગોયમમાપમાયણ ॥ ૮ ॥ ઘણસર્દકાય મહાગો ઉઢ્કોસંજીવો ઉસંવસે । કાલમળન દુરત સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૯ ॥
વે ઇન્દ્રિયકાય મહાગો ઉઢ્કોસંજીવો ઉસંવસે । કાલસંસ્વેજસન્નિય સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૧૦ ॥

* પૃથ્વીકાયમા એક વસ્તુ ઉત્પન્ન થવાથી જીવને એની એજ ગતિમા અસહ્યતો કાલ રહેવું પડે છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ
પ્રમાદ કરવો નહિ. [૫]. અપકાયમાં [પાણી] એક વસ્તુ ઉત્પન્ન થવાથી જીવને એની એજ ગતિમા અસહ્યતો કાલ રહેવું પડે છે,
માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૬]. અગ્નિકાયમાં એક વસ્તુ ઉત્પન્ન થવાથી જીવને એની એજ ગતિમા અસહ્યતો કાલ
રહેવું પડે છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૭]. વાયુકાયમાં એક વસ્તુ ઉત્પન્ન થવાથી જીવને એની એજ ગતિમા અ-
સંરખાતો કાલ રહેવું પડે છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. (૮) વનસ્પતિકાયમા એક વસ્તુ ઉત્પન્ન થવાથી જીવને
એની એજ ગતિમાં અનન્તો કાલ રહેવું પડે છે અને ત્યાર પછી પણ તેની સ્થિતિ સુધરતી નથી (મનુષ્ય ભવ પ્રાપ્ત થતો નથી) માટે
હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૯]. દીન્દ્રિય (કાયા અને જીભ) કાયમાં એક વસ્તુ ઉત્પન્ન થવાથી જીવને એની એજ ગતિમાં
સંસ્થાતો કાલ (હજારો વર્ષ) રહેવું પડે છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૧૦].

* ગાયા ૫ થી ૯ સુધીમાં ઐન્દ્રિય કાય જેને માત્ર સર્વજ્ઞાનજ છે તેવું વર્ણન કરેલું છે.

તેજદિયકાય મદ્ગઓ ઉક્કોસંજીવો ઉસંવસે । કાલસંલેજ્જસન્નિય સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૧૧ ॥ ચત્તરિંદિયકોય મદ્ગઓ ઉક્કોસંજીવો ઉસવસે । કાલસંલેજ્જસન્નિય સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૧૨ ॥ પંચિદિયકાય મદ્ગઓ ઉક્કોસંજીવો ઉસંવસે । સત્તઠ્ઠભવગહણે સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૧૩ ॥ દેવેનેરદય મદ્ગઓ ઉક્કોસંજીવો ઉસંવસે । એક્કેક ભવગહણે સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૧૪ ॥ એવમ્મવસંસારેસંસારદ્ધ સુહાસુહોર્હિકમ્મેહિં । જીવોપમાય બહુલો સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૧૫ ॥

ત્રીન્દ્રિય (કાયા, જીભ અને નાસિકા) કાયામા એક વસ્તુ ઉત્પન્ન થવાથી જીવને એની એજ ગતિમા સંલયતો કાલ રહેવું પડે છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ વરવો નહિ. (૧૧). ચત્તરિન્દ્રિય (કાયા, જીભ, નાસિકા અને ચક્ષુ) કાયામાં એક વસ્તુ ઉત્પન્ન થવાથી જીવને એની એજ ગતિમાં સંલયતો કાલ રહેવું પડે છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૧૨]. પંચેન્દ્રિય (કાયા, જીભ નાસિકા, ચક્ષુ અને કાન) કાયામા એક વસ્તુ ઉત્પન્ન થવાથી જીવને એની એજ ગતિમા સાત આઠ ભવ દુધી રહેવું પડે છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. (૧૩). દેવતા અથવા નારક્કી કાયામાં ઉત્પન્ન થવાથી જીવને એની એજ ગતિમાં એક ભવ રહેવું પડે છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. (૧૪). * આ પ્રમાણે પ્રમાદ વશ જીવ પોતાનાં શુભાશુભ કર્મે કરીને સંસારમા નવા નવા ભવ કરતો પરિવ્રજણ કરે છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૧૫].

* સંસારમાં પરિવ્રજણ વધારનાર પ્રમાદજ છે. જન્મ મરણના પેરા વધારનાર પ્રમાદ છે. પ્રો. જેક્કોથી તે માટે એવા શબ્દો વાપરે છે કે :—“ Thus the soul which suffers for its carelessness, is driven about in the samasara by its good & bad Kamma.”

लब्ध्णुणवि माणसत्तण आयरियत्त पुणराविदुल्लहं बहवेदसुयाभिलखूया समय गोयममापमायए ॥ १६ ॥ लब्ध्णुणवि आयरियत्तण अहीण पच्चिदिययाहु दुल्लहा । विगल्लिदिय याहुदीसइ समय गोयममापमायए ॥ १७ ॥ अहिणपच्चिदिय तपिरे लेहे उत्तम्भम्मसुइदुल्लहा । कुत्तिथि निसेवए जणे समय गोयममापमायए ॥ १८ ॥ लब्ध्णुणवि उत्तमसुइ सदहणा पुणरावि दुल्लहा । भिल्लत्तनिसेवएजणे समय गोयममापमायए ॥ १९ ॥ धम्मपिहु सदहत्तया दुल्लहयाकाएण-
फांसया । इहकामगुणेहि सुल्लिया समय गोयममापमायए ॥ २० ॥ परिजूरइते मरीय केमापडुरया हवतिते । सेसोय-
बलेयहायइ समय गोयममापमायए ॥ २१ ॥

कदाच मनुष्य भव मात्त ययो, तोपण आर्य देशमा जन्म मळवो दुर्लभ ३, कारण के (यवनदेशमा) घणा जिव इत्य (शुद्र, चोर) अने म्लेच्छ जन्मे छे, माटे हे गौतम ! कदि प्रमाद करवो नहि. [१६]. कदाच आर्य देशे जन्म मज्जो तोपण सपूर्ण पंचदियपणुं मात्त थवु दुर्लभछे, कारण के घणा मनुष्योने एकाद रे इन्द्रियनी खोह आपणे जाइए छीए, माटे हे गौतम ! कदि प्रमाद करवो नहि. [१७]. कदाच पांचे इन्द्रियो पांमे, तोपण शुद्ध धर्म ३ श्रमण दुर्लभ थइ पड़े छे, कारण के घणा लोक कुतीर्थनी १ (अन्य धर्मनी) सेवा करता जणाय छे, माटे हे गौतम ! कदि प्रमाद करवो नहि. [१८]. कदाच शुद्ध धर्मसु श्रमण रुनु, तो पछी ते उपर श्रद्धा चाँदवी दुर्लभ थइ पड़े छे, कारण के घणा लोक स्थित्तने २ सेवे छे, माटे हे गौतम ! कदि प्रमाद करवो नहि. [१९]. कदाच धर्म उपर श्रद्धा वेटी, तो पछी मन, वचन, कायाये करीने ते प्रमाणे वर्तवालु दुर्लभ थइ पड़े छे, कारण के घणा लोक स-
सारना भोगमा लब्ध ३ थइ जाय छे; माटे हे गौतम ! कदि प्रमाद करवो नहि. [२०]. उपारे तारु शरीर जराए करीने जीर्ण थगे, अने वाळ भेत थगे, त्यारे तारु श्रोग यळ (सांभळवानी शक्ति) ओठु थइ जये; माटे हे गौतम ! कदि प्रमाद करवो नहि. [२१]

१. People follow heretical teachers २ Many people are heretics ३ People are engrossed by pleasures,

પરિજૂદતે સરીય કેસા પંડુરયા હવંતિતે । સેચલૂવલેય હાયઇ સમયં ગોયમમાપમાયણ ॥ ૨૨ ॥ પરિજૂદતે સરીયં કેસાપંડુરયા હવંતિતે । સેધાણવલેય હાયઇ સમયં ગોયમમાપમાયણ ॥ ૨૩ ॥ પરિજૂદતે સરીયં કેસાપંડુરયા હવંતિતે । સેજિજીવલેય હાયઇ સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૨૪ ॥ પરિજૂદતે સરીયં કેસાપંડુરયા હવંતિતે । સેસચ્ચવલેય હાયઇ સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૨૫ ॥ પરિજૂદતે સરીય કેસાપંડુરયા હવંતિતે । સેસચ્ચવલેય હાયઇ સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૨૬ ॥ ઝરઇગંડવિસૂદયા આયકા વિવિહા ફુમતિ તે । ત્રિવડઇ ત્રિહસઇ તેસરીય સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૨૭ ॥

જ્યારે તારું શરીર જરાણ કરીને જીર્ણ થશે અને વાલ શ્વેત થશે, ત્યારે તારુ ચ્છુ-વલ્લ ક્ષીણ થઈ જશે; માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૨૨]. જ્યારે તારુ શરીર જરાણ કરીને જીર્ણ થશે, અને વાલ શ્વેત થશે ત્યારે તારુ દ્રાણ-વલ્લ [સુંઘવાની શક્તિ] ઓછું થઈ જશે; માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૨૩]. જ્યારે તારું શરીર જરાણ કરીને જીર્ણ થશે, અને વાલ શ્વેત થશે ત્યારે તારુ જિહ્વા-વલ્લ ક્ષીણ થઈ જશે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૨૪]. જ્યારે તારુ શરીર જરાણ કરીને જીર્ણ થશે, અને વાલ શ્વેત થશે, ત્યારે તારું સ્પર્શ-વલ્લ ક્ષીણ થઈ જશે; માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૨૫]. જ્યારે તારું શરીર જરાણ કરીને જીર્ણ થશે; અને વાલ શ્વેત થશે ત્યારે તારું સર્વ વલ્લ ઓછું થઈ જશે; માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરવો નહિ. [૨૬]. *અરતિ, વાત પ્રકોપથી उत्पन्न થતો ચિત્તોદ્વેગ^૧, રુધિર પ્રકોપથી उत्पन्न થતા વમન, ચિરેચાદિ, [ગંડ વિમુચિકા, કોબ્રા] નાના પ્રકારના આતંક [પ્રાણ યાતક] રોગ આવી પડે છે અને શરીરને વલ્લહીન કરીને તેનો વિનાશ કરે છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ, પ્રમાદ કરવો નહિ. [૨૭]

*. Despondency—આત્મા મગ. ૧. પ્રો. જેકોબી તેનો King's evil-કંઠમાલ અર્થ કરે છે. દીકાકાર ‘ચિત્તોદ્વેગ’ લેલે છે.

વોહિદસિનેહ મપ્પણો કુમુય સારદ્રવપણિયં । સેસચ્ચાસિનેહ વહ્ણિણ સમયં ગોયમમાપમાયણ ॥ ૨૮ ॥ ત્રિચ્છાણંધણં
 મારિય પવ્વઈઓ હિસિ અણમારિય । માવતંપણો ત્રિઆદ્દણ સમયં ગોયમમાપમાયણ ॥ ૨૯ ॥ અવજ્જિયમિત્તવંધવં
 વિહલચેવ ઘણેહસચંયં । માતવિદ્ધિયગ્ગેસણ સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૩૦ ॥ નહુ જિણે અજ્ઞાદિસસદં વહુ મણ્ણદિસસ-
 દંમગ્ગદેસિણ । સપ્પઈનેયાહણે સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૩૧ ॥

હે ગૌતમ ! જેમ કમલ પત્ર ૨ શરદ રુતુના જલ ચિન્દુનો પળ સર્ગે ફાલું નથી તેમ તુ સ્નેહ ઘન્યનને તની દે ; સર્વ
 સ્નેહ [રાગ] ત્યાગયો અને કદિ પ્રમાદ તરવો નહિ. (૨૮). હે ગૌતમ ! ધન અને ભાર્યોનો ત્યાગ કરીને તે સાધુત્વ ગ્રહણ કર્યું
 છે, તો પછી જે કામ મોગલું તેં ચમન કર્યું છે, તેનો ફરીથી અંગીકાર કરીશ નહિ અને કદિ પ્રમાદ કરીશ નહિ. [૨૯]. હે ગૌતમ !
 તેં મિત્ર, વાંધ્યાદિ તજ્યા છે, અને સંચેલા દ્રવ્યનો પળ ત્યાગ કરેલો છે, તો હવે ફરીથી તેની રુચ્છા કરીશ નહિ અને કદિ પ્રમાદ
 કરીશ નહિ. [૩૦]. વર્તમાનકાલે કોઈ કેવલ જ્ઞાની [જિન] નજરે આવતા નથી, તો પણ મુક્તિ-માર્ગે દેસાડનાર (જ્ઞાન, દર્શન,
 ચારિત્રાદિ સાધુ ધર્મ) છે, તુ હમણા મોક્ષ માર્ગને વિષે વિચરે છે, એમ જાણીને હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરીશ નહિ. [૩૧].

૨. શરદ રુતું જલ નિર્મલ અને મનોહર હોવા છતાં તે કમલ પત્રને લોભાગી શકતું નથી, તેમ સસારનો સ્નેહ જીવને મ-
 નોહર લાગે છે, છતાં તેમાં દુઃખ થતું ન જોઈએ એવો ભાગ્યર્થ છે. ૩ શ્રી મહાવીર ભગવાન પોતે કેવલ જ્ઞાની હોવા છતાં ‘વર્તમાન
 કાલે કોઈ કેવલ જ્ઞાની નથી’ એમ તેઓ પોતેજ ગોલે એ સમજી શકાતું નથી. આ ઉપરથી દીક્ષાકાર તેમજ પ્રો. જેકે.ગી શકા કરે
 છે કાંતો આ ગાથા પાંછલંખી કે જે વસ્તે કેવલ જ્ઞાની નહિ હોય ત્યારે ઉપરાદિ હશે અથવા નવમા અધ્યયનની ૪૦ થી ગાથા મુજબ
 મૂલ ધર્મી હશે.

અવમોહિય કંટથાપહં ઉત્તિશ્ચોસિપહં મહાલય । ગછસિ મર્ગવિસોહિયા સમયં ગોયમમાપમાયણ ॥ ૩૨ ॥ અવલે
જહમારવાહણ મામર્ગેવિસમે વગાહિયા । પછાપછાણુતાવણ સમયં ગોયમમાપમાયણ ॥ ૩૩ ॥ તિન્નોહિસિ અદ્વંમહં કિંપુણ
જહમારવાહણ મામર્ગેવિસમે વગાહિયા । પછાપછાણુતાવણ સમયં ગોયમમાપમાયણ ॥ ૩૪ ॥ અકલેવર સેગિમુશ્સિયા સિહિં ગોયમલોયં
ચિટસિતરિમાગઓ । અમ્ભિતુરપારંગમિત્તણ સમયં ગોયમમાપમાયણ ॥ ૩૫ ॥

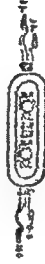
ગછસિ । લેમચસિવંઅનુત્તર સમય ગોયમમાપમાયણ ॥ ૩૫ ॥

જે માર્ગેમાર્થી [પાલંદ રૂપી] કંટક દૂર કરેલા છે એવો (સમ્યકરૂપી) મહા માર્ગે તને પ્રાપ્ત થયેલો છે, માટે હે ગૌતમ ! મુક્તિ માર્ગેને વિષે તું ચાલ્યો જા અને કદિ પ્રમાદ કરીશ નહિ. (૩૨). * નિર્વિલ્લ ભાર વાહકની માફક તું વિપમ^૧ માર્ગે વહીશ નહિ; નહિ તો તને પાઠલ્થી પશ્ચાતાપ થશે. માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરીશ નહિ. (૩૩). હે ગૌતમ ! તું સંસાર^૨ સમુદ્ર તરી ગયો છે, હવે કાંટે આવીને શા માટે અટકી વેસેછે ? ત્વમાર્થી ભવ પાર ઉતરી જા અને કદિ પ્રમાદ કરીશ નહિ. (૩૪). ક્ષપક^૩ શ્રેણીને વિષે સંયમથી ઉત્તરોત્તર વહીને અંતે તું સિદ્ધ લોકને વિષે પહોંચીશ^૪. ૬ સર્વોત્તમ મુક્તિ ક્ષેપ કલ્યાણની ફરણદ્વાર અને ઉપદ્રવ રહિત છે, માટે હે ગૌતમ ! કદિ પ્રમાદ કરીશ નહિ. [૩૬].

* જેમ કોઈ ભાર વાહક સુવર્ણાદિ ધનનો વોજો માથે લઈને વિપમ માર્ગે જતો હોય અને ઘર નજીકમા હોવા છતાં તે વોજો કંટાલીને પેંકી દે, અને પડીથી જેમ તેને પશ્ચાતાપ થાય, તેમ પંચ મહાતત્ત્વો ભાર યુવાવસ્થારૂપી વિપમ માર્ગમા વહન કર્યો છતાં, પાઠલ્થી તે પેંકી દેવાથી (ખંમ કરવાથી) તેને પેલ્લા ભાર વાહકની માફક પશ્ચાતાપ થશે એવો ભાવાર્થ છે. ૨. Uneven road
૩. અસુલેવર શ્રેણી. ૪. પ્રો. નેહોરી આ માટે નીચેના શબ્દો વાપરે છે :—“ You have crossed the great ocean, why do you halt so near the shore? make haste to get on the other side ”

बुद्धेपरीनि-बुडे चरे गामगाएनगरेव सजए । सतिमग चबूहए समयं गोयममापमायए ॥३६॥ बुद्धस्सनिस्सम्म भासिय
सुकहियमट्ठाज्जसोहिय । रागदोसचछिदिया सिद्धिगाइगएगोयम चिवेमि ॥३७॥

❁ इति दुम पत्तय झयण दसम सम्मत्त ॥ १० ॥ ❁

बुद्ध अने निवृत्त सावु संयम तत्त्वेने गरावर जाणतो यको गाम अने नगरने विणे विचरे छे अने भव्य जनेने गान्ति मार्गानो
उपदेश करे छे, मटे हे गौतम' कदि प्रमाद रूखो नहि. [३६]. बुद्ध श्री महावीर देवनी सुभाषित अने उपमा द्रष्टे करी अलंकृत
वाणी सांगलवाथी गांतप राग द्रूपने छेदीने सिद्धिने पाम्या. [३७].

❁ ॥ दशमं अध्ययन संपूर्ण ॥ ❁

અધ્યયન ૧૧. બહુશ્રત વર્ણન.

‘સંજોગાવિષ્ણુમ્કુસ અણારસ્સભિલ્લુનો । આચારંપાત્કરિસ્સામિ આણુપુલ્લિસુણેહેમે ॥૧॥ જેવાવિહોદિ નિવિજ્જેયેદ્દે લુલ્લેઅણિગહે અભિલ્લુણં ઉલ્લવદ્દ અત્તિણીણુઅબ્બુસ્સુણ ॥૨॥ અહપ્પચિંટાણેહિ જેહિસિલ્લાન-લભ્મ । થંમકોહાપમાણં રેગેણલસ્સણય ॥૩॥ અહઅટ્ટિંટાણેહિ સિલ્લાસીલેત્તિવુલ્લદ્દ । અહસિસેસયાદત્તે નયમમ્મમુદાહેરે ॥૪॥ નાસીલે નવિસીલે નસિયા અલ્લેલુણ ॥૫॥ અકોહણેસચ્ચણ સિલ્લાસીલેત્તિ વુલ્લદ્દ ॥૫॥

અધ્યયન ૧૧.

જેને વાલ અને અન્તર સર્વ સંયોગો * છાલ્યા છે એવા ઘર રહિત સાધુનો આચાર અનુક્રમે પ્રકટ કરું તે સામલો. [૧]. એ સાધુ વિચાર રહિત છે, અંકાર કરે છે, રસાદિમાં લુબ્ધ રહે છે, इन्द्रियोને અંકુશમાં રાતી શકતો નથી અને અતિ વાચાલ છે, એવો સાધુ અવિનિત કહેવાય, તે વહુશ્રુત ગણાય નહિ. [૨]. પાચ પ્રકારે શિક્ષા ૨ ગ્રહણ થઈ શકતી નથી; તે પાચ સ્થાનના નામ:— (૧) ગર્ભ, [૨] ક્રોધ, (૩) પ્રમાદ, (૪) રોગ અને [૫] આલસ. [૬]. આઠ પ્રકારે સાધુ શિક્ષા સીલ ગણાય છે:—(૧) હાસ્ય તત્ત્વાર્થી, [૨] इन्द्रिय તિગ્રહથી, [૩] પારતી નિંદા ન કરવાથી, (૪) અસીલ વર્જવાથી [શીલ રાહેત ન થયાથી], (૫) વિગીલ વર્જવાથી (શીલ-આચાર વિરુદ્ધ ન વર્તવાથી) [૬] અતિ લોભ ન કરવાથી, (૭) ક્રોધ ૩ ન કરવાથી, અને (૮) સત્ય ઉપર પ્રેમ રાખવાથી. એ આઠ પ્રકારે વહુશ્રુતપણું પ્રાપ્ત થાય છે. [૪-૫]

* પ્રથમ અ-વર્ણનની પ્રથમ માથામાં “સંયોગ”નો સમજણ આપી ગઈ છે.

1 Egoistical 2 Discipline

अहच उदसहिंठाणेहिं वट्टमाणेउसजए। अविणीए वुच्चइ सोउ निव्याणचनगछइ॥६॥ अभिखणकोही हयड पवय्यए-
कुच्चई । भित्तिज्जामाणोवमई सुयलधूणमज्जई ॥७॥ अविपायपरिवेवी अविभित्तिमुप्पई । मणियरमावीभित्तम
रहेमोसइ पावग ॥८॥ पइणवाइदुहिले वढेलुहे अणिप्पुहे । असविभागी अवियत्ते अविणीणनि वुच्चइ ॥९॥ अह-
पद्वरसहिंठाणेहिं सुविणीणसि वुच्चई । नीयावित्तिअचवले असाइ अफुतहले॥१०॥ अण्णचाहिंपिवड पवय्यचनमुच्चई

नीचना चौड प्रकारे र्जनार सावु अर्जनीत वहेयाये अने ते निर्माणे पिपे पंची करुनो नथीः-(१) वारराज कोय करे.
(२) दौघहाल कोश राग्य. (३) भित्ती पीलागण माने नहि (४) दास्य भगीने (गानने) मद करे, (५) पारसना त्रिद नये.
(६) पोताना मीन उपर एण कोप रे (७) पोताना गाढ भित्त पत्रायेथी न नये (८) नि गानन गाना येते. (९) भित्ता-
दिऊनो डोढ करे. (१०) जरकार करे (११) रसादिता लुग रे. [१२] इन्द्रिय निरुद्ध न करे. [१३] नेता नाहु-गेन (जा प
गेरेने) सरसा भाग न आपे, जे [१४] अर्जि कर, एता माहु अर्जात जे [१५] पय नीचेत ५३ गुणगुक्त माहु
मुर्जनीत करेयाय-[१६] नन्न [१७] चण्णता गति [१८] माया गति [१९] इतराद रसित. [२०] सोउन छोग वल्ल न करे. [२१]
दीर्घरेणी न थाप [२२] भित्ती पीलागण माने. [२३] दास्य भगीने (गानने) मद करे नहि. [२४] पारसी निदा करे नहि. [२५]

Positive in this assertion पूर्ण विचार विना यतने रळगी रहेतानो भावार्थिडे. ए चौड र्जननमोडे दीक्षाकार
नीचना शब्दो यपरेडे १ क्रोमः २ क्रोम स्थिर करण ३ विरतस्य रचन लजन ४ विद्यापदः ५ पराश्रित्येण ६ भित्ताय कोपम्यो-
त्पादन ७ मिय भित्तस्येकान्ते दृष्ट भाषण मुते भिष्ट भाषण ८ अर्जि भाषण ९ डोढ गति १० उद करि ११ व्योभित्य
१२ अर्जितेन्द्रियत्व १३ असम्बन्धमागित १४ अभीति करत्व. २ Steady ३- Price from decent & curiosity.

મિતિજ્ઞમાણોભયદ્ સુચંલધનમર્જ્જઈ ॥૧૧॥ નયપાત્રપરિલેખી નયમિત્તેસુ દુઃખઈ । અભિયસસાવિમિત્તસ રહેકદ્ધાણમા-
સઈ ॥૧૨॥ કલહહડમવંજ્જણે બુદ્ધે અભિજ્ઞાયણે હિરિમપહિસલીણે સુવિણીણે સિત્તિ બુદ્ધઈ ॥ ૧૩ ॥ વસેગુરુકુલેનિચ્ચ
જોગવ' ઉવદાણવ । વિયંકરેપિયવાદ સેસિલ્લંહુમરહઈ ॥ ૧૪ ॥ જહાસલમિપયં નિહિત દુહઓવિનિયાયઈ । એવં
વહુસુણ મિલ્લુવગ્ગમો કિત્તિત્થા સુયા ॥૧૫॥ જહાસે કમ્મોદયાણ આદિણે કંથણસિયા । આસેજવેણપવરે એવ હવઈ વહુ-
સુણ ॥૧૬॥ જહાણ સમારુદ્ધે સુરેદદ્ધપરદ્ધમે । ઉમઓ નદિવેણેણ એવહવહ વહુસુણ ॥૧૭॥

મિત્ર ઉપર કોપ કરે નહિ. [૧૧] સ્વામિ મિત્રનું પળ તેની પીઠ પાછક ચૂર વોલે નહિ. (૧૨) કલહ (કઝિયા-ટટા) કરે નહિ.
[૧૩] ગુરુની સદા સેવા કરે. (૧૪) મલ્લાવાત હોય. અને (૧૫) સ્વભાવે જ્ઞાન્ત હોય; એવો સાધુ સુવિનીત કહેવાય. (૧૦-૧૩).
જે નિત્ય પોતાના ગુરુ કુલને વિષે વસે છે, જે સૂત્ર પઠનાદિમા યોગ્યમાન વત્તાસાહી અને વપધાનવાન-વત્કર્તીત છે, જેના વાણી
અને કૃત્ય મિય થઈ પડે એવાં છે, એવો સુવિનીત શિષ્ય શિક્ષાને યોગ્ય ગણાય છે. (૧૪). જેમદ્રૂધે મરેલો શંભ વહારથી અને અંદરથી
વન્ને તરફ વગવલ દેખાય છે તેમ વહુ શ્રુત સાધુ ધર્મ, કીર્તિ અને જ્ઞાને કરીને ગોખે છે. (૧૫). જેમ કમ્મોજ દેશનો સુજાત અથ
કરો અવાજથી મડકતો નથી અને જેમ વીજા અશ્વથી વેગમા તે અધિક ગણાય છે, તેમ વહુ શ્રુત સાધુ અન્ય સાધુઓથી શ્રેષ્ઠ ગણાય
છે. [૧૬] કોઈ શુરવીર અને પરાક્રમી સુમટ સુજાત અથ ઉપર આરુઢ થઈ, ત્યે નાજુણ દ્વાદશ તુરીના નાદ વધે જેમ વિનય મેલવે છે,
તેમ વહુ શ્રુત સાધુ પળ વ્યાંઈ પરાજિત થતો નથી. [૧૭].

૧ Decent ૨ Deserves to be instructed-વિદ્યા આપવાને લાયક. ૩ મૂલમા 'દૂધ' હે'મા છતા મો.જેકોમી 'પાણી'
લલે છે. ૪ કંથક જાતના સર્વોત્કૃષ્ટ અશ્વની અંદિ ઉપમા આપી છે. ૫ આ વાક્ય -૩૦ મી ગાથા સુધી ધ્રુપદનો પેઠે છે.

‘જહા કરેણ પરિકિણે કુંજારે સઠિ હાયણે । વલવંતે અપ્પહિણુ ઇવં હવઈ ચહુસુણુ ॥૧૮॥ જહા સે નિલસ સિંગે
જાયલ્લલ્લે વિરાયઈ । વસહે જૂહાહિવઈ ઇવં હવઈ ચહુસુણુ ॥૧૯॥ જહાસેતિલ્લ વાટે ઉવગે દુણ્ણંતણુ । મિહે મિયાંણ
પવરે ઇવ હવઈ ચહુસુણુ ॥૨૦॥ જહા સે વામુદેવે સલ ચક્ક ગયાધરે । અપ્પહિણુ વલે જોહિ ઇવં હવઈ ચહુસુણુ
॥૨૧॥ જહાસે ચાલ રતે ચક્કવટ્ટી મહિણુ । ચડવસ રયણા હિવઈ ઇવ હવઈ ચહુસુણુ ॥૨૨॥ જહા સે મહ-
રસંલે વજ્જણી પુરવરે । સક્કે દેવા હિવઈ ઇવ હવઈ ચહુસુણુ ॥૨૩॥ જહા સે તિમિગિવિલ્લસે ઉત્તિલ્લે વિવાળે ।
જલતે ઇવ તેણં ઇવ હવઈ ચહુસુણુ ॥ ૨૪ ॥

૧. કોઈ પ્રતોમાં ‘જહાસે’ છે.

હાથળીઓના પરીવારમાં મહાન્તા માઠ ર્પના ચલવાન હાથીને જેમ [તેના] ચીના (ગરુ) દાપોઓ પરાંજિત કરી ચરના નથી, તેમ
વહુ ઐત સાધુનો પણ કોઈ પગમથ કરી ચડતુ નથી. [૧૮]. જેમ લીલ્લ ઝાંગદાગલ્લે અને સૂલ્લ મ્લ્લ (ગરુદન) ચાલો હુમમ
ગાયોના યુધમાં શોધે છે, તેમ વહુ ઐત સાધુ પણ શોધે છે [૧૯]. જેમ તીલ્લ ટાટાલ્લો, ચલત દુર્જય સિંહ સર્વે પશુઓમાં શ્રેષ્ઠ
ગણાય છે, તેમ વહુ ઐત સાધુ પણ સર્વે મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. [૨૦]. જેમ ક્ષત્ર, વક્ક, ગદા, ધારણ કરનાર ચાલુ દેવ અમનિરત
ચલથી (વાલ) ચડતે જીતે, તેમ (શાન, દર્શન, ચારિત્ર રૂપી ત્રણ રત્નો ધારણ કરનાર) વહુ ઐત સાધુ પણ પોતાના (અન્નરતના)
શત્રુને જીતે છે. [૨૧]. ચતુરંગિણી સેના અને મહાગિદ્દિનો ધણી, અને ચાંદ રત્ન (એને નવ તિયાનજો અધિપતિ ચક્રમલિ રાજા જેવાં
સુલ ભોગવે છે, તેમાં મુલ્ય વહુ ઐત સાધુ પણ (દાન, લીલ, તપાદિ) મોગવે છે. [૨૨]. જેમ સલ્લ નેવનો ધણી, વજ્જો ધારણ
કરનાર, દૈત્ય નાગને દમનાર, ચક્ક (ઇન્દ્ર) સર્વ દેવનો અધિપતિ ગણાય છે, તેમ વહુ ઐત સાધુ પણ સર્વ સાધુમાં શ્રેષ્ઠ ગણાય છે [૨૩]
જેમ સૂર્ય અન્ધકારનો નાશ કરે છે, અને તેક્કી દેવીપમાન ગણાય છે તેમ વહુ ઐત માલુ મિધ્યાત્મની અન્ધકારનો નાશ કરે છે,
અને પોતાના તપે કરીને પ્રકાશે છે. [૨૪].

જહાસે ડહુવડ ચંદે નહલવતે પરિવારિણ । પડિપુત્રે પુત્રમ્માસિણ એવ હવડ વહુસુણ ॥ ૨૫ ॥ જહાસે સમાદ્યણ
કોટ્ટાગારેસુ રહિણ । નાળાથળ પડિપુત્રે એવ હવડ વહુસુણ ॥ ૨૬ ॥ જહાસા દુમાળ પત્રા જંબૂનામ સુદંમણા ।
અણાહિયસ દેવસ એવ હવડ વહુસુણ ॥ ૨૭ ॥ જહા સા નઈળ પત્રા સલિલા સાગર ગમા । સીયાનીલવત પવહા
એવ હવડ વહુસુણ ॥ ૨૮ ॥ જહાસે નગાળ પત્રે સમહ મદરો ગિરી । નાળો સહિ પજ્જલિણ એવ હવડ
વહુસુણ ॥ ૨૯ ॥

જેમ ડહુપતિ ચંદ્ર નક્ષત્રના પરિવાર સંહિત પૂર્ણમાની રાત્રે (સોલ કલાથી) શોભે છે, તેમ વહુ શ્રુત સાધુ પળ (સાધુઓના પરિ-
વારમાં સર્વ યમ કલાથી) શોભે છે, [૨૫]. જેમ [ચાર, ગુપ્તકાંડનાં ઉપદ્રવ-સામે] સુરક્ષિત અને નાના પ્રકારના વાન્યથી ભરેલા
શુદ્ધ્યોના કોઠાર શોભે છે, તેમ વહુ શ્રુત સાધુ પળ શોભે છે. [૨૬]. જમ્બૂદીપના અગ્નિતા દેવ જ્યાં વાસ કરી રહેલા છે, અને જે
સર્વ દુષ્ટોમા શ્રેષ્ઠ ગણાય છે, એવા જંબુ અથવા સુદર્શન દુક્ષની માફક વહુ શ્રુત સાધુ પળ શોભે છે. [૨૭]. જેમ નીલ પર્વતમાથી ઉત્પન્ન
ધતી અને સમુદ્રમા રહેલી સીતા નદી સર્વ નદીઓમા શ્રેષ્ઠ ગણાય છે, તેમ વહુ શ્રુત સાધુ પળ અન્ય સાધુઓમા શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. [૨૮].
જેમ સર્વ પર્વતોમા શ્રેષ્ઠ એવો મદરો-મેરુ પર્વત નાના પ્રકારની ઔપથીના પ્રભાવથી શોભે છે, તેમ વહુ શ્રુત સાધુ પળ જિનશાસનના
પ્રમાનના પ્રકાશકરૂપ શોભે છે. [૨૯].

? The queen of the stars ૨. Eugenic Jambu દીકાકાર કહે છે કે આ દુષ્ટ ઉપરથી જંબુદીપ નામ પડેલ
છે. ૧, અને વડલે પ્રો. બેન્કોવી લખે છે કે- 'પોતાના નીલ જલ સહિત', ૪. જૈન સ્તુતિ વિષા વર્ણન પ્રમાણે શિમાલય પર્વતની
દક્ષિણ તરફની શાલાના નીલ પર્વતમાંથી નીકળી સીતા નદી પૂર્વ મહાસાગરમાં યકે છે.

જહાસે સયંમૂ રમણે ઉદ્દહી અલ્લવોડાણ । નાળા રયણ પડિપુત્રે એવ હવહ વહુસણ ॥ ૩૦ ॥ સમુદ્ર ગંભીરસમા દુરાસયા
અચક્રિયા કેળંદ્ર દુષ્પહસયા । સુયસ પુન્ના વિઝલસસ તાણો સ્થવિત્તુ કમ્મ ગદ્ધમુત્તમગયા ॥ ૩૧ ॥ તમ્હાસુય
મહિદ્દેજ્ઞા ઉત્તમદ્ધ ગવેસણ । જેળપ્પાણ પરચેવ સિદ્ધિસંપાડણિજ્ઞાસિ તિવેમિ ॥ ૩૨ ॥

❁ ॥ इति बहुसुय पुद्ग झयणं एकारसमं समंत ॥ ११ ॥ ❁

અક્ષય જલથી ભરેલો અને સ્વયંસુતુ પ્રમણસ્થાન જે સમુદ્ર તે જેપ નાના પ્રકારના રત્નોથી ભરેલો છે, તેમ વહુ શ્રુત સાધુ પણ અક્ષય-
જ્ઞાનરૂપી રત્નોથી ભરેલો છે. [૩૦]. જે સાધુ સમુદ્રની પેઠે ગંભીર છે, જે (અન્ય માર્ગીનાં) કપટ કૃત્યોથી ઝગાતા નથી, પરિસહો બેને
ત્રાસ ઉપજાવી શકતા નથી, જેઓ સિદ્ધાન્તના જ્ઞાનમાં પૂરા છે, અને જેઓ જીવના રક્ષક છે, એવા વહુશ્રુત સાધુ સર્વ કર્મોને ભય
કરીને ઉત્તમ ગતિ [મોક્ષ]ને વિષે જાય છે. [૩૧]. તેટલા મોટા હે ઉત્તમાર્થ ગ્રંથપ્રકો! [મોક્ષના અધિભાગી પુરુષો] સિદ્ધાન્ત મળો
અને તે વહે તમારા પોતાના આત્માને અને અન્ય જીવોને સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરાવો. ૨[૩૨].

* અમ્યારસું અધ્યયન સંપૂર્ણ *

૧. 'The Delight of Svayambhu' એ વાચ્યનો માર્વાર્ય Vishnu's sleeping on ocean' ને કાંઈક મળતો
આવે છે. ૨. પ્રો. જેન્નોવીના શબ્દો-“Therefore, seek after the highest truth, study the sacred
lois, in order to cause yourself and others to attain perfection ”

અધ્યયન ૧૨. 'હરિકેશીબલનું' આख्यान.

સોવાગકુલસંમૂઓ ગુણુષ્ઠરઘરો મુળી । હરિઉસવલો નામ આસિ સિલ્લૂ જિહંદિઓ ॥ ૧ ॥

૧. હરિકેશ [The yellow hamed] ચાંદાલમી એક જાતિ છે. ગંગા નદીના કાંઠા પરના મદેશમાં ચાંદાલ જાતિના એક રાજાનો બલ; પુત્ર હતો જેથી તે હરિકેશવલ કહેવાયો, તેનું આગલું જીવન જાણવાથી આ અધ્યયન સમજવું સુગમ થશે. હરિકેશ-વલ જૈન મુની થયા પછી વિહાર કરતાં એક વસ્તે વનાસ નજીકની તીનદુગ મુક્તમાં બેઠ પહોંચ્યા. ડ્યાં રહેતો, યશ તેનો અનુયાયી થયો. એક દીવસ કૌસલીક રાજાનો કુંવરી મદ્રા આ યશનાં દર્શનાર્થે ત્યાં આવી. યશને વંદન કર્યું પણ આ મેલાં વલ્લવાલા મુનીને જોઈ તેને તિરસ્કાર ઉપજ્યો. યશ આથી ગુસ્સે થયો અને કુંવરીના શરીરમાં પેઠો. પવિત્ર મુનીનું માન ન જાલચવાની શિક્ષા લક્ષ્મર કુંવરીને અનેક કષ્ટો સહન કરવા પડ્યાં અને કોઈ ઔપધર્મી તેને આરામ થયો નહિ. ડ્યારે કોઈ ઉપાયથી આ યશ તેનું શરીર છો-ડ્યું નહિ ત્યારે કુંવરીની આજીનીથી યશે છેવડનો ઉપાય વતાવ્યો કે હરિકેશવલને પરણવું, રાજાના ઘણા આગ્રહ છતાં મુની શ્રીપરણવાની ના પાડતા છેવટે રાજાના પુરોહિત રૂઢ દેવને તે પરણાવવામાં આવી. આ પુરોહિતની યશશાલ્કમાં બે વાર્તાલાપ થયો છે તેનો આ અધ્યયનમાં સંબંધ છે.

● અધ્યયન ૧૨. ●

હરિકેશવલ ચાંદાલ (શ્યામક) કુલને વિશે જન્મ્યો હતો. તે સર્વોત્તમ ગુણને ધારણ કરનાર, જિનાશાપાલક જિતેન્દ્રિય મુની થયો. (૧).

इरिसणभासाए उच्चारै सभिईसुय । जओ आयाण निखेवै सजुओ मुममाहिओ ॥ ३ ॥ मणगुत्तो वयगुत्तो कायगुत्तो जिइदिओ । भिल्लडावभइज्जमि जणवाड मुवट्ठिओ ॥ ३ ॥ त पासिउणमेज्जत तवेण परिसोमिय । पतोवहि उवगरण उवहसति अणारिया ॥ ४ ॥ जाइमय पटिवट्ठा हिंसणा अजिइदिया । अवंभचारिणो वाला इम वयणमव्ववी ॥ ५ ॥ कथेर आगछइ दिचरुवै काले विगल्ले पोक्कनासे । उमंचेलए पसु पिसायमूः सकरदूस परिहरिय कंठे ॥ ६ ॥

ગમનાગમન વ્યવહારમાં, આહાર ન્દેહરમાં, ઘોઠવા ચાલમાં, મલનૂતડિ ક્રિયમાં, રહવાનાડિ લેવા રાત્રવામાં સયમના નિયમ પ્રમાણે વર્તેલા, સમાધિપ્રસ્ત રહેતો અને સત્તર ધેરે સયમ પાલ્લો. [૨]. મન, વચન, કાર્યાંય કરીને ગુપ્ત' (નળે પ્રકોરે પાણથી સુરાસિત) એવો તે જિતેન્દ્રિય પુરુષ, એક વધત, દ્રામગો ડયા યત્ર કરતા હતા ત્યાં જઈ પહેંચ્યો. [૩]. તપે કરીને જેનો દેહ સુઝાઈ ગયેલો છે, જેને જીર્ણ, મલીન વહો ધારણ કરે ત્રા છે, એવા હરિકેતુને આવતો જોઈને અનાર્થ [દુહટ] દ્રાહ્મગો હસવા લાગ્યા. [૪]. જાતિ મદથી ઉન્મત્ત થયેલા, નીચ હિંસા કરનારા, અજિતેન્દ્રિય, અત્રાહ્યચારી, વિપયાસક્ત, મૂર્ખ દ્રાહ્મણો સાધુને જોઈને નીચે પ્રમાણે વોલવા લાગ્યા :- (૫). ઓરે વિક્રાલ [મૂલખા મરકરી સ્વ 'દીવ્તક' શબ્દ ચાપયો છે] અદમી તુ કોણ છે? અને નહિ શા માટે આગ્યો છે? કાઠ્ઠા વર્ણવાલો, દૈત્ય જેવો વિક્રાલ, મ્હેંદા દાત ચાલો, ચપટા નારુચાલો, મલીન વસમઠ્ઠો, મૂલધી ખેરેલો, ડરુરે પડેલાં જીર્ણ વલ્લ પહેરીને કોઈ પિશાચ અર્ધિ આવેયો જણાય છે. [૬].

१. पांच मुमति. २. त्रण गुप्ती.

કયારે તુમં હય અદં સગિજ્જો કાણવ આસાણહ માગઓસી। ઉમચેલગા પંસુવિસાયમયા ગછ સલાહિ કિમિહિંઠિઓસિ। ૭।
જરલો તોહિ તિંદુયરુલ્લવાસી અણુકપઓ તાસ મહામુગિસસ। પછાવદ્ધા નિયગંસરીંરં દમાદં વયણાં મુદાહરિથ્યા। ૮।
સમણો અહં સજઓવમયારીં વિરઓ ઘણપયણ પરિગહાઓ। પરપ્પવિત્તસસઓ મિલ્લકાલે અણસસ અઠ્ઠા દહમાગ ઓસિ। ૯।
વિયરિજ્જાહરુજ્જદ્ધ મુજદ્ધય અણંપમય ભવયાણમેય । જાણાહિમેજાયણ જીવણોત્તિ સેસાવસેસ લહઓ તવરસી । ૧૦।
ઉવરેલ્લહમોયણં માહુણાણ અચઠ્ઠિય સિદ્ધંમિહેંગપલ્લવ । નહવ્યંણરિસમણપાણ વાહામુતુમ્મં કિમિહિંઠિઓસિ । ૧૧।

અરે વિશાવ ! તું કોણ છે ? અને આ યજ્ઞગાળામાં શી રીતેથી આવ્યો છે ? મેલથી ખેલ્યા વત્ત અને ધૂલથી ખેલ્યા શરીરવાળા મૂત ! અહિંથી ચાલ્યો જા ! કેમ ઉમોછે ? [૭]. એ વલેતે તે યજ્ઞવાદામાં એ રૂ તિંદુક નામનું દક્ષ હતું અને તેમાં એક યજ્ઞ વમળો હતો ; તેને તે સાધુ ઉપર દયા ગપતી, તેથી પોતાનું શરીર અહરૂય કરીને, * તે સાધુના શરીરમાં પ્રવેશ કરીને, * તે નીચે પ્રમાણે વોલ્યો : - [૮]. “ હુ શુદ્ધ શ્રમણ છું ; વ્રત્તચારી છું ; ધન, પરિવારના પરિગ્રહથી મુક્ત છું ; મારા પોતાને માટે સ્વોરાક રાખતો નથી ; અન્યને માટે નિપજાવેલ આહાર, પાણી મિલ્લાકાલે વ્હોરું, અને તે કામને માટે અત્યારે અહિં આવ્યો છું. [૯]. તમે ન્હાના પ્રકારના મોત્રન જામો છો અને અન્યને આપો છો ; તમારે ત્યાં મોત્રનની ન્યુનતા જોવામાં આવતી નથી ; હું મિલ્લાથીજ મ્હારો નિર્ગોહ ચલાવું છું. શુદ્ધ આહારનો અવશેષ ભાગ વાકી રહ્યો હોય તો તે આ તપસ્વીને આપજો. [૧૦]. એ સાંપડીને વ્રાત્તગો વોલ્યા, ‘ એ મોત્રન વ્રાત્તગોને માટે વોલ્યું છે. વલો તે સોસ અમારા મોટ્રન તૈયાર કરેલું હોવાથી વીજાને [તારા જેવા શુદ્ધને] અપાય નહિ. માટે એ આહાર, પાણી અને તેને આપવાના નથી. નકામો જ્ઞા માટે ઉમો રહે છે ?’ (૧૧).

* પ્રો. જેકોબીએ આટલો ભાગ મૂકી લીધો કે. પાંચ શરીર મહેનું વિક્રય શરીર દ્વતાઓ અને નારકીના જીવોને ફોય છે જેથી તેઓ શરીર નાના મોટા કરી શકે છે.

થલેસુલીયાઈવવતિકાસગા તહેવનિન્નુસુયઆસસાણુ । एयाएसघाएदलाहिमंमं आराहएपुणमिणंखुखेचं ॥ ૧૨ ॥ खेत्ता-
णिअम्हन्निदिपानिलोए जहिपकिन्नाविस्वहतिपुणा । जेमाहणाजाइविज्जोववेया ताइतुखेत्ताइ सुपेसलाइ ॥ ૧૩ ॥
कोहोयमाणोयवहोयजोसि मोसअदचचपरिगहच । तेमाहणाजाइ विज्जाविहूणा ताइतुखेत्ताइ सुपावयाइ ॥ ૧૪ ॥
तुप्पेयभोभारहरारिण ॥ १५ ॥ उच्चावयाइ मुणिणोचरंति ताइतुखेत्ताइ सुपेसलाइ ॥ ૧५ ॥
अझावयाण पडिक्कलभा, ॥ १६ ॥ अविणयविणस्सओ अनुवाण नयणं दाहामुत्तुमनियटा ॥ ૧६ ॥

ए साभळीने यक्ष [साधु शरीरे] बोल्यो, “जेम कोइ खेहुत धान्य मेलववानी आसाथी उच्च भूमिमां तेमज नीच भूमिमां पण धी वावेछे ए दृष्टांत लक्षमां लइने तेमे मने पण आपो. हु. पण कदाच पवित्र क्षत्र होइश तो [तमारा पुण्यहु] तमने फळ मळो.” [१७]. ए साभळीने ब्राह्मणो बोल्या, ‘अमे [ब्राह्मणोज] उच्च क्षेत्र छीए एम सह कोइ जाणेछे, जे क्षेत्रने विपे वाववाथी पुण्य उगी नीकळे छे; उच्च जातिना अने विद्वान (वेद पारग्त) ब्राह्मणोज मनोहर क्षेत्र छे.’ (१३). ए साभळीने यक्ष नील्यो, ‘जेओ क्रोध अने मानथी भरेला छे, जेओ माणी वच करे छे, जेओ मृषावाद बोले छे, अदत्तादान ले छे, परिग्रह सेवे छे, एवा ब्राह्मणो जाति अने विद्याए हीन छे, एवा ब्राह्मण क्षेत्र अति पापरूप छे: [१४].-“ तमे ब्राह्मणो तो केवल शास्त्र अने ब्राह्मण नामनो भार वहैना राज छी. तमे वेद भण्या छे पण तेनो अर्थ समजता नथी. साधु पुरुषो उच्च अने नीचने घेर भिक्षार्थे जाय छे. तेज खरा पुण्य क्षेत्रो छे.” (१५) ए साभळीने ब्राह्मणो बोल्या, ‘अरे दरिद्री! अमारी-उपा-यायनीं सम्मुख आवां निंदा अने क्रोधना वचन उचारनार तुं कोण? आ अन्न, पानी सडी जाय ते भले, पण हे अनियथ! अमे तने आपवाना नथी.’ [१६].

* ‘निग्रथ’ शब्द आहि वेवढा अर्थमां वपरायेलो छे :- (अ) त्यागी. (ब) शरम रहित नि=विना ग्रंथ=गॉड Without restraint Shameless.

समिर्द्धिर्महं, सुसमाहियस्स गुत्तिहिं गुत्तस्स जिद्धिदियस्स । जइभेनदाहिथ्य अहेसणिज्जं किमज्ज ज्ञाणलभिथ्य त्थामं ॥ १७ ॥
 केइथ्यखत्ता उवजोइयावा अझावयावासहखडिइहिं । एयंतुदडेण फलेण हत्ता कंठं भिवित्तूण खलेज्जाजोणिं ॥ १८ ॥
 अज्जावयाणं त्रयणं सुणित्ता उद्धाइयात्तय्वहूकुमारा । वडेहिं विचित्तेहिं कसेहिं चेव समागयात्तइसिमात्तुनि ॥ १९ ॥
 रत्तोत्तहिं कोसलियरसधूया भवत्ति 'नामेणअणिदियंगी' । तं पासियासजयं हंममाण कुड्ढेकुमारेपरिनिव्वयेइ ॥ २० ॥
 देवाभिओणेण निओइएणां दिन्नामुत्तमसाणझाया नरिददेविंदभिवादिणजेणा भिवत्ताइसिणासएसो ॥ २१ ॥

ए सांभळीने यक्ष १ बोल्यो, "हु त्रण गुप्तिए गुप्त [मन, वचन, कायाये] - अने पांच समितिए समित हु अने पांच इन्द्रिओने, वक्ष करं तु २; एवा साधुने, तमे सूक्ष्मते आहार नहि बहोरावो तो आ यक्षतुं फल तमने की रीते मळ्ळो ?" [१७].
 ए सांभळीने ब्राह्मणो बोली उठया 'अहिं कोइ-क्षत्री, अग्निरक्षक, अध्यापक, अथवा तो, पोताना शिष्यो सहित कोइ उपाध्याय नथी के जेओ आ निग्रयने दंड अने बिछी फळयी मारीने, गरदन पकडीने बहार काडी मूके ?' [१८] - अध्यापकोना आया वचन सांभळीने केटलाक बुवान ब्राह्मणो घसी आब्या, अने लाकडी, नेतर अने चाबुक बति ते मुनिने मारवा लाग्या. [१९].
 ए बखते कौशलिक राजांनी दोप रहित अंगवाळी पुत्री भद्राए यतिने मार खातो जोयो, तेथी ते क्रोधे भरयेला तरण ब्राह्मणेने चारवा लागी. [२०]. हे ब्रह्म कुमारो ! जे यक्षे माता शरीरमां प्रवेश कर्यो हतो अने तेनी भेरणांथी मारा पिताए मने जे गळसेने अर्पण करी हती तेज आ यति छे; पण तेणे पोताना मनथी पण मारी इच्छा करी नहोती. मारो त्याग करनाए ए महर्षि नरेन्द्र अने देवेन्द्रने पण वांदवा योग्य छे. [२१].

१ मुनी शरीरमां प्रवेशी यक्षे वात चीत करेली छे. २. Subdue my senses. ३. Appeased the angry
 oungsters.

एसोहुसोउगतवो महप्पाजिईदिओ संजओवंभयारि । जोमेतयानेछइ दिज्जमार्णिपिउणा सयंकोसल्लिएणन्ना ॥ २२ ॥
महाजसो एसमहाणुभगो घोएव्वओ घोएपरक्खमेय । माएयंहीलहं अहीलणिज्जं मासव्वेतोएण भिनिइहेज्जा ॥ २३ ॥
एयाइंतीसे वयणाइं सोच्चापत्तिएभइइ सुभासियाइं । इसिससेवयात्राडियथाए जएखा कुमारेविणिवायंति ॥ २४ ॥
तेधो ररूवारुडियअतल्लेखे असुरातहिं तज्जणतालयति । ते भिणदेहे रुदिरयमति पासितु भइइणमाहुमुज्जो ॥ २५ ॥
गिरिनिहेहिंखणह अयं दंतोहिंखायह । जायतेय पाण्हिंइहणह जे भिएखू अवमणह ॥ २६ ॥

‘ए ञ्च तप करनार महात्मा છે; તે જિતેન્દ્રિય અને સપ્તદ્વદા ક્રિયે સયમધારી પુરુષ છે; મારા પિતાએ પોતાના હાથે કરીને મને અર્પણ કરી, છતાં એ દ્રાક્ષચારી પુરુષે મારો સ્વીકાર કર્યો નહોતો [૨૨].’ એ મુનિ મહાનુભાવ અને ધોર પરાક્રમી કે. તે પાંચ મહાદત્તનો પાલનહાર અને અતિ સામર્થ્યવાન પુરુષ છે; માટે એવા અનિંદનીક પુરુષની અવગણના કરોમ્માં; નહિ તો તમે સૌ તેના તપના તેજથી વઢીને ખસ થઈ જશો.’ [૨૩]. [પુરોહિતની હા] મદ્રાના આર્વા સુમાર્પિત વચનો જ્યારે યજ્ઞ દેવતાઓપ શાંખચ્યા ત્યારે તેઓ સાધુની સહાયતા કરવાને આગ્યા અને પેલા તર્ણ દ્રાક્ષણેને વારવા લાગ્યા. [૨૪]. વિક્રાલ સ્વરૂપ ધારણ કરીને અને અતરિસે રહીને અસુરો દ્રાક્ષણેને મારવા લાગ્યા, દ્રાક્ષણેને ભગ્ન શરીર અને મોઢેથી લોહી નાંખતા જોડને મદ્રા આ પ્રમાણે વોલી :- [૨૫]. ‘હે દ્રાક્ષણો! આંવા સાધુ પુરુષનુ અપમાન કરવું એ ર નસવતિ પર્વત સોદવો, દાતવતિ લોહુ કરડનુ અને પગપતિ આશિ મસલગો, તેનાં જેનુ છે. [અર્ધાત સર્વ અનર્થના મૂલ છે]. (૨૬).

૧. Fine (of his virtue) ૨.મો. જેઠોમો આ માટેનીં નાં વાસણોં વાપરે છે, Dig locks with your nails, or eat noli with your teeth or kick me with your feet

आसीर्विसाँडगतवोमहेसी घोरव्यओ घोरपरक्कमोय । अगर्णिच पखवंदपयगसेणा जे भिखवुयंभसकाले वहेह ॥ २७॥
 सीसेणएहयंसरणा उवेह समागयासवजणेणतुझे । जइ इछहजीवियवाघणवा लोमंयि एसो कुवियोडहेज्जा ॥ २८॥
 अवहेडीयपिटि स उत्तमगे पसारियाबोहु अकम्मचिट्टे । निम्भेरियछुहहिरं वमने उट्ठं मुहेनिगयजीहणेचे ॥ २९॥
 तेपासिया खडियकट्ठुए विमणेविस तो अहमाहणोसो । इसिपसाएइ सभारियाओ हीलंच निदंचखमेहमते ॥ ३०॥
 चालेहिं मूडेहिं अयाणएहिं जंहीलियातस्स खमाहमते । महर्पसाया इसिणोहवन्ति नहुमुणी कोहपराभवन्ति ॥ ३१॥

'उग्र तप करनार, घोर पराक्रमी अने घोर व्रत पाळनार आ महर्पिं ड्रेरी नाग सपान छे; भिसार्थे नीकळेला साधुने पीडा उ-
 पजाववाथी तमे पतंगियाला १ दोळानी माफक बलीने भस्म थइ जसो. [२७]. मोटे जो तमार जीवित अने धन वचवतुं होय तो
 तमे सी एकटा थइने, मस्तक नमावीने ए मुनिने फो पडो, अने तेतुं शरणुं मागो; नहि तो ए साधु कोपवो तो आत्मा नगरने वा-
 लीने भस्म करी नखसो. [२८]. पोताना शिष्योने मस्तक अने पीठ नर्मावीने, पोताने सोंपायेतुं काय छोडी हाथ जोडीने, सजळ नेत्रे
 म्होंमाथी लोही नखता, म्हों बीकासीने, आखो फाडीने, अने जीभ उद्धार काडीने, काएवतु जइ उपेला जोइने, ते यत्न करावनार
 पुरोहित विषाद पाग्यो, निराश थइ गयो, अने पोतानी भार्यो [भद्रा] सहित ते मुनिने प्रसन्न करवाने चोल्यो, 'हे पुज्य! अमे आ-
 पनी निंदा तथा अवगणना करी छे, ते क्षमा करो. (२९-३०). 'हे पुज्य! आ मूढ, अज्ञान वालकोए आपने पीडा उपजावी छे तेना
 क्षमा आपो. कविओ अति उदार मनना २ होय छे, तेओ क्रोधने वला यत्ना नथी.' [३१].

१. A swarm of moths २. मुनिगजोए आ कब्दो खास स्मरणं राखेवा लायक छे. "Sages are exceed-
 ingly gracious nor are the saints inclined to wrath."

પુલ્લિચ્ચ ઇળિંહંચ અર્ણાગંયંચ મળપ્પઓર્સોનમે અથ્થિયોદા । ઝંલ્લાહુવેયવાડિય કર્કેતિ તમ્હાહુ ઇણિહયા કુમારા ॥૩૨॥
 અથ્થચ્ચ ધમ્મંચ વિયાણમાણા તુણ્ણવિકુપ્પહૂપ્પના । તુણ્ણપાણસરણ ઉવેમો સમાગયા સબ્બજણેણ અમ્હે ॥૩૩॥
 અચ્ચમુતેમહાભાગા નતેક્કિંચનઅચ્ચિમો । મુંજાહિસાલિમંકૂરં નાણાવંજણસજુયં ॥૩૪॥ ઇમંચમે અથ્થિયપમ્મયમન્ન તંમ્બૂજા
 સૂ અમ્હે અણુગહટ્ઠા । બાઢતિ પડિંછદ્ધમ્મચપાણ માસસસઓપારણા મ્હેપ્પા ॥૩૫॥ તંહિય ગંધોદણ પુક્કુત્તાસં દિવ્વાત
 હિં વસુ હારાય વુઠ્ઠા । પહયાઓ દુદુમ્મીઓ સુરેહિ આગાસે અહો ઘાણધુઠ ॥૩૬॥

૧ સાંખલીને સુનિ [હરિકેશ] બોલ્યા, “હે બ્રાહ્મણો ! મારા પતનમાં ભૂતકાળે કદિ દ્વેષ ઉપડ્યો નથી, વર્તમાનકાળે ઉપજતો નથી, અને ભવિષ્યકાળે ઉપજવાનો નથી. યશો મારી ભક્તિ કરેલે, તેમણે તમારા કુમારોને માર્યા છે.” [૩૨]. ૧ સાંખલીને બ્રાહ્મણો બોલ્યા, ‘હે સ્વામિ ! આપ સર્વ શાંતનું તત્ત્વ અને ધર્મ વસ્તુનો સ્વભાવ જાણો છો. હે સર્વ જીવ રક્ષક તત્ત્વ જ્ઞાની પુરુષ ! કોપ કરશો નહિ. સર્વે પરિચાર સહિત અમે તો આપને શરણે છીએ. [૩૩]. ‘હે મહાભાગ ! અમે આપને વાદીયે છીએ, આપ સર્વ રીતે પૂજવા યોગ્ય છો. નાના મકારના મસાલા સહિત પકાયેલો આ શુદ્ધ ખાત આપ જમો. (૩૪). ‘અમારી પાસે અન્ન, પક્વાન્ન પુક્કલ છે. અમારા ઉપર કૃપા કરીને આપ તે જમો. ‘ મહેલ ” એમ કહેતી તે મહાત્મા સુનિએ આહાર પાળી ક્ષેત્રીને માસસખમણનું પારણું કર્યું. (૩૫). ૧ પ્રસંગે દક્ષતાઓએ સુગમી જલ અને પુણ્યનો વરસાદ વરસાવ્યો અને દિવ્ય દ્રવ્યની દ્રષ્ટિ કરી; દુરુદ્ધિના નાદ કર્યો અને આકાશમાં ‘ અહો દાન ! અહો દાન ! ‘ એવી ગર્જના થઈ રહી. (૩૬).

૧. સરલ સ્વભાવી સાયુઓની સહન શીલતાનો આ પ્રત્યક્ષ પુરાવો છે. અસલ શત્રો અને માર પડ્યા છતાં, તેમની આંખોની ધ્યાનમાં છદ્દ તેમનો જ આહાર લીધો. શત્રુ શત્રુ ને હાલે હાલે મોઢુ મંડતાં આંખના લોકોએ આ દ્રવ્યોનો પરથી ઘળો ઘળો લેવાનો છે. આવી શાન્ત દૃષ્ટિની કદર કુદરત અને દેવતાઓ પણ કરે છે તે ૩૬મી ગાયમાં જણાઈ આવે છે.

સલ્લવં શ્વલુપીસદ્ તવોવિસેનો નદીસદૈર્ઝાદ્ વિસેસા કોદ્ । સોવાગપુત્રં હરિણસ સાદુ જસેસેરિસા રિદ્ધિમહાળુભાગા ॥૩૭॥
 ફિં માહુણા જોદ્ સમારમંતા ઉદ્દણા સોહિં બહિયો વિ મંગહા જ મંગહા વાહિરિયં વિસોહિં નતં સુરિઠ્ઠં કુસલા વયંતિ
 ॥૩૮॥ કુસચજૂવં તણકઢમરિંગ સાયચ પાર્યં ઉદ્દગ ફુસંતા । પાણાઈ મ્યાઈં વિહેડયંતા મુર્જોત્રિ મંદા પકોરેહ પાવં
 ॥૩૯॥ કહચરે મિશ્લુ વયં જયામો પાવાઈ કુમ્માઈ પોણિયામો । અલ્લાહિણો સંજયજલ્લપહૂય કંહં સુજઠં કુસલા
 વયંતિ ॥૪૦॥

“ए जोइने ब्राह्मणो विसय पाम्या (‘अने बोली उठया’) के ‘तपनो महिमा मत्यक्ष देखायेछे ! जातिनो महिमातो (‘तेनी आगळ’) कांइज जणातो नथी ! चांढाळ पुत्र हरिदेवा साधुनो अश्रुत प्रभाव तो जुओ !’ [३७]. ए सांभळीने मुनि ब्राह्मणोंने उपदेश देवा लाग्या, “हे ब्राह्मणो ! तये अग्रिनु संरक्षण करोछो अने जळ स्नानथी - बाळ शुद्धिने इच्छो छो. ‘पण तत्त्वज्ञ पुरुषो ए बाळ शुद्धिनेज मरी शुद्धि [जे मेळववानो मुमुक्षुनो प्रयास छे ते] तरिके स्वीकारता नथी. (३८). “तमे दर्भ, यज्ञ स्तंभ, वृण, काष्टनो उपयोग करो छो ; तमे संन्याकाळे अने प्रभति (अणगळ) पाणीनो उपयोग करोजो तेथी जीव हिंसा थाय छे, अने तमे प्रतिमंद लोको समजता नथी के एवा पापे करीने [उल्लेख] आत्मा मलीन थाय छे.” (३९). ए सांभळीने ब्राह्मणो बोल्या, ‘हे साधु ! अमार केवी रीते वर्त्तु ? केवी क्रिया करवी ? अने पाप कर्मथी केवी रीते दूर रहेवुं ? हे यक्ष पूजित, जितेन्द्रिय साधु ! केवे प्रकार करेला यज्ञने पंडित पुरुषो उत्तम कह छे ? [४०].

१. कूलना अभिमानमा अंध धर्मलाओने आ उपरथी घणुज शीलवाहुं छे.

છઝઝીવકાણુ અસમારમતા મોસં અવુત્તં ચ અસેવમાણા । પરિગ્રહ ઇથિઓ માણમાય એય પરિન્નાય ચરંતિદતા ॥૪૧॥
 સુસંવુડા પંચહિ સત્તરેહિંં ઇહ, જીવિય અણત્રકં સ્વમાણા । વોસટ્ટકાયાસુચ્ચ દેહા મહાજય જયહ જન્નસિટ્ઠા
 ॥ ૪૨ ॥ કેતેજેઈ કેવતે જોદ્દાણં કાતેસુથા કિચતે કારિસગ । પૂહાયતે કયરાસતિ મિલ્લુ કયરેણ હોમેણ હુણસિ
 જોહ ॥ ૪૩ ॥

૧. કોઈ પ્રતોમાં “જન્નસેઠ્ઠ” છે.

ए साभळीने मुनि बोल्या, “छकाय जीवनी रक्षा करयी, मृयावाद येळ्यो नहि, अदत्ता दान लेहुं नहि: खीं, मान, मायानो परिग्रह सेर्यो नहि अने इन्द्रियोने वन्न राखीने वर्तवुं. (४१). “ पांचे आश्रव! जेणे रूपाडे, आ ससारमा जीवितनी याज्जना पण करतो नथी, जेणे पोताना देहनेो [ममत्तनेो] त्याग करेलो छे, जे निर्मळ वृत्तिथी रहेछे, अने देहने कोइ अतिचारनो दोष लाग्ना देतो नथी, एवो मुनि [कर्मरुपी] महायज्ञमां विजय मेळवेछे.” (४२). ए साभळीने ब्राह्मणेो बोल्या, “हे साधु ! तमाणेो अग्नि केवोछे? तमाणेो अग्निकुंड केमोछे? अग्निमां यी होमवानो तमारो चाटवो केमोछे? तमां इन्धन (छाणां) केमोछे ? आ सर्व वस्तुओ विना यज्ञ की रीते थइ शके ? तमे अग्निमां होम हवन शानो करोछो ? ” [४३].

૧. પવિત્ર આત્માને મલીન કરનારાના કર્મોના ચાલ્યા આવતા પ્રમાહેને આશ્રવ કહે છે. મુમતિ અને મુક્તિથી તે પ્રવાહેને રોકવા ની ક્રિયાને સંપૂર્ણ કહે છે. આશ્રવના નવા કર્મોનો સંગ્રહ થાય છે, સમસ્યા નવાં કર્મો આવતા રોકી શકાય છે. વંચાઈ શુકલા કર્મોનો તપ વીગેરેથી ક્ષય કરવો તે નિર્ભરા કહેવાય છે. ૨. અહિં કાલસગ-કાર્યોત્સર્ગ કરવાનો પણ માર્ગ છે પ્રો. જેનેવી તે મોડ “Who abandons his body” શબ્દો થાપે છે.

તથો જોઈ જીવો જોઈ ટાળં જોગાસૂચા સરિરં કારિસં । કરમંપહાસંજમજોગેસંતી હોમં હુણમિદ્ધિસિણં પસથ્યં ॥૪૪॥
 કેતેહરણં કેયેતેસંતિતિથ્યે કહંસિણહાઓ વરયંજહાસિ । આદિલ્લણં સંજયજલ્લપૂહયા ઇછામોનાઓ ભવઓ સગાસે ॥૪૫॥
 ધમ્મેહરણ વમે સંતિ તિથ્યે અણાવિલે અત્તપસન્નલેસે । જહંસિણહાઓ વિમલો વિસુદ્ધો સુસીદ્ધ મૂઓ પજહામિદોસં ॥૪૬॥

ए सांभळीने सायु बोल्या, “ तप भारो अगिन्हछे; जीव अगिन्हुंढ छे; मन वचननो शुभ व्यापार[शुद्ध आचरण] ए मारो घा होमवानो चाडवो छे; शरीर इन्धन रुपछे अने कर्मे तेमां बळेंछे. सत्तदया विधि संयम योग अने शान्ति जेनो पंडित पुरुषो स्तुति करी गया छे, तेनो हुं होम हुवन करंछुं. ” [४४]. ए सांभळीने ब्राह्मणो बोल्या, “ हे यक्षरूजित ऋषि ! आपतुं तीर्थ कयुं? स्नान करवा योग्य जळाधारी कइ? मेल, टाळवाने आप केवी रीते स्नान करोछो ? ए सर्व आपनी पासेथी जाणवाने ओमे इच्छिये थीए. ” (४५). ए सांभळीने मुनि बोल्या, “ धर्म मारं तीर्थ छे; ब्रह्मचर्य भारी जळाधारी छे; जे जळाधारी सदा शान्त अने आत्माने निर्मल करनार [तेज, पद्म, शुक्ल] लेखाए करीने सहित छे; तेमां हुं स्नान करंछुं अने मलरहित, विशुद्ध अने शीतल धरने सर्व दोषने छांड़ेंछुं. ” [४६].

૧. “ધ્યાન ધૂપ, મનોપુષ્પ, પવેન્દ્રિય હુતાશન; ક્ષમા જાપ, સંતોષ પૂજા, પૂજો દેવ નિરંજન,” તેને મળતું આ ગાથાનુ રહસ્ય છે. પ્રો. જેકોવીના આ ગાથાના શબ્દો ધર્માન અસર-કારક છે. “Penance is my fire, Life my fireplace, right exertion is my sacrificial ladle, the body the dried coddung, Karman is my fuel, self-control, right exertion and tranquility are the oblations, praised by the sages, which I offer”
 ૨. આ શબ્દો સુવર્ણ અક્ષર-અલેલી હવેશો સ્મરણ કરવાં લાયક છે. પ્રો. જેકોવીના શબ્દોમાં આપણે તે પુનઃ સ્મરણ- “The Law is my pond, celibacy my holy bathing-place, which is not turbid and thoroughly out clean for the soul, there I make ablutions, pure, clean, and thoroughly cooled I get rid of hatred (or impurity).”

एवं सिंहाणं कुसलेहि दिङ्महासिणाण इसिण पसंयं । जह सिएनहाया विमला विसुद्धा महारिभी उत्तमठाणं पंचेत्तिवेमि ॥४७॥ ॐ ॥ इति हरिणु सिज्जा झयण वारसम सम्मत्तं ॥ १२ ॥ ॐ

अध्ययन १३. चित्र अने सम्भूत.

जाइंपराजिओखलु कासिनियाणंलु हांयणपुरभि । चुलणीए वमदत्तो उववन्नो पओमगुमाओ ॥१॥ कंविडे संभूओ
चित्तो पुणजाओपुरिमतलभि । सेट्टिकुलभि विमाले धम्म सोऊणव्वइओ ॥२॥

“કુશલ પદ્ધિતોએ એવા પ્રકારનું સ્નાન શોધી કાઢ્યું છે, જે ઉત્તમ સ્નાનની રૂપિ મુનિઓએ પ્રણાસ કરી છે, મહા મુનિઓ તેમાં સ્નાન કરીને નિર્મલ અને વિશુદ્ધ થયા છે અને ઉત્તમ સ્થાન (મુક્તિ) ને વિપે ગયા છે ” (૪૭).

ॐ ॥ वारमु अ ययन सपूर्ण. ॥ ॐ

अव्ययन १३

चाहल जातिमा उत्पन्न वार्थी कालोने [चित्रनाम्ना भाइ] सम्प्रते (पुनर्जन्ममा) हस्तिनापुरमा चक्रवर्ति राजा भवानी चूरी संकल्प कर्षो, अने तथी पद्मगुह्य [अने नस्त्रिगुह्य] विमानधी चवने कपिलपुर नगरां ब्रह्म राजानी भार्यो चुलणीना उदरे ब्रह्मदत्त नामधी जन्म धारण कर्षो [१]. चित्रनो जीव पुरिमताल नगरने निपे एक श्वेतना श्रेष्ठ विस्तीर्ण कुलमा उपज्यो. त्या अनुक्रमे धर्म श्रवण करिने तेणे दीक्षा ग्रहण करी. (२).

તવો જોઈ જીવો જોઈ ટાળાં જોગાસૂયા સરિં કાસિંગાં । કમંપહાસંજમજોગેસંતી હોમં હુળામિદ્ધસિણં પસથં ॥૪૪॥
 કેતેહરુ કેયતેસંતિતિથ્યે કહૈસિણહાઓ વરયંજહાસિ । આદિસ્વણં સંજયજસ્વપૂડ્યા ઇછામોનાઓ ભવઓ સગાસે ॥૪૫॥
 ધમ્મેહરુ વમે સંતિ તિથ્યે અણાવિલે અત્તપસન્નહેસે । જહિસિણહાઓ વિમલો વિસુદ્ધો સુસીદ્ધ મૂઓ પજહામિદોસં ॥૪૬॥

ए सांभळीने साद्यु बोल्या, “ तप मारो अनिछे; जीव अग्निकुंड छे; मन वचननो शुभ व्यापार[शुद्ध आचरण] ए मारो घा
 दोषवानो चाटवो छे; शरीर इन्धन रुपछे अने कर्प तेमां बळ्छे. सत्तदश विधे संयम योग अने शान्ति जेनो पंहित पुरुषो स्तुति करी
 गया छे, तेनो हुं-होम हवन करंछुं. ” [४४]. ए सांभळीने ब्राह्मणो बोल्या, ‘ हे यक्षप्रजित ऋषि ! आपतुं तीर्थ क्युं ? स्नान
 करवा योग्य जळाधारी कइ? मेल, टाळवाने आप केवी रीते स्नान करोछो ? ए सर्व आपनी पासेयी जाणवाने अमे इच्छिये छीए. ’
 (४५). ए सांभळीने मुनि बोल्या, “ धर्म मारं तीर्थ छे; ब्रह्मचर्य मारो जळाधारी छे; जे जळाधारी सदा शान्त अने आत्मने निर्मळ
 करनारे [तैज, पद्म, शुक्ल] लेखाए करीने सहित छे; तेमां हुं, स्नान करंछुं अने मळरहित, विशुद्ध अने शीतळ धरने सर्व दोषने
 छाई छुं. ” [४६].

૧. “ધ્યાન ધૂપ, મનોપુર્ય, પંચેન્દ્રિય હતાશનં; ક્ષમા જાપ, સંતોષ પૂજા, પૂજો દેવ નિરંજનં,” તેને મળતું આ ગાયત્રી મહસ્ય છે.
 પ્રો. જેકોવીના આ ગાયના શબ્દો ઘર્ષાજ અસર કારક છે. — “Penance is my fire, Life my fireplace, right
 exertion is my sacrificial ladle, the body the dried coddung, Karma is my fuel, self-control,
 right exertion and tranquillity are the oblations, praised by the sages, which I offer.”
 ૨. ‘ આ શબ્દો સુવર્ણ અક્ષરે આલેસી હયેશાં સ્મરણ કરવા લાયક છે. પ્રો. જેકોવીના શબ્દોમાં આપણે તે પુનઃ સ્પર્શિ.
 “The Law is my pond; celibacy my holy bathing-place, which is not turbid and thorough-
 out clear for the soul, there I make ablutions, pure, clean, and thoroughly cooled I get
 rid of hatred (or impurity)”

एयं सिंहाणं कुसलेहि विद्ध महासिणाण इति षण्णं । जह सिणहाया विमला विसुद्धा महारिप्पी उत्तमटाणं पत्तोत्तिवेमि

उ.अ.
१३.
८९.

॥४७॥ ॥ इति हरिणं सिज्जा इयणं वारसमं सम्भत्तं ॥ १२ ॥

अध्ययन १३. चित्र अने सम्भूत.

जाइपराजिओखलु कासिनियाणंलु हरिणपरमि । चुलणीए वमदत्तो उववन्नो पओमगुम्माओ ॥१॥ कपिल्ले संभूओ चित्तो पुणजाओपुरिमतालभि । सेट्टिकुलमि विमाले धम्म सोऊणपवइओ ॥२॥

“ कुशल पडितोए एवा प्रकारनुं स्नान शोधी काढयुं उ, ए उत्तम स्नाननी ऋपि मुनिओए प्रगसा करिछि, महा मुनिओ तेभा स्नान करीने निर्मल अने विशुद्ध धयाळे अने उत्तम स्थान (मुक्ति) ने निपे गयाउं ” (४७).

* ॥ वारसु अध्ययन संपूर्ण. ॥

अध्ययन १३

चाडळ जातिमा उत्पन्न यथार्थी के लीने [चित्रना न्हाणो भाइ] सम्भूते (पुनर्जन्ममा) इस्तिनापुरमा चक्रवर्ति राजा धवानी त्रयो संमल्प कर्यो, अने तंथी पद्मगुल्म [अने नल्लिगुल्म] वियनेयी चक्रीने ऋषिपुत्र नगरमा ब्रह्म राजानी भार्यो चुलणीना उदरे ब्रह्मदत्त नामयी जन्म धारण कर्यो [१]. चित्रो जीव पुरियाताउ नगरेने विपे एक शेटना श्रेष्ठ निस्तिर्णि कुळमा उपज्यो. त्या अनुक्रमे धर्म श्रवण करीने तेणे दीक्षा ग्रहण करी. (२).

કપિષ્ઠમિયનયરે સમાગયા દોવિચિત્ત સંભૂયા । સુહદુલ્લવ ફલવિવાગં કહીતે ઇક્ક મેગરસ ॥૩॥ ચક્કવટ્ટી મહિ-
ટ્ટીઓ વમદત્તો મહાયસો । માયર બહુમાણેનં ઇમ વયણ મલ્લવી ॥૪॥ આત્તિમો માયરાદોવિ અણ્ણમણ્ણ વસાણુમા ।
અણ્ણમણ્ણ મણુરત્તા અણ્ણમણ્ણ હિણ્ણસિણો ॥ ૫ ॥ દાસા દમ્મેત્ત આસી મિયાકાલ્લિજેરે નગે । હંસા મયગતીરાણુ સો-
વાગા કાસિ ભૂમીણ ॥૬॥ દેવાય દેવલોગંમિ આસિ અમેહ મહટ્ઠિયા । ઇમાણો છટ્ઠિયાજાઈ અણ્ણમણ્ણેણ જાવિણા॥૭॥
કમ્માનિયાણ પગહા તુહ્મરાયધિચિત્તિયા । તેસિ ફલ વિવાગેણ વિપ્પઓગ મુવાગયા ॥૮॥

-એક વચ્ચત કામ્પિલ્લય નગરમા ચિત્ર અને સમ્પ્રત [જે નામે તેઓ પૂર્વ જન્મમાં ઓલ્લવાતા હતા તે] એક વીણાને મળ્યા. ત્યાં તેઓ પોતાનાં શુભાશુભ કર્મનાં જે ફલ તેમણે ધોગબ્યા હતા તે વિષે પરસ્પર વાત કરવા લાગ્યા. [૩]. મહારિદ્ધિવાન અને યશસ્વી ચક્રવર્તિ વ્રહ્મદત્ત રાજા ભવાન્તરે જે પોતાનો સહોદર હતો તેને વહુ માનથી નિતે પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો:-[૪]. ‘પૂર્વે ભગમા આપણે વળ્ને ખાઈઓ હતા; એક વીણાપર માયા રાલતા, પરસ્પર સ્નેહ પ્રાપ્ત થઈ વર્તતા અને એક વીણાનું હિત વાન્હતા.’ (૫). ‘પ્રથમ આપણે દશાર્ણ દેશમાં દાસ [ગુલામ રૂપે] જન્મ્યા હતા; પછી કાલંજર પર્વતને વિષે મૃગ થયા હતા; પછી મૃત ગંગા નદીને તીરે હંસ જાતિમાં હત્પન્ન થયા હતા; ત્યાર પછી કાશીપુરીમા ચાઢાલ જાતિમાં જન્મ્યા હતા [૬]. ‘અને ત્યાર પછી આપણે સૌધર્મ દેવલેક્તને વિષે, મહારિદ્ધિવાન દેવતા થયા હતા; આ આપણો છઠો ભવ છે જેમા આપણે એક વીણાથી જુદા પડેલા છીએ.’ [૭]. એ સામઙ્ગીને મુનિ [ચિત્ર] વોલ્યા, “હે રાજા! ધોમની પાથી ઇચ્છા કરવાથી કર્મ વધાય છે^૧; અને તે પુનં વિત્તન કર્યું હતું. એ કર્મનો ઉદય ધનથી આપણો પરસ્પર પ્રિયોગ થયો છે.” [૮].

૧. માતમાં માઠા વિચાર કરવાથી પર્ણ કર્મ વધાય છે. પાપ પુનઃ પુનઃ છે અને મનુષ્યોનો મોટો ભાગ માઠા વિચારને પરિણમેજ પાપ વધે છે. Karman is produced by sinful thoughts

सच्च सोयप्पगडा कम्मामए पुरा कडा । ते अज्ज परिभुज्जामो किं न्नु चित्ते विसे तहा ॥९॥ सच्चं सुचिन्नं सफलं
नराण कडाण कम्माण नमोस्स अग्धि । अग्धेहिं कोभेहिय उत्तमेहिं आया मम पुन्नफलो वदेए ॥ १० ॥
जाणाहि संभूय महाणुभाग महिद्धिय पुण्ण फलो ववेय । चित्तापि जाणाहि तहेव राय इद्धिजुई तस्सदियप्पभूया ॥११॥
महद्ध्य रूत्तावयणप्पभूया गाहाणु गीयाणरसधमझे । जभिरत्तुणो सीलगुणो ववेया इहजयतेसमणोभिजाओ ॥१२॥
उच्चोदएमहुक्केय्यभे पवेइया आ वसहायारम्मा । इमग्धि चित्तधणप्पभूय पसाहि पंचालगुणो वदेय ॥ १३ ॥

ए साभळीने ब्रह्मदत्त योल्हो, 'हे सावु' हे भाड! प्रमं जगपा में सत्य अने आत्मशुद्धिकारक सुकर्मों कर्यां हता; ते [जप तप । शुभ कर्मनां फळ [मुख] आने ह भोगवु तु हेचिन् ! तारा शुभ कर्मोना फळ कर्मा [गुप्त धर्] गया? [९]. ए साभळीने मुनि योल्हा, "हे राजन" सां कोदने पोताना पुण्य कर्मनु फळ मळे छे. करलां कर्मना फळयां कोइ जीव छडी शक्तो नथी. अर्थे-द्रव्ये अने कामे करीने मारा। आत्माने पोताना पुण्यनु फळ मळी चूरगु छे. [१०]. "हे सम्भूत ! तने तारा पुण्यनु फळ महारिद्धि अने भहान भाग्य रपे मळ्यु ते, चिन्ती (मारी) यासतगा पण तेमज थगु छे एम समज. महान रिद्धि अने युति (क.न्ति) चिन्तेने पण हती [११]. "जन सद्गुण्यमां गवाती मद्ग अर्थ अने अहम् अक्षराजो गाथा साभळीने शील गुणे करीने युक्त एवा सावु पुरपा जिन प्रवचनन (धर्म) विपे उद्यम करे छे. अने ए गाथा सांभळीने ह्य पण थमण (सावु) थयो तुं" [१२] ए साभळीने ब्रह्मदत्त योल्हो, 'उच्च, उदय, मधु, रुक् अने ब्रह्म नामे पाच महारम्य अने मनोहर अस्स मारे छे. हे चिन् । चिन् विचिन् धनथी भरेला अने पाचाळ देगर्ती लक्ष्मीयां भरपुर ए घरनो तु अगिमार कर. (१३).

१ कटुण वरमाण न मोख अधि-करलं कर्म भोगव्यां विना छुट्कोज नथी. There is no escape from the effect of one's actions आ सिद्धांत स्मरणमां राखी वर्तनार मनुष्य कती पण पापयो प्रवृत्त थेतो नथी.

નઢેહિગીણહિયઢાઈ ઇહિં નારીજણાઈ પરિચર્યંતો ! મુજાહિ ભોગાઈ ઇમાઈ ભિલ્લૂ મમરોયઈ પવ્વજ્ઞાહુ દુલ્લં ॥૧૪॥
ત પુવ્વનેહેણ કયાણારાગ નરાહિવકામગુણસુગિદ્ધ । ધમ્મરિસઓતરપહિયાણુમેહી ચિત્તો ઇમ વયણ મુદાહરિયા ॥૧૫॥
સવ્વં ત્રિલલિચિયગીય સવ્વ નટ્ટ ત્રિડત્રિય । સવ્વે આમરણાભારા સવ્વે કામા દુઝાવહા ॥૧૬॥ બાલાભિરામેસુ દુહા-
વહેસુ નનસહંકામણેસુ રાય । ત્રિરત્તકામાણ તવોઘણાણં જમિલ્લૂણો સીલિ ગુણે સ્યાણં ॥૧૭॥ નરિદઝાઈ અહ-
રમાનરાણ સોવાગજાઈ દુહઓ ગયાણ । જહિ વય સવ્વ જણસવેરસા વસીય સોવાગાનિ વેસણેસુ ॥૧૮॥

‘હે સાધુ ! મુગ્ધાઓના ગીત, નાટ્ય, વાદિત્રના ભોગ તુ ભોગદ; મારા ધારવા પ્રમાણે પ્રગડ્યા (સાધ્યચાર) તને વહુ દુઃખરૂપ થઈ પડશે. [૧૪]. ધર્મીશ્રિત ચિત્ત પૂર્વ સ્નેહેને લીધે વ્રત્તદત્તનું હિત રૂઝતો હતો, તેથી વિષય સુલભમા લુબ્ધ થયેલા રાજાને તે નીચે પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો. [૧૫]. “હે રાજન ! સર્વ ગીત માત્ર લવારા-વિલાપ તુલ્ય છે; સર્વ નાટ્ય નામ માત્ર મશ્કરી-વિંટવના રૂપ છે, સર્વ આમરણ પ્રારૂપ છે; અને સર્વે કામભોગ પરિણામે દુઃખજન ઉત્પન્ન કરે છે. [૧૬]. “હે રાજન ! જે કામ ભોગ વાલક અને મૂર્ખને હર્ષ ઉત્પન્ન કરે છે તે સ્વરૂપ જોતા દુઃખના મૂલ છે; વિરક્ત અને તપસ્વી સાધુ પુરુષો એ કામ ભોગમાં સુલભ માનતા નથી; પણ તેઓ તે સ્ત્રીલગુણને નિપે આસક્ત રહે છે [૧૭]. “હે જોદા ! મનુષ્યમા અધમ જાતિ જે ચાઢાલ તેમા આપણે વન્ને જન્મ્યા હતા; ચાંઢાલ હોવાથી સૌ આપણને ધિકારતા અને આપણે ચાંઢાલના છુપડામા વસતા. [૧૮].

૧. મોજ શોભર્મા મશ્કુલ થયેલાઓ આટલુ સમજે તો પૃથ્વિપરથી કેટલેય યથો અર્થ દુરં યાય ? પ્રો. જેકોપ્રી તે મોટે આ મુજવ શબ્દો વાપરે છે :- All-singing is but prattle, all dancing is but mocking, all ornaments are but a burden, all pleasures produce but pains ”. ૨. Virtues of right conduct

તીસેડ જાઈડેડપાત્રિયાઈ વુલ્લુમુસો વાગનિ વેસણેસુ । સંસ્વસ્સ લોગસદુગ છળિજ્ઞા ઇહં તુ કર્મમાંડે પુરે કડાંડે ॥૧૧॥
 સો દાળિશિ રાય મહાળમગો મહદ્દિઓ પુલ્લ ફલો વેવેઓ । ચ ડતુ ભોગાઈ અસામયાઈ આયાળેહં અભિનિલમાહિ ॥૨૦॥
 ઇહ જીત્રિય રાય અસાસયમિ ઘણિય તુ પુળાઈ અલુલ્લમણો । સે સોયઈ મચ્ચુમહો વળેઈ ધર્મમંઅઝાળા પરમિલે ૯ ॥૨૧॥
 જહેહ સીંહોવમિય ગદાય મચ્ચૂનનેડહુ અતઝલે । નતસસમાયાત્રાપિ યાત્રાભાયા કાલમિ તસ સહરા ભવતિ ॥૨૨॥
 નતસસદુલ્લં વિભય તિનાઈઓ ન મિચવગાન સુયાન યથા । ઇગોસય પચ્છણહોઈ દુલ્લ રત્તારમેગ અણુજા ઇકમ્મ ॥૨૩॥

“ચાંડાલની અથમ જાતિમાં ઉત્પન્ન થયાથી શ્રાપણં ચાંડાલના કુપદામાં રહેતા સૌ લોકનો દ્રવ્ય સહન કરતા. આ જન્મને વિષે તારા પૂર્વે ભવે કેરોલ શુભ કર્મનો ઉદય થયો છે. (૧૦). “હે રાજન ! આ રાજને વિશે તુ મહા શિદિરાન અને મહાનુભાગ રાજા થયો છે તે તારા (પૂર્વનાં) પુણ્યનું ફલ ભોગવે છે. ‘અશાશ્વત ભોગ છાડીને મોક્ષદાતા’ ચારિત્ર ધર્મ અગિકાર કર. [દિલ્લા પ્રશ્ન કર]. (૨૦). “હે રાજન ! આ અશાશ્વત મનુષ્ય જીવિતમાં જેને મુઠ્ઠલો અને ધર્મ કર્યો નથી તેને મૃત્યુ સમયે વચ્ચાતમ થાપ છે. [૨૧]. જેમ સિંહ મૃગને પકડી જાય છે તેમ મરણ કાલે કાલ મનુષ્યને લઈ જાય છે. તે રમ્યને માતા, પિતા, ગામઘર કોઈ તેના જીવિતને જાળવવાની શક્તિ નથી [૨૨]. “સત્તન, વિચાર, પુત્ર, ગામઘર કોઈ તેના દુશ્વળાં ભાગ લઈ શકતું નથી ; જોઈને એક-લોનેજ સર્વ દુઃખ સહન કરવા પડે છે, કારણ કે કર્મનાં ફલ તે કરનારને જ ભોગવવા પડે છે. (કર્મ કરનારની પાછળ કર્મ જાય છે અથવા તો કર્મનો કર્તા એજ કર્મનો મોક્ષા” છે.) [૨૩].

૧. Transitory ૨ The highest good, ૩. સ્વાવાગ્યા લાઈ જાય છે પણ પાપી કર્મનું ફલ પણ કરનારને શીર રહે છે, માટે નીતિમય જીવનથી-પાપથી રચી કુદરતુ મરણ તોળણ કરવાનો આગ્રય આ માથપરથી નીકળી નકે છે.

ચિન્હા દુષ્પર્યં ચચરુષ્યં ચલિત્તં ગિહં ધણ ધણં ચસવ્વં । સકમમ્પવ્વનીઓ ધવસો પચાઈ મરં મરં સુદરં પાવગંવા ॥૨૪॥
 તમેકગં તુલ્લુ સરીગં સે વિદ્દં ગયં દહિય ઉપાવગેણં । મજ્ઞાય પુત્તોત્તિયનાયઓય દા ધાર મન્નલ્લણસંકમંતિ ॥૨૫॥
 ઉવણિજ્ઞાઈ જીવિય મળમાય વળજરાહરહનરસરાયં । પચાલ રાયવયણં સુણાહિ માકાસિ કમ્માઈ મહાલયાઈ ॥૨૬॥
 અહપિ જાણામિ જહેહ સાહુજમે તુમં સાહસિ વક્કમેયં । મોગા ઇમે સંગકરાહવતિ જેદુજ્ઞયા અગ્ગો અમ્હારિસેહિ ॥૨૭॥
 હરિયણ પુર મિચિત્તા દટ્ટણ નરવહ મહિદ્ધિય । કામમોગેસુ ગિદ્ધાણ નિયામમસુહ કહ ॥ ૨૮ ॥

“દ્વિપદ (ભાર્યાદિ), ચતુષ્પદ (અશ્વાદિ), છાંડત્રિ, શ્લોક, શ્લોક, ધન, ધન્યાદિ સર્વ વસ્તુ ત્રિજાને, પરવત થયેલો જીવ પોતાના શુભશુભ કર્મ સાથે લઈને પરલોકે જાય છે અને તેના પ્રમાણમાં સારી યાઠી ગતિને પામે છે. [૨૪]. “ રોગથી મરેલો અસાર દેહ ચિત્તામાં વાઠી દીધા પછી તેની ભાર્યા, પુત્રો અને સગાં વહાલાં યીજાને આશ્રયે જાય છે અને તેની સેવા ચાકરી કરે છે. [૨૫]. “ આયુષ્ય નિરંતર ક્ષય થતું જાય છે. જરા મરુષ્યની શક્તિને (રૂપ, વર્ણ) હરે છે. મોટે દે પંચાલ રાજા ! મારું વચન શ્રવણ કરીને મહા રૌદ્ર (મુંઠા) કર્મ કરીશ નહિ.” [૨૬] એ સામલીને વ્રત્તદત્ત વોલ્યો, ‘હે સાહુ! આપે જે ઉપદેશ મને દીધો છે તે હું સારી પેઠે સમજું છું. મોગ, વિલાસ ધર્મમાં અંતરાય કરનારા છે પણ અમારા જેવા અજ્ઞાનીથી તે છોલ્યા છોડી શકાતાં નથી. [૨૭]. ‘હે ચિત્ર ! હસ્તિનાપુરમાં સનત્કુમાર ‘ચક્રવર્તિની રિદ્ધિ દેલીને, ત્રાપ મોગની રિદ્ધાથી લલચાઈને તે વસ્તે મેં અશુભ (દુષ્ટ) સંકલ્પ કીધો હતો. [૨૮].

૧. આ અગ્ન્યની પ્રથમ ગાથા વાંચવાથી આ સત્ત્વ સમજાશે. આગળ ભવમાં વ્રહ્મદત્ત રાજા સમ્પ્રત નામે મુનિશ્વર હતા. સનત્કુમારની રાણી સુન્દા જ્યારે આ મુનિને વાતચાલી નમન કરતી હતી ત્યારે તેના મુંવાળા વાઠનો, મુનિના પગને અરુપ્પાત સ્પર્શ થઈ ગયો. આ અકસ્માતે મુનિશ્રીના મનમાં અનેક રિદ્ધાઓ ઉત્પન્ન થઈ, અને પોતાના તપના ફલ રૂપે ચક્રવર્તિ રાજા થવાનું નિયાણું કર્યું.

तस्मै अंशुक तस्म इम एयारिस फलं । जाणमाणविजंघम्म कामभोगेसु मुञ्छिओ ॥ २९ ॥ नागोजहापकज-
ल्लवसन्नो दट्ठयल्लनाभि समेइ तीर । एव वय कामगुणेषूगिद्धा नभिल्लूणोमगमणव्वयामो ॥ ३० ॥ अव्वेइकालो
तुरियन्तिराइओ नयाविभोगा पुरिस्माणनिच्चा । उव्विच्चभोगा पुरिसचयति दुम्म जहालीणफल वप्पखी ॥ ३१ ॥
जइत्तसिभोगे चइउ असत्तो अज्जाइ कम्माइ करोहि राय । धम्मेट्ठिओ सब्बपयाणु कपी तोहोहिंसि देवोइउ विउव्वी ॥ ३२ ॥
नत्तुक्ख भोगे च इऊण बुढी गिद्धोसि आरम्म परिग्गहेसु । मोह कउएत्तिओविप्पलात्रो गच्छामि राय आमंतिओसि ॥ ३३ ॥

‘ए’ निदान मे आलोच्यु नहिं. (एवा दुष्ट सकल्यने मोटे में पाछलथी पश्चात्ताप कर्यो नहि) तेथी तेनु एवु फळ आवुछे के धर्मनो
मार्ग हु जाणु छु छता काम भोगने विपे आसक्त रहु दुं. [२९]. ‘जेम पकजळ (कादववाळी जग्ग्या)मा निमन थइने खुचतो हाथी,
काठो नजेरे देखवा छता कादववाथी बहार नीकळतो नथी, तेम काम भोगमा लुब्ध थयेला अमे साहु धर्म आचरी शकता नथी.’
[३०]. ए साभळीने मुनि बोल्या, “हे राजन ! काळ त्वराथी वहे छे अने रात्रि दिवस झडपथी पसार धइ जाय छे ; मनुष्यना
‘काम भोग पण अनित्य’ छे. जेम पक्षी फळ रहित वृक्षने तजी जाय छे, तेम काम भोग मनुष्यनी पासे आयीने न्हासी जाय छे.
[३१]. “हे गजन ! काम भोग छाडवाने तु असमर्थ होय तो वत्तम कार्यो कर ; धर्मने त्रिपेट रहनि सर्न जीउ उपर अनुकम्पा राख ;
तेम करमाथी आ मनुष्य देहथा छुट्या पळी तु शक्तिमान देवता थइस. २ [३२]. “आट्ठु छता पण काम भोग छाडवानी तारी
इच्छा न यती होय, अने हजी पण तु आरम्म, परिग्रहमा ग्रस्त रहेवा इच्छतो होय तो में जे क्वमालाप कर्यो ते सर्व व्यर्थ गयो छे.
तो-हेने तारी आत्ता मागीने हू अदिथी जाउ दु.” [३३]

१. The pleasures of men are not permanent २. ससारमां रधिने पणजीवन सार्थक करवा.) आ कूंचीछे.

पञ्चालरायावियवंभदत्तो साहस्रतरसवयणं अकाण्डं । अणुत्तरेभुज्जिय काम भोगे अणुत्तरेसोनरएण्व्वीढो ॥ ३४ ॥
चित्तोविकामेहिं विरक्तकामो उदत्तचारित्ततवोमहेसी । अणुत्तरं सजमपालइत्ता अणुत्तरं सिद्धिगङ्गं गओ चिवेमि ॥ ३५ ॥

ॐ ॥ इति चित्त संभूज्जं झयण तेरसमं सम्मत्तं ॥ १३ ॥ ॐ

पचाल देशनो राजा द्रव्यदत्त चक्रवर्त्ति ते साधुना उपदेश प्रमाणे वर्यो नहि, तेणे सर्वोत्कृष्ट काम भोग भोगव्या अने ते अते
अनुत्तर नरकने विषे उत्पन्न थयो.^१ [३४]. एण सर्वोत्कृष्ट चारित्र धर्म पाळनार अने उग्र तप करनार महर्षि चित्र (नो जीव) काम
भोगनी इच्छाधी विरक्त रह्यो. ते सत्तर भेदे संयम पाळीने अनुत्तर (सर्वोत्तम) सिद्ध गतिने प्राप्त थयो. [३५].

* * * तेरमुं अभ्ययन संपूर्ण. *

१. Sank into the deepest hell

अध्ययन १४. इपुकार.

देवा भनित्ताण पुरे भवमि केइ चुया एगविमाणत्राणी । पुरे पुराणे उसुयारनामे खार समिध्वे सूरलोय रम्मे ॥ १ ॥
स कम्म सेसेण पुराकएण कुलेसुदूगेसुयतेपसुया । निविण समार भया जहाय जिणिदमग सरण पवन्ना ॥ २ ॥
पुमत्तमागम्म कुमार दोवि पुरोहिओ तस्स जसायपत्ती । विमाल किच्चिय तहो सुयारो रायथ्यदेवि कमलावह्य ॥ ३ ॥
जोईजरा मच्चु भयाभिन्ना बहिर्वेहाराभिणिविट्ठचित्ता । ससार चट्ठस्स विमोखवणट्ठा दट्ठणते काम गुणेविरत्ता ॥ ४ ॥

ॐ

अध्ययन १४

ॐ

प्रर्व भवे देवतातु पद पामीने, पद्मगुल्म विमानधी चरिने केटलाक जीव (आ लोकेने विपे) पुरातन, ममृद्विवान, सुमसिद्ध अने देवलोक समान मनोहर इपुकार^१ नगरमा उत्पन्न थया. [१] प्रर्व जन्मना उपाजित करलां अवशेष पुण्य कर्मने लीधे तेओ (देव लोकथी चरिने छए जीव) उच्च कुलने विपे (लच्छुष्टद्विज, क्षत्रिय जाति रूपे) उत्पन्न थया. संसारना त्रासथी भय पामीने तेओए सर्व भोग छाडी दीधा अने जिनेद्रमार्गतु शरण ग्रहण कर्हु [२]. ते अविवाहित द्विज पुत्रो, र्जजो भृगु नामे पुरोहित, चोथी तेनी यशा नामे पत्ति, पाचमो विस्तीर्ण कीर्त्तिवालो इपुकार नामे राजा ने छही तेनी राणी कमलावती. (ए रीते छ जीव उत्पन्न थया हता). [३] पेला ते द्विज पुत्रा जन्म, जरा अने मरणथी त्रास पामीने योअने विपे विच परोवने, समार चक्रथी पोताना आत्माने मुक्त करावने अने काम भागन मोक्ष प्राप्तिमां निम्नरूप मानीने, तेओ तेथी विरक्त थया. [४]

^१ दीप्ताकारना रुहेवा ममाणे आ शेरुह रुहेवेयमा हतु २. मूछाठ अने दीप्ताकारने आधार आ अर्थ करेलो छे, पण प्रो. जेकोमी एवो अर्थ करे छे कः—“Their mind intent on pilgrimage”

પિય પુત્રગા વોંલે વિમાહણસ સ કમ્મસીલરસ પુરોહિયસસ । સરિત્તુરોણિય તથ્ય જાઈ તહા સુનિદ્ધં તવસજમચ ॥ ૫ ॥
 તે કામ ભોગેસુ અસજ્જમાણા માણસસુજેયાવિદિચ્ચા । મોલ્લાભિક્કલી અભિજાય સદ્ધા તાય ઉવાગમ્મ ઇમ ઉદ્દહુ ॥ ૬ ॥
 અસાસય દટુદ્દમ વિહાર વહુ અતરાય નય દીંહ માઠ । તમ્હા ગિહિભિ નરદ્દ લભામો આમતયા મોચરિસામોમોણ ॥ ૭ ॥
 અહ તાયોગો તથ્યમુણીણેસિ નવસસાધાય કર વચાસી । ઇમ વય વેય ત્રિદો વયતિ જહાન હેંઈ અસુયાણ લોગો ॥ ૮ ॥
 અહિજ્જ વેપ પરિવિરસ વિપ્પે પુત્તે પરિઠપ્પ ગિહસિ જાયા । મોચ્છાણ ભોગે સહ્દ ઇદ્ધિય્યાહિ આરણગા હોંઈ મુળી ાસથા ॥ ૯ ॥

પેતાના પદ્ધર્મને વિષે જે સાવધાન છે એવા ધ્રુગ પુરોહિતના વચ્ચે પ્રિય પુત્રોને જાતિસ્મરણ વ્યવસ્થા, (પેતાના પૂર્વે ભવતું માન થયું) અને પોતે પાછલા ભવમાં જે જપ તપ કીધા હતા તે સર્વેનું તેમને સ્મરણ થયું. [૫]. મનુષ્ય અને દેવતાના કામભોગથી વિરક્ત થયેલા, મોક્ષના અભિલાષી, તત્ત્વને વિષે રુચીવાળા, એવા વચ્ચે કુમારો પેતાના પિતા પાસે આવીને કહેવા લાગ્યા. [૬]. “મનુષ્યની પ્રવસ્થા અજ્ઞાન્નતા અને અનિત્ય છે, તેમાં અતરાય વળા અને આયુષ્ય ટુકું છે, તેથી હે તાત ! ગૃહ સુલ્કથી અમને સંતોષ થતો નથી, માટે દિક્ષા ગ્રહણ કરવાને કારણે અમે આપની આજ્ઞા માનવા આગ્ય છીએ [૭]. તેઓના ચારિત્ર-ધારા (તપ-વૃત્તિ)માં વિગ્ન નાલ્કાને (અંતરાય કરવાને) માટે તેમનો પિતા (ધ્રુગ પુરોહિત) હવે પછી થનારા મુનિઓને (પેતાના પુત્રોને) કહેવા લાગ્યો, “હે પુત્રો ! વેદને જાણનારા પઠિતો એમ કહે છે કે ‘અપુત્રને ભરલોકની મામિ થતી નથી. [૮]. “પુત્રો ! વેદનું અધ્યયન કર્યા પછી, બ્રાહ્મણોને મોખાનથી વસ કર્યા પછી, તમારા પુત્રો ઉપર ઘરનો ખાર મૂક્યા પછી, અને તપાસી લીધો રંગાથે યોગ મેળવ્યા પછી તેમ અરણ્યમાં જઈને સુશીથી પ્રશસ્ત મુનિઓ થજો.” [૯].

૧. Lot of man is transitory and precautions.

સોચગિરિના આય ગુણિ ધ્રુવેણ મોહા નિલાપજ્જલણા દિણં । સતત ભાવ પતિપ્પમાણં લોલપ્પ માણ વહુહા વહુંચ ॥ ૧૦ ॥
પુરોહિય ત કમસોણન નિમ તય તચ મુદ્ધેણ । જહક્કમ કામગુણેહિં ચેવ કુમારગાતે પસમિલ્લ વક્ક ॥ ૧૧ ॥ વેયા અહો
યાનભવતિતાણ મુત્તાદિયાનિતિ તમત મેણં । જાયાય પુત્તાનભવતિતાણ કોનામતે અણુમદ્દેજ્જણ એય ॥ ૧૨ ॥ લ્લણમિત્ત સુલ્લવા
વહુકાલ દુલ્લવા પગમ દુલ્લવા અણિકામસુલ્લવા । મસારમોલ્લવમ્મ ત્રિપ્પલ્લવમ્મયા લ્લાણી અણશ્ર્યાણઓ કામમોગા ॥ ૧૩ ॥

આત્મા ગુણરાગાદિક દ્વંધનથી સીંચાયેલો અને મોહાદિ પવનથી અધિક પ્રજ્વલિત થતા અગ્નિમાં પુરોહિતને વલ્લતો જોઈને, તેને અંતઃકરણને વિષે દાક્ષતો અને મોહની ક્રમને લીધે વિલાય અને ટકાવટાટ કરતો જોઈને, અને અનુક્રમે તે તેમને સમજાવી લેવાનો પ્રયાસ કરે છે તે જોઈને, તથા ધન અને કામભોગ તરફ લલચાયું છે તે જોઈને કુમારો પોતાના પિતાને કહેવા લાગ્યા. [૧૦-૧૧]. “યેદ્દ પઠત્થી તરી શકાતું નથી, બ્રાહ્મણોને જમાડવાથી અધકારમાં ને અધકારમાંજ (નરકગતિમાં) મોયાં લાગ્યા પડે છે, પુત્ર જન્મ નરકથી રચાઈ શકતો નથી ; મોટા હો તો તમારું કહેતું અમારાર્થે કેમ? [૧૨]. “કામભોગ માત્ર ક્ષણિક સુખને આપનારા છે, પણ તે લાગા કાઠ સુધી દુઃખ દેનારા છે. તે અલ્પ સુખ અને અવિશય દુઃખકર છે. તે મુક્તિ માટેના વિદ્ય [શત્રુ] સ્વ છે અને અનર્થની રાણ સ્વ છે. (૧૩).

૧ Wind of delusion ૨ સતત મોટે અનેક વાપથી મોગવતા મનુષ્યો આ સમજી સમ્યક્ દ્રવ્ય વ્યવ કરે તો ઘણું સારું
૩ જાણી જોઈને સમારમાં સપડાતા અને અનર્થનો ડહો લાડમાં મોયા લાતા જીવો, આ શબ્દો સ્મરણમાં રાલે તો ઘણે દરજ્જે
જીવન સુધારી શકે પ્રો. જેકાર્નો પગ આ મોટે અસરકારક શબ્દોનો ઉપયોગ કરે છે. “Pleasures being only a moment's happiness, but suffering for a very long time, intense suffering, but slight happiness, They are an obstacle to the liberation from existence, and are a very mine of evils”

પરિવ્યથિતે અનિયત કામે અહો યરાઓ પરિતપ્પમાણે । અબ્બપ્પમત્તે ધળમેસમાણે પળ્લોત્તિ મચ્ચુ પુરિસોજરંચ ॥ ૧૪ ॥
 દમચ્ચેમે અથિથ્થ દમચ્ચળથ્થી દમંચ્ચેમેકિચ્ચ દમઅકિચ્ચ । તણ્ણમેવ લાલાપમાણ હરાહરંતિત્તિફહ પમાઓ ॥ ૧૫ ॥
 ધળ પમ્મૂંસહ દ્ધિથ્થયાહિં સયગા તહાકામણ્ણપકામ । તત્તકરુ તણ્ણડ જરસલોગો ત સવ્વનાહીણમિહેત્તુહં ॥ ૧૬ ॥
 ધંણેણકિથમ્મધુરાગિરે સયળેણત્તા કામગુણેહિંચેત્ત । સમણા મન્નિરમામો ગુણોહધારી વહિ વિહારા અભિગમ્મમિલ્લ ॥ ૧૭ ॥
 જહાય અગી અરણી અસતો સ્સિરેધયતિલ્લ મહાતિલેસુ । એવેવજાયા સરીરસિસચા સમુદ્ધુના સદ્ધનાવચિંદ્ધ ॥ ૧૮ ॥

કામ ભોગ ઉપર આસક્ત થઈને માણસ પરિધ્રમણ કરે છે અને (અડૂરી રહેલી અભિલાષાઓને માટે) રાત્રિ દિવસ (આતિ, રુદ્ધ ધ્યાને) પરિતાપ કર્યા કરે છે, મમાદયી (પારકા) ધનની તપાસમા ફર્યો કરે છે અને અતે જરા અને મૃત્યુને પ્રાપ્ત થાય છે [૧૪]. “અમારી પાસે આ વસ્તુ છે; અમારી પાસે પેલી વસ્તુ નથી; અમારે આ કૃત્ય કરવું છે; અમારે પેલું કૃત્ય નથી કરવું; તે આ પ્રમાણે વાત કરતો હોય છે એવામા કાલ આવીને તેને વસડી જાય છે. આતે કેવો પ્રમાદ રહેવાય? [૧૫]. એ સામઙ્ગીને પિતા કહે છે. “હે પુત્રો! આપણી પાસે ધન ઘણું છે, સ્ત્રીઓ પણ ઘણી છે, વિશાલ કુંડેન અને સુર કામયોગ વગર છે; કે જે વસ્તુઓ મેલ્લવા માટે લોકો તપ જપ કરે છે સસારના એ સર્વ સુખ તપને મૂં માગ્યા મઠી, શકે તેમ છે” [૧૬]. એ સામઙ્ગીને પુત્રો કહે છે, “ધર્મના અધિકારમા ધન, સ્વજન અને કામયોગ શું કામના છે? અમે ગુણસમુદ્ધને ધારણ કરનાર શ્રમણ યદુશુ અને મામોગામ વિહાર કરીને મિત્તા મારીશું.” [૧૭]. એ સામઙ્ગીને પિતા કહે છે, “જેમ અરણીના કાષ્ટમા અગિ, દૂધમા ઘી, અને તલમા તેરુ, રહેલું છે તેમ હે પુત્રો! શારિરને વિષે આત્મા (સમુચ્છર્ણ) રહેલો છે, સાટે શરિરના નાશની સાથે તેનો પણ નાશ થાય છે અને તે સર્વ વસ્તુઓ અનિત્ય છે.” [૧૮].

નોંદવિયગિજ્ઞ અમુત્તમાવા અમુત્તભાવાધિય હોંદિનિચો । અણ્થહેઝનિયડસસવ્વધો સસારહેઝધવયતિ વધ ॥ ૧૯ ॥
 જતાવય ધમ્મમજાનમાણા પાવપુરાકમ્મ મક્કાસિ મોહા । ડરઘમાણા પરિસ્થિતતા તન્નેવ મુજ્જોઢિસમાયરામો ॥ ૨૦ ॥
 અમ્માહયમિ લોગમિ સ્વ્વઓ પરિવાગિણુ । અમોહાહિ પટ્ઠતીહિ ગિહસિ નરઘલમે ॥ ૨૧ ॥ કેળ અમ્માહઓ લોગો
 કેળવા પરિવારિઓ । કાવાઅમોહા વુત્તા જાળ ચિત્તાયોહમે ॥ ૨૨ ॥ મચ્ચુણાઅમ્માહઓ લોગો જરાણુ પરિવારિઓ
 અમોહારયણી વુત્તા ઘવતાય ત્રિયાળહ ॥ ૨૩ ॥

૧. કોઈ પ્રતમા જ્ઞાહઓ છે.

૫ સામઙ્ગીને પુત્રા કહે છે, “આત્મા દન્દ્રિઓથા અગ્રાહ છે, કારણ કે તે અપ્રત્ત (અરૂપી) છે, અને તે અરૂપી તથા અગ્રાહ છે
 છતાં તે નિત્ય અને શાશ્વતા છે. મિથ્યાત્વાદિ દુર્ગુણો કર્મવપનના હેતુ છે, અને એ વંધન, સંસાર પરિવ્રજનનું કારણ કહેવાય છે.”
 [૧૯]. “ધર્મના સ્વરા સ્વરૂપના અજાણપણને લીધે એમ પૂર્વે પાપકર્મ ક્રીયા હતાં, અમારા અજ્ઞાને” અમને રૂઢી રાહચા હતા અને દિક્ષા
 લેતા અટકાવી રાખ્યા હતા. મોટાં હવે એમં એવાં પાપકર્મ નહિ કરીએ [૨૦]. “હે તાત! એક મનુષ્યને પિઢા ડપજાવે છે, નીંણું તેને
 ઘીંટલાઈ વઢે”, અને ત્રીણુ અમોઘ (નિસ્તર) વઢાજ કરે છે, તેથી ઘૃહસ્થાશ્રમ ડપર અમને રૂઢી થતી નથી.” [૨૧] ૫ સામઙ્ગીને
 પિતા કહે છે, “હે પુત્રો! મનુષ્યને પિઢા કોળ ડપજાવે છે? તેને કોળ ઘીંટલાઈ વઢેલું છે? અને અમોઘ કોળ વઢાજ કરે છે? તે
 જાણવાને હું અતુર છું” [૨૨] ૫ સામઙ્ગીને પુત્રા વેહે છે, “જુરુ મનુષ્યને પિઢા ડપજાવે છે, જરા તેમને ઘીંટલાઈ વઢેલી છે,
 અને રાત્રિ દિવસ અમોઘ વઢાજ કરે છે હે તાત! તે તમે જાણોછો (કે જે રાત્રિદિવસ તબા કરે છે તે આયુષ્યને ઘટાડે છે) [૨૩].

૧. ‘This fetter is called the cause of worldly existence’ ૨. Wrong mindlessness ૩.
 મૂલ પાઠમા ‘રયણી’ રાત્રિ છે. મો. જેકોમી Days દિવસ લસે છે પણ માર્ગર્થ રાત્રિ દિવસનો છે.

परिवर्त्यते अनियत कोमे अहो यराओ परितप्पमाणे । अब्बप्पमत्ते धणमेसमाणे पणोत्ति मच्चुं पुरिसोजरंच ॥ १४ ॥
 इमच्चमे आथि इमचणथी इमंचमेकिच्च इमअकिच्च । तएवमेव लालापमाण हगहरतिचिऊह पमाओ ॥ १५ ॥
 धण पभूअंसह इथिअयादि सयगा तहाकामणुणापकाम । तवकए तणइ जरसलेणो त सब्वसाहीणमिहेवतुअ ॥ १६ ॥
 धणेणकिधम्मधुरादि गारे सयणेणवा कामगुणेहिचेव । समणा भविरसामो गुणेहवारी अहि विहारा अभिगम्मभिलख ॥ १७ ॥
 जहाय अणी अरणी असंतो खीरेषयतिष्ठ महातिल्लसु । एमेवजाया सरीरमिसचा समुट्टइना सहनावचिहे ॥ १८ ॥

પહીણ પુત્રાસહુ નચિત્રાસો વાસિદ્ધિ મિલ્લાય રિયાલકાલો । સાહાહિ રૂલ્લોલભણુ સમાહિ છિન્નાહિં સાહાહિ તેમેવલાણુ ૨૧.
 પલ્લા વિહૂળોવજેહ પલ્લી મિચ્છ વિહૂળોવરણે નરિદો । વિવણસારો વણિઓવ્યપોણહીણ પુત્તો મિત્તા અહપિ ॥ ૩૦ ॥
 સુસામિયા કામગુણા રમેતે સપિહિયા અગ્ગ રસપમ્મયા । મુજ્જા મુત્તા કામગુણાવગ્ગાં પછાગમિરસામેપહાણ મગ્ગ ॥ ૩૧ ॥
 મુત્તારસા મોદ્દ જહાદ્દણેવડ ન જીમિયદ્દા પજહામિ મોદ્દ । લામ અલામચ સુદ્ધ દુલ્લ સચિલ્લમાણો ચરિસામિ
 મોણ ॥ ૩૨ ॥

(૧ સામઝીને ધનુ પુરોહિત પોતાની સ્ત્રી મતિ રહે છે) — ‘હે વાસિદ્ધિ ! પુત્રો વિના ગૃહવાસ શુન્યવત્ ખાસે છે, માટે હં પ્રિયે ! મારે
 મિશ્રકર્મ અંગીકાર કરવાનો અવસર આવી પડ્યો છે. દુસ સાલા પહેલે શોખ છે ; સાલાઓ ડેવાદ ગયા પડી તે દુસ દુદુ
 (સ્ત્રીલક્ષ્ય) થઈ રહ છે. (તેમ પુત્ર વિયોગથી મારુ ચિત્ત ગૃહવાસના સ્થિત રહેવાનું નથી.)’ [૨૯]. ‘હે પ્રિયે ! એમ પાલ્લ વિનાનું
 પત્ની શોખનું નથી, જમ સગ્રામમાં તેવક વિનાનો રાજા શોખતો નથી, તદ્વાળ ભાગી જવાથી શ્રદ્ધવર્ધન થઈ મથેલો નેવારી જેમ જો ન કરે
 છે, તેવી પુત્ર રહિત ધર્વાથી મારી દશા થશે’ [૩૦] ૧ સામઝીને વાસિદ્ધિ કહે છે, “હે સ્વામિન ! આપે મુત્તના સર્વ પદાર્થો એકઠાં
 કર્યા છે અને શૃંગાર તથા રસોત્પાદક સુદર વસ્તુઓનો સગ્રહ કર્યો છે, તે વડે આપણે (દ્રવણ તા) ક્રમભોગ ભોગવીએ અને પછીથી આપણે
 મુક્તિમાર્ગને વિષ વિચરીશું” [૩૧]. ૧ સામઝીને ધનુ કહે છે, “હે મદ્રે ! આવળે ભોગ ભોગવી ચુસ્યા ડીએ. આશુચ્ચનો અત ન-
 જીક આવતો જાય છે, ખવ ભોગની રૂચાથી (આ લોકાર્થે) હુ કાઠ કામભોગ છાંટતો નથી. પરંતુ લામ અલામ અંન મુલ્ય દુઃલ
 તરફ સમાન વૃત્તિ રાલીને હુ સાધુ ધર્મ પાલીશ” [૩૨].

* મો. બેકોરી લલે છે કે ‘વહાણમાં માલ વિનાનો વાણિયો’ A merchant on a boat without his goods

जाजावच्छादयणी न सापडि नियच्छाद । अधमं कुणमाणसस अफलाजंति राइओ ॥ २४ ॥ जाजावच्छादयणी न सापडि नियच्छाद । धम्मं च कुणमाणसस सफला जंतिराइओ ॥ २५ ॥ एगओ संबसिचाणं दुहओ सम्मत्ता संजुया । पड्डा जाया गभिरसामो भिस्सवमाणा कुले कुले ॥ २६ ॥ जस्सश्चि मच्चुणासखं जस्सवश्चि पलायण । जोजाणे न मरिस्सामि सोहकखे सूएसिया ॥ २७ ॥ अज्जेवधम्म पडिवज्जायामो जहिपवन्ना न पुणभवामो । अणामग्रं नेवय अश्चिकिन्चि सद्धाखमणेविणयत्तराग ॥ २८ ॥

“जे रात्रि दिवस व्यतित थाय छे त पाछा मळता नथी ; अधर्म आचरण करनार जीवनां रात्रि दिवस निष्फल जाय छे. [२४].
“जे रात्रि दिवस व्यतित थाय छे ते पाछा मळतां नथी ; धर्माचरण करनार मनुष्यनां रात्रि दिवस सफल थाय छे.” [२५]. ए
सांभळीने याप न्हे छे, “आपणे वने (पिता अने पुत्रो) गृहमासमा (अमुक काळ) साथे साथे रहीने अने सम्यक्तादि व्रत पा-
ळीने पडीं साधु भइने परोपर भिक्षार्थे विचरीं.” [२६]. ए सांभळीने पुत्रो कह छे, “जे पुरुषने मरणनी साथे मित्राइ होय,
अथवा तो जेने मरणथी न्हासी छूट्ठानी शक्ति होय, अथवा तो हु नहिज मर एम जेओ जाणता होय. तेज मनुष्य एवा निश्चय
उपर आवीं शक के अमुक कार्य हुं काले करीश [२७]. “हे तात ! अमे तो आजेज धर्म अंगीकार करीं, जेप करवार्थी अपारे फ-
रीथी ससारमा जन्म लेवो न पडे ; विषय सुखनी अपाति ए कांइज नथी. (आ जीवे संसारमा रहीने अनेक विषय सुख भोगव्यां
छे) ; श्रद्धा^१ अपने रागथी मुक्त करी शकजे.” [२८].

१. भग्विय उपर के वृद्धावस्था मोटे मुलतवी राखनार मनुष्य परिणामे बहु हेरान थाय छे ए जग जाहेर छे. प्रसिद्ध अंग्रेजी
कहेवत छे के :- Work as if you were to live for ever, but live as if you were to die to mor-
row २. Faith will enable us to put aside attachment

वतासी परिभेराय नसोहोइप ससिओ । माहणेण परिचत्त घण आयाओ मिछसि ॥३८॥ सव्यजग जइतुह सव्य
वाविधण भवे । सव्वपिते अपज्जत्त नेवताणायत्तव ॥ ३९ ॥ मरिहिसिराय जयत्तयवा मणेरमे कामगुणे पहाय ।
एक्कोहु धम्मो नरेवताण नविज्जइ अणमिहेह किचि ॥४०॥ नाहु रमेपख्खिणि पजेरेवा सताणछिन्ना चरिसामिभोण
अकिचणाउज्जु कडा निरामिसा परिग्गहारम नियत्तेदोस ॥ ४१ ॥

“हे राजन ! जेम कोई पुरप उमन करेलो आहार फरीथी खाय ते प्रशसाने पात्र गणातो नथी, तेम तमे पण ब्राह्मणे त्याग
केलु धन ग्रहण करानी इच्छा राखो छो ते प्रशसा पात्र नथी । [३८]. “हे राजन ! कोद तमने आखु जगत अने ते उपरतुं
सर्व धन अर्पण करे तोपण तेनार्थी तमारी तृष्णा तृप्त्य वधानी नथी, तेमज वली ते सघळु तमारं रक्षण करवाने असमर्थ छे.” (३९)
“हे नरदेव ! जे काले आप मनोहर का भोग उडीने मरण पापशो त्यारे धर्म सिवाय आ जगतनी वीजी कोइ वस्तु तमने
[जीने] दुर्गतिमां पडता वचात्री शक्ये नहि.” [४०] “जेम पत्नी पाजरामा पूराइ रहेवाथी सतोप पावतुं नथी, तेम भगविंजरमा
पडी रहवाथा मने सतोप थतो नथी. सतति, द्रव्य, कृपाय विषय, अने परिग्रह तथा आरम्भना दोपरहित थइने हु मुनित्रत धारण
करीश. [४१].

१. दिन वागसी मिलत्त ए कालमां पण राज्यने जती एम आ उपरथी जणाय छे २. श्रीमतोए आ उपरथी घणु शीखवालु
छे. एरु हजारना रोजवाओ डोम्टर के मोहरोनी थेलीओ आयुण्यमा एरु क्षणनो पण यथारो करी शकती नथी मोटे ह्मेसा शक्ति
अनुसार सम्पार्णे पुन्य करवालु छे ३. महमद गीझनीए खूटमा भेल्लेवली दोलतनो दगलो करवी, मृत्यु समये तेपर वीछालु करवावु
अन पोके पोके प्रकीर्ने रोयो पण ते हीरा, पाना के सोनु खु तलभार पण तेनी साथे गथुं नहि.

માહુ તુમંમોયરિ ાણ સંભરે જુન્યોવ્વહંસો પહિરોયાગામી। મુજ્ઞાહિ ભોગાં મંણુ સમાણં ડુઘંલુ મિલ્લાયરિયા ત્રિહારો ॥ ૩૩ ॥
 જહાયમોઈ તણુયં મુયગગો નિમોયણીં હિચપેલેઈ મત્તે । ડમેતે જાયા પયહા તિમોણુ તેહ કહ નાણુ ગમિસસમેઢ્ઢો ॥ ૩૪ ॥
 છિહિતુજાલ અવલ વરોહિયા મહાજહા કામગુણેપહાય । ધૈરેય સીલાતવસા ડાદારા ધીરાહમિસુય સિય ચારતિ ॥ ૩૫ ॥
 નહેવ કોંચા સમઢ્ઢમતા તય ણિ જાલાણિ ઢલિતુહસા । પલિતિ પુતાય પડ્યમઢ્ઢ તેહ કહ નાણુ ગમિસસમેઢ્ઢા ॥ ૩૬ ॥
 પુરોહિ યંત સસુય સદાર મોઞ્ઞામિનિલ્લમ્પહાયમોણુ । કુંડવસાર વિહુલતમરં રાય અમિલ્લ સમવાયદેવી ॥ ૩૭ ॥

ए सांभलीने ब्राह्मणी कहै छे, “जेम कोइ एरु वृद्ध राजहंस अरु ते मबोहे तणायारी पश्चात्ताप करे छे तेम रखेने तयने (दिसा लीया पठी) पाछळ्ळी तमारां सजन वगेरे याद आवव थी गोच थाय ! मारी संगथे भोग भोग्यो. भिक्षाचर्याहुं दृत दोहिलुं छे.” [३३]. भृगु कहै छे, हे भद्र ! जेम काचळी तडीने सर्प न्हासे छे, तेम मारा पुत्रो र भोग छांडीने दीक्षा लीयी छे तो पठी हु मारा पुत्रोनी पाछळ शा मटि न जाड ? हु एकलो रहिने शुं कर ? [३४]. “जेम रोहित र नामनी माछळी नवळी जाळ छेईने वहार नी कळी जाय छे तेम तप, शील अने उडास्तामा प्रभिर धीर पुरगो काम भोग छाडीने भिक्षा चर्यानि विषे निचरे छे.” (३५). ए सांभलीने ब्राह्मणी कहै छे, “जेम तौच पत्नी तेमज वळी राजहंस जाळ तोडीने आशयषा उडी जाय छे खेप मारा वल्ले पुत्रो अने पति भोग जाळ छेईने चाली नीकळे छे, तो पछी मारे तेपनी पाछळ था मटे चाली न नीकळ्ळ ? एकली रहिने शुं कर्त्त ?” [३६]. काम भोग उडीने अने धन धान्यादि तजीवे पुरोहित पोताना स्त्री पुत्रो सहित दिसा ले छे एम ज्यारे राणी (कमळावती) ए सांभळ्ळु ल्यारे ते राजाने [पोताना पानेने] कहैग लगी [३७].

નાગોત્ર વધન છિન્તા અપ્પણો વસહિવણ ! એય પથં મહારાય ઉસુયોરોત્તિમેસુય ॥ ૪૮ ॥ ચંદ્રાચા વિડલ રજ્જ
 કામમેગેય દુજ્જા ! નિલ્લિસયા નિરામિસા નિન્નેહાનિપરિગાહા ॥ ૪૯ ॥ સમ્મ ધમ્મ ત્રિયાણિત્તા ત્રિચ્ચાન્નામગુણે ચોરે ।
 તવપરિક્ષા હલ્લવાયં ધોરં-ધોર પલ્લમા ॥ ૫૦ ॥ એવંતે કમ્મસો વુદ્ધા સચ્ચેધમ્મ પરાયણા । જમ્મમચ્ચુમ્મઓ ત્રિચ્ચા
 દુલ્લક્ષસત્ત ગચ્ચેસિણો ॥ ૫૧ ॥

“જેમ હાથી વધન તાડીને પોતાના સ્થાનકે જાય છે, તેમ આપે પણ આપના પયે (મોક્ષ તરફ) પડતું જોડાઈ દે કુલકાર મહારાજા!
 આ પરમ હિતકારક સત્ય મેં સાચું મુલેથી સાધ્યું છે.” [૪૮]. આ ઉપરથી રાજારાણીએ પોતાનું વિસ્તીર્ણ રાજ્ય છોડ્યું, તથા જે
 તજવા નોંધિલા છે એવા કામભોગ તજ ; તેઓ તૃપ્ત્યા અને વિષય રહિત થયા, તેમણે સ્નેહ તથા પરિગ્રહ છાડ્યા, અને કામભોગ
 તત્ત્વને સમ્યક ધર્મ ગ્રહણ કર્યો અને પરાક્રમ વંદે દ્વાદશ વિધિએ ધોર તપ આદર્યું. [૪૯-૫૦].* આ પ્રમાણે જન્મ મરણના ભયથી
 હલ્લવેગ પામેલાં અને દુઃખનો અત આળસને ઉત્સુક રહેલા એવાં છપ ધર્મ પરાયણ ત્રીવ (બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણી, તેમના વે પુત્રો, રાજા
 અને રાણી) પ્રતિ વૌષ પામ્યા. [૫૧].

* આ વસ્ત્રે ગાથાઓનું પ્રાપાન્તર રાણી, રાજાને વૌષ સ્પે કહેલી તોય પૃથી રીતે પ્રો. જેમ્સોનીએ પ્રાકાર્થમા લીધેલું છે. અને
 દર્શિકારો અને મૂલપાઠની. પદ્ધતિ પ્રમાણે પ્રાપાન્તર કરેલું છે.

દવગિણા જહારે હઢમાણેસુ જંતુસુ । એ ૧ સત્તાપમોયંતિ રાગદોસ વસંગયા ॥૪૨॥ એવમેવ વયંમૂઢા કામમોગેસુ મુછિયા । હઢમાણ નવુદ્ધામો રાગદોસગિણા જાગં ॥ ૪૩ ॥ મોગેમોઞ્ચાવભિચાય લહુમય ત્રિહારિણો । આમોયમાણા ગઢ્ઢતિ દિયાકામ કમાદવ ॥૪૪॥ ઇમેય વદ્ધા પદતિ મમહૃથઞ્જામાગયા । વયચ સત્તાકામેસુ મન્નિસ્સામો જહાઈમે ॥૪૫॥ સામિસ કુલલદિરસ વઢમાણ નિરામિસં આમિસ સવ્વમુદ્ધિચા ત્રિહરિસ્સામો નિરામિસા ॥૪૬॥ ગિઢ્ઢો વમેડ નઞ્ચાણં કામે સસારવદ્ધુને । ડરગો સુવન્ન પાસેવ સ્કમાણો નળન્નરે ॥૪૭॥

“ અરથમા દાવાનલ લાગત્રાથી અન્ય જીવોને તેમા વલતાં જોઈને, રાગદેપને વશ થયેલાં વીજા પશુઓ જેમ પરમ આનંદ પામે છે, તેવીજ રીતે કામ મોગમા હુબ્ધ થયેલાં આપને મૂઢ લોકો જોઈ શક્તા નથી કે જગત રાગદેપના દાવાનલથી સલગતું જાય છે. [૪૨-૪૩]. “ જેને મયમ મોગ મોગવ્યા છે અને પછીથી તેને છાડી દીધા છે, તેઓ વાયુની પેઠે કઞ્જાપણ પ્રતિવંધ વિના વિહાર કરે અને જેમ પક્ષીઓ સ્વેચ્છાચરથી હડતા કરે છે તેમ તેઓ પણ પોતાની મરજી પડે ત્યાં ફરતા કરે છે. [૪૪]. “ હ આર્ય! ૧. ૨ કામ મોગને મારા હાથમા સુરક્ષિત રાલ્યા છતાં તે સ્થિર રહેતા નથી. તે કામ મોગને વિષે આશક્ત રહેવાથી પુરોહિતાદિ કહે છે તેવી સ્થિતિ આપની થશે. (૪૫). “ (માસના ટુકડાથી લલચાઈને) જાલમાં ફસાયેલા પક્ષીને, તેવી લાલચથી ન લલચાવેલ પક્ષીઓ જેમ જોઈ રહે છે, તેમ આપને પણ પ્રત્યેક લાલચથી દૂર રહીને વિચારું જોઈએ અને કોઈપણ લાલચથી લલચાવું ન જોઈએ. [૪૬]. “ મનુષ્યોને જાલમા ફસાયાં પક્ષીઓ જેવા જાણીને, તથા કામમોગ સસાર (ભવ ફેરા) ને વચારનારા છે એમ સમજીને, જેમ સર્પ ગરુડને (મુપર્ણ) ને દેલીને સાવચેતી અને સંકોચથી ચાલે છે તેમ પ્રત્યેક મનુષ્યે વર્તવું જોઈએ. [૪૭].

૧. The world is consumed by the fire of love and hatred ૨ મો. જેકોઈએ આ આલી ગાયા ‘પક્ષી-ઓને’ લાગુ પાડેલી છે. ‘દીકા’ અને ‘યાયા’માં તે કામ મોગને લાગુ પાડેલી છે; કામ મોગની અસ્થિરતા વતાવવાનો હેતુ છે. મૂલ પાઠમાં ‘પદતિ=સ્થિરા ન થવન્તિ’ છે.

નામોવ વધણ છિત્તા અપ્પણો વસહિંવણ । એય પથ્ય મહારાય ડસુયોરેત્તિસુયં ॥ ૪૮ ॥ ન્હત્તા વિડલ રજ્જ
 કામમેગેય દુજ્જાણ । નિહિવસયા નિરામિસા નિન્નેહાનિપરિગહા ॥ ૪૯ ॥ સમ્મ ધમ્મ વિયાણિત્તા ચિચ્ચાકામગુણે વેરે ।
 તવપમિણ્ણ હલ્લવાય ઘોરં-ઘોર પરક્રમા ॥ ૫૦ ॥ એવંતે કમ્મસો બુદ્ધા સત્વેધમ્મ પરાયણા । ઝમ્મમચ્ચુમ્મથો ધ્વિગ્ગા
 દુલ્લક્કસસત્ત મેવેસિણો ॥ ૫૧ ॥

“જેમ હાથી વધન તોડીને પોતાના સ્થાનકે જાય છે, તેમ આપે પણ આપના પયે (મોક્ષ તરફ) પહંતું જોડાણ હે ઇશુકાર મહારાજા!
 આ પરમ હિતકારક સત્ય મેં સાધુ મુલેથી સાધ્યું છે.” [૪૮]. આ ઉપરથી રાજારાણીણ પોતાનું વિસ્તીર્ણ રાજ્ય છોડ્યું, તથા જે
 તજવા નેહિલા છે એવા કામભોગ તડ ૧, તેઓ તપ્પના બન વિપય રહિત ધર્યા, તેમણે સ્નેહ તથા પરિગ્રહ છાડ્યા, અને કામભોગ
 તમીને સમ્પરક ધર્મ ગ્રહણ કર્યો અને પરાક્રમ વેડ દ્વાદશ વિધિણ ઘોર તપ આદર્યું. [૪૯-૫૦].* આ પ્રમાણે જન્મ મરણના મયથી
 હલ્લવેગ પામેલા અને દુઃખનો અત આણવાને હસુક જેનાં એવાં છાણ ધર્મ પરાયણ જીવ (બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણી, તેમના વે પુત્રો, રાજા
 અને રાણી) પ્રતિ વોધ પામ્યા. [૫૧]

* આ વાંચે માથાઓનું માપાન્તર રાણી, રાજાને ગોધ સ્પે કહેતી હોય એવી રીતે મો. જેકોનીણ આદ્યાર્થમા લખેલું છે, અને
 દંકાકારો અને મૂલપાઠની પદ્ધતિ પ્રમાણે માપાન્તર કરેલું છે.

સાસને ત્રિમયમોહાણં પુલ્લભવેણ ભાવિયા । અચિરેણેવકાલેણ દુઃસ્વરસત મુવાગયા ॥ ૫૨ ॥ ગયા સહદેવીએ માહાળેય પુરોહિઓ । માહળી દામગાચેવ સચ્ચેતે પરિનિવ્યુઢે ચિવેમિ ॥ ૫૩ ॥

❁ ॥ इति उसुयारिज्ज नाम झवण चउद्धमं समच्च ॥ १४ ॥ ❁

જિનજાસન મયંથી તેમના સર્વ સંસાર દૂર થયા, તેમનામા ઉત્તમ ભાવનાઓ^૧ ઉત્પન્ન થઈ અને અલ્પ કાલમાં દુઃસ્વનો અત આ-
ળીને તેઓ મુક્તે પહોંચ્યા. [૫૨]. રાજા, રાણી, પુરોહિત બ્રાહ્મણ, તેની સ્ત્રી, અને તેમના બે પુત્રો એ છાપે જીવ મોક્ષ પામ્યાં. [૫૩].

* * * * *
* * * * *
* * * * *

૧. આસ્માની પવિત્રતા વગરનારા ત્રિચારોને ભાવના કહેવામાં આવે છે—Meditations which are conducive to the purity of soul આત્મહિતૈષી વિષયોની સુદૃઢતા મોટે વાર ભાવનાઓ કહેલી છે. અનિત્ય ભાવના, અચરણ ભાવના, સં-
તાર ભાવના, પૃક્ત્ય ભાવના, અન્યત્વ ભાવના, અશુચિ ભાવના, આશ્રય ભાવના, સમ્બર ભાવના, નિર્જરા ભાવના, લોકસ્વરૂપ ભાવ-
ના, વૌધદુર્લભ ભાવના, ધર્મ દુર્લભ ભાવના આ વાર ભાવનાઓ વૈરાગ્યને ઉત્પન્ન કરી દૃઢ કરે છે. અનાથિ મુનીશ્વર, નમીરાજે રૂપી,
ખરતેશ્વર મહારાજા, સનંતકુમાર, યુગા પુત્ર વીળેરે આમાની ભાવનાઓ ભાવતા ભાવતા સસાર સાગર તરી ગયા છે. અત્રે તિસ્તારના
મયથી લંગાણ વિવેચન કર્યું નથી પણ શ્રીમદ્ હંમચદ્રાર્યકૃત ‘ખવ ભાવના’ નામનું પુસ્તક જે ધ્વેતાત્રીઓમા સ્વાસ કરી વિશેષ લોક
ત્રિય છે તેમા વહુ લંગાણથી વિવેચન છે. શ્રીમદ્ સુમચદ્રાર્યકૃત ‘કાચિકેયાનુવેશા’ નામનું દીગંતરી પુસ્તક પણ આ સંગે
સારુ વિવેચન ધરાવે છે. યોગ શાસ્ત્ર, પ્રવચન સારોદ્ધાર, શાત સુધારસ વીળેરે ગ્રંથોમાં પણ વિસ્તાર છે. પૌગંદલિક અને આત્મિક ત-
ત્વોનો તફાવત શુદ્ધ ભાવનાઓથી સ્પષ્ટ સમજી શકાય છે.

अध्ययन १५. साचो साधु⁺ (समिक्षुक).

मोण चरिसामि समेचधम्म सहिएउज्जु कडेनियाण छिन्ने । संथव जहेज्जा अकामकामे अगायएसी परिव्वए जे स भिल्लवू ॥१॥ राओवरयचरज्जालाडे विरए वेय वियाय रळिए । पन्ने अभिभूय मव्वदसी जेकिहिहिनमुळिए स भिल्लवू ॥२॥

मनथा मौन (मुनि धर्म) धारण करीने साधु धर्म पाळवाना इच्छावाळो बीजा साधुओना सगमा सरळ स्वभाव अने इच्छा रहित थईने विचरे, (ससारी) स्वजनोचो परिचय सवे नहि, अने कामाभिलाष रहित थईने अज्ञातपणे अनित्य विहार करे । ते साचो साधु कहेवाय. [१]. राग रहित थईने विचरे, सयम मार्गने^२ विपे दृढ रही विचरे, पापथी दूर रहे, सर्व दर्शो (सर्व माणीने आत्मवत् जोनार) थाय, दुर्गतिथी पोताना आत्मानुक्षण करे, बुद्धिमान, शक्तिमान (परिसह जीतवाने), अने सर्व वस्तुनो जाण थाय अने कोइ पण सचेत अचेत वस्तु उपर मीति करे नहि, ते साचो साधु कहेवाय. [२].

+ दंरक गाथाया साचा साधुना धर्मो नतावेला होवाथी, आत्मा ३-इश्यनने तेज नाम आपयामा आवु छे. दंरक गाथानी अते पण सभिल्लु शब्द छे ? अजाण्या-समथ विनाना गृहस्थीओने त्याथी आहारनी गेपणा करी विहार करी करे एवो भावार्थ छे. मो. रे कोवी 'Wander about as an unknown beggar' ए शब्दो वापरें छे, जेनो अर्थ 'अजाण्या भिक्षुक तरीने विहार करी करतो' एवो भाव छे. मूलणठया लाहे शब्द छे. संस्कृत लाट शब्द छे तेना वे अर्थ छे, देण अने दाबो पुरूप. वगालामा जगली जातोथी यसायेलो लाट नामनो देण हतो ज्या श्रीमद्वीर प्रभूए विहार करवाना हकीकत सुनोपाथी मळी शके छे. आवा परिसहवाळा देशोमा विचरवाथी कसोटी थाय छे जो लाट शब्दनो अर्थ देश लइए तो ते तरफ विचरवानो भावार्थ न.रूळी शके छे. प्रो जेकोरीए 'A model of lightousness' एवो अर्थ करेलो छे. मुळ भाषानो भावार्थ तथाटीकाकारनी टीका उपर आधार राखी शब्दार्थ नहि पण भावार्थ अने आशय उपर्यो अने उपर मुजन शब्दो वापर्यो छे.

अङ्कोसवहंविदितुधीरे मुणीचरे लुढे नियमाय गुचे । अव्यगमणे असंपहिष्टे जे कसिण अहियासए स भिलखू ॥३॥
 पंतं सयणासण भइत्ता मीउएहं विविहच दंसमसंगं । अव्यगमणे असंपहिष्टेजे कसिण अहियासए स भिलखू ॥४॥
 नोसक्खिय मिछुइन पूयं नेविय वंदणगकओपसस । सेरंजए सुव्यए तवस्सी सहिए आय गवेसए स भिलखू ॥५॥
 जेण पुणो जहाइ जीविय मोहंयाकसिणं नियछुई । नरनरीपजहे सया तवस्सीनय कोऊहल उवेइ स भिलखू ॥६॥
 छिन्न सरमोम मतलिखुं सुविण लखुणं दटवथ्यु विज्जा । अंगवियारं सरस विजयजो विज्जाहि न जिवइ स भिलखू ॥७॥

दुर्वचन, ताडनादि सर्व सहन करे, स्थिर मनयी समयने विषे दृढ रही प्रिये, ससारनी चिन्तामा पडे नहि, (पण आत्माने गोपर्व), क्रोधने कर्म बंधनना हेतुरूप मानीने धैर्यधी ते त्यागे अने (आकुळ व्याकुळ यथा विना) सघळुं सेह ते साचो साधु ऋहे वाय. [३]. खराब शय्या अने आसनयी संतोष माने, शीतोष्ण सहन करे, डांस मन्छगादिनां उपद्रव लहे, हर्ष शोच करे नहि अने (आकुळ व्याकुळ यथा विना) सघळुं सहन करे ते साचो साधु कहेवाय. [४]. आदर सत्कार, पुजा, वदन अने प्रगंसांनी इच्छा करे नहि; संयम, दृढ अने तप करे, तथा आत्मानो गवेषक होय ते खरो साधु कहेवाय. [५]. पोतानुं संयम जीवित तूटी जाय एवी वात पण न करे, मोहनी कर्मनी कदि इच्छा पण न करे, नर नारीना संग छोडे, तप आदरे अने रुढि कुतूहल करे नहि ते खरो साधु कहेवाय. [६]. नल, बल्ल, दात आदि छेदवाना लक्षण, भूमिरूप अने आकाशनी वातो, स्वप्न, दड अने वास्तुविद्याना लक्षण, अग स्फुरणना विचार, भृगालादिना शब्दायास आदि विद्यानु जाणपणु वतावे नहि अने ते उपर पोतानी आजीविका चलावे नहि ते खरो साधु कहेवाय [७].

१. Betray any curiosity. २. सामुद्रिक अने ज्योतिषना यतीरा तथा रीजा भविष्य भाखवानी साधुअने सरत मनाइ छे.

મતં મૂલ વિવિદં વિજ્ઞાચિંત વમણ વિરેયણ ધૂમનેત્ત સિણાણ । આરે સરણંતિગિછિયચ ત પરિણાયપરિદ્વાણ સ મિલ્લુ ॥૮॥
સ્વતિય ગણગ્ગરાયપુત્તા માહણ મોદ્ધય વિવિહાય સિપ્પિણો । નેતેસિં વયદ્ધસિલોગ પૂય ત પરિણાય પરિદ્વાણ સ મિલ્લુ
॥ ૯ ॥ નિહિણોજે પવ્વહ્ણણ દિઠ્ઠા અપવ્વહ્ણણ વસથુયા હવેજ્ઞા । તેસિદ્ધહોદ્ધય ફલઠ્ઠયાણ જે સથવ ન કરે દ્ધ સ મિલ્લુ
॥ ૧૦ ॥ સયણા સણવાણ મોયણ વિવિહ્ણા સ્વાદ્ધમસાદ્ધમ પેરેસિ । અદ્ધણ પડિસેહિણ નિયઠ્ઠે જેતથ્થનપ્પઓ સદ્ધ સ
મિલ્લુ ॥ ૧૧ ॥ -

મત્ર, જહી છુટી, વિવિધ વૈદ્યક, વમન, વિરેચન અને ધૂમ્ર મયોગ, આંખનાં અંજન, ચિલ્લપ અને શાંત્વન, ઇટલા ચાનાં પોતાને
રોગ ધવાથી કરે નહિ અને અન્યને માટે કરાવે નહિ તે સ્વરો સાધુ કહેવાય । [૮]. ક્ષત્રિઓ, ૨ હગ્ગલોકો અને રાજ પુત્રોની, તેમજ
રાજા, ૨ મોગલોકો અને મધનાદિ કે કારીગરો કોઈની મધસા અથવા પરવા કરે નહિ તે સાધો સાધુ કહેવાય. [૯] જે કોઈ પુરુષ
દિસા લીધા પછી ત્રીજા ગ્રહસ્થાના સર્ગમા આવવા છતાં, અને તેમની સાથે સાધુ થયા પહેલાં સારી સંવંધ હોવા છતાં, આ લોકના
સ્થાપ અર્થે તેમનો પરિચય સેવ નહિ ત સરો સાધુ કહેવાય. (૧૦). કોઈ ગ્રહસ્થ પોતાની ઇચ્છા પૂર્વક શયનાશન [પાટ, વાજોઢાદિ],
આહાર પાણી અથવા વિવિધ પ્રકારનાં સ્વાદિષ્ઠ ભોજન આપે નહિ તો તે લેવાનો નિગ્રથને પ્રતિવચ છે, એવે પ્રસંગે જે નિગ્રથ કોપ ન
કરે તે સ્વરો સાધુ કહેવાય. (૧૧)

૧. તેમાં હિસાનો સમય હોવાથી સાહેને મના કરી છે ૨. 'હગ્ગ' અને 'મોગ' વન્ને ક્ષત્રિ કુલ હતા. હગ્ગ જાતિના વઢવાઓ
શ્રી પ્રપભેદય મગવાનના સમયમાં કોટયાલ હતા અને મોગ જાતિના તેમના વાપ દાદાના રાજ્યમાં માનવતા હોવા મોગતા હતા.

અધ્યયન ૧૬. બ્રહ્મચર્યનાં દશ સમાધિ સ્થાન.

સુયમેઆડસતેણ ભગવયા એવમશ્વાય ઇહલ્લુથેરેહિ ભગવતેહિદસવભચેર સમાહિટાણપન્નત્તા ॥ જેમિલ્લુ સોઞ્ઞા નિસમ્મ સજમ બહુલે સવરબહુલે સમાહિબહુલે ગુત્તેગુત્તિદિએ ગુત્તવંભયારી સયા અપ્પમત્તે વિહરેજ્ઞા ॥ કયરે સ્વલુતેથેરેહિભગવતેરિ દસવભચેરસમાહિટાણપન્નત્તા, જેમિલ્લુસોઞ્ઞાનિસમ્મસજમબહુલેસવરબહુલેસમાહિબહુલે ગુત્તે-ગુત્તિદિએ ગુત્તવંભયારિસયાઅપ્પમત્તેવિહરેજ્ઞા, ઇમેલ્લુતેથેરેહિભગવતેહિદસવંભચેરસમાહિટાણપન્નત્તા, જે મિલ્લુ સોઞ્ઞા-નિસમ્મ સંજમબહુલે સવરબહુલે સમાહિબહુલે ગુત્તેગુત્તિદિએ ગુત્તવંભયારી સયા અપ્પમત્તે વિહરેજ્ઞા ॥

હે આયુષ્મન (જયુ) ! નીચેનું વ્યાખ્યાન મેં (સુધર્માએ) શ્રી મહાવીર ભગનાન પાસેથી સાંભળ્યું છે :- જિનશાસનને વિષે શ્રી સ્થવિર ભગવાને બ્રહ્મચર્યના દશ સમાધિસ્થાન પ્રકૃયા છે, જેનું શ્રવણ કરવાથી અને સમજવાથી સાધુ સંયમ અને સંવરને વિષે સુદૃઢ રહી શકે છે. પોતાનું ચિત્ત સ્થિર રાખી શકે છે, ત્રણ ગુણિએ મુરસિત રહી શકે છે, પાંચે ઇન્દ્રિયોને કાબુમાં રાખી શકે છે, બ્રહ્મચર્ય પાળી શકે છે અને સદાસર્વદા અપ્રમત્ત રૂં વિચરી શકે છે. એ સાધર્મીને શિષ્ય પૂછે છે “હે પુણ્ય ! શ્રી સ્થવિર ભગવાને કહેલાં એ દશ સમાધિસ્થાન કયા કયા છે કે જે સાંભળવાથી અને સમજવાથી સાધુ સંયમ અને સંવરને વિષે સુદૃઢ રહી શકે છે

ઉપર પ્રમાણે-

૧. The ten conditions of perfect chastity ૨. પ્રમાદ રહિત Novel be, remiss (in the at-
tendance in their religious duties) પોતાનાં નિત્ય કર્તવ્યોમાં પ્રમાદ ન કરતા સાધુ જીવન માઠવાનો વોધ છે.

તજા વિવિત્તાઈ સયણાસણાઈ સેવિજ્ઞા સેનિગાયેનોદ્વિથિપુપડગ સસત્તાઈ સસણાસણાઈસેવિત્તા હવઈ સેનિ-
ગાયે ત કહમિતિચેઆયરિયાહ ॥ નિગથસગ્ગલુ દ્વિથ પસપડગ મસત્તાઈ સયણા સણાઈસેવમાણસસચભયારિસ
ચંમચેરેસકાવા કલાવા વિતિગિટ્ઠાવા સમુપ્પજોજ્ઞા, મેયવાલભેજ્ઞા ઉમ્માયવા પાડણિજ્ઞા ટીહકાલિયવોરોગાયક
હવિજ્ઞા કેવલિપદ્મતાઓ ધમ્માઓમસિજ્ઞા તમ્હારલુનો 'દ્વિથિપમુપડગ સમત્તાઈસયણાસણાઈ' સેવિત્તા હવઈ
સેનિગાયે ॥૧॥ નોનિગાયેદ્વિથીણ કહકહિત્તા હવઈમેનિગથેતમ્હમિતિચે આયરિયાહ નિગથસ ગ્ગલુદ્વિથીણ કહ-
કહેમાણસ વમયારિસ વમચેરે સકાવા કરાવા વિતિગિટ્ઠાવા સમુપ્પજોજ્ઞા, મેયવાલભેજ્ઞા ઉમ્માયવાપોડોજ્ઞા

૧. કેટલીક પ્રતોપા આ પહેલાં 'નિગાયે' શબ્દછે અને ટૂંકે 'સેવિજ્ઞા' શબ્દથી ગાય પુર્ત કરેલ છે.

ઉપર પ્રમાણે ધર્મને માટે દ્રવ્યચર્યનાં દશ સમાધિસ્થાન શ્રી સ્થપિત ભગવાને નીચે પ્રમાણે પ્રવૃત્ત છે :— ૧. નિગ્રયે પોતાના
શયનઆસનાદિને માટે ગમે તેમાં સ્થાનનો ઉપયોગ કરવો, પણ સ્ત્રી, પશુ અને નપુસકથી વ્યાજ્ઞ હોય ત્યાં સ્થાનનો ઉપયોગ કરવો નહિ.
શ્રી આચાર્યે તેમ ન કરવાનું કારણ સ્મરણુ છે કે જો કોઈ નિગ્રય પોતાના ગ્રયનાસનાદિને માટે સ્ત્રી, પશુ અને નપુસકથી વ્યાજ્ઞ
હોય ત્યાં સ્થાનનો ઉપયોગ કરે તો તે પેલે વ્રત્તચારી હોય છતાં તેના દ્રવ્યચર્યને માટે શક્તાં ઉપજે, અથવા તો તેને સ્ત્રીયાદિ સાથે
ભોગ ભોગવવાની ઇચ્છા થાય છે, તેને સંતેહ ઉપજે છે, ચારિત્રનો ભગ થાય છે, ઉન્માદ ઉપજે, ત્યાં તાઠ મુખી દાવ ગરદિક
રોગ થાય છે, અથવા તો શ્રી કેવલના ખાસલ્ય ચર્યથી તે શ્વેદ થાય છે, તેટલું માટે નિગ્રયે સ્ત્રી, પશુ અને નપુસક જે સ્થાને વસતાં
હોય તેવાં સ્થાન પોતાનાં ગ્રયનાસનાદિને માટે સેવવા નહિ. ૨ નિગ્રયે સ્ત્રી કથા-શૃંગારી પાત ચિત્ત કરવી નહિ, શ્રી આચાર્યે તેમ ન

૨. Become slave to passion ૨. પ્રો. વેક્રોની "સ્ત્રીની સાથે પાત કરવી નહિ" એુ ભાષાન્તર કરે છે પણ તે
અસંબંધીત છે, કારણ મોચરી વીગરે ઘણે પ્રસંગે સ્ત્રીની સાથે પાત ચીત્ત કરવાનો તેમને પ્રસંગ પડ્યા વિના રહેતો નથી

दीहकालियत्रोगायकहवेज्जा केवलपत्तचाओ धम्माओ भसेज्जा तम्हाखलुनोनिगंथे इत्थीणं कहं कहेज्जा ॥ २ ॥
 नोनिगये इत्थीहिंसदिसनिसिज्जागए विहरेचा, हवइसेनिगंथे त कहमित्तिचे आयरियाहनिगथरस खलुइत्थिहि-
 संदिसनि सेज्जागयस विहरमाणसवभयारिस्मवभचे रेसकावाकखावा वितिगिद्धुता समुपेज्जाभेयवालभेज्जा उम्मायं
 वापाडणिज्जा दीहकालियत्रा रोगायकहवेज्जाकेवलपत्तचाओ धम्माओ भसेज्जा तम्हाखलुनोनिगंथे इत्थीहिंसदिसनि
 सेज्जागएविहरिज्जा ॥ ३ ॥ नोनिगंथेइत्थीणइदियाइमणोहराइमणोरमाइआलोइत्ता, निझाइचाभवइसेनिगंथे। त कहमित्तिचे
 आयरियाहनिगथरसखलुइत्थीणंइदियाइमणे। हराइमणोरमाइं, आलोए माणरस निझापुमाणससवभयारिसवभचे रेसकावा
 कखावावितिगिद्धुवा समुपेज्जाभेयवालभेज्जा उम्मायवापाओणिज्जा। दीहकालियंवारोगायक हवेज्जाकेवलपत्तचाओ
 धम्माओभसेज्जा तम्हा खलुनोनिगंथेइत्थीणं इदियाइ मणोहराइ मणोरमाइ आलोइत्तानिझाइत्ता ॥ ४ ॥

१ केटलीक प्रतीमा ' आलोइत्ता निझाइ माणरस ' छे, अने केटलीकमा ' आलोए निझाए माणरस ' एम भेगुं लीधेछे.

करवानुं कारण समज्जावु छे के जो निग्रय स्त्री कथा करे तो ते पोते ब्रह्मचारी होय छता (उपर प्रमाणे).

३. निग्रये स्त्रीनी संगाये एकज आसने वेसुं नहि. १ श्री आचार्य तेम न करवानु कारण समज्जावु छे के जो निग्रय स्त्रीनी संगाये एकज आसने तेसे तो (उपर प्रमाणे) ४. निग्रये स्त्रीना सौंदर्य तथा मनोहरता तरफ नजर करनी नहि, तेमज तेनुं चिंतन करवु नहि, श्री आचार्य (उपर प्रमाणे).

१. शिष्यज्जी नव याद.

नोनिगये इ० श्रीण कुटतरसिवा, दूसंतरसिवा, भित्तिअतरंसिवा, कुइयसदवा, रुइयसदवा, गीयसदवा, हसियसदवा, थणियस
दवा, कदियसदवा, विलवियसदवा, सुणिता हवइसेनिगये॥ त कहभित्तिचे आथरियाह निगयसखलुइ० श्रीणकुडतरसिवा
*दूसतरसिवा॥ भित्तितरसिवा कुइयसदवा रुइयसदवा गियसदवा हसियसदवा थणियसदवा कदियसदवा *विलवियसदवा
सुणमाणस यभयारिस्सयभेचेरे, सकावा कखावा वितिगिछावा ममुणजेज्जा मेयवालभेज्जा ॥ उमायवा पाउणिज्जा-
दीहकालियवा रोगायकहेवेज्जा, केवलपन्नत्ताओ धम्माओ भसेज्जा, तम्हा खलु नोनिगये इ० श्रीण कुडतरसिवा, दूसतर-
सिवा भित्तितरसिवा रुइयसदवा गीयसदवा हसियसदवा थणियसदवा कदियसदवा विलवियसदवा सु-
णेमाणे विहरेज्जा ॥ ५ ॥ नोनिगये इ० श्रीण पुच्चय पुच्चकीलिय अणसरिता भवइसेनिगथेतकहभित्तिचेआथरियाह
निगुथस्स खलुइ० श्रीण पुच्चय पुच्चकीलिय अणसरिता भवइसेनिगथेतकहभित्तिचेआथरियाह
जेज्जा, मेयवालभेज्जा॥ उमायवा पाउणिज्जा दिहकालियवा रोगायकहेवेज्जा॥ केवलीपन्नत्ताओ धम्माओ भसेज्जा, तम्हा
सल्लोनिगुये इ० श्रीणपुच्चयपुच्चकीलियअणसरज्जा ॥ ६ ॥

* केटलीक मतोमा आ शब्दो फरीया न मुक्ता 'जाय विलियसदवा' एम चलावी लीयु छे १. केटलीक मतोमा आ शब्दो
न मुक्ता 'जाय गुणेमाणे विहरेज्जा' एम चलावी लीयु छे.

५. निग्रये पढाने अथवा दिवालेने आतरे रहीने खीना कलह, (कोप), रुदन, गीत, हास्य, विलाप (आक्रन्द) आदि शब्द
साभळ्या नहि, (उपर प्रमाणे). ६. निग्रये पोताना श्रद्धाश्रममा पूर्वे खी सगाये जे योग भोगव्या होय ते संभाळवा
नहि. " (उपर प्रमाणे).

नोनिगुंथे'पणीयंआहारं आहारित्ता हवइ सेनिगुंथेतं कहमित्तिचे आयरियाह निगुंथस्सखलु'पणीयंआहारं आहारेमाणस्स वंभयारिस्स वंभचेरे संकावाकंखावा विनिगिछावा समुप्पज्जेज्जा ॥ भेयंवालभेज्जा उम्मायंवापाउणिज्जा दीह कालियंवा रोगायंकहवेज्जा, केवल्लि पन्नताओ धम्माओ भंसेज्जातम्हा खलु नोनिगुंथे पणीयं आहारं आहारिज्जा ॥७॥ नोनिगुंथे अइमायाए पाण भोगणं आहारित्ता हवइ से निगुंथे तं कहमित्ति चे ॥ आयरियाह निगुंथस्स खलु अइमायाए पाण भोगण आहारेमाणस्स वंभयारिस्स वंभचेरे संकावा कंखावा विनिगिछावा समुप्पज्जेज्जा॥भेयंवालभेज्जा उम्मायंवा पाउणेज्जा दिहकालियं वा रोगायकहवेज्जा केवलीपन्नत्ताओ धम्माओ भंसेज्जा तम्हा खलुनोनिगुंथे अइमायाए पाणभोगण भंसेज्जा॥८॥नो निगुंथे विभू साणवाइ हवइ सेनिगुंथे॥ त कहमित्तिचे आयरियाहनिगुंथस्स खलु विभू सवत्तिए विभू सिय सरीरे ह्थीजणस्स अहिलसणिज्जेभवइतओणं तरस्स इत्थिजणेणं॥अहिलसणुमाणस्स वंभयारिस्स वंभचेरे संकावा कंखावा विनिगिछावा समुप्पज्जेज्जा भेयंवालभेज्जा उम्मायं वा पाउणेज्जा दिह कालियं वा रोगायंक हवेज्जा केवल्लिपन्नताओ धम्माओ भंसेज्जा, तम्हा खलुनोनिगुंथे विभूसाणवाइसिया ॥ ९ ॥

१. केटलीक प्रतोमा 'निगुंथे' शब्द नथी २. केटलीक प्रतोमा अहि 'अतिमायाए' शब्द वधारे छे.

७. निग्रथे घीयी लचपत्तां आहार (विगयवाळो माल मलीदो) खगो नहि .. (उपर प्रमाणे). ८. निग्रथे अति खानपान सेवहुं नहि (उपर प्रमाणे) ९. निग्रथे पोताना शरीरने (मुशोभित वस्त्रालकारथी) विमुपित करवु नहि. श्री आचार्यो तेम न करवानु समजावुं छे के जो साधु पोताना शरीरने अलंकारोथी विमुपित करे तो स्त्री जातिने तेनामां (तेने भोगव-वानी) अभिलाषा उत्पन्न थाय अने तेम थवाथी (उपर प्रमाणे).

નોનિમ્નથે સદરુવરસગંધાસાણુ વાહવહૈ સેનિમ્નથે ત કહમિતિચેઆથ.રિયાહ નિમ્નથસ સ્થલસદરુવ રસગંધાસાણુ
વાહૈયસ્સવંમયારિસ વમ્બેરે સક.વા કલાવા વિતિગિછા વા સમુણ્ણેજ્ઞા||ભયંવાલમેજ્ઞા ઉમ્માયંત્રા પાઠણિજ્ઞા દીહકા-
લિય વા રોગાયક વાકહવેજ્ઞા || કેવલિ પન્નચાઓ ધમ્માઓ મસેજ્ઞા || તમ્હા સ્થલુ નોનિમ્નથે સદરુવરસગંધાસાણુ
વાહ, સેનિમ્નથેહવેજ્ઞા દસમે વમ્બેર સમાહિટાણે ભવહૈ || ૧૦ ||

મવહૈ ઇશ્વસિલોગો તજહા જવિવિત્તમણાહન્નં રહિય ઇચ્છીજણેણય વમ્બેરસસરલ્લવટ્ઠા આલયતુનિસેવણુ || ૧ ||
મણ પટ્ટહાયજણી કામરાગ વિવટ્ઠણી । વમ્બેર રઓ ગિલ્લૂથી કહતુ વિવટ્ઠણુ || ૨ || સંમચ સંથવંથીહિં સકહંચ
અગિલ્લયણ । વમ્બેર રઓગિલ્લૂ નિચ્છસો ધરિવટ્ઠણુ||૩|| અગપચંગ સંટાણ ચારુલ્લવિયપેહિયં । વંમ્બેર રઓચીણં ચ-
લ્લૂગિદ્ધં વિવટ્ઠણુ || ૪ ||

૧૧૦. નિમ્નથે શઠ્ઠ, રુપ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શની દરકાર કરવી નહિ (ઉપર પ્રમાણે).

આ પ્રમાણે વ્રત્તચર્યનાં દશ સમાધિસ્થાન વર્ણવ્યા છે, હવે એ વર્ણન શ્લોક [૫૪]મા કરવામાં આવે છે:—

સાધુણ પોતાના વ્રત્તચર્યના રક્ષણર્થે સ્ત્રી રહિત એકાતવાસમા [ઉપાશ્રયમા] રહેલુ. [૧]. સ્ત્રીવ્રત પાળનાર સાધુણ સ્ત્રી કયા-
સ્ત્રી સંપત્રી વાત કરવી નહિ, કારણ કે તે મનને ઝડકેનારી અને ક્રામ તથા રાગને વધારનારી છે. [૨]. સ્ત્રીવ્રત પાળનાર સાધુણ
સ્ત્રીનો પરિચય સેવવો નહિ અને તેની સાથે વારવાર વાતચિત્ત કરવી નહિ [૩]. વ્રત્તચર્યને વિષે દૃઢ સાધુણ સ્ત્રીનાં અગ પ્રત્યર્ગે (કુચ
કટાક્ષાદિ અવયવા) નિહાળીને જોવાં નહિ, અને સ્ત્રીના મનોહર મીઠા વચન અને આંખોના અણસારા તરફ નજર કરવી નહિ. [૪].

* આ અપવનનો આટલો ભાગ ગયમાં છે; ત્યાર પછીનો ભાગ પદ્યમા છે. વગેરેનું તાત્પર્ય એક સરલું છે.

कुड्यंदइयंगीयं हसियंथणियंकंदियं । वंभचेर रओथीणं सोयगिझं विवज्जाए ॥ ५ ॥ हासं किडुरइंदुपं सहसा मुत्ता-
 सिणाणिय । वंभचेर रओथीण नाणुचित्ते कयाइवि ॥ ६ ॥ णणीयंभत्तापाणंतु खिपमय विवट्ठणं । वंभचेर रओभिरखू
 निच्चसो गरिवज्जाए ॥ ७ ॥ धम्मंलळुं भियकाले जत्तथ पणिहाणव । नाइमत्तमुज्जेझा वंभचेर रओ सया ॥ ८ ॥
 त्रिभूसं परिवेज्जेझा सरिर परिमडणं । वंभचेर रओ भिरखू सिंगारथं न धारए ॥ ९ ॥ सदे खेय गधेय रसेफासे
 तहेवय । पच्चविहेकामुणे निच्चसो परिवज्जाए ॥ १० ॥

ब्रह्मचर्यमा मुदट्ठ साधुए स्त्रीनां कलह, [कोप], रदन, गीत, हास्य, विलाप [आक्रन्द], आदि गट्ट साभळवा नहि. [५]. वि-
 शुद्ध ब्रह्मचर्यना पाळनार साधुए स्त्री सगाथे पूर्व [गृहवासपा] करेला हास्य, क्रीडा, मधुन वगेरे सभाळना नहि; अने स्त्रीतुं मान
 म्कानमाने तथा तेने त्रास उपजाववाने पोते केरी कयी युक्तिओ गची हती तेनु चित्तन करुं नहि. [६]. शीलत्रत पाळनार साधुए
 मडने तत्काळ उत्पन्न करे एवा स्वादिष्ट खानपाननो त्याग करतो. [७]. ब्रह्मचर्यने त्रिप सदा रक्त साधुए गोचरी वेलाए धर्मना
 नियम अनुसार मेळ्हेलो आहार, समयना निर्वाह अर्थन [वळ, विर्यनी दृढि अर्थे नहि] जोडए तेदला प्रमाणमा योग्य ऋळे खावो.
 चित्तनी स्थिरता साचवीने तेणे अति आहार करवो नहि. [८]. ब्रह्मचारी साधुए शरीरनी शोभानो (नख, केश, मूत्र मंगेरे) त्याग
 करतो. * शृंगार अर्थे तेणे पोताना शरीर उपर आमुपण धारण करवा नहि. [९]. शीलत्रत पाळनार साधुए पाच प्रकारना काम
 गुण एटले शब्द, रूप, गंध, रस अने स्पर्शनो सदा परित्याग करवो. (१०)

* शृंगार अर्थे तेणे पोताना शरीर उपर आमुपण धारण करवा नहि.

આલડથી જણાદ્વોશ્રી કહાય મળારમા । સંથત્રો ચેવનારીનં તાસિંદિય દરિમણં ॥૧૧॥ કુદ્યં રહયગીયં હાસિયં
મુક્તા સિયાણિય । પ્ણીયમ્ત પાળચ અદ્માય પાળમેયણં ॥૧૨॥ ગત્તમ્ભૂસણમિદ્ધ ચ કામભોગાય દુજ્જયા । નરસસત્ત
ગત્તેસિસસ વિસં તાલડહજહા ॥૧૩॥ દુજ્જાએ કામભોગેય નિચ્ચસો ગલ્લિજ્જાએ । સંકઠાણાણિ સચ્ચાણિ વજ્જેજ્જા પળિ-
હાણવ ॥૧૪॥ ધમ્મારામે ચરેમિલ્લુ ધિદ્ધમ્મસારહી । ધમ્મારામે રદ્ધતે વમ્ભેર સમાહિ ॥ ૧૫ ॥ દેવદાણવ
ગધવા જાલ્લરલ્લસ કિલ્લરા । વમ્ભારિ નમ સ્મતિ દુલ્લજે કરતિત ॥૧૬॥ એસધમ્મે ધુવેનિયએ સાસએ જિણેસિએ
સિદ્ધાસિદ્ધતિચાણેણ સિદ્ધિસસતિતહાવે તિવોમે ॥૧૭॥ ॥ इति वमंचेर समाहि झयण सोलसम सम्मत्त ॥१६॥

સ્ત્રીઓની ડયા વહુ આવજા હોય તેડુ સ્થાન, સ્ત્રીઓની મનોહર વાળી, સ્ત્રીનો પરિચય અને તેના દન્દિય દર્ગન (કુચ-કટાક્ષાદિ)
સ્ત્રીનાં કોપ, રૂદન, ગીત, હાસ્ય વગેરે, અને તેની સાથે કામ ભોગ, વહી સ્વાદિષ્ટ સ્વાનપાન અને માનાથી અધિક આહાર પાળી,
અને અલંકાર તથા આયુષણ, કામ ભોગની આ સર્વ વસ્તુઓ જે ત્યાગી દુર્લભ છે, તે આસ્થાના ગત્તેપીને તાલપુટ વિષ સમાનત્રે.
[૧૧-૧૨-૧૩]. કામ ભોગની એ સર્વ વસ્તુઓ જ દુર્જય (જીતી મુશ્કેલ) છે તેનો તેણે હમ્મસને માટે ત્યાગ કરવો જોડે, અને
એકાગ્ર ચિત્તથી, પોતાના વ્રત્તચર્ય ઉપર જેથી શકા ઉપજે તે સર્વ તેણે વર્જના જોડે. (૧૪) સ્વરો સાડુ ધર્મે સ્વી ઉપવનને વિષે ધર્મે
સારથી રૂપે દૃઢતાથી વિચરેછે, અને ધર્મારામ, સન્તોષ અને સયમમા રહીને શુદ્ધ વ્રત્તચારી સાડુના ધર્મે પાલેછે. [૧૫] દેવ, દાનન,
ગર્ધન, યક્ષ, રાક્ષસ અને કિન્નર એ સર્વ વ્રત્તચારી સાડુ જે પોતાના દુષ્કર ધર્મ પાલેછે તેને નમસ્કાર કરેછે. (૧૬). આ નિત્ય,
શાશ્વતો અને ત્રિભાલે ફલ દાયક ધર્મ શ્રી તીર્થંકર દેવે માલ્યોછે, પૂર્વે અનેક જીવ એ ધર્મ [વ્રત્તચર્ય] પાલ્યાથી સિદ્ધિને પામ્યા
છે અને દેવે પછી પણ પામશે. [૧૭].

॥ સોલ્લમુ અધ્યયન સપૂર્ણ. ॥

* તાલપટ વિપન્નાલ્લડુ પાડી નાંલે પડુ ક્ષેર.

અધ્યયન ૧૭. પાપ શ્રમણ. (પાપિષ્ઠ સાધુ).

જેકેઈપબ્ધે નિયતે ધમ સૂણિત્તા ત્રિણઓવળે { સુદુહહ લહિઓ વોહિલામં વિહેજ્જા જહાસુદંતુ ॥૧॥
સેજ્ઞાવદ્ધા પાડરણમિઅથિય ઉપ્પજ્ઞાઈ ભોતુ તહેવપાડ । જાણમિજવદ્ધ આડભોતિ કિનામકાહામિસુણભતે ॥ ૨ ॥
જેકેઈ પબ્ધે નિદ્દાસીલેપગામસો ભોચ્છા । પિચ્છાસુહસુવદ્ધ પાવસમણેત્તિ વુચ્છઈ ॥ ૩ ॥ આયરિય ઉવદ્ધાપ્પહિ સુય
ત્રિણયંચ ગાહિય । તેવેવલ્લિસઈ વાલે પાવ સમણેત્તિ વુચ્છઈ ॥ ૪ ॥

કોઈ નિગ્રેષે દિક્ષા લીધી હોય, ધર્મતું શ્રવણ કર્યું હોય, વિનય-ધર્મ અંગીકાર કરીને તે પાત્તો હોય, અને વોધિ-લાભ [મમ્યક-
લાભ] જે પ્રાપ્ત થવો દુર્લભ છે તે પામ્યો હોય અને પછીથી તે ચયેચ્છ વર્તે; (૧). પછીથી તે એમ કરે કે ‘હે ગુરુ! મારે સારી શર્યા
છે, [અથવા-ગ્રાહ, તાપ અને ચર્પાદયી મારુ રક્ષણ કરવાને મનવ્રૂત ઉપાશ્રય છે], શરીર ઢાકવાને સારાં વસ્ત્રો છે, મને સારા શાનપાત્ર
મળે છે, જીવાદિ વસ્તુઓ કેમ વર્તે છે તે સર્વ હુ જાણું છું; તો પછી હે આયુષ્મન્ ! સિદ્ધાત ધર્મીને મારે શુ કામ છે ? [૨]. જે
સાધુ દિક્ષા લઈને સદા નિદ્રામા ગ્રસ્ત રહે અને મરજી મુજબ હુમ સ્વાદ પીઈને સુલે સૂઈ રહે તે પાપ શ્રમણ [દુણ્ડ સાધુ] કહેવાય. [૩]
પોતાના આચાર્ય અને ઉપાધ્યાય પાસે સિદ્ધાત ધર્મીને તથા વિનય ચીલીને પછીથી જે મૂર્તે તેમને નિદે તે પાપ શ્રમણ કહેવાય. [૪].

૧. દરેક સંપ્રદાયના પુણ્ય શ્રી અને આચાર્ય શ્રીઓએ આત્મી કુટેવોવાળા સાધુઓપર પુરતો અંકુશ રાખ્યો, તેમને અભ્યાસમા
જોડ્યા જોઈએ જેથી પોતાને અને પારકાને લાભ કરી શકે.

आचार्य उवसायाण सम्मनो पडितणई । अण्डिपूथथद्धे पावममणेत्ति वुच्चई ॥ ५ ॥ ममद् माणेपणाणि
वीयाणि हरियाणिय । असज्जसज्जयमन्नमाणे पावममणेत्ति वुच्चई ॥ ६ ॥ सत्थारं फट्ठापीढ निजिज्ज पायमचल ।
अप्पमज्जियमारुहई पावममणेत्ति वुच्चई ॥ ७ ॥ दवदवस चरई पमचेय अभित्त्वण । उल्लघणेयचडेय पावममणेत्ति
वुच्चई ॥ ८ ॥ पडिल्लेहेइ पमचे अवउझइ पायकमल । पडिल्लेहणा अणाउत्ते पावममणेत्ति वुच्चई ॥ ९ ॥ पडिल्लेहेइ पमचे
सेकिंचिहु निसामिया । गुरु परिभेवइ' निच पावममणेत्ति वुच्चई ॥ १० ॥

१. केटलीक प्रतीमां 'परिभावइ' परिभासए' एम जुदा जुदा गढो ते.

पोताना आचार्य, उपायायनी करी जोइए तेम सम्यक प्रभारे मृशुपा न करे (भीति न मेळवे), अने अहंकारने लीपि गुन्यी विमुक्त
रहे, (अथवा पोताना उपर उपकार करनार तरफ प्रत्युपकार न करे), ते पाप श्रमण कहेवाय. [६]. जे साधु प्राणीओने, जीने
(सचेत धान्यादिने) अने फळ, पुष्पादिने पीडा उपजाये, अने पोते आत्म सयममा दृढ न होय छता पोताने न्ह माने ते पाप श्रमण
कहेवाय. [६]. जे साधु पाट, प्यारी, राजोड, आसन अथवा रजोहरणादि । वस्तुओ सारी पडे पुण्या (जीवनी नतना
कर्या) सिवाय बापरे ते पाप श्रमण कहेवाय [७] जे साधु पिपादि अर्थ उतावळो उतावळो अने प्रमाद सहित चाले, अने विनय
रहित तथा क्रोध, उन्माद सहित विचरे ते पाप श्रमण कहेवाय. [८] जे साधु उग्र, पात्रादि वस्तुओनु पडिल्लेक्षण करवामां आळस
करे, रजोहरण, कायळ । इत्यादि गमे त्या फेकी दे, अने साग्रधान मनशी पडिल्लेक्षण करे नहि ते पाप श्रमण कहेवाय. [९]. जे साधु,
काई कथा वार्ता थरी होय तेमा ध्यान खेचावारी पडिल्लेहणामां प्रमाद करे, अने पोताना गुनने सदा सत्ताप उपजाये ते पाप श्रमण
कहेवाय. [१०].

१ मुळ पाठमां 'पाप कवल' शब्द छे दीक्षाकार तेनो अर्थ 'पाट् पुच्छन' एटले पा पुनयानु वत्त एम करे छे, एक दीक्षाकार
'पाप कवल' शब्दने वटले ते वपरायो उतायी' पातराने दाबवानु वत्त एमो अर्थ करे छे.

वहुमाई पमुहरी थडेलुळे अनिगहे । असंविभागी अविग्रहे पावसमणेचि वुच्चई ॥११॥ विवायंचड्डेई^१ अहम्मे
अत्तपत्तहा । वुगहे कलेहेरचे पावसमणेचि वुच्चई ॥१२॥ अयिरासणे कुकुईए जथ्यतथनिसीयई । आसणमिअ-
णउत्ते पावसमणेसि वुच्चई ॥१३॥ ससरख्खपाओ सुवई सेज्ज नपडिलेइई । सथारए अणाउत्ते पावसमणेसि वुच्चई
॥१४॥ दुइदही विगइओ आहारेई अभिखण । अरएय तत्रोक्कमे पावसमणेचि वुच्चई ॥१५॥ अथं तमियसूरमि
आहारेई अभिखण । चोईओ पडिचोइ पावसमणेचि वुच्चई ॥ १६ ॥

१. केटलीक प्रतामा 'उदेरेई' छे.

जे साधु मायाधी युक्त, वाचाल, अहकारी अने लोभी, [लालचु] होय, जे इन्द्रिय-निग्रह करी शक्तो न होय, जे संविभाग
राहित होय (एटल-आहार वगेरे अन्य साधुओनी साथे सरखे भागे वहेचीने खातो न होय), अते जे गुर्वादि साथे अमीति करे-ते
पाप श्रमण कहेवाय. [११]. जे साधु विवाद^१ करे, कळह करे, दुद्धिने भ्रल करे अने विपवाद तथा विग्रहमा अतुरक्त रहे
ते पाप श्रमण कहेवाय [१२], जे साधु अस्थिर-हालता आसनपर वैसे, फावे तेम चेव्या कर्यो करे, अने ज्या त्यां असावधपणे (प-
डिलेहण कर्यो विना) वैसे, ते पाप श्रमण कहेवाय. (१३). जे साधु [सचेत] रजशी भरेला पण सहित शय्यामां सूते, उपाशयने पुजे
नहि अने संथारानो उपयोग राखे नहि (पडिलेहण करे नहि), ते पाप श्रमण कहेवाय. [१४]. जे साधु द्रष्ट, दाहिं इत्यादि (विगय)
वस्तुओनो वारवार आहार करे, अने तप उपर प्रीति राखे नहि ते पाप श्रमण कहेवाय. २ (१५). जे साधु सुयस्वत पछीं आहार करे
अने गुरु (तेम न करवानी) शीखावण दे त्यारे गुरूने सामो शीखावण देवाने तत्पर थाय ते पाप श्रमण कहेवाय. [१६].

१. Who is a controversialist २. म्पटान माल मलीडा खायाथी काम जायुत थाय छे काम-विषयने शान्त कस्वा
तप एक उद्यमे औपभी रूप छे. तपशी गरीरने शोसवामा न आवे-विकारने शान्त कस्वामा न आये तो शिथळ साचवी शकातुं नथी.

આચરિય પરિવાઈ પરપાસંહ સેવણ । ગાળં ગણિણ દુરમુણ પવસમણેત્તિ વુઝાઈ ॥ ૧૭ ॥ સયમેહં પરિવજ્જ પરમેહં
 સિવાચરે । નિમિત્તેણ વવહરહ પાવસમણેત્તિ વુઝાઈ ॥૧૮॥ સણાડ પિટ્તેમેહ નેતુહ સામુદાણિય । ગિહિનિસેઝાચ-
 વાહેહ પાવસમણેત્તિ વુઝાઈ ॥૧૯॥ ય્યાસિપચ્ચકુસીલ સવુહે સુણીપવ રાણહિટ્થિમે । અયસિલોણ ત્રિસમેવગરાહિણ
 નમેહ્દહનેવ પરથ્થલોણ ॥૨૦॥ જેવજ્જણ ણસયાઓ દોસે સેસુવ્યાણ હોહ મુણીણમહે । અયંસિલોણ અમયવપુહણ આ-
 રાહણ દુહહઓ લોગભિણ તહાપર તિવેમિ ॥ ૨૧ ॥

● ॥ ઇતિ પાવસમણીય ઇયણ સત્તરસમ સમ્મત્ત ॥ ૧૭ ॥ ●

જે સાધુ પોતાના આચાર્યનો પરિભ્રમણ કરીને પરદર્શનની સેવા કરે, એને છ, છ માસે (વારવાર) નવા નવા ગચ્છમાં દાઢલ
 થાય, એવો દુરાચારી સાધુ પાપ શ્રમણ કહેવાય. [૧૭] જે સાધુ પોતાનું ઘર ત્યાગીને (દિશા લઈને) પારકે ઘેર કામ કરે, (અર્થાત
 વ્યવહારમા મચ્યો રહે), અને દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવાને નિમિત્ત પ્રકાશે (શુભાશુભ ચલિત્ય ભાસે) તે પાપ શ્રમણ કહેવાય. [૧૮]. જે
 સાધુ પાતાના સગાવહ લાને ત્યાથી આહાર લાવીને જમે અને યોગ્ય ભિક્ષા માગવાનું પસંદ ન કરે, એને ગ્રહસ્થને ત્યાં જઈને તેનાં
 (પલ્લાદિ) આસને વેસે તે પાપ શ્રમણ કહેવાય [૧૯] આપ પવ-કુર્મીલ (પવ મહાટતનો ભગ કરનાર) ધેપ ધારી સાધુઓ અન્ય
 મુનિવરોમા અમ ગણાયે, આ લોકમા તેઓ વિપરી માફક નિદાય છે, પરલોકે સિદ્ધિને પામતા નથી એને હમય ધ્રુપ ધાયછે.
 (૨૦). પણ જે સાધુ આ સર્વે દોષને વગેરે અને અન્ય મુનિવરોની સાથે રહીને સદાચારથી વર્તે, તે આ જગતમાં અમૃતની માફક
 પ્રાપ્તે, અને આ લોક તથા પરલોક સાધી શકે. [૨૧].

● ॥ સત્તરમુ અશ્રયન સદ્ગર્જ. ॥ ●

अध्ययन १८. संजय [राजर्षि संयत]

कपिलेनयरे राया उद्विन्न बलयाहणे । नामेणं संजएनाम मिगव्वं उवनिग्गए ॥ १ ॥ हयाणीएगयाणीए रहाणीए
तहेवय । पायंत्ताणीए महया सब्वओ परिवारिए ॥ २ ॥ भिएलुभित्ता हयगओ कपिल्लुज्जाणकेसरि । भीएसंतैमिए
ताथ तहेइरसमुल्लिए ॥ ३ ॥ अहकेसर भिउज्जाणे अणगारे तवोधणे । सझायाणसजुत्ते धम्मझाणझियायई ॥ ४ ॥
'अफोव' मडवमिझायईझवियांसवे । तस्सागएमिए पासं तहेइसे नराहिवे ॥ ५ ॥

● अध्ययन १८. ●

काम्पिल्य नगरमां चतुरंग सेना अने युद्धवाहननो धणी संजय नामे राजा राज्य करतो हनो. एक दिवस ते युगिया रमवाने
नीकळ्यो. [१]. इय२, द्याधी, रथ अने पायदळनो सयळो परियार तेना संगमां हतो. (२). काम्पिल्य नगरनी पडोशना केवरीनामे
उद्यानमां ते अश्वास्त धडने मुगोने क्षोभ उपजावतो हतो, अने युगियारसमां मूर्छित थडने त्रास पापेला मुगोने मारतो हतो. (३). ए
केवरी उद्यानमां एक तपोधन अणगार (सावु) स्वायाय अने धर्म-यानमां लीन थडने वेडो हतो. (४). जेणे सर्व आश्रम अहंयाडे
एवा मुनि श्रुतामंडपमा धर्म-यानमा वेठाडे, त्यां व्हीधेलो मुग न्हासी आवयो, पण राजाए तेने मारी नांळ्यो. [५].

१. Wat-Chariots' २. अश्व ३. Annihilating sinful inclinations ४. नागरवेल, द्राक्षवीगेरेना वेला
वृक्षोधी वींदायेला माडवा नीचे.

अहं आसगओ राया खिप्प मागम्मसो तहि । हए भिएओपासित्ता अणगार त्थपासई ॥६॥ अहराया तथ्यमंभतो
अणगारो मणहओ मएउमदपुन्नेण रसनिद्धेणघेतुणा । ७॥ आस विसज्जइत्ताण अणगारस्स सोनिवो । विणएण
वदए पाए भगव इथ्यमेवमे ॥८॥ अहमोणेणसोभगव अणगारेइणामसिए । रायाणं नपडिमतेइ तओराया मयहुओ
॥९॥ सजओ अहमरसीति भयव वाहराहिमे । कुधेतेएण अणगारे उहेज्ज नरकोडीओ ॥१०॥ अमओ पथिय्या
तुइ अमयदाया भवाहिय । अणिच्चेज्जिविलोगमि किहिसाए पसज्जसी ॥ ११ ॥

अन्धारद थयेलो राजा मइप समीपे उताबलो उताबलो आवीने जूए छे तो त्यां हुएलो मृग तथा मुनिश्री तेनी नजरे पड्या. (६).
ए जोइने राजा गभराटयां पडी गयो अने विचारवा लाग्यो के 'आ मुनिराजनो में घात करी नारह्यो होत ! हु केवो मदभागी अने
घातकी डुं कं मृगीया [शिकारसी] मदाय' बनी गयोडु. ' [७]. घोडेथी उत्तरीने राजा ते अणगार पासे आब्यो अने विनय पूर्वक
तेमना पगने वदन करीने कहैवा लाग्यो के " हे भगवान ! मारो अपराध क्षमा करो. " (८). ते साहु मुनिराज यमे ज्ञानमा
र्मन्य धारण करीने वेडा इता, तेषां तेमणे राजाने उत्तर आय्यो नहि; ते जोइने राजा भय-व्रान्त थइ गयो [९] राजा बोह्यो
" हे भगवान ! हु संजय डु. मारी सांवे आप वोलो अणगार पेताना कोणविनयी करोडो मनुष्यने बाळीने भस्म करी शकेडे. "
[१०]. ए लोभलीने मुनि बोह्यो, " हे राजा ! अभय रहे तु पण अन्यने अभयदान देता शील ! आ अनित्य जीव लोकमा
तु हिसामा आसक्त शामटे रहेछे ? [११].

१. Mad for the sport रसपदी.

જયાસદ્ધવં પરિજ્ઞાન ગંતઘ્વ મધસસતે । અણિચ્ચેર્જાવિલોગમિ કિંરજ્ઞમિં પસજ્ઞસી ॥૧૨॥ જીવિચ્ચંચેવરૂવંચ વિજ્ઞુ-
સપાયચંચલં । જથતં મુઙ્ગસીરાયં પેઢ્ઘથ નાવબુદ્ધસી ॥૧૩॥ દારાણિય સૂયાચેવ મિત્તાય તહ વંધયા । જિવંત મણ
જીવતિ મયંનાણુવ્વયંતિય ॥૧૪॥ નીહરંતિ મયપુત્તા પિયર પરમદુલ્લિખયા । પિયરોવિ તહા પુત્તે વંધુરાયં તવંચરે ॥૧૫॥
તએતેણજ્ઞિણદુચ્ચે દોરેય પરિલિખણે । કીલંતન્ને નરાયાય હટ્ટતુઠ મલકિયા ॥ ૧૬ ॥ તેણા વિજ કયકમ્મ સુહંવા
જહ્વાદુહં । કમ્મુણાતેણ સજુત્તો ગહ્ણહઓ પરમવ ॥૧૭॥

“હે રાજન ! આ આનિત્ય જેવા લોકકર્માથી સર્વ ત્યાગીને એક દિસ અવધ્ય ચાલ્યા જઈ ડે, તો પછી રાજ્ય મદ્દમાં આસન્નત
શામોટ રહે છે ? [૧૨]. “હે રાજા ! આયુષ્ય અને રુપ જેમા તું મોહ પામી રહોછે તે વીજલીના ચમકારા જેવા ચંચલડે; પરલોકના
લાભ અર્થ તારે શું કરતું જોડાયે તે તું સમજતો નથી (૨). “સ્ત્રી, પુત્ર, મિત્ર અને સર્ગાસંબંધી એ સર્વે માણસ જીવંતો હોય ત્યાં
છુધી તેની સેવા કરેછે, પણ તે મરી જાય ત્યારે તેની સાથે કોઈ જતું નથી. [૧૪]. “પિતા મરણ પામે ત્યારે પુત્રો પરમ દુઃખ સહિત
તેના શવને દૂર કરેછે, અને તેની રીતે બાધાપ પોતાના પુત્રો અને ભાદ્રાહુના શવને વેગલા કરેછે; મોટા હે રાજન ! તપ કર. (૧૫).
“હે રાજન ! મરી ગયેલા માણસે સંગ્રહ કરેલું ડ્રવ્ય અને સુરક્ષિત રાખલી સ્ત્રીઓને અન્ય પુરુષો હર્ષ અને આનંદથી ભોગવેડે, અને
તેના ઘરેણાગાઠાં પહેરીને મોજ માળેડે. (૧૬). “અને બરનાર માણસે જે શુભાશુભ કર્મ કર્યા હોય તે સાથે લઈને તેનો જીવ પરખવને
વિષે જાયડે. ” [૧૭].

૧. સંસારની અસ્થિરતા દૃઢ કરવા આ દ્રષ્ટાન્ત નાતરીયા વર્ગતું ટાકેલું છે. અથવા કેટલીક વિધવાઓ અનીતિને રસ્તે ચડેડે
અ સમજાવવાનો પણ આગ્ય છે.

सोज्जण तरससोघम्म अणगारस्सं अतिए । महया सवेग निचेयं समावन्नो नराहियो ॥ १८ ॥ संजओ चईओरंजो निखवतो जिणसासणे । गद्धभालिस्स भगवओ अणगारस्स अतिए ॥ १९ ॥ चिचारुपव्वइए खत्तिए परिभासई । जहाते दीसईरूव पसन्नते तहामणो ॥ २० ॥ किंनामे किंणेत्ते कस्सट्टाएवमाहणे । कहुपडिय रसीनुद्धे कह विणीएत्ति नुचई ॥ २१ ॥ संजओ नामनामेण तहा गोत्तेण गोयमो । गद्धभालो ममायसिया विज्जा चारण पारगा ॥ २२ ॥ क्रियि अकिरिय विणय अन्नाणच महामुणी । एएहिं चउहिंठाणेहिं मेयन्ने किंपभासइ ॥ २३ ॥

त्यार पत्री राजाए ते अणगार पासेमी धर्महु श्रण क्युं अने तेगी तेने पांसनी तिउ इन्ना उत्पन्न थइ अने ससार उपर वैराग्य उपज्यो. (१८). सजय राजाए पोतानु राज्य तजो दीयु अने गर्दभालि अणगाली मपर जिननासन अनुमार चारिउ धारण क्युं. [१०]. कौइ एक क्षत्रि जेण पोतानु राज्यपाद तजनीने प्रज्या ग्रहण करी इती तेने तेने (सजय राजनिने) पृउयु, आपनी यावहुति विकार रहित दीसे छे ते उपरथी धारी प्रकाय छे के आपनु मन पण विकार रहित होनु जोइये. [२०]. “ आपनु नाम शु ? आपनु मोन कयु ? आपने सावु शा मोटे थु पडु ? आचार्यादिरुनी सेमा श्री रीते करोओ ? अने आप विनीत [सावु] श्री रीते कहेवाथा ” ? (२१). ए साधकीने सजय राजनिने लेला, “ सजय मारु नमछे, गंतम मारु मोनछे, गर्दभालि मारा आचार्यछे अने तेओ विद्या-चारित्रमा पारगत छे. ” (२२) “ हे महामुनि ! तत्पथी अज्ञान मनुष्यो नीचेना चार स्थानक [वात]ना सपथभा भिख्या भाषण कोछे:- ? १. क्रियापाद, २. अक्रियापाद, ३. विनयवाद अने ४. आनराद ” (२३).

(१) क्रियापादी-आत्मानु अस्तित्व माननारा (२) अक्रियावादी-आत्मानु नास्तित्व माननारा. (३) विनयपादी-भक्ति मार्ग अथवा मति पुत्राने माननारा. (४) अज्ञानपादी-मात्र तपनेज प्राप्त्य आपनारा, ज्ञान-मुक्तिने मोटे उपयोगी नहीं एम माननारा. श्री सूत्र कृतांग सूत्रना प्रथम श्रुत स्वप्नना वारणा अ ययननी प्रथम गाथाया पण आ चार गातनु विवेचन छे.

इहपाउकरे बुद्धेनायए परिनिब्बुए । विज्जाचरण संपन्ने सच्चैसच्च परक्कमे॥ २४॥ पंडति मरएघारे जेनरा पावकारिणो ।
 दिव्वच्च गइ गइति चरित्ता धम्ममारुयि ॥ २५ ॥ माया बुइय मेयतु मुत्ता भासा निरुत्थिया । सज्जममाणोवि अह
 चसांमि इरिथामिय ॥ २६ ॥ सच्चैते वेइया मझ मिळिदिठ्ठो अणारिया । विज्जमाणे परेलोए सम्म जाणामि अप्पयं
 ॥ २७ ॥ अह मासी महापाणे जुइम वरिस सओवमे । जा सा पाली महापाली दिव्वा वरिस सओवमे ॥ २८ ॥

“तत्त्वना जाण, महाबुद्धिधान, मोक्षने पायेला, विद्या चरण सपन्न, सत्यवचन वादी अने सत्य पराक्रमी श्री महावीर
 यागवाने आ ममाणे भाग्युडे:-[२४]. “जे यदुल्लो पाप करेते ते घोर नरकमा पड़ेछे; पण भेओ पवित्र धर्म-मार्गने बिपे बिचरेते
 तेओ उत्तम दिव्य गतिने पायेछे. [२५]. “क्रिया, अक्रिया, विनय अने अज्ञान वादीओना एकपट-वचन असत्य अने निरर्थकछे;
 तेदला माटे तेओओनी असत्य प्ररूपणार्थी नियमिने हु सयम मार्गे मवर्तुं छुं. [२६]. “ए सर्वेवाद मिथ्या छे ए हुं जाणुं छु, परलोका
 (पुनर्जन्म) विद्यमान छे ए पण हुं जाणुं छु अने मारा आत्माने हुं ओळखु छु. [२७]. “पाचमा ब्रह्मलोकने बिपे महापाण विमाने
 हु महा बुधिन (तेजस्वी) देवता हतो; अने आ लोके शत्रु वर्पनां मनुष्य हृद कहैयाय छे तेथी हृदावस्थाने हु प्राप्त थयो हंतो.
 पण देवता संघीना शत्रु वर्प पाली^२ अने महापाली^३ जेवा नहुन लाया होय छे. [२८].

१. Conversant with the sacred lore and good conduct २. पल्योपम-चार गाड लावा प्हेला कुवामा
 वाळना गरीक दहहाओ भरी, अमुक मुहते एक एक दकडो साहजाना अति लाया रखतेने पल्योपम कहैवामा आवे छे. अर्थात्
 असंख्याता वर्ष आपणे कहीशु तो चालसे. संस्कृतमा पाली शब्दको अर्थ ‘हृद-सीमा’ थइ शकै छे. ३. सागरोपम-दश कोडा कोडी
 पल्योपमे एक सागरोपम यायैछे. जैन सूत्रोमा कहैलु काळनुं कोएक जाणवा जंजुंछे. आ सूत्रना उपा अध्ययनमा पूर्व ने लगतुं कोएक
 आपेल छे. अहि एक वीजुं कोएक आपीशु. अति सुक्ष्म काळने एक समय कहै छे. असंख्याता समये एक आवलिका थाय. एवी
 १६७७७२१६ आवलिकानुं एक मुहते. श्रीश सुहतेनो एक दिवस-अहोरात्रि ७०६६०००००००० वर्षे एक पूर्व थाय. एवा
 असंख्याता पूर्वे एरु पल्योपम याय. दश कोडा कोडी पल्योपमे एरु सागरोपमे एक अवसंखिणी अने
 वत्संखिणी थाय. ए अवसंखिणी वत्संखिणी मली एक काळ घक थाय. अनंता काळ चक्रे एक पुवगल परावर्त्त थाय. आ काळनुं=

સેતુએ બમલોયાઓ માનુસ ભવ માગઓ। અપ્પળોય થોસેંચ આડ જાળે જહા તહા॥ ૨૧॥ નાણાહ્નંચ છંદંચ પરિવ્જોજ્જ સજા । અણથ્યા જેય સ્વથ્યા હૃદયિજ્જા મણસચરે ॥ ૩૦ ॥ પઢિક્કમામિ પરિણાણ પરમેતેહિં વા પુણો । અહો ઉટ્ટિએ અહોરાય હૃદયિજ્જા તવ ચરે ॥ ૩૧ ॥ જવ મે પુટ્ટસી કાલે સમ્મ સુદ્ધેણ ચેયસા । તાહ પાઓ કરે તુદ્ધે ત નાણં જિણસાસણે ॥ ૩૨ ॥ કિરિયચ રોયએ ધોરે અકિરિય પરિવ્જાએ । ટિટ્ટિએ ટિટ્ટિ સવન્ને ધમ્મ ચરેસુદુચર ॥ ૩૩ ॥ એય પુન્ન પય સોજ્ઞા અય ધમ્મો વસોહિય । મરહોવિ મારહ વાસ તિચ્છા કામાહ પન્નહા ॥ ૩૪ ॥

“બ્રહ્મલેખકથી વર્ણને હુ મનુષ્ય પ્રવમા અબ્ધો મારુ તમજ અન્ય મનુષ્યોનું આયુષ્ય કેંલુ કે તે હુ રસાર જાણુહું. [૨૯.] “સાધુએ ક્રિયાવાદી (પરતીથી) ના નાના પ્રકારના મતનો પરિત્યાગ કર્યો જોડા અને મેન્ડ્રા તથા હિસાદિ અનર્થના મૂલ રપ કૃત્યોનો ત્યાગ કર્યો જોડા, આ જ્ઞાન અગીકાર કરીને સાધુએ સ. મ માંગે તે પ્રમાણે વિચરતું. [૩૦.] “ગ્રન્થોના શુભાશુભ (બેથી) પ્રશ્નના ઉત્તર આપવાથી અને મનાદિથી હુ નિવૃત્ત્યોં હુ (પરમનુય રહુ) અને રાત્રિ દિવસ ધર્મમા સાયરાન રહીને તપશ્ચર્યા રૂપ હુ. [૩૧.] “અને જ (આયુષ્યના જ્ઞાન) વિષે તમે હમણા મને શુદ્ધ મનથી પ્રશ્નુ છે તેનું જ્ઞાન શ્રી તીર્થકરે (તુદ્ધે) પ્રકટ કરેલું કે, અને તે જ્ઞાન જીન શાસનેને વિષે મ રહેલું [૩૨.] “હાલો પુરુષ આત્માના નસિતરને માને કે અને આત્માના અવિચરમાનપણાના વિધ્યારને માનતો નથી. સમ્યક્દર્શન સહિત સાધુ દુષ્કર ચારિત્ર ધર્મ પાઠે કે. [૩૩.] “પરમપરિત્ર (તપણ રહિત) જિનમાર્ગના સિદ્ધાન્ત જે સત્ય અને વિશુદ્ધતાથી યુગોપિત છે તેનું શ્રાવ કરીને ભરત [પહેલા] ચક્રવર્તી એ ભારત વર્ષનો અને સરુઠ કામ ભોગનો ત્યાગ કરીને દીક્ષા ગ્રહણ કરી હતી (૩૪)

=અમનો વર્ષથી પણ માપ થદ દાકતુ નથી આ વિષય વિગિપ પારિયાપિક છે. માટે ગુરુ ગમથી અધના લોક પ્રકાશ, પ્રથમ સર્ગ, ચતુર્થ કર્મ ગ્રંથ વીંગેરે પુસ્તકોથી વાકેફ થવું.

* અર્થાત-પઢિત પુરુષ જ્ઞાન સહિત ક્રિયાનો સ્વીકાર કરે છે અને અજ્ઞાન ક્રિયાનો પરિત્યાગ કરે છે; જિનમત આત્માના અસ્તિત્વનો અસ્વીકાર કરતો નથી પણ આત્માના અતિકાર્ય લક્ષણનો અસ્વીકાર કરે છે. ૨. પ્રથમ તીર્થકર શ્રીરિપબદેવ ભગવાનના તે પુત્ર હતા અને અયોન્યાર્માં રહેતા. ચક્રવર્તી—Universal monarch

समरोधि सागरं त भरह वास नराहियो । इस्सरिय केवलं हिच्चा दयाए परिनिव्वुओ ॥ ३५ ॥ च इत्ता भारहं वास चक्कवट्टी महिद्धिओ । पव्वज्जमझुगओ मधवंनाम महायसो ॥ ३६ ॥ सणकुमार मणुस्सिवो चक्कवट्टी महिद्धिओ । पुत्ता रूज्जे ठवेऊण सेविराया तव चरे ॥ ३७ ॥ चइत्ता भारह वास चक्कवट्टी महिद्धिओ । सतिसनि कोलोए पत्तो गड मणुत्तरं ॥ ३८ ॥ इस्सखागरायवसहो कुथुनाम नराहियो । विखाय कित्तिभयव पत्तो गड मणुत्तर ॥ ३९ ॥

मे रीजा चक्रतीए पण पोतानुं समुद्र पर्यंत पथरायेलुं भरतसेवनुं विस्तीर्ण राज्य तजी दीयु हतुं अने पोतानी सर्व अन ऐध्वर्यनो त्याग करीने सेयम (दया)थी मुक्तिने प्राप्त करी हती. (३५). भारत र्पनो त्याग करीने महारिद्रियान अने ^{अनुभवे} श्रीजा चक्रती राजाए दीक्षा ग्रहण करी हती. [३६]. महारिद्रियंत मनुष्येंद्र असनत कुमार नामे चोया [जय संपीने तपथर्या आदरी हती. [३७]. महा ऐध्वर्यना धणी गान्ति चक्रवर्ती [सोळमा तीर्थकर] जे हता ते भारत वर्पनो त्यांग करीने अनुर मुक्तिने प्राप्त यथा हता [३८]. " इस्साकु कुळने विपे उत्पन्न न ए नामे विख्यात कीर्त्तित्वान राजा (सत्तरमा तीर्थकर) उत्तम गतिने पाम्मा हता. [३९].

अजितनाथ भगवानना ते नाना भाई हता तेणे अयोध्यामा राज्य कर्तु हतुं. श्री अजितनाथ भगवाने तेने सारथी नगरीना राजा समुद्रविजयना ते पुत्र हता जेणे पोतानी पत्ति भद्रा साथे दिक्षा ग्रहण करी हती. १ अश्वसेनना ते पुत्र हता तेणे पोतानी पत्ति सहदेवी साथे दिक्षा ग्रहण करी हती, आ यथा जीवन चरितो

आपेयं छे अहि विम्भारना भगथी लीयां नथी.

सागरतचइचाण भरह नरवरीमरो । अरोय अरयंपचो पत्तोगइ मणुत्तरं॥१८०॥ चइचा भारहंवांसं चक्कवट्टी महिड्डिओ।
चइचाउत्तमेओ महापउमे तंंचरे ॥ १८१ ॥ एगळुच पसाहिचा महिमाणनिसूरिणो । हरिसेणो मणुरिसडो पत्तोगइ
मणुत्तर ॥१८२॥ अग्निओरायमहसेहि सुपरिच्चाई दमचरे । जयनामोजिणस्त्राय पत्तोगई मणुत्तर ॥१८३॥ दसन्नरज्ज
मुइयचइचाण मुणींचरे। दसन्नभदो निस्त्रतो सक्क सक्केण चोइओ ॥ १८४ ॥ नमिनेमेइ अप्पाण सक्क सक्केण चोइओ
। चइऊण गेहवइदेही सामन्ने पज्जवड्डिओ ॥१८५॥

“ भारत नरेश्वर अर [अदारमा तोर्थकर] सागरात पृथ्वी छाईने अने अरजपगु [शुद्धि] प्राप्त करीने मुक्तिए पहुँच्या हा।
[४०] “ भरतसेन छोडीने अने पोतानी सेना, रथ अने उत्तम काम भोगनो त्याग करीने अनवमा चक्रवर्ती महापद्म राजाए तप
आर्दयुं रहु. (४१). “ आखा जगतेने एक छत्र तळे लाव्यापछी अने पोताना वरीयोलु मान खंडन कर्यो पडी अदशमा चक्रवर्ती
हरिपेण राजा सिद्ध गतने प्राप्त थया होता. [४२]. “ जय^१ नामे अग्यारमा चक्रवर्तीए नी ११ सहस्र नृपना समुद्राय साये राजव
छाडीने समय लीयो अने जिनेक्त धर्म आचारीने मोक्ष गतिने पाव्यो. [४३]. “दशार्ण देशलु समुद्रिवांन राज्य तजीने २३दशार्णभद्र
राजाए साधु धर्म अंगीकार कर्यो हतो, अने साक्षात शक्र (दुन्द्र) नी मेरणायी तेणे दीक्षा लीधी होती. [४४]. “ त्रिदेव देशना नाम
राजा साक्षात शक्रनी मेरणाथी क्रोधादिक छाडीने अने गृहवास तजीने श्रमण थया होता [४५].^०

* संस्कृत टीक मा महापद्म अने हरिपेण राजाने अनुक्रमे आठमा अने नवमा चक्रवर्ती गण्याउे महापद्म त्रिपुत्रकुमारना मोडा
पाइ होता. हारेपेण, कापिल्य नगरीना राजा महाहरीना पुत्र होता. १. राजगही नगरीना राजा समुद्रविजयना ते पुत्र होता. २.
दशार्णभद्र राजा श्री महावीर भगवानना समकालीन होता. ३.मुळमा अनुक्रमआ प्रमाणेउे. पण प्रो. जेकोवीष्ट ४५ मी गाथाने ४६ मी
अने ४६ मीने ४५ मी एम उलटा सुळडी मुकेली छे.

करकंडुकालिंगेसु पंचालेसु यदुर्महे । नमीराया विदेहेसु गंधारसुयमगई ॥ ४६ ॥ एते नरिंद वसभा निखलंताजि
णसासणे । पुत्ते रज्जे ठवेऊण सामन्ने पज्जुवाठिया ॥ ४७ ॥ सोवीर राय वसभो चइत्ताण मुणीचरे । उदायणो
पव्वईओ पत्तोगइ मणुचर ॥ ४८ ॥ तेहव कासी राया सेओ सच्च परक्कमे । कामभोगे परिच्चज्जा पहणे कम्म महावण
॥ ४९ ॥ तेहव विजओ राया अणट्ठा किंचि पव्वए । रज्जातु गुण समिहं पयहितु महायसो ॥ ५० ॥ तेहवगं
तव किच्चा अवाखिन्नोण चेतसा । महव्वलो रायरिसी आदाय सिरसा सिरि ॥ ५१ ॥

“ १. करकंडू राजाए कालिंग देश, २. द्विमुख राजाए पांचाल देश, ३. नमि राजाए विदेह देश अने ४. नगगति (निर्गति) राजाए
गंधार देश छोड्या होता. [४६]. “ ए चारे २. दृषभ समान राजाओए जिनशासनने विपे शिक्षा लीधी, अने पोताना पुत्रने राज्य
सौपीने पोते श्रमण धर्माने विषे उपस्थित थया. [४७]. “ सोवीर देशना दृषभ समान उदायन राजाए राज्य छोडाने दीक्षा लीधी ;
अने प्रज्या ग्रहण करीने उत्तम गतिने प्राप्त थयो. [४८]. “ वळी जेवु सत्य पराक्रम प्रशंसनीय ठे एवा ५. काशीना राजा (नंदनजी)
ए काम भोग छोडीने कर्म रुपी महावमने रुपी नारुयु. (अर्थात्-अष्ट कर्म दूर करी) [४९]. “ वरी विजय नामे [वीजो वळदेव]
राजा ६. जेनी कुकीचिं सर्वथा नाश पार्मीछे. ते महायशस्वी राजाए पोतातु समृद्धिदान राज्य तजीने दीक्षा लीधी. (५०). “ वळी
७. महावल राजपिंपे सावधान (स्थिर) चिन्थी उग्र तप कर्तु अने पोताना शिरपर सयम रुपी लक्ष्मीने धारण करी. [५१].

१. ए चारे राजा प्रत्येक बुद्ध कहेयाय छे. २. सहन शीलता वीगेरे गुणोपा दृषभनी उपमा आपी छे ३. उदायन राजा पण
श्री महावीर भगवानना समकालीन होता. ४. ते राजा अग्नि शिक्षाना पुत्र अने सातमा वळदेव होता. ५. मो. ‘ जेकोवी ’ आने वदले
लखे छे के ‘ जेना सर्व पाप क्षय थया नथी. ’ पण दीक्षा वीगेरे जोतां ते समज फेर थयेळी जणायछे. ६. महावल राजा तेरसा तीर्थकर
श्री विमलनाथना समकालीन होता. ते हस्तीनापुरना राजा वळराजाना पुत्र होता.

‘કહં ધીરે અહેઝહિં ઉમ્મુત્તુચ્ચ મહિચોરે । एए विमेष मादाय सूरा ददु परक्कमा ॥ ५२ ॥ अचंचत नियाण खन्वमा सच्चामे
 भासिया वई । अतरिसु तारे तेगे तरिस्संति अणागया ॥ ५३ ॥ कह धीरे अहेઝહિં અત્તાણ પરિયાવસે । સદ્ધમ્મગ
 ત્રિણિમુઠ્ઠે સિદ્ધે હવદ્દ નિરુદ્ધ તિન્નેમિ ॥ ૫૪ ॥

❁ ॥ इति श्री सजयनाम झयणं अठारस सम्पत्त ॥ १८ ॥ ❁

“હ્યારે ઉપર રહેલ્યા [‘ભરતાવી’] પુરુષો દૃઢ પરાક્રમે ફરીને ઉચ્ચમ ગતિને પામ્યાછે, તો વઢી ધીર, પઢિત પુરુષોએ મુંઢી ક્રિયાए
 [‘મિથ્યાત્વે’] કરીને પૃથ્વી ઉપર ઉન્મત્તની પેઠે શા માટે રલ્લહવું જોદए ? (૫૨). “કર્મે રૂપી મઝને શુદ્ધ કરનાર સત્ય વચન મેં કબાઈ,
 તે વચને હું મનન કરવાથી અનેક જીવ [સંસાર સમુદ્રથી] તર્યાંઢે, અનેક નરેછે, અને ૩ નેક તરશે. (૫૩). “ ધીર પઢિત પુરુષોए
 કલ્પિત કારણોને લીધે (અર્થાત-ત્રિયાવાદ આદિ મિથ્યાત્વની અસત્ય મરુપણાને લીધે) શા માટે પોતાના આત્માને દુઃખમા નાલવો
 જોદए ? જે પુરુષ સર્વ સમય અને પ્રાયોથી મુક્ત થાયછે તે સિદ્ધગતિને પામેઢે.” [૫૪].

❁ अठारसु अभययन संपूर्ण. ❁

૧. ૬૪ મી ગાયાર્થી ૫? મી ગાથા સુધીમા જેટલા રાજાઓના નામ આવે છે તે તમામની કથા સંસ્કૃત હીકામાં આપેલી છે.
 પણ તે અહિં ઉતારી નથી. ૨. Free from all ties and sins.

અધ્યયન ૧૯. મૃગા પુત્રનું દૃષ્ટાન્ત.

સુગ્રીવે નયેરે રમે કાંણજાણ સોહિં । રાયા વલમહેનિ મિયા તસગમાહિસી ॥ ૧ ॥ તેણિ પુત્રો બલસિરી મિયા પુત્રેતિ વિરસૂ । અસ્માપિઝનઢઈંજુ જુવરાયાદમીસેરે ॥ ૨ ॥ નદણે સોડપાસાણ કીલણ સહઈશ્રીહિ દેવોદોગુંદગોચેવ નિચ્ચમુહય માણસો ॥ ૩ ॥ મણિરયણ કુટિમતલે પાસાયા લોયણેઠિઓ । આલોણુદ નગરસ ચઝકૂ તિયચ્ચારે ॥ ૪ ॥ અહતથ અહહૂતં પાસહ સમણ સજય । તવનિયમ સજમધર સીલહું ગુણ આગારં ॥ ૫ ॥

અધ્યયન ૧૯.

સુગ્રીવ નામે મનોહર નગર જે વન ઉપન અને વાગ વગીચાથી શોધી રહ્યું છે, ત્યાં વલમ્બદ્ર નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને મૃગાવતિ નામે પટરાણી હતી. [૧]. તેમને વલ શ્રી નામે પુત્ર હતો; લોકો તેને મૃગાપુત્રના નામથી ઓળખતા. તે હુવરાજ તેના માતાપિતાને અતિ પ્રિય હતો; અને તે (મહિષાસુર) ઇન્દ્રિયોને દપનાર યતિ પુરુષોનો સ્વામી (શિરોમણી) થયો. [૨]. તે મૃગાપુત્ર પોતાના નમ્દન મહેલમાં પોતાની સ્ત્રીઓ સંગથે 'દોગુંદક' દેવતાની માર્ફક ક્રીડા કરતો હતો; અને સદા દર્પિત મનથી ભોગ ભોગવતો હતો. [૩]. જેહું 'આગણુ' (પરસ) મણિ રત્નથી જડેલું છે તેવા મહેલના ઇશ્વરના વેડો વેડો મૃગાપુત્ર, શહેરના ચોક, હાટ અને રસ્તાનું અગલોકન કરતો હતો. [૪]. એક દિવસ ચોફને વિષે મૃગાપુત્રે એક સંયમ ધારી શ્રમણને જતો જોયો; તે સાધુ તપનો કરણ-દાર, સંયમનો પાલનદાર અને ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ કરનાર હતો; વહી તે સદગુણથી ભરેલો અને શીલાદિ ગુણોના મંડાર રૂપ હતો. [૫].

તેદેહૈંમિયાપતે દિટ્ટીએ અળમિસાદુ । કહિમન્નેરિસંહુ દિટ્ટ પુવં મણુપરા ॥૬॥ સાહુરસદરિસનેતરસ અઘવસાળ મિસોહળે । મોહરાયસ સતરસ જાઈ સરણ સમુપ્પન્ન ॥ ૭ ॥ દેવલોગ ચુઓસતો માણુસમવ માગઓ । સન્નિનાણ સમુપ્પન્ને જાહસરણ પુરાણ ॥ ૮ ॥ જાઈસરણે સમુપ્પન્ને મિયાપતે મહિટ્ટીણ । સરૈંપેરાણિય જાહ સામણચ પુરાકય ॥ ૯ ॥ વિસર્હિઅરજ્જતો રજ્જતોસજમમિય । અમાપિયરડવાગમ્મ ઇમવયણમબ્બત્તી ॥ ૧૦ ॥ સૂયાણિમેપચમહ્વચ-
યાણી નરણુસુદુલ્લ ચ તિરિલ્લજોણિસુ નિલ્લિચ્ચકામોમિ મહન્નવાઓ અણુજાણહપ્પુદ્ગાહસ્સામિ અમ્મો ॥ ૧૧ ॥

મૃગાપુત્ર તે મુનિની સામે સ્થિર દ્રષ્ટિથી જોઈ રહ્યો અને પશુ સ્વરૂપ (૧ પુરુષને) પોતે પૂર્વે મેં જ્યાં દીડું હતું તે જાદ કરવા લાગ્યો(૬); સાધુના દર્શને કરીને તેનું મન પવિત્ર થયું; શુભ ધ્યાનથી તેનો મોહ ઉપશમ્યો^૧ અને તેમાં તેને પોતાના પૂર્વે થવનું જાતિ સ્પર્ણ થયું. [૭]. તેને ‘જ્ઞાતિસ્પર્ણ ધર્માથી’ થયેલો દેવલોકથી ચર્ચીને મનુષ્યધર્મમાં આવ્યો હતો અને તેમાં સમ્યક જ્ઞાન ઉપજવાથી ‘થયેલો પૂર્વધર્મે જે ચારિત્ર પાટ્યું હતું તે તેને સાધરી આવ્યું. [૮-૯] ત્રિપણ ઉપરથી તેનું મન હતી ગયું અને તેને સયમને ત્રિણે રહિ ઉત્પન્ન થઈ, તેથી તે પોતાના માતાપિતા પાસે આગીને નીચે પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો ‘- [૧૦]. “પચ મહાગત મને સાધરી આવ્યા છે, વહી ન-રક અને તિર્યચ યોનિના દુઃખનું પળ મને ખાન થયું છે, મને આ સંસારસાગરમાં કામ યોગની લેશ માત્ર અપેક્ષા નથી; માંદે હે માતાપિતા’ મને દિક્ષા લેવાની આજ્ઞા આપો. [૧૧].

૧. મોહ ઉપશમવાથી તે મુન્નર્ત્ર પામ્યો છો. પ્રો. જેફરી તે માટે He was plunged in doubt. ૧ મન્નો ગાપરે છે. ૨ પૂર્વે મન્નોની વાતો યાદ આવે તે-સંગી પર્વોદ્દિર્માથી જે જીવ આવ્યા તેય તેનેજ આ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે. * આટલો ભાગ પ્રો. જેફરીએ પોતાના ભાષાન્તરમાં છોડી દીધો છે. આ અ ગયનની ૯૯ ગાથા છે તેને ૦૮ લીધી છે. સુમમતા સ્વાતર અહિં વને સાથે મેઢવી લીધી છે.

અમતાયમણેભોગા મુંત્તા વિસફલોવમા । પઙ્કાકડુચિવિવાગા અણુચઘ દુહાવહા ॥ ૧૨ ॥ ઇમં સરિર અણિચ્છા અસુઈ અસુઈસમ્ભવ । અસાસયા વાસમિળ દુલ્લલ્લકેસાણભાયર્ણ ॥ ૧૩ ॥ અસાસણસરીરમિ રહનોલભામિહં । પછાપુરાવચ-
દ્યવ્યે ફેળવુવ્યુય સનિભે ॥ ૧૪ ॥ માણુસત્તે અસારંમિ વાહિ રોગાણ આલણુ । જરામરણઘથમિ સ્વર્ણપિ નરમામિહં
॥ ૧૫ ॥ જમ્મદુલ્લ જરાદુલ્લ જરાદુલ્લ રોગાય મરણાણિય । અહો દુલ્લલ્લોહુ સંસારો જથ્થકિસતિ જતુણો ॥ ૧૬ ॥ ક્ષિત્તં
વથુ હિરણચ પુત્તદારંચ વંધવા । ચઢિત્તાણ ઇમં દેહ ગતવ્વ મવ્વસસમે ॥ ૧૭ ॥

“હે માતા! હે તાત! વિવ-ફલ સરલા ભોગ મેં ભોગવ્યા છે; તેના પરિણામ અતિ કઠરા છે, કારણ કે તે નિરતર દુઃખનાં દે-
નાર છે.” [૧૨]. “આ દેહ અનિત્ય છે, તે અપવિત્ર છે કારણ કે તે શુક્રશોણિતતું વેદેલું છે, વલી તેમા આત્માનો અશાશ્વત વાસ
છે, અને તે દુઃખ અને લેશનું ભાજન છે. [૧૩]. “આ અશાશ્વત શરીરમા મારું મન સંતોષ પામતું નથી; કારણ કે વેદેલું યા મોહું
પ શરીર નરમી છોડવું છે અને વલી તે પાળીના ફીળ અને પરપોટા સરલું છે.” [૧૪]. “વલી આં અસાર મનુષ્યપણું, વ્યાધિ અને
રોગનું ઘર, જે જરા અને મરણે કરીને ગ્રસ્ત છે; તેને લીધે મારું મન એક ક્ષણ માત્ર પણ સુખ પામતું નથી.” [૧૫]. “જન્મ દુઃખ
રૂપ છે, જરા દુઃખ રૂપ છે, રોગ અને મરણ પણ દુઃખ રૂપ છે; આહા! આ સસાર સર્વ દુઃખનું મૂલ છે અને તેનાં તર્કે જીવ કલેશ
પામે છે.” [૧૬]. “ક્ષેત્ર, ઘડ, સુવર્ણ, પુત્ર, સ્ત્રી, માદ્રમાંહ, સર્વેને તજીને, આ દેહ છોડીને મારે એક દિવસ અવશ્ય ચાલી નીકલ્લુંપડશે.” [૧૭]

- ૧. They entail continuous suffering ૨. માસ સ્થીર વીગેરે અચૂર્ણપય પદાર્થો. ૩. Transitory ie-
sidence [of the soul] ૪. “જેવો પાળીનો પરપોટો, તેવો દેહ ધરસો સેવો.” “આયુષ્ય તે તો જલ્લના તરંગ.”
૫. નો-નેકોથી આ મોટે નીચે મુજબ શદ્ધો વાપરે છે. “And this vain human life, an abode of illness and dis-
ease which is swallowed up by old age and death, does not please me even for a moment.”

જહા કિંપાગફલાણં પરિણામો ન સુદરો । एवंभुत्ताण भोगाणं परिणामो न सुदरो ॥ ૧૮ ॥ અદ્વાણજો મહંતંતુ અપ્પાહિજો પવજ્જહ । गङ्गुतोसेदुर्होइ छुहातएहाहि पीडिओ ॥ ૧૯ ॥ એવ યમ્મ અકાઝણ જો ગછહ પરમવ । गछतोसे दुहीहोइ वाहीरोगेहि पीडिओ ॥ ૨૦ ॥ અદ્વાણજો મહતતુ સપાહેજો પવજ્જહ । गछतोसे सुही होइ छुहातएहावि वज्जिओ ॥ ૨૧ ॥ એવ ધમ્મપિકાઝણ જોગછહ પરમવ । गछतोसे सुहीहोइ अप्पकम्मे अवयेणे ॥ ૨૨ ॥ જહામેહે પલિત્તમિ તસ્સગેહસ્સ જોપહુ । सारभडाइ नीणेइ असार अवरइइ ॥ ૨૩ ॥ એવલોએ પલિત્તમિ જરાએ મરણેણય । अप्पाण तारइस्सामि तुद्देहि अणुमन्निओ ॥ ૨૪ ॥

“એમ કિમ્પારુ ફઝતું પરિણામ સારુ નથી, તેવીજ રીતે ભોગેલ્યા ભોગતુ પરિણામ પણ સારુ આવતુ નથી. (૧૮). “એમ મનુષ્ય સાર્થે ભાથુ લીધા સિવાય (સમલ રશિ) લાગી મુસાફરી નીકળે છે, તે માર્ગમા ક્ષુધા અને તૃપાથી પિડાય છે અને દુઃખી થાય છે (૧૯). “તેવીજ રીતે જે મનુષ્ય ધર્મ કર્યા સિવાય પરમતને ત્રિપે જાય છે તે માર્ગમા વ્યાધિ અને રોગથી પિડાય છે અને દુઃખી થાય છે. (૨૦). “પણ જે મનુષ્ય ભાથુ સાર્થે લઇને (સમલ સહિત) લાગી મુસાફરી નીકળે, તે માર્ગમા ક્ષુધા અને તૃપાથી પિડાય છે અને સુખી થાય છે. (૨૧). “તેવીજ રીતે જે મનુષ્ય ધર્મ કરીને પરલોકને ત્રિપે જાય છે, તે જીવ માર્ગમા પાપકર્મ અને વેદનાથી પિડાતો નથી અને સુખી થાય છે. (૨૨). “કોઈ ઘરમા આગ લાગી હોય ત્યારે જેમ ઘરખી સાર (કીમતી) વસ્તુઓ વઘાર કાઢી લે છે, અને અમાર વસ્તુઓને યજ્ઞની ત્યાં પડી રહેવા દે છે, તેમ આ સંસારને જરા અને પરણરૂપી અગ્નિ લાગેલા છે તો આપનો આદેશ (આજ્ઞા) લઇને હુ મારા આત્માને તેમાથી તારવા રચ્છુકું. [૨૩-૨૪].

૧. દેવાવમા સુદર અને આકર્ષક સ્વાતાં મીડુ લોગે પણ પરિણામે ફેર સ્પ થતુ એક જાતનુ ફેરી ફઝ, Cucumis Colocynthus

ત વિંતમ્માપિયરો સામન્નં પુત્તદુચ્ચર । ગુણાન્તુ સહસ્સાઈં ધોરેયવ્વાઈં ભિલ્લૂનો ॥ ૨૫ ॥ સમયા સવ્વમૂલસુ સતુમિત્તે સુવાજ્જો । પાણાહવાય વિરહ જાવજિવ્વાણ દુક્કર ॥ ૨૬ ॥ નિચ્ચકાલપ્પમત્તેણ મુસાવાયવિવજ્જણ । માસિય્વં હિયં સચ્ચ નિંચ્ચાઓતેણ દુક્કર ॥ ૨૭ ॥ દત્તસોહણમાહસ્સ અદત્તસ્સ વિવજ્જણં । અણવજ્જે સણિજ્જસ્સ ગિવ્હણા અવિદુક્કર ॥ ૨૮ ॥ વિરહં અવમચ્ચેરસ્સ કામભોગ રસન્નુણા । ઉગં મહ્વયં ચમ ધોરેયવ્વં સુદુક્કર ॥ ૨૯ ॥ ધણંધન્નપેસવમ્મોસુ પરિગંહં વિવજ્જણા । સવ્વારંભ પરિચ્ચાઓ નિમ્મમત્ત સુદુક્કર ॥ ૩૦ ॥

ए साभलीने तेनां मातापिता कहे छे, “हे पुत्र ! चरित्र (साधु-धर्म) पाळतु दोहिलु छे; साधुभां हमारो सदगुणो होस जोइए” [२५]. “सर्व जीव, पछी ते शत्रु होय के मित्र तेना उपर समता भाव राखवो, अने जिंदगी पर्यंत प्राणी मात्रने अशता लपजाव-वांगी दूर रहैतु, ए दुष्कर धर्म छे. [२६]. “कदि प्रमाद पणे प्रपवाद बोलतु नहि, अने सदा सावधान रहीने सर्प जीवने हितकर सत्य बोलतु ए दुष्कर धर्म छे. [२७]. “दांत साफ करवानी सन्धी सुदार्ति पण बदत्ता दान कदि लेतु नहि, अने मात्र सूइता २आ-हार पार्णीज न्दोरवा ए दुष्कर धर्म छे. [२८]. “काम भोगनो रस जाण्या पछी भोग बिलासयो दूर रहैतु, अने ब्रह्मचर्यनुं उग्र म शत्रवत पाळतु ए दुष्कर धर्म छे. (२९). “घन, धान्य अने दास दासिनो परिग्रह वर्जवो, सर्व आरम्भ छोडी देगो, अने ममत्वनो त्याग करवो, ए दुष्कर धर्म छे.” (३०).

૧. A monk must possess thousands of virtues ૨. Free from faults.

ચઢધિહેત્રિ આહારે રાદ્ ભોયણ વજ્જણા । સનિહીસંચઓચેવ વજ્જેયવ્યો સુદુક્કરો ॥ ૩૧ ॥ છુહાતળ્હાયસીઁણ્હ વસમસગ
ધેયણા । અઘ્ઘોસા દુલ્લસેજ્જાય તળ્હાસા જહ્મભેવય ॥ ૩૨ ॥ તાલણા તજ્જણા કેવ' વહવથ પરિસહા । દુલ્લં
ભિલ્લ્લાયરિયા જાયણાય અલાભયા ॥ ૩૩ ॥ કાવોયા જાદ્માત્રિચિં કેસલોઓયદારણો । દુલ્લવ વમવ્યયઘોર ધોરેઓ
અમહરુણો ॥ ૩૪ ॥ સુહોદ્ધઓ તુમપુત્તા સુલુમાલો સુમુઙ્ગિઓ । નહુસી પમ્ભૂતમપુત્તા સામન્ન મણુપાલિયા ॥ ૩૫ ॥
જાવજીવ મવિરસામો ગુણાણતુ મહસ્રો । ગુરુઓ લોહમારુલ્લ જોપુત્તોહોદ્ધ દુલ્લહો ॥ ૩૬ ॥

“ ચારમાંથી એકે પ્રકારનો આહાર રાત્રિએ કરવો નહિ, અને આગલ ઉપર ગ્રહો' એમ ધારીને (ધૃતાદિ) વસ્તુઓનો
સંગ્રહ કરી રાખવો નહિ, એ દુરુત્તર ધર્મ છે' [૩૧]. “હુયા, તૃપા, ટાઢ, તડકો, ઢાસ મન્નપાવિની વેદના, દુર્યચન, દુઃસ્વપ્ન રહેવાન
તૃણ-સ્પર્શ, શરીર-મલ, ચંપેટાદિકનો પ્રહાર, ભય, માર વધમથન ભિષાચર્યા, અભાગ-ચાચના આદિ પરિસહ વેઠવાં એ અતિ દુષ્કર
છે. [૩૨-૩૩]. “હે પુત્ર ! સાધુ ધર્મ કપોત^૨ પક્ષીની પેઠે સુશ્રુતો આહાર વ્હોરયાનો છે; કેશનો લોચ કરવો એ પણ અતિ દુઃસ્વ
દાયક છે; અને ઘોર વ્રહ્મચર્ય નત પાલર્થુ એ મહાત્મા પુરુષોને પણ દોહિલું લાગે. [૩૪]. “હે પુત્ર ! તુ સુલ્લમાં ડહ્યોલે, મુકુમાર
છે, તને [નાદ ધોઈને] સ્વચ્છ રહેવાની દેવછે; થેટા ! તારોથી સાધુ-ધર્મ પાલી શકાશે નહિ, [૩૫]. “હે પુત્ર ! જિંદગી પર્યંત વિશ્રામ
વિના લોહની પેઠે ચારિત્રનો મહાભાર વહેવો એ અતિ કઠિન છે, [૩૬].

^૧ અન્ન, પાણી, મેવો અને સુલ્લવાસ. ૨. ગાયાઓ ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ માં પચ મહાત્ત અને છઠામાં રાત્રિ ધોજન
ત્યાગેતુ વિવેચન છે. ૩. કબૂતર Pigeons. આ પક્ષીઓ ધયર્થો હપેશા સાવવેત રહેછે અને લાથા પછી પાસે કાદ રાલતા નથી.
અર્થ આહાર વ્હોરતાં ઢોપોથી દરવાનો યાચાર્ય છે. ૪. ચારિત્ર કઠિન છે અને ચારિત્ર લીધા વાદ જિંદગી મુષીજ તે નિભાવતુ પડે છે
માટે વિશેષ કઠિન છે.

આગાસે ગંગસોડધ્વ પડિસો ઓધ્વદુત્તરો । વાહાહિ સાગરોચેવ તરિય્થ્યો ગુણોદહી ॥ ૩૭ ॥ ઘાલ્યા કવલેચેવ નિરસાણુ ઉસંજમે । અસિધાગમણ ચેવ દુક્કરં ચરિઓતવો ॥ ૩૮ ॥ અહીંવેગં તવિટ્ટીણ ચરિત્તે પુચ્છુદુચ્છે । જવાલોહમયાંચેવ ચાવેય્વ્યા સુદુક્કર ॥ ૩૯ ॥ જહા અગિસિહાદિચા પાઠહોદ સુદુક્કરં । તહા દુક્કર કરેડજે તારુણે સમણત્તણં ॥ ૪૦ ॥ જહાદુલ્લભરેડજે હોદવાયરસ કોથલો । તહાદુલ્લભકરેડજે કીંવેણ સમણત્તણં ॥ ૪૧ ॥ જહા તુલાણતોલેડ દુક્કર મદરોગિરી । તહાનિહુયં નિસ્સક દુક્કર સમણત્તણ ॥ ૪૨ ॥

“આકાશ-ગંગા” પાર ઉતરયો, સામા પ્રવાહે તરવું અથવા તો મુજાના વલ્ચી સમુદ્ર તરી જવો એ જેટલું દોહિલું છે, તેટલું જ ગુણોના સમુદ્રરૂપ ચારિત્ર સમુદ્ર તરી જશું કામ દોહિલું છે. [૩૭]. “સંયમ વેઠુના કોઢિયા જેવો નિસ્વાદ છે, અને તપ કરવું એ લાંઠાની ધાર ઉપર ચાલવા જેવું દુષ્કર છે. [૩૮]. “હે પુત્ર! સર્પની માફક એકાગ્ર દૃષ્ટિથી, સદા સાધુમાર્ગે (મોક્ષ-માર્ગે) ચિ ચરવું અતિ દુષ્કર છે, અને તે કામ લોહાના ચળા ચાવવા જેવું કઠિન છે. [૩૯]. “હે પુત્ર! જેમ અમ્મિની વલ્ચતી શિલાનું પાન કરવું દુષ્કર છે, તેમ તરુણાવસ્થામાં સાધુ-ધર્મ પાલવો દુષ્કર છે. [૪૦]. “જેમ વાપરાવતિ (હવાથી) કોયલો ભરવો દોહિલો છે, તેમ કાપર પુરુષને સાધુ-ધર્મ પાલવો દોહિલો છે. [૪૧]. “જેમ મેરુ પર્વતને ત્રાજવામાં તોલ્યો મુશ્કેલ છે, તેમ નિશ્ચલ અને નિશ્ચ મન-થી સાધુ-ધર્મ પાલવો મુશ્કેલ છે. [૪૨].

૧. શ્રી હુલ હેમંત પર્વત ઉપરથી પડતી ગંગા નદીને આકાશ ગંગા કહે છે. ૨. આ માટે પ્રો. જેક્સોની નીચેના શબ્દો વાપરે છે. Self control is untasteful like a mouthful of sand, and to practise penance is as difficult as to walk on the edge of a sword- ૩. વીના જાનવરોની પંડે સર્પે પોતાની આંખો વંચ કરતા નથી. તેની એકાગ્ર દૃષ્ટિની અહિં ઉપમાં આપી છે.

જહામુયાહિ તરિડજે દુકૂર રયાયરો । તહા અણવસતેળં દુકૂર દમસાયરો ॥ ૪૩ ॥ મુઝમાણુસામોઘ પંચલલલ્લ-
 ણણતુમ । મુતમોગી તઓ જાયા પછાધમ્મચરિસસિ ॥ ૪૪ ॥ સોવિત્તમાપિયરો ઇવમેયજહાફુડ । ઇહલોણ નિબ્બિવાસસ્સ
 નથિય કિંચિવિદુકૂર ॥ ૪૫ ॥ મારીર માણસાચેવ વેયણાઓ અણતસો । મણસોઢાઓ મીમાઓ અસાઈ દુલ્લ મયાણિય
 ॥ ૪૬ ॥ જરામરણકતારે ચાડતે ભયાગરે । મણસોઢાણિ મીમાણિ મરણાણિય ॥ ૪૭ ॥ જહાઈહ અગર્ણાડણહો
 ઇત્તેણત ગુણોત્તહિ । નરણસુવેયણાડણહા અસાયા વેડયામણ ॥ ૪૮ ॥

“જેમ મુજાણ કરાવે રત્નાકર તરવો દોહિલો છે, તેમ જેનું ચિત્ત વિષયથી શાન્ત થયું નથી, તેને (ઇન્દ્રીય દમવા રૂપ) ચારિત્ર-
 સાગર તરવો દોહિલા છે. [૪૩]. “હે પુત્ર! મનુષ્યનાં પચ્ચલ્લણા (શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શ) ભોગ ભોગર; અને ઇ ભોગ ભો-
 ગવ્યા પછી ધર્મ આડરજે.” [૪૪]. ઇ સામઘીને કુમાર કહે છે, “હે માતાપિતા! આપ કહોછો તે વડું તરુ છે, પણ જે મનુષ્યને આ
 લોકનાં સુદ્ધા નથી તેને કાઠ પણ દોહિલું નથી. [૪૫]. “જરીર અને મન લંઘીની મહાવેદનાઓ મેં અનત પ્રકારે ભોગવી છે, અને
 મહારોદ્ર દુઃખ અને ભય વારંવાર સલા છે. (૪૬). “જરા-મરણના થયના આગર રૂપી અટ્ટીને વિષે ઈચતુર્ગતિ (દેવ, મનુષ્ય,
 તિર્યંચ અને નારકી) રૂપે ઈ સસારમાં જન્મ-મરણના મહા ભયાનક દુઃખ મેં સલા છે. [૪૭]. “આ મનુષ્ય લોકને વિષે અગ્નિ
 જેટલો ડળ છે, તેનાં કરતાં નરકનો અગ્નિ અનતગણો વધારે ડળ છે; અને ઇ ડળતાની વેદના પણ મેં સહન કરેલી (અનુ-
 ભવેલી) છે. [૪૮].

૧. The ocean of restraint ૨, મૂલપાઠમાં થયાગરે શબ્દ છે. A mine of dangers. ૩ મા. જેકોવીણ
 પોતાના માપાનતરમાં આટલું મૂઠી વીધું છે, પણ મૂલપાઠમાં ચાડતે શબ્દ છે.

જહાઈહં દમ્સીયં દ્વિતોનંતરુણોતહિં । નરણસુવેયણાસીયા અરસાયા વેદ્યામણ ॥ ૪૯ ॥ કંદતોકંદુકુંભીસુ ઉદ્ધુપાઓ
 અહોસિરો । હુયામણે જલતંમિ પક્કુ પુવ્વોઘનંતસો ॥ ૫૦ ॥ મહાદવગિગસંકાસે મરંભિવદ્ રવાલુણ ।
 વલ્લંત્ર વાલુયાણ્ય દદ્ધુપુવ્વો અણતસો ॥ ૫૧ ॥ રસતોકંદુકુંભીસુ ઉદ્ધંબો અવંધવો । કરવત્તકવચયાઈહિ
 છિન્નપુવ્વો અણંતસો ॥ ૫૨ ॥ અદ્ધતિલ્લ કટકાઈને તુંગેસિવલિપાયવે । સ્વેવિયં પાસવેદ્ધેણં
 કટ્ટેકટ્ટાહિં દુક્કર ॥ ૫૩ ॥ મહાજંતેસુ ઉચ્છુત્ત આરસંતો સુમેરવં । પીલિઓમિ સવકમ્મેહિ પાવકમ્મો અણંતસો
 ॥ ૫૪ ॥

“ આ મનુષ્ય લોકને વિષે જેટલી ટાઢ છે, તેના કરતા નરકને વિષે અનંતગણી વધારે ટાઢ છે; અને એ ટાઢની અશાતા મેં
 મોનવેલી છે. (૪૯). “ ઉર્ધ્વપાદ અને અયોશિરે (હંચા પા અને નીચા મસ્તકે) પ્રજ્વલિત અગ્નિ ઉપર આત્મક કરતો અનંતવાર હુ
 કદામાં ઇંજાયો છું. ^૧ [૫૦]. “ વન્નવાલુકાર અને કદમ્બવાલુકા ^૩ નદીઓની મઠા દવાગ્નિ સરસી ગરમ રેતીમા હુ અનંતવાર દગ્ધ
 થયો છું. [૫૧]. “ ઠકલતા ચરુ ઉપર ઉધે મસ્તકે લટકીને હાથ પોકાર કરતો અને ખાઈ ખાડુની સહાયતા રહિત, નાના મોઢા ક-
 સ્વતો વતી હું અનંતવાર ડિન્ન ભિન્ન થયો છું. (૫૨). “ અતિ તિક્ષ્ણ કાઠાવાલા શાલ્મલી નામે હંચા દ્વક્ષની ઢાંકે પાશ-નદ્ધ યદને
 અને ખામ તેમ જોલાં લાઈને મેં મહા જેટનાઓ યોગવેલી છે. (૫૩). “ હું ધોર પાણી, પોતાના પાપ કર્મને લીધે, શેરડીની પેઢે મહા
 યત્રમા મયાનક આત્મક કરતો અનંતવાર પીલયો છું [૫૪].

૧. Roasted. ૨-૩. નરકની જે નદીઓનાં નામ છે.

કુર્વત્કોલ્લમુણર્હિ સામેર્હિ સંવલેહિય । પાર્ડિઓ ફાલિઓહિન્નો વિર્ફુરંતો અણેગસો ॥ ૫૫ ॥ અસીર્હિ અયસિવન્નાર્હિ મહેર્હિ પટ્ટિસેહિય । હિન્નોભિન્નો વિભિલોય ઉઝન્નો પાવરુમ્મુણા ॥ ૫૬ ॥ અવસો લોહરહેજુતો જલતે સમિલાજુણ્ નોહ્ઓતોત્તજોત્તેર્હિ રોક્કોવા જહ્પાહિઓ ॥ ૫૭ ॥ હુયાસણે જલતમિ ચિયાસુ મહિસોવિવ । વહોપઘોયઅવસો પાવ-
કર્મ્મેર્હિ પાવિઓ ॥ ૫૮ ॥

“શ્યામ અને સંવલ નામે પરમાર્થાર્થિક (અતિ અધમ) દેવતાઓંપ મુઅર અને કુતરા જેવા (ચિત્તાલ) મ્હોઢાથી મને અનેકાર પુકાર કરતો ધરતી ઉપર પછાડ્યો છે, ફાલ્યો છે, હેયો છે, (શ્વાન અને સૂરને લખાવ્યો છે) અને હિન્ન ભિન્ન કરી નાલ્યો છે. [૫૫].* “મારા પાપ કર્મને લીધે જ્યારે હું નરકમાં ઉત્પન્ન થયો હતો ત્યારે લડા, લજર, ઘરછી અને ભાન્નાથી હું હેઠાનો હતો, મેઢાયો હતો અને હિન્ન ભિન્ન થયો હતો [૫૬]. “લાલચોલ તપાવેલા અને રઠવણથી મરેલા લોહરથે મને વઝાત્કારથી નેકવાર બોઢવામાં આવ્યો છે, અને ચર્મ ગ્રથ (જોતર) થી વર્ધીને પરોળાવતિ હાકામાં આવ્યો છે અને રોક્ક પશુની માફક મને માર મારી નીચો પાઢવામાં આવ્યો છે. [૫૭]. દેવતા (પરમાર્થાર્થી) પ ઉત્પન્ન કરેલી અશ્વિની જાગવલ્યપંતે (સઠગંતી) ચિંતામાં (દેખના) પાઢાની પેઢે મને પરાણે નાંલવામાં અને ગાલવામાં-સેકવામાં આવ્યો છે, મારાં પાપ કર્મને લડને આવી વેદના મેં સહન કરી છે ॥ [૫૮].

* આ ગાથાતુ ખાયાન્તર મો જેકોર્વી નીચે પ્રમાણે કરે છે :— “કાઝા અને કાપરા ગળી કુતરાઓંપ મને અનેકવાર પગાડ્યો છે, હિન્ન ભિન્ન કર્યો છે અને હાપ પુકાર કરતો ફાઢી તોઢી નામ્યો છે.” ? મો જેકોર્વી આ ખાગનો In alone-
ment for my sins ‘મારા પાપ કર્મના નિરાશન અર્થે’ થયો કર્યો છે. વળ મૂલપાઠપા “પાવકર્મ્મેર્હિ પાવિઓ” શબ્દો છે, જેનો અર્થ “પ વેદના પાપ કર્મ કરી પામ્યો” એમ થાય છે.

बलासंदास तुडेहिं लोहतुडेहिं पखिबहिं । विलुत्तो विलवतोह डकगिडेहिणंतसो ॥ ५९ ॥ तएहा किलंतो धावंतो
 पत्तोवेयरणीनइ । जलपहिति, निततो सुरधाराहिं विवाईओ ॥ ६० ॥ उण्हाभित्तो सपत्तो, असिपत्त महावणं ।
 असिपत्तेहि पडतेहि छिन्नपुव्यो अणंतसो ॥ ६१ ॥ मुग्गेहिं मुसंड्डीहिं सुलेहिं मुसलेहिय । गया सभगगत्तेहिं
 पत्तुदुल्ल अणंतसो ॥ ६२ ॥ सुरेहिं तिल्लवधारेहिं छुरियाहिं कप्पणांहेय । कप्पिओ फालिओछिन्नो उक्कत्तोय
 अणेगसो ॥ ६३ ॥ पामेहिं कुडजालेहिं मिओवा अवसो अहं । वाहिउ वडरुद्धोय बहुसोचेव विवाईओ ॥ ६४ ॥

"साइसी (चीमटा) जेवी जेनी वजनी चाच छे एवा पक्षीओए अने ढंरु-युद्ध (पिशाच जेवां गीथ) पक्षीए मने बलात्कारथी
 अनंतीवार फाड्यो छे. [५९]. "तुपाथी व्याकुल थइने, पाणी पीवाना इरादाथी हु वैतरणी नदी तरफ दोडीं जतो, पण त्या छरी
 सरसी पाणीनी आधारथी हु अनेकवार भेदाहे पड्यो छे. [६०]. "तापनी पिडायी. (विश्रांति लेवने) हु वनमां जतो, पण त्यां
 वृक्षना पादडा खुइग सरला हतां; ए खइग जेवा पातराना पडनाथी हु अनंतीमार छेदाग्रो भेदाग्रो छे. [६१]: "मुग्दल, छरा,
 निशुल अने गदाना महरथी मारां अंग-उपाग भाग्या छे अने अनंतीमार मनेनी अनहद वेडनां भागी छे. [६२]. "तिसण
 धारवाला अह्वा, छरी अने कातर वति हु अने कजार चींगयो छे, कपायो छे, कोतरागे तु अने मारा शरीर उपरनी चापडी कापवामां
 आवी छे. [६३]. "मृगली तरीके (पशु-योनिमां) हु धळारकारथी पाश अने जाळमा वारंवार पकडायो छे, वंधायो छे, पिडायो
 छे अने मरायो छे. [६४].

नरकमां कोइ जातना पक्षीओ के जानवो हाता नथी परन्तु परमाश्रमीओ विक्रय करीरथी जुदा जुदा रूप लुइ, नारकीना
 जीवोने तेना पापनी विशा करे छे. २. ए नदीनां पाणीमां Caustic Acid मिश्र होय छे जे मसिने बाली नखे छे.

ગલેહિં મગજાલેહિં મહુવા અવસેઅહં । ઉછિઓ ફાલિઓ ગહિઓ મારિઓય અણંતમો ॥ ૬૫ ॥ વિદંસપહિં જાલેહિં
 લિપ્પાહિંસડોવિવ । મહિઓલ્લગોયવધોય મારિઓયઅણતસો ॥ ૬૬ ॥ “ફુદાડ ફરસમાડેહિં” યદૃદૃહિં ટમોડવ-
 કુદિઓ ફાલિઓ છિન્નો તગ્ધિઓય અણતસો ॥ ૬૭ ॥ “ચવેડ મુઢિમાડેહિં કુમોરેહિં અયપિમ । તાડિઓ કુદિઓ
 ભિન્નો ચુલ્નિઓય અણંતસો ॥ ૬૮ ॥ તત્તાઇતવલોહાઇ તઓયાઇ સીસગાણિય । પાડુ કલકલતાઇ આરસંતોસમેચ
 ॥ ૬૯ ॥” તુહપિયાઇ મસાઇ, સ્વડાઇ માલમાણિય । સ્વાવિડમિ સમસાઇ અગિવન્નાઇગસા ॥ ૭૦ ॥

“મચ્છે તરીકે હું અનેકવારે મૂલ્યી પુકડાયો છું, જાલમા સપડાયો છે, મારી ચામડી, જ્વારગામા, આત્રી છે, અને મારા ડકડે
 ડકડા, કરવામાં આવ્યા છે. [૬૬].” પક્ષી તરીકે હું અનતીવાર, સીંચાણ (વાજ) પક્ષીથી પુકડાયા છું, જાલમા ફસાયો છે, અને
 વજ્રલેપમાં સપડાયો છું અને પ્રાયો છું. [૬૬]. “દસ તરીકે (વર્નસ્પતિ કાપળ) કુદાડ અને ફરસી આદિ દરિયારથી સૂતારને
 હાથે હું અનેકવારે છેડાયો છું, કરવત વાવિ જ્વારાયો છે અને મારી ત્વચા (છાલ) જ્વારાવામાં ઘૂસી છે. [૬૭].” તોફાન તરીકે, હું
 અનતીવાર રજુહારને હાથે કુટાયો છું, કપાયો છે, ચીરાયો છે, અને જર્ણ થયો છે. [૬૮]. “નાંદુ, જાફ, કચીર અને સીસાના
 ધમધમતાં અને ડકલતા રસ અતિ. [કન્દ સાથે મને અનતીવાર, પરાણે પાગમા આવ્યા છે [૬૯].” તને સ્ત્રીમો કરેલું અને મૂજેલું
 માંસ (પૂર્વે ખેવું) મિય હતું કેમ? એમ કહી કહીને જમન મારું પોતાનું ન માસ* તોડા તોડીને અન લાલચોલ કરીને અને સ્વાર
 સ્વંડાવવામાં આવ્યું છે. [૭૦].”

૧૧ “Bird's lime” પક્ષીઓ પકડવાનો ચીરનો પદાર્થ. ૧૨ લુહાને પ્રાચિન સમયમાં ‘કુમાર’ કહેતા. મૂલપાઠમાં ‘કુમારેહિં’ અર્થ-
 પિવે છે, જેના શબ્દાર્થથી સસ્કૃત દીક્ષાકાર एवો અર્થ કરે છે કે, જેમ સર્ગી પુત્ર-કુમાર, અન્ન-ધેનુ, પક્ષાને ધારે તેમ કે. કલદન્તર આ
 Tin. * અને વડલે મો જે કોથી ‘કેરી, માંસ’ લેલે. પણ મૂલપાઠમાં ‘સમસાઇ’ શબ્દ છે, તેમાં ‘કેરી’ ભાગ્યે નીકળતો નથી.

તુહંવિયા સુરાસીહૂ મેરઓય મહૂનિય । પાહૂઓમિજલંતીઓ વસાઓ સહિરાનિય ॥૭૧॥ નિચ્છંમીણ તચ્ચેણ તુહિણ
વહિણય । પરમાદુહંસંવદ્ધા વેયણાવેહ્યામણ ॥ ૭૨ ॥ તિવ્વચંદપ્પગાઢાઓ ઘોરાઓ અહ દુરસહા । મહસ્યાઓ
મીમાઓ નરણુસુવેહ્યામણ ॥૭૩॥ જારિસા માણસેલોણ તાયાદીસંતિ વેયણા । હતોઅણત ગુણિયા નરણુસુ દુલ્લવવેયણા
॥ ૭૪ ॥ સવ્વમ્મવેસુ અસાયા વેયણા વેહ્યામણ । નિમિસંતરમિચ્છંપિ જંસાયા નથિથવેયણા ॥૭૫॥ તંત્રિતમ્માપિયરો
છહેણં પુત્ત પવ્વયા । નવર પુણસામન્ને દુલ્લવં નિપ્પડિકમ્મયા ॥ ૭૬ ॥

“તને સુરા, મય, મદિરા અને મધુ મિય હતાં કેમ ? એમ કહી કહીને મને ઉકલ્લી ચરવી અને સુધિર પાવામાં આવ્યાં છે, [૭૧]. “સદા બ્રહ્મતાં, ત્રાસ પામતાં, ધુજતાં, દુઃખી થતાં અને પિડાતાં મેં પમોલ્લટ્ટ રોગ અને વ્યાધિ સર્જાં છે. [૭૨]. “નરક લોકને વિષે મેં તીવ્ર, ઝુલકડ, સલત, ઘોર, અસહ્ય, પ્રયાનક અને રોદ્ર વેદનાઓ, ભોગવીછે. (૭૩). “હે તાત ! મનુષ્ય લોકને વિષે જે વેદનાઓ જણાય છે તેના કરતાં નરક લોકમાં અનંત ગર્વા વધારે દુઃખ અને વેદનાઓ છે. (૭૪)* “હે પિતા ! સર્વ મને વિષે મેં જે વેદનાઓ ભોગવીછે, તેમાં નિમિષ માત્રપણ સુખ અથવા સાતાનું તો નામજ નહોતું.” [૭૫]. એ સાધ્વીને માતા પિતા કહે છે, “હે પુત્ર ! તારી હચ્છા હોય તો સુલેથી દીસા લે; પણ સાચુને કાંઈ રોગ થાય ત્યારે તેનાથી તેની ચિકિત્સા અથવા ઉપચાર થઈ શકતાં નથી એ અતિ દોહિલું છે.” [૭૬].

* ગાથા ૪૭થી ૭૩ સુધીમાં નારકની વિવિધ વેદનાઓનું વર્ણન કરેલું છે; તે પૈકી ગાથા ૬૩થી ૬૭ સુધીમાં યુગપુત્રે પારણ કરેલા વ્રત અને સ્થાવર, મનવાં દુઃખ વર્ણવ્યાં છે, જોકે ટીકાકારે તો એ ગાથાઓને પણ નારકના દુઃખ રૂપે ગર્ભવેલી છે.

સોત્રિત્તમાપિયરો દુઃખેયં જહા ફુટં । પરિક્રમ્મકોકુળઈ અરણેમિયપલિલ્લનં ॥ ૭૭ ॥ દુગ્ધમૂઓ અરણેવા જહાઓ
 ચરઈમિગો । દુઘધમ્મ ચરિસ્સામિ સજ્જેણ તવેણય ॥ ૭૮ ॥ જયામિયસ્સ આયકો મહારન્ન મિજાયઈ । અછત
 રહલ્લમૂલમિ કોણતાહે તિગિલ્લુઈ ॥ ૭૯ ॥ કોવાસે ઉસહદેઈ કોવાસે પુલ્લુઈ સુહ । કોવાસેમંચપાળંત્રા આહરિત્તુણામદુ
 ॥ ૮૦ ॥ જયાયસેસુહીહોઈ તયાગલ્લુઈ ગોયર । મત્તપાણસ્સ અઠ્ઠાદુ વહુરાણિ સન્ન ॥ ૮૧ ॥ ત્વાદ્ધત્તાપાણિયંપાડં
 વહુરોહિં સરેહિંવા । મિગચારિય ચરિત્તાણ ગાલ્લુઈ મિગચારિયં ॥ ૮૨ ॥ એવં સમુદ્ધિઓ દુમ્મિલ્લુ દુવમેવ અણેગગો ।
 મિગચારિય ચરિત્તાણ ઉદુપક્કમહિદિસ ॥ ૮૩ ॥

૧ સામઝીને મુગાણુન કરે છે, “હે માત ! હે માત ! આપ કહોછો તે તદન સાણું છે. પણ અરણ્યમાં વશુ પક્ષીઓની સંખ્યા
 કોણ લેછે ? (૭૭). “જેમ મુગ એકલો અરણ્યમાં મટકે છે તેમ હુ પણ સંયમ અને તપથી ધર્મના માર્ગમાં વિચરીશ. [૭૮]. “જ્યારે
 મહા અરણ્યને વિષે મુગને રોગ ઉપજે છે અને તે વૃક્ષના ઘડ પાસે પડી રહે છે, તે વલતે તેની ચિકિત્સા કોણ કરે છે ? [૭૯]. “તે
 મુગને ઔષધ કોણ આપે છે ? તેને માતા કોણ પુછે છે ? તેને મુગ પાળી કોણ આપી આપે છે ? અને કોણ તેને લલ્લદાવે છે ? (૮૦).
 “જે વાટે તે મુગ વ્યાધિ-મુક્ત થાય છે સ્વારે તે વનમાં ફરીને લીલું ઘાસ ચરે છે અને સરોવર તીરે જડને પાળી પીળે છે. [૮૧].
 “વનમાં ચરીને અને સરોવર તીરે પાળી પીડને તે પોતાની માર્ગી મુગન વાસતુ ફાંછે અને અન્ય વશુઓની માફક વિશ્રામ લે છે. [૮૨].
 “૧ મુગની પહે સાણુ પુરુષે પણ (સુલ્લ દુઃખ સહેતો) કોઈ સ્થળે સ્થિરવાસ કરતો નથી અને મુગની પહે પોતાની ઇચ્છાનુસાર
 મટક્યાં કરે છે અને આલ્સરે વે ઉદર્ધે વિશા (મુક્તિ-માર્ગ) તરફ પ્રયાણ કરે છે. [૮૩].

जहामि एगअणगचारि अणेगवसे धवगोयेये । एवं सुणीगोयारिं पविट्ठो नोहल्लए नोविथ विवसं ॥ ८४ ॥ मिगच्चारिं
 चरिसामि एवंपुत्ता जहासुह । अस्मापिओहि अणुन्नाओ जहाइ उवहिंत्तओ ॥ ८५ ॥ मिगच्चारिं चरिसामि सव्व
 दुल्लं विसेखवणं । तुझेहिं संमणन्नाओ गळपुत्तं जहासुह ॥ ८६ ॥ एवसो अस्मापियरो अण्माणिचाणं वेहुविहं ।
 ममत्तं छिदइत्तहि महानागोव्वकनुय ॥ ८७ ॥ इट्ठीवित्तं चमिच्चय पुत्तदारचनोयओ । रेणुयं पडेल्लगं निधुणीचाण
 निगओ ॥ ८८ ॥ पचमहव्वयजुत्तो पचसभिओ तिगुत्तिगुत्तोय । सद्धितरं ब्राह्मिणं तवोक्कमामि उज्जुओ ॥ ८९ ॥

“जम म्हाणो पोतानी मेळे घण ठेकाणे फलुं फरे छे अने अनेक स्थाने वास-करे-छे अने नित्य पोतानो खोराक मेळबे छे, तेम
 सायुने भिक्षाचर्याने विषे गमे तेवो-आहार मळे तो पण तेणे तेनो दोपे काढवो नहिं अने तेनी निंदा करवी नहिं.” (८४). - “हुं ए
 मृगनी याफक्त विचरीण ॥ ए साभलीने मत्तापिता-कहे-हे-पुत्र ! तममे जेम ठीक लागे-तेम-करो ॥ आ-प्रमाणे पोताना मातापितानी
 आशायी तेणे सगळो परिग्रह छोडी दीयो. (८५). पुत्र कहेछे, “जो आपनी आज्ञा होय तो हुं ए मृगनी पेदे विचरीण; जेम करवाथी
 सब दुःखथी मुक्त थवाय छे.” ए साभलीने मातापिता कहे-हे, “हे पुत्र ! तमारी एवी इच्छा छे, तो सुखथी जाओ.” (८६). आ-प्रमाणे
 पोताना मातापितानी फरीया-आज्ञा लईने, सर्प जेम काचली मूकीने न्हाये तेम, मृगापुत्र सर्व धर्मत्त्वानो स्वार्ग-करो. (८७). जेम
 * वृत्तने लागेली रज त्रंवेरी नाखवाया आवे छे तेम रिद्धि, धन, मित्र, स्त्री, पुत्र अने भ्राता-गोत्रादिनो ॥ त्याग करीने मृगापुत्र
 चाली नीकळ्यो. (दीक्षा लीथी) [८८] तेणे पंच यज्ञात्त धारण कर्या अने पंच समितिण समित अने त्रण गुप्तिण गुप्त रहीने
 धार्या अने अभ्यंतर तप करवाया त सावधान थयो. (८९).

“प्रो नेकोवी वत्त” ने वटले, “प्राप्तं च स्वच्छं” फलप्राप्तमां पडेल्लग छे-पटेलकने-वसने लागिले-अथे थड शकें-हे, १. Bothly
 २. Mānāly ३. ए ४. यज्ञा ५. ६. १. धर्मत्त्वानो २. धर्मत्त्वानो ३. धर्मत्त्वानो ४. धर्मत्त्वानो ५. धर्मत्त्वानो ६. धर्मत्त्वानो ७. धर्मत्त्वानो ८. धर्मत्त्वानो ९. धर्मत्त्वानो १०. धर्मत्त्वानो

निमग्ना निरहंकारो निरसंगो चत्तागारवो । समग्र सन्त्रभणुसु तंसु यात्रेसुय ॥ १० ॥ लामालाभे मुहेदुल्लवं
जीविए मरणेतहा । समोनिदा पसमासु तहामाणावमाणओ ॥ ११ ॥ गारवेसु कमाणसु वडसस्रभणुसुय । नियत्तो
हाससोगओ अनियाणो अवघणो ॥ १२ ॥ अणिरिसओ इहलोए परलोए अणिस्मिओ । वासीचवण कण्णोय असणे
अणसणेतहा ॥ १३ ॥ अप्पसत्थेहि दोरेहि सच्चओ पिहियासवो । अक्खपझाणहे^१ ॥ १४ ॥

१. मृगापुत्र, ममरभार, अहंकार, अनुराग २. जने गर्व ३. रहित थयो अने तस या म्यावर, सर्व जीव तरफ समता भावधी वर्तवा
लार्थयो [००]. (विशामा) लाम अने अणभ, सुख अने दुःख, जीवित अने मरण, निद्रा और नशुमा तथा मान अने अपमान तरफ
तेनी समान चुंति हती (११) ते ४. चरण गर्वयो ५. चार रूपायथी, ६. चरण गल्यथी, ७. चरण भयथी, ८. हर्ष शोकथी.
नियोगार्थी अने रागे द्वेषधी वंधन रहित थयो [००]. तेने आ लोका या परगेरुनी योउना हतीज नहि; तेना मनर्थी तो ९. वास-
लागति शरीर छेदाय यातो तेनापर चंदननो जेप थाय ते सरखुज हनु १०. अने जाहार करणो या उपयास करवो ते पण तेना मनथी
तो एरु सरखुज हनु [०३] हिमालिना अपमस्त द्वार तेण ११. कर्मा, मर्ब आश्रमे रुपा, अने अयागम भ्यानना योगे करीने
तेणे मुससनीय निशुद्धता अने जिनशासनना पवित्र सिद्धान्त मान कर्मा-शुभ उपजमवाळा थाया. [०४].

१. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००. १०१. १०२. १०३. १०४. १०५. १०६. १०७. १०८. १०९. ११०. १११. ११२. ११३. ११४. ११५. ११६. ११७. ११८. ११९. १२०. १२१. १२२. १२३. १२४. १२५. १२६. १२७. १२८. १२९. १३०. १३१. १३२. १३३. १३४. १३५. १३६. १३७. १३८. १३९. १४०. १४१. १४२. १४३. १४४. १४५. १४६. १४७. १४८. १४९. १५०. १५१. १५२. १५३. १५४. १५५. १५६. १५७. १५८. १५९. १६०. १६१. १६२. १६३. १६४. १६५. १६६. १६७. १६८. १६९. १७०. १७१. १७२. १७३. १७४. १७५. १७६. १७७. १७८. १७९. १८०. १८१. १८२. १८३. १८४. १८५. १८६. १८७. १८८. १८९. १९०. १९१. १९२. १९३. १९४. १९५. १९६. १९७. १९८. १९९. २००. २०१. २०२. २०३. २०४. २०५. २०६. २०७. २०८. २०९. २१०. २११. २१२. २१३. २१४. २१५. २१६. २१७. २१८. २१९. २२०. २२१. २२२. २२३. २२४. २२५. २२६. २२७. २२८. २२९. २३०. २३१. २३२. २३३. २३४. २३५. २३६. २३७. २३८. २३९. २४०. २४१. २४२. २४३. २४४. २४५. २४६. २४७. २४८. २४९. २५०. २५१. २५२. २५३. २५४. २५५. २५६. २५७. २५८. २५९. २६०. २६१. २६२. २६३. २६४. २६५. २६६. २६७. २६८. २६९. २७०. २७१. २७२. २७३. २७४. २७५. २७६. २७७. २७८. २७९. २८०. २८१. २८२. २८३. २८४. २८५. २८६. २८७. २८८. २८९. २९०. २९१. २९२. २९३. २९४. २९५. २९६. २९७. २९८. २९९. ३००. ३०१. ३०२. ३०३. ३०४. ३०५. ३०६. ३०७. ३०८. ३०९. ३१०. ३११. ३१२. ३१३. ३१४. ३१५. ३१६. ३१७. ३१८. ३१९. ३२०. ३२१. ३२२. ३२३. ३२४. ३२५. ३२६. ३२७. ३२८. ३२९. ३३०. ३३१. ३३२. ३३३. ३३४. ३३५. ३३६. ३३७. ३३८. ३३९. ३४०. ३४१. ३४२. ३४३. ३४४. ३४५. ३४६. ३४७. ३४८. ३४९. ३५०. ३५१. ३५२. ३५३. ३५४. ३५५. ३५६. ३५७. ३५८. ३५९. ३६०. ३६१. ३६२. ३६३. ३६४. ३६५. ३६६. ३६७. ३६८. ३६९. ३७०. ३७१. ३७२. ३७३. ३७४. ३७५. ३७६. ३७७. ३७८. ३७९. ३८०. ३८१. ३८२. ३८३. ३८४. ३८५. ३८६. ३८७. ३८८. ३८९. ३९०. ३९१. ३९२. ३९३. ३९४. ३९५. ३९६. ३९७. ३९८. ३९९. ४००. ४०१. ४०२. ४०३. ४०४. ४०५. ४०६. ४०७. ४०८. ४०९. ४१०. ४११. ४१२. ४१३. ४१४. ४१५. ४१६. ४१७. ४१८. ४१९. ४२०. ४२१. ४२२. ४२३. ४२४. ४२५. ४२६. ४२७. ४२८. ४२९. ४३०. ४३१. ४३२. ४३३. ४३४. ४३५. ४३६. ४३७. ४३८. ४३९. ४४०. ४४१. ४४२. ४४३. ४४४. ४४५. ४४६. ४४७. ४४८. ४४९. ४५०. ४५१. ४५२. ४५३. ४५४. ४५५. ४५६. ४५७. ४५८. ४५९. ४६०. ४६१. ४६२. ४६३. ४६४. ४६५. ४६६. ४६७. ४६८. ४६९. ४७०. ४७१. ४७२. ४७३. ४७४. ४७५. ४७६. ४७७. ४७८. ४७९. ४८०. ४८१. ४८२. ४८३. ४८४. ४८५. ४८६. ४८७. ४८८. ४८९. ४९०. ४९१. ४९२. ४९३. ४९४. ४९५. ४९६. ४९७. ४९८. ४९९. ५००. ५०१. ५०२. ५०३. ५०४. ५०५. ५०६. ५०७. ५०८. ५०९. ५१०. ५११. ५१२. ५१३. ५१४. ५१५. ५१६. ५१७. ५१८. ५१९. ५२०. ५२१. ५२२. ५२३. ५२४. ५२५. ५२६. ५२७. ५२८. ५२९. ५३०. ५३१. ५३२. ५३३. ५३४. ५३५. ५३६. ५३७. ५३८. ५३९. ५४०. ५४१. ५४२. ५४३. ५४४. ५४५. ५४६. ५४७. ५४८. ५४९. ५५०. ५५१. ५५२. ५५३. ५५४. ५५५. ५५६. ५५७. ५५८. ५५९. ५६०. ५६१. ५६२. ५६३. ५६४. ५६५. ५६६. ५६७. ५६८. ५६९. ५७०. ५७१. ५७२. ५७३. ५७४. ५७५. ५७६. ५७७. ५७८. ५७९. ५८०. ५८१. ५८२. ५८३. ५८४. ५८५. ५८६. ५८७. ५८८. ५८९. ५९०. ५९१. ५९२. ५९३. ५९४. ५९५. ५९६. ५९७. ५९८. ५९९. ६००. ६०१. ६०२. ६०३. ६०४. ६०५. ६०६. ६०७. ६०८. ६०९. ६१०. ६११. ६१२. ६१३. ६१४. ६१५. ६१६. ६१७. ६१८. ६१९. ६२०. ६२१. ६२२. ६२३. ६२४. ६२५. ६२६. ६२७. ६२८. ६२९. ६३०. ६३१. ६३२. ६३३. ६३४. ६३५. ६३६. ६३७. ६३८. ६३९. ६४०. ६४१. ६४२. ६४३. ६४४. ६४५. ६४६. ६४७. ६४८. ६४९. ६५०. ६५१. ६५२. ६५३. ६५४. ६५५. ६५६. ६५७. ६५८. ६५९. ६६०. ६६१. ६६२. ६६३. ६६४. ६६५. ६६६. ६६७. ६६८. ६६९. ६७०. ६७१. ६७२. ६७३. ६७४. ६७५. ६७६. ६७७. ६७८. ६७९. ६८०. ६८१. ६८२. ६८३. ६८४. ६८५. ६८६. ६८७. ६८८. ६८९. ६९०. ६९१. ६९२. ६९३. ६९४. ६९५. ६९६. ६९७. ६९८. ६९९. ७००. ७०१. ७०२. ७०३. ७०४. ७०५. ७०६. ७०७. ७०८. ७०९. ७१०. ७११. ७१२. ७१३. ७१४. ७१५. ७१६. ७१७. ७१८. ७१९. ७२०. ७२१. ७२२. ७२३. ७२४. ७२५. ७२६. ७२७. ७२८. ७२९. ७३०. ७३१. ७३२. ७३३. ७३४. ७३५. ७३६. ७३७. ७३८. ७३९. ७४०. ७४१. ७४२. ७४३. ७४४. ७४५. ७४६. ७४७. ७४८. ७४९. ७५०. ७५१. ७५२. ७५३. ७५४. ७५५. ७५६. ७५७. ७५८. ७५९. ७६०. ७६१. ७६२. ७६३. ७६४. ७६५. ७६६. ७६७. ७६८. ७६९. ७७०. ७७१. ७७२. ७७३. ७७४. ७७५. ७७६. ७७७. ७७८. ७७९. ७८०. ७८१. ७८२. ७८३. ७८४. ७८५. ७८६. ७८७. ७८८. ७८९. ७९०. ७९१. ७९२. ७९३. ७९४. ७९५. ७९६. ७९७. ७९८. ७९९. ८००. ८०१. ८०२. ८०३. ८०४. ८०५. ८०६. ८०७. ८०८. ८०९. ८१०. ८११. ८१२. ८१३. ८१४. ८१५. ८१६. ८१७. ८१८. ८१९. ८२०. ८२१. ८२२. ८२३. ८२४. ८२५. ८२६. ८२७. ८२८. ८२९. ८३०. ८३१. ८३२. ८३३. ८३४. ८३५. ८३६. ८३७. ८३८. ८३९. ८४०. ८४१. ८४२. ८४३. ८४४. ८४५. ८४६. ८४७. ८४८. ८४९. ८५०. ८५१. ८५२. ८५३. ८५४. ८५५. ८५६. ८५७. ८५८. ८५९. ८६०. ८६१. ८६२. ८६३. ८६४. ८६५. ८६६. ८६७. ८६८. ८६९. ८७०. ८७१. ८७२. ८७३. ८७४. ८७५. ८७६. ८७७. ८७८. ८७९. ८८०. ८८१. ८८२. ८८३. ८८४. ८८५. ८८६. ८८७. ८८८. ८८९. ८९०. ८९१. ८९२. ८९३. ८९४. ८९५. ८९६. ८९७. ८९८. ८९९. ९००. ९०१. ९०२. ९०३. ९०४. ९०५. ९०६. ९०७. ९०८. ९०९. ९१०. ९११. ९१२. ९१३. ९१४. ९१५. ९१६. ९१७. ९१८. ९१९. ९२०. ९२१. ९२२. ९२३. ९२४. ९२५. ९२६. ९२७. ९२८. ९२९. ९३०. ९३१. ९३२. ९३३. ९३४. ९३५. ९३६. ९३७. ९३८. ९३९. ९४०. ९४१. ९४२. ९४३. ९४४. ९४५. ९४६. ९४७. ९४८. ९४९. ९५०. ९५१. ९५२. ९५३. ९५४. ९५५. ९५६. ९५७. ९५८. ९५९. ९६०. ९६१. ९६२. ९६३. ९६४. ९६५. ९६६. ९६७. ९६८. ९६९. ९७०. ९७१. ९७२. ९७३. ९७४. ९७५. ९७६. ९७७. ९७८. ९७९. ९८०. ९८१. ९८२. ९८३. ९८४. ९८५. ९८६. ९८७. ९८८. ९८९. ९९०. ९९१. ९९२. ९९३. ९९४. ९९५. ९९६. ९९७. ९९८. ९९९. १०००.

एवं नाणेन चरणेण र्वसणेण तवैणथ । भावणाहिय त्रिसुद्धाहिं सममभावित्तु अपपर्यं ॥ ९५ ॥ बहुयाणि यद्वासाणि
सामन्तमणपालिया-मासिएण उभत्तेण सिद्धिपत्ते अणत्तरं ॥ ९६ ॥ एव कर्म्मसंबुद्ध्या पंडियापवियाखवणा । विणियट्ट-
तिभोगेमु मियापुत्तेजहामिसी ॥ ९७ ॥ महापभायस्स महाजसस्स भियापुत्तस्स निमम्मभासियं । तवप्पहाण चरियंच
उत्तम गइप्पहाण च तिलोयविसुय ॥ ९८ ॥ वियाणिया दुखव विवट्ठुणं धणं मत्त वधच्च महाभयावह । सुहावह धम्म
धुर अणत्तर धारेह निव्याणगुणावहं मह चिबेसि ॥ ९९ ॥

॥ इति श्री मियापुत्तिन्याम झयणं ओगणीस संम्मत्त ॥ १९ ॥

આ પ્રમાણે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને નિર્મલ ભાવના એ કરીને તે પોતે વિશુદ્ધ થયા અને ઘર્ષા વર્ષ સુધી ચારિત્ર પાલીને અને એક માસનું અગસણ કરીને અતુક્રમે સર્વોત્તમ સિદ્ધિને પ્રાપ્ત થયા (૧૯-૧૬). તત્પના જાણ પંડિત અને વિચક્ષણ પુરુષો આ પ્રમાણે વર્તે છે અને મૃગાપુત્રની પેઠે તેઓ સંસારના યોગથી નિર્વર્તે છે [૧૭]. હે ભવ્ય જીવ! મહા પ્રતાપી અને યશસ્વી મૃગાપુત્રનો ઉપદેશ સામર્થ્યને, અને તેણે ઉચ્ચ તપના પ્રભાવે ત્રિલોક વિખ્યાત મુક્તિ પ્રાપ્ત કરી તે ચારિત્ર શ્રીકૃષ્ણ કરીને આઢરે તે મોક્ષનાં મુલ્ય પામે. [૧૮] દુઃસ્વને વધારનાર, મમત્વને ઋણાવનાર, અને મહા ભયને ઉપજાવનાર, જે માયા તેને તે પિ ધિક્કારો અને ધર્મની સર્વોત્તમ અને સુલાવહ ધૂરા એ મુક્તિના સુલેને દેનારી છે તે ધારણ કરો. [૧૯].

❖ औगणीसमुं अध्ययन संपूर्ण. ❖

* Fetter of egoism

અધ્યયન ૨૦. * નિગ્રંથોનો મહાન્ ધર્મ અથવા શ્રેણિક રાજા અને અનાથિ મુનિ.

સિદ્ધાંતો નમોર્કિચાસજ્યાણંત્ર માત્રાઓ । અર્થપ્રમ્મગદ્વત્ત અણસદ્ધિસુણ્હેમે ॥ ૧ ॥ પમ્મય રયણોરાયા સેણિઓ મગ્ગાહિવો । વિહારજત્ત નિજ્ઞાઓ મહિકુલ્લિસિચેદ્દુ ॥ ૨ ॥ નાણાદુમલયા દ્વંત્રં નાણાપલ્લિવ નિસેવિય । નાણામ્મસુમ સહન્ન ઉજ્જાણ નદ્વણેવણ ॥ ૩ ॥

હે શિષ્ય ! સિદ્ધ અને સંપત્ત પુરુષોને (આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુઓને) ભાવથી નમસ્કાર કરીને મારી સત્યગીતિ જિત્યા શ્રવણ કરો. જેમ કરવાથી અર્થ, ધર્મ અને જ્ઞાન^૧ પ્રાપ્ત થાય છે [૧] અનેક રત્નો (ગરુડ, અશ્વ, પ્રાણિ આદિ) ને ધારણ કરનાર મ-ગ્ધ દેશનો આધિપતિ શ્રેણિક રાજા એક વચ્ચત મહિકુલિ ઉદ્યાનને (ચૈત્ય)^૨ વિષે ક્ષીઠા અર્થે ગયો હતો. [૨]. નાના પ્રજ્ઞાસર્ના ટુપ વેલઓથી સુશોભીત, વિવિધ પ્રકારનાં વૃક્ષોના આશરપર, અને ખાતભાતના ફુલોથી છવાયેલું તે ઉદ્યાન નદનન^૩ સરસુ નોખી રહેલું હતું. [૩].

^૧ મૂળપાઠમાં 'નઈ' શબ્દ છે. પ્રો. જેકોબી તે મોટે Liberation શબ્દ વાપરે છે. ધર્મ, અર્થ અને મોક્ષનો ભાવર્થ છે મોક્ષ પ્રાપ્ત કરવાનું પરમ સાધન 'જ્ઞાન' હોવાથી, ટીકાકારોએ તે મોટે જ્ઞાન શબ્દનો ઉપયોગ કર્યો છે. ^૨ આગરની ગાયાઓનો ભાગ્ય જોતા ચૈત્ય, અહિં ઉદ્યાનના અર્થમાં વપરાયેલ છે, નવમા અય્યતનો નવમી ગાથામાં પણ તે આગ્રાન ભાવર્થમાં વપરાયેલ છે. ^૩ ઇન્દ્ર-ના વગીચોને નદનન કહે છે.

तथ्यसो पातईरहं रुंजयं सुसमाहियं । निसहं रुखमूलंभिसुकुमालं सुहेइयं ॥ ४ ॥ तस्सरुवंतुपासिता राइणोतं
 मिसजए । अच्चत परमोआसी अतुलो रुव विग्दओ ॥ ५ ॥ अहोवन्नो अहोरुव अहोअज्जससोमया । अहोखत्ती
 अहोमुत्ती अहोभोगे असंगया ॥ ६ ॥ तस्सपाए उवदित्ता काऊणय पयाहिण नाइदूरमणासन्ने पजली परिपुच्छई
 ॥ ७ ॥ तरुणोसि अज्जोपव्वइओ लोगकालमिसंजया । उवट्ठिओसि सामन्ने एयमठ सुणामिता ॥ ८ ॥ अणाहोमि-
 महारायनाहोमइ नविज्जई । अणुकपंगंसुहि वाविक्किंची नाभिसमेमह ॥ ९ ॥

ते उपवनने विवे श्रेणिक राजाए एक संयमधारी अने समाधिस्त^१ साधुने एक वृक्षनी नीचे बैठेला जोया, जे शरीर
 सुकुमार अने सुख भोगववाने^२ योग्य जणाता हता. [४]. श्रेणिक राजा ते साधुनु परमोत्कृष्ट अने अनुपम रूप जोइने अत्यंत
 आश्चर्य पाय्यो. [५]. ते राजा मनयी विचारवा लाग्यो के, 'अहा ! शुं तेना शरीरनो वर्ण ! शुं तेतुं रूप ! शुं लायण्य ! अहा !
 शीए आर्य पुरुषनी सौम्यता ! अहा ! शी एनी शान्ति अने क्षमा ! शी एनी निलोभता ! अने शी एनी विषयने त्रिपे निसृहता.^३ [६]
 ते साधुना पगने वादीने अने * तेनी प्रदक्षिणा करीने* श्रेणिक राजा नाहे तेनायी अति दूर के नाहि छेक नजिक एवी
 रीते बैठे अने हाथ जोडीने प्रक्ष करवा लाग्यो. (७). " हे आर्य ! आपे तरुणावस्थामा दीक्षा ग्रहण करीछे; हे संयत ! युवा वस्था
 ए भोग भोगवत्ता योग्य कालछे, तेमा आप श्रवण-धर्म उपस्थित थयाछे, तेम करवानु कारण आपना मुखेयी साभळयाने हु
 उत्तुक छुं. " [८]. मुनि कहेछे, " हे महाराज ! हु अनार्य छुं. मारे मांय कोइ नाथ नथी. मारा उपर अनुकम्पा लाव एवो भिन्न
 पण मारे नथी. तेम लगार मात्र अनुकम्पा लावी सुख देनार कोइ नथी. (९).

१. Restrained and concentrated. २. Accustomed to comfort. ३. Disregard for pleasures
 *आने बदले मो. जेकोधी लखेछेके' तेने पोतीनी जमणी बांजुए राखीने' सुक पाठमा 'पयाहिण' शब्दछ, जेनो अर्थ पदक्षिणा थायछे.

તઓશેપ હસિઓરાયા સેણિઓ મગહાહિવો । એવતેઈદ્ધિમંતસ્સ કહંનાહો નવિજ્ઞેઈ ॥ ૧૦ ॥ હોમિ નાહો મયંતાણ મોગે મંજા
 હિસંજયા । મિત્તનાઈ પરિવુદ્ધો માણસ્સલુદુલહ ॥ ૧૧ ॥ અપ્પણા વિઅણાહોસિ સેણિયા મગહાહિયા અપ્પણાઅણા
 હોસતોકરસનાહો મંવિસ્સસિ ॥ ૧૨ ॥ એલ્લુચો નરિંદોસો સુસમતો સુવિમ્હઓ વયણ અસુયપુલ્લ સાહુણા વિમ્હયંનિઓ
 ॥ ૧૩ ॥ અસ્સાહ્થી મણુસ્સામે પુરતેરચમે । મુજામિ માણસેમોએ આણાઈસ્સરિયચમે ॥ ૧૪ ॥ ઇરિસેસપયગમિ
 સવ્વકામ સમાપ્પિએ । કહ અણાહો મવઈમાહુમતે મુસંવંએ ॥ ૧૫ ॥

ए साभळीने मगधाधिप श्रेणिक राजा हसी पडयो अने बोल्हयो कं “आप जेवा ऋद्धिना धणीने (सकळ गुण सपन्न पुरुषने) कोइ नाथ न होय ए केम सभवे ? (१०). “हे पुज्य ! आप जेवा सावु पुरुषोना हुं नाथ [रसक] थइश, मोटे आप यित्र ज्ञाति सहित भोग भोगवो; कारणके मनुष्यभव (वारवार) प्राप्त थवो दुर्लभछे ” [मोटे भोग भागवी ल्यो]. (११). सावु कहे छे, “हे मगधाधिप श्रेणिक ! तु पोतेज अनाथ छे, अने तुं पोते अनाथ होवा छता बीजानो नाथ श्री रीते थइ शकीश ?” (१२). पूँधे कडि नहि सांभळैला एवां मुनिना वचन साभळीने राजा अति व्याकुळ थयो अने विस्मय पाप्मो. [१३]. राजा कहे छे, “मारे अब्ब, हस्ति, मनुष्य, नगर, अंतःपुर वगैरे छे. * हु मनुष्यने लगता (सर्व) भोग भोगवु छुं * अने आज्ञा तथा अर्चयेनो धणी तु (१४). “सर्व काम अने सर्व अभिलाषांने टूट करे एवी महान सपत्तिनो धणी अनाथ केम कहेवाय ? हे भगवत ! एवो मृपावाढ (असत्य) बोलोमां.” [१५].

* आ वाच्य प्रो जेकोवीए गायाने छेडे मूखु छे अने तेने आत्मार्यमा लइने एवो अर्थ कर्यो छे के, ‘तु मनुष्यने लगता भोग भोगव’ जे शब्दार्थ उचित जणातो नथी, कारण मूलपाठयां ‘मुजामि माणुसे भोए’ शब्दो छे.

નતુમ જાણે અંગાહરસઅર્થ્યં પોથ્યંચ પથિશ્વા જહા અણાહો હર્ષદ્ સણહોવાનરાહિવા ॥ ૧૬ ॥ સુનેહમે મહારાય
અવ્યશ્લિત્તેણ વેયમા । જહા અણાહો ભવદ્ જહામેય પવસિય ॥ ૧૭ ॥ કોસર્વાનામનગરી પુરાણ પુરમેયણી તથ્ય
આસીપિયામહા પમૂયઘણસચઓ ॥ ૧૮ ॥ પઢમેવણ મહારાય અતુલમે અથિથિવેયણા । અહોથ્યા ત્રિહોલોદાહો સવ્ગત્તેસુ
પથિશ્વા ॥ ૧૯ ॥ સ્મથ્યંજહા પરમ તિલ્લં સરીર વિવરતે આર્વાલિજ્જ અરીકુદ્ધો દવમે અથિથિવેયણા ॥ ૨૦ ॥ તિયમે
અનરિહંચત્તમરંચપીડદ્ ॥ ૨૧ ॥

મુનિ કહે છે, “હે રા ! ! તું ‘અનાય’ શબ્દનો અર્થ યા ઉત્પાદિ (મૂલ) જાણતો નથી, તેમજ હે રાજન ! સનાથ અને અનાથ
કેમ થવાય છે (અથવા કોને કહેવાય છે) તે પણ તું જાણતો નથી. [૧૬]. “હે મહારાજા ! કોઈ મનુષ્ય ‘અનાય’ કેવી રીતે
કહેવાય છે અને મેં શા હેતુથી કહેલું છે, તે હું તને કહી સંબઠાવું છું તે તું એકાગ્ર ચિત્તથી શ્રવણ કર. [૧૭]. “આ ભરતક્ષેત્રને વિષે
કૌશામ્બી નામે * (પુરાણ પુર ભેદની) પુરાણી હિન્દુરી સરસ્વી શોભાયમાન નગરી હતી. ત્યાં મારો પિતા જેને ધનનો મહેલો સંચય
કર્તો હતો તે રહેતો હતો. [૧૮]. “હે મહારાજા ! હે પાર્થિવ ! પ્રથમાવસ્થા ને વિષે મને આસ્ત્રની અતુલ પિઠા ઉપજી; અને મારાં સર્વ
માત્ર સક્ત જ્વરથી ઘલવા લાગ્યાં. [૧૯]. “કોપાયમાન થયેલો શત્રુ ઘણા જોરથી અતિ તિરક શસ્ત્ર શરીરના વિવર (આંત્ર,
કાન, નાક)માં ઘોંચતો હોય, પૃવી અસહ વેદના મને થવા લાગી. [૨૦]. “મારી પીઠમાં, હૃદયમાં અને મસ્તકમાં હિન્દુના રૂઝ સમાન
અતિ દારુણ અને તિરક વેદના થતી હતી. [૨૧].

* ‘પુરાણ પુર ભેદની’ નો શબ્દાર્થ સ્પષ્ટ સમજાતો નથી છતાં, આસપાસનો સંન્ધ ત્રિચારીને ‘હિન્દુરી સરસ્વી શોભાયમાન’
પૃથો અર્થ કંપોછે, પુરાણી=ધણા કાઢનીં જુનીં-પુર ભેદનો અર્થ કીટાનો નાશ એવો થઈ શકે છે પણ તેમણે લખેલું હિન્દુને લાગુ પડાય છે.
૧. અને કહેલે પ્રો. જેકોવી લક્ષે છે કે ‘વિજ્ઞાના આગ્રાત સમાન’ મૂલપાઠમાં ‘હિન્દુસણી સપા ધોરા’ શબ્દ છે.

उवट्टियामे आयरिया विज्जामंत तिगिच्छगा । अधीया सथकुमला मतमूल विसारमा ॥ २२ ॥ तेमेतिगिछ कुच्चति
चाउप्पय जहाहिय । नयदुल्ला विमोयति एसामझ अणाहया ॥ २३ ॥ पियामे सव्वसारपि देव्वाहि मंसकारणा ।
नयदुल्ला विमोयति एसामझ अणाहया ॥ २४ ॥ मांयामे महाराय पुत्त सोग दुहट्ठिया । नयदुल्ला विमोयति एसामझ
अणाहया ॥ २५ ॥ भायरामे महाराय सग्गाजिट्ट कण्हिगा । नय दुल्ला विमोयति एसामझ अणाहया ॥ २६ ॥
भइणीओमे महाराय मग्गाजिट्ट कण्हिगा । नयदुल्ला विमोयति एसामझ अणाहया ॥ २७ ॥

“हे राजन ! त्वार पछी यारा निमित्ते विद्वान यंत्रोंने गोलारामां आव्या, जेओ चिकित्सा अने मंत्र त्रिग्राना जाण दत्ता,
वैद्यक शास्त्रमां कुशल दत्ता अने मंत्र तथा जडीबुटीना गुणने जाणनारा दत्ता. [२८] “ते यंत्रोंए मारा रोगनी चिकित्सा करीने,
मने आरामः पाय एवा उपचार चारे प्रकारे करवा मांदया, पण तेओ मने व्याधि मुक्त करी गमया नहि, अने तेथी हु रुद्धु के
हु अनाथ दुः. (२३). “हे राजा ! मारा पिताए मारा निमित्ते पोतानी सर्पसार वस्तुओ [सखु धन] आपी दीधी होत, उता
ते मने दुःखी मुक्तावी शनयो नहि, तेथी हु कंडु के हु अनथ दुः. [२४] “हे महाराजा ! मारी माता फेताना पुत्रमी पीडा जोडने
अति दुःखी थती हती, छतां ते मने दुःखी जोडावी नकी नहि, तेथी हु रुद्धु के हु अनाथ दुः. [२५]. “हे महाराजा ! मारा
ज्येष्ठ अने कनिष्ठ गन्धुओ मने दुःखी छोडावी शनया नहि, तेथी हु रुद्धु के हु अनाथ दुः. [२६]. “हे महाराजा ! मारी
ज्येष्ठ अने कनिष्ठ भगिनिओ मने दुःखी मक्कागी नकी नहि, तेथी हु रुद्धु के हु अनाथ दुः. [२७].

? वचन, विवेचन, भर्दन अने स्वेदन, बीजा चार प्रकार, अजन, वधन, लेपन अने भर्दन, आ सिंघाय चार अनुकूलता
संनये पण दीनाकार विवेचन फरेछे, १. वैद्यनी अनुकूलता. २. औपधिनी अनुकूलता. ३. दरीदी दवा कराववा उत्तुक्त अने
४. प्रतिचारक भैरमी सास्वार करवा वाला पण तैयार,

भारियामे महारायं अणुरत्त मणुष्यया । अंसुपुन्नेहिं नयणेहिं उरमे परिसिंचई ॥ २८ ॥ अस्मंमाणं च एहाणं च मंघमछु विलेवणं । मण्णायमनायंया सावालानोवभुजई ॥ २९ ॥ खणंविमे महारायं पासाओ विन किट्ठई । नयदुख्खावि-
मोयाति एतामइ अणाहया ॥ ३० ॥ तओह एवमाहसु दुख्ख माहुणो । वेयणा अणुभविउजे संसारंमि अणतए ॥ ३१ ॥ सइंच जइमुच्चेज्जा वेयणा विउलाइओ । खतोदंतो निरारंभो पव्वइए अणगारिय ॥ ३२ ॥ एवच चितइत्ताण पसुचोमि नराहिवा । परियत्तंतीइ राइए वेयणा मेखयंगया ॥ ३३ ॥ तओकळे पमायमि आपुछित्ताण यंधवे । खतोदंतो निरारंभो पव्वइओ अणगारियं ॥ ३४ ॥

“ हे महाराजा ! मारी स्नेहाळ अने पतिव्रता स्त्री पोताना नेत्रना अश्रुए करीने मारा हृदयेने सिंचिती होती. (२८). “ ते छुश बालाए खान, पान, स्नान, सुगंध, पुष्पमाल अने अर्चनादिना उपयोग मारा जाणतां या अजाणतां कादि कथों नहि. [२९]. “ हे महाराजा ! ते बाला मारी पासेथी एक क्षण मात्र एण उठीने जती नहि, छुवा ते मने मारा दुःखथी मूकावीं जकी नहि, तेथी हुं कहुंछुं के हुं अनाय छुं. [३०]. “ ते वारे हुं एम कहेवा लाग्यो के आ अंतर हित मसारमा [भव-चक्रमा] फरी फरीने वेदना भोगव्वी, ए अति देखिलुं छे. [३१]. “ जो एकवार हु आ असब वेदनाथी मुक्त धाउ, तो हुं क्षमावत्त, जितेन्द्रिय अने निरारम्भा’ [आरंभहित] अणगर थाडं. [३२]. “ हे नराधिप ! आ प्रमाणे चित्तन करतो हु निद्रामां पड्यो. तेज रात्रिने विषे मारी सर्व वेदना समी गइ. [३३]. “ बीजे दिवसे प्रभातमा, सगासंवंधीनी आह्वा लईने, क्षमात्त, जितेन्द्रिय अने निरारम्भ साधु पुणुं में आदरुं. [३४].

તઑહ નાહોજાઓ અપ્પણેય પરસસ્ય । સવ્વેસિચ્ચેવ ભૂયાણં તસાણં થાવરાણય ॥ ૩૫ ॥ અપ્પાનર્દં વૈયરણી અપ્પામે
 કુહસામલી । અપ્પાકામ દુઘાથેણૂ અપ્પામેનદણવણ ॥ ૩૬ ॥ અપ્પાકચા વિકચાય દુહાણય મુહાણય । અપ્પામિત્ત મમિત્તચ
 દુગઢિય સુપઢિઓ ॥ ૩૭ ॥ इमाहु अन्नोविअणाहया निवा तमेक चित्तेनिहुओ सुणेहि नियड्ढम्म लभियाण धीजहा
 सीदतिएगे बहुकायरानरा ॥ ३८ ॥ जोषव्वइचाण महव्वयाइ सम्मनोफासईपमाया । अणिगाहप्पाय रससुगिद्धे
 नमूलओ छिंदइ वधणंसे ॥ ३९ ॥

“ આ પ્રમાણે વીર ! ગ્રહણ કર્યો પછી હું મારો પોતાનો તેમજ અન્યનો (શુદ્ધ પ્રરુપણાને લીધે) નાથ [રક્તક] થયો, અને ત્રસ
 તથા રથાવરાદિ સર્વ જીવનો નાથ થયો. [૩૫]. “મારો આત્મા એજ વૈતરણી નદી સમાન છે, એજ શાશ્વત્તી દૃક્ષ છે; એજ આત્મા
 કામદુષ્ટા ધેનુ સમાન છે અને એજ નર્દનવન છે (૩૬). “એજ આત્મા સુલ્લ અને દુઃખનો કર્તો અને અકર્તો છે; એજ આત્મા
 સદાચારથી વૈતે તો મિત્ર સમાન છે અને દુરાચારથી વૈતે તો શત્રુ સમાન છે. (૩૭). “હે રાજન ! પટલુ છતાં પણ અનાથતા રહી જાય
 છે; તે અનાથતા હું તને કહી સમજાવું તું તે સંવધાન થાને દુઃખગ્રસ્ત થઈ શ્રવણ કર :—નિગ્રથ (સાદુ) ધર્મ માન્ય થયા છતાં
 કેટલાક કાચા મનુષ્યો સાત્ત્વાચાર પાલ્લવામાં શિથિલતા દર્શાવે છે. (૩૮).* “દીક્ષા ગ્રહણ કર્યા છતાં જે સાદુ પ્રમાદને લીધે
 પંચ મહાન્ત વરાવર પાલ્લતો નથી, જે આત્મ-નિગ્રહકર્તા નથી, અને મોગની રૂ... કરે છે, તે (રાગ દ્વેષરૂપી) સસારના વચનને જાડ
 મૂલ્યથી છેદી શકતો નથી. (૩૯)

* પ્રો. જેકોની વીકા કરે છે કે ગાથા ૩૮ થી ૫૨ પાછલથી ઉપેરાઈ હોય એમ જણાય છે; અને તેના કારણમા તે જગાંએ છે
 કે પ્રથમની ૩૭ ગાથાઓમાં વર્ણવેલ વિષય સાથે આ ગાથાઓનો સંબંધ વરાવર સત્ત્વાતો નથી અને વલી આ ગાથાઓનું માપ આગલા
 શ્લોકો કરતાં બુદ્ધા પ્રકારનું છે. ૧. An ordained Monk.

આડત્યાજસમન્થિ કાઈ દરિયાઈ ભોસાઈ તેહેસણાઈ । આયાળ નિરુલેવ ટુંગછુણાઈ નવોરલાયં અણુજાઈસમંગ
 ॥ ૪૦ ॥ ચિરંપિસેમુંડરુઈ ભવિષા અથિરુવાઈ તવ નિયમેહિં મંઠે । ચિરપિ અપ્પણકિલે સદ્ગત્તા નપારાઈ હોઈ હુસપારાઈ
 ॥ ૪૧ ॥ પોલેવમુટ્ટી જહાસે અસારે અયતિઈ કુડકહાવણેવારાદામણી વેહલિયપ્પગાસે । અમહંગાઈ હોઈ હુજાણાસુ
 ॥ ૪૨ ॥ કુસીલલિંગં ઇહ ધારડ્ડા ઇસિસાય જીવિયવૂહડ્ડા અસંજાઈ મંજયજપ્પમાણે વિણિહાયમાગછડ્ડાસે ચિરપિ
 ॥ ૪૩ ॥

“જે સાધુ ર્યા (ગમનાગમનર્મા), માપા (બોલવા ચાલવામા), ઇપ્પા (આહાર બહોરવામા), આદાન-નિક્ષેપ (વસ્તુપાત્રાદિ વસ્તુઓ લેવા રાખવામા), અને પરિણાપન (મલ-મૂત્રાદિ ક્રિયામા), ઇ પાવ સમિતિને વિષે સદા સાવધાન રહેતો નથી, તે ધોર પુરુ-
 પોના (તીર્થકરોના) માર્ગને (મોક્ષને) પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી. [૪૦]. “કોઈ સાધુ ચિત્તકાલ સુધી મુડન કરે અને આત્માને
 કૅશ ઉપજાવે, પણ જો તે વ્રત પાલવામા અસ્થિર રહે, અને તપ નિયમથી ધ્રુપ થાય તો તે કદિ સંસારનો પાર પામી શકે નહિ [૪૧].
 “પોલી મૂટ્ટી, અર્ચવ્રિત કૂટ-કાર્પણ (છાપ વગરનું કૂડ નાણું), અને વૈદ્ય-મણિ (નીલમ)ના જેવા દેશવત્નો કાચનો કટકો
 જેમ અસાર ગણાય છે, તેમ ધર્મહીન મુનિને ગુણજ પુરુષો વદનીય ગણતા નથી. [૪૨]. “જે સાલ્વાચાર રાહિત કુર્ચીલ સાધુ, આજી-
 વિકાને અર્થ, રજોદ્રણાદિક ચિદ્ર ધારણ કરીને મેલ ધારી વને છે, અને પોતે અસંયત હોવા છતા સંયત હોવાનો ડોલ ધાલે છે, તે
 દીર્ઘ કાલ સુધી નરકમા પડે છે. [૪૩].

૧. The road tied by the Lord. ૨. દિશા પાલે. ૩. Clenched fist ૪. Uncorred

વિસંતુષીયં જહકાલકૂટ દુગાઈ સથ્યં જહકુમ્ભાહીય । એસોવધમ્મો ત્રિસઓવસણો હુગાઈ વેયાલદ્વવા ત્રિવણો ॥૪૪॥
 જે લલ્લણ સુવિણ પડજમાણે નિમિષકો ઝહલ સંગાઢે । કુહેડવિજ્ઞા સવદારજીવી નગછઈ સરણ તમિકાલે ॥૪૫॥
 તમતમેણેવડસે અસીલે સયાદુહી વિર્પરિયા સમુવદ્ । સધાવદ્ નરયતિરિલ્લજોણી મોણવિરાહિત અસાહુરુચે ॥૪૬॥
 ઉદ્દેસિય કીયાગડ નિયાગં નમુચઈ કિચિઅણે સણિજા । અગ્નીવિવાસવ્યં મલ્લર્લીમવિત્તાઈઓ ચુઓ ગછઈ કટ્ટપાવ્વ ॥૪૭॥

“જેમ કાલકૂટ વિપ તેના પીનારને મારે છે, જેમ ત્રિપરિત સેતે પકડાયલુ શસ્ત્ર તેના પકડનારને હળે છે, અને જેમ પેતાલ તેનું નિવારણ ન કરનારને ધારી નાંહે છે, તેમ જે કોઈ ધર્મને પ્રિય મુલ્યની વાસના સાથે મિથ કરે છે, તેને તે ધર્મ હળે છે. [૪૪]. “જે સાધુ શરીરના શુભાશુભ ચિહ્ન પ્રકટ કરે, સ્વપ્ના ફલાફલ કહે, મૂર્કપાદિકુતૂહલ લોકોને દેખાડે, પુત્ર પ્રાપ્તિને માટે સ્નાનાદિ ક્રિયા કરાવે, અને કુહેટક વિધ્યા (પટલે નગરવર્દી, મન, તત્ત્વ) આદિ આશ્રવદારો સેવીને આજીવિકા કરે, તેને જે કાલે તેના પાપ કર્મનો ઉદય કાઢ આવે ત્યારે કોઈનું શરણ પઠ્ઠતુ નથી. ૨ [૪૫]. “આચાર મ્રદ સાધુ સદા દુઃખી થડને અનાનસ્યી અંકારમા પ્રમણ કરે છે અને વિપરિત ગતિને પ્રાપ્ત થાય છે; સયમની વિરાધના કરનાર કુસાધુ નરકન વિષે ધસે છે અને તિર્યચ યોગિને પામે છે [૪૬]. “જે સાધુ અસૂક્ષ્મો આહાર વહેરે-પટલે કે પોતાને મન ગમતું ભોજન માગીને લે (અથવા સાધુને ઉદેશીને તૈયાર કરેલું ભોજન લે), મૂલ્ય આપીને સાધુને નિમિષે લીધેલો ચોરાક વહેરે, અથવા નિલ્ય-પિંડ [પટલે અમુક ઘેરથી હમેશા આહાર વહેરે] ગ્રહણ કરે, અને અગ્નિનો પંઠે સર્વે-મધી હોય તે આ મનુષ્ય ધવમા મ્રદ થડને હૂંઝ્યા વાદ દુર્ગતિને વિષે જાય છે. ૩ [૪૭].

૨. Sensuality. ૨. પ્રા. જેમની આ પાંડે નીચે મુજબ ગચ્છો વાપરે છે. He who practises divination from bodily marks and dreams, who is well versed in augury and superstitious rites, who gains a sinful living by practising magic tricks, will have no refuge at the time of (retribution) ૩. દરેક સમપ્રાયના આચાર્યશ્રીષ્ઠ આવી શિથિલતા પ્રવેશવા ન પામે તે માટે સાસ સાવધાની રાખવી વટે છે.

નત અરકિંઠછેત્તા કોઈ જસેકેર અપ્પણિયા દુરપ્પયા સેનાહઈ મચ્ચુમંહંતુ પત્તે ધુણ્ણતવિણ દયાવિહૂણો ॥ ૪૮ ॥
 નિરઠિયા નિગ્ગર્હઈ તરસજેત્તમઠે વિવજ્જાસમેઈ । ઇમેવિસેનથિય પેરેવિલોણ દુહો વિસેસ્વિઘ્ઘહત્થય લોગે ॥ ૪૯ ॥
 એવઘહા છદ્ધકુસીલરૂઢે મગ્ગવિરાહિત્તુ ઝિણત્તમાણ કુર્રી વિવામોગ રસાણુગિઢ્ઠા નિરઠ્ઠસેયાપરિ યાવમેઈ ॥ ૫૦ ॥
 સોચ્છાણ મેહાવિસુભાનિય ઇમ અણુસાસણં નાણુગુણો ગ્ગેય । મગ્ગં કુસીલાણ જહાયમવ્વ મહાનિય ટાણ વણ્ણહેણ ॥ ૫૧ ॥
 ચરિત્તમાયાર ગુણણિણ્ણત્તઓ અણુત્તર સજમપાલિયાણ । નિરાસેવેસલ્લવિયાણકમ્મ ઉવેઈઠાણ વિહલુત્તમં ધ્ધુવ ॥ ૫૨ ॥

“ દુરાસતા [દુષ્ટાચાર] જે દુરાસરુપજાવે છે તેનું દુઃસ્વ ગળું વાઢનાર રેરી પણ રૂપજાવી શકતો નથી;^૧ દયારાહિત મનુષ્યને
 રાગ સમયે પશ્ચાત્તાપ થાય છે. [૪૮]. “ જે સાદુ સંયમરૂપી ઉત્તમ માર્ગને વિષે વિપરીત ગતિથી વર્તે છે, તેનું ચારિત્ર [નગ્ન-રુચિ]
 નેપજાત થાય છે, તે આ લોક કે પરલોક સાધી શકતો નથી, અને ઉપયોગ લોકના સુખથી મુક્ત થાય છે. [૪૯]. “ આ પ્રમાણે જે
 રૂઢી, કુશીલ સાદુ ઉત્તમ ઝિન-માર્ગ વિરાધીને ટીટોડીની પેઠે રસ-મોગમાં ગ્રસ્ત રહે છે, તેને [પછીથી થતો] શોક, પશ્ચાત્તાપ
 રચક છે. (૧૦). “ હે પંડિત ! હે રાજા ! આ શુભાશિષ્ય અને જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રના ગુણગ્રાહી ઉપદેશ સામકે છે, તે કુશીલ માર્ગ
 તમે છે અને મહા નિર્ગ્રંથનો માર્ગ સેવે છે. [૫૧]. “ જે કોઈ ચારિત્રાચારના ગુણે કરીને સહિત છે, જે સર્વોત્તમ સંયમ પાકે છે, જેને
 સર્વ આશ્રવ રંધ્યા છે,^૨ અને જેને હિસારાહિત આઠ કર્મને લપાવ્યા છે, તે વિપુલ, ઉત્તમ અને નિશ્ચલ^૩ મુક્તિને પામે છે. ” [૫૨].

^૧ A cut throat enemy will not do him such harm as his own perversity will do him.

^૨ Who keeps from sinful influences. ^૩ The permanent place.

एवुगदतेविमहातवोधेणमहासुणी महणइण्णे महायसे । महानियंठिज्जाभिणं महासुयसेकहि एमहयाविधयेणं ॥ ५३ ॥
 तुडोयसेणिओ रायाइणमुदाहु कयजली । अणाहच जहाभूय सुडुभेउवढसिय ॥ ५४ ॥ तुइसुलद्धुमणुसजम्म
 लाभासुलद्धाय तुमेहेसी । तुम्हेसणाहाय सबधवाय जमेठ्ठिया मग्गजिणुत्तमाण ॥ ५५ ॥ तसिणाहो अणाहाणं
 सब्ब भूयाण सजया स्वामेमित्ते महाभागा इच्छामि अणुसासिउ ॥ ५६ ॥ पुट्ठिऊणमएतुइअणविग्घो उज्जोकओ ।
 निम तियाय भोएहि तसन्व मरिसेहिमे ॥ ५७ ॥ एव युणित्ताण सरायसीहो अणगारसीह परमाइमसिए । सउरोहो
 सपरियणो सबधवो घम्माणरत्तो विमलेण नेयसा ॥ ५८ ॥

ઉત્તર તપસ્વી અને દ્વિત્રિયાંને દમનાર મહાશુનિ અને મહા પઠિત જેણે પચ મહાદુત સેવ્યા છે અને જે મહા યશના ધણી છે, તેણે
 ઉપર પ્રમાણે શ્રેણિક રાજાને મહા નિગ્રથના મહાન ધર્મનો વિસ્તારથી અપેક્ષા કર્યો. [૫૩]. શ્રેણિક રાજા સતુષ્ટ થઈને, હાથ જોડીને
 આ પ્રમાણે મોલ્યો, “ અનાયત્વ શુ ? તેલુ આપે મને વરામર દર્શન [ખાન] કરાવ્યું છે. [૫૪]. “ હે મહર્ષિ ! આપે મનુષ્ય જન્મનું
 સાર્થક કર્યું છે, આપે ધર્મ લાભ વરામર લઈધોંટે, આપ પોતે સનાત ડો, અને વાચન, જ્ઞાતિ, કુટુમ્બાદિકના પળ નાથ છો, કારણ કે
 આપ શ્રી તીર્થંકરોના ખાલેલા ઉત્તમ માર્ગને વિષે રહ્યા દો. [૫૫]. “ હે સત્ય ! આપ અનાથ પ્રાણીઓના નાથ છો, હે મહાભાગ !
 આપને રમાયું હું, અને હને આપ રસે રસે વઢાયો એમ ઇચ્છું હું (૫૬). “ આપને પ્રન્નો પૃછીને મેં આપના ધ્યાનમા વિભ
 કર્યું છે, અને આપને મેં ધોગ ધાગમનનુ નિમત્રણ ફીવું છે, તે સર્વે મારા અપરાધ સમા કરો. ” (૫૭). આ પ્રમાણે રાજાઓમાં સિંહ
 સમાન શ્રેણિક સાહુઓમા સિંહ સમાન મુનિવરની પરમ ભક્તિ પ્રવક સ્તુતિ કરીને, પોતાની સ્ત્રીઓ, પરિવાર અને વાંધવો સહિત
 શ્રી જિન ધર્મને વિષે શુદ્ધ મનથી અનુરક્ત થયો. * (૫૮).

* Became a staunch believer in the Law

હસ્તસિય રોમકુનો કાઝળય પયાહિણં । અભિવંદિ ઝળસિરસા અઙ્યાઓ નરાહિઓ ॥ ૧ ॥
 ગુણસમિદ્ધોતિગુચિગુતોતિદડ ત્રિઓય વિહંગદ્વ વિપ્પમદ્ધો વિહરદ્વ સુહ વિગયમોહો સિયેમિ
 ॥ ૬૦ ॥

● ॥ इति श्री महाभियंतिज्ज्ञं झयण दीसम सम्मत्त ॥ ●

હર્ષથી જેના શરીરનાં રોપાત્ત સ્થળો છે એવો શ્રેણિક નરપ્રધિપ મુનિશ્વરને પ્રદક્ષિણા દર્શ, મસ્તક નમાવી વંદના કરીને પોતાને ઘેર ગયો. [૫૯]. અને ગુણે કરીને સમૃદ્ધ, ઝળ ગુપ્તિપ ગુપ્ત, મન, વચન, કાર્યાયે કરીને પાપ કર્મથી નિવૃત્ત, એવાં મમત્વભાવ અને મોહ રહિત મુનિ પસિની ૧ પેઠે જગતને વિષે વિચરવા લાગ્યા. (૬૦).

❧❧❧ વીસમું અધ્યયન સંપૂર્ણ. ❧❧❧

* અને વદલે આગલ માફક મોંફેસર જેઠીવી લહે છે કે “ પોતાની જમણી વાલુપે રાલીને ”.
 ? Free like a bird

अध्ययन २१ मुं. * समुद्रपाल.

चपाए वालिए नामसाथए आसिवाणिए । महावीरस्स भगवओ सीस्सोमोओ महप्पणो ॥१॥ निग्गये पावयणेसाए
सेविकोनिदे । पेएण वनहस्ते पिहुङ्गनगरमागए ॥२॥ पिहुंटे वनहस्तस्स वाणिओ देडधूर । त ससत्त पडगिद्धसत्त
अहपथिए ॥ ३ ॥ अहपालियस्स घरणी समुद्धम्मिपसवई । अहदए तहिंजाए समुद्धपालोत्तिनामए ॥ ४ ॥ सेमेण
आगए चपसाए वाणिए घर । सवहुई घेतस्स दारएसे सुहेइए ॥५॥ वात्रची कलाओय सिस्सिए नीडकोत्रिए ।
जोव्वणेणयसण्णे सुरूवे वियदसणे ॥ ६ ॥

○ अध्ययन २१. ○

चपा नगरीने विपे पालित्त नामे श्रावक वाणियो (व्यापारी) रहेतो हतो ते महापुरुष श्री महावीर भगवानो जिय्य हनो (१).
ते श्रावक तरीके श्री वितरणना सिद्धतामा (जिन शास्त्रमा) प्रवर्णन हतो. ते एक वमत व्यापार अथ यहाण लईने पिहुङ्ग नगरमा
गयो. [२] ते पिहुङ्गमा व्यापार करतो हतो एवमा त्याना कोइ वेपारीए तेने पोतानी पुत्री परणात्री ते ह्यो न्यारे सगर्भा थइ
त्यारे ते गाणिओ तेने साथे लईने स्येददा ज्वा नीकज्यो (३). पालित्तनी छीने समुद्रने विपे प्रसन्न ययो, ते वाळक समुद्रमा नपेहुं
होवाथी तेहुं नाम समुद्रपाल पाडयामा आयु. [४], ते वणिक्-श्रावक चपा नगरीमा कुशल संप पोताने घर आसी पड्च्यो. त्या ते
वाळक सुख च्छेनमा वृद्धि पामवा लाग्यो. [५]. ते वाळक वहीतंग फज्ज शीरयो, अने नीति शास्त्रमाश्च निपुण ययो, ते अनुक्रमे
युवावस्थाने पाम्यो, तेहु स्वप्न अति मृदुर अने सुखाकृति मनोहर हतो. [६].

* Knowledge of the world.

તરસરુવર્ણ મહાવિયા આળેઈ રુવિર્ણી । પાસાઈ કીલઈ રમોદેવો દોગુંદગો જહા ॥ ૭ ॥ અહ અદયા કયાઈ પાસાયા લોયનેહિઓ । વઙ્ગ મંડણસોભાગં વઙ્ગપાસડ વઙ્ગ ॥ ૮ ॥ ત પાસિઝણ સંવેગં સમુદ્ધપાલોદ્ધ મવ્વયી । અહો અમુહાળકમ્માણનિજ્ઞાણ પાવગંદમં ॥ ૯ ॥ સવુદ્ધોસો તાહિં ભગવં પરમસંભેગમાગઓ આપુહ્મમાપિયરો પવ્વઙ્ગ અળગારિયં ॥ ૧૦ ॥ જહિતુ સગથ મહાકિલેસં મહંતમોહં કસિણં મયાત્રહં । પરિયાય ધમ્મંચ મિરિયાણ્ણા વયાઈસીલાઈં પરીસહેય ॥ ૧૧ ॥

તેના પિતાએ તેને હપિણી નામે અતિ રુપવતી માર્યા પરણાવી; તે પોતાના રમણીક મહેલમાં પોતાની સ્ત્રી સંગાથે દોગુંદક દેવની પેઠે ક્રીડા કરવા લાગ્યો. (૭). એક સમયે તે પોતાના મહેલના ફરવાયા વેઠો વેઠો નગરની શોભા જોતો હતો એવામાં તેને દેહાત દંડની સજા પામેલા એક ચેરને વધ-શળગારયુક્ત * વધ-ધૂમિને વિષે લઈ જતો જોયો. [૮]. તે જોઈને સમુદ્રપાલ વૈરાગ્યવંત થયો અને ઘોલી ડહ્યો કે “ પાપ કર્મહુ આ અશુભ ફઝ છે. ” [૯]. તે સમુદ્રપાલ મહાત્મા ત્યાથીજ મતિબુદ્ધ ૧ થયો અને તેને પરમ સંભેગ (વૈરાગ્ય) ડપ્પયો; પોતાના માતા પિતાની આજ્ઞા લઈને તેણે સાદુ-ધર્મ અંગીકાર કર્યો. (૧૦). સ્વજનાદિનો સમ્બન્ધ જે મહા ક્રેશ અને મહા મોહના કારણ રૂપ છે, અને કુંજળેડયા તથા મયના હેતુરૂપ છે, તેનો ત્યાગ કરીને, પરિયાય ૨ [પ્રત્યયા] ધર્મે ઉપર રાવિ રાત્રી જોઈએ, પંચ મહાટત અને શીલાચાર સેવવા જોઈએ અને વાર્તાશ પરિસદ સહેવા જોઈએ. [૧૧].

* મોતની સજા માટે લઈ જતી, વસતે આગલના વલતમા કેદીને ચંદન વીગેરે ચોપડતા, કરેણનાં ફૂલની માલ તથા વઘો પહેરાવતાં. ૧. Enlightened ૨. Law of the monks.

અહિંસ સંઘંચ અતેણંચ તતો યવમં અપરિગ્રહંચ । પઠિવજ્જિયા પચમહવ્યથાઢચરિજ્જ ધમ્મંજિણેસિયંવિજ ॥ ૧૨ ॥
 સચ્ચેહિ ભૂહિદયાણુકખી સ્વતિસ્સમે સજયવમયારી સાવજ્જાજોગ પરિવડ્ડજયતો । ચરિજ્જ મિલ્લસૂસુ સમાહિદ્ધિદ્દિ
 ॥ ૧૩ ॥ કાલેણ કાલ વિહરિજ્જરદ્ધે વલાવલ જાણિય અપ્પણોય । સીહોવ્વ સદ્દેણ નસત્તેસજ્જા વયજોગ સોઢ્ઢાણ
 અસમ્મ માહુ ॥ ૧૪ ॥ ઉવેહમાણોડપરિવ્વિણ્ણા પિયમપ્પિય સવ્વ નિતિલ્લહણ્ણા । ન સવ્વ સવ્વથ્થમિરોયણ્ણા
 નયાત્તિપૂયંગરહંચ સજણ ॥ ૧૫ ॥

જીવિદ્યા પાલ્લી, સત્ય ઘોલુ, અદત્તા દાન ન લેવું, વ્રહ્મચર્ય સેવવું અને પરિગ્રહ ન રાલવો, ૯ પચ મહાટ્ઠ અર્ગીફાર
 કરીને જિન-આપિત ધર્મ પઢિત સાધુ ૯ સેવવો. (૧૨). સાધુ ૯ સર્વ જીવ પ્રતિ દયા રાલવી, ક્ષમાગાન થવું, સયમ પાલવો, વ્રહ્મચર્ય
 સેવવું અને જેથી પાપ લાગે તે સર્વ ત્યાગવું અને ઇન્દ્રિય દમન કરીને દેશને વિષે પ્રિયવું. [૧૩]. + પ્રત્યેક પહોરે તે કાલને યોગ્ય
 [ધ્યાનનુદ્ધાન તપાદિ] કાર્ય પોતાના આત્માનુ યલાદલ વિચારીને કરવું, + મ્યાનક શબ્દ સામ્બલીને સિંહની માફક ચમકવું નહિ;
 અને કોઈનાં ગમે તેવા કઠોર વચન સામ્બળા છતાં અસમ્ય વચન ઉચ્ચારવું નહિ. (૧૪). પ્રિય અને અપ્રિય સઘલુ ૯ક સરસી રીતે
 સહન કરીને, મનમા કાંઈ પણ આળ્યા સિવાય, ગામો ગામ વિચરવું, સર્વત્ર સર્વ વસ્તુ તરફ અભિરચિ રાલવી નહિ, અને કોઈ
 પોતાની સ્તુતિ કરે યા નિંદા કરે તે ઉપર સમાન માવ રાલવો. (૧૫).

+ આને વડલે મો. જેકોવી ૯વો અર્થ ફોર છે કે “ પ્રત્યેક દેશનાં સાધન અને પોતાની શક્તિનો પ્રિચાર કરીને સાધુ
 વસતો વસત તે દેશમાં વિચરવું. ”

‘અંગેમણ્ણંદાં દહમણ્ણંદેહિં જેભાવઓંપકરેહિં ભિલ્લૂં । મયમેરવા તથ્થઉંતિ મીમા દિવ્વા મણ્ણસાયતહાતિરિહ્ણા ॥ ૧૬ ॥
પરીસહા દુઘ્વિસહા અંગેમેસીયંતિજથ્થા બહુકાયારાના । સેતથ્થપ્પેત્તેન વહિજ્જ મિલ્લૂં સંગામ ખીસેદ્ધવ નાગરાયા ॥ ૧૭ ॥
સીઓસિણા દંસમસાય ફાસા આયંકા વિવિહા ફુસંતિ વેહ અકુઠ્ઠઓં તથ્થહિયા સણ્ણજ્જારયાઈં સ્વેવિજ્જપુરે કઢાઈં ॥ ૧૮ ॥
પહાય રાગંચત્તેહવ દોસ મોહંચ મિલ્લૂં સયયંવિયલ્લણો । મેરુલ્લવાણ અકંપ માણો પરીસહે આય ગુત્તેસહેજ્ઞા
॥ ૧૯ ॥

આ સંસારમાં જુદાજુદા મનુષ્યના જુદાજુદા અભિમાય હોય છે; તે સઘળાને સાધુએ તેના લ્લરા સ્વરૂપમા સમજના [મૂકવા] જોઈએ; દેવ, મનુષ્ય અને તિર્યચ સંપંથીના મહા ઘોર અને ધ્યાનક દુઃખો લપ્તે છે, તે પરિસહો સહન કરવા અતિ કઠિન છે અને કાર્ય માણસો તેનાથી હરી જાય છે, પણ જેમ સંગ્રામેને મોલ્લે રહેલો રાજ-હસિન [માર પહવા છતા પળ] ન્હાસતો નથી, તેમ જે મિશ્નુક એવા પરિસહ આવી લાગ્યા છતા પળ તેનાથી ચલિત થતો નથી તે લ્લરો સાધુ કહેવાય. (૧૬-૧૭). શંતિ, ઉજ્જ, હાસ, મન્છ-રાદિ અને નાના પ્રકારના રોગ આત્મીને શરીરને સ્પર્શ કરે છે; કાષ્પગ દુઃખોદ્ગાર કાઢ્યા સિવાય એ સઘળા પરિસહ તેણે સહન કરવા અને *પૂર્વે કરેલો પાપલ્લી મલ્લનો ક્ષય કરવો.* (૧૮). રાગ, દ્વેષ અને મોહ છોડીને, પઢિત સાધુએ નિરંતર સાયયાન અને દહ રહેવું અને જેમ મેરુ પર્વત વાયરાથી ચલિત થતો નથી તેમ તેણે પળ કોઈ ડપસર્ગથી ચઢવું નહિ, અને આત્મ-ગુણ થડને (સાચવ રહીને) સઘળા પરિસહ સહન કરવા. [૧૯].

* આને વડેલ પ્રો. જેકોવી એવો અર્થ કરે છે કે-“ પૂર્વે ભોગવેલા ભોગનું સ્મરણ કરવું નહિ. ” મૂળ પાઠમા ‘ રયાઈલેવિજ્ઞ ’ છે જેનો અર્થ કર્મરૂપી રજ લપાવે એમ થઈ શકે છે,

અનુનૅ નાવણૅ મહેસીનયાવિપૂયંગરહંચ સંજણ ! સેહઝુમાવં પઢિવજ્જ સંજણ નિવ્વાણમગં ત્રિણુવેહ ॥ ૨૦ ॥
 અરહરહ સહેપહીણસંથને વિણુ આયહિણુ પહાણવ પરમઠપ ઇહિ ચિઠહૈં છિન્નસોણુ અમમે ઝકિચણે ॥ ૨૧ ॥
 વિવિત્ત લયણાહ ભણુજ્ઞાતૈં નિરોવલેવાહં અમ શ્રહાહ ઇસીહિં ચિન્નાહ મહાયસેહિકાણુ ફાસેજ્ઞા પરિસહાહ ॥ ૨૨ ॥
 સન્નાણ નાણોવગઠો મહેસી અણુત્તરચરિઓ ધમસંચય અણુત્તરેનાણધેજસમી । ઉમાસહૈંસુરિણુવતરિલ્લે ॥ ૨૩ ॥

મહર્પિ અભિમાનથી અતિ ઉચ્ચ, અથવા અતિદીન થતા નથી, પોતાની સ્તુતિથી હર્પ પામતા નથી, અને નિદાથી દુઃખ આણતા નથી. ઉન્નત અને અનન્ત ભાવ રહિત [અથવા વિરક્ત થયેલ] સાધુ [સમુદ્રપાલ] પોતાની સરલતાણ કરીને નિર્બીણ માર્ગને પ્રાપ્ત કરી શકશે. [૨૦]. વિદ્વાન સાધુ રતિ અરાતિ સહન કરે છે, કોઈનો પરિચય સેવતો નથી, સર્વ વસ્તુથી વિરક્ત રહે છે, પોતાના આત્માહુ રિત વિચારે છે અને સયમ સહિત પરમાર્થ પદે [મોક્ષ માર્ગે] વિચરે છે, અને શોક, મમત્વ તથા પરિગ્રહથી મુક્ત રહે છે. [૨૧]. ઋત્રીવદયા પ્રતિપાલ સાધુ એકાન્ત, નિર્ઝંઝ અને જીવ જતુ રહિત ઉપાશ્રયને સેવે છે* અને મહર્પિઓણુ સહન કરેલા સર્વ પરિસહ ક્ષાયોયે કરીને સહે છે. (૨૨). મહર્પિ સમુદ્રપાલ જ્ઞાન ગોપ શ્રવણ કરીને અને સર્વોત્તમ ચારિત્ર સર્પણે રીતે પાઠીને, જેમ આકાશમા સૂર્ય વીરાજે છે, તેમ તે કેવલ જ્ઞાન અને તપના પ્રભાવે કરીને વીરાજવા લાગ્યા. [૨૩].

* અને વડેલ પ્રો. જેઝોમી ઇવો વામ્યાર્થ કરે છે કે ‘ દયાહુ સાધુણ વીજા સાધુઓથી દૂર પોતાની શર્યા કરવી જોઈણ, અને જે શર્યાતિને મોટું ત્રાસ તૈયાર કરેલી અને જીમજતુ વાઢા પદાર્થોની વનેલી ન હોવી જોઈણ !’. ૧. સાધુઓને મોટું ત્રાસ સાફ કરેલ ન હોય ઇવો માત્રાર્થ કોઢ ટીકામાર્થથી મળે છે.

दुविहंखवेउणयपुन्नपात्रं निरंगणे सच्चओ विप्पमकं । तरिचासमुदंच महाभवोहंसमुहपालो अपुणागमगाइंगए सिवेमि ॥ २४ ॥

→.। इति श्री समुद्रपालियनामं त्रयणं एकवीसम सम्मत्तं ॥ ६८-

अध्ययन २२. रथनेमि (रहनेमि).

सेरियपुरंमि नयरे आसिराया महद्धि । वसुदेवचिनामेणं रायलखण संजुए ॥ १ ॥ तत्सभज्जा दुवेआसा रोहिणी देवइतहा । तामिंदुएहपिदोपुत्ता इठारास केसवा ॥ २ ॥

शुभ अने अशुभ उन्ने प्रकारना कर्मने खपावीने, संयमने विषे निश्चल रहिने, अने सर्व बंधनथी मुक्त थइने, समुद्रपाल सांजु संसार-समुद्र तरीने अपुनरागम गतिने [मुक्तिने] प्राप्त थया. [२४].

* एकवीसमुं अध्ययन संपूर्ण. *

अध्ययन २२.

*सौर्यपुर नगरने विषे वसुदेव नामे महा किद्धिवान राजा राज्य कारतो हतो; ते राज-लक्षणे करीने (छत्र, मजा, चामरादि) सहित हतो. [१]. ते राजानं रोहिणी अने देवकी नामे बे राणीओ हती. ते प्रत्येकने राम अने केशव नामे अकेक प्रिय पुत्र हतो. [रोहिणीने राम अथवा वलभद्र अने देवकीने केशव अथवा कृष्ण] (२).

*. द्वाक्षण ग्रंथो प्रमाणे वसुदेव मथुरामा रहेता हता. सौर्यपुर ए मथुरानुं प्रशंपक नाम होवु ओइए. जरासेवे मथुरापर वारं वार हुमला कर्पा तेथी श्रीकृष्णे द्वारका नगरी वसावी अने आ अध्ययनमां प्रकाशेली हकीकत श्री द्वारकामा बनेलीछि.

सेरियपुरमिन्यरे आसिराया महिद्धि । समुद्रविजयनामं रायलखणसंजुए ॥ ३ ॥ तस्सभज्जा सिवानाम तीसे हुत्ते
महायसे । भयव अरिद्धनेमिचि लोगनाहे दमीसरे ॥ ४ ॥ सेरिद्धनेमिनामाउ लखणस्सरसंजुओ । अइसहस्सलख-
णधरो गोयसो कालगद्धुनी ॥ ५ ॥ वज्जरिसहसघयणो समचउरसो फसोयरो । तस्सरायमइकन्न भज्जाज्जायइ केसवो
॥ ६ ॥ अहसाराय वरकदा सुसीला चारयेहिणी । सब्बलखणसंपन्ना विज्जुमोया मणीप्पभा ॥ ७ ॥ अत्ताहजणउ
तिसे वासुदेव महद्धिय । इहा गद्धुओ कुमारो जासेकन्न दलामह ॥ ८ ॥

सौर्यपुर नगरने विषे समुद्रविजय नामे राजा एका महा क्रिद्धिवान राजा हतो; ते पण राज लक्षणे करिने युक्त हतो. [३].
तेनी गणीनु नाम शिवादेवी हतु. तेने महापद्मास्ती भगवत अरिष्टनेमि (नेमीनाथ) नामे पुत्र हता जे श्लोकनाथ अने १८मीश्वर
(एटेल आ लोकने तारनार अने जितेन्द्रिय पुरयोना इश्वर समान) हता. [४]. आ अरिष्टनेमि उत्तम स्वर-लक्षणे करिने सहित
अने एक हजारने आठ शुभ लक्षणना धरणहार हता, ते गौतम गोत्रना अने श्याम कान्तिवाळा हता. [५]. तेमनु नरीर वृषपना
जेनु मज्जत अने मज्जना जेनु सखत हतु, तेपना अवयवो प्रमाणशुद्ध हता अने तेमनु उदर मत्स्यना उदर सरखु हतु. केजवे नेमिनाथ
नी भार्यो तरीके राजिमती कन्यानु पागु रुई (६). आ उत्तम राज-रूपा (१ उग्रसेन राजानी पुत्रि) सुशील अने मुदर हती;
ते सर्व शुभ लक्षणे संपूर्ण हती अने सौद्रामिनी त्रिभुत प्रभाना सखी तेनी कान्ति देदीप्यमान हती. (७). राजिमतीना पिता उग्रनेने
महा क्रिद्धिवान कृष्ण वसुदेवने कहयु के “ नेमि-कुमार मारी पासे आवे गट्ठे हु तेमने मारी कन्या आपीग. ” [८].

* Savior of the world ? . Lord of the ascetics २. श्री कृष्णे कसने मारीने उग्रसेनने गादी
आपी हती एम विष्णुपुराण केहे छे.

સવ્વોસહિર્હિન્હવિઓ કયકોઝય મંગલો । વિન્હજુયલં પરિહિડ આમરોહિં પ્રિમૂસિડ ॥ ૧ ॥ મત્તચ મંધહંથિચ
વાસુદેવસ જિઠ્ઠા । આરુટો સોહુણં અહિયં સિરે ચુડામણીજહા ॥૧૦॥ અહ ઝસિણ છતેણ ચામરાહિ યસોહિઓ ।
દસારચ્છેણ યસો સવ્વડ પરિવારિઓ ॥ ૧૧ ॥ ચડરંગિણીણુ સેણાણુ રહ્યાણુ જહક્કમં । તુરિયાણ સન્નિનાણુ વિવ્વેણ
ગગણપુસે ॥ ૧૨ ॥ ય્યારિસીણુ રહીણુ જુહુણુ ઉત્તમાય ૨ । નિયંગાઓ ભવણાઓ નિજ્ઞાઆ વઘિપુંગવો ॥ ૧૩ ॥
અહસોતથ્થ નિજ્ઞાતો વિરસપાણે ભયહુણુ । વાહેહિ પંજરેહિંચ સનિરુદ્ધે સુદુલ્લિણુ ॥ ૧૪ ॥ ઝીવિય તતુસપ્પે મસઠ્ઠા
મલ્લિવયવ્વણુ । પાસિત્તાસે મહાપન્ને સારહિ ઇળમવ્વની ॥ ૧૫ ॥

તે ઉપરથી નેમિકુમારને સર્વે સુગંધી ઔષધિથી સ્નાન કરાવવામા આવ્યું, લોકિક મંગલ ક્રિયાઓ કરવામા આવી, દિવ્ય નલ્લ
ધારણ કરાવવામા આવ્યા અને અલંકારોથી શણગારવામા આવ્યા.[૯]. વસુદેવના ઉત્તમ ગંધ-રુસ્તિ ઉપર તે આરુઢ થયા, અને મસ્તક
ઉપર જેમ ચૂડામણિ [મુકુટ] શોભે તેમ શોભવા લાગ્યા. [૧૦]. માયે છત્ર ધારણ કર્યું છે, વે પાસે ચામર ઢોલ્યાય છે, દગર્હ
(યાદવો)નો સમુદાય ચેતરફ વિંટલાયેલો છે, ચતુરંગિણી સેના યથારૂપ ગોઠવાયેલી છે, અને ત્રિવિધ પ્રકારના વાર્જિત્રોના દિવ્ય
નાદ આકાશે પહોંચી રહ્યા છે. [૧૧-૧૨]. આત્રી ઉત્તમ ક્ષિદ્ધિ અને કાન્તિ સહિત દુલ્લિણુગત્ર (યાદવ-કુલ ભૂષણ) પોતાના
મન્દિરેથી વહાર નીકળ્યા.(૧૩). આગલ ચારતાં તેમણે અનેક પ્રાણીઓને પાજસમા અને વાડામા પૂરેલાં જોયાં; તેઓ અતિ ભય-ભ્રાન્ત
થયેલાં અને દુઃસ્વી દેશતાં હતાં [૧૪]. તેમને મારીને પછીથી તે માસ મશન કરાવવાની સ્વાતર આટલા વધા પ્રાણીઓનો અંતકાલ
નજીક જોઈને તે મહા હુદિશાલી પુરુષ પોતાના સસારથીને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા. [૧૫].

* ૧૦મી માથામાં દાથીપર વેઢેલા જળાવેઢે આમાં રથપર જળાવે છે. શેહેરમાથી નીકળ્યા ત્યારે દાથીપર હોય અને પડી રથમા
વેઢેલા હોય એમ અનુમાન થાય છે. પ્રો. જેકોની તો વશમી ગાથા પાછલ્લી ઉમેરાયેલી માને છે.

કરસદાદ્દમેપાણા દુઃસવ્વે સુહેસિણો । વાડેહિં પંજરેહિંષ સંનિરુદ્ધેય અથ્થદ્દ ॥ ૧૬ ॥ અહસારહીતઓ મળઈ દુરુમદ્વાડ પાણિણો । તુલ્લ વિવાહકજ્ઞમિ મોયાત્રેડ વહુજણ ॥ ૧૭ ॥ સોઝણ તસ્સ સોવયણં વહુપાણિવિણાસણ । ચિંતેદ્દસે મહાપન્ને સાણુક્કોસે જિણહિ ॥ ૧૮ ॥ જદ્દમલ્લ કારણાણુદ્દ હમ્મતિસુ વહુજિયા । નમે દુ યતુ નિરસેમ પરલોદ્દ મવિસ્સઈ ॥ ૧૯ ॥ સોકુડલણ જુયલ મુત્તગન્ન મહાયસો । આમરણણિય સવ્વાણિ સારહિસ્સપણામદ્દ ॥ ૨૦ ॥ મણ પરિણામેયકદ્દ દેવાય જહોદ્દય સમોદ્દન્ના । સવ્વદ્ધીદ્દ સપરિસા નિલ્લમણ તરસકાડજે ॥ ૨૧ ॥

“અટલાં વધા પ્રાણીઓ, જે સર્વેં સુલની અધિલાપા રાલતાં હશે, તેમને પંજરામાં અને વાઢામાં શામોડે પૂરી રાલવામા આવ્યાં હશે ? ” (૧૬). સારથીદ્દ ઉત્તર આવ્યો કે, “ હે સ્વામિન્ ! આ પ્રાણીઓ પૂરી ભાગ્યશાલ્લી કે આપના વિધાદ્દ પ્રસંગે અનેક જનોનાં મોજનના ઉપયોગમા તેઓ આવી શકશે ! ” (૧૭). સારથીના આમાં વચન સાંભળીને, અને ઘણાં પ્રાણીઓનો વિનાશ થતો જાણીને સર્વેં જીવ તરફ દયા રાલનાર અને પ્રાણી માત્રનુ હિત વિચારનાર તે મહાપ્રાણ પુરુષ આ પ્રમાણે વિચારવા લાગ્યા :—(૧૮). “ જો મારા [વિવાહ] નિમિત્તે આટલા વધાં પ્રાણીઓ હણાશે તો પરલોકે મારું કલ્પણ થશે નહિ. ” (૧૯), તે ઉપરથી મહાયમલ્લી નેમિનાથે પોતાના કાનના વલ્લે કુંડલો, ક્કટિ સૂત્ર (કડનો કદોરો) અને સર્વેં અમરણો ઉતારીને સારથીને આપી દીધાં. (૨૦). નેમિ-કુમારનું મન પરિણામ જોઈને, દેવતાઓ યથોચિત સવ્વે પોતાની સકલ ક્રિદ્ધિ અને પરિચાગ સાથે, તેમનો દીસા મહોત્સવ ઉજવવાને આવ્યા. [૨૧].

શ્રી મો. જ્ઞેષ્ઠોત્તરી Neck-Chain અર્થ કરે છે.

સોઝળ રાયવરકન્ના પવ્વજાંસા જિણસ્સઓ । નિહાસાય નિરાણદા સોનેળડ સમુથ્થયા ॥ ૨૮ ॥ રાયમદ્દ ધિચિત્તેદ્ધ
ધિરથ્થુ મમજીવિય । જાહતેળ પરિચ્છા સેયપ્વવ્વહોમમ ॥ ૨૯ ॥ અહસા મ્મરસનિમે કુચ્ચ ફળગપસાહિ । સયમેવ
લુચ્ચદ્ધકેસે ધિદ્ધમતા વવસ્સિય ॥ ૩૦ ॥ વાસુદેવોદ્ધણ મળઈ લુચ્ચકેસંજિ દ્ધિયં । સસાર સાગર ધોર તરકન્નેલહલહુ
॥ ૩૧ ॥ સાપ્પવ્વહ્યાસત્તી પ્પવાવેસી તહિવહુ । સયળ પરિયણચેવ સીલવત્તા વહુસ્સયા ॥ ૩૨ ॥

રાજ કન્યા રાજિમતીજી જ્યારે નેમિનાથે દીક્ષા ગ્રહણ કર્યાનું સાંભળ્યું, ત્યારથી તેનો હર્ષ અને આનંદ ઊઠી ગયો અને તે શોકમા
શ્રગિરફતાર થઈ ગઈ. [૨૮]. રાજિમતી પોતાના મનથી વિચારવા લાગી કે ‘ નેમિનાથે મારો પરિત્યાગ કર્યો તેથી મારા જીવિતને
ધિક્કાર છે. હવે મારું શ્રેય (પળ) દીક્ષા લેવામાજ સમાયેલું છે. ’ [૨૯]. પોતાના કાઢા ખ્રમર જેવા કેશ જે કૂર્ચ્ચ-ફ-ફથી [દાતિ-
યાથી] સમારેલા હતા તેનો રાજિમતીજી ધૈર્ય અને દૃઢતાથી પોતાને હાથે રાખેલો કર્યો. (૩૦). રાજિમતી જેણે કેશનો લોચ કરેલો
છે અને જેણે પોતાની દિવ્યબળને વશ કરેલી છે તેને કુળ્લ વાસુદેવ કહે છે-“ દે કન્યા ! ધોર સસાર સમુદ્રથી શીઘ્ર પાર ડનરી
જાઓ. ” (૩૧). દીક્ષા ગ્રહણ કર્યા પછી તે શીલવતી અને વહુશ્રુત કન્યાજી પોતાના સ્વજન, પરિજનાદિ દ્વારિકાના વહુ જનોને
દીક્ષા લેવડાવી. (૩૨).

આ પ્રસંગ, વિક્રમ નામના કાવિજી ‘ શ્રી નેમીદૂત કાવ્ય ’ નામના અદ્ભૂત સસ્કૃત કાવ્યમાં મુળેલો છે, પાદપૂર્તી જેવી પદ્યતિ
યોજના થયેલી છે. દરેક કાવ્યની છેલી છેડી કાવિ કાલીદાસના મેઘદૂતમાંથી લેવા, આ પ્રસંગની ગ્રણ ગ્રણ લેંદીઓ વનાવવામાં
આવી છે ૧. ‘ લોચ કર્યો ’ ને વહેલ મો. જેફોવી લેલે છે કે ‘ કાપી નાંહયા ’ અને પવો અર્થ કરવાના આધારમાં પોતાની મા,
ન્યતા જાણવે છે કે સ્ત્રીઓ લોચ કરતી નથી, પણ વાલ કપાલી નાંહે છે; પણ એ પદની માન્યતા ખૂલ મરેલી છે.

देव मणुस्स पखिडो सिवियारणतओ समारुढो । निखवमिय बारगाड रेवयं मिठिउ भयर्थ ॥ २२ ॥ उज्जाणंमि
संपत्तो उइन्नो उत्तमाओसीयाओ । साहस्सीए पखिडो अहनिखमडउ चिचाहिं ॥ २३ ॥ अहसो सुगंधिगंधिए
तुरियं मिउय कुचिए । सयमेव लुंचिइ केमे पंचमुट्ठीहिं समाहिए ॥ २४ ॥ वासुदेवोइणं भणइ लुत्तकेसंजिइंदिय ।
इथियमणो रेटुरियं पावेसुत्तं दभीसए ॥ २५ ॥ नाणेणं ठसणेणंच चरित्तिणं तवेणय खंणीए मुत्तीए वड्डमाणो
भवाहिय ॥ २६ ॥ एवंतो रामकेसवा दसाराय धहुजणा । अरिट्ठिनेमि वंदिता अइं गयाआरागापुरिं
॥ २७ ॥

देव अने मनुष्याथी विंढळापेला भगवान नेपि-कुमार उत्तम शिविका [पालवी] मा वेसीने, द्वारिकाथी नीकळीने रेवतक [गिरनार]
पर्यंत चढ्या. [२४]. रेताचलना उद्यानमा (सहस्रावनमा) आर्वीने* श्री नेमिकुमार पोतानी उत्तम शिविकामाथी नीचे उतर्यो
अने चित्रा नक्षत्रने विये तेणे एका हजार राजविओ संगायें दीक्षा ग्रहण करी. (२५). त्यारपछी नेमिनाथे स्वहस्थे पोताना मृदु सुगंध
वाळा, सुकुमार, वाकडिया वालनो पंच मुष्टिए लोच कर्यो. [२६]. त्यारपछी कुल्ल-वासुदेव, समुद्रविजय आदि वृषतिओ ते जित-
न्द्रिय पुरूप जेणे केश लोचन कर्युं ते तेने कहेवा लाग्या-हे दमीअवर ! आपना इत्थित मनोरथ शीघ्र सफल थाओ. [२७]. “ आ
पना ज्ञान, दर्शन, चारित्र, क्षमा अने निर्लोभ सदा वृद्धि पावो. ” (२८). आ प्रमाणे राम, केशव, दशार्ह [यादवो] अने बीजा
अनेक लोको श्री अरिट्ठेपिने वार्दने द्वारिकापुरीमां पाछा आल्या. [२९].

* मो. जेकोवी Surrounded by thousands अर्थ करेछे पण मूळ पाठ अने टीकाया जे शब्दो छे ते परथो एवो
अर्थ नीकळे छे के एक हजार राजवी प्रधान पुरूप साथे दिक्षा ग्रहण करी.

સોઝળ રાયવરકન્ના પવ્વજાંસા ઝિણસ્સઓ । નિહાસાય નિરાણદા સોળેણડ સમુથ્થયા ॥ ૨૮ ॥ રાયમહ વિચિત્તેહ
ધિરથુ મમજીવિય । જાહતેળ પરિચ્છતા સેયપવ્વહઓમમ ॥ ૨૯ ॥ અહસા ભમરસનિભે કુચ્ચ ફળગપસાહિણ । સયમેવ
લુચ્ચકેસે ધિદ્મતા વવરસિય ॥ ૩૦ ॥ વાસુદેવોહણ મળઈ લુત્તકેસંજિ હિદિયં । સસાર સાગર ઘોર તરકન્નેલહુલહુ
॥ ૩૧ ॥ સાપ્વહ્યાસત્તી પવ્વાવેસી તહિવહુ । સયણં પરિયણેવ સીલવતા વહુરસુયા ॥ ૩૨ ॥

રાજ કન્યા રાજિયતીએ જ્યારે નેમિનાથે દીક્ષા ગ્રહણ કર્યાનું સાંભળ્યું, ત્યારથી તેનાં હૃદય અને આનંદ હલકી ગયો અને તે ગોક્રમા
શિરફતાર થઈ ગઈ. [૨૮]. રાજિયતી પોતાના મનથી વિચારવા લાગી કે ‘ નેમિનાથે મારો પરિત્યાગ કર્યો તેથી મારા જીવિતને
ધિમાર છે. હવે મારું શ્રેય (પણ) દીક્ષા લેવામાજ સમાયેલું છે. ’ [૨૯]. પોતાના કાઠા અમર જેવા કેશ જે કૂર્ચ-ફાગથી [દાતિ-
યાથી] સપાંરેલા હતા તેનો રાજિયતીએ ધૈર્ય અને દૃઢતાથી પોતાને હાથે ૧ લોચ કર્યો. (૩૦). રાજિયતી એણે કેશનો લોચ કરેલો
છે અને જેણે પોતાની શિદ્ધિઓને વશ કરેલી છે તેને કુળ વાસુદેવ કહે છે—“ હે કન્યા ! ઘોર સસાર સમુદ્રથી શીઘ્ર પાર ડનરી
જાઓ. ” (૩૧). દીક્ષા ગ્રહણ કર્યો પછી તે શીલવતી અને વહુશ્રુત કન્યાએ પોતાના સ્વજન, પરિજનાદિ દ્વારિકાનાં વહુ જનોને
દીક્ષા લેવડાવી. (૩૨).

અથા પ્રસંગ, વિક્રમ નામના કાવિએ ‘ શ્રી નેમીદત્ત કાવ્ય ’ નામના અદ્ભુત સંસ્કૃત કાવ્યમા ગુણેલો છે, પાદપૂર્તા જેવી પદ્યતિણ
યોજના થયેલી છે. દરેક કાવ્યની છેલ્લી લીટી કાવિ કાલીદાસના મેઘદૂતમાથી લઈને, આ પ્રસંગની ત્રણ લીટીઓ વનાગ્રામા
આવી છે. ૧. ‘ લોચ કર્યો ’ ને વડેલ મો. જેકોવી લખે છે કે ‘ કાપી નાંરલા ’ અને એવો અર્થ કરવાના આધારમાં પોતાની માં
ન્યતા જણાવે છે કે સ્ત્રીઓ લોચ કરતી નથી, પણ વાઝ કપાવી નાંરે છે; પણ એ પુત્રી માન્યતા ધૂલ મારેલી છે.

निरिव्यंजतो वासिणोऽन्तरा । वासते अधर्यामि अंतो लयणस्स साठिया ॥ ३३ ॥ श्रीवराहं विसारं ती जहा
जाइत्ति पासिया । रहनेमी भग्गचिचो पणुडिडोयती एवि ॥ ३४ ॥ भीयाय सातहिंदुं एगंतं जयंतं । बाह् हिं काओ
सगोफ वेवमाणी निसीयई ॥ ३५ ॥ अहसोविरायपुत्तो समुद्धविजयंगओ । भयंपवेइयं दठु इम्वक्क मुठ्ठहरे ॥ ३६ ॥
रहनेमी अहभहे सुरुवे चारुभासिणि । मम भयाहि सुतणुनतेपीला भविससई ॥ ३७ ॥ एहिता भुंजिमोए माणुस्संखु
सुदुल्लह । भुंजभोगी तओ भुंजि जिणमग्ग चरिस्सामो ॥ ३८ ॥

एक प्रवत ते रेवतक पर्यंत उपर (स्वामि धंदनार्थे) जती। हती एवामां मार्गमा वरसाद् वरसत्वा लाग्यो. पोताना वत्त भजिाइ
गयां हतां अने भेव-दृष्टिने लीये अंधकार छावाइ रह्युं हतुं तेथी राजिमती एक गुफामां पेठी. [३३]. त्यां तेणे पोताना वत्तो (सूक-
वा माटे) उत्तारी नाख्यां अने जन्म-समये होय तेवा निर्वस्त्र (नग्न) थइ रही. एवी स्थितिमां अस्थनेमिए तेने जोड; तेथी तेनुं
चित्त चलित थइ ग्युं. एवामां राजिमतीनी नजर पण तेना उपर पेडी. [३४]. ते गुफामां (स्थनेमि) साधुनी साथे पोते एकलीज
छे ते जोइने राजिमती भय पामी; पोताना वाहूवति छाती ढांकीने धुजती धुजती नीचे वेसी गइ. (३५). राजिमतीने भयथी धुजती
जोइने समुद्रविजय राजानो पुत्र [स्थनेमि] तेने नीचे प्रमाणे कहेवा लाग्यो. (३६). “ हे भेद्रे ! हे स्थनेमि डुं. हे सुखे ! हे
चारुभाषिणी ! हे सुततु ! तारा भर्त्तार तरिके मारो अंगीकार कर; तेम करवाथी तेने काइ हानी थये नहि. (३७). “ मनुष्य भव
मळयो दुर्लभ छे, मोटे आव आपणे योग भोगवीप; अने भोग भोगव्या पळी आपणे जिनमार्गने विये विचरीशुं. ” [३८].

* ते. राजिमतिनो ‘ जेठ ’ थतो हतो. श्री दत्त वैकालीक सूत्रनी श्री हरीभद्रजीनी टीकांमां विशेष विस्तार छे के राजेमतीए
सरवत पीछुं अने तेनी उलडी करी ते रहनेमिने पीवा आयो अने बुझव्यो, जुओ आ अध्ययननी गाथा ४२. १. विष्णुपुराण
कहेछे के राजिमतीनुं चीजुं नाम सुततु हतुं.

દહૂળ રહેનિમિત્ત ભગ્ગુજોગ્ય પરાઈયં । રાયમદ્ અસંભતા અપ્પાણ સવરે તર્હિ ॥ ૩૯ ॥ અહસાગય વરુન્ના, સુટ્ટિયા
 નિયમવ્વણ । જાદ્કુલચ સીલચ રલ્લસમાળી તયંવણ ॥ ૪૦ ॥ જહ્સિરુલ્લેણ વેસમણો લલિણ નલ્લકૂવેરો । તહાવિ
 તેનહ્મિ જહ્સિસલ્લવ પુરદરો ॥ ૪૧ ॥ પલ્લવદે જલિયજોદ્ધ ધૂમકેટ દુરામય । નેદુતિતતથભોતુ કુલેજાયા અગંધે
 ॥ ૪૨ ॥ ધિરુથુતે જસોકામી જોતજીવિય કારણા । વત્તહ્મિસિ આવેડ સેયતે મણભવે ॥ ૪૩ ॥

૧૭૭

રથનેમિને સપ્ત મગે યયેલો એન સ્ત્રી પરિસદથી લલ્લચોયેલો જોડને રાજિપતી સતી નિર્મયણે પોતાના આત્માનુ સરમણ કર
 વાને તત્પર થઈ [૩૯] તે ઉત્તમ રાજ કન્યા પોતાના હૃદય નિયમમા અદગ રહેલ, તેણે પોતાની જાત અને કુલની હાજ રાસી, તેણે
 પોતાનું શીલ સાંચવ્યું અને તે રથનેમિને કહેવા લાગી :- (૪૦). “હે રથનેમિ ! તું સ્વપ્ના વૈશ્રવણ [ધનદ અથવા કુવેર] સરવો
 હોય, વિલાસમા નલ-કુવેર સરવો હોય, એને તું સાક્ષાત્ પુરદર (દ્રવ્ય) હોય, તોપણ હું તારી રચ્છા કરતી નથી. ” (૪૧). “હે
 રથનેમિ ! ઘલ્લતા ધૂમકેતુના અગ્નિની જ્વાલાઓ જે સહન કરાવી દુઃસહ છે, તે કદાચ સહન કરે, પરંતુ અગ્નિન કુલને વિષે હત્યાદ
 થયેલા સર્પ, વૈષ્ણવ કંઈ વિષ પાત્ર પીવાની રચ્છા કરતા નથી. ”^૧ “હે અગ્નિ (અપ્પાણને રચ્છાનાર) ! ધિકાર છે તારા પુરુષત્વને કે
 તું આ જિવિતને અંધ, યમન કરેલો આદાર કરી સ્વામીની રચ્છા કરે છે ! તારે માટે તો મોતજ સાર છે. [૪૨].

^૧ * True to self control and her vows ? . આ આવી ગાથા મો. જેકોમિણ પોતાના ભાપાન્ટમા મુકી દીધી છે
 તેથી તેને અહિં અનુક્રમ નવર ચડાવ્યો નથી.

અહંચ ભોગરાયસ તંચસિ અંધગવન્હિણો । માકુલેગંધનાહોમો સંજમં નિહુઝચરં ॥ ૪૪ ॥ જહ્નનંકાહિસિમાવં જાજ્ઞાન્નિન્ન-
સિનારીઓ । વાયાત્રિદ્વોલ્લહડો અદ્ધિઅપ્પા ભવિસ્સસિ ॥ ૪૫ ॥ ગોત્રાલો મહ વાલોત્રા જહા તદવનિરસરા । ઇન
અગ્નિરસરોતપિ સામન્નસસ ભવિસ્સસિ ॥ ૪૬ ॥ કોહમાણ નિગિઙ્હિત્તા માયા લોભચ સવ્વસો । ઇડિયાહ વંમકાઝ
અપ્પાણં ડવસહેરે ॥ ૪૭ ॥

“ હે રથનેમિ ! હું મોગ-રાજાની [હરસેનની] પુત્રિ હું અને તુ અન્નકુન્દુળિનો (સમુદ્રવિજયનો) પુત્ર છે. આપણે વન્ને ગન્નન
કુલ [હમદા]માં હસ્યન્ન થયેલા હોઈને અગ્ન્યન* કુલોત્પન્ન સર્પ જેવા ન થઈ જોઈએ. માટે સંયમને વિષે સ્થિર ચિત્ત રાલ. (૪૪).
“ જો તું હરકોઈ રૂપાલી સ્ત્રીને જોઈને મોગની ઇચ્છા કરીશ તો જેમ હૃદ વનસ્પતિ* [શેવાલ] ગાયરાથી આમ તેમ ચલાય-
માન થાય છે તેમ તું પણ અસ્થિર આત્મા [હૃત્તિ] વાલો થઈશ. (૪૫). “જેમ કોઈ ગેવાલ અથવા માદ પાલક કરિયાણુ સાચવનાર તે
માલનો ધની ગણતો નથી [પર્ણ માત્ર રલવાલ્કન ગણાય છે] તેમ તું પણ શ્રમણ ધર્મનો રસો માલેક ગણાઈશ નહિ. [અર્થત-તાર
ચારિત્ર માત્ર હદર પોષણ અર્પણ તેને કામ લાગશે, મોક્ષ પ્રાપ્તિ અર્થે કામ નહિ લાગે]. ” (૪૬). ક્રોધ, માન, માયા અને લોભથી
પોતાની ઇન્દ્રિઓને વશ કરીને રથનેમિએ પોતાના આત્માને ધર્મને વિષે હૃદ કર્યો ૨

* સર્પ વે પ્રકારના છે. ગન્થન સર્પ વશ દેને પછી પોતાનું શ્વેર ધૂસી લેછે. અગ્ન્યન મરે પણ પાછું શ્વેર ચૂસતા નથી. * પાળીમા
ઉગતી વનસ્પતિ Pistia Stratiotes ૨. આ ગાંધા પણ મો. જેકોથીયે પોતાના ખાવાન્તરમા મૂકી દીધી છે. મૂલમા ૫૧ ગાંધા
છે. મો. જેકોથી કુન ખાવાન્તરમા ૪૧ છે.

તોસેસો વ્રયણ સેઞ્ઞા સંજયાદુ સુખારિયં । અકુસેણ જહા નાગો ઘમ્મે સંપડિયાદુઓ ॥ ૪૮ ॥ મળગુત્તો વ્રયગુત્તો
 કાયગુત્તો જિહ્વિઓ । સામણં નિચ્છલ ફાસે જાવર્જિવં વહુલ્લહા ॥ ૪૯ ॥ ઉગ્ગ તવ ચરિત્તાણ જાયા દુત્તિમિ કેવલી
 સદ્ધ કમ મ્બવિત્તાણ સિદ્ધિ પત્તા અણુતર ॥ ૫૦ ॥ એવ કરતિસંબુદ્ધા પટિયાણવિયરલ્લણા । વિણિયદ્વતિ મોમેસુ
 જહાસેપુરિમેત્તમો ચિત્તેમિ ॥ ૫૧ ॥

ॐ ॥ રૂપિ રહનમિયનામ રયણ વાવિસ સમ્મત્ત ॥ ૨૨ ॥ ॐ

રાજિમતી સાધ્વીના આર્વાં સુખાપિત વચન સાપઞ્ઞાને રૂપિ જોમ અકુસથી પાછો ફરેછે તેમ રયનેમિ ધર્મ માર્ગમા પાટો ફર્યાં.*
 [૪૮] મન, વચન, કાયાયે ગુપ્ત રહીને, રૂપિજોને વગ રાલીને, અને પચ મહાનમાં દ્વ રહીને, રયનેમિએ નિશ્ચલ મનથી ઝીંદગી
 પર્યંત શ્રમણ ધર્મ પાઘ્યો [૪૯]. હમ તપ્પ આટલીને તેઓ વન્ને (રાજિમતી અને રયનેમિ) કેવલી પદને પામ્યા અને સર્વ કર્મનો
 ક્ષય કરીને સર્વોત્તમ સિદ્ધ ગતિને પ્રાપ્ત થયા. [૫૦]. તત્ત્વના જાણ પઢિત, વિચયણ અને વિવેકી પુરુષો આ પ્રમાણે વર્તે છે. તેઓ
 પુરુષ વર્ગમાં ઉત્તમ એવા રયનેમિનો પેઠે નિવર્તે છે. ૨ [૫૧]

* વાલીસમુ શ્વયન સર્પણ. *

* ટીકાકાર દેવેન્દ્ર અર્હિ તૂપુર પઢિતનુ દર્શાવે દાકે છે જે વિસ્તારથી શ્રીમદ્ ભુવચરાચાર્ય કુન પરિશિષ્ટ પર્વમાં છે. ૧. Severio
 austerities ૨. નવમાં અયનની છેલ્લી ગાથા સાથે સરલાવો.

અધ્યયન ૨૩. * કેશિ અને ગૌતમ (નો સંવાદ).

ત્રિણે પાસિતિ નામેણં અહાલોગ પૂઠુણં । સંબુદ્ધપાય સચ્ચન્નૂ ધમ્મતિથ્યયોરેજિણે ॥૧॥ તમ્મ લોગપદ્ધરસ આસી-
સીસે મહાયસે । કેસીકુમાર સમણે વિજ્ઞાચરણપારમે ॥ ૨ ॥ હહિનાણા મુણ્ણુદ્ધે સીસસઘ સમાહલે । ગામાણુગામ
સીયતે સ્સાવથિથ નગરમાગણ ॥૩॥ તિદુય નામહજ્ઞાણ તમિનર મહલે । ફાલુણ્ણસેજ્ઞસથોરે તથ્થવાસ મુવાગણ ॥૪॥
અહં તેણેવકાલેણં ધમ્મતિથ્યયોરેજિણે । મગ્ગં વંધનાણોત્તિ સચ્ચલોગમિ વિસ્સણ ॥ ૫ ॥

❧ ॥ અધ્યયન ૨૩. ॥❧

જિન માર્ગને વિષે શ્રી પાર્શ્વનાથ નામે તીર્થંકર થઈ ગયા છે તે પોતે અરિહત (કર્મરૂપી શત્રુઓને હણનાર), મહ્ય લોકોને પૂજવા
યોગ્ય, સંબુદ્ધ [તત્ત્વના જાણ], સર્વજ્ઞ, ધર્મ-તીર્થંકર (ધર્મરૂપી તીર્થના * કરણ હાર), અને કેસાલિ હતા. (૧). તે લોક-પ્રદીપ
[જગત્ જ્યોતિ] પાર્શ્વનાથને કેશિ કુમાર શ્રમણ નામે મહાયશર્મ્મી શિષ્ય હતા, જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રના પારગામી (નિપુણ) હતા.
[૨]. તે કેશિ-કુમાર શ્રુત અને અત્રિ જ્ઞાને સહિત હતા અને તેમને શિષ્ય વર્ગનો મ્હોટો સમુદાય હતો; તેઓ ગામો ગામ ત્રિહાર
કરતાં એક સમયે શ્રાવસ્થી નગરીને વિષે આવી ચઢ્યા. (૩) તે શ્રાવસ્થી નગરીના પ્રદેશમા તિન્દુક નામે એક ઉદ્યાન હતું; તે ઉદ્યાનના
એક બીંબ રહિત વિભાગમા તેમણે વાસ કર્યો. [૪]. તે અવસરે શ્રી જિન ધર્મનો તીર્થંકર ભગવાન વીરાંતમાન હતા, તેઓ સર્વે ઓકને
વિષે શ્રી વર્ધમાનના નાયથી સુવિરચ્યત હતા. [૫].

* તીર્થ ચાર છે, શ્રાવંક, આલિકા, સાંબુ અને સાન્ધી.

તરસ-લોગપ્પદૈવરસ આસિસિસ્સે મહાયસે । ભગવગોયમોનામ વિજ્ઞાચરણે પારમે ॥૬॥ વારસગવિઓવૃધ્ધે સીસસવસ માડલે । ગામાણુગામ રીયતે સેવિસાવૃથીમાગણુ ॥ ૭ ॥ કોટ્ટયા નામહજ્ઞાણ નમિનયમ મંડલે । પાસુણુમેજ્જસયારે તથવાસે મુવાગણુ ॥૮॥ કેસીકુમાર સમણે ગોયમેય મહાયસે । ઉમઓવિતથવિહરિસુ અહ્ણિણાસુસમાહિયા ॥ ૯ ॥ ઉમઓ સીસસઘાણ સંજયાણ તથસિણ । તથ્યચિંતા સમુપ્પલા ગુણવંતાણતાહ્ણા ॥૧૦॥ કેરિસોગાહમો ધમ્મો હમોઘમ્મો વેકેરિસો । આચાર ધમ પ્પણિહી હમાવાસાવેકેરિસો ॥ ૧૧ ॥

તે લોક-મદૈવ ૧ મહાવીર ભગવાનને ગૌતમ નામે મહાયશ્વર્યની શિષ્ય હતા; જે જ્ઞાત, દર્શન, ચારિત્રના પારગામી હતા. (૬). તે ગૌતમ દ્વાદશ અંગના જાણ અને સંતુષ્ટ હતા; અને તેમને શિષ્ય વર્ગનો મ્હોટો સમુદાય હતો. તેઓ પણ ગામો ગામ વિહાર કરતાં શ્રાવસ્તી નગરીને વિષે આતી ચઢ્યા. [૭]. તે શ્રાવસ્તી નગરીના પ્રદેશમાં કોટ્ટક નામે એક હયાન છે; તે હયાનના ત્રીપ ગૃહિત એક ભાગમાં તેમણે યાસ કર્યો. (૮). કેસી કુમાર શ્રમણ અને યશસ્વી ગૌતમ વચે યેન, વચન, કાયાની ગુણ્તિથી રક્ષાતો, સાવચેતીથી (સમાધિ યુક્ત રહીને) ત્યા વિચરવા લાગ્યા. [૯]. વળેનેનો શિષ્ય-ચર્યો જે સંયત, તપસ્વી, સાધુના સર્વે ગુણે કરી સહિત અને *સર્વ જીવ રક્ષક* છે તેમને નીચે પ્રમાણે વિચાર હપંજ્યો. (૧૦). ‘ આપણો ધર્મ સાચો હશે કે તેમનો ધર્મ સાચો હશે ? (પાર્શ્વનો કે મહાવીરનો), આપણો આચાર વિચાર સ્વરા હશે કે તેમના ? [૧૧].

૧. Light of the world.

* આનુ વદલે મો. જેકોની ‘ આત્મ-રક્ષક ’ હલે છે.

ચાવડાનાં ધર્મો જોઈમાં પંચસિલ્લિલડા। દેસિડ વધ્ધમાર્ણે પાસેળય મહામુળી ॥૧૨॥ અચેલઓય જો ધર્મો
 જો ઇમો સંતરુત્તો એક કજા પવન્નાણં વિસેમે કિંતુ કારણં ॥ ૧૩ ॥ અહસે તથ્ય સીસાણં વિન્નાય પવિય ક્રિય ।
 સમાગમે કય મડ ઉમડ કેસિ ગોયમા ॥ ૧૪ ॥ ગોયમો પડિરૂવ્વન્નૂ સીસ સંઘ સમાડલો । જિઠ્ઠં કુલ્લવ્વંસલ્લંતો
 તિંદુયં વળ માગડ ॥ ૧૫ ॥ કેસીકુમાર સમણે ગોયમં દિસ માગયં । પડિરૂવ્વં પડિવત્તિ સમ રંપડિવજ્જહ
 ॥ ૧૬ ॥

મહા મુનિ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાને પ્રરૂપેલા ધર્મમાં *૧ ચાર મહાહતનો સ્વીકાર કરેલો છે, જ્યારે શ્રી વર્જમાન ભગવાને પ્રરૂપેલા
 ધર્મમાં *૧ પંચ મહાહત સ્વીકારેલા છે. શ્રી મહાવીર ભગવાને [સાધુને] *૨ અચેલ (વલ્લ રહિત) રહેવાનું પરમાન કરેલું છે;
 જ્યારે શ્રી પાર્શ્વનાથે *૨ અન્તરોત્તર [હપાનું અને અંદરનું] વલ્લ રાલવા પરમાવેલું છે. વન્ને એકજ કાર્યને વિષે ઉચત હોવા છતાં
 આવો મત ખેદ શાથી ઉત્પન્ન થયો હશે ? [૧૨-૧૩]. પોતાના શિષ્યોનો આવો અભિમાય જાણી લેને કોણ અને ગૌતમ વન્ને એક
 બીજાને મલ્લવાનો નિશ્ચય કર્યો. (૧૪). વિનયનું સ્વરૂપ વિચારીને અને જ્યેષ્ઠ (વડા) કુલનું માન સાચવીને, ગૌતમ પોતાના શિષ્ય-
 હંદ સહિત તિન્દુક વન્ને વિષે આવ્યા. (૧૫) ગૌતમ સ્વામિને આવતા જોઈને કેશિકુમાર શ્રમણે તેમનું યોગ્ય સન્માન કર્યું. (૧૬).

* (૧) શ્રી મહાવીર ભગવાને પ્રરૂપેલા પંચ મહાહત પૈકી મૈથુન-પરિહાર દત્ત શ્રી પાર્શ્વનાથના ચાર મહાદ્રતમા નથી. પરંતુ 'પરિગ્રહ-
 ત્યાગ' દ્રતમા તેનો સમાવેશ થતો હોવો જોઈએ. * (૨) અને વડેલે સંસ્કૃત ટીકાકાર એમ લેલે છે કે--શ્રી 'મહાવીર ભગવાને જીવિ,
 શ્વેત વલ્લ ધારણ કરવાનું પરમાવેલું છે, અને શ્રી પાર્શ્વનાથે વિવિધ વલ્લ પહેરવા કરેલું છે.

પલાલં કાસુય તથ્ય પદ્યમં કુસ ત્પાણિય । ગોયમસ નિસિઝાણુ સિવ્વં સ પેણામણ ॥ ૧૭ ॥ કેશીકુમાર સમંપે ગોયમેય મહાયમે । ઉમઓ નિસન્ના સોહંતિ ચદ સૂર સમખમ્મા ॥ ૧૮ ॥ સમાગયા વહુ ત્થ પાસડા કોડગા મિયા । ગિહથ્થાણં અણેગાડ સાહસીડ સમાગયા ॥ ૧૯ ॥ દેવ દાણવ ગધવ્વા જલ્લ રલ્લસર્સ કિંનરા । અદિસ્સાણય મ્બ્યાણ આસી તથ્ય સમાગમો ॥ ૨૦ ॥ પુદ્ધુમિ તે મહાભાગ કેસી ગોયમ મ્બવ્વી । તઓ કેસી બુવતતુ ગોયમો ઇણ મ્બવ્વી ॥ ૨૧ ॥ પુદ્ધુ મતે જહિંતે કેસી ગોયમ મ્બવ્વી । તઓ કેસી અણુનાણુ ગોયમ ઇણ મ્બવ્વી ॥ ૨૨ ॥ ચાડ ડ્ઝામોય જો ધમ્મો જો ઇમો પચસિલ્લિખઓ ; દેસિઓ વઘ્ધમાણેણ પાસેણય મહામુણી ॥ ૨૩ ॥

કેશિ-કુમારે તરતજ ગૌતમને વેસવા મોટે શ્વપાચ પ્રકારતુ ધીજ રહિત પલાલ [ઘાસ] અને દર્પેતુ આસન હાજર કર્યું. [૧૭]. કેશિ-કુમાર શ્રમણ અને વશસ્વી ગૌતમ ઘનને સાથે સાથે વેસવાથી ચંદ્ર અને સૂર્યના સરસી કાન્તિથી શોભત્તા લાગ્યા. [૧૮]. આ કૌતુક જોવાને ત્યાં ઘણા પાલંડી લોકો અને હજારો ગ્રહસ્થો એકઠા મઝ્યા. [૧૯]. તેવ, દાનવ, ગર્ધર્વ, યક્ષ, રાક્ષસ, મિન્નર અને અહરય રૂપવાળાં મૂત વ્યંતર પણ ત્યાં આવી લાગ્યાં. [૨૦]. કેશિ-કુમાર ગૌતમને કહે છે, “હે પત્તિ પુરુષ ! હું આપને કાઠક પૂછવા ફરું છું.” કેશિના આર્વા વચન સામઘીને ગૌતમ કહે છે, “હે મહાભાગ ! યથા સુચિ પ્રશ્ન કરો.” પછી ગૌતમની શ્રાવણી કેશિ કુમાર નીચે પ્રમાણે પૂછવા લાગ્યા. [૨૧-૨૨]. “મહા મુનિ શ્રી પાર્શ્વનાથે ઉપદેએન્ના ધર્મયા ચાર મહાવ્રતનો સ્વોકાર કરેલો, જ્યારે શ્રી વર્દમાન ભગવાને પંચ મહાવ્રતનો ઉપદેશ કરેલો છે. (૨૨).

શ્રી સાલી, ધીરી, કોશવ, રાલગ અને પાંચહું રત્નેતણા ૫ ઘાસની જાતો છે.

૩.અ. ૨૧ ૧૮૨
 ચાડજ્ઞાનીયજો ધર્મો જોઈમાં પંચશિલ્લડા દેસિડ વ્રધ્ધમાર્ણેણં પાસેણય મહામુખી ॥૧૨॥ અર્ચેલઓય જો ધર્મો
 જો ઇમો સંતરુત્તરો એક કજ્ઞ પવન્નાણં વિસેમે કિંતુ કારણં ॥ ૧૩ ॥ અહસે તથ્ય સીસાણં વિન્નાય પવિય કિંક્રિય ।
 સમાગમે કય મદ્દ ઉમડ કેસિ ગોયમા ॥ ૧૪ ॥ ગોયમો પડિરૂવન્નૂ સીસ સઘ સમાડલો । જિઠં કુલઞ્ચદેહવંતો
 તિંદુયં વળ માગડ ॥ ૧૫ ॥ કેસીકુમાર સમણે ગોયમં દિસ માગયં । પડિરૂવં પડિવત્તિં સમ રંપાડિવડ્ઝડ
 ॥ ૧૬ ॥

મહા મુનિ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાને પ્રરૂપેલા ધર્મમાં *૧ ચાર મહાવ્રતનો સ્વીકાર કરેલો છે, જ્યારે શ્રી વર્ધમાન ભગવાને પ્રરૂપેલા
 ધર્મમાં *૧ પંચ મહાવ્રત સ્વીકારેલાં છે. શ્રી મહાવીર ભગવાને [સાધુને] *૨ અર્ચેલ (વસ્ત્ર રહિત) રહેવાનું પરમાન કરેલું છે;
 જ્યારે શ્રી પાર્શ્વનાથે *૨ અન્તરોત્તરે [ઉપાસું અને અંદરનું] વસ્ત્ર રાખવા પરમાવેલું છે. વનને એકજ કાર્યને વિષે ઉદ્યત હોવા છતા
 આવો મત મેદ શાર્થી ઉત્પન્ન થયો હશે ? [૧૨-૧૩]. પોતાના શિષ્યોનો આવો અભિપ્રાય જાણી લઈને કેશિ અને ગૌતમ વન્નેએ એક
 ધીમને મલ્લવાનો નિશ્ચય કર્યો. (૧૪). વિનયનું સ્વરૂપ વિચારીને અને જ્યેષ્ઠ (વડા) કુલનું માન સાચવીને, ગૌતમ પોતાના શિષ્ય-
 હંદ સહિત તિન્દુક વનને વિષે આવ્યા. (૧૫) ગૌતમ સ્વામિને આવતા જોઈને કેશિ-કુમાર શ્રમણે તેમનું યોગ્ય સન્માન કર્યું. (૧૬).

* (૧) શ્રી મહાવીર ભગવાને પ્રરૂપેલાં પંચ મહાવ્રત પૈકી મૈથુન-પરિહાર દ્રવ્ય શ્રી પાર્શ્વનાથના ચાર મહાવ્રતમા નથી. પરંતુ 'પરિગ્રહ-
 ત્યાગ' વ્રતમા તેનો સમાવેશ થતો હોવો જોઈએ. * (૨) અને વડેલ સંસ્કૃત ટીકાકાર પણ લખે છે કે-શ્રી મહાવીર ભગવાને જીર્ણ-
 શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કરવાનું પરમાવેલું છે, અને શ્રી પાર્શ્વનાથે વિવિધ વસ્ત્ર પહેરવા કહેલું છે.

પલાલ ફાસુય તથ્ય પચમં કુસ ત્પાણિય । ગોયમસ નિસિજ્જાણુ સિલ્પં સ પ્પામણ્ ॥ ૧૭ ॥ કેમીકુમાર સમ્પે ગોયમેય મહાયસે । ઉમ્મઓ નિસન્ના સોહતિ ચદ સૂર સમ્પમ્મા ॥ ૧૮ ॥ સમાગયા વહુ તંય પાસડા કોડગા મિયા । ગિહધ્રાણં 'અળેગાડ સાહરસીડ સમાગયા ॥ ૧૯ ॥ દેવ દાણવ ગધવા જલ્લ રલ્લરસ કિંનરા । અદિસ્સાણય મૂયાણ આભી તથ્ય સમાગમો ॥ ૨૦ ॥ પુદ્ધામિ તે મહાભાગ કેસી ગોયમ મન્વવી । તઓ કેસીં વુવત્તુ ગોયમોં ણ મન્વવી ॥ ૨૧ ॥ પુદ્ધુ મ્પે જાહિદ્ધુતે કેસી ગોયમ મન્વવી । તઓ કેસી અણુન્નાણુ ગોયમં ણ મન્વવી ॥ ૨૨ ॥ ચાડ ડ્ઝામોય જો ધમ્મો જો હમો પચસિલ્લિવઓ ; દેસિંઓ વધ્ધમાળેણ પાસેણય મહામુણી ॥ ૨૩ ॥

કેશિ-કુમારે તરતજ ગૌતમને વેસવા માટે અપાચ મકારતુ ધીજ રહિત પલાલ [વાસ] અને દર્પેતુ આસન્ શજર કયું. [૧૭]. કેશિ-કુમાર શ્રમણ અને યશસ્વી ગૌતમ ધન્ને સાથે સાથે વેસવાથી ચંદ્ર અને સૂર્યના સરસી કાન્તિથી શોભવા લાગ્યા. [૧૮]. આ કૌતુક જોતને ત્યાં ઘણા પાલંડી લોકો અને હજારો પ્રદક્ષ્યો ફરતા મળ્યા. [૧૯]. દેવ, દાનવ, ગર્ધન, યક્ષ, રાક્ષસ, ચિન્તર અને અદક્ષ્ય રૂપવાળાં મૂત-વ્યતર પળ ત્યાં આવી લાગ્યાં. [૨૦]. કેશિ-કુમાર ગૌતમને કહે છે, “ હે પત્રિત પુરુષ ! હું આપને કાઢક પૂછવા ઇચ્છુ છું. ” કેશિના આવાં વચન સાંભળીને ગૌતમ કહે છે, “ હે મહાભાગ ! યથા સુચિ પ્રશ્ન કરો. ” પછી ગૌતમને, આગ્રામી કેશિ કુમાર નીચે પ્રમાણે પૂછવા લાગ્યા. [૨૧-૨૨]. “ પ્રહા મુનિ શ્રી પાર્શ્વનાથે ઉપદેશોભા ધર્મયા ચાર મહાવ્રતનો સ્વીકાર કર્યેંગડ, જ્યારે શ્રી વર્દમાન મગવાને પંચ મહાવ્રતનો ઉપદેશ કરેલો છે. (૨૩).

* સાલી, ઘીરી, કોરવ, રાલગ અને પાંચલું રત્નતળા ૯ વાસની ખાતો છે.

एककज्ज पवन्नाणं विसेसे कितुकारणं । धम्मे दुविहेमेहावी कंहविप्पच्चउन्नते ॥ २४ ॥ तउकेसिं वुवंतंतु
गोयमोइणं मब्बवी । पन्नासमिखए धम्मं तत्तत्त विणिङ्खुयं ॥ २५ ॥ पुरिमा उज्जुजडाउ वंकजडाय पड्डिमा ।
मज्झिमा उज्जु पन्नाओ तेण धम्मे दुहा कउ ॥ २६ ॥ पुरिमाणं दुब्बिसोझोओ चरिमाणं दुरण पालए । कप्पो
मद्धिमगाणेतु सुवि सुओ सुपालए ॥ २७ ॥ साहुगोयमपन्नाते छिन्नो मे संसओ इमे । अन्नोविसंसओ मझ
तं मे कहसु गोयमा ॥ २८ ॥

“વન્ને એકજ કાર્યને ત્રિપે ઉત્તર હોવા છતાં આવો મત મેદ શાથી હત્યના યયો હશે ? હે મેવાલિન ! આવો દ્વો ગુણ [વે પ્રકારના] ધર્મ જોડને આપના મનમા ફાડ સંદેહ નથી ઉપજતો ? ” (૨૪). કેશિ-કુમારના આવાં વચન સાંખલ્લિને ગૌતમ કહેહે, “ બુદ્ધિ વદે ધર્મનું રહસ્ય પારલી શકાય છે અને બુદ્ધિ વહેજ જીવાદિ તત્વનો નિશ્ચય કરી શકાય છે. [૨૫]. “ પ્રથમ તીર્થકરના સમયનાં મનુષ્યો સરલ પ્રકૃતિના અને જહ બુદ્ધિનાં હતાં; છેલ્લા તીર્થકરના સમયના જીવ વક્રે અને જહ બુદ્ધિના હતા; અને તે વેની વચ્ચેના સમયના જીવ સરલ અને પંહિત હતા. તેથી ધર્મ દ્વો ગુણો [વે પ્રકારનો] ખાલેલો છે. [૨૬]. “ પ્રથમ તીર્થકરના સમયના સાધુ-ઓને ધર્મ સમજવો દોહિલા જળાતો હતા; છેલ્લા તીર્થકરના સમયના સાધુઓને તે પાલવો દોહિલો લાગતો હતો; પણ તે વેની વચ્ચેના સમયના સાધુઓને ધર્મ સમજવો અને પાલવો એ વન્ને સરલ લાગતા હતા. ” [૨૭]. એ સાખલ્લિને કેશિ કુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! આપ પ્રજાવંત (બુદ્ધિશાલી) છો; આપે મારો સંશય દૂર કર્યો છે. પણ હે ગૌતમ ! મને વીજો એક સંશય ઉપજે છે તેનો આપ ઉચર આપો. (૨૮).

અંબેલડય જો ધર્મો જો ઇમો સતરૂત્તરો । દેસિડ વધ્ધમાણેણ પાસેણય મહામુળી ॥ ૨૯ ॥
 વ્રિસેસે કિંતુ કારણ । લિંગે દુવિહે મેહાવી કહ વ્રિષ્ણઓ ન તે ॥ ૩૦ ॥ કેસિં એવ બુઝાણતુ ગોયમો ઇણ મઘ્વવી ॥
 વિન્નાણેણ સમાગમ ધમ્મ સાહુણ મિલિય ॥ ૩૧ ॥ પચ્ચયથ્થચ લોગસ નાણાવિહ વિગપ્પણ । જત્તથ્થ મહણથ્થચ
 લોમે લિંગપ્પડયણ ॥ ૩૨ ॥ અહં ભવે પઠ્ઠનાઓ મોલ્લસ ધૂય સાહુણે । નાણચ ટસણ ચેત્ર ચારિત્ત ચેવ નિલ્લિય
 ॥ ૩૩ ॥ સાહુ ગોયમ પન્નાતે છિન્નો મે સસઓ ઇમો । અન્નોવિ સસડ મદ્દ ત મે કહસુ ગોયમા ॥ ૩૪ ॥

“ શ્રી વર્દમાન ભગવાને *અંબેલ [વલ્લ-રહિત] ધર્મનો ઉપદેશ કરેલો છે, જ્યારે મહા મુનિ શ્રી પાર્શ્વનાથે* અન્તરોત્તર (ઉપરતુ અને અદરતુ) વલ્લ પહેરવા ફરમાન કરેલું છે વન્ને એક જ કાર્યને વિષે ઉઘાટ દોવા છતાં આવો મત ભેદ ગાથી ઉત્પન્ન થયો હશે? હે મેઘાવિન ! આવો દ્વી ગુણ ધર્મ જોડને આપના મનમાં કાદ સંદેહ નથી ઉપજતો? ” [૨૯-૩૦]. કેશિ-કુમારના આવા વચન સાંભળીને ગૌતમ કહે છે, “ તીર્થંકરોણ પોતાના કેવલ જ્ઞાન વડે શુ કરવું ઉચિત છે તે વિચારીને ધર્મના સાધનો નક્કી કરેલા છે. ” (૩૧). “ સાધુઓના નાના પ્રકારના વાલ લક્ષણો [ચિન્હો] લોકો તેમને ઓલસી શકે તેટલા મોટા લાલ કરવામાં આવેલા છે, સયમના નિર્વાહ અર્થે અને જ્ઞાન ગ્રહણને અર્થે ધિન્ન ધિન્ન રૂપ યોજાયેલા છે. [૩૨]. “ પરતુ હે કેશિ-કુમાર! શ્રી પાર્શ્વનાથ અને શ્રી વર્દમાન ભગવાનની એવા આજ્ઞા છે કે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર એજ મોક્ષના સાધન રૂપ છે, વાલ લક્ષણો મુક્તિના સાધન નથી. ” (૩૩). એ સાંભળીને કેશિ-કુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! ”

* જુઓ ગાથા ૧૨-૧૩ની પુટ નોટ. ? . Religious life.

એકકર્ણ પત્રનાળે વિસે કિતુકારણે । ધમ્મે દુવિહેમેહાવી કહેવિપ્પચ્છનતે ॥ ૨૪ ॥ તત્તકેસિ બુવંતંતુ
 ગોયમોદ્ધણ મઙ્ગલી । પન્નાસમિલ્લપ ધમ્મં તત્તત્તચ વિણિદ્ધુયં ॥ ૨૫ ॥ પુરિમા ઉજ્જુજહાત વંકજહુય પહ્લિમા ।
 મજ્જિમા ઉજ્જુ પન્નાઓ તૈણ ધમ્મે દુહા કહ ॥ ૨૬ ॥ પુરિમાણં દુવ્વિસોદ્ધોઓ ચરિમાણં દુરણ પાલ્લ ૫ । કપ્પો
 મંદિમગાણંતુ સુવિ સુદ્ધો સુપાલ્લ ૫ ॥ ૨૭ ॥ સાહુગોયમપન્નાતે છિન્નો મે સંસઓ ઇમે । અન્નોવિસંસઓ મઘં
 તે મે કહસુ ગોયમા ॥ ૨૮ ॥

“ વન્ને એકજ ક્રાપેને વિપે ઉગ્રત હોવા છતાં આવો મત્ત મેદ શાથી ઉપન્ન થયો હશે ? હે મેવાંવિન ! આવો દ્વી ગુણ [વે પ્રકારનો] ધર્મ જોઈને આપના મનમા કાફ સટેહ નથી ઉપજતો ? ” (૨૪). કેશિ-કુમારનાં ધાવા વચન સાંભળીને ગૌતમ કહેછે, “ બુદ્ધિ વેદે ધર્મરૂપ રહસ્ય પારત્રી શકાય છે અને બુદ્ધિ-વેદજ જોવાદિ તત્ત્વનો નિશ્ચય કરી શકાય છે. [૨૫]. “ પ્રથમ તીર્થંકરના સમયનાં મનુષ્યો સરલ મદ્ધતિના અને જડ બુદ્ધિના હતા; છેલ્લા તીર્થંકરના સમયના જીવ વંક્ર અને જડ બુદ્ધિના હતા; અને તે વેની વચ્ચેના સમયના જીવ સરલ અને પંદિત હતા. તેથી ધર્મ દ્વી ગુણો [વે પ્રકારનો] ભાસ્વેલો છે. [૨૬]. “ પ્રથમ તીર્થંકરના સમયના સાહુ-ઓને ધર્મ સમજેવો દોહિલો જંગાતો હતો; છેલ્લા તીર્થંકરના સમયના સાહુઓને તે પાલ્લો દોહિલો લાગતો હતો; પણ તે વેની વચ્ચેના સમયના સાહુઓને ધર્મ સમજેવા અને પાલ્લવા એ વન્ને સરલ લાગતાં હતા. ” [૨૭]. એ સાંભળીને કેશિ કુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! આપ પ્રજાવત (બુદ્ધિશાલી) છો ; આપે મારો સંશય દૂર કર્યો છે. પણ હે ગૌતમ ! મને વીજો એક સંશય ઉપજે છે તેનો આપ ઉચર આપો. (૨૮).

તેપણે સવ્યસો છિત્તા નિહતૂન મુવાયડ । મુક્કપાસો લહુમૂઓ વિહરામિ અહંમુળી ॥ ૪૧ ॥ પાસાય ડડકેવુત્તા કેમી
 ગોયમ મબ્બવી । તઓકેસિં વુવંતતુ ગોયમો ઇળમબ્બવી ॥ ૪૨ ॥ રાગદોસાદયો તિવ્ધા નેહપાસા મયમરા । તેહિ-
 વ્દિતુ જહાનાય વિહરામિ જહફ્કમ ॥ ૪૩ ॥ સાહુ ગોયમપદાને છિન્નોમે સસઓદમો । અઝોવિ સસડ મઝ તમેફ્કમ
 ગોયમા ॥ ૪૪ ॥ અતોહિયય સંમૂયા લયા ચિઠઈ ગોયમા । ફલેઈ વિસમલ્લીળ સાડ ડઠરિયા કહ ॥ ૪૫ ॥
 તલય સવ્યસોછિત્તા ડઢરિત્તા સમલિય । વિહરામિ જહાનાય મુક્કોમિ વિસમલ્લળ ॥ ૪૬ ॥ લયાય ડડકાવુત્તા કેસી
 ગોયમ મબ્બવી । કેસિમેવ વુવતતુ ગોયમોઈળ મબ્બવી ॥ ૪૭ ॥

ગૌતમ કહે છે, “હે મુનિશ્વર ! સર્વ પાશ છેદાંને અને ગુદ્ધિ પૂર્વક ડપાયો* રહે તે થકી મુક્ત થાંને હું મુલેથી વિચરુ છું.”
 (૪૧) કેશિ કુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ ! આપ પાશ [વન્થન] કોને કહો છો ?” કેશિનુ આનુ રચન સામઝીને ગૌતમ કરે છે :-
 (૪૨). “રાગ, દ્વેષાદિ અતિ તિગ્ર પાશ ડે; અને [પુત્ર કન્યાદિના] મ્નેહ પાશ અતિ ભયન્ન રચન છે; તેને યથા ન્યાય ૧ ડેદાંને
 હું સાન્નાચરે ૨ વિચરુ છું” [૪૩] ૧ સામઝીને કેશિ-કુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ ! ગેરે માથા ૨૮ પ્રમાણે [૪૪]
 “હે ગૌતમ ! અતર-જ્ઞદ્યને ત્રિંપે ફેક લગા ઉત્પન્ન થાય છે જેને ત્રિપમય ફટ લાગે છે. ૧ લગા આપે ઝીરીતે ડલાઈના નામો ડે ?”
 [૪૫]. ગૌતમ કહે છે, “૧ લગાને મેં મલ્લથી છેડી નાલીડે અને તેને સપ્પલિ ડલાઈના નાલી છે અને ૧ રીતે તેના ત્રિપલ્પ ફટથી
 મુક્ત થાંને હું વિચરુ છું.” (૪૬). કેશિ-કુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ ! ૧ લગાને આપ શુ નામ આપો છો ?” કેશિનુ આનુ રચન
 સામઝીને ગૌતમ કહે છે :- [૪૭].

* By the right means ૧-Regularly ૨ The Rules of conduct

અળેગાળ સહસ્ત્રાણ મહો ચિટ્ઠસિ ગોયમા તેય તે અભિ ગછંતિ કહતે નિઝિયા તુમે ॥ ૩૫ ॥ ઇમે જિણ
જિયા પચ પચ જિણિયા દરસ । દસહાઓ જિણિચાળ સચ્વ સત્ત જિણામિહે ॥ ૩૬ ॥ સચ્ચુ ઇદ કે વુત્તે કેસી
ગોયમ મબ્બવી । તડ કેસિં વુવત્તુ ગોયમોહ્નમબ્બવી ॥ ૩૭ ॥ ઇગપ્પા અઙ્ગિણ સત્તુ કસત્યા ઇદિયાણિય । તેજિણી
સાજહાનાય વિહરામિ અહમુગી ॥ ૩૮ ॥ માહુગોયમપ્પનાતે છિન્નોમે સસઓ હમો । અન્નોવિ સસડ મક્ક તમેં કહસુ
ગોયમે ॥ ૩૯ ॥ દીસંતિ વહેવેલેણ પાસ વબ્બા સરિરીણો । મુક્કપાસો લહુમ્મઓ કહંતં વિહરસી મુગી ॥ ૪૦ ॥

“હે ગૌતમ ! આપ હજારો શુભોનો વચ્ચે હયા છો, અને તે શુભો આપની સન્નિવેશ ધસી આવે છે, તેને આપ શી રીતે જીતી શક્યા છો ? [૩૫]. * ગૌતમ કહે છે, “એકને જીતવાથી પાંચને જીતી શકાય છે, અને પાંચને જીતવાથી દશને જીતી શકાય છે; અને આ દશ ગણી જીતથી સર્વ શુભોને જીતી શકાય છે.” [૩૬]. એ સાંખ્યજીને કૌશિક-કુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ ! આપ શુભોને કોને કહો છો ?” કૌશિક-કુમારનું આંતર વચન સાંખ્યજીને ગૌતમ કહે છે :— [૩૭]. “એક આત્મા જે અજિત શુભ ગણાય છે તેને જીતવાથી ચાર કપાયેને (ક્રોધ, માન, માયા અને લોભને) જીતી શકાય છે; અને તેને જીતવાથી પાંચ ઇન્દ્રિયોને વશ કરી શકાય છે એ રીતે દશ શુભો [? આત્મા+૪ કપાય+૫ ઇન્દ્રિયો]ને જીતવાથી સર્વ શુભો જીતાય છે, અને તેમને યથા ન્યાય જીતીને હુ મુલે વિચરું. (૩૮). એ સાંખ્યજીને કૌશિક-કુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ !

જોગે ગાથા ૨૮ પ્રમાણે. (૩૯). “હે મુનિશ્વર ! આ લોકને વિષે અનેક જીવ પાશથી વંધાયેલા નજરે આવે છે. આપ તે વંધન તોડીને શીરિતે મુક્ત થયા છો તે મને કહે.” [૪૦].

* શ્રી પાર્શ્વનાથ અને મહાવીર ભગવાનના અનુયાયીઓ વચ્ચે ચાર અને પાંચ મહાદુત તથા સાધુઓના વાલાચાર સંબંધી મત ભેદનું આગલી ગાથાઓમાં સમાધાન કર્યા પછી, આ ગાથાથી જિન ધર્મેના સામાન્ય સિદ્ધાંતોનું શિષ્ય શ્રોતા વર્ગની જાણ અને ઉપદેશને મોટું નિરૂપણ કરેલું છે.

તેપાસે સવ્યસો છિત્તા નિહતૂળ મુયાયડ । મુઠ્ઠાપાસો લહુમૂઠો વિહરામિ અહંમુળી ॥ ૪૧ ॥ પામાય ટંકેકનુત્તા કેમી
 ગોયમ મબ્બવી । તઓકેસિં દુવતતુ ગોયમો ઇળમબ્બવી ॥ ૪૨ ॥ રાગદોસાદ્યો તિવ્ધા નેહપાસા મયમ્મા । તેછિ-
 દિત્તુ જહાનાય વિહરામિ જહ્લ્લમ ॥ ૪૩ ॥ સાહુ ગોયમપદ્ધાને છિલોમે સંસઓહમો । અઘોવિ સસડ મઘ તમેફ્ફમ્મ
 ગોયમા ॥ ૪૪ ॥ અતોહિયય સંમૂયા લયા ચિઠઈ ગોયમા । ફલેહ વિસમલ્લવીણ સાડ ડઘરિયા કહ ॥ ૪૫ ॥
 તલય સવ્યસોછિત્તા-ડઘરિત્તા સમૂલિય । વિહરામિ જહાનાય મુઠ્ઠોમિ વિસમલ્લવણ ॥ ૪૬ ॥ લયાય ઇહકાનુના કેસી
 ગોયમ મબ્બવી । કેસિમેવ દુવતતુ ગોયમોહળ મબ્બવી ॥ ૪૭ ॥

ગીતમ કહે છે, “હે મુનિશ્વર ! સર્વ પાશ છેડીને અને યુદ્ધિ પ્રવૃત્ત કરાવો” એ તે થકી મુક્ત થઈને હુ મુલેથી વિચરુ.”
 (૪૧) કેશિ-કુમાર કહે કે, “હે ગૌતમ ! આપ પાશ [ચન્ન] કોને ત્થો છો ?” કેશિનુ આવુ ચ્વન સામલ્લીને ગૌતમ કહે કે:-
 (૪૨). “રાગ, દેપાદિ અતિ તિવ્ર પાશ છે; અને [પુત્ર કલત્રાદિના] સ્નેહ પાશ પ્રતિ મયક્કર ચ્વન છે, તેને યથા ચ્વાય ૧ છેડીને
 હુ સાચાચારે ૨ વિચરુ.” [૪૩] એ સામલ્લીને કેશિ-કુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ !
 “હે ગૌતમ ! અતર-ઠ્ઠદ્યને પ્રિયે એક લગા ડત્તપ્પ ચાય છે જેને વિપપય ફઠ્ઠાને કે. એ લગા આપે શીરિતે ડરાહાં નામી છે ?”
 [૪૪]. ગૌતમ કહે કે, “એ લગાને મેં મૂલથી છેડી નાલીએ એન તેને સમલ્લિ ડરાહાં નાલી છે અને એ રીતે તેના વિપલ્લય ફઠ્ઠથી
 મુક્ત થઈને હુ વિચરુ.” (૪૬). કેશિ-કુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ ! એ લગાને આપ શુ નામ આપો છો ?” કેશિનુ આવુ ચ્વન
 સામલ્લીને ગૌતમ કહે છે :- [૪૭].

* By the right means ૧ Regularly ૨ The Rules of conduct

ભવતલ્લાલયા વુત્તા મીમામીમ ફલોદયા । તમુદ્ધિનુ જહાનાયં વિહરામિ જહક્રમ ॥૪૮॥ માહુગોયમપત્રાતે છિન્નોમે સસડ ઇમો ! અન્નોવિ સસડ મક્ક તમેકહસુગોયમા ॥ ૪૯ ॥ સપજ્જલિયાધોરા અગ્ગીચિદ્ધગાયમા । જેહહનિ સરી-
ર થા કહેવિદ્યા વિયાતુમે ॥૫૦॥ મહામેહપસુત્તાઓ ગિણ વારિજલુત્તમ । સિચામિ સયયતેડ સિચાનોવહહતિમે ॥૫૧॥
અગ્ગીય, ફેકેયુત્તે કેસીગોયમ મબ્બવી । તડકેસિં વુવંતતુ ગોયમો ફ્ગમબ્બવી ॥ ૫૨ ॥ કરસાયા અગ્ગિણોનુત્તા
સુયસીલ તવોજલ । સુયધારાભિહ્યાસતા મિન્નાનય હંહતિમે ॥ ૫૩ ॥ સાહુગોયમપન્નાતે છિન્નોમે સસડ ઇમો ।
અન્નોવિ સસઓ મક્ક તમેકહસુગોયમા ॥ ૫૪ ॥

“ ધવ તુળ્પા*રૂપી એ ભયંકર લતા છે અને દુષ્ટ કર્મના ત્રિપાકરૂપી ભયંકર ફલ તેને લાગેલા છે. એ લતાને મૂલમથાં છેદીને
હું સુલ્લ સમાધિમા વિચર છું.” (૪૮). એ સાંખ્યીને કોશિ-કુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ! વગેરે ગાથા ૨૮ પ્રમાણે, [૪૯]. “હે ગૌતમ!
જાડવલયવાન ૧ યોર ૨ અગ્નિ સંસારમા સઙ્ગી રહ્યો છે, જે શરીરને દેહે છે; તે અગ્નિને આપ શરીરને બુઝાવી કાઢ્યા છો” (૫૦). ગૌતમ
કહે છે, “મહાભયથી ઉત્પન્ન થયેલી નદીના ઉત્તમ જલ્લહે હું એ અગ્નિને નિરંતર સંબંધુ છું, તેથી તે અગ્નિ મને વાઢી વકતો નથી.
[૫૧]. કોશિ-કુમાર કહે છે, “એ અગ્નિ આપ કોને કહો છો ?” કેશિલું આવું વચન સાંખ્યીને ગૌતમ કહે છે :— (૫૨). “ચાર
કપાય અગ્નિ રૂપ છે, અને જ્ઞાન, શીલ તથા તપ જલ રૂપ છે. જ્ઞાન રૂપી જલ ધારાએ સંચાયેલો અગ્નિ ઓલાટ જાય છે તેથી મને
વાઢી શકતો નથી.” (૫૩). એ સાંખ્યીને કોશિ-કુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ, વગેરે ગાથા ૨૮ પ્રમાણે, [૫૪].

* Love of existence. ૧ Frightful. ૨. મૂલ પાઠમા અગ્નિ ઘટ્ટ વચનમા છે. ચાર કપાયો તરિકે તે રોવાથી ઘટ્ટ
વચન વાપરેલ જણાય છે.

અય સાહસિડમીમો દુટસો પરિવાઈ । જંસિગોયમ આરુઠો કહ તેણ નહિરસી ॥ ૫૫ ॥ પહાવત નિગિળ્હામિ
સુયરસી સમાહિયા । નમે ગઢુઈ ડમ્મગા મગચ પાડિવજ્ઞઈ ॥ ૫૬ ॥ અસેય ઇફેકેવુત્તે કેસીગોયમ મબ્બવી । તડ
કોસ વુવતતું ગોયમોઈણ મબ્બવી ॥ ૫૭ ॥ મળોસાહસિડ મીમો દુટસો પરિવાઈ । ત મમ્મ તુનિગિળ્હામિ યમ્માસિ-
સલાય કથમ ॥ ૫૮ ॥ સાહુગોયમપન્નાતે છિન્નોમે સસડ ઇમો । અન્નોવિ સસડ મહ્મ તમે કહસુગોયમા ॥ ૫૯ ॥
કુપ્પહા વહેવેલોણ જોહિનાસતિ જતુણો । અદ્દાણે કહવદ્ધતો ત ન નાસસિગોયમા ॥ ૬૦ ॥ એયમમ્મેણ ગઢુતિ જેય
ડમ્મમ્મ પઢિયા । તેમવ્હે વેઈયામદ્દા તો ન નારસા મિહંમુણી ॥ ૬૧ ॥

“ હે ગૌતમ ! * અતિ સાહસિક, પ્રયત્ન અને દુષ્ટ અથ્વ ઉન્માર્ગને વિષે દોષ છે; પણ અથ્વ ઉપર આરુઠ થયેલ હોવા છતાં
આપને તે ઉન્માર્ગને વિષે કેમ ઘસડી જતો નથી ? ” (૫૫). ગૌતમ કહે છે, “ જ્ઞાનરૂપી લગાવથી હું તે અથ્વને ઉન્માર્ગને વિષે જતો
અટકાવું છું તેથી તે મને આંદે માર્ગે લઈ જઈ શક્તો નથી, પણ તે સન્માર્ગે ચાલે છે. ” [૫૬]. કેશિ-કુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ !
પ અથ્વ આપ કોને કહો છો ? ” કેશિનું આનું યચન સામઝીને ગૌતમ કહે છે :— (૫૭). “ મન એ અતિ સાહસિક, પ્રયત્ન અને
દુષ્ટ અથ્વ છે. એ મનરૂપી અથ્વને હું ધર્મ-શિલા [રૂપી લગામ] વડે વશ કરું, તેથી તે [કથકના જેવો] જાતપત અથ્વ પની
રહે છે. ” (૫૮). એ સાંખ્યીને કેશિ-કુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! ધોરે ગાથા ૨૮ પ્રમાણે. (૫૯). “ હે ગૌતમ ! આ લો-
કને વિષે કુમાર્ગ વળા છે, જે યતુણ્યોને આંદે માર્ગે દોરવી જાય છે, એમ છતાં આપ ઉન્માર્ગે ન દોરવાઈ જતાં સન્માર્ગને વિષે શીરતિ
રી શકો છો ? ” [૬૦]. ગૌતમ કહે છે, “ હે મહામુનિ ! જેઓ સન્માર્ગે (જિન-માર્ગે) ચાલે છે અને જેઓ ઉન્માર્ગે (જિન માર્ગથી
વિપરીત રીતે] પ્રવર્તે છે તે સર્વેને હું સારી પેઠે જાણુ છું; તેથી હું ઉન્માર્ગે દોરવાઈ જતો નથી. ” (૬૧).

* Unruly-વશ ન-પડ શકે પવો. ? I govern it by the discipline of the Law.

મગેય દ્વકેવુત્તે કેસીગોયમ મલ્લવી । તલકેસિં વુવતંતુ ગોયમો દ્વે મલ્લવી ॥ ૬૨ ॥ કુલ્લવયળ પાસંડી સલ્લે
 હમમગ પટ્ટિયા । સમમંતુ જિણલ્લાયં દુસમગેહિ ઉત્તમે ॥ ૬૩ ॥ ૨ ॥ હુ ગોયમ પન્નાતે છિન્નોમે સસડહમો ।
 અન્નોવિ સસડ મહં તમેકહસુ ગોયમા ॥ ૬૪ ॥ મહાડદગવેગેજં બુઝમાણા, ૭ પાણિયં । સરણંઘં પઢ્ઢચ ટીવંકમળરો
 મુળી ॥ ૬૫ ॥ અયિ યુગો મહાદીવો વારિમલ્લે મહાલડ । મહાલડગ વેગસ ૩ ॥ ઇતથ્ય નવિલ્લડ ॥ ૬૬ ॥ દીવેય ડહ
 કેવુત્તે કેસીગોયમ મલ્લવી । તઓકેસિં વુવતંતુ ગોયમોઢ્ઢ મલ્લવી ॥ ૬૭ ॥ ઝરામરણ વેગેજ બુઝમાણાજ પાણિજ ।
 ધમોદીવો પઢ્ઢાથ ગહસરણ મુત્તમં ॥ ૬૮ ॥

કેશિકુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ ! આપ માર્ગ [સન્માર્ગ અને હન્માર્ગ] કોને કહો છો ? ” કેશિનું આડું વચન સાંભળીને
 ગૌતમ કહે છે :- [૬૨]. “ હુમાર્ગીઓ અને ઋપાલ્લીઓ (કપિલાદિ મતાનુવર્તિઓ) હન્માર્ગને વિષે સ્થાપિત થયેલા છે, અને ત્રિ-
 નોક્ત માર્ગે એ સન્માર્ગ છે અને તે મુક્તિનો દાતા છે. ” [૬૩]. એ સાંભળીને કેશિકુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! વગેરે માથા
 ૨૮ પ્રમાણે. (૬૪). “ હે ગૌતમ ! મહા જલ પ્રવાહે ઘસડાતા પ્રાણીઓના નિવારણ અર્થે કોઈ આધાર, શરણું અથવા દૃઢ સ્થાનક છે ?
 એવો કોઈ દ્વીપ આપના જાણવામાં છે ? ” [૬૫]. ગૌતમ કહે છે, “ સમુદ્રની વચ્ચે એક પ્રૌઢ અને વિત્તીર્ણ દ્વીપ છે ; મહા જલ પ્રવા-
 હની રેલ તે દ્વીપ હવર ફરી વળી શકતી નથી. ” ૧ (૬૬) કેશિકુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! આપ એ દ્વીપ કોને કહો છો ? ” કેશિનું
 આડું વચન સાંભળીને ગૌતમ કહે છે :- (૬૭). “ જરા અને મરણ એ જલ પ્રવાહ છે અને તેમા પ્રાણીઓ ઘસડાય છે. એ જલની
 વચે ધર્મરૂપી મહાદ્વીપ છે ; અને તે દૃઢ સ્થાનક, આધાર અને ઉત્તમ શરણું છે. ” [૬૮].

* Heterodox ૧. Is not inundated by the great flood of water.

સાહુગોયમપન્નાતે છિન્નેમે સસડ ઇમો । અન્નોવિ સસડ મદ્ય તમેકહમુ ગોયમા ॥ ૬૯ ॥ અન્નવાસિ મહોહસિ
નાવાવિ પરિધાવદ્ । જસિગોયમમાલ્હો કહપાર ગમિસ્સસિ ॥ ૭૦ ॥ જ્ઞાડ આસીવિળીનાવા નલા પારસ્સગામિળી ।
જાનિરાસા વિળીનાવા સાડપારસ્સગામિળી ॥ ૭૧ ॥ નાવાય દ્વદ્વાવુત્તો કેસીગોયમ મન્નવત્તી । તઓ કેસિં વુવતતુ
ગોયમો ઇમમ્બવ્વી ॥ ૭૨ ॥ સરીરમાહુનાવિચિ જીવો વુચ્ચદ્દ નાવિડ । સસારો અન્નવોવુત્તો જતરતિ મહેસિળો ॥ ૭૩ ॥
સાહુગોયમપન્નાતે છિન્નેમે સસડ ઇમો । અન્નોવિ સસડ મદ્ય તમેકહમુગોયમા ॥ ૭૪ ॥ અધયારે તમે ઘોરે ત્તિહતિ
પાળિળો વહુ । કો કરિસ્સદ્ ડજ્જોય સવ્વલોગમિ પાળિળ ॥ ૭૫ ॥

‘ એ સામલીને કેશિ-કુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! ” વોરે ગાથા ૨૮ પ્રમાણે. [૬૯]. “ હે ગૌતમ ! મહાસાગરના મહા
મથાહોમાં એક નાવ પરિભ્રમણ* કરે છે, તે નાવ ડપર આરુઠ થડને આપ સમુદ્રનો પાર કરીરેતે પામી શકજો ? ” અથવા-સામે તીરે
શરીરે પહોંચી શકજો ? ” (૭૦). ગૌતમ કહે છે, “ જે નાવ શ્રાવિળી [ગાવડાવાલી હિંદવાલી] છે તે પાર પહોંચશે નહિ; પણ જે નાવ
નિશ્રાવિળી (હિંદ રહિત) છે તે સમુદ્રને સામે તીર પહોંચી શકજો. [૭૧]. કેશિ કુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! આપ એ નાવ કોને
કહો છો ? ” કેશિનું આવું વચન સામલીને ગૌતમ કહે છે :- [૭૨]. “ શરીર નાવ રૂપ છે, જીવ નાવિક રૂપ છે; એને ‘ સસાર
[ભવ ભ્રમણ] સમુદ્રરૂપ છે, તે સસાર સમુદ્રને મરપિઓજ તરીકે કહે છે. ” (૭૩). એ સામલીને કેશિ કુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ !
વોરે-ગાથા ૨૮ પ્રમાણે (૭૪). “ હે ગૌતમ ! આ ઘોર એને મર્યાદાક અધકારને નિષે અનેક પ્રાણીઓ યસેછે, એ સકલ
લોકનાં સર્વ પ્રાણીઓ માટે પ્રકાશ કોણ કરશે ? ” (૭૫).

* Dhiffs. ૧. Onelo of Buths.

મરગેય દૃઢકેવુતે કેસીગોયમ મઘ્વવી । તત્કેસિં વુવંતતુ ગોયમો દ્વે મઘ્વવી ॥ ૬૨ ॥ કુળ્પવયળ પાસંડી સઘ્વે
 ઉમ્મગ પડિયા । સમ્મગંતુ જિણસ્થાંયં એસમગેહિ ઉત્તમે ॥ ૬૩ ॥ ૨ ॥ ગોપ્પમ પન્નાતે છિન્નોમે સસડહ્મો ।
 અન્નોવિ સનડ મઘ્વ તમેકહસુ ગોયમા ॥ ૬૪ ॥ મહાડદગવેગેણં વુઘ્મમાળા, ૧ પાણિણં । સરણમ્હં પઢ્ઢચ દીવકમળરો
 સુણી ॥ ૬૫ ॥ અધિય એગો મહાદીવો વારિમ્હે મહાલુડ । મહાડદગ વેગસ ૨ ॥ ઇતથ્ય નવિઝહ ॥ ૬૬ ॥ દીવેય ઇહ
 કેવુતે કેમીગોયમ મઘ્વવી । તત્કેસિં વુવંતતુ ગોયમોઢ્ઢણ મઘ્વવી ॥ ૬૭ ॥ જરામરણ વેગેણ વુઘ્મમાળાણ પાણિણ ।
 ધમ્મોદીવો પઢ્ઢાથ ગહસરણ મુત્તમ ॥ ૬૮ ॥

કેસિ-કુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ ! આપ માર્ગ [સન્માર્ગ અને ઉન્માર્ગ] કોને કહે છે ? ” કેશિનુ આવુ વચન સાંભળીને
 ગૌતમ કહે છે :- [૬૨]. “ કુમાર્ગીઓ અને જ્ઞણસંઘીઓ (કપિલાદિ મતાનુવર્તિઓ) ઉન્માર્ગને વિષે સ્થાપિત થયેલા છે, અને જિ-
 નોક્ત માર્ગે એ સન્માર્ગ છે અને તે મુક્તિનો દાતા છે. ” [૬૩]. એ સાંભળીને કેસિ-કુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! વેગેરે માયા
 ૨૮ પ્રમાણે. (૬૪). “ હે ગૌતમ ! મહા જલ પ્રવાહે ઘસડાતા પ્રાણીઓના નિવારણ અર્થે કોઈ આધાર, ઘસણું અથવા દૃઢ સ્થાનક છે ?
 એવો કોઈ દ્વીપ આપના જાણવામાં છે ? ” [૬૫]. ગૌતમ કહે છે, “ સમુદ્રની વચ્ચે એક પ્રૌઢ અને વિત્તીર્ણ દ્વીપ છે; મહા જલ પ્રવા-
 હની રેલ તે દ્વીપ ઉપર ફરી વળી શકતી નથી. ” ૧ (૬૬) કેસિ-કુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! આપ એ દ્વીપ કોને કહો છો ? ” કેશિનુ
 આંહું વચન સાંભળીને ગૌતમ કહે છે :- (૬૭). “ જરા અને મરણ એ જલ પ્રવાહ છે અને તેમાં પ્રાણીઓ ઘસડાય છે. એ જલની
 વચે ધર્મરૂપી મહાદ્વીપ છે; અને તે દૃઢ સ્થાનક, આધાર અને ઉત્તમ ઘસણું છે. ” [૬૮].

* Heterodox ૧ Is not inundated by the great flood of water.

સાહુગોયમપન્નાતે છિન્નોમે સસડ ડૂમો । અન્નોવિ સસડ મદ્ય તમેકહમુ ગોયમા ॥ ૬૯ ॥ અન્નવસિ મહોહસિ નાવાવિ પરિધાવહ । જસિગોયમમારુદ્ધો કહ્યાર ગમિસસિ ॥ ૭૦ ॥ જ્ઞાડ આસીવિળીનાવા નસા પારસગામિળી । જાનિરાસા વિળીનાવા સાડપારસગામિળી ॥ ૭૧ ॥ નાવાય દ્વદ્વાવુત્તા કેસીગોયમ મવ્વચ્ચી । તઓ કેસિં વુત્તતુ ગોયમે ઇળમવ્વચ્ચી ॥ ૭૨ ॥ સરીમાહુનાવિસિ જીવો વુચ્ચદ્દ નાવિડ । સસારો અન્નવોવુત્તો જતરતિ મહેસિળો ॥ ૭૩ ॥ સાહુગોયમપન્નાતે છિન્નોમે સસડ ડૂમો । અન્નોવિ સસડ મદ્ય તમેકહમુગોયમા ॥ ૭૪ ॥ અધયારે તેમે ઘોરે ચિટ્ઠતિ પાળિળો વહુ । કો કારિસહ ડજ્જોય સવ્વલોગમે પાળિળ ॥ ૭૫ ॥

ए सायलीने केशि-कुमार कहे छे, “ हे गौतम ! घोरै गाथा २८ प्रमाणे. [६९]. “ हे गौतम ! महासागरना महा प्रवाहोमां एक नाव परिभ्रमण* करै छे, ते नाव उपर आरुढ थइने आप समुद्रनो पार करीतै पामीं सकसो ? ” अथवा-सामे तीरे क्षीरीते पहुँची सकसो ? (७०). गौतम कहै छे, “ जे नाव आबिणी [गारडावाली छिद्रवाली] छे ते पार पहुँचने नहि, पण जे नाव निआबिणी (छिद्र रहित) छे ते समुद्रने सामे तीर पहुँची सकसो. [७१]. केशि कुमार कहै छै, “ हे गौतम ! आप ए नाव कोने कहाँ छो ? ” केशितु आहुं वचन सायलीने गौतम कहै छै :- [७२]. “ क्षीर नाव रूप छे, जीर नाविक रूप छे, अने १ ससार [भव भ्रमण] समुद्ररूप छे, ते ससार समुद्रने महापिओज तरी जके छे. ” (७३). ए सायलीने केशि कुमार कहै छे, “ हे गौतम ! भोरै-गाथा २८ प्रमाणे. (७४). “ हे गौतम ! आ घोर अने भयोत्पाटक अथकारने विषे अनेक प्राणीओ यसेछे; ए सकल लोकनां सर्व प्राणीओ मोटे प्रकाश कोण करसो ? ” (७५).

મરોય દૈકવૃત્તે કેસીગોયમ મબ્બવી । તડકેલિં બુવંતંતુ ગોયમો ડે, મબ્બવી ॥ ૬૨ ॥ કુપ્પવયણ પાસંડી સલ્વે
 ઉમ્મરગ પટ્ટિયા । સમ્મગંતુ જિણસ્વાયં એસમમોહિ ઉત્તમે ॥ ૬૩ ॥ રાહુ ગોશ્મ પન્નાતે છિન્નેસિ સસડઇમો ।
 અન્નોત્તિ સડડ મઘં તમેકહસુ ગોયમા ॥ ૬૪ ॥ મહાડડગવેગેણ બુઝમાણા, પાણિં । સરણંગહં પઢ્ઢંચ દીવકમણસે
 મુણી ॥ ૬૫ ॥ અધિય એગે મહાદીવો વારિમ્મે મહાલડ । મહાડડગ વેગસસ મહિત્તથ્ય નવિહ્મહ ॥ ૬૬ ॥ દીવેય ડહ
 કેવુત્તે કેસીગોયમ મબ્બવી । તઓકેલિં બુવંતંતુ ગોયમોહ્ણ મબ્બવી ॥ ૬૭ ॥ ઝરામરણ વેગેણં બુઝમાણાણ પાણિણ ।
 ધમ્મોદીવો પઢ્ઢાંય ગહસરણ મુત્તમ ॥ ૬૮ ॥

કેશિન્હુમાર કહે છે, “હે ગૌતમ ! આપ માર્ગે [સન્માર્ગે અને ઉત્તમાર્ગે] કોને કહો છો ? ” કેશિન્હુ આહું વચન સાંભળીને
 ગૌતમ કહે છે :—[૬૨]. “ કુમાર્ગીઓ અને ઋપાલંઘીઓ (કપિલાદિ મતાનુવર્તિઓ) ઉત્તમાર્ગને વિષે સ્થાપિત થયેલાં છે, અને ત્રિ-
 નોક્ત માર્ગે એ સન્માર્ગ છે અને તે મુનિતનો દાતા છે. ” [૬૩]. એ સાંભળીને કેશિન્હુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! વેગેરે માયા
 ૨૮ પ્રમાણે, (૬૪). “ હે ગૌતમ ! મહા જલ પ્રવાહે ઘસડાતા પ્રાણીઓના નિવારણ અર્થે કોઈ આધાર, શરણું અથવા દૃઢ સ્થાનક છે ?
 એવાં કોઈ દ્વીપ આપના જાણવામા છે ? ” [૬૫]. ગૌતમ કહે છે, “ સમુદ્રની વચ્ચે એક મોઢ અને બિતીર્ણ દ્વીપ છે; મહા જલ પ્રવા-
 હની રેલ તે દ્વીપ ડંપર ફરી વળી શકતી નથી. ”^૧ [૬૬] કેશિન્હુમાર કહે છે, “ હે ગૌતમ ! આપ એ દ્વીપ કોને કહો છો ? ” કેશિન્હુ
 આહું વચન સાંભળીને ગૌતમ કહે છે :—(૬૭). “ જરા અને મરણ એ જલ પ્રવાહ છે અને તેમા પ્રાણીઓ ઘસડાય છે. એ જલની
 વચે ધર્મસ્પી મહાદ્વીપ છે; અને તે દૃઢ સ્થાનક, આધાર અને ઉત્તમ શરણું છે. ” [૬૮].

* Heterodox ૧, Is not inundated by the great flood of water

નિવ્યાણંતિ અર્થાંતિ સિદ્ધિલોભમભવય । દેર્શનં ઘણત્રાહં જંચંતિ મહેસિણો ॥ ૮૩ ॥ તઠાણં સાસયંવાસ
 લોગંગમિ દુરરેહ । જસર્ધસં સંયતિ મંચોટત કયામુણી ॥ ૮૪ ॥ સાહુગોયમપન્નાતે ઇન્નોમે સંસડ ઇમો । નમો
 તે સસયા તીત સંઘસુત્તમ મહેદલી ॥ ૮૫ ॥ ઇવતુ સંસણ છિન્ને કેસી ઘોરં પરક્કમે । અભિવદિત્તા સિરસા
 ગોયમતુ મહાયસ ॥ ૮૬ ॥ પચ મત્તંગ ધમ્મં પડિવજ્જાહ ભાવડ । પુરિમસ્સ પંમિમિ મમ્મે તાચ સુહાવહે
 ॥ ૮૭ ॥

“પ્ર સ્થાનકર્તુ નામ નિર્ધાન અર્થાઽવ્યધિ રણિત સ્થલ, અર્થાઽ સિદ્ધિ સ્થાનક છે; અને તે ભોક્તા અગ્ર ભાગે [નગર આગલ] છે; તે સ્થાનક શેમ, શિવ અને અનાવાય (નિર્ભય, ક-યાળકારી અને વચ્ચે રણિત) છે, અને ત્યાં મહર્ષિઓન પર્ણેથી શ્રક્ષે છે. (૮૩)
 “હે કેશિ મુનિ ! તે સ્થાનક શાસ્વતું છે; તે સૌની નગર આગલ છે, જ્યાં માન્ય યવુ દુર્લભ છે; જે મુનિશ્વરો ત્યાં પર્ણેથી છે તે સૌથી મુક્ત યયા છે અને સંસાર-પ્રવાહનો ૧ [મધ-અમ્ળનો] અત આળી શક્ષા છે.” (૮૪). ૫ સાંખ્યીને કેશિ-કુમાર કહે છે,
 “હે ગૌતમ ! આપ પ્રજાવત છો; આપ મારો સંદેહ દૂર કર્યો છે. આપ સંદેહ ગહિત અને સર્વ સૂત્રનાં મહોદધિરૂપ [પરગામી] હોવાથી હું આપને નમસ્કાર કરુ છું.” (૮૫). ગૌતમે પોતાના સંદેહ ટાલ્યા તેથી [કર્મ ટાલવામાં] ઘોર પરાક્રમી કેશિ-કુમાર શ્રમણે મહાયશ-સ્વી ગૌતમેને મસ્તક નમાવીને અભિવદન કર્યું. (૮૬). તે તિન્દુક ડયાનેને વિષે શ્રી કેશિ કુમાર શ્રમણ, પહેલા અને છેલ્લા તીર્થકર (શ્રી આદીશ્વર અને શ્રી મહર્ષી) ભગવાને પ્રણેલા પચ મહાત્મરૂપ ધર્મનો, પ્રર્ણ શ્રદ્ધાથી અંગીકાર કર્યો. [૮૭].

કેસી ગોયમડ નિચ્ચ તંમિ આસિ સમાગમે । મુય સીલ સમુદ્કાસ્તિો મહ ૭થથ વિણિટ્ટુડા ॥ ૮ ॥ તેસિયા પરિસાસઘ્વા સમગંતુ સમુવટ્ટિયા । સંથુયા તે પસીયંતુ ભગવ કેસિ ગોયમો તિવેમિ ॥ ૮૧ ॥

॥ इति केसि गोयम नाम झयणं तेविसमं सम्मत्तं ॥ २३ ॥

अध्ययन २४. समिति (पांच समिति अने त्रण गुप्ति).

અઠ પ્પવયણ માયાઓ સમિર્દે ગુત્તી તહેવય । પંવેવય સમિર્દેઓ તઓ ગુત્તીઓ આહિયાં ॥ ૧ ॥ ઇરિયાં માસે સણાદાણે ઉચ્ચારે સમિર્દેય । મણ ગુત્તી વય ગુત્તી કાયગુત્તીય અટ્ટમા ॥ ૨ ॥

તે નગરાને વિષે કેવિ અને ગૌતમનો મમાગમ થવાથી જ્ઞાન અને ચારિત્ર [શીલ]નો ઉત્કર્ષ થયો * અને તત્વાદિ અગત્યના વિષયોનો નિર્ણય થયો [૮૮]. સ્કલ સખા અતિ પ્રસન્ન થઈ અને સમ્યક્ માર્ગને વિષે ઉપસ્થિત (સાવધાન) થઈ, અને સૌ કોઈ કેવિ અને ગૌતમની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા કે ‘તે જ્ઞાનવંત ભગવંતો આપણા ઉપર પ્રસન્ન રહો.’ (૮૯).

* ત્રેવીસમું અધ્યયન સંપૂર્ણ. *

● અધ્યયન ૨૪. ●

શ્રી જિન શાસનને વિષે સમિતિ એન ગુપ્તિ પઢીને અટ પ્રવચન કર્યાં છે. તેમા પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ છે. (૧). ૫ પાંચ સમિતિ નીચે પ્રમાણે છે :- (૧) ઇયો-સમિતિ, (૨) માપા-સમિતિ, (૩) દણ્ણા-સમિતિ, (૪) આદાન-સમિતિ, અને (૫) ઉચ્ચાર-મિતિ. ત્રણ ગુપ્તિ નીચે પ્રમાણે છે :- [૧] મનો-ગુપ્તિ, [૨] વચન-ગુપ્તિ અને [૩] કાય ગુપ્તિ. (૨).

* Brought-to-eminence

एयाड अट्ट समिद्धिओ समासेण वियाहिया । दुवालसंगं जिणस्वायं मायं जध्यउपवयणं ॥३॥ आलवणेण कालेण
 मग्गेण जयणायय । चउ कारण परिसूद्ध सजाए ईरिय रिए ॥४॥ तथा लवण नाण दसण चरण तथा । कलेय
 दिवसे वुत्ते मग्गे उप्पह वज्जिए ॥५॥ दव्वओ खिखत्तओ चैव कालओ भावओ तथा । जयणा चउव्विहा वुत्ता त
 ने कित्तायउ सुणे ॥६॥ दव्वओ चख्खुसोपेहे जुगमित्त चखितओ । कालओ जाव रीएज्जा उवउत्तेय भावओ ॥७॥
 इदियथे विवजित्ता सझाय चैव पचहा । तम्मत्ती तप्परक्कारे । उवउत्ते रिय रिए ॥ ८ ॥

ए रीते आठ समिति सक्षेपे वर्णवा छे, जेया श्री तीर्थकर भगवानोना भाखेला द्वादश अग अने जिन धर्मेना सर्व सिद्धांतोनो
 समावेश थई जायछे. [३]. १ इयां-समिति :-संयमधारी साधुए (१) आलवन, (२) काळ, [३] मार्ग अने (४) यत्तना (जतना,
 जीव दया) ए चार प्रकारे शुद्ध रहीने विचर- जोइए [४]. आलवन एटले ज्ञान, दर्शन अने चरितने अनुसरहुं ते, काळ एटले
 दिनसना भागमा [रात्रिए नहि] निहार करवो, अने मार्ग एटले उन्मार्गनो त्याग [५]. यत्तना चार प्रकारनी छे :- [१] द्रव्य
 -यत्तना, (२) क्षेत्र-यत्तना, [३] काळ यत्तना, अने [४] भाव यत्तना ते चारहु सपमावु छुं ते सामळो. [६] द्रव्य-यत्तना
 एटले चक्षुसई जीमादि द्रव्यहु ध्यान राखीने, क्षेत्र यत्तना एटले दुग मार्ग [चार हाथ जमीन] तपासीने, काळ-यत्तना एटले जेदलो
 काळ विचरतु पडे ते दरमियान, अने भाव यत्तना एटले सावधान रहीने, साधुए विचरतु (७). इन्द्रियोना विषयो त्यागीने अने
 पाच प्रकारे स्वाध्याय अंगिकार करीने ज साधु काय चापल्य रहित सावधानपणे विचरे छे, ते इयां समिति वगवर पाळी गके
 छे. [८].

કહે માણેય માયાય લોભેય ઉવડત્તયા । હાસે મય મોહરિણ વિગહાસુ તેહવય ॥૧॥ ય્યાહ અઠ ઠાણાડ પરિવજ્જિતુ સજાણ । અસાવજ્જ મિય કાલે મામ ભાસેજ્જ પન્નવ ॥ ૧૦ ॥ ગવેણાય ગહણેય પરિમોગે સણાયજા । આહારો વહિ સિંહજાણુ યુણુ તિત્તિ વિસોહિણુ ॥ ૧૧ ॥ ઉગ્ગમુ પ્પાયણં પઢમે વીણુ મોહિંજ્જ યુસણ । પરિમોગમિ ચ્ચઉક્કંચ

૨. ભાષા-સમિતિ-ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, હાસ્ય, મય વાચાલપણુ * અને વિક્ષયા (નિંદા, વડાઈ) ય આઠ [પાપ] સ્થાનકો પ્રજ્ઞાવંત સાધુણ ત્યાગવા જોઈય અને યોગ્ય કાંઠે (જરુરના પ્રસંગે) નિર્દોષ સક્ષિન માયા વોલવી જોઈય. (૧-૧૦). ૩. યપ્પણા-સમિતિ-આહાર, વસ્ત્ર-પાત્રાદિ અને શય્યા-અપાશ્રય ય ત્રણ પ્રકારની વસ્તુઓની ગવેણા [વિશુદ્ધતાની તપાસ], ગ્રહણ-પપ્પણા(સ્વીકાર) અને પરિમોગ-પપ્પણા (અપભોગ)ના દોષ સાધુણ ત્યાગવા જોઈય.[૧?]. યત્તવાન સાધુણ પ્રથમમાં પદલે ગવેણામા ઉદ્ગમ[આપનાર] અને વસાદન [લેનાર]ના (સોઠ*સોઠ)દોષ ટાઢવા જોઈય; વીંછી ગ્રહણ-પપ્પણામા પદલે આહારાદિનો સ્વીકાર કરવામા રહેલો[દશ*]

* મોહરિણ ય આઠમા વ્રતનો ત્રીજો અતિચાર છે, જેમ તેમ ગોલ્યા કાવુ. * આપનાર અને લેનારના સોઠ સોઠ દોષ નીચે મુજબ છે. ૧-સાધુ નિમિત્તે, છકાયનો આરંભ કરી નિપજાવેલો આહાર વોહોરારે તો ‘આપાકર્મ’ દોષ. ૨-સાધુ નિમિત્તે વધારે તૈયાર કરાવેલ આહાર મહોરારે તો ‘ઉદેશિક’ દોષ. ૩-વહોરાવવા સ્વાતર વેઢાસર તૈયાર કરેલો આહાર આપે તે ‘પુરુકર્મ’ દોષ [પ્રતિક્ષી]. ૪-શુદ્ધ અને અશુદ્ધ મઢી ગયેલ આહાર આપે તે ‘મિશ્ર’ દોષ. ૫-સાધુ માટે કેટલોક વસ્ત મુખી સ્વાસ રાલી મૂકેલ આહાર આપે તે ‘ઠવણ’ [સ્થાપના] દોષ. ૬-સાધુને આવ્યા જાળી વસ્તુ આગલ પાછલ મૂકે અથવા ગામમા સાધુની હાજરીનો લાભ લેવા વિલંબ છતા વિવાહાદિક આરંભે તે ‘પાહુડીઆ’ [પ્રાશ્ચતિકા] દોષ. ૭-ધરમા સાધુને આવવાનો સગવડ સ્વાતર કે અન-વાઢા સ્વાતર, છકાયની હિંસા કરે તે, ‘પાડર’ (પાદુઃકરણ) દોષ. ૮-સાધુને માટેન પૈસા સ્વરચીને લીધેલી ચીજ વહોરાવવી તે ‘કુત મદ’ [ક્રીત] દોષ. ૯-સાધુને માટેન વધાર ડહિની લીધેલ ચીજ આપવી તે ‘પામિચ્ચ’ (પ્રામિય) દોષ. ૧૦-સાધુને માટેન અદલ

विसेहिज्जा जय जई ॥ १२ ॥ उहो व्हो वग्गहिंयं भंडंगं दुविहं मुणी । गिहंतो निखवंतोय पउजिज्जा । इमंविहि
॥ १३ ॥ चखुसापडिलेहिचा पमज्जिज्जा जयंजई । आइएनिखविज्जात्रा दुहओविममिओसाया ॥ १४ ॥ उच्चारं
पासवण खेल सिधाण जछिय । आहार उवहिदेह अन्नवानि तहाविह ॥ १५ ॥

दोष टाळवा जोइए; अने नीजी परिभोग-एपणा एटले मळेची वस्तुओंनो उपयोग करायमा रहेला(चार) दोष टाळवा जोइए [१२].
४ आदान समिति-साधुए सासुदायिक [रजोहरणादि] अने उपग्रहिक (दंडादि) वने प्रकारनी वस्तुओं लेता-मूकता नीचेनी
निधिए वर्चवुं जोइए. (१३). यत्नवान साधुए मलेक वस्तु प्रथम आववतो तपासरी, पत्रीथी तेवु पाडिलेहन करवुं (पूजवु) अने
त्यारपडी आदान नितेपणा समिते युक्त [द्रव्ये अने भागे समित रहीने] तेने लेवी अथवा मूकवी. [१४]. ५ उच्चार-समिति:-
मळ, मूत, रलगम [बळ्ळा] नासिकानो मळ, देह-मळ, आहार उपधि [एटयाह] अने दह [सथाग समये] एया प्रकारनी अन्य
वस्तुओं नीचेनी विधिए परवरी. (१५.)

१ सोळ उद्गम दोष, सोळ उत्पादन दोष, वन्न ग्रहण-एपणा दोष अने चार परिभोग-एपणा दोष ए १ माणे कुल ४६ दोषेछे.
ते रहित आहार-पाणी आदि साधुए नरोरवा जोइए अने तेनो उपयोग करवो जोइए २ When he is about to die.

x=मदल करेली जीज आपवी ते 'परिधट' [पराहत] दाप. ११-साधुने मोटेज सामा लावी आपे ते 'अभिहट' [अभ्याहृत] दोष. १२-
साधुने मोटेज ताळा, दाटा उघाडी चीन आपे तो 'अभिन्न' दोष. १३-साधुने मोटेज मेड के भोगयमाथी लावी आपे तो 'मालो-
हट' मालाहृत दोष. १४ साधुने मोटेज कोइना हाथमाथी शुंटावेलो आहार आपे त 'अठिज' (आलीन) दोष. १५-साधुने मोटेज, महीयारी
मशीयारी वस्तुमाथी भागीआनी रजा विना चीज वहोरोवे ते 'अणिसेठ' दोष, १६-साधुने मोटेज, आथण वीगेरे उमेरेल
होय तो ते 'असीयर' [अश्वपुर] दोष.

જહાંચંદ્ર ગદાઈયા ચિઢંતિ પંજલિહા । વંદમાણા નમસંતા ઉત્તમં મળહારિણો ॥ ૧૭ ॥ અજાણગગ જહવાઈ ત્રિ-
જ્ઞામાહણ સપયા । મૂઠા સઝાય તવસા માસ છન્નાહવગિણો ॥ ૧૮ ॥ જોલોણ વમણો વુત્તો અમ્મીત્રા મહિહ
જહા । સયાકુસલ સદિઠ તવયં વૂમમાહણ ॥ ૧૯ ॥ જોન સજ્જઈ આગંતુ પવ્વયંતો ન સોયઈ । રમહ અજ્જવયણંમિ
તવયં વૂમમાહણં ॥ ૨૦ ॥ જાય રૂવ જહામંહં નિહંત મલપાવગ । રાગદોસમયાતીતં તવય વૂમમાહણં ॥ ૨૧ ॥

“જેમ શ્રેષ્ઠો, નક્ષત્રો અને તારા, ચંદ્રની આગલ હાય જોહીને ડખા રહે છે અને નમસ્કાર કરતાં થકા તેની સેવા કરે છે, તેમ
મનોહર દેવતાઓ (હિન્દુાદિ) શ્રી કૃષ્ણપદેવ ભગવાનને વિનય પૂર્વક યાદીને તેમની સ્તુતિ કરે છે. (૧૭). તત્ત્વના જ્ઞાન રહિત, યજ્ઞ-
વાદી બ્રાહ્મણો યજ્ઞના જાળપણનો ઢોલ કરે છે, પણ તેઓ અગ્નિ વિદ્યા અને બ્રાહ્મણ સમ્પદાથી અજ્ઞાન હોય છે; અને અગ્નિ જેમ
રાત્રમાં ઢંકાઈ રહે છે તેમ તેઓ સ્વાધ્યાય અને તપમાં ઢંકાયેલા (વશારથી જ્ઞાન પૂર્ણ અત્ત્સાં ક્રોધ, માન, માયા, લોભાદિથી દગ્ધ)
રહે છે. [૧૮]. “જેને લોકો બ્રાહ્મણ કહે છે અને અગ્નિની પેઠે પૂજે છે તે સ્વરો બ્રાહ્મણ નથી. પૂજા જેને કુશલ [વિદ્વાન] પુરુષો
બ્રાહ્મણ કહે છે તેને એમ સ્વરો બ્રાહ્મણ કહીએ છીએ. (૧૯). “જે ટીકા લીધા પછી સંસારીનો સંગ કરતો નથી, જે સાદુ થયા બાદ
સ્થાનાન્તર થવાથી શોચ કરતો નથી અને જે ૨ આર્ય (તીર્થંકરના) વચનથી સંતોષ પામે છે, તેને એમ સ્વરો બ્રાહ્મણ કહીએ છીએ.
(૨૦). જે રાગ, દ્વેષ અને ભય રહિત હોય અને જે અગ્નિમા શુદ્ધ કરેલા અને ઓપ ચઢાવેલા સુવર્ણની માફક પાપ મલ્લથી રહિત હોય
તેને એમ સ્વરો બ્રાહ્મણ કહીએ છીએ. (૨૧).

૧. સંસ્કૃત ટીકાકાર આનો અર્થ કરે છે કે “ સ્વગન મલ્લવાથી જે તેને ભેટી પડતો નથી અથવા તો તેમનાથી વિહુટો
પડતી વચ્ચે શોચ કરતો નથી. ” ૨. Noble words

તવસ્સિય કિસદંતં અવચિય મસસોર્ણિયં । સુચ્ચયં પત્તનિવ્વાણં તંવયં વૂમમાહણં ॥ ૨૨ ॥ તસેપણે વિયાણિત્તા
સગહેણયથાચેરે । જોન હિસદ્ધતિવિહેણ તવય વૂમમાહણં ॥ ૨૩ ॥ કોહાત્તા જદ્ધાહાસા લોહાવા જદ્ધાભયા ।
મુસ નવયદ્ધજોડ તવય વૂમમાહણ ॥ ૨૪ ॥ ચિત્તમત મચિત્તવા અપ્પત્તા જદ્ધા વહુ । ન ગિણ્ણહદ્ધ અદ્ધત્તજો તવય
વૂમમાહણ ॥ ૨૫ ॥ દિવ્વ માણસસતિરિહ્ધુ જોનસેવદ્ધ મેહુણં । મણસા કાયવક્કેણ તવય વૂમમાહણ ॥ ૨૬ ॥ જહા-
પડમ જલેજાય નોવલ્લિપ્પદ્ધ વારિણા । एव अलिच्छ कामेहि तवय वूममाहण ॥ ૨૭ ॥

“ કૃત્ત (દુર્વલ) અને ચિત્તેન્દ્રિય તપસ્વી જેને પોતાનું માસ અને લોહી શોષી નાહ્યા હોય, જેને કપાય (જોષ, માન, માયા, લોભ) અગ્નિનું શમન કરેલું હોય, અને જેને નિર્માણ માત્ર યુગ્ય હોય તેને એ સ્વેરો વ્રાહ્મણ કહીએ છીએ. [૨૨]. “ જે તસ અને સ્થાયર (હાલત્તા ચાલતાં અને સ્થિર) સર્વ જીવને વરામર જાણે છે, અને તેનો ત્રણે પ્રકારે (મન, વચન, કાયાયે) વિનાશ કરતો નથી તેને એ સ્વેરો વ્રાહ્મણ કહીએ છીએ. [૨૩]. “ જે ક્રોધથી, હાસ્યથી, (મદ્દકારીમા પણ) લોભથી અથવા મયથી મૃપાવાદ નોલતો નથી તેને એ સ્વેરો વ્રાહ્મણ કહીએ છીએ. [૨૪]. “ જે અદત્તાદાન લેતો નથી-પછી તે સંવેત હોય કે અંચેતં હોય, અથવા થોડું હોય કે ઘણું હોય-તેને એ સ્વેરો વ્રાહ્મણ કહીએ છીએ. [૨૫]. “જે દેવ, મનુષ્ય અથવા તિર્યચ્ચની સાથે મન, વચન, કાયાયે કરીને મૈશુન સેવતો^૧ નથી, તેને એ સ્વેરો વ્રાહ્મણ કહીએ છીએ. [૨૬] “ જેમ કમલ યાળોમા ઝળે છે ત્તા તેનાથી અલિપ્ત (ધીજાયા વ-ગર) રહે છે, તેમ જે કામ-યોગથી અલિપ્ત રહે છે તેને એ સ્વેરો વ્રાહ્મણ કહીએ છીએ. [૨૭].

^૧. Does not enviously love.

અલોભ્યં મુહાજીર્ણ અળગારં અર્કિચ્ચર્ણ । અસંસર્ગં રિહિથ્યેસુ તંત્રયં વૂમમાહર્ણ ॥ ૨૮ ॥ જાહિતા પુથ્વસંજોગં નાહ
સંગેય વંધવે । જોનસજ્જહ્ણુસૂ તંત્રયં વૂમમાહર્ણ ॥ ૨૯ ॥ પસંબંધા સબ્વવેયા જહંચ પાવકમ્મુણા । ન તં તાપંતિ
દુસ્સીલં કમ્મમાણિ વલવતિહં ॥ ૩૦ ॥ નવિ મુંહિણ સમણો નઑઑ કારેણ વંમણો । ન મુણી રથ્થવાસેણ ન કુસ
કીરેણ તાવસો ॥ ૩૧ ॥ મમયાણુ સમણો હોહ વંમચ્ચેરેણ વમણો । નાણેણુ મુણી હોહ તવેણ હોહ તાવસો ॥ ૩૨ ॥

“ જ (આહારાદિને વિષે) ભોલુપ રહેતો નથી, જે અજાણ્યને ત્યાથી આહારાદિ ઘેરી લાવીને સંયમનો નિર્વાહ કરે છે, જે
પરિગ્રહ રહિત હોય છે, અને જે ગ્રહસ્યનો પરિચય સેવતો નથી તેને એમ સ્વરો દ્વાદ્વગ કહીએ છીએ. [૨૮]. “ જેને પોતાનો (માતા
પિતાદિ સાથેનો) પૂર્વ સંયોગ છાંડી દીધો છે, જેને જ્ઞાતિ અને વાચનોનો સંગ છોડી દીધો છે અને જે કામ ભોગને વિષે તત્પર રહેતો
નથી, તેને એમ ત્રો દ્વાદ્વગ કહીએ છીએ. [૨૯]. “ જે ત્રિજયોપા વેદ યજુ વધ કરી યજ્ઞ કરવાનું કંઈ છેવળ તે પાપના કારણ રૂપ છે;
તેઓ દુઃશીલનું (પાપ કર્મ કરનારું) રક્ષણ કરી શક્તા નથી (હીનાચારી પુરુષને નેક પડતા રોકી શક્તા નથી) કારણકે કરેલાં કર્મ અતિ
વલગાન છે. (અર્થાત-કર્મથી વચાવનાર કોઈ નથી). [૩૦] “ માયે મુહન ક્ષત્રાવ્યાથી કાહ શ્રમણ યવાતું નથી ઔકાર (અ) મળ-
વાથી દ્વાદ્વગ ધત્તાતું નથી, અરણ્યમા ઘાસ કરવાથી કાહ મુનિ યત્તાતું નથી અને દર્પ (હું આસન) અને વલકલ ધારણ કરવાથી કાહ તાપસ
(તપસ્વી) યવાતું નથી [૩૧] “ (પરંતુ) સમતા ધાર રાસે તે શ્રમણ, વ્રત્તચર્ય સેવે તે વાદ્યજ્ઞ, જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે તે મુનિ અને તપધર્મ
કરે તે નાપસ કહેવાય છે. (૩૨).

શ્રીમો. જેકોથી એવો અર્થ કરે છે કે Who lives unknown જે અજ્ઞાત રહિને પોતાનું જીવન ગાળે છે. મૂલ શબ્દ ‘મુહાજીર્ણ’
જે સંસ્કૃત ‘મુધાજીર્ણ’, દર્પીકા દીકામા લખેલું છે કે ‘અજ્ઞાત પ્રવેશુ આહારાદિ શુદ્ધિના આજીવિકા કુર્વાણ સંયમ જીવિતલ્ય

કમ્મુણા વમણો દોઢ કમ્મુણા હોઢ શ્વચિઓ । વડસો વમ્મુણા હોઢ સુદો દવડ કમ્મુણા ॥ ૩૩ ॥ એવ પાઠ કરે
વુદ્ધે જહિ હોઢ રિણાયઓ । સવ્વ કમ વિણિમુક્ક તવયં વ્રૂમમાહણં ॥ ૩૪ ॥ એવ ગુણ સમાઉત્તા એ મવંતિ ઢિઠ-
ત્તામા । તે સમથાસમુદ્ધતુ પર અપ્પણ મેવય ॥ ૩૫ ॥ એવ તુ સસણ છિન્ને વિજયધોસેય માહણો । સમુદાય તડ
તતુ જયધોસ મહામુણિ ॥ ૩૬ ॥ તુદ્ધેય વિજયધોસો ઇણ મુદાહુ કયજલી । માહણત્ત જહામ્ય સુટુ મે ઉવ ઢાસિય
॥ ૩૭ ॥ તુદ્ધે જહ્યા જન્નાણ તુદ્ધે વેય વિઠવિઠ । જોહસગ વિઠતુદ્ધે તુદ્ધે ધમ્માણ પારગા ॥ ૩૮ ॥ તુદ્ધે સમથ્યા
સમુદ્ધતું પર અપ્પણ મેવય । ત મણુમગહ કરેઅમ્હ મિલ્લેણ મિલ્લેય ઉત્તામા ॥ ૩૯ ॥

“ કર્મ પ્રમાણેજ બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય અને શુદ્ર કહેવાય છે. [અર્થાત-બ્રાહ્મણાદિ કુલમાં જન્મ થવાથી નહિ, પણ જેના જેવા
લક્ષણ અથવા કૃત્ય હોય તેવો તે ગણાવો જોઈએ.]” [૩૩]. શ્રી તીર્થંકર ભગવાને ઉપર જે ગુણો વર્ણવ્યા છે તે સેવવા થકી સ્નાતક
(કેવલી) થવાય છે, જે સર્વ કર્મથી મુક્ત થયેલો હોય તેને એમે સ્વરો બ્રાહ્મણ કહીએ છીએ. ” [૩૪]. “ જે ઉપરના સર્વ ગુણે કરીને
યુક્ત હોય તે દ્વિજોત્તમ [ઉત્તમ બ્રાહ્મણ] કહેવાય છે. અને તે પ્રેતાના તેમજ અન્યના આત્માને તારવાને સમર્થ થાય છે. ” [૩૫].
આ પ્રમાણે પ્રેતાના સશયો દૂર થવાથી વિનયગ્રોપ બ્રાહ્મણે જયધોપ મુનિનો સન્ત્કાર કર્યો અને તેમનો ઉપદેશ સ્વીકાર્યો. ૨ [૩૬]
વિનયધોપ બ્રાહ્મણ સંતુષ્ટ થયો તેથી તે હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યો કે, “ આપે બ્રાહ્મણત્વતુ સ્વર સ્વરૂપ મને સમજાવ્યું છે. ” [૩૭].
“ હે મહામુનિ ! આપ [કર્મ] યજ્ઞના કારણદ્વારે છો, વેદજ્ઞ પુરુષોમા આપ સૌથી શ્રેષ્ઠ છો, આપ જ્યોતિષ શાસ્ત્રના જ્ઞાણ છો અને આપ
ધર્મના પારગામી છો. ” [૩૮]. આપ પોતે સંસાર સમુદ્ર તરવાને અને અન્યને તારવાને સમર્થ છો; હે બિશ્વત્તમ ! કૃપા કરીને અમારે
ત્યાથી મિત્રા ગ્રહણ કરો. ” [૩૯].

૧. કૂલતુ અભિમાન રાલી અનર્થ સંવત્સારાઓએ કૃપાલુ ભગવનના આ શબ્દો દુહયમાં કોતરી રાસવા જોઈએ. ૨. Assented.

ન કહ્યું મહા મિશ્ત્રેણં શિવ્યં નિલ્લભસૂદિયા । મામિદિ મયાયસો ધોરે સંસાર સાગરે ॥ ૪૦ ॥ ઉર્લેવો હોઈ મોગેમુ
અમોગી નોવ લિપ્પઈ ૧ મોગી ભમઈ સસારે અમોગી વિષ્ણુમુચ્છઈ ॥ ૪૧ ॥ ઉછો સુક્રોય દો છૂઢા ગોલયા મટ્ટિયામયા ।
દોત્રિ આવડિયા કુડે જોડછો સોતથ્ય લગઈ ॥ ૪૨ ॥ એવં લગંતિ દુમ્મેહા જે નરા કામહાલસા । વિરત્તાડ નલગંતિ
જહા સુફેડ ગોલપ ॥ ૪૩ ॥ એવં સો વિજયધોમે જયધોસસ અંતિપ ૧ અળગારસ નિલ્લંતો ધમ્મંસુચ્છા અળતાર
॥ ૪૪ ॥ લવિત્તા પુવ્વ કમ્માઈ સજમેળતવેણય । જયધોસ વિજયધોસા સિદ્ધિપતા અળતારં તિવેમિ ॥ ૪૫ ॥

॥ इति जन्मइज्जं नाम क्षयण पचविसमं समत्तं ॥ २५ ॥

ए साभळीने मुनि कहेछ, “ भिक्षानी मनं जरूर नहीं. पण हे द्विज ! तु शीघ्र दीक्षा ग्रहण कर; अने धोर संसार सागरने
विषे परिभ्रमण करतो अटक, कारण के तेनु [सप्तभयकपी] बमळ अति भयानक छे. [४०]. “ काम भोगेने विषे लेप*रहेल्यो छे;
जेओ भोग भोगवता नहीं तेओ ए लेपयी खरडाता नहीं; अने जेओ भोग भोगवै छे तेओने संसारमा भ्रमण करतु पड़े छे; जेओ
अभोगी छे तेओ संसारयी मुक्त थाय छे. (४१). “ एक लीलो (भीनो) अने बीनो सूको एम मदीना चे गोळा लईने भंति सोये
जफाळीए तो लील्यो गोळो भीतने चोंदी रहे छे (अने सूको खरी पड़े छे). [४२]. “ एवी रीति दुष्ट बुद्धिना अने काम लालसावाळा
मनुष्यो संसारमा [कर्मने] चोंदी रहे छे, पण जेओ काम भोगयी फिरक्त छे तेओ मदीना सूका गोळानी पड़े चोंदी रहेता नहीं. ”
(४३) आ प्रमाणे जयघोष मुनिनी पासेयी सर्वोत्तम धर्म श्रवण करीने विजयघोष ब्राह्मणे दीक्षा ग्रहण करी. (४४) जयघोष अने
विजयघोष उन्ने सत्तरभेदे सयम अने वार भेदे तय आदरीने, पोतानां पूर्व कर्मनो क्षय करीने, सर्वोत्तम सिद्ध गतिने प्राप्त यथा.
(४५). * पचीसमुं अत्रयन संपूर्ण. *

* Glue.

અધ્યયન ૨૬. સામાચારી (શુદ્ધ આચાર).

સામાચારિં પવલ્લભિ મન્વ દુલ્લખ પિમોલ્લર્ષિ । જત્તરિત્તિણ નિમગથા તિન્નામસારસાગર ॥ ૧ ॥ પટમા આવસિયા
નામ વિદ્યા હોઝ નિસીહિયા । આપેન્નાય તહ્યા ચઓપ્પી પડિપુછળા ॥ ૨ ॥ પંચમા હવળાનામં ઇદ્ધાનરોય
હટ્ટહ । સત્તમો મિહ્નરોય તહ્ધારોય અટ્ટમો ॥ ૩ ॥ અદ્ધુટ્ટાણચનવમ દસમાહવસપયા । પસાટમં ગામાહુણં
સામાચારી પેઝ્યા ॥ ૪ ॥ ગમણે આગસિય કુજ્જા ઠાણેકુજ્જા નિમીહિય । આપુદ્ધુણા મયક્કણે વગ્ગણે પડિ

○ અવ્યયન ૨૬ ○

સામાચારી એટલે શુદ્ધ કર્ણી અથવા જે ત્રિયા સર્વ દુઃખથી મુક્તો છે, તેનું દુ (મુર્ખો સ્વામી) ર્ણન કરું છું, જે અંગીકાર
કારણી નિશ્ચયો સત્સાર-સાગર તરી ગયા છે [૧], શ્રી તીર્થકર ભગવાને સાધુને મોટું દય પ્રકારની સામાચારી કહ્યો છે :—(૧)
આશ્વકી, (૨) નૈપેથિકી, [૩] આપુન્નના, (૪) પ્રતિપૂન્નના, [૬] રત્નના, [૬] રત્નના, [૭] મિત્રના, (૮) જ્યાના, (૯)
અનુત્થાન, અને [૧૦] ઉપમણ્ડ [૨-૪]. કાદ આદ્યરુ (જરના) સર્વે નિમિત્તે વ્યાથા થતી તદાર જના આવશ્યકીની, સ્થાન
રૂપા પ્રવેગ કરતી મરતે નૈપેથિકીની, પોતાને કરવાના સર્વમા ગુન્ની આના માર્ગી તેમાં આપુન્નનાની, અન્યના કાર્ય સારણે ગુન્ની
આજ્ઞા લેવામા પ્રતિપૂન્નનાની, પોતાનો પાસે [૫], પાણી, આદિ] જે વસ્તુઓ દોષ તે લેવાને અન્ય સાધુઓને નિમનન કરવામા
રત્નનાની, પોતાનું અથવા પોતાને સાંપાળેલું કામ વીજાની રત્નનામા રત્નનાની, કાદ અયોગ્ય સર્વ થઈ જાય તો
' મિત્રનાની દુષ્ટ ' દેવામા મિત્રનાની, ગુરુ કાદ કાર્ય વનામે તે ' તથાસ્તુ ' તરી અંગીકાર કરવામા તથાકારની, ગુરુ, આ-

न कर्जं मद्भ्रमिखेणं खिण्यं निखलमसूदिद्या । माममिहि भयावशे धारे संसार सागरे ॥ ४० ॥ उच्यते ॥
 अभोगी नोव लिप्पइ । भोगी भमइ संसारे अभोगी विप्पमुच्चइ ॥ ४१ ॥ उछो सुक्कोप दो छूढा गोलया मड्डियामया ।
 दोवि आवडिया कुडे जोउछो सोत्तथ्य लगइ ॥ ४२ ॥ एवं लगंगति दुम्मेहा जे नरा कामल्ललसा । विरत्ताउ नलगंगति
 जहा सुक्केउ गोलए ॥ ४३ ॥ एव सो विजयधोमे जयधोसस्स अतिए । अणगारस निखल्लतो धम्मसुच्चा अणुत्तर
 ॥ ४४ ॥ खविच्चा पुव्व कम्माइ सजमेणतवेणय । जयधोस विजयधोसा सिद्धिपत्ता अणुत्तरं तिचेमि ॥ ४५ ॥
 ॥ इति जन्मइज्जनाम झयण षचविसमं समत्त ॥ २५ ॥

ए साधकीने मुनि कहेंछे, “ भिक्षानी मने जरूर नथी. पण हे द्विज ! तु शीघ्र दीक्षा ग्रहण कर; अने धार संसार सागरने
 विषे परिभ्रमण करतो अटक, कारण के तेनुं [सप्तभयरूपी] वमळ अति भयानक छे. [४०]. “ काम भोगने विषे लेप-रहेलो छे;
 जेओ भोग भोगवता नथी तेओ ए लेपयी खरडाता नथी; अने जेओ भोग भोगवे छे तेओने संसारमां भ्रमण करवुं पड़े छे; जेओ
 अभोगी छे तेओ संसारथी मुक्त थाय छे. (४१). “ एक लीलो (भीनो) अने बीजो सूको एम माटीना बे गोळा लइने भँति साथे
 अफालीए तो लीलो गोळो भीतने चोंटी रहे छे (अने सूको खरी पड़े छे). [४२]. “ एबी रीते दुष्ट दुद्धिना अने काम लालसावाळा
 मनुष्यो संसारमां [कर्मने] चोंटी रहे छे, पण जेओ काम भोगयी निरस्त छे तेओ माटीना सूका गोळानी पड़े चोंटी रहेता नथी. ”
 (४३) आ प्रमाणे जयघोप मुनिनो पासेयी सर्वोत्तम कर्म श्रवण करीने विजयघोप ब्राह्मणे दीक्षा ग्रहण करी. (४४). जयघोप अने
 विजयघोप वन्ने सत्तरपेदे संयम अने चार भेदे तप आदरीने, पोताना पूर्व कर्मनो क्षय करीने, सर्वोत्तम सिद्ध गतिने प्राप्त थया.
 (४५). * पचीसमु अययन संपूर्ण. *

પટ્થં પેરિસિ સક્કાય ત્રિથિયાક્ષણ ક્ષિયાયદ્ । તદ્યાય્ અિલ્લાયરિયં ચતુથી મુજ્જોતિ સસાયં ॥ ૧૨ ॥ આસાદેન્નસે
 દુપ્પયા પેસેમાસે ચઓપ્પયા । ચિત્તાસોણુ મસેસુ તિપ્પા હમ્મદ્ પેરિમ્મી ॥ ૧૩ ॥

પ્રથમ પૌરુષીને ત્રિપે સ્વાધ્યાય કરતુ, ત્રીજી પૌરુષીને ત્રિપે વ્યાન રુતુ, ત્રીજી પૌરુષીને ત્રિપે ચિન્માર્ગીને ત્રિપે જનું અને ચોથી
 પૌરુષીને ત્રિપે પાઠા સ્વાધ્યાય (સ્થિતિ, પતિભ્રમનાદિ)મા મન લગાટુ. [૧૦]. આપાદ માસમાં રાત્રિની પૌરુષીને ત્રે પાયા
 [દ્વિપાદ] હોય છે, પૌર્ણ માસમા ચાર અને ચૈત્ર તથા આશ્વિન માસમા ત્રણ પાયા હોય છે. (૧૩).*

શ્રૌત્પી પટેન્ન પહર અને મહર પટેન્ન રાત્રિ તા દિવસનો ચોથો ભાગ, અહોગર્ધિના પ્રાટ ભાગ યોજેન્નડોછે. ચાર દિવસના અને
 ચાર રાત્રિના પટેન્ન સામાન્ય રીતે એક મહર ઘણ કલાકનો ગળી નક્કાર. ત્રિપુરકાઠમાં પટેન્ન ચૈત્ર અને આશ્વિન માસમા વ્યવેર રાત્રિ
 અને દિવસ સરખા હોય છે ત્યારે ગ્રેક પૌરુષીના ત્રણ પાયા-પગ ગાગામા રજા છે, તે ઉપરથી બિન્ન ક્ષય ઉ કે મલેક પાલો એક
 કલાકનો રોયો જોદ્દ. આપાદ માસમા રાત્રિની પૌરુષીને ત્રે પાયા કરા છે તે ઉપરથી ગણાય છે કે મુત્ર ત્રવાયા તે વચ્ચે આપાદ
 માસમા દિવસ ૧૬ કલાકનો અને રાત્રિ ૮ કલાકની રોની જોદ્દ. અને દોષ માગામા ચાર પાયા કરા છે તેથી તે માસમા દિવસ
 ૮ કલાકનો અને રાત્રિ ૧૬ કલાકની રોની જોદ્દ. ગ્રેક વ્યોત્તિપમા પણ અતીગ ગણતરી છે. હાગ્ના સપ્તયમાં ત્રિપુરકાઠ
 [Equinox] તા. ૨૧ માર્ચ અને તા. ૨૨ સપ્ટેમ્બરના મસામા આવે છે જે વચ્ચે દિવસ રાત્રિ સરખા હોય છે. હાગામા
 ત્રણો દિવસ (Summer solstice) તા. ૨૨ જુન અને ડુન્યા ડુકો દિવસ [Winter solstice] તા. ૨૨ ડિસેમ્બરના
 મસામા આવે છે. હાલના અને ગાયામા દર્શાવેલ સમયની ગણતરીથી મુલો ત્રવાયાના ગાલ્લુ નિર્ધારણ ગમ્ય હોય તો તેમ
 કરવાનું કામ વ્યોત્તિપ અને ગણિત સાક્ષી વિદ્વાનોનું છે.

પુટ્ટુણા ॥ ૫ ॥ છંદુણા દબ્બ જાણું ઇચ્છુકારોય સારણે । મિચ્છુકારોય નિંદાણ તહંકારો પટિસ્સુણ ॥ ૬ ॥ અમ્મુડાણ ગુરુપૂયા અટ્ટુણ ઉવસપયા । ૫૪ દુપંચમંજુત્તા સામાયારી પેઠ્યા ॥ ૭ ॥ પુવ્વિચ્છામિ ચંડઙ્ગાણ આહિચ્છામિ સમ્મુહિણ । મહાય પહિલેહિતા વંદિત્તાય તઓગુરુ ॥ ૮ ॥ પુટ્ટુજ્ઞા પજલિત્તહો કિકાયબ્બં મણ્ડહ । ઇચ્છુ નિત્તહમંતે વેયાવચ્ચે વસક્ષાણ ॥ ૯ ॥ વેયાવચ્ચે નિત્તેજ્ઞ કાયધ્વ મગિલાયહ । સક્ષાણ્ણા નિત્તેજ્ઞ સબ્બદુલ્લભ વિમોરણે ॥ ૧૦ ॥ દિવસસસ ચરોભાણુ કુજ્ઞામિલ્લૂ વિયલ્લણે । તહ ઉત્તરગુણે કુજ્ઞા દિણમોગેસુ ચહસૂત્રિ ॥ ૧૧ ॥

યોદિની નિનય પૂર્વક સેવા કરવામાં અશ્યુત્યાનની અને જ્ઞાનાદિ મેલવવાને માટે અન્ય આચાર્યોની પાસે જવામા ઉપસંપદ્ સામા-
ચારીની જરૂર પડે છે. આ રીતે સામાચારીના દ્વિપચ [દશ] ચોલ શ્રી તીર્થંકર ભગવાને વર્ણવ્યા છે. [૫-૭] સૂર્યોદય પછીના પહેલા
પ્રહરના પ્રથમ ભાગમા[પંદરે પ્રત્યેક પ્રહરના ચાર સરલા ભાગ પાડી, તેના પહેલા ચોથા ભાગમા]પાત્રાદિ વસ્તુઓ તપાસીને તેનું પહિલેહન
કરડું. (પૂજવી); અને પછી ગુરુને વદન કરતું. [૮]. ત્યારપછી હાય જોડીને ગુરુને પૂછું કે, “હે પૂજ્ય ! શ્રી આજ્ઞા છે? હે મન્ટે!
કાઈ કાર્ય [વૈયાવચ્ચ]ને વિચે અથવા તે સ્વાધ્યાયને વિચે મને કામે લગાડો.” [૯]. ગુરુ કાઈ કાર્ય કરવાનો આદેશ દે, તો
તે કાર્ય ગ્લાનિ રહિત કરડું, અથવા જો *પાપને નિર્મૂલ કરનાર* [અથવા દુઃસ્વથી મૂકાવનાર] સ્વાધ્યાયમા રોકાવાની આજ્ઞા
આપે તો તેમ કરડું. [૧૦]. ક્રિયા-કુચલ સાધુએ દિવસના ચાર સરલા ભાગ [પ્રહર-પૌરુષી] પાડીને પ્રત્યેક ૧ પૌરુષીમા તેને યોગ્ય
ઉત્તર ગુણ [કર્તવ્ય કર્મ] આટરવા. [૧૧].

* આને વદલે પ્રો. લેકોવી પમ અર્થ કરે છે કે સુલ દુઃસ્વનો વિચાર કર્યા, સિવાય સ્વાધ્યાયમાં રોકાડું. પણ તે મુલહે ‘સલ્લ
દુલ્લ વિમોક્ષણ’ ૫ શબ્દો સ્વાધ્યાય-સહાયનો વિશેષણ રૂપે છે. ? The fourth part of a day or night

પટ્ઠર્મ પોરિસિ સદ્ધાયં ચિવિયાદ્ધાણં શિયાયદ્ । તદ્ધયાદ્ ભિલ્લાયરિયં ચલ્લથી ભુજ્જોવિ સદ્ધાયં ॥ ૧૨ ॥ આસાંટમુસે
 દુપયા પોસેમાસે ચઓપ્પયા । ચિત્તાસોણુસુ માસેસુ તિપયા હવદ્ પોરિસી ॥ ૧૩ ॥

પ્રથમ પૌરુષીને વિષે સ્વાધ્યાય કરતુ, વીર્જી પૌરુષીને વિષે ધ્યાન કરતુ, શ્રીજી પૌરુષીને વિષે ભિક્ષુચર્યોને વિષે જનુ અને ચોથી
 પૌરુષીને વિષે પાછા સ્વાધ્યાય (સ્થડિલ, પ્રતિલેલનાડિ)મા મન લગાડતુ [૧૨]. આપાદ માસમા રાત્રિની પૌરુષીને-વે પાયા
 [દ્વિપાદ] હોય છે, પૌષ માસમા ચાર અને વૈત્ર તથા આશ્વિન માસમા ત્રણ પાયા હોય છે. (૧૩).*

*પૌરુષી પટલે ૧૫૫ અને ૧૫૬ પટલે રાત્રિ યા દિવસનો ચોથો ભાગ, અહોરાત્રિના આઠ ભાગ યોજેછાં. ચાર દિવસના અને
 ચાર રાત્રિના પટલે સામાન્ય રીતે ૧૬ મહર ત્રણ કલાકનો ગણી શકાય. વિષુવત્કાળમાં પટલે વૈત્ર અને આશ્વિન માસમા જ્યારે રાત્રિ
 અને દિવસ સરખા હોય છે ત્યારે દરેક પૌરુષીના ત્રણ પાયા-પચા ગાયામા કલા ૬, તે ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે પ્રત્યેક પાયા એક
 કલાકનો હોયો જોડે. આપાદ માસમા રાત્રિની પાંચપોને વે પાયા મળે છે તે ઉપરથી ત્રણાય છે કે સુત્ર લલાચો તે વચ્ચે આપાદ
 માસમા દિવસ ૧૬ કલાકનો અને રાત્રિ ૮ કલાકની હોવી જોડે. અને પોષ મારામા ચાર પાયા કલા છે તેથી તે માસમા દિવસ
 ૮ કલાકનો અને રાત્રિ ૧૬ કલાકની હોવી જોડે. વૈદિક જ્યોતિષમા પણ આવીજ ગણતરી છે. હાલના સમયમા વિષુવત્કાળ
 [Equinox] તા. ૨૧ માર્ચ અને તા. ૨૩ સપ્ટેમ્બરના અસામા આવે છે જે મળતે દિવસ રાત્રિ સરખા હોય છે. હાલમા
 ૨૧મો દિવસ (Summer solstice) તા. ૨૧ જુન અને ૨૧મા ડુકો દિવસ [Winter solstice] તા. ૨૧ ડિસેમ્બરના
 અસામા આવે છે. હાલના અને ગાયામા ડર્સાંબેલ સમયની ગણતરીથી મૂલ્યો લલાચાના કાલનુ નિર્માણ શક્ય હોય તો તેમ
 કરવાનુ કામ જ્યોતિષ અને ગણિત શાસ્ત્રી વિદ્વાનોનુ છે.

અંગુલં સત્તરત્તેણ પલ્લેણય દુઅંગુલ । વઢુણ હાથણ વાત્રિ માસેણં ચઠંગુલ ॥ ૧૪ ॥ આસાઢે વહુલપલ્લે ભદ્રણ ક્ષત્તિણ્ય પેસેય । ફળુગ વઢસાહેસુય નાંચ્યાઅમરત્તાઓ ॥ ૧૫ ॥ જેઢામલે આસાઢે સાત્રગેછહિં અંગુલેહિં પડિલેહા ॥ અઢ્ઢહિં વિઢ્યતિયમી તઢરૂ દસહિઅઢ્ઢહિં ચ્ઠઅથ્થે ॥ ૧૬ ॥ રત્તિપિ ચઠરો માણ મિલ્લકૂજ્જા ત્રિયલ્લણો । તઓ ઓત્ર ગુણે કુજ્જા રાઢ મારેસુ ચઠસુવિ ॥ ૧૭ ॥

પૌરૂપીમા પ્રત્યેક સત્તરત્રિણ (સાત સાત દિવસે) એક *અંગુલની પ્રત્યેક, પત્તવાઢીણ રે અંગુલની અને પ્રત્યેક માસે ચાર અંગુલની વધત્ર થાયછે.(૧૪). આપાઢ, માદ્રપદ, કાત્તિક, પૌષ, ફાલ્ગુન અને વૈશાલ માસના કુળ્લપલ્લ અવમરાત્રિ ણ્ઢેલે એક રાત્રિ ઓછીના હોય છે. [અર્થાત્ એ મહિનાઓમા કુળ્લ-પલ્લ ૧૪ રાત્રિનુ, અને મહિનો ૨૯ દિવસનો હોય છે. [૧૫].^૧ પ્રથમ ત્રિમાસિક ણ્ઢેલે જ્યેષ્ઠ, આપાઢ અને શ્રાવણ માસમા [સુર્યોદય પછીની પ્રથમ પૌરૂષીના પહેલા ચોથા ભાગની] પડિલેહનાદિ-ક્રિયા છ. અંગુલ [૩૦ મિનિટ] મુઢ્ઢી વધારે લગત્રવી; વીજા ત્રિમાસિકમા આઠ અંગુલ [૪૦ મિનિટ], ત્રીજા ત્રિમાસિકમા દશ અંગુલ [૫૦ મિનિટ] અને ચોથા ત્રિમાસિકમા આઠ અંગુલ (૪૦ મિનિટ) મુઢ્ઢી લંવાત્રવી.(૧૬). ક્રિયા-કુશલ સાધુણ રાત્રિના પળ ચાર સરલા-ભાગ પાઢત્રા, અને ચારે ભાગમા (પ્રત્યેક પૌરૂષીને યોગ્ય) કર્ત્તવ્ય-કર્મ કરતુ. (૧૭).

* A digit અંગુલ ણ્ઢેલે એક આગલ્-પ્રક ઇન્ચ-મૂટ્રનો ભાગ એ હિસાવે એક કલાકનો ચારેયો ભાગ. પાયો=૧ કલાક અંગુલ=પાંચ મિનિટ. ૧ ગાથામા દર્શાવિલ છે મહિનાના પલ્લવાઢિયાં ચૌદ દિવસનાં હોય છે અને વાકીના છ મહિનાનાં પલ્લવાઢિયાં પંદર દિવસના હોય છે એ હિસાવે ચંદ્ર વર્ષ ૩૫૪ દિવસનું ગણાય.

પટમે પોરિસિ મહ્યાન ત્રિદયદ્વાળંદ્રિયાયદ્ । તદ્યાપ્ નિદ્મોલ્લવચ ચઠ્ઠી મુજોવિસદ્ધાય ॥૧૮॥ જનેદ્ જયારતિં
નલ્લવત્તમિનહ ચઠ્ઠાણ । સપત્તે નિરિમિજ્જા સદ્ધાય પડસકાલમિ ॥૧॥તમેવય નલ્લવત્તે ગયણ ચઠ્ઠાગ સાવસેસમિ।
વેરત્તિયપિ કાલ પડિલેહિંચા મુળીકુજ્જા ॥૨॥પુલ્લિહ્મિ ચઠ્ઠાગે પડિલેહિંચાણ મહંગં। ગુરુ વદિતુ સદ્ધાય કુજ્જા
દુલ્લન વિમોલ્લન ॥૨૧॥ પોરસીણ ચઠ્ઠાણ વદિત્તાણ તઝોગુરુ । અપડિદ્ધમિત્તા કાલસસ માયણ પડિલેહ ॥૨૨॥

પ્રથમ પૌરુષીમા સ્ત્રીયાય કરતો, ધીજી પારુષીમાં ધ્યાન ધરવું. ત્રીજી પૌરુષીમા (ને અતે) નિદ્રાથી મુક્ત થવું અને ચોથી પૌરુષીને વિષે પાછું સ્નાયયમા મન લગાડવું. (૧૮). જે 'નક્ષત્રે રાત્રિ પૂર્ણ વર્તી હોય તે નક્ષત્ર જ્યોરે આકાશના ચતુર્ભાગે પહોંચે ત્યારે સ્વાધ્યાયથી વિરમવું [૧૯]. આકાશના જે ચતુર્ભાગમા તે નક્ષત્ર હોય તેનો દ્રવ્ય ભાગ ત્રાશી રહે તે ધરાત્રિક અથવા મદોપક્રાલ (સુર્યોદય પહેલાનો કાલ પડેલે પરીડીડ) ગણાતો હોવાથી તેમા મુનિપ્ર પ્રતિલેલન (પડિલેહન) કરવું. (૨૦). પ્રથમ પૌરુષીના પ્રથમ પાયામા (કલાક્રમા) વત્તાદિ તપામીને તેવું પડિલેહન કરવું, પછી ગુરુને વદન કરવું અને ત્યારપછી પાપને નિર્મૂલ કરનાર [દુઃખથી મુક્તાવનાર] જે સ્વાધ્યાય તે આટરવું. (૨૧). પ્રથમ પૌરુષીના ચોથા ભાગમા ગુરુને વદન કરવું અને આલેયણા લેવા (કાલ મતિક્રમણ કરવા) ન રોકાતાં * સાથુપ પોતાના યાત્રાદિતુ વિધિ પૂર્વક પડિલેહન કરવું. [૨૨].

* મુનિઓણ કેટલે નુથી પ્રમાદને પડેલે ન વહવું પણ આ ઉપરથી સમગ્રી શદ્ધાય છે. ત્યારે નિરાતે પોદી જનારને આ શબ્દો સવિનય સમર્પણ હો. ૧ જે નક્ષત્ર સુર્યની ધરાનાર સન્મુલ્લ હોય તે પડેલે સ્વાભાવિક રીતે તે નક્ષત્રનો સૂર્યોસ્ત સમયે ઉદય થાય અને સૂર્યોદય સમયે તેનો અસ્ત થાય. ૨ પ્રો. જેકોની અહિં પણ દશમી ગાયા જેવો અર્થ કરેલો. ૩ પ્રથમ પૌરુષીના પ્રથમ ત્રણ ભાગમા વત્તાદિતુ પડિલેહન તથા સ્નાયય કોલ તેમા લગેલા દોષો આલેયવા મતિક્રમવા તે વલ્લતે ન રોકાતા કામ આગલ ચલાવવું કારણ દીવસ દરમ્યાનના યથા કાર્યોની આલેયણા સાજરે ભેગી લેવાની છે.

॥ २३ ॥ उद्योगं अतुरियं पुत्र्यं
 गृह्णामाह्वयगुलिउ यथाहं पामिज्जा ॥ २४ ॥ अण्णवियं अवलियं अण्णवदि
 ताथयं ॥ २५ ॥ आरमडा सम्महा वज्जेववाय मोसली तइया
 ॥ २६ ॥

पहले पंक्ति में [सुन्दरी] अने पठो गुन्ठातुं पहिलेहन करवु. त्वापर जो गुन्ठाओ आगळीओ वति झालीने चव्वनां पड
अने उरेंगे मरि० पदी रीते प्रथम यत्नने सिर अने इठ भकडनुं अने धीमे रहिने तपायवुं, पठीया तेनां पड
अने सुन्दरी (२४). यत्नने दत्राच्या जयवा ममत्या विना एवो रीते पढोकुं करणुं के जेथी तेनी घडी छुटी थइ
पड एक ओंग मरि० गजान नई. नव = ब्रबोड, नव शपोड अने छ ५ परिमाणी पद्धतिए दुष्टिधी बुरावर वपास्या
रहन करवुं अने पट्टीया हांगे जिणे नीम ग्रंतु होय ते ओधीनि दूर करावो. [२५]. [१] कार्येओ आरंभ करवामा,
चव्वना खुणा परस्पर मेळवामा, [३] चव्वनी गडी करवामा, (४) राज संखेरवामा, [६] चारे वाजु नजर फेरवता चव्वने नीचे
अने शुण पहिलेहेला वक्क के धरती उपर मकावामा) अने [विवेदिका] (धुटणभर वेसी पहिलेहेन करवामा)-
गदनो दाप टाळवो. (२६).

લણે છે કે-સીધા હમા રહેને. ૩-૩-૪ 'આન્ડોહન, પસ્કોહન, પૂરિયા' વત્તોને ઘાટકર્તા વૈધઓ છે. ૯ સપ્તદાય ગમ્સ હોવાથી અગ્ર વિસ્તાર કર્યો નથી થિથિલતા ડાહી સપ્તધાનતા રાજવા માટેજ સ્પષ્ટિકરણ કરેલું છે. શ્રી ઢાળાગમી સૂત્રમાં આ સર્વો વિસ્તાર પૂર્વકે વિવેચનઝેજે થાવકો કરતા સાધુ મુનીરાજને વિશેષ ઝણ ગાથામા પળ પણ વાવતેછે. ૬ વેદિકાનો મૂલ અર્થ ઓટલો. અર્થ ઘુંટણપર યેસનાનો ખાચાર્થ લેવાનો ~~સૂત્ર~~ રે વેદિકા વર્ણવેલી છે. "અધ્વેદિકા, અધ્વેદિકા, તિર્થગેવેદિકા, અધ્વેદિકા, અધ્વેદિકા, એકવેદિકા" દી જુદી રીતે રાણને પંડિતેહન કરે તો દોષ લગે છે.

પસિટિલ પલંચ લોલ્યા ઇગા મોસા અને ગુસ્ત ઘુળા । કુળંદ પમાળે પમાયં સંકિદ ગળણોવગં કુઝા
॥ ૨૭ ॥ અણુણાદ રિતિ પડિલેહા અવિવચ્ચાસા તેહેવય । પટમં પય પસચ્ચં સેસાણિઠ અપ્પ સચ્ચાણિ

॥ ૨૮ ॥

વચ્ચને શિથિલપણે પેકડે, અથવા વચ્ચને માત્ર એકુ સુણેથીજ પેકડે, અથવા તો જમીન સાથે તેને પેકડવા દે-પસાવોદે, અથવા
થે છેડા ફાલીને એકત્રમ વચ્ચને પેહોટ્ટુ કરે અથવા તેને ત્રણ પુરેયાની વિધિ ઉપરંત આમ તેમ ફર્યો અથવા તો પલોહાડી પ્રમાણેને
નિયે પ્રમાદ કરે અને મુલ પડવાથી આગળી વતિ ગણે આ સઘડા પ્રતિલેખનના ટોપ ગણિને તે ત્યાગવાં જોઈએ. ૧(૨૭). પડિલેહન
મુનાયિકા પદલે વચ્ચું ઓટ્ટુ કરાવું નહિ અને વિપરિત રીતે પણ કરવું નહિ, પડિલેહન કરવાનો એ સરો માર્ગ છે, થીજા વધા ભાગા
લોટા છે. (૨૮).

૧. ૨૬, ૨૬, ૨૭ થીગેરે ગાથાની ચારીકીથી મો. જેકોટી, પણ મુઝાઈ જાયેછ અને જોરે કરેછે કે Much in my trans-
lation is conjectural There are some technicalities in these verses which I fail to
understand clearly.....I am not sure of having bit the true meaning.

મુહુર્તોસ પડિલેહિત્તા પડિલેહિજા ગુપ્તર્ગાં ગુપ્તર્ગાંલાઇયર્ગુલિડ ધથ્થાઈં ધર્મિંડેહહૃ ॥ ૨૩ ॥ ઉઢુંથિરં અતુરિયં પુઢ્યં
તાત્રથ્યમેવ પડિલેહે । તેવિદિયં પપ્ફોડેજ્જા તદ્દયંચ પુળો ધમ્મજિજ્જા ॥ ૨૪ ॥ અણ્ઞાવિયં અવલિયં અણ્ણવંદિ
અમોસલિં ચેવ । છપુરિમાનવ્રકોડા પાણિપાણિ ત્રિસોહણં ॥ ૨૫ ॥ આરમ્હા સમ્મહા વજ્જેયધ્વાય મોસલીં તહ્વાયા
પપ્ફોડણા ચરુથ્થી ત્રિસલ્લીચા વેદ્યાલહ્હા ॥ ૨૬ ॥

મથમ મુલ્લ વલ્લિકા [મુહપ્પી] અને પછો ગુચ્છાનું પડિલેહન કરવું. ત્યારપછી ગુચ્છાઓ આગળીઓ વતિ શાલીને વલ્લનાં પડ
પડિલેહવાં. [૨૩]. જમીનને અડકે નહિ. ૧. એવી રીતે મથમ વલ્લને સ્થિર અને દૃઢ થકડવું અને ધીમે રહિને તપાસવું, પછીથી તેનાં પડ
પહોળાં કરવાં અને છેવટે ડુંગરું. (૨૪). વલ્લને હલાવ્યા અથવા મસલ્યા વિના પગી રીતે પહોળું કરવું કે જેથી તેનાં ઘડી છૂટી-ચડ
જાય અને વલ્લના પડ એક વીજા સાથે પસાય નહિ. નવ ૨ અલોહ, નવ ૪ પૂરિમાની પદ્ધતિપ દ્વિધી ચૂરાર તપાસ્યા
પછી તેનું પડિલેહન કરવું અને પછીથી હાથને વિષે જીવ જંતુ હોય તે શોધીને દૂર કરવાં. [૨૫]. [૧] કાર્યનો આરંભ કરવામાં,
(૨) વલ્લના ટુણા પરસ્પર મેલ્યવામાં, [૩] વલ્લની ઘડી કરવામાં, (૪) રજ સ્વેચ્છવામાં, [૫] ચારે ચાલુ નજર ફેરવતાં વલ્લને નીચે
મુકવામાં, (પડિલેહ્યા વલ્લને અણ પડિલેહેલા વલ્લ કે ધર્તી ઉપર મૂકવામાં) અને [૬] વેદિકા^૫ (હુંટળખર ઘેરી પડિલેહન કરવામાં).—
૧. એ પ્રકારે પડિલેહન કરવામાં પ્રમાદનો દોષ ટાલવો. (૨૬).

૧. અને વડલે પ્રો. જેનોવી લલે છે કે-સીધા ઉપા રહિને. ૨-૩-૪ 'આચ્છોહન, પપ્ફોહન, પૂરિધા' વલ્લોને શાટકર્વા
ફેરવવા ધીમેરી વારિક વિધિઓ છે. ૧. સંપ્રદાય ગમ્યુ હોવાથી આ વિસ્તાર કાર્યો નથી થિયિલતા હાંડી સાવધાનતા રાખવા માટેજ
પ્રાચે ત્રિગેષ્પ સ્પષ્ટિકરણ કરેલું છે. શ્રી ઠાણાગલી સૂત્રમાં આ સવધે વિસ્તાર પૂર્વક વિચેન છે જે શ્રાવકો કરતા સાદુ મુનીરાજને વિશેષ
ઉપયોગી છે. આ પડીની ત્રણ ગાથામાં પણ વાચત છે. ૫ વેદિકાનો મૂલ અર્થ ઓટલો. અર્થ હુંટળખર ઘેસવાનો ભાવર્થ લેવાનો
છે. દીપિકા ટીકામાં પાંચ પ્રકારે વેદિકા વર્ણવી છે. "ઉર્ધ્વવેદિકા, અર્ધવેદિકા, તિર્ધગવેદિકા, ઉભયવેદિકા, એકવેદિકા"
હુંટળ ઉપર થે કે એક હાથે જુદી જુદી રીતે રાસીને પડિલેહન કરે તો દોષ લાગે છે.

निर्गम्यो धिइमंतो निर्गम्यपि नकरिज्ज छह्वेव । ठण्हित्तु इमेहि अणइक्रमणाय से होइ ॥ ३४ ॥ ओयक
 उवसमो तित्तिव्वया वमचेरुत्तिसु । पाणिदया तवहेऊ सरीर बुद्धयणट्ठाए ॥ ३५ ॥ अवसेसं भडग गिझ चन्वूसा
 पडिलेहए । परमद्ध जोयणाओ विहार विहरए मुणी ॥ ३६ ॥ चउथीए पोरिसीए निव्विविचाण भायण । सझाय
 तउ कुञ्जा सब्बभावविभाषण ॥ ३७ ॥ पोरिसीए चउझाए वविचाण तउ गुरु । पडिक्रमिचा कालरस सिउज्जतु
 पडिलेहए ॥ ३८ ॥

धैर्यवान् निग्रय अथवा निर्ग्रथी [साधु अथवा साधवा] नीचेनां छ कारणोंने लीये आहार पाणीनी गवेषणा न करे तो तेणे
 समय योगतु अतिक्रमण (उच्छ्रयन) कर्यु गणाय नहि :- (३४). (१) ज्वरादि रोगने लीये, (२) उपसर्ग [आफत] ने लीये, [३]
 १ ब्रह्मचर्य अने गुप्तिनी तितिक्षा [रसन] ने लीये, १ [४] २ जनिदया अर्थे, (५) तपधर्या अर्थे अने (६) ३ शरीर-विच्छेद अर्थे, [३५] २
 सर्व भांडक [पात्र उगमणादि] साधुए प्रथम पेताना चतुवति पडिलेहवा अने त्यापछी [भिक्षार्थे] विचरवु, पण अरथा योजनथी
 बघारे दूर जतु नहि. (३६). चौथी पौरुषीने विषे आहार पाणी करी लइने पातरा बगरे पडिलेहीने मूकी देवां अने त्यापछी सर्व
 पदार्थतु प्रकाशक जे स्वाध्याय ते आदरुं. [३७]. चौथी पौरुषीना छेळा भागमा गुरुने वटणा करची अने पठी काल-प्रतिक्रमण
 करीने पाठ बगरेतु पडिलेहन करवु. (३८).

१ जे वखते खानपानथी इन्द्रियो काउमा रही शक्ती न होय अने ब्रह्मचर्य अने गुप्तिनी रक्षा थइ शके तेम न होय तेवे प्रसंगे
 आहार पाणीनो निषेध ए दोष गण्यो नथी. २. वर्षा रतुमा ब्होरवा जतु पडे तो वनस्पति, अपकायादि जीवनी विराधना थाय माटे.
 ३ उचित काले खानपान तजीने, अनशन करीने, संयारो करसो तेमा दोष गणेलो नथी. ४. आ अध्ययनमा १५, १६, १९, २०,
 २४, २६, २७, २९, ३३, ३४, ३५ ए गाथाओ आर्या छदमा छे, वाकीनी गाथाओ श्लोकोमां छे.

पडिलेहणं कुणतो मिहो कहं कुणइ जणथय कहंवा । देइ वपच्चरखणं वाएइ सयं पडिअइवा ॥ २९ ॥ पुढवी आउ छाए तेउ वाउ वणसरसइ तसाणं । पडिलेहणा पमचो छण्हपि विराहउ होइ ॥ ३० ॥ पुढवी आउ छाए तेउ वाउ वणसरसइ तसाण । पडिलेहण आउचो छण्हपि आराहउ होइ ॥ ३१ ॥ तइयाए पोरसीए भचवाण गवेसए । छण्ह मन्न-यरागमि कारणें मिसमुडिअ ॥ ३२ ॥ वेयण वेयावचैइरियइएय सजमट्टाए । तह पाण वसियाए छट्ठुपणधम्मचिंताए ॥ ३३ ॥

पडिलेहण करती वखते कोइवी साथे वातचित्त करे, * कोइने पञ्चपाण कगवे* अथवा ते वखते पोते काइक वाचे अथवा बीजा वाचे ते पोते साथेक; प्रतिलम्बन करवामां एवो प्रमादउत सावु [१] पृथक्काय, [२] अपक्राय, [३] तेउकाय, [४] वायुक्राय, [५] वनस्पतिकाय अने [६] व्रसकाय ए पटकायनो विराधक (हिंसक) धाय ठे; पण जे सावु सावधानपणे पडिलेहण करे छे ते ए पटकायनो रक्षक धाय छे. (२९-३१) १. नीजी पोरूपीने विये [२] यान मुक्त थइने सावुए गोचरीना नीचे लखेला छ कारण पैकी एकाद कारणने लइने आहार पाणीनी गवेपणा करवो :- [३२]. (१) वेदनानु उपसमन [शान्ति]रुत्वा मोटे, [२] गुरुने वास्ते आहारपाणी लायना मोटे, [३] इर्यासिमिति वरावर पकाय तेउला मोटे [४] संयमना निबोह अर्थे (५) ४ पेतानो जीव वचाववा अर्थे अने [६] धर्म-यान करी सकाय तेउला मोटे. (३३).

* आने वडले प्रो. जेफ्री एओ अर्थ करेछे के 'पोते काइक वस्तुनो त्याग करे' Renounces something 'देइ पञ्चरखाण' ए गब्देनो भावार्थ पोते नहि पण बीजाने पञ्चखाण करावयानोछे. मतलम ए छे के ए वखते बीजे क्याइ पण यान दोहनु न जोइए. १ प्रो. जेफ्रीए गाथा २०-३१ उलट्टी सुलट्टी लखी छे, पण आ भाषान्तरमा सूत्रनो अनुक्रम सावब्यो ठे अने त्रणे गाथानो परस्पर संबंध होयार्थी ते भेगी लखी छे. २ भूख तरसथी पीडातो सावु इर्यासिमिति (हालाय चालवामा सावचेवी) पाळी शक्ते नहि. ३ Self control बहु सुखथी पीढायतो प्रसंगे असुइतो आहार लेया आकर्षण. ४ भूख तरस वेडीने जीव काढवाथी आत्मइल्यानो दोष लागे तेनाथी वचना मोटे.

पोरसिए चउथिए कालंतु पडिलेहए । सझायंतु तउकुज्जा अगोहंतो असंजए ॥४५॥ पोरसिए चउझाए वडित्ताण तउगुरू । पडिक्कमिचा कालरस कालतु पडिलेहए ॥४६॥ आगए कायबोसगो सव्व दुख विमोखणे काउरसग तओ कुज्जा सव्वदुखविमोखण ॥ ४७ ॥ राइयंच अईयार चित्तिज्जा अणुपुव्वसो नार्णमि ठसणमि चरित्तंमि तवमिय ॥ ४८ ॥ पारिय काउसगो वडित्ताण तउगुरू । राइयंतु अइयारं आलोएज्जा जहक्कम ॥४९॥ पडिक्कमिनु निसछो वडित्ताण तउगुरू । काउसग तउकुज्जा सव्वदुख विमोखण ॥ ५० ॥

चोथी पोरपीने विपे १*काल-पडिलेहन करीने*? असयंती एन्ले २*ग्रहस्योने जाग्रत कर्या सिवाय* स्व। याय कतु. (४५). चोथी पोरपीना छेळा पायाया गुरने वदणा करीने काल-मतिक्रमण कर्तुं अने *३ते समयने योग्य क्रिया करवी* [४६]. कायारसर्गनो समय आनी पहेंचे तयारे सर्व दुःखथी मुक्त करनार जे काउसग ते करवो. [४७]. तयारपडी रात्रि सर्वथी अनुक्रमे ज्ञान, दर्शन अने चारिनेने विपे जे जे अतिचार लागया होय तेतु चिंतन कतु. [४८]. काउसग पारिने अने गुरने वदणा करीने पछीथी रानि सनंथी ज्ञान, दर्शन अने चारिना जे अतिचार लागया होय ते यथा क्रमे आलोचय. (४९). मतिक्रमण पूर्ण करीने गुरने वदन कर्या वाद, दिवस सवधी जे जे अतिचार लागया होय ते यथाक्रमे आलोचया [क्षमा मोटे मनमा कतुल करी जवा]. ५०.

१ “४३मी गाथा मुजव असयाय दोप न लागे मोटे दिशाओ तपासवी. २*उचे स्वरे वाचे तो ग्रहस्यो जागी जाय अने पो-
ताना धयानो आरम्भ करे तेनो दोप साधुने लागे मोटे, ३*अने वदले प्रो. जेकोवी लखे छे के “ योग्य काळनी राह जोइने
वेसधु ”.

पासवणु चार भूमिं पडिलेहिजा जयं जई । काउसगं तओ कुज्जा सब्ब दुख्ख विमोख्खणं ॥ ३९ ॥ देसियंन
अइयार चित्तिज्जा अणुपुव्वसो । नाणेय दंसणेचेव चरित्तंमि तेहेवय ॥ ४० ॥ पारिय काउससगो वदिताण तओ गुरु।
देवसियंतु अइयार आलोएज्जजहक्कं॥ ४१ ॥ पडिक्कमिच्चा निसल्लो वदिताण तउ गुरु। काउससग तउ कुज्जा सब्ब
दुख्ख विमोख्खण ॥ ४२ ॥ पारिय काउससगो वदिताण तउ गुरु । थुइ मालच काओण काल संपडिलेहए॥ ४३ ॥
पढम पोरिसि सझाय विडयझाणजियायइ । तइयाए निदमोख्खतु सझायतु चउत्थीए ॥ ४४ ॥

त्यारपछी यत्नवान साधुए मळ मूनादि नाखवानी जगो तपासी लेवी अने त्यारपछी [सूर्योस्त यत्ता सुमी] १ सर्व दुःखधी
मूकानार काउसग (कायोत्सर्ग) करवो. [३९] त्यारपछी आत्मा दिवस संवयी अनुक्रमे ज्ञान, दर्शन अने, चारित्रने विषे जे जे
२ अतिचार लाग्या होय तेतु चित्तन कावुं. (४०). काउसग पारीने अने गुरुने वंदणा करीने पठीथी दिवस सबधी जे जे अतिचार
लाग्या होय ते यथाक्रमे आलोचवा (क्षमा मोटे मनमा कटुल करी जवा). [४१ ?]. प्रतिक्रमण-नूत्र भणीने अने शब्द (पप) रहित
यइने गुरुने वंदणा करवी अने त्यारपछी १ सर्व दुःखधी मूकानार काउसग करवो. (४२). काउसग पारीने अने गुरुने वंदणा
करीने स्तुतिना उण पाठ भणवा अने पछी २ काल-पडिल्लहन कावुं. (४३). रात्रिनी प्रथम पौरुषीमा स्वाध्याय करवु, बीजी पौरुषीमां
ध्यान धवुं, बीजी पौरुषीमा [ने अंते] निद्रार्थी मुक्त थुं अने चौथी पौरुषीमा पाठा स्वाध्यायमा मन लगावुं. [४४].

१. आने वदले मो. जेकोवी आगळ माफकज अर्थ करे छे के ' सुब दुःखनो विचार कर्या विना ' जुओ गाथा १०मी.
२. Transgressions ३. असझाय दोप न लागे मोटे दिशाओमां झाकळ, धुमस चीमेरे छे के नहि ते तपासी जवुं, कारण ते
पछी 'सझाय' करवावुं फरमान छे. मो. जेकोमी ए मोटे 'Wait for the proper time' ए शब्दो वापरे छे.

અધ્યયન ૨૭. ગલિયા વઢદ.

યેરે ગણહેરે ગગો મુળી આસિ વિસાણુ । આઈઝેગનભાગમિ સમાહિં પહિમધાણુ ॥ ૧ ॥ વઢધેવહમાણસ કતાર અઢવચઢ । જોણુ વહમાણસ સસારો અઢવચઢ ॥ ૨ ॥ લલુકે જોઓ જોણુઢ વિહમાણો કિલિસઢ ૧ । અમસાહિંચ વેણુઢ તોત્તણુય સેમઝઢ ॥ ૩ ॥ ણગ ડસઢ પુઢ્ઢમિ ણગં વિધઢ અભિલ્લણ ૧ । ણગોમજઢ સમિલ ણગો ડપ્પટ પ્પઠિડ ॥ ૪ ॥

○ અવ્યયન ૨૭. ○

ગર્ગ નામે ૧ સ્થવિર, ૨ ગણધર અને તર્ગ ત્રાસ્ય નિપુણ મુનિ હતા. તે ગર્ગ ગણધર એક વલત નિર્વે પ્રમાણે ચિંતન કરવા લાગ્યા :-(૧). ‘૧ રયને સારા યઢદ જોઢવાથી અટવી (અરણ્ય)નો પાર પમાય ઢે, તેમ સયમ માર્ગને વિષે (સદાચારથી) ગાઢું ચલાવવાથી સંસારનો પાર પમાય છે. ’ (૨). ‘ પળ જે કોઈ ૪ ગલિયા યઢદને પોતાને ગાઢે જોઢે છે તે તેમને મારી મારીને વાફી જાય છે, તેને હેશ ડપજેછે અને આશરે તેનો પરીણો પળ મારી જાય છે. ’ [૩] ‘૪ હેલો સારથી દાંતપતિ ગલિયા યઢદનું પ્રજઢ કરઢે છે અને તેને આરતિ વાંધે છે, તે યઢદ વુસરીની સમિલ (મેલ) મારી નાલે ઢે, અને આઢે માર્ગે (ડન્યાર્ગે) દોઢા માઢેછે. ૪

૧ સ્થવિર=ધર્મને વિષે સ્થિર અથવા દૃઢ. ૨ ગણધર=ગણ અથવા ગચ્છનો વારક, તીર્થંકર મગધનાના ગણધરના અર્થમા ણ શબ્દ અહિં વપરાયેલ નથી. ૩ અને વઢેલ મો. જેકોની ણમ લલે છે કે ‘ગાઢામા વેસગાથી અટવીનો પાર પમાય છે. ૪ Strong but lazy bull ૫ આટલા માગતુ માપાન્તર મો. જેકોની ણવી રીતે કરે છે કે ‘ગલિયો વ ઢદ પોતાના જોઢિયા યઢદનું પૂંછું કરઢે છે અને તેને ઘાયલ કરેછે.

किंतवं पडिवज्जामि एवंतथ्य विंचितए । काउस्सगंतु पारिचा वंदइय तउगुरं ॥ ५१ ॥ पारिय काउसग्गो वंदित्ताण
तओगुर । तव संपडिवज्जिच्चा करिज्जिसिद्धान सथव ॥ ५२ ॥ एसा सामायारी समासेण वियाहिया । जंचरित्ता
वहुजीवा तिन्ना संसारसागरं चिबेमि ॥ ५३ ॥

॥ इति सामायरीनाम झयणं छविसमं सभ्मत्त ॥ २६ ॥

मारे केवा प्रकारतुं तप करतुं ते वावतनुं चित्तनं कतुं. काउसग पार्या पडी गुरुने वंदणा करी. [५१]. कायोत्सर्ग कर्या
पडी अने गुरुने वंदणा कर्या पडी उपवासादि जे तप करवानु नकी कर्यु होय ते आदरुं अने सिद्ध पुरुषोनी (तीर्थकरोनी) स्तुति
करवी. (५२). आ प्रमाणे सामाचारिनुं संक्षिप्त वर्णन कर्यु छे, जे अंगीकार करवाथी घणा जीवो संसार-सागर तरी गयाछे.
(५३).

* छन्वीसमुं अभयन संपूर्ण. *

भिल्लबालसिए एगे एगे उमाणभीरुएथदे । एगंच अणुसासंभि हेऊहिं कारणेहिय ॥१०॥ सोविअतर भासिल्लो दोसमेव
 पकुवइ । आयरिआण तवयण गडिकूलेइ अभिल्लएण॥ ११ ॥ नसामम वियाणाइ नविसा मझदाहिइ । निगगयाहो
 हिइमन्ने साहु अन्नोत्थ वच्चउ ॥ १२ ॥ पेसियापल्लउचति ते परियति समतओ । रायवेढीच मन्नता ऋरिति
 भिउडिमुहे ॥१३॥ वाइया सगहियांचेव भचपाणेय पोसिया । जाय पल्लया जहाहसा पक्कमति दिसोदिमि ॥१४॥
 अह सारहि विचिंतेइ खलुकेहि समागओ । किमह दुट्ठसंसेहि अप्पामे अवसीयइ ॥ १५ ॥

‘कोइ भिक्षा मागवा जवाना आळसु होय छे, तो कोइ अपमानथी इरीने स्तत्र येसी रहेछे; एया कुशियेने हेतु अने का-
 रणथी हु केयी रीते समजाबी सकु ?’ [१०]. ‘एया कुशिये गुरुना शिक्षणमा दोप कोढे छे, तेमाथी खोडी खोडी कटपीत सु-
 झेलीओ काढी उताये छे अने आचार्यना नचनथी चारवार प्रतिकुल रीते वत्ते छे. [११] ‘गुरु तेने कोइ ग्रहस्थने त्या जाहासदि
 बोरन ने मोकले तो एम कहैछे के ‘ते श्राविका मने ओळखती नथी; ते मने काइ देसे नहि, टु वारु दु के ते घेरथी वहार गइ
 हरो, ए कार्यने मोटे बीजा कोइ साधुने मोऊजो.’ (१२) ‘गुरुए एया कुशियेने काइ काम करवा मोऊज्या होय तो ते वताओ
 काम करता नथी, पण पोताने फाये त्या भटम्या करे छे, अथवा तो राजाना नेदिया (नोकरी)नो माफक (रक्वायथी) वत्तेछे अने
 भ्रकुटी चढावे छे [१३]. ‘एया कुशियेने शास्त्राभ्यास कराय्यो, सम्यक धारण कराय्यु, खानपानथी पोषण कर्यु, पजी हसना
 बचाने पालो आववाथी जेम [पोतानां मायापने छोडीने] ते उडी जाय छे, तेम एवा कुशिये (पोताना गुरुने त्याग करीने) दने
 दिशामा ययेचउ विहार करे छे. [१४]. हवे ते सारथी (गर्गचार्य) विचार करे छे के ‘मने गलिया वळद नवा कुशिये मोळला
 छे, एवा दुष्ट शिष्येनुं मारे शुं करवुं ? तेमनाथी मारो आत्मा छेय पावे छे. [१५].

ઇગોપડઈ પાર્સેનં નિનૈસદ્ નિવજ્જહ । ઉદ્ધુદ્ધ સદ્ધુ ઉપ્પિદ્ધ સદ્ધુ બાલ્લગવિચ્છ ॥ ૫ ॥ માઈ મુદ્ધેણ પડઈ કુદ્ધે
 ગદ્ધુ પડિપહં । મયલ્લલ્લેણ ચિદ્ધ વેગેણય પહાવહ ॥ ૬ ॥ છિત્તાર્લેલ્લિદ્ધ સિલ્લિં દુદ્ધંતિ મંજહજુગં । સેવિય સુસ-
 યાદ્ધા ઉવ્વહિચ્છા પલ્લાયહ ॥ ૭ ॥ સ્વલુકા જારિસાજોજ્જા દુસિસાનિહુતારિસા । જોઈયા ધમ્મજાણંમિ મજ્જંતિધિહ
 દુવ્વલ્લા ॥ ૮ ॥ ઇઠ્ઠીગારવિણ્ણુ ઇગો ઇગેથ્થ રસગારવે । સાયા ગારવિણ્ણુ ઇગો ઇગેસુચિર કોહણે ॥ ૯ ॥

‘ગલિયો વલ્લદ પડવા ખેર પડી જાય છે, અથવા વેસી જાય છે, અથવા મૂડ જાય છે, અથવા કૂદવા અને ઠેકવા માટે છે, અથવા તો એ વાલ ગાયને દેશને તેની પાછલ દોડે છે. (૫). ‘ગલિયો વલ્લદ કોડ ઉપર હુમલો કરવા જતો હોય તેવી રીતે માથું નીચું નમાવીને જુસ્સાથી આગલ વસે છે, અથવા તો ક્રોધથી પાછો ફરે છે; અથવા તો મૃત્યુ પામ્યો હોય તેવો ઢોંગ કરીને ^૧ પૃથ્વી ઉપર પડે છે અથવા તો વેગથી દોડે છે. (૬). તે દુષ્ટ વલ્લદ રાત્ર તોડી નાલે છે અથવા તો તે શિરજોર વલ્લદ ધુંસરી ખાંચી નાલે છે; અને તે વરાડા પાડતો હૂડો યડને ન્હાસી જાય છે. [૭]. જેની રીતે ગલિયો વલ્લદ રથમાં જોડાવાથી હેરા ઉપજાવે છે, તેમ દુષ્ટ [નિય-રહિત] શિલ્પો પણ ધર્મરૂપી રથમાં જોડાઈને પોતાની અસ્થિર ^૨ દૃષ્ટિને લીધે સંયમ માર્ગનો ભંગ કરે છે. (૮). કોઈ શિલ્પ માનરૂપી રિદ્ધિનો ગર્વિત હોય છે, કોડ રસ-ગર્વિત [સ્વાદ લંપટ] હોય છે, કોડ શાતા-ગર્વિત હોય છે તો કોઈ સુચિર-ક્રોધી [દીર્ઘ-નોષા] હોય છે. [૯].

^૧ અને વલ્લદે મોક્ષિસર જેકોની લાલે છે કે “ સ્થિર ઉપો રહે છે; ” પણ મૂળો વલ્લદ સ્થિર ઉપો રહે તે સંભવે નહિ.
^૨ Want of Zeal

ખિલ્લાલસિંહુ એ એ ઉમાળભીરુથરુદે । એગ્ચ અણસાસંમિ હેઝહિં કારણેહિય ॥૧૦॥ સોત્રિઅતર ભાસિહો દોસમેવ
 પકુચ્ચહ । આયરિઆળ તવયળ ગડિકૂલેહ અભિલ્લવળ ॥ ૧૧ ॥ નસામં વિયાળાહ નત્રિસા મજ્જાહિહ ॥ નિમગયાહો
 હિડમન્ને સાહુ અન્નોથ્ય વચ્ચડ ॥ ૧૨ ॥ પેસિયાપલિડચતિ તે પરિયતિ સમતઓ । રાયવેઢીચ મન્નતા કરિતિ
 મિડડિમુહે ॥૧૩॥ વાડયા સગહિયાચેવ મચપાળેય પોસિયા । જાય પલ્લા જહાહસા પક્કમતિ દિસોદિમિ ॥૧૪॥
 અહ સારહિ ત્રિચિતેહ ચલુકેહિ સમાગઓ । કિમજ્જ દુટ્ઠસીસેહિ અપ્પમે અવસીયહ ॥ ૧૫ ॥

‘કોઈ મિત્રા માગવા જવાના આહ્વાન હોય છે, તો કોઈ અપમાનથી હરીને સ્વચ્છ વેસી રહે છે, એવા કુશિષ્યોને હેતુ બને કા-
 રણથી હુ કેવી રીતે સમજાવી શકું ?’ [૧૦]. ‘એવા કુશિષ્યો ગુરુના શિક્ષણમા દોષ કાઢે છે, તેમાથી સ્વેદી સ્વેદી કલ્પીત મુ-
 ક્ષેલીઓ કાઢી વર્તાવે છે અને આચાર્યના વચનથી વારનાર પ્રતિકુલ રીતે વર્તે છે. [૧૧]. ‘ગુરુ તેને કોઈ ગ્રંથસ્થને ત્યા આહારાદિ
 જોરવ. ને મોકલે તો એમ કહે છે કે ‘તે શ્રાવિકા મને ઓલસતી નથી ; તે મને કોઈ દેશે નહિ, હુ ધરુ હુ કે તે ધેરથી વહાર ગઈ
 જશે; પ રૂપને માટે વીજા કોઠ સાથુને મોકલો.’ (૧૨) ‘ગુરુ એવા કુશિષ્યોને કાઢ કામ કરવા મોકલ્યા હોય તો તે વર્તાવેલુ
 કામ કરતા નથી, પણ પોતાને પોતે ત્યા મટગ્યા કરે છે, અથવા તો રાજાના વેટિયા (નોકરો)ની માફક (સ્વામી) વર્તે છે અને
 મજુટી ચઢાવે છે. [૧૩]. ‘એવા કુશિષ્યોને શાસ્ત્રાભ્યાસ કરાવ્યો, સમ્યક ધારણ કરાવ્યુ, સ્નાનપાનથી પોષણ કર્યુ, પછી હસના
 રવાને પાલ્લો આપવાથી જ્ય [પોતાનાં મામપને છોડીને] તે ડડી જાય છે, તેમ એવા કુશિષ્યો (પોતાના ગુરુને ત્યાગ કરીને) દશે
 દિશામાં યથેચ્છ વિહાર કરે છે. [૧૪]. હવે તે સારથી (ગર્વોચાર્ય) વિચાર કરે છે કે ‘મને ગલિયા વઢદ જંવા કુશિષ્યો મેલ્યા
 છે, એવા દુટ્ટ શિષ્યોનું મારે શું કરવું ? તેમનાથી મારો આત્મા હેઝ પામે છે. [૧૫].

જારિસા મમસીસાઓ તારિસા ગલિગદ્દહા । ગલિગદ્દહે ચઢ્ઢાણં વઢ્ઢુપગિન્નહત્તવં ॥૧૬॥ મિડ મદ્દવસંપન્ને ગંભિરેસુ સમાહિણ । વિહરદ્દ મહિં મદ્દપ્પા સીલભૂણ અપ્પણો સિવેમિ ॥ ૧૭ ॥

॥ इति खलुक्रियंनाम क्षयणं सत्ताविसं सम्मत्तं ॥ २७ ॥

अध्ययन २८. मोक्ष मार्गनी प्राप्ति.

મોલ્લેલમગ્ગાઈ તચ્ચં સુણેહ જિણમાસિય । ચઢકારણ સંજુત્ત નાણ દસણ લલ્લવણં ॥૧॥ નાણંચ દસણંચેવ ચરિત્તંચ તત્તોત્તહા । એસ મગ્ગોતિ પન્નતો જિણેહિં વરદસિંહિ ॥૨॥

મારા શિષ્યો ગલિયા વઢ્ઢદ જેવા છે ; માટે એ સુસ્ત ગધેડાઓનો ત્યાગ કરીને હુ દ્ઢ તપ આદરીશ. (૧૬). મદ્દુ માર્દવ ગુણ સંપન્ન, [એટલે વિનયવાન અને કોમલ અતઃકરણ વાળા] ગંભીર અને સમાધિ સંયુક્ત મહાત્મા [ગર્ભાચર્ય] શીલયુક્ત વર્તે- નથી પૃથ્વીને નિપે વિવરવા લાગ્યા. (૧૭).

॥ सत्तावीसुं अभ्ययन संपूर्ण ॥

⊙ अध्ययन २८. ⊙

હે ભવ્ય જીવો ! શ્રી જિન-ભાષિત મોક્ષ-માર્ગની સત્ય ગતિ તમે સાંપડો ; તે ચાર કારણે કરીને સંયુક્ત છે અને જ્ઞાન, દર્શનનાં લક્ષણ કરીને સહિત છે. (૧). [૧] જ્ઞાન, [૨] દર્શન, [૩] ચારિત્ર, [૪] તપ ; એ સુક્તિ-માર્ગ, વિશિષ્ટ, સમ્યક્ જ્ઞાનના ધરણદાર શ્રી તીર્થંકર ભગવાને કહ્યો છે. (૨).

† Right knowledge & Faith & Conduct.

નાનંચ દેસનંચેવ ચરિત્તિચ સ્તેવોતહા । ઇયમગ્ગ મણુપ્પચા જીવા ગહ્ણતિ સુગઈ ॥ ૩ ॥ તથ્ય પંચવિહંનાણં સુયં આભિણિવોહિયં । ડહિનાણં ચત્તઇય મળનાણચ કેવલ્લ ॥ ૪ ॥ ઇયં પંચવિહંનાણં દવ્યાણય ગુણાણય । પજ્જવાણચ સંચ્વેસિંતિ નાણ, નાણિહિં દેસિય ॥ ૫ ॥ ગુણાણ માસયો દવ્વ ઇગદંવસિયા ગુણા । લલ્લવણં પજ્જવાણતુ ડમ્મઠ અસિયામન્ને ॥ ૬ ॥

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપ ; એ મુક્તિ-માર્ગને વિષે ચાલનારા જોવ ૧ સદ્ગતિને પામે છે. [૩], ૨ જ્ઞાન :- જ્ઞાનના પાંચ ભેદ છે :- (૧) ૨ શ્રુત જ્ઞાન, (૨) અભિનિ વૌદિક અથવા મતિ ૩ જ્ઞાન, (૩) અવધિ ૪ જ્ઞાન, [૪] મનઃ ૫ પર્યવ-જ્ઞાન, અને [૫] કેવલ-જ્ઞાન. [૪]. એ પ્રમાણે પાંચ પ્રકારનું જ્ઞાન છે. દ્રવ્ય, ગુણ અને પર્યાય એ સમજા ધેદનું જ્ઞાન શ્રી જ્ઞાની પુરુષોએ ફરફુ છે. [૫]. ગુણનો આશ્રય તે દ્રવ્ય; રુપાદિક ગુણ એક દ્રવ્યને આશ્રયે રહે છે; પણ પર્યાયનું લક્ષણ ' એવું છે કે તે દ્રવ્ય અને ગુણ વચ્ચેનું આશ્રિત છે. ૭ [૬].

૧ Will obtain beauty ૨ શ્રી નદી સૂત્ર વીગેરેમા પ્રથમ મતિ જ્ઞાન અને વીજુ શ્રુત જ્ઞાન લેવામા આવેલ છે. સર્વ જ્ઞાનના હેતુ રુપ સૂત્ર જ્ઞાન હોવાથી તે વિશેષ ઉપકારી ગણાય છે એ અપેક્ષા અહિં પ્રથમ લીધેલ છે. સૂત્રો સામજ્યવાર્થો જે જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય એ શ્રુત જ્ઞાન કહેવાય છે. ૩ પાંચ ઇન્દ્રિ અને છઠા મનથી જે જ્ઞાન થાય તે. ૪ ઇન્દ્રિયાદિકની અપેક્ષા વિના આત્માને વિષે જે સાક્ષાત્ મત્સજ જ્ઞાન થાય તે. અવધિનો અર્થ મર્યાદાવાચક પણ થાય છે. અમુક હદ સુધીનું જાણે દેલેલે જે જ્ઞાન. ૫ તે ' મન પર્યાય ' નામથી પણ પ્રસિદ્ધ છે. સદ્ગી પર્વેદિ જીવના યનના ભાવ જાણી શકાય તે જ્ઞાન. ૬ સર્વોત્તમ જ્ઞાન. સર્વ સ્થલે સચલું જાણે દેલેલે તે. ૭ પ્રો. જેકોવીના આ માટેના શબ્દો અસરકારક છે. Substance is the substrate of qualities, the qualities are inherent in one substance, But the characteristic of developments is that they inhere in either (viz substances or qualities)

ધમ્મો અહમ્મો આગાસં કાલો પુગલ જંતવો । એસલોગોંતિ પન્નચો જિણેહિંવર દંસેહિં ॥ ૭ ॥ ધમ્મો અહમ્મો આગાસં દુવ્વ ઇક્કિમાહિય । અણંતાણિય દુવ્વાણિ કાલો પુગલ જંતવો ॥ ૮ ॥ ગઈ લલ્લવણોં ધમ્મો અહમ્મો ઠાણ લલ્લવણો । માયણ સવ્વ દુવ્વાણ નહ ઓગહ લલ્લવણ ॥ ૯ ॥ વત્તણ લલ્લવણોં કાલો જીવોં ઉપ્પોગ લલ્લવણો । નાણેણ વસેણેણચ સેહેણય દુહેણય ॥ ૧૦ ॥ નાણચ વસણેણચ ચરિત્તચ તવોંતહા । વીરિય ઉવડગોય એવ જીવસ્સ લલ્લવણ ॥ ૧૧ ॥ સદ્ધયાર ઉજ્જોઓ પહા છાયા તવોંવિય । વન્ન રસ ગય પાસા પુગ્ગ લાણંતુ લલ્લવણં ॥ ૧૨ ॥ એગ્ગચ પુહત્તચ સંસા સંટાણ મેવય । સજોગાય વિમાગાય પજ્જાણંતુ લલ્લવણં ॥ ૧૩ ॥

(૧) ધર્મોસ્તિકાય, [૨] અર્થમોસ્તિકાય, (૩) આકાશાસ્તિકાય, [૪] કાલ-સમયાદિરૂપ, (૫) શુદ્ધગલ અને [૬] જીવ :- એ પદ-દ્રવ્યોનું ? આ જગત વનેલું છે એમ વસ્તુઓના યથાસ્થિત જ્ઞાનવાલા શ્રી કેવલિ ધર્મવાને કહ્યુઠે. [૭]. ધર્મ અર્થે અને આકાશ એ ત્રણે એક દ્રવ્યરૂપ છે; પણ કાલ, પુદ્ગલ અને જીવ એ અનંત દ્રવ્યરૂપ (પુદ્ગલિક) કદા છે. [૮]. ધર્મનું લક્ષણ - ગતિ, અર્થેનું લક્ષણ - જહતા, અને નમ અથવા આકાશ જે પદ દ્રવ્યનું ભાજન-સ્થાન છે તેનું લક્ષણ અવગાહ એટલે સર્વ દ્રવ્યને અવકાશ આપવાનું છે. [૯]. કાલનું લક્ષણ વર્તના એટલે ૪ અવિરામ છે; જ્ઞાન, વર્તન, શુલ અને દુઃખના જ્ઞાનનો ૫ ઉપયોગ એ જીવનું લક્ષણ છે. [૧૦]. જ્ઞાન, 'વર્તન', ચારિત, તપ, વીર્ય ; અને ઉપયોગ એ જીવનાં લક્ષણ છે (૧૧). શબ્દનો ધ્વનિ, અંકાર, ઉદ્યોત, પ્રભા, છાયા, પ્રકાશ, વર્ણ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શ એ સર્વ ૭ પુદ્ગલના લક્ષણો છે. (૧૨). એકત્વ, (એકત્વપણું) પૃથક્ત્વ, [છુટપણું] સંલયા, આકાર, સંયોગ અને વિયોગ અથવા વિભાગ એ ૮ પર્યાયનાં લક્ષણ ઠે. (૧૩).

? Six substances realities ૨ ચલન સ્વભાવ Motion ૩ સ્થિરતા-Immobility. ૪ Duration ૫ Realisation ૬ Energy ૭ Matter ૮ Development.

जीवा जीवाय बंधेय पुत्रं गवा सवोतहा । संवरो निज्जामोख्लो संतिणए तहिया नव ॥ १४ ॥ तहियाणंतु भावाणं सक्खवे उवएसणं । भोवणं सद्धेतस्स समत्त त वियाहिय ॥ १५ ॥ निसग्गुवएसरूह आणारूह सुत्तबीयरुइमेव । अभिगम विथार, रुइ किरियां सखेव धम्मरूह ॥ १६ ॥ भूयथ्येणाहिगया जीवा जीवाय पुन्नपावच । सहसमुइया सव सवरोय रोएइउ निरसग्गो ॥ १७ ॥

१ जीव, २ अजीव, ३ वन्ध, ४ पुण्य, ५ पाप, ६ आश्रव, ७ सवर, ८ निर्जरा अने ९ मोक्ष ए नव तत्त्व । जाणवा. २ (१४). उपर कहेला जीव-अजीवादि नव तत्त्वो सत्य उपदेश शुद्ध भावणी अंगीकार करवो तेतु नाम सम्यक्त्व ज्ञान कहेवाय. (१५) २ दर्शन :- सम्यग्मत्तना दस भेद छे [अथवा रुचि दस प्रकारनी छे] :- १ निसर्ग-रुचि, २ उपदेश-रुचि, ३ आज्ञा रुचि, ४ सूत्र-रुचि, ५ बीज रुचि, ६ अभिगम-रुचि, ७ विस्तार-रुचि, ८ क्रिया-रुचि, ९ संक्षेप-रुचि अने १० धर्म-रुचि. [१६] ३. जे जीव, अजीव, पुण्य, पापादि तत्त्वो सत्यार्थ पोतानी रच्युद्धिए ८ करीने समजे अने पापना अतः प्रवाहने ५ रोके तेनी निसर्ग-रुचि कहेवाय. [१७].

॥ श्री दाणागनी कीर्ति स्तोत्र ॥ नव तत्त्वोपा यथो नैव आठमो छता अहि काव्य क्रम जालववा तने नीजो मुक्कामा अ देल छे ए उपरात जीव अजीवनो वय समजावता अमुक अपेक्षाए पण अहि अने बीजी जगणेए क्रम बदलो जणाय छे. १ Nine truths २ (१) Soul, (२) inanimate things, (३) binding of the soul by Karman, (४) Merit, (५) demerit, (६) that which causes the soul to be affected by sins (७) the prevention of Asava by watchfulness, (८) the annihilation of Karman (९) final deliverance ३. (१) Nature (२) instruction (३) command (४) study of the sutras (५) suggestion (६) comprehension of the meaning of the sacred lore (७) complete course of study (८) religious exercise (९) brief exposition (१०) The Law ४ By a spontaneous effort of his mind. ५ Sinful influences.

જોજિણદિઠે ભાવે ચલધ્વિહેત્રિ સદ્દહાઈ સયમેવ । એવ નવનહત્તિય સનિસગ રહતિ નાયત્રો ॥૧૮॥ એવેવત ભાવે
 ઉવડેઠે જોપેણ સદ્દહાઈ । છઠોમથ્યેણ જિણેણા ઉવડેસ રહતિ નાયત્રો ॥૧૯॥ રાગો દોસો મોહો અન્નાણં જસસ અવગય
 હોઈ । આણાદુ રોયતો સો સ્વલુ આણારૂનામ ॥ ૨૦ ॥ જો સુત મહિજ્જતો સૂણ ઉગાહહાઓ સમત્તા । અગેણ
 વાહિરેણવા સો સુત રહતિ નાયત્રો ॥૨૧॥ યુગેણ અણેગાઈ પયાઈ જો પસરહાઓ સમત્તા । ઓદણ વત્થિવિંદુ સોત્રીયર
 રહતિનાયત્રો ॥૨૨॥ સોહોઈ અભિગમરહ સુયનાણં જેણ અથ્થાઉ વિઠ્ઠ । રૂઢ્ઢાસ અગાઈ પહ્નનગં વિઠ્ઠિવાઉય ॥૨૩॥

જે મનુષ્ય શ્રી તીર્થંકર ભગવાને ભાલેલા તત્ત્વોને ચતુર્વિધાને પટલે દ્રવ્યે, ક્ષેત્રે, કાલે અને ભાવે કરીને સ્વયમેવ (પોતાની મેઠકે)
 માને અને શ્રી ભગવાનનાં ભાલેલા તત્ત્વો અન્યથા ન હોય એમ જાણે, તેની નિસર્ગ-રહિત કહેવાય. [૧૮]. પણ જે મનુષ્ય ઉપર કહેલા
 નવ તત્ત્વો અન્યના પટલે 'હૃદય' અથવા કેવલિના ઉપદેશથી જાણે અને માને તેની ઉપદેશ-રહિત કહેવાય [૧૯]. જેણે રાગ,
 દ્વેષ, મોહ અને અજ્ઞાનનો ત્યાગ કર્યો હોય અને શ્રી ભગવાનની આજ્ઞા છે માટે નવ તત્ત્વને માને તેની આજ્ઞા-રહિત કહેવાય. [૨૦].
 જે સૂત્રો, તેનાં રસ અને રસ્યાગ ભળીને સમ્યક્-જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે તેની સૂત્ર-રહિત કહેવાય. [૨૧]. જે એક પદાર્થનું સત્ય જ્ઞાન
 થવાથી, પાણી ઉપર પ્રસરતા તેલના વિન્દુની માફક અનેક પદાર્થોનું સત્ય-જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે તેની વીજ-રહિત કહેવાય. [૨૨].
 જે અગિયાર અંગ, પ્રકીર્ણો અને ધૃષ્ટિવાદ આદિ શ્રુત-જ્ઞાનથી સત્યાર્થ સમજે છે તેની અભિગમ-રહિત કહેવાય. [૨૩].

૧ જેને કેવલ જ્ઞાન નથી ઉપજ્યું તે હૃદયસ્ય કહેવાય. ૨ અંગ પ્રવિષ્ટ ૩ અંગ વાહિર. ૪ પદ્ધતિ સૂત્રો. આ સૂત્રો જીર્ણ થઈ
 જવાથી પાછલથી તેમાં ઘણું નવું ઉપેરાણું મનાય છે, પટલે તે પ્રમાણ રૂપ મનાતાં નથી. ૫ વાસ્તું અંગ જેમાં ચૌદ પૂર્વ સમાઈ ગયેલ
 મનાતાં પણ કમ નથીવે આ અંગ વિષ્ટેલું ગયું છે.

દડવાળાં સંસ્વભાવા સવ્ય પ્પમાણેર્હિં જસસ ઉવલદ્ધા । સંઘાહિ નયવિહીહિય સો વિચાર રહતિ નાયવ્યો ॥ ૨૪ ॥
 દસળ નાળ ચારિતે તવ વિળાદ સવ્યસમિદ્ ગુચિસુ । જો કિરિયા ભાવરહ સો રહલુ કિરિયા રહ નામ ॥ ૨૫ ॥
 અળભિગાહિય કુદિદ્દી સલેવ રહતિ હોઈ નાયવ્યો । અવિસારહ પવયળે અળભિગાહિઓય સેમેસુ ॥ ૨૬ ॥
 જોઅધિકાય ધમ્મ સુયધમ્મસલુ ચરિત્તધમ્મચ । સદહઈ જિણાભિહિય સોધમ્મ રહતિનાયવ્યો ॥ ૨૭ ॥
 પરમથ્થ સંથોત્તવા સુદ્ધપરમથ્થસેવણાવાવિ । વાવન્ન કુદસળ વજ્જાણાય સમ્મચ સદહણા ॥ ૨૮ ॥
 નથિય ચારિત્ત સમત્તા વિહુળ દસળેઅમ્મયવ્વ । સમચ ચરિત્તિદ્ જુગવ પુવ્વચ સમત્તા ॥ ૨૯ ॥

સર્વે પદાર્થના ભાવ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી અને નય-વિધિથી જાણે તેની વિસ્તાર-રુચિ કહેવાય. [૨૪]. જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને રતિનયથી સમિતિ અને ગુત્તીને વિષે રહીને સર્વ ક્રિયા શુદ્ધ ભાવથી કરે તેની ક્રિયા-રુચિ કહેવાય. [૨૫]. જે પ્રયત્ન (સિદ્ધાન્ત) ને વિષે કુદાચ્છ હોતો નથી, અને જેને શુદ્ધાદિક મત મતાંતરોનું જ્ઞાન હોતું નથી, છતાં જેને અન્ય-દર્શનને માટે અનાદર હોય તેની સંતોષ-રુચિ કહેવાય. [૨૬]. જે ધર્માસ્તિ કાયાદિ છ દ્રવ્ય થતું ધર્મ અને ચારિત્ર ધર્મ જેમ શ્રી તીર્થંકરે ખાલેલા છે તેમ સત્ય માને તેની ધર્મ-રુચિ કહેવાય. [૨૭]. જીવાદિ તત્ત્વોના સ્વરૂપનું જ્ઞાન, મત તત્ત્વોનું જ્ઞાન ધરાવનારની સેવા અને કુદર્શની તમા અષ્ટા-ચારિત્રોનાં ૩ ભાગ એ સમ્યક્તાનાં લક્ષણ છે. (૨૮). સમ્યક્તા ત્રિના (શુદ્ધ) ચારિત્ર સમયે નહિ; સમ્યક્તાથી ચારિત્ર પ્રાપ્ત થાય છે. સમ્યક્તા અને ચારિત્ર સમકાલિન હોઈ શકે, અથવા તો સમ્યક્તા ચારિત્રના પહેલું હોય. [૨૯].

? નૈગમનય, સગ્રહનય, વ્યવહારનય, રહસ્યનય, સ્મૃત્તનય, અવંશૂતનય, અવંશૂતનય એ સાત નય છે. ડૉ. ભાડારકર તેની પૈવી વ્યાख्या કરે છે કે The seven Nayas are "points of view or principles with reference to which certain judgments are arrived at or arrangements made. ૨. By discipline ૩. Avoiding of schismatical and heretical tenets.

નાવંસણિસ્સ નાણં નાળેણ વિળાં નહંતિ ચરણગુણા । અગુણસ્સ નથિય મોલ્લો નથિય અમોલ્લસ્સ નિવ્વાણં ॥ ૩૦ ॥
 નિસ્સંકિયં નિક્કલિલ્લય નિવિતિગિલ્લુ અમુદ્ધવિઢીય । ઉવબૂહ થિરીક્કણે વલ્લુલ પ્પમાવણે અટ્ઠ ॥ ૩૧ ॥ સામાદ્ધયથ્થ
 પઢમં છેવવટ્ઠાવણ મ્મેવિઢિય । પરિહારવિસૂદ્ધિયં સુહુમંતહ સંપરાયચ ॥ ૩૨ ॥ અકસાય મહલ્લયાય છુડમથ્થસ્સ

સત્ય-દર્શન વિના સત્ય જ્ઞાન સંભવે નહિ; સત્ય-જ્ઞાન વિના શુદ્ધ ચારિત્ર સંભવે નહિ; શુદ્ધ-ચારિત્ર વિના કર્મનો ક્ષય સંભવે નહિ; અને કર્મ-ક્ષય વિના નિર્વાણ (મુક્તિ) સંભવે નહિ [૩૦]. સમ્યક્તના આઠ લક્ષણ^૧ :- ૧ ધર્મ-તત્ત્વો તરફ જંકારાહિત ભાવ, ૨ અન્ય ધર્મની વાચ્છના ન રાલે, ૩ નિર્વૈતિકિત્સા ઇંદ્રિયોની રિદ્ધિ દેશ્વોને તે તરફ મોહ રહિત (અમૂઢ) દ્રષ્ટિ રાલે, ૪ ધર્મવત પુરુષોની પ્રશંસા કરે, ૬ સ્વર્થમીં પ્રાપ્તિ સદાય કરે, ૭ સાધર્મિકોતું પોષણ કરે અને તેમના તરફ ભવિતભાવ રાલે અને ૮ સ્વધર્મની ઉન્નતિ કરે. [૩૧]. ૩. ચારિત્ર:- ચારિત્રના ભેદ:- ૧ સામાયિક ૨ (ઇંદ્રિયો રાગ દ્વેષ રહિત મન પરિણમે સર્વ પાપકારી કામોથી નિવૃત્તિ), ૨ છેદોપસ્થાપન^૨ (ઇંદ્રિયો મહાવ્રત આરોપણ) ૩ પરિહાર^૪-વિશુદ્ધિક^૫ [ઇંદ્રિયો

૧ સમ્યક્તના તે આઠ કોટ છે નિર્જાક, નિર્કંતા, નિવિતિગિચ્છા, અમૂઢ દ્રષ્ટિ, દોષા કયન, સ્થિરતા, વાત્સલ્ય, પ્રભાવના.
 ૨ The avoidance of everything sinful ૩ The initiation of a novice. ૪ સસ્કન ટીકામાં 'પરિહાર વિ-
 શુદ્ધિ' આ પ્રમણે સંમજાવેલું:- નવ સાધુઓ અદાર માસ સુધી સાથે રહેવાનો નિશ્ચય કરેલો. તેઓનો એક કલ્પસ્થિત (આચાર્ય) વનેલો, ચાર પરિહારિક યાચે; અને વાકીના ચાર અનુપરિહારિક થઈને પહેલાં છ માસ સુધી પરિહારિક તથા કલ્પસ્થિતની સેવા કરે છે. પછીના છ માસમાં પરિહારિક હોય તે અનુપરિહારિક વનેલો અને અનુપરિહારિક પરિહારિક વનેલો. છેલ્લા છ માસમાં કલ્પસ્થિત તપ કરેલો અને વાકીના આઠ સાધુ પરિહારિક વનોને તેમની સેવા કરે છે. ૫ Purity produced by peculiar austerities

જિનસસવા । ઇયંચયરિત્તિકરં ચારિત્તં હોઈ આહિયં ॥૩૩॥ તવોય દુવિહો વુત્તો બાહિરહિં તરો તહા । બાહિરો છવ્વિ હોવુતો ઇયમહિંતરો તવો ॥ ૩૪ ॥ નાળેણ જાણઈ માંવે દસણેણય સદ્દહે । ચરિત્તેણ નગિણહાઈ તવેણ પરિમૂઝાઈ ॥ ૩૫ ॥ સ્વવિત્તા પુચ્ચકમ્માઈ સજમેણ તવેણય । સવ્વદુલ્લખપહિણઠ્ઠા પક્કમતિ મહેસિણો સિંવેમિ ॥ ૩૬ ॥

❁ ॥ ઇતિ મોલ્લગ્ગ ક્ષયણ અઠાવિસ સમ્મત્ત ॥ ૨૮ ॥❁

અમુક તપથી પ્રાપ્ત થતી વિશુદ્ધતા) ૪ સૂક્ષ્મ-^૧ સમ્પરાય (એટલે ઇચ્છાઓ સ્વલ્પ કરવી તે), ૫ યથાલ્પ્યાત-^૨ અકપાય [એટલે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનું હપ્તશમન], ૬ પાંચ પ્રકારે ચારિત્ર પાઠવોથી કર્મનો ક્ષય થાય છે એમ શ્રી સીર્યક્કર ભગવાને ખાલ્યું છે. ૩૨-૩૩.

^૪ તપ :-તપના વે પ્રમાર છે :-^૧ વાઘ તપ અને ૨ અમ્યતર-તપ. વાઘ અને અમ્યતર પ્રત્યેક તપના છ ૩ ભેદ છે. [૩૪]. જ્ઞાનથી જીવાદિ ભાવ જાળી શકાય છે, દર્શનથી તેમાં શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થાય છે, ચારિત્રથી કર્મનો ક્ષય થાય છે અને તપની આત્મા વિશુદ્ધ થાય છે. [૩૫]. સમય અને તપથી પૂર્વ કર્મ સ્વપાત્રીને અને સર્વે દુઃખનો ક્ષય કરીને મહર્ષિઓ સિદ્ધિને પ્રાપ્ત થાય છે. (૩૬).

॥ અઠાવીસમું અધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥

^૧ Reduction of desire ૨ Annihilation of sinfulness

૩ આ સૂત્રનું ત્રીસમું આરંભ અધ્યયન 'તપ' દ્વં છે તેમા વિસ્તાર પૂર્વક વિવેચન છે.

અધ્યયન ૨૯. સમ્યક્ પરાક્રમ.

સૂયમે આડસેતેણં ભગવથા ઇવમસ્થાયં । ઇહ સ્વલુસમત્ત પરક્ષમે નામઅણ્ણયणे સમणेણં ભગવથા મહાવિરેણં કાસ-
વેણં પવેइय जं सम्मं सद्विहात्ता पच्चिय इत्ता रोयइत्ता फासइत्ता पालइत्ता तीरइत्ता किट्ठइत्ता સોહइત્તા આરાહइત્તા
આણાપ અણપાલइत्ता बहेमे जीवा सिञ्चति बुञ्चति मुञ्चति परिनिब्बायंति सव्वदुख्खाण मंतंकरिंति तरसण अयमेहे
ઇવમાહિજ્ઞાહ તજજ્ઞા

● અધ્યયન ૨૯. ●

હે આણુમન્ ! નીચેનું વ્યાખ્યાન ૧ મેં શ્રી મહાવીર ભગવાન પાસેથી સાંભળ્યું છે :—આ સમ્યક્ત પરાક્રમ નામનું અધ્યયન
કાશ્વપ ગોત્રને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા શ્રમણ ભગવત શ્રી મહાવીરે કહ્યું છે ; જે અધ્યયન શ્રદ્ધા પૂર્વક માનવાથી, તેના પ્રતિ રુચિ રાહ-
વાથી, તેનો સ્વીકાર કરવાથી, તે રહી રીતે પાઠવાથી, તે પ્રમાણે વર્તવાથી, તેનો અભ્યાસ કરવાથી, તે સમજવાથી, તેની આરાધના
કરવાથી અને ગુરુની આજ્ઞાનુસાર તેનું સેવન કરવાથી અનેક જીવ સિન્નને પામ્યા છે, તત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શક્યા છે, કર્મ વન્ધનથી
મુક્ત થયા છે, નિર્વાણ પહોંચ્યા છે અને સર્વ દુઃખનો અંત આણી શક્યા છે. આ સમ્યક્ત પરાક્રમ અધ્યયનમાં નીચેની વાપતોનું
વર્ણન કરેલું છે :—

૧ શ્રી સુધર્માસ્વામી જંઘુસ્વામી મત્તે કહેઝે,

सवेगो १ निर्वेगो २ धम्मसहा ३ गुरुसाहमिय सुरसूतणया ४ आलोयणया ५ निंदणया ६ गरहणया ७ सामाइए ८ चउवीसथए ९ वदणे १० पडिक्कमेणे ११ काउसगे १२ पच्चख्खणे १३ थयथुइ मंगले १४ कालपडिलेहणया १५ पायछिचकरणे १६ खमावणया १७ सझाए १८ वायणया १९ पडिपुट्टणया २० परियट्ठणा २१ अणुप्पेहा २२ धम्मकहा २३ सुयरस आराहणया २४ एगगमणस निवेसणया २५ सजमे २६ तत्ते २७ वोदाणे २८

१ समवेग एट्ठे मोक्षनी अभिलाषा. २ निर्वेद एट्ठे ससारथी, विस्तता. ३ धर्मे-श्रद्धा. ४ गुरु-साहमिक शुश्रूषणा एट्ठे गुरु अने स्वधर्मी भाइओनी सेवा. ५ आलोचना एट्ठे गुरुनी समस्त पाप आलोचना ते, अथवा पाप निवेदन करु ते. ६ निन्दा एट्ठे पापने मोट आत्म निन्दा करवी ते ७ गर्हा एट्ठे गुरु पासे स्वदोष निवेदन करावा ते. ८ सामायिक एट्ठे शत्रु मित्र तरफ समान दृष्टि राखवी ते, अथवा आत्मांनी नैतिक अने मानसिक विशुद्धता करी ते ९ चतुर्विधस्तिस्त्व एट्ठे चोरीश जिनवरेनी [तीर्थकरोनी] स्तुति १० वदन ११ प्रतिक्रमण १. १२ कायोत्सर्ग एट्ठे काउसग. १३ प्रत्याख्यान एट्ठे पचखाण. १४ स्तन स्तुति मंगल एट्ठे ऋणायकारी स्तवन अने स्तुति. १५ काल प्रतिलेखना एट्ठे योग्य काळे पडिलेहनादि करु ते. १६ प्रायश्चित्त करण एट्ठे पापनी निवृत्ति अर्थे तप करवु ते. १७ क्षमापना एट्ठे अपराधनी क्षमा मागवी ते. १८ स्वाध्याय. १९ वाचना एट्ठे गुरु पासेधी सूत्रना बोल लेया, देवा ते. २० प्रतिपृच्छना एट्ठे सदेह उपजे ते वानत गुरुने पूछवु ते. २१ परावर्तन एट्ठे सूत्रना पाठ वारवार बोली जवा ते. २२ अनुपेक्षा एट्ठे सूत्रवु मनन करवु ते. २३ धर्म-कथा. २४ श्रुत-आराधना एट्ठे सूत्रनी आराधना. २५ एकाग्र मनः संबोधना २ एट्ठे मनने एकाग्र दृष्टिमा राखवु ते. २६ सयम. २७ तप. २८ व्यवधान एट्ठे कर्मनो अत आण-वो ते कर्म कापवां ते.

१ Expiation of sins पाप मोटे प्रायश्चित्त. २ Concentration of thoughts

सुहसाए २९ अप्पडिबद्धया ३० त्रिविचसयणासणसेवणया ३१ त्रिविवट्टणया ३२ संभोगपच्चख्वाणे ३३ उवहि-
 पच्चख्वाणे ३४ आहारपच्चख्वाणे ३५ कसायपच्चख्वाणे ३६ जोगपच्चख्वाणे ३७ शरीर पच्चख्वाणे ३८ सहाय
 पच्चख्वाणे ३९ भत्त पच्चख्वाणे ४० सझावपच्चख्वाणे ४१ पडिख्वाणया ४२ वेयावच्चे ४३ सच्चगुणमंपन्नया ४४
 वियरागया ४५

२९ सुखदाता एटले विषय सुखनी इच्छा निवारण करवी ते. ३० अमतिवद्धता १ एटले प्रतिबंधरहित थंडु ते. ३१ विविक्त
 शयनासन सेवना एटले स्त्री, पशु, पडकादि रहित शयनासन सेववुं ते. ३२ विनिवर्त्तना एटले विषयची परांगमुख रेहवुं ते. ३३
 * सम्भोग-मत्याख्यान एटले मंडळीमा आहार करवाना पच्चखाण करवा ते * ३४ उवधि मत्याख्यान एटले [रजोहरण, सुखवृत्तिका
 पात्रादि जरुनी वस्तुओ सिमाय वाढीनी] वस्तुओ राखवाना पच्चखाण करवा ते. ३५ आहार मत्याख्यान एटले (सदोप)आहारना
 पच्चखाण करवा ते. ३६ कपाय मत्याख्यान एटले क्रोध, मान, माया अने लोभना पच्चखाण करां ते. ३७ योग मत्याख्यान एटले
 मन, वचन, कायाना योग अथवा व्यापारना पच्चखाण. [अर्थात मन, वचन, कायाना निरोध करां ते]. ३८ शरीर मत्याख्यान
 एटले योग्य काले शरीरनो त्याग करवो ते. ३९ सहाय मत्याख्यान एटले सहायक साथे राखवाना पच्चखाण करवा ते. ४० भक्त
 मत्याख्यान एटले भात (आहारपाणी.)ना पच्चखाण करवा ते. ४१ सद्भाव मत्याख्यान एटले सर्व संवर रूप पच्चखाण. ४२
 प्रतिरुपता एटले स्थविर कल्पि सावुने योग्य वेप धारण करवो ते. ४३ वैयाहृत्य एटले साधुओंने आहारादि आणी आपनामा सहाय
 करवी ते. ४४ सर्व गुण सम्पन्नता एटले ज्ञानादि सर्व गुणे करीने सहित हेवुं ते. ४५ चीतसागता एटले राग द्वेषवुं निवारण करवुं ते.

१ Mental independence * आने वदले मोफेसर जेकोची एवो अर्थ करे छे के- 'एकज महळीं अथवा विभागमाथी
 आहारपाणी व्हेरवाना पच्चखाण करवां ते.'

खंती ४६ मुत्ति ४७ अज्जेवे ४८ मव्वे ४९ भावसच्चे ५० कारणसच्चे ५१ जोगसच्चे ५२ मणगुत्तया ५३
 वयगुत्तया ५४ कायगुत्तया ५५ मणसमाधारणया ५६ वयसमाधारणया ५७ कायसमाधारणया ५८ नाणमपन्नया
 ५९ दसणसंपत्तया ६० चरित्तमपन्नया ६१ सोइदियनिगहे ६२ चखसुदीय निगहे ६३ घाणिदियनिगहे ६४
 जिह्वादियनिगहे ६५ फासिदियनिगहे ६६ कोहविजए ६७ माणविजए ६८ मायाविजए ६९ लोभविजए ७०
 पेज्जदोसमिद्धा दसणविजए ७१ सेलेसी ७२ अकम्मया ७३

४६ क्षान्ति एट्ठे क्षमा. ४७ सुनित एट्ठे निर्लेभता. ४८ आर्जय एट्ठे सत्ता. ४९ मर्दय अले निराभिमान. ५० भाय
 सत्य एट्ठे अतःत्सानी विशुद्धि. ५१ कारण सत्य एट्ठे प्रतिलेखनादि क्रिया यथा विप्रि अले आळस विना करी ते. ५२ योग-
 सत्य एट्ठे मन, वचन, कायाना व्यापारया साचाणणु सम्बु ते. ५३ मनो गुत्ति एट्ठे मन्ते अशुभ पदार्थोथी संभाळु ते. ५४
 वाग गुत्ति एट्ठे वचने अशुभ पदार्थोथी संभाळु ते. ५५ काय-गुत्ति एट्ठे कायने अशुभ व्यापारथी संभाळी ते. ५६ मनः
 समाधारणा एट्ठे मनने शुभ स्थानने त्रिप स्थिर कर्तुं ते. ५७ वाक् समाधारणा एट्ठे वचने शुभ कार्यमा स्थायु ते. ५८ काय
 समाधारणा एट्ठे कायने शुभ कार्यमा स्थायवी ते. ५९ ज्ञान सत्तता. ६० दर्शने सत्तता. ६१ चारित्र-सत्तता. ६२ श्रोते-
 न्द्रिय निग्रह. ६३ चक्षुरिन्द्रिय निग्रह. ६४ घ्राणेन्द्रिय-निग्रह. ६५ जिह्वेन्द्रिय-निग्रह. ६६ स्पर्शेन्द्रिय-निग्रह. ६७ श्रोत्र-विजय. ६८
 मान विजय. ६९ माया विजय. ७० लोभ-विजय. ७१ प्रेप-द्वेष, भिव्या दर्शन विजय. ७२ शैल्यो १ एट्ठे चतुर्दश गुणस्थानने त्रिप
 स्थायिपणु अने ७३ अर्कभेता एट्ठे कर्मनो अभाव अयया कर्म-रहितपणु.

સંવેગેનં મંતે જીવે કિં જણયહ્ । સંવેગેનં અણુતરં ધમ્મ સદ્ધં જણયહ્ । અણુચારા ધમ્મ સદ્ધાણ । સંવેગે હ્વમ્માગહ્ણહ્ । અણતાણુ વધી કોહમાણ માયા લોભે સ્વેદ નવંચ કમ્મં ન વંધહ્ । તપ્પન્નચદ્ધય ચળં મિટ્ઠુત્ત વિસોહિ કાઠણે । દંસણારાહણ ભવહ્ । દસણ વિસોહીણ વિસુદ્ધાણ । અધ્યેગાહણ તેણેવ ભવગહણેણ સિદ્ધહ્ । સોહીણ વિસુદ્ધાણ । તત્ત્વા પુણો ભવગહણં નાહક્કમહ્ ॥ ૧ ॥ નિવ્વેણં મંતે જીવે કિં જણયહ્ । નિવ્વેણ દિવ્વ માણસ તિરિહ્ણિંમ્ કામભોગેસુ । નિવ્વેયં હવ્વમાગહ્ણહ્ । સવ્વ વિસણુસુ વિરજ્જહ્ । સવ્વવિસણુસુ વિરજ્જમાણે । આરમ્ભ પરિગહ પરિચ્છાયં કરેહ્ । આરંભપરિગહંપરિચ્છાયંકરેમાણે । સસારમગ્ગ વોહ્ણિદ્ધહ્ । સિધ્ધિમગ્ગ પહ્ણિદ્ધનેય ભવહ્ ॥ ૨ ॥

૧*શિષ્ય પૂછે છે, “હે ભદ્રન્ત ! મોક્ષની અભિલાષા કરવાથી જીવ શુ ઉપાર્જન કરી શકે છે ?” ગુરુ કહે છે, “હે શિષ્ય ! મે ક્ષાભિલાષથી જીવ અનુત્તર ૧ ધર્મ-શ્રદ્ધા ઉપાર્જે છે. અનુત્તર ધર્મ-શ્રદ્ધા કરીને વિશિષ્ટ ૨ વૈરાગ્ય શ્રીઘ્રણે પ્રાપ્ત થાય છે ; ત્યાર પછી તે (જીવ) ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચારે અનંતાનુવધી ૩ કપાયનો ક્ષય કરે છે, નવા અશુભ કર્મ વાધતો નથી, અને કપાયના પરિણામરૂપ જે મિથ્યાત્વ તે ત્યાગવાથી વિશુદ્ધ થઈને તે શુદ્ધ સમ્યક્તનો આરાધક થાય છે ; આ પ્રમાણે આત્મા [દર્શન] શુદ્ધ કરવાથી કેટલાક જીવ એકજ જન્મમાં સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી શકે છે ; એમ નહિ તો સદ્દર્શનથી વ્રજે મેવે તો જરૂર મુક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે. (૧). ૨ નિવેદ પટેલ સંસારની વિરક્તતાથી દેવ, મનુષ્ય, અને તિર્યચ્ચને લગતા કામભોગથી જીવને શીઘ્ર ત્યાગ શુદ્ધિ ઉપાર્જે છે ; ૪ સર્વ વિપર્યયી તે વિરક્ત થાય છે ; અને તેમ થવાથી તે આરમ્ભ પરિગ્રહનો ત્યાગ કરે છે, અને તેમ કરવાથી જીવ સંસાર માર્ગને છોડીને મુક્તિ માર્ગમાં પ્રવેશ કરે છે. (૨).

*પ્રત્યેક ગાથાનો શરૂઆતમાં આ પ્રમાણે પ્રશ્ન પૂછેલું છે અને ગુરુ તેનો ઉત્તર આપે છે. પરંતુ આ શાપાન્તરમા માત્ર ઉચરજ લેલેલું, પ્રશ્નની પુનરુક્તિ કરી નથી. ૧. Intense. ૨. Increased. ૩. Ewos ગાઠ કે જેથી અનંતા સંસાર વધે. ૪. Feels disgust

ધમ્મ સધ્ધાણ મતે જીવે કિં જણયહ । ધમ્મ સધ્ધાણં સાયા સોલ્લેસુરજ્જમાણે વિરજ્જહ । આગરધમ્મ ચળ ચયહ । અણગોરેણ જિવે સારીર માણસાણ દુલ્લાણ છેદણ મેદણ સંજોગાદિણ વોલ્લેય કરેહ । આલ્લાવાહચ સુહ નિવચેહ ॥ ૩ ॥ ગુરુ સાહસ્મિય સૂસસણયાણ મતે જીવે કિં જણયહ । ગુરુ સાહસ્મિય સૂસસણયાણ ત્રિણય પહિવત્તિ જણયહ । ત્રિણય પહિવન્નેયણ જીવે અણચ્ચાસાયણસીલે નેરહય તિરિહલજોણિય મણુરસદેવ દુગ્ગઈહ નિરુમહ । વળ રસજલણ ભત્તિ વહુમાણયાણ રસજલણ ભત્તિ વહુમાણયાણ મણુરસદેવ સુગ્ગઈહ નિવંચહ । સિધ્ધિ સુગ્ગહ ચ વિસોહહ । પસથ્થાહ ચળ ત્રિણય મૂલાહં સલ્લ કજ્જાહ સાહેહ । અન્નેય વહેવે જીવે વિણહતા મવહ ॥ ૪ ॥

૧. ધર્મ શ્રદ્ધાથી જીવિને મોજ શોભ અને સુલ શાતા ઉપર પ્રથમ જે રાગ હોય છે તેનાથી તે વિરક્ત થાય છે ; તેથી તે ગૃહ સ્થાપનનો ત્યાગ કરે છે અને અણગારણુ અંગીકાર કરીને છેદન, મેદન, સયોગ, વિયોગાદિ શરીર અને મનના દુઃખનો અત આપે છે અને અવરોધ રહિત* મોક્ષ સુખને પામે છે. (૨). ૪. ગુરુ અને સાધર્મિકોની સેવા કરવાથી જીવ વિનય પ્રાપ્ત કરી શકે છે ; વિનય અંગીકાર કરવાથી અને દેવ-ગુરુની અશાંતના ન કરવાથી જીવ નરક તિર્યચ યોનિમાં અથવા તો મનુષ્ય અને દેવતાની [ચાહાલ, કિલ્લિપાદિ] કુળાતિમાં ઉત્પન્ન થતો નથી. ગુરુની પ્રશસા, ભક્તિ અને સત્કાર કરવાથી જીવ દેવતા અને મનુષ્યની ઉચ્ચ ગતિને પામે છે, મોક્ષ અને નિર્મલ સદ્ગતિને પ્રાપ્ત થાય છે અને પ્રશસ્ત વિનય મૂલ સર્વ કાર્ય સાધે છે અને અન્ય જીવિને પણ વિનયને વિષે સ્વાપે છે. [૪].

* Unchecked happiness.

આલોચનયાણં ભંતે જીવે કિં જળયઇ । આલોચનયાણં માયા નિયાળ મિહ્નિા ધંસણં સૂછાણં ભોલસમગા ત્રિધાણં । અગત સસાર વધ્ધમાણાં । ઉધ્ધરણં કરેઇ ઉજ્જુભાવંચણં જળયઇ । ઉજ્જુભાવ પહિવન્નણુણ જીવે અમાહ્મહિથ્થેવંયં નપુંસક વેયચ નવધઇ પુવ્વવંધ્વચણં નિજ્જરઇ ॥૫॥ નિંદણયાણં ભંતે જીવે કિં જળયઇ । નિંદણયાણં પહ્ણુણતાવ જળયઇ । પહ્ણુણુત્તવેણં વિરજ્જામાણે વરણગુણ સેહિ પહિવજ્જઇ । કરણગુણસેહિ પહિવણેય અણગારે મોહણિજ્જા કમ્મં ઉગ્ગવાણુઇ ॥ ૬ ॥ ગરહણયાણં ભંતે જીવે કિં જળયઇ । ગરહણયાણં અપુરક્કાર જળયઇ । અપુરક્કાર ગણં જીવે અપ્પસચ્છેહિતો જોગેહિતો નિયત્તેઇ પસચ્છેહિય પવત્તેઇ પસચ્છ જોગ પહિવણેયણં અણગારે અણતયાહ્મ પજ્જાવેસવેઇ ॥૭॥

૫. ગુરુની પાસે પાપ નિવેદન [આલોચના] કરવાથી માયા નિવાન અથવા તપ-વિક્રમ્ય દટલે હન્ત્રાદિ પદ લેવાને માર્ગે કરેલું તપ, અને વિશ્વયાત્ર દર્શનરૂપી શલ્ય, જે મોક્ષ માર્ગને વિષે વિવ્રન કરનારાં છે અને અર્નત ભવનાં શ્વધારનારાં છે, તે દૂર થઈ શકે છે; અને જીવ સરલપણું ઉપાજે છે અને તે મહે માયા-રહિત થઈને સ્ત્રીવેદ અને નપુંસકવેદ વાધતો નથી અને પૂર્વે વાધેલો, કર્મનો ક્ષય કરે છે. (૫). ૬. પોતે કરેલા પાપની પોતાની મેલે નિંદા [આત્મ નિંદા] કરવાથી જીવને પચ્ચાત્તાપ થાય છે; પચ્ચાત્તાપ ધવાથી તે વૈરાગ્ય પામે છે, અને વૈરાગ્યથી અપૂર્વ-કરણ ગુણ શ્રેણી ૧ અંગીકાર કરે છે, અને તે વહે મોહની કર્મ સ્વપાવીને મુક્તિ મેળવે છે. [૬]. ૭. મહા દટલે ગુરુ સમક્ષ સ્વદોષ નિવેદન કરવાથી જીવ અપુરસ્કાર ૨ [ગર્વ-ભગ] પામે છે; અને ગર્વભગ [નિગમિમાની] યવાથી અપ્રશસ્ત [મૂંઢા] કર્મના યોગથી તે નિવર્તે છે અને પ્રશસ્ત યોગ અંગીકાર કરે છે. અને પ્રશસ્ત યોગને પ્રાપ્ત થયેલો અણગાર જ્ઞાનાવરણાદિ અર્નત ઘાતિ કર્મનો ક્ષય કરે છે. [૭].

*Migration of soul ? ક્રમે ક્રમે અશુદ્ધતા અદશ્ય થતી જતા સરવાલે સદગુણોનુ ત્રાજવુ રચ્ચુ ચડતું જાયછે તે. By successively destroying moral impurities one arrives at higher and higher virtues & Humiliation.

સામાદ્રુ ભંતે જિવે કિં જણયઈ સામાદ્રુણ સાવજ્ઞં જોગ વિરઈં જણયઈ ॥ ૮ ॥ ચઔવિસાશ્રુણ ભંતે જીવે કિં જણયઈ । ચઔવિસંશ્રુણ દસણ વિસોહિ જણયઈ ॥ ૯ ॥ વદણુણ ભંતે જીવે કિં જણયઈ । વંદણુણ નિયા ગોય કમ્મ સ્વેદઈ ઉચ્ચાગોયકમ્મનિવધઈ સોહગંચણં અણ્ણહિય આણાફલ નિવત્તઈ દાહિણભાવચર્ણં જણયઈ ॥ ૧૦ ॥ પઢિક્કમ્મેણ ભંતે જીવે કિં જણયઈ પઢિક્કમ્મેણ વયઢ્ઢિદોઈં પિહેઈ વિહિય વય છિદે પુણ જીવે નિરુધ્ધાસંત્રે અસવલ ચરિત્તે અટ્ટસુ પવયણમાયાસુ ઉવત્તે અપુહત્તે સુપ્પણિહિરુ વિહરઈ ॥ ૧૧ ॥

૮. સામાયિક પદલે સમતા, સમાનશ્ચિતિ અપા નૈતિક અને માનસિક શુદ્ધિથી જીવ સાચા * પાપ યોગથી નિવર્તે છે. (૮).
 ૯. ચતુર્વિંશ (ચૌવીશ) જીનવરો (તીર્થંકરો)ની સ્તુતિ કરવાથી જીવ દર્શન-ત્રિશુદ્ધિ અથવા સમ્યક્તની નિર્મલતા મેલવી શકે છે [૯].
 ૧૦. ગુરુને વંદન કરવાથી નીચ ગોત્રમાં જન્મ અપાનાર કર્મનો ક્ષય થાય છે, અને ઉચ્ચ ગોત્રનાં (મા જન્મ થાય પણ) ક્ષય થાય છે. તે સર્વ લોકની મીતિ મેલવાને ભાગ્યશાલી વને છે અને અપ્રતિહત આત્મા ૧ ફલ [મિથુલ] પામે છે તથા સર્વ લોકની શુભેચ્છા મેલવી શકે છે. (૧૦). ૧૧. પ્રતિક્રમણ [પઢિક્કમણ] કરવાથી જીવ તતમા થતા અતીવારુ ૨ નિવારણ કરી શકે છે ; વહી તે ત્રે જીવ આશ્રયોને ૩ રંધી શકે છે, નિર્મલ ચારિત્ર પાઠી શકે છે, અણ પ્રવચનને ૪ વિષે સામગ્રાન રહી શકે છે, સયમ પાઠનામા આહસ કરતો નથી; પરંતુ સન્માર્ગને વિષે ઇન્દ્રિયોને સ્થાપિત કરીને સયમ માર્ગે વિચરે છે (૧૧)

*Sinful ૧ Looked upon as an authority લોક પ્રિયતા અને વધુ માનવણાની પરિસીમા તત્તામીટ. ૨ Transgressions તત્તની વિરાપના ચાર પ્રકારે થઈ શકે છે. અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતીચાર, અણાચાર તે પિનલ કોડના, Intention, preparation, attempt and completion ને મલતા છે. ૩ કર્મોનો ચાલ્યો આવતો પ્રવાહ Flowing of the Karmans ૪ પાંચ સુમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ ૨૪મા અન્યયનમા તે વિષે વિસ્તાર પૂર્વક વિચિન છે,

કાઠરસર્ગેનં મતે જીવે કિં જળયઇ । કાઠરસર્ગેનં તીયપડુબ્બનં પાયદ્વિત્તં ત્રિસોહેઇ । ત્રિસુધ્ધ પાયદ્વિત્તેય જીવે નિવ્વયહિથણ । ઉહરિય મરોબ્બ મારવહે । પસથ્થદ્વાણો વગણ સુહં સુહેણં વિહરઇ ॥ ૧૨ ॥ પચ્ચાસ્વાણેનં મતે જીવે કિં જળયઇ । પન્ચસ્વાણેણ આસવદારાં નિરુમ્મઇ પચ્ચાસ્વાણેણં ઇન્દુનિરોહં જળયઇ ઇદ્ધાનિરોહગણં જીવે સવ્વદબ્બેસુ ત્રિપીયત્તને સિલિમૂણુ વિહરઇ ॥ ૧૩ ॥ થયથુઇ મગલેણં મતે જીવે કિં જળયઇ । થયથૂય મંગલેણં નાણદંસણ ચરિત્ત વોહિલામં જળયઇ નાણદંસણ ચરિત્ત વોહિલામ સંપેણ જીવે અંતકિરિયં કપ્પવિમુણો વત્તિયં આરાહણ આરાહેઇ ॥ ૧૪ ॥ કાલેપડિલેહ્ણયાણ મતે જીવે કિં જળયઇ । કાલપડિલેહ્ણયાણં નાણાવરણિજ્જ કમ્મ સ્વેઇ ॥ ૧૫ ॥

૧૨. કાયોત્તર્ગ [કાઠરસર્ગ] થી પૂર્વનાં અને વર્તમાન કાલનાં અતીત્ત્વ દૂર થાયછે, અને આ પ્રમાણેના પ્રાયશ્ચિત્ત (આલોચના) થી આત્મા વિશુદ્ધ થાય છે, અને તે વડે જેમ મારવાહુ (મજૂર) પોતાના શિર પરનો વોજો ઉતારવાથી સ્વસ્થ થાય છે, તેમ તેણે હૃદય પણ સ્વસ્થ થાય છે; મન સ્વસ્થ થવાથી પ્રજ્ઞાસ્થિતિ થાય છે અને તેથી મુક્તિ શકાય છે. [૧૨]. ૧૩. પ્રત્યાલ્ચાના પડલે પચ્ચલ્લાણથી આશ્રવદારો વગ કરી શકાય છે, પન્ચસ્વાણથી ઇન્દ્રિયોનો નિરોધ કરવાથી જીન સર્વ દ્રવ્ય તરફ નિસ્પૃહી અને તૃણારહિત થઈને વિચરી શકે છે. (૧૩). ૧૪. સ્તવન અને સ્તુતિથી જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રનો લાભ પ્રાપ્ત [ધર્મ-પ્રાપ્તિ] કરી શકાય છે; વોધિ-લાપ પ્રાપ્ત થવાથી જીવ જ્ઞાન સાધી શકે છે, અને તેમ થવાથી સંસાર કર્મનો અંત આણી શકે છે, અથવા તો કશ્ય અને પિમાનાદિ દેવ લોકમાં ઉત્પન્ન થાય છે. [૧૪]. ૧૫. કાલ-પ્રતિલેખન (પ્રત્યુપેક્ષણ) પડલે યોગ્ય કાલે પડિલેહ્ણ કરવાથી જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષય થાય છે. [૧૫].

પાયઙ્ગિત્તકરણેણં મંતે જીવે કિંજણયદ્દ । પાયઙ્ગિત્તકરણેણં પાવકમ્મં વિસોહિં જણયદ્દ નિર્દયોરયાતિ ભવદ્દ । સમંચણં પાયઙ્ગિત્તં પઢિવજ્જમાણે મમ્મગ્ગ મમ્મફલંચ વિસોહિં આયારંચ આયારફલંચ આરાહેદ્દ ॥ ૧૬ ॥

સ્વમાવણયાણ મંતે જીવે કિંજણયદ્દ સ્વમાવણયાણ પટ્ટહાયણભાવં જણયદ્દ । પટ્ટહાયણભાવ મુવગાણ સવ્વપાણ મૂય જીવસત્તેસુ મેચ્છીભાવંચ ઉપ્પાણદ્દ મેચ્છીભાવ મુવગાણયાતિ જીવેભાવ વિસોહિં કાણ નિદ્ધાણ મવદ્દ ॥ ૧૭ ॥

સદ્ધાણં મંતે જીવ કિંજણયદ્દ । સદ્ધાણ નાણાવરણિજ્જ કમ્મ સ્વેદ્દ ॥ ૧૮ ॥ વાયણયાણ મંતે જીવે કિંજણયદ્દ વાયણયાણ નિજ્જર જણયદ્દ । સુયસ્સ અણાસાયણાદ્ વટ્ટદ્દ સુયસ્સ અણાસાયણયાદ્ વટ્ટમાણેતિથ્થ ધમ્મ અવલગ્ગદ્દ । તિથ્થ ધમ્મ અવલગ્ગ માણે મહાનિજ્જરે મહાપજ્જવસાણે મવદ્દ ॥ ૧૯ ॥

૧૬, પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાથી પાપ ડેડાય છે અને અતીચાર રહિત થવાય છે જે સન્માર્ગે રહીને પ્રાયશ્ચિત્ત કરે છે તે જ્ઞાન માર્ગને હેતુ અને ફલ (અર્થાત-સમ્યક્ત) પ્રાપ્ત કરી શકે છે, અને (શુદ્ધ) આચાર અથવા ચારિત્રતું ફલ [અર્થાત-મુક્તિ] મેલકી શકે છે. [૧૬]. ૧૭, ક્ષમાપના પડેલે સ્વમાવવાથી અથવા અપરાધની ક્ષમા માગવાથી માનસિક સુખ [હજાર-ભાવ] પ્રાપ્ત કરી શકાય છે, અને તે મલકાથી સર્વ પ્રાણ, જીવ, મૃત અને સત્ત્વ [પ્રાણી માત્ર] તરફ મિત્ર ભાવ ઉત્પન્ન થાય છે, આમ મિત્ર માવથી જીવ રાગ દ્વેષ ત્યાગીને સત્ત્વ મય રહિત થાય છે. (૧૭). ૧૮, સ્વાધ્યાયથી જીવ જ્ઞાનાપરણીય કર્મનો ક્ષય કરી શકે છે. [૧૮]. ૧૯, વાચના પડેલે સૂત્ર-પઠનથી કર્મનો ક્ષય કરી શકાય છે અને મૂત્ર-સિદ્ધાંતોની અજાતતા (રક્ષણ) થઈ શકે છે, સિદ્ધાંતોની અજાતતાને વિષે વર્તવાથી જીવ શ્રી તીર્થસ્ત્રોતના ધર્મને પામી શકે છે, જે વર્ષ વડે મહાન કર્મનો અને મવ સાગરનો ખત આવી શકાય છે. (અર્થાત-મુક્તિ મેલકી શકાય છે). (૧૯)

પહિપુછળયાણં મંતે જીવે કિંજળયઈ પહિપુછળયાણં મુત્તથ તટુમયાઈ વિસોહેઈ । કર્ના મોહગિજા કમ્મં
વોછિદઈ ॥૨૦॥ પરિયટ્ટયાણ મંતે જીવે કિંજળયઈ । પરિયટ્ટયાણ વજણઈ જળયઈ । વજણ લહિ ચ ઉપ્પાઈ
॥ ૨૧ ॥ અણપેહાણ મંતે જીવે કિં જળયઈ । અણપેહાણ આઓયવજ્જાઉ સત્ત કરુણ પગડીઓ ધણિય વધણ
વધાઓ સિદિલ વઢ્ઢણ વઢાડ પકેઈ । દીહકાલઠિદ યાઓ રહમ્મ કાલઠિદયાઓ પકેઈ । તિવ્વાણભાવાઓ
મદાણ ભાવાડ પકેઈ । વહુ પરુસગાઓ અપ્પપુમગાઓ પકેઈ । આઓય ચળ કમ્મ સિય વધડ સિયનો વધઈ ।
અશાયા વેયણિજ્જ ચળ કમ્મ નો મુજ્જો મુજ્જો ઉવાચિ ણાઈ । અણાઈય ચળ અળવદગ દીહમહ ચાઉરંત સસાર
કતાર ત્વિપ્પામેવ વીડવયઈ ॥ ૨૨ ॥

૨૦. પ્રતિવૃત્તના પદલે સંદેહ લપ્સે તે ગુરુને પૂછવાથી સૂત્ર અને સૂત્રાર્થ સ્પષ્ટ સમજી શકાય છે, અને શંકા (સંદેહ) તથા
મોહની કર્મનો નાશ થાય છે. [૨૦]. ૨૧. પરાપર્તન પદલે સૂત્ર વારંવાર પાઠે કરવાથી વ્યજનાદિ અસરોનું જ્ઞાન થાય છે અને તેમ
થવાથી પદના પદ યાદ રહી શકે છે. (૨૧). ૨૨. અણુપેક્ષા પદલે સૂત્રોનું મનન કરવાથી આયુઃકર્મ સિવાય વાકીના સાત કર્મ,
જેના ગાઢ બંધન વેદે જીવ વંધાયેલો છે, તેની ગાઢ ઢીલી કરી શકાય છે, તે કર્મોની દીર્ઘ સ્થિતિને દૂરી કરી શકાય છે, તેના તીવ્ર
ભાવને મંદ કરી શકાય છે અને “જીવના ઘળા પ્રદેશોને [ભાગોને] ૧ કર્મ લાગેલા હોય તે ઓછાં કરી શકાય છે.”* તે વેદે
આયુઃકર્મ વધાય યા ન વંધાય પરંતુ વેદનો કર્મ તો ફરીથી વંધાતાં નથી, અને આદિ તથા અતરહિત, ચતુર્ગતિરૂપ સસાર અટ્ટીનો
શીત્ર પરં પામી શકાય છે. (૨૨).

* દીક્ષાકાર કહે છે કે આ વાક્ય કેટલીક પ્રતોમાં પાછલ્લથી દાલલ કરાયું છે.

ધમ્મ કહાણ મતે જીવે ફિં જણયહ્ ૧ ધમ્મ કહાણ નિજારં જણયહ્ પવયણં પમાવણં । પવયણં પમાવણં । જીવે
આગમિસસ મહ્તાણ કમ્મ નિવંધહ્ ॥ ૨૩ ॥ મુયસ્સ આરાહણયાણ મતે જીવે ફિં જણયહ્ ૧ મુયસ્સ
આરાહણયાણ આણણ સ્વેહ નય સંકલિસ્સહ ॥ ૨૪ ॥ એગગમણ સનિવસણયાણં મતે જીવે ફિં જણયહ્ ૧
એગગમણ સનિવસણયાણં ચિત્ત નિરોહ કરેહ ॥ ૨૫ ॥ સજમેણં મતે જીવે ફિં જણયહ્ ૧ સજમેણં અણણ્યત્ત
જણયહ્ ॥ ૨૬ ॥ તવેણ મતે જીવે ફિં જણયહ્ ૧ તવેણ વોદાણ જણયહ્ ॥ ૨૭ ॥ વોદાણેણ મતે જીવે ફિં
જણયહ્ વોદાણેણ અકિરિય જણયહ્ ૧ અકિરિયાણ મધિત્તા તઓપપ્પા સિદ્ધાઈં મુચ્છાઈં પરિનિધ્યાયહ્ સવ્વ દુસાણ
મતં કરેહ ॥ ૨૮ ॥

૨૩. ધર્મે-કથા કરવાથી જીવ કર્મનો ક્ષય કરી શકે છે; ધર્મે-તથાથી સિદ્ધાંતોનો પ્રમાણ તથાવી શકાય છે; અને નિન
શાસનોનો પ્રમાણ તથાવાથી જીવ આવતા કાલને માટે શુભ કર્મ ઉપાજે છે. [૨૩]. ૨૪ શ્રુત-આગમનાથી જીવ અજ્ઞાનતાનો ક્ષય
કરી શકે છે અને રાગાદિકે કરીને ક્રેશ પામતો નથી. (૨૪). ૨૫. એકાગ્ર મનઃ સંવિગ્નતાથી ચિત્ત-નિરોધ થઈ શકે છે એટલે કે
મનને હન્યાઈં જઈ અટકાવી શકાય છે. [૨૫]. ૨૬. સયમ અથવા ચારિત્ર વડે પાંચે તથાગેને રુધી શકાય છે, અર્થાત-પાપ
કર્મથી મુક્ત રહી શકાય છે. [૨૬]. ૨૭. તપ વડે પૂર્વે વાંધેલા કર્મનો ક્ષય અને આત્માની શુદ્ધિ કરી શકાય છે. (૨૭). ૨૮.
વ્યવહાર પટેલે કર્મને છેદવાથી જીવ શુક્લ ધ્યાનનો ચોથો પાયો જે અતિયા છે તે ઉપાગે છે; અતિયાપણુ પામવાથી જીવ સિદ્ધિ,
યુદ્ધિ, મુક્તિ અને નિર્વાણ પ્રાપ્ત કરી શકે છે અને સર્વ દુઃખનો અંત પ્રાપ્તી શકે છે. [૨૮].

સુહસાણું મંતે જીવે કિં જળયઈ સુહસાયાણું અણસુયત્તં જળયઈ । અણસુણું જીવે અણકંપણ અણઙ્ગે વિશ્રામસોણ
 ચરિત્તિ મોહોજ્જાં કમ્મં સ્વેઈ ॥ ૨૧ ॥ અપહિવદ્ધયાણું મંતે જીવે કિં જળયઈ । અપહિવદ્ધયાણું નિરસંગત
 જળયઈ । નિરસ ગત્તેણગણ જીવે ઇમે ઇગાગિત્તે દિયાય રાઝોય અસજ્જામાણે અપહિવદ્ધેયાવિ વિહરઈ ॥ ૩૦ ॥
 વિવિત્ત સયણાસણ સેવણયાણ મંતે જીવે કિં જળયઈ । વિવિત્ત સયણાસણ સેવણયાણું ચરિત્તિ ગુત્તિ જળયઈ
 ચરિત્તિ ગુત્તેણ જીવે વિવિત્તારે દુદ્ધચરિત્તે ઇગતરણ મોક્ષ માવપહિવણે અદ્ધ વિહકમ્મ ગટિ નિઝરેઈ ॥ ૩૧ ॥
 વિણિયદ્ધુણયાણું મંતે જીવે કિં જળયઈ । વિણિયદ્ધુણયાણ પાવાણં કમ્માણ અકરણયાણ અદ્ધુટેઈ પુવ્વવધ્ધાણય
 નિઝરણયાણ તનિયત્તઈ તઓ પહ્ણા ચાઉરંત સસાર વત્તાર વિદ્ધવયઈ ॥ ૩૨ ॥

૨૧. સુલ શાતાં પટલે વિપય સુલની ર્ચ્છા નિવારણ કરવાથી જીવ વિપય સુલ મતિ નિસ્પૃહા [ર્ચ્છા રહિતપણું] હપાજે છે ;
 અને પટું અનુસુકપણું પ્રાપ્ત થવાથી જીવ દયાવાન, અભિમાન રહિત અને શોક રહિત થાય છે અને ચારિત્ર* મોહની કર્મને સ્વપાવે
 છે. [૨૧]. ૧૦. અપ્રતિવદ્ધતા પટલે મતિવંધ રહિત થવાથી જીવ નિસ્સંગત્વ પટલે સંગ રહિતપણું [નિગ્રથપણું] હપાજે છે, અને તે
 વડે ધર્મને વિષે એકાગ્ર હૃત્તિ રાક્ષી શકે છે, અને સાત્રિ દિવસ [નિરતર] રાગ દ્વેષ રહિત થઈને અપ્રતિવદ્ધપણે વિદ્ધાર કરે છે. [૩૦].
 ૩૧. ત્રિવિપ્ત શયનાસન સેવના પટલે સ્ત્રી, પુરુ, પઠકાદિ રહિત શયનાસન સેવવાથી જીવ ચારિત્ર ગુપ્તિ [રક્ષણ] પ્રાપ્ત કરી શકે
 છે, સુદ્ધતો [શરીરને પુરુ વનાવે એવો નહિ] આહાર કરે છે, ચારિત્રમાં દુહ રહે છે, સંયમને વિષે સાવધાન રહે છે, મોક્ષને વિષે મતિ
 રાખે છે, અને અણ પ્રકારના કમની ગાઠને મોઢી નાંખે છે (૩૧). ૩૨. વિનિવર્તના પટલે વિપયથી પરાંગમુલ્લ રહેવાથી જીવ પાપ
 કર્મે રહિત થાય છે અને પૂર્વે વાપેલા કર્મનો ક્ષય કરી શકે છે, અને ત્યાર પછી ચતુર્ગતિ રૂપ સંસાર-કાન્તાર (અદવિનો) પાર પામી
 શકે છે. [૩૨].

* જે મોહની કર્મથી ધર્મ ધ્યાન આચરી ન શકાય-તેના ૨૬ ભેદ છે કપાયની ચોકડીના સોઢ ભેદ અને નમ્મો કપાય.
 ૧ ઉત્કંઠા Yearning.

संभोग पचख्वाणेणं भंते जीवे किं जणयइ । संभोग पचख्वाणेणं आलवणइं खवेइ निरालवणस्तस्य आयतट्टिया जोगा भवति सएण लभेण सतुरसइ । परससलाभंनो आसाएइ नोतक्केइ नोपिहेइ नोफथेइ नीअभिलसइ । परससलाभअणासाएमाणे अतक्केमाणे अपीहेमाणे अपथेमाणेअणभिलसमाणे दोच्च सुहेसेज्जा उवस गडिजत्ताण विहरइ ॥ ३३ ॥ उमहिपचख्वाणेण भंते जीवे किं जणयइ । उवहि पचख्वाणेण अगल्लिमथं जणयइ निरुमहिण जीवे निक्खले उवहि मनरेणय नयसकिंछिस्सइ ॥ ३४ ॥ आहार पचख्वाणेण भंते जीवे किं जणयइ आहारपचख्वाणेण जीवियाससप्पउग वोट्टिइ जीवियाससप्पउग वोट्टिदिच्चा जीवे आहारमत्तरेणनय सकिंलिरसइ ॥ ३५ ॥

३३ सम्भोग-प्रत्याख्यान एट्ठे *मडळमां [सौनी साथे नेसीने] आहार करमाना पचखाण करवाथी* जीव आलम्भना दूर करी शकें छे, अनालम्भ थवाथी ते आत्मानो अर्थ (मोक्ष) साथी सकें छे, पोताने मळेला लाभमान सतोप माने छे, पारकाने थयल्या लाभने ते वाउतो नथी, तेनी दृच्छा करतो नथी, स्पृहा करतो नथी अथवा तो तेनी याचना करतो नथी; अने बीजा साधु-ओनी इर्पा कर्पा सिवाय ते छुटा उपाश्रयेने पिंपे रहे छे (३३). ३४. उपधि-प्रत्याख्यान एट्ठे रजोहरण, मुख वस्त्रिका, पात्रादि जरनी वस्तु-जो सिमाय बीजी वस्तुओ राखवाना पचखाण करवाथी निर्विन्ने स्वा याय [अभ्यास] करी शकाय छे; उपधि राहित जीव वस्त्रादिनी दृच्छा रहित थइ शकें छे अने केश पामतो नथी. [३४]. ३५. आहार-प्रत्याख्यान एट्ठे (सटोप) आहारना पचखाण करवाथी जीव जीवितव्यनी आशा राखतो नथी, अने जीवितव्यनी आशा रहित जीव आहारना अभये केश पामतो नथी. (३५).

*आने मूले प्रो जेकोनी एवो अर्थ करेछे के ' एकज मडळ, अथवा विभागपाथी आहार न्होरवाना पचखाण करवाथी. '

ધીર્યરાગયાણું મંતે જીવે કિં જળયઈ ધીર્યરાગયાણું નેહાણુંવંધનાણિય તણહાણું વંધનાણિય વોહિવંદઈ મણુનાં
 મણુનેસુ સદ્ફરિસ રસસ્વ ગંધેમુ ચેવ વિરજ્જઈ ॥ ૪૫ ॥ સ્વંતીણું મંતે જીવે કિં જળયઈ । સ્વંતીણું પરીસહે
 જિણયઈ ॥ ૪૬ ॥ મુત્તીણું મંતે જીવે કિં જળયઈ । મુત્તીણું અર્કિચણું જળયઈ । અર્કિચણેય જિવે અશ્ચ
 લોલાણપુરિસાણ અપ્પથ્થણિજ્જે હવઈ ॥ ૪૭ ॥ અજ્જવયાણ મંતે જીવે કિં જળયઈ અજ્જવયાણ કાઠજૂયય
 માનજૂયયં માસુજૂયયં । અવિસવાયણજળયઈ અવિસવાયણ સંપન્નયાણં જીવે ધમ્મસ્સુ આરાહણુ ભવઈ ॥ ૪૮ ॥
 મદ્વયાણું મંતે જીવે કિં જળયઈ મદ્વયાણું અણુસ્સિયત્તા જળયઈ અણુસ્સિયત્તેણં જીવે મિઠમદ્વ સપન્ને
 અઠમયટ્ટાણાઈ નિઠવેઈ ॥ ૪૯ ॥

૪૫. વીતરાગતા પટેલે રાગ દ્વેષ રહિત થવાથી જીવ સ્નેહ અને તૃપ્તિનાં વંધન હેઠી શકે છે; અને શુભાશુભ શબ્દ, સ્પર્શ, રસ,
 રૂપ અને ગંધથી વિરમ્ત થાય છે. [૪૫]. ૪૬. જ્ઞાન્તિ પટેલે ક્ષમા રાસવાથી જીવ પરીસહેને જીતી શકે છે, (૪૬). ૪૭. મુક્તિ પટેલે
 નિર્ભોખતાથી જીવ અર્કિચનતા (પરિગ્રહરહિતપણું) ડપાજે છે; અને એવો અર્કિચન પટેલે અર્થ રહિત જીવ ઋદ્રવ્યાથી લોકો [ચેર વગેરે]
 ને અપ્રાર્થનીય થાય છે. * [૪૭]. ૪૮. આર્જય પટેલે સરલતાથી જીવ કાયાની [અથવા કાર્યની], ભાવની અને ભાષાની સરલતા
 પ્રાપ્ત કરી શકે છે, અને અવિસમ્વાદ (સત્ય-શીલતા) પામે છે; અને અવિસંવાદ સંપન્ન જીવ ધર્મનો આરાધક વને છે, [૪૮]. ૪૯.
 માર્દવ પટેલે નિરાધિમાનથી જીવ અહંકારનો અપાર ડપાજે છે; અને એવો યાન ત્યાગી જીવ મૃદુ અને કોમલ સ્વભાવનો થાય છે,
 અને અટ્ટ ? મદ્ સ્થાનનો લય કરી શકે છે. [૪૯].

* આને વેદેલે પ્રો. જેકોબી એસો કરે છે કે 'દ્રવ્યની રચનાને વશ થતો નથી.' ? આઠ મઠ-જાતી મદ, કૂલ મદ,
 તપ મદ, રપ મદ, વલ મદ, લાપ મદ, જ્ઞાન મદ અને પેશ્વય મદ.

ભાવસત્ત્વેણ મતે जीवे किं जणयइ भावसत्त्वेणं भावविमोहिजणयइ भावविमोहिंए वट्टमाणे जीवे अरहंत पणत्तरम धम्मस आराहण्याए अशुद्धेइ अरहत पणत्तरस धम्मस आराहण्याए अश्रुठिच्चा परलोगस्स धम्मस्स आराहए भवइ ॥ ५० ॥ करणसत्त्वेणं मते जीवे किं जणयइ करणसत्त्वेणं जीवे कणसत्ति जणयइ करणसत्त्वे वट्टमाणे जीवे जहाचाइ तहाकारियावि भवइ ॥ ५१ ॥ जोगसत्त्वेण મતે जीवे किं જણયइ । જોગમત્ત્વેણ વિમોહેइ ॥ ૫૨ ॥ મળગુત્તયાણ મતે जीवे किं જણયइ મળગુત્તયાણ जीवे एगग चित्त जणयइ एगग चित्तेणजीवे मणगुत्तेसजम माराहए भवइ ॥ ५३ ॥ વયગુત્તયાણ મતે जीवे किं જણયइ । વયગુત્તયાણં નિધિકારત્ત જણયइ । નિધિ-કારેણ जीवे વયગુતે અવપ જોગ સાહજુત્તેય ત્રિ ભવइ ॥ ૫૪ ॥

૫૦. માન-સત્ય ઇટેલે સાચા ભાગથી જીવ મનની વિશુદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે છે, અને માત્ર વિશુદ્ધ જીવ શ્રી જિન-ભાષિત ધર્મ આરાધે છે; અને ધર્મને ત્રિપે માત્રાન રહેવાથી પરલોકે પળ તે શ્રી અર્હત પ્રણીત ધર્મનો આરાધક થાય છે. [૫૦]. ૫૧. કરણ અથવા ક્રિયા-સત્ય ઇટેલે પ્રતિલેખનાદિ ક્રિયા યથાત્રિધિ કરવાથી જીવ ક્રિયા-સામર્થ્ય મેળવે છે, અને ક્રિયા-સત્ય જીવ જે પ્રમાણે ગોત્રે તે પ્રમાણે વર્તે છે. (૫૧). ૫૨. યોગ-સત્ય ઇટેલે મન, નચન, કાયાના સત્ય વ્યાપારથી મન, વચન, કાયા નિર્દોષ થાય છે (૫૨). ૫૩. મનો-ગુણિ ઇટેલે મનને અશુભ પદાર્થોથી સખાલયાથી દુઃખપ્રવૃત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે; અને એવો દુઃખપ્રવૃત્તિ ગાળા જીવ સયમનો આરાધક [પાલક] થાય છે. [૫૩]. ૫૪. વાગ-ગુણિ ઇટેલે વચનને અશુભ પદાર્થોથી સખાલયાથી જીવ નિર્વિત્તરપણુ પ્રાપ્ત કરી શકે છે, અને નિર્વિત્તરપણુ પામવાથી જીવ અ યાત્ર-યોગ સાધી શકે છે. (૫૪).

નાણસપન્નયાણ મતે જીવે કિં જણયહ નાણસપન્નયાણ જીવે સંવ્વભાવાભિગમં જણયહ નાણસપન્નેણં જીવે ચાહરત સસાર કતારે નવિણસહ જહાસુહ સસુચા પટિયાવિનવિણસહ । તહા જીવો નિસસુત્તો સસારે નવિણસહ નાણ વિ-
ણય તવચરિત્તિજોગે મપાહણહ સમમથપરસમય સઘાયણિજ્ઞે મવહ ॥ ૫૧ ॥ દસણ સપન્નયાણ મતે જીવે કિં
જણયહ દસણસપન્નયાણં મવમિહ્ણુત્તેયણકરેહ । પર નવિજ્ઞાયહ પર અવિજ્ઞાયમાણે અણુચરેણંનાણદસણેણ અપ્પાણ
સજોણમાણેસમ્મમાત્રેમાણે વિહરહ ॥ ૬૦ ॥ ચરિત્ત સપ્પયાણ મતે જીવે કિં જણયહ । ચરિત્ત સપ્પયાણ સેલે
સીમાવજણયહ । સેલેસીમાવ પહિવણેય અણગારે ચત્તારિ કેવલિ કમ્મસે સ્વેવહ । તઓ પછા સિદ્ધહ વુદ્ધહ મુચ્છહ
પરિનિધ્વાયહ સંવ્વદુલ્લાણ મત કરેહ ॥ ૬૧ ॥

૫૯. જ્ઞાન-સપન્નતાથી જીવ-અજીમ્મ સ્વરૂપ (તત્ત્વ જ્ઞાન) જાણી શકાય છે * અને એવો તત્ત્વ જ્ઞાન સપન્ન જીવ ચતુર્ગતિ સસારરૂપ અટકિને વિષે ધટકી મરતો નથી. જેમ સુત્ર [દોરો] પરોત્તેલી સોય કચરામાં સ્થોવાઈ જતી નથી તેમ સૂત્ર [સિદ્ધાન્ત] જ્ઞાને કરીને સંહિત જીવ સંસારયા ગુણ થતો નથી. તે જ્ઞાન, દર્શન, તપ અને ચારિત્રના યોગ સમ્યક્ પ્રકાર સંધે છે, અને પોતાના તેમજ પર ધર્મનાં શાહોમા નિપુણતા મેલે છે અને પ્રધાન પુરુષ [અતીત] ગણાય છે. [૫૯]. ૬૦. દર્શન-સપન્નતાથી મવ (પ્રમણ) નુ કારણ જે મિથ્યાત્વ તેને છેદી શકાય છે, અને આત્મામા [જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રનો] જે પ્રકાશ હોય છે તેનો નાશ થતો નથી, પરંતુ તે પોતાના આત્માને જ્ઞાન દર્શન યુક્ત રાક્ષીને સમ્યક્ત ભાવથી વિચરે છે [૬૦] ૬૧. ચારિત્ર-સપન્નતાથી જીવ શૈલેશીમાવ પટલે મેઠુ પર્વતના જેવા દૃઢતા ઉપાર્જે છે; અને તે વહે જીવ ચાર કેવલિ કર્મના અંશનો ક્ષય કરી શકે છે, અને ત્યાર પછી સિદ્ધિ, બુદ્ધિ, મુક્તિ અને નિર્વાણ પામે છે અને સર્વ દુઃખનો તત આણી શકે છે. (૬૧).

*આને વદલે મો. જેનોથી એવો અર્થ ફરે છે કે ‘ શબ્દ અને શબ્દાર્થ જાણી શકે છે. ? Invariable

યાણ તપ્પઢમયાણ ત્ઢાણપુલ્લિં અઠાવિસહ વિહં મોહણિજ્ઞં કમ્મં ઉગ્ધાણુ । પંચવિહ નાણાવરણિજ્ઞા નત્તવિહં દસ-
 પાવરણિજ્ઞા પચવિહ અતરાય યુણ તિણિત્તિ કમ્મસે જુગલં સ્વેહ તઓ પલ્લુ અણુતર અણત કસિણ પહિણુ નિરા-
 વરણ વિતિભિરુ ત્રિસુદ્ધં લોગા લોગ પ્પભાવગ કેવલ વરનાણ દસણ સમુપાહેહ જાવ સજોગી ભવહ તાવ ઈરિયાત્રહિયં
 કમ્મ નિવધહ સુહ ફરિસ દુસમયહિદ્ધયં તજહા તંપઢમ સમણુ વદ્ધ ધીદ્ધય સમણુ વેદિય તદ્દણુ સમણુ નિજ્ઞિત્તં ત
 વદ્ધ પુઢ ઉદિરિય વેદ્ધય નિજ્ઞિન્ન સેયકાલેય અકમ્મયાવિ ભવહ ॥ ૭૧ ॥ અહાઉયં પાલહત્તા અતોમુહત્તદ્ધા-
 વસેસાઉણુ જોગ નિરોહં કરેમાણે સુહમકિરિય અપ્પહિવાદ્ધય સુક્કજ્ઞાણ જ્ઞાયમાણે તપ્પઢમયાણ મણજોગં નિરંભહ
 મંણજોગં નિરુભહત્તા વયજોગં નિરંભહ વહજોગ નિરુભહત્તા કાયજોગં નિરુભહ કાયજોગ નિરુભહત્તા આણાપાણ
 નિરોહકરેહ આણાપાણ નિરોહકરિત્તા ઈતિં પંચ રહસ સ્વરુચ્ચારણધ્ધાણ અણગારે સમુલ્લિન્ન કિરિય અનિયદ્ધિ સુક્ક

લોક પ્રકાશક પંડુ કેવલ જ્ઞાન-દર્શન માત્ર કરે છે, હયાં સુધી જીત સંયોગી [પટેલ મન, વચન, કાયાના વ્યાપારમા] રહે છે ત્યાં
 સુધી તે ર્ધ્યા-ધિક [પટેલે હાલવા ચાલવાથી લાગતા] કર્મ વાધે છે; તે સુત્ર સ્પર્શની સ્થિતિ માત્ર દ્વિ સમય (૩૦ પલ) ની છે ;
 પ્રથમ પલે તે કર્મ વગાય છે, ધીજી પલે તે અનુભવાય છે અને ત્રીજી પલે તેનો લય થાય છે. આ પ્રમાણે કર્મ વગાય છે, જીવને તે
 સ્પર્શ કરે છે, તેનો ઉદય થાય છે, તે અનુભવાય છે અને તેનો નાશ થાય છે, અને ધર્મિયકાલમાં જીવ કર્મરહિત બને છે. (૭૨).
 ૭૨. આ પ્રમાણે કેવલ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી અને અંગેષ સુહર્તે માત્ર આયુષ્ય ગાહ્યા પછી જીવ મન, વચન, કાયાના વ્યાપારનો
 નિરોધ કરે છે અને શુદ્ધ ધ્યાનની ત્રીજી પંક્તિમાં પ્રવેશ કરે છે, જેમાંથી પાછા પડવાપણું નથી અને જેમાં માત્ર સૂક્ષ્મ ક્રિયાનીજ
 જરૂર છે, પ્રથમ તે મનોયોગ રહે છે, પછી વચન-યોગ રહે છે, ત્યારપછી કાયા-યોગ રહે છે અને છેવટે સ્વાસને રહે છે, પાંચ દરજ

દ્રાણ ક્ષાયમાણે વેયણિજાં આડયં નામં ગૌત્તં ચણ ચત્તારિવિક્રમ્મસે જુગવં સ્વેદ ॥ ૭૨ ॥ તત્ત ડરાલિય તેય
કમ્માઈંચ સવ્વાહિ વિપ્પજહાણાહિં વિપ્પજહિત્તા ડજુસેહિપ્પે અફુસમાણઈં ડહ્હુ ઇગમમણ અવિગહેણ તં ય ગતા
સાગારો વડત્તે સિદ્ધઈં ડુદ્ધઈં મુચ્છઈં પરિનિવ્વાયઈં સવ્વદુલ્લાણ મત્ત કરેદ ॥ ૭૩ ॥ એસ સ્વલુ સમ્મત્ત પરહ્મરસ
અશ્વયણરસ અટ્ટેસમણેણ ભગવયા મહાવીરેણ આઘવિણ પન્નવિણ પરુવિણ દસિણ નિવ્વસિણ ડવ્વવસિણ તિવેમિ

● ॥ इति समत्ता परक्कम्मनाम द्वयण ओगनतिसमं सम्मत्त ॥ २९ ॥ ॐ

અક્ષરનો ઉચ્ચાર કરવામાં જેટલો વલત્ત લાગે તેટલા વલત્તમાં તે શુદ્ધ-ધ્યાનની ચોથી પક્તિમાં પહોંચે છે અને કોલેગી અસ્થા અનુભવે
છે, અને વંદની, આયુ, નામ અને ગોત્ર એ ચાર કર્મના અશ એકી સાથે સ્વર્ણને છે. (૭૨). ૭૩. વેદનીવાદિ ચારે કર્મે સ્વપાઞ્યા
પછી *ઔદારિક, *કાર્મણ અને ૨ તેજસાદિ શરીર તર્જનને જીવ મરુદુશ્રેણી [સીધી લીટી]નું સ્વરૂપ ધારણ કરીને એક ક્ષણમાં
કદાને સ્પર્શ કર્યા સિવાય અને લેશ માત્ર જગ્યા સિવાય ડવ્વ ગતિને ત્રિપે ચાલ્યો જાય છે; અને મોક્ષ સ્થાનને ત્રિપે પહોં-
ચ્યા પછી સાકાર રૂપ [જ્ઞાનોપયોગ યુક્ત] ધારણ કરે છે, અને સિદ્ધિ, બુદ્ધિ, મુક્તિ અને નિર્ગોળ પ્રાપ્ત કરેડે અને સર્વ દુઃખનો
અત્ત આણે છે. [૭૩]. સમ્યક્ત પરાક્રમનો સત્યાર્થ આ પ્રમાણે શ્રમણ ભગવત શ્રી મહાવીર દેવે ક્કો છે, પ્રકટ કર્યો છે, પ્રકર્યો
છે અને દર્શાવ્યો છે

* ॥ ओगणत्रीसमु अ ययन संपूर्ण ॥ *

* જે શરીરમાં હાઢ માસ હોય તે. ૧-૨ જીવ સાથે આ વે સુદ્ધમ શરીર રહે છે. દેવતાઓને ઔદારિક શરીર ન હોય પણ તેને
વદલે વૈક્રિય શરીર હોય, જેથી તે નાહુ મોડ સ્વરૂપ ધારણ કરી શકે. પાંચમું આહારક શરીર. ચૌદ પુર્ય ધારી યુનીરાજ તીર્થંકરનો
સિદ્ધિ પ્રમુલ જોવા એક દાય મમાણ વેદ ધારણ કરે તે.

અધ્યયન ૩૦. તપનો માર્ગ.

જહાડ પાવર્ગ કમ્મં રાગદોસ સમડિજયં । સ્વેદ તવસા મિલ્લૂ તમેગમણો સુણ ॥ ૧ ॥ પાળવહ મુસાવાયા અદુત્ત મેહુણ પરિગ્રહાઓ વિરઓ । રાદ્ધોયણ વિરઓ જીવો ભવદ્ અણાસવો ॥ ૨ ॥ પંચસમિઓ તિગુત્તો અકસાઓ જિદ્ધ-
વિઓ । અગાલ્લોય નિસલ્લો જીવો ભવદ્ અણાસવો ॥ ૩ ॥ દુલ્લિસિતુ વિવચ્ચાસે રાગદોસ સમડિજય । સ્વેદેડ જહા
મિલ્લૂ તમેગમણો સુણ ॥ ૪ ॥ જહા મહા તલાગસસ સંનિરુદ્ધે જલાગમે । ડલ્લિસચ્ચણાદુ તવણાદુ કમ્મેણ સો-
સણા મવે ॥ ૫ ॥ દ્વંતુ સંજયસાવિ પાવકમ્મ નિરાસવે । ભવકોડી સંચિય કમ્મં તવસા નિડ્ડરિડ્ડ ॥ ૬ ॥
સો તવો દુવિહો વુત્તો ત્રાહિરક્કિતરો તહા । ત્રાહિરો છાલ્લિહો વુત્તો દ્વ મલ્લિ તરો તવો ॥ ૭ ॥

● અધ્યયન ૩૦. ●

રાગ દ્વેષ કરીને ઉપાર્જેલાં પાપ કર્મનો સાધુ તપ વડે કેવી રીતે ક્ષય કરે છે તે એકાગ્ર મને સાંભલો. (૧). પ્રાણી વધ, મૃતપાદ,
અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ અને રાત્રિ ભોજનથી વિરત રહેવાથી બીવ નિરાશ્રય [પાપ હેતુ રહિત] વને છે. (૨). પાવ સમિતિ
અને ત્રણ ગુપ્તિષ્ સહિત, કપાય રહિત, જિતેન્દ્રિય, ગર્વ રહિત અને નિશ્ચલ [શલ્ય અથવા માયા રહિત] થવાથી જીવ અનાશ્રય
[આશ્રયરહિત] વને છે. [૩]. પુર્વોક્ત (ઉપર કહેલા) લક્ષણોના અભાવે સાધુ રાગદ્વેષવદે ઉપાર્જેલા કર્મનો કેની રીતે ક્ષય કરે
છે તે એકાગ્ર મનથી સાંભલો. [૪]. જમ કોઈ મોટા તલાવનો પાણી આવવાનો માર્ગ રુંધી રાસવાથી જેમ તે તલાવ ઉપયોગ અને
મૂર્ચનો કિરણના આકર્ષણવદે ધીમે ધીમે શોષાઈ જાય છે, તેવી રીતે જો સાધુ પાપ કર્મને આવવાનો માર્ગ રુંધે તો કોટી થવમા તેને
લાગેલા કર્મનો તપ વડે કરીને તે ક્ષય કરી શકે છે. [૫-૬]. તપ કે પ્રકારના છે :- (૧) વાલ્લ તપ અને (૨) અમ્પતર તપ. વાલ્લ
તપના છ પ્રેદ છે તેમજ અમ્પતર તપના પાંચ પ્રકાર છે. (૭).

અણસળ મૂળો યરિયા મિલ્લાયરિયાય રસપરિચ્છાઓ । કાયકિલેસો સંલીળયાય વક્ષો તવોહોદ્ ॥ ૮ ॥ ઇત્તરિય મરણકાલાય અણસળા દુવિહા મને । ઇત્તરિયા સાવકલા નિરવકલાઓ વેદ્ઝિયા ॥ ૧ ॥ જો સો ઇત્તરિય તવો સો સમાસેળ છવિહો । સેટિ તવો પયર તવો ધનોય તહોહોદ્ વગેય ॥ ૧૦ ॥ તતોય ગમગમ્મો પવ્વમોલ્લહ્ઓ પદ્ધત્તવો । મળ-ઇદ્ધિય વિત્તથ્થો નાયવ્વો હોદ્ ઇચરિઓ ॥ ૧ ॥ જા સા અણસળા મરણે દુવિહા સાવિયાહિયા । સવિયા રમવિયારા કાયચિટ્ઠપદ્ધમ્મે ॥ ૧૨ ॥

વાલ્મ તપના ડ મકાર :- (૧) અનશન પદ્ધત્તે ઉપવાસાદિક. [૨] *ઉત્તરિયક પદ્ધત્તે ઓલ્લુ સ્વાલુ તે. ૩ મિત્તાચર્યો પદ્ધત્તે ધરોધર મઠ્ઠકીને આહાર ધેલ્લવ્વો તે. (૪) રસ ત્યાગ પદ્ધત્તે સ્વાદિષ્ઠ સ્વોરાકનો પરિત્યાગ કરવો તે. [૫] કાયલેશ પદ્ધત્તે ટાઢ તડકો સહન કરવો તે, [૬] સર્લીનતા પદ્ધત્તે અગ-ઉપાગ સંકોચવા તે એ પ્રમાણે છ મેદે વાલ્મ તપ કર્યો છે. (૮). ૧. અનગમના ને મેદ છે :- [અ] ઇત્તરિયક તપ અને [વ] મરણ કાલ પર્યંત તપ કરવું તે ઇત્તરિયક તપમા મોજન કરવાની ઇચ્છા રહે અથવા તો તેથી ઇચ્છા ન પણ રહે. (૯). (મ) ઇત્તરિયક તપના સસેયે છ મેદ કર્યા છે. (૧) શ્રેણિ-તપ [૨] પ્રતર-તપ [૩] ધન-તપ [૪] વર્ગ-તપ ૫ વર્ગવર્ગ-તપ અને [૬] પ્રકીર્ણ તપ. એ રીતે ઇત્તરિયક તપ સ્પષ્ટિત પદાર્થની પ્રાપ્તિ અર્થે કરી શકાય છે. (૧૦-૧૧). ૨ [વ] મરણ કાલ-તપ વે પ્રકારનું છે :- ૧ સવિકાર પદ્ધત્તે કાય-વેષ્ટા સહિત [પદ્ધત્તે હાથ પગ હલાવવા તે] અને ૨ અવિકાર પદ્ધત્તે કાય વેષ્ટા રહિત. [૧૨].

* મનિદિન આહારમા ઉતરતા જનુ પદ્ધત્તે પ્રથમ ૨૨કોલિયા જમતા હોદ્ તેમણી અનુક્રમે ઉતરતા ઉતરતા એક કોલિયા ઉપર નિર્ગોહ ચલાવવો તે. ૧. આ રીતે પેહલામાં ૪વીજાયા ૧૬ ત્રીજામા ૬૪, ચોથામા ૬૪x૬૪=૪૦૯૬, પાંચમામા ૧૬x૭૭૨=૧૬ ઉપવાસ આવે છે. અને ડેહ્લા પ્રકારના ઉપવાસ કરતાં તો સાત લાસ વર્ષ વીતી જાય છે. માટે એ તપ દીર્ઘ આયુષ્યના ધર્મી શ્રી તીર્થંકર મગવાનધીન વની શ્રેયે તેવા છે.

अहं स पडिक्कमा अपरिक्कमाय आहिया । नीहारि मनिहारी आहारुं ओय दोमुन्नि ॥ १३ ॥ उमोयसि पंचहा समासेण विद्याहियं । दव्वउ खेत्त कालेण भवेण पज्जवेहिय ॥ १४ ॥ जो जस्सउ आहारो ततो उणतु जो करे । जह्वेणे गसिथ्थाइ एव दव्वेण उमवे ॥ १५ ॥ गामे नगरे तह रायहाणि निगमेय आगार पल्ली । खेड कव्वड दोणमुह पट्टण मडव संचाहे ॥ १६ ॥ आसमपए विहारे सनिवेसे समाय वोसेय । थल सेणाखधारे

अथवा तो ? परिकर्मणा सहित अने २ परिकर्मणा रहित; एटले परिवर्त्तनादि चेष्टा सहित अथवा एभि चेष्टा रहित. वन्ने प्रकारे आहार त्याग करे. [१३]. २. उन्नोदरिक तप :- एना पाच भेद सस्ये कथा छे :- [अ] द्रव्ये, [न] क्षेत्रे, [क] काले, [ड] भावे अने [इ] पर्याये. (१४). [अ] द्रव्य-उन्नोदरिक तप :- जेने जेटलो आहार होय ते करता ओछो आहार करे; छेउट एकज कोळियो ओछो जभे ते द्रव्य-उन्नोदरिक तप कहवाय. (१५)*. (ब) क्षेत्र-उन्नोदरिक तप :- क्षेत्र एटले गाम, नगर, राजधानीनु शहर, निगम [वणिक निवास], आगम (सुउर्णादि उत्पन्न यत्ता होय तेवु स्यळ), पल्ली (हस्तादिथी छयायेलुं अने वसायेलुं स्यळ), खेत (धूळना कोटवालुं स्यळ), कर्कट (सामान्य नगर), द्रोण मुख (जठ अने स्यळ वन्ने मार्गे जे गाममां प्रवेश करी दक्कय ते, भेदुं के भ्रगु कच्छ), पट्टण (मोटुं शहर), मतम्म [जेनी आसपास साडा त्रण योजन सुगीमा चीजुं सोइ गाम न होय तेवुं स्यळ], सम्माथ [ज्यां चारे वर्णनो निवास होय एवु स्यळ], आथम [तापस लोक वसता होय एवु स्यळ], विहार [देव गृह अथवा भि-लुक्के रेखातु स्यळ], सनिवेश [यात्रादिक अर्पे लोकौ ज्यां भेगा यत्ता होय तेवु स्यळ], समाज [पंथी लोक अथवा मुसाफरो ज्या

* पुरुरूपनो पूरो आहार ३२ कोळियानो अने स्त्रीनो २८ कोळियानो गणाय छे.

સચ્ચે સંવટ્કોટ્ટેય ॥ ૧૭ ॥ વાડેસુત સ્થાસુત ઘોસુત્ત્વા એવ મિત્તિયં સ્વેત્તં । કપ્પહ્મો એવમાહ એવં સિત્તેણહ
 મ્ભે ॥ ૧૮ ॥ પેડાય અદ્દપેડા ગોમુત્તિ પયગવીહિયાચેવ । સંવુક્કાવટ્ટાય ગતુ પચ્ચાગયા હઠ્ઠા ॥ ૧૯ ॥

બેળા થતા હોય તેવું સ્થલ], ઘોષ [ગોવાલ્કિયા બેળા થતા હોય તેવું સ્થલ], સ્થલ-સેનાસ્કન્ધાર (ઉચ્ચ ભૂમિપર સેના પહાવ નાંચીને
 રહેતી હોય તેવું સ્થલ), કરિયાણાદિ લઈને જતા આવતા લોકોને બેળા થવાનું સ્પષ્ટ, કોટ (પટલે મઢાચાલુ ગામ), વાડી, નેરી, નર,
 ૫ સંપલ્લાનો સમાવેશ ક્ષેત્રમાં થાય છે. ૫ અને ૬નાં ત્રીજાં ક્ષેત્રમાં વિહાર કરતો સાયુને ફલ્યે છે. અને ૬મ કારતું તે ક્ષેત્ર ઉનેદરિત
 તપ કહેવાય. [૧૬-૧૮]. ૧ પેડીના આકારે, ૨ અર્ધ પેડીના આકારે, ૩ ગોમુત્તના આકારે, ૪ પતંગ વિધીકા પટલે પતંગ
 હઠે તે રીતે, ૫ શમ્ભૂકાવર્તે પટલે શલ્વના વલ્લની પેટે અને ૬ આયતન ગત્વા-પ્રત્યાગત પટલે છેદા સુધી સીધા ચાલ્યા જતું અને
 પછી પાછા ફરતું તે. ૫ છ રીતે ગોચરી કરે તે ક્ષેત્ર-ઉનેદરિત તપ કહેવાય. [૧૯]*

* મિશ્ના ચર્યાની હુદી હુદી રીતો આ ગાથામાં દર્શાવેલી છે. (૧-૨) પેડી અને અર્ધ પેડીના આકારે પટલે ગામ અપના કરીને
 ચોતુષ્ણ કલ્પીને તેને ચારે ત્રણે આવેલા ચાર ઘેર મિશ્નાર્થે જતું તે. (૩) ગોમુત્તિકા પટલે દારવંધ અથવા સીધી લોંદામાં આવેલાં
 ઘેર નદિ, પળ વાકા ત્રુકા અથવા સર્પાકારે પટલે અમુક ઘરો પહોંતાં મૂકીને અમુક ઘેર મિશ્ના માગવી તે. [૪] પતંગ વિધીકા પટલે
 પતંગ હઠે છે તેવી રીતે એક વીજાથી ઘળે દૂર આવેલા ઘેર મિશ્નાર્થે જતું તે. (૫) શમ્ભૂકાવર્તે પટલે શલ્વના વલ્લની પેટે પટલે મન્ય
 માગમાર્થી વહારના ભાગમાં અથવા તો સ્કુના આકારે અમુક ઘર પહોંતા મૂકી અમુક ઘેર મિશ્ના માગવી તે. અને [૬] આયતન-ગત્વા-
 પ્રત્યાગત પટલે અમુક અંતર સુધી સીધા ગયા પછી પાછા ફરીને અમુક અમુક ઘેર મિશ્ના માગવી તે.

દિવસસ પેરિસીણ ચડળંપિડ જત્તિઓ મંચે કાલો । एवं चरमाणो खलु कालोमाणं मुणोयव्वं ॥ २० ॥
 અહત્ત્વા તડ્યા પેરિસીંણ ચડભાગૂણાણવા એવ કાલેણઠ મંચે ॥ ૨૧ ॥ इत्थीवा पुरिसीवा
 અલકિઓત્ત્વા ણલકિઓત્ત્વાવિ । अन्तर वयथ्योवा अन्तयेणंच वथ्येणं ॥ २२ ॥ अन्नेण त्रिसेसेणं वन्नेण भावमणु-
 મુચેત્તેડ । एव चरमाणो खलु भावोमाणं मुणोयव्व ॥ २३ ॥ दन्वे खित्ते काले भावभिय आहियाओ जेभावा ।
 ઇસુહિ ઓમ ચરઓ પજ્ઞાવ ચરઓ મંચે મિલ્લુ ॥ ૨૪ ॥ अट्ठविहं गोयरगंतु तहा सत्तेव एसणा । अभिग्गहाय जेअन्ने
 મિલ્લવાયરિમાહિયા ॥ ૨૫ ॥

[ક] કાલ ડનોદરિક તપ :-દિવસનો ચાર પૌરુષિ (પેરસિ, પ્રહર) પૈકી કઈ પૌરુષિને વિષે ફેટલો કાલ ગોચરીમાં ગાઢવો તેહુ પ્રમાણ વાંધીને તે પ્રમાણે તે કાલે વરાનર વિચરે તે કાલ-ડનોદરિક તપ કહેવાય. અથવા તો ત્રીજી પૌરુષિના અમુક ભાગમાં અથવા તેના છેદ્યા પાયામાં [ચોથા ભાગમાં] આહારની ગવેષણા કરે તે કાલ-ડનોદરિક તપ કહેવાય. [૨૦-૨૧]. [હ] ભાવ-ડનોદરિક તપ :-સ્ત્રી યા પુરુષ, અલંકૃત અથવા અનલંકૃત (પટેલે આભરણ સહિત યા રહિત), ગમે તે વયના (પટેલે ચાલ, દુહા યા તરુણ), ગમે તે વસ્ત્ર પહેરેલા હોય એવા, ગમે તેવાસ્વભાવના, અથવા તો ગમે તેના વર્ણના [કાઢ્યાં, ગોરા વગેરે], એવા ને હાથે વર્ણ ભારની પરવા કર્યા સિવાય આહાર ગ્રહણ કરવો તે ભાવ-ડનોદરિક તપ કહેવાય. [૨૨-૨૩]. (૩) પર્યાય-ડનોદરિક તપ :-દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ આદિ જે માત્ર ઉપર વર્ણવ્યા છે એ માત્ર સહિત જે સાતુ વિચરે તે પર્યાય-ચરક પટેલે પર્યાય-ડનોદરિક તપ પ્રાઠનાર સાતુ કહેવાય. (૨૪). ૩ મિત્તા-ચર્યા :-ગોચરીના આઠ પ્રકાર તથા ષષ્ઠાના સાત પ્રકાર કહ્યા છે ; અને તે સિવાય મિત્તા ચર્યાના અન્ય અભિપ્રદ (મેદ) શ્રી તીર્થંકર મગવાને કહેલા છે. (૨૫).

સ્રીર દહિ સપ્તિમાદ પળીયં પાળભોયળં । પરિવિઙ્ગનં રસાનંતુ ભણિયં રસ વિવિઙ્ગનં ॥ ૨૬ ॥ ઠાળા વીરાસનાદ્યા
 જીવસ્સઓ મુહાવહા । ડગ્ગા જહા ધરિજ્ઞતિ કાયકિલેસંત માહિયં ॥ ૨૭ ॥ ઇગત મળાત્રાણ ઇચ્છી પસુ
 વિવિઙ્ગિણુ । સયળાસળ સેવળયા વિવિચ સયળાસળ ॥ ૨૮ ॥ ઇસો વાહિરંગ તવો સમારેળ વિયાહિઓ । અભિમત્તો
 તવો ઇત્તો ઘોઘ્ઘામિ અણુપુવ્વસો ॥ ૨૯ ॥ પાયછિત્ત વિળઓ વેયાવચ્ચ તહેવ સક્ષાઓ । ઇળાળ ડસ્સગોવિય
 અભિમત્તઓતત્તો હોહ ॥ ૩૦ ॥ આલોયળા રિહાદ્યં પાયછિત્તતુ વસવિહ । જેમિલ્લુ વહહ સમ્મ પાયછિત્તં
 તમાહિયં ॥ ૩૧ ॥ અણુઠાળં અંજલિ કરળ તહેવા સળદાયળ । ગુરુમત્તિ ભાવ સુરસુતા વિળઓ ઇસ
 વિયાહિઓ ॥ ૩૨ ॥

૪. રસ ત્યાગ :-દૂધ, દહીં, ઘી વગેરે પુષ્ટિકારક ત્યાગપાનનો પરિત્યાગ કરવો તે રસ પરિત્યાગ તપ કહેવાય. [૨૬]. ૫. કાય લેશ :-વીરાસનાદિ આસનો જે આત્માને સુલાવર છે, પણ જે કરવા અતિ મુશ્કેલ છે તે કરવાં તેને કાય-લેશ તપ કહે છે. (૨૭). ૬ સલીનતા :-સ્ત્રી, પશુ રહિત અને ડ્યાર્ કોડનુ જનુ આવવુ થતુ ન હોય એવાં ઇકાત શયનાસન સેત્રાં તે સંલીનતા તપ કહેવાય. (૨૮). ડપર પ્રમાળે ઘાલ તપના ભેદ સસેપે વર્ણવ્યા છે. હવે અભ્યતર તપના છ ભેદ અનુક્રમે કહુડુ :-[૨૯]. અભ્યતર તપના છ ભેદ :- ૧ પ્રાયથિત્ત, ૨ વિનય, ૩ વૈધાદ્યત્ત ઇટલે આચાર્યાદિની સેત્રા કરવી તે, ૪ સ્વાધ્યાય, ૫ ધ્યાન, અને ૬ ડત્તર્ગ ઇટલે કાયોત્તર્ગ અથવા કાડસળ. (૩૦). (૧) પ્રાયથિત્ત :-ગુરુ સમીપે પાપને આલેવવા, દશ વિધે પ્રાયથિત્ત કરંડુ પ્રને કાયોયે કરીને સમ્યક્ રહી રીતે સેવંડુ તે પ્રાયથિત્ત અભ્યતર તપ કહેવાય. [૩૧]. ૨. વિનય :-ગુરુને આવતા જોડેને ડભા થડુ, હાથ જોડયા, તેમને આસન આપડું, તેમના તરફ ભક્તિભાવ રાલનો અને ગુરુના આદેશ પ્રમાળે વર્તંડુ તે વિનય-અભ્યતર તપ કહેવાય. (૩૨).

आयरिय माइए वेयावच्चंमि दसविहे । आसेवणं जहाथामं वेयावच्चं तमाहियं ॥ ३३ ॥ वायणा पुछणाचेव
तेहेवय परियट्टणा । अणुपेहा धम्म कहा सद्दायं पंचहा भवे ॥ ३४ ॥ अट्ठ रूद्धाणि वज्जित्ता झाएज्जा सुसमाहिए ।
धम्म सुच्चाइं झाणाइं झाणंतंतु बुहावए ॥ ३५ ॥ सयणासण ठाणेवा जेउभिल्लवू नवाचरे । कायरस त्रिउरससग्गो
छट्ठोसोपरिकित्तिओ ॥ ३६ ॥ एवंतवंतु दुविहजे सभं आयेसुणी । सेखियं सव्वसंसारा विप्पमुच्चइ पंडिए
निवेमि ॥ ३७ ॥

ॐ॥ इति त्वमग्नं नाम झ्यणं तयोदसं सम्मचं ॥ ३० ॥ॐ

૩ વૈયાટલ્ય :—*આચાર્યોદિને આહારાદિ આળી આપવામાં દશ વિધે પોતાથી વને તેટલી સેવા કરવી તે વૈયાટલ્ય-અભ્યંતર તપ કહેવાય. (૩૩). ૪. સ્વાધ્યાય—સ્વાધ્યાયના પાઞ ખેદ છે:—?ગુરુ સમીપે પાઞ વોલી જવો તે. રસદેહ વિધે પૂછવું તે, ૩ પરિવર્તન ઇટલે વારંવાર પાઞ વોલી જવો તે. ૪ અનુમેશા ઇટલે ચિંત્વન અથવા મનન કરવું તે. ૫ ધર્મ-કથા ઇટલે ધર્મોપદેશ દેવો તે. [૩૪]. ૫. ધ્યાન—આર્ત્ત-રોદ્ર ધ્યાન વર્જિને દ્રઢ ચિત્તથી ધર્મ-ધ્યાન (શુદ્ધ-ધ્યાન) ધરવું તેને શ્રી શુદ્ધ તીર્થંકર ષગવાને ધ્યાન-અભ્યંતર તપ કહવું છે. (૩૫). ૬. ડત્તસર્ગ-શયને આસને અને અભ્યુત્થાને [ઇટલે સૂતા, વેસતા, ડતતા] જે સાઠું કાયાનો વ્યાપાર [શાલુ, ચાલુ] ન કરે તે છઠ્ઠા મકારનો કાઘોત્તસર્ગ-અભ્યંતર તપ કહેવાય. [૩૬]. જે મુનિ વન્ને મકારના ઇટલે વાલ અને અભ્યંતર તપ રહી રીતે આચરે તે ચતુર્ગતિ ષવ ષ્રમણમાંથી (સંસારમાંથી) શીઘ્રપણે મુક્ત થાય છે. [૩૭].

❀ त्रीसमुं अध्ययन संपूर्ण. ❀

* सेवाने योग्य दक्षता नाम-आचार्य, उपायाय, स्वविर, तपस्वी, ग्लान, साहज, साधर्मिक, कुल, गण अने संघ.

અધ્યયન ૩૧. ચારિત્ર વિધિ.

ચરણવિહં પવલ્લામિ જીવિસ્સડ સુહા વહં જ ચરિત્તા વહુજીવા તિન્ના સંસારસાગરં ॥ ૧ ॥ ઇગઓ વિરિહં કુઝા
 ઇગઓય પવત્તણં ; અસંજમે નિયત્તચ સજમેય પવત્તણં ॥ ૨ ॥ રાગદોસેય દો પાવે પાવકમ્મ પવત્તણે । જે મિલ્લૂ
 રુમહં નિદ્ધાસેન અદ્ધુહ મડલે ॥ ૩ ॥ ઢંડાણ ગારવાણચ સદ્ધાણચ તિય તિયંજે મિલ્લૂ ચયઈ નિદ્ધાસેન અદ્ધુહમડલે
 ॥ ૪ ॥ દિવ્વેયજે ઉવસમો તહાતોરિહુ માણસે । જે મિલ્લૂ સહઈ સમ્મસેન અદ્ધુહ મડલે ॥ ૫ ॥ વિગહા કસાય
 સન્નાણ ક્ષાણાણચ દુયં તહા । જે મિલ્લૂ વજ્જઈ નિદ્ધાસેન અદ્ધુહ મડલે ॥ ૬ ॥

અધ્યયન ૩૧. ૦

ચારિત્ર વિધિ જે જીવને સુલાભ છે તે હું વર્ણવું છું ; જે વિધિ આદ્યવાથી ઘણા જીવ સંસાર-સાગર તરી ગયા છે. (૧),
 એકથી નિવર્તેલું અને વીજામા પ્રવર્તેલું :—અર્થાત્ અસયમથી (હિસાદિથી) નિવર્તેલું અને સંયમમાં પ્રવર્તેલું, [૨]. રાગ અને દ્વેષ
 વાને પાપ કર્મના ઉત્પન્ન કરનારા છે, માટે જે સાતુ તેને અલગા કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. (૩). જે સાતુ ઢંડ
 ગારવ અને શલ્યના ત્રીગુણ કુલ્યનો (અર્થાત્-મન, યચન અને કાયાયે કરીને ઢંડનો, રિદ્ધિ, રસ અને જ્ઞાતાત્મી ગારવનો, અને
 માયા, નિદાન અને મિથ્યા દર્શનરૂપી શલ્યનો) પરિત્યાગ કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. [૪]. જે સાતુ દેવતા, તિર્યંચ
 અને મનુષ્યનાં ઉપસર્ગ સમ્યક્ શુદ્ધિથી (શુદ્ધી રીતે) સહન કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. [૫]. જે સાતુ ચાર પ્રકારની
 વિકૃતિ [રાજ્ય, દેશ, મોજન અને સ્ત્રીના રૂપ સમંધી], ચાર કૃપાય, [ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ], ચાર સજા, (આહાર, ભય,
 પરિગ્રહ અને મૃત્યુ), અને ચાર ધ્યાન પૈકી વે ધ્યાનનો [આર્ષ અને રોદ્ર ધ્યાનનો] પરિત્યાગ કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત
 થાય છે. [૬].

आयस्य माइए देयावच्चंभि दसविहे । आसेवणं जहाथांमं देयावच्चं तमाहियं ॥ ३३ ॥ वायणा पुछणाचेव
 तेहवय परियट्ठणा । अणुत्पेहा धम्म कहा सद्दायं पंचहा भवे ॥ ३४ ॥ अट्ठ रुद्धाणि वज्जित्ता झाएज्जा सुसमाहिए ।
 धम्म सुक्काइं झाणाइं झाणंतंतु बुहावए ॥ ३५ ॥ सयणासणा ठाणेवा जेतभिल्लवू नवाचरे । कायरस विउरसग्गो
 छट्ठोसोपरिकित्तिओ ॥ ३६ ॥ एवंतंतु दुविहजे सम्मं आयरेमुणी । सेखिणं सध्वसंसार विप्पमुच्चइ पंडिए
 दिविमि ॥ ३७ ॥

ॐ ॥ इति तवमग नाम झयणं तयोदसं सम्मचं ॥ ३० ॥ ॐ

३ वैयावृत्य :- आचार्यादिने आहारादि आणी आपवाणा दश विधे पोताथी वने तेदली सेवा करवी ते वैयावृत्य-अभ्यंतर तप
 कहेवाय. (३३). ४. स्वाध्याय-स्वाध्यायना पाच भेद छे:- १. गुरु समीपे पाठ बोली जवो ते. २. संदेह विषे पूछवु ते, ३. परिवर्त्तन
 एदले वारंवार पाठ बोली जवो ते. ४. अनुमेधा एदले चिन्तन अथवा मनन करवु ते. ५. धर्म-कथा एदले धर्मोपदेश देवो ते. [३४].
 ५. ध्यान-आर्च-रोद्र-यान वर्जिने द्रष्ट चित्थी धर्म ध्यान (शुद्ध-ध्यान) धरवु तेने श्री बुद्ध तीर्थकर भगवाने ध्यान-अभ्यंतर तप
 करवु छे. (३५). ६. उत्सर्ग-शयने आसने अने अभ्युत्थाने [एदले सूता, वेसतां, उवतां] जे साधु कायानो व्यापार [हालवुं,
 चालवुं] न करे ते छद्वा प्रकारनो कायोत्सर्ग-अभ्यंतर तप कहेवाय. [३६]. जे मुनि वखे प्रकारना एदले वाल अने अभ्यंतर तप
 रुदी रीते आचरे ते चतुर्गति भव भ्रमणमार्थी (संसारमार्थी) शीघ्रपणे मुक्त थाय छे. [३७].

* तीसमुं अध्ययन संपूर्ण. *

* सेवाने योग्य दशनां नाम-आचार्य, उपा-याय, स्थविर, तपस्वी, ग्लान, साहण, सार्धभिक, कुल, गण अने सय.

અધ્યયન ૩૧. ચારિત્ર વિધિ.

૩.અ.

૩૧

૨૬૧

ચરણત્રિહ પવલ્લામિ જીવસ્સડ સુહા વહં જં ચરિચા બહુજીવા તિન્ના સંસારસાગરં ॥ ૧ ॥ ઇગઠો વિરઙ્ગ કુઝા
 ઇગઠોય પવત્તણં ! અસંજમે નિયત્તચ સજમેય પવત્તણં ॥ ૨ ॥ રાગદોસેય દો પાવે પાવકમ્મ પવત્તણે । જે મિલ્લૂ
 વમ્મઈ નિદ્ધાસેન અદ્ધુદ્ધ મડલે ॥ ૩ ॥ દડાળ ગારવાણચ સદ્ધાણંચ તિય તિયાજે મિલ્લૂ ચયઈ નિદ્ધાસેન અદ્ધુદ્ધમડલે
 ॥ ૪ ॥ વિદ્યેયજે ઉવસમ્મે તહાતોરિઠ્ઠિ માણસે । જે મિલ્લૂ સહઈ સમસેન અદ્ધુદ્ધ મંડલે ॥ ૫ ॥ વિગહા કસાય
 સન્નાણ ક્ષાણાણંચ દુયં તહા । જે મિલ્લૂ વજ્જઈ નિદ્ધાસેન અદ્ધુદ્ધ મડલે ॥ ૬ ॥

૭ અધ્યયન ૩૧. *

ચારિત્ર-વિધિ જે જીવને સુભાવ છે તે હું વર્ણવું છું ; જે વિધિ આદર્શથી ઘણા જીવ સંસાર સાગર તરી ગયા છે. (૧).
 પૃથ્વી નિવર્ત્તેતુ અને વીજામા મગર્ત્તેતુ :- અર્થાત અસંયમથી (હિંસાદિથી) નિવર્ત્તેતુ અને સંયમમાં પ્રવર્ત્તેતુ. [૨]. રાગ અને દ્વેષ
 વગેરે પાપ કર્મના ઉત્પન્ન કરનારા છે, માટે જે સાધુ તેને અલગા કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. (૩). જે સાધુ દંડ
 ગારવ અને શલ્યનાં ત્રીગુણ કૃત્યનો (અર્થાત-મન, વચન અને કાયાયે કરીને દંડનો, રિદ્ધિ, રસ અને જ્ઞાતારૂપી ગારવનો, અને
 માયા, નિદ્રાન અને મિથ્યા દર્શનરૂપી જ્ઞત્યનો) પરિત્યાગ કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. [૪]. જે સાધુ દેવતા, તિર્થંચ
 અને મહુગ્ધના ઉપસર્ગ સમ્યક્ બુદ્ધિથી (સ્હી રીતે) સદન કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. [૫]. જે સાધુ ચાર મકારની
 વિકૃતિ [રાજ્ય, દેશ, મોજન અને સ્ત્રીના રૂપ સંયંધી], ચાર કપાય, [ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ], ચાર સંજ્ઞા, (આહાર, મય,
 પરિગ્રહ અને મૈથુન), અને ચાર ધ્યાન પૈકી વે ધ્યાનનો [આવે અને રોદ ધ્યાનનો] પરિત્યાગ કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત
 થાય છે. [૬].

ઘણુ ઈવિયથેસુ સમિર્દસુ કિરિયાસુય । જે મિલ્લૂ જયઈ નિઞસેન અહુઈ મંડલે ॥ ૭ ॥ લેસાસુ છસુ કાણુસુ
 છકે આહાર કારણે । જે મિલ્લૂ જયઈ નિઞસેન અહુઈ મંડલે ॥ ૮ ॥ પિંડોગ્ગહ પડિમાસુ ભયદ્વાણેસુ સત્તસુ
 । જે મિલ્લૂ જયઈ નિઞસેન અહુઈ મંડલે ॥ ૯ ॥ મણુસુ વંમગુતીસુ મિલ્લૂ ધમ્મમિ દસ વિહે । જે મિલ્લૂ જયઈ
 નિઞસેન અહુઈ મંડલે ॥ ૧૦ ॥ હવાસગણપંડિમાસુ મિલ્લૂ જયઈ નિઞસેન અહુઈ મંડલે
 ॥ ૧૧ ॥ કિરિયાસુ ભૂયગામેસુ પરમાહમિણુસુય । જે મિલ્લૂ જયઈ નિઞસેન અહુઈ મંડલે ॥ ૧૨ ॥

જે સાધુ પંચ મહાત્ત, પંચ રુદ્રિઓ, પંચ સમિતિ, અને પંચ ક્રિયાને વિષે *સદા યત્ન કરે છે* તે ચતુર્ગતિ સસારથી મુક્ત થાય છે. (૭). જે સાધુ છ લેશ્યા, છ કાય, અને આહારનાં છ કારણને વિષે સદા યત્ન કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. (૮). જે સાધુ આદ્યાર હેવાના સપ્ત અભિગ્રહેને વિષે અને આલોકાદિ સપ્ત ભય સ્થાનકને વિષે સદા યત્ન કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. (૯). જે સાધુ 'જાતિ મદાદિક' આઠ મદને વિષે, દ્વલ્લચર્યેની નવ વાઢને વિષે અને 'ક્ષમાદિ' સાધુના દશ પ્રકારના ધર્મેને વિષે સદા યત્ન કરે છે, તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. (૧૦). જે સાધુ 'સ્વાર્થ-અનર્થોદિ' ત્રિવિ, અને મિશ્રુકના ચાર ધર્મેને વિષે સદા યત્ન કરે છે તે ચતુર્ગતિ સસારથી મુક્ત થાય છે. (૧૧). જે સાધુ 'પાપ-સ્થાનક'થી નિવર્તવા-ને સદા યત્ન કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. (૧૨).

* દેવેક ગાથામાં 'સદા યત્ન કરે છે' એમ લખેલું છે અને અર્થ એવો સમજવાનો છે કે 'જે જાણવા યોગ્ય હોય તે જાણવાનો, આદરવા યોગ્ય હોય તે આદરવાનો અને ત્યાગવા યોગ્ય હોય તે ત્યાગવાનો સદા યત્ન કરે છે.'

ગાહાસોલસાદિં તદ્વાઅસં જમંભિય । જે ભિલ્લૂ જયઈ નિચ્ચેસેન અછહ મડલે ॥ ૧૩ ॥ વંભમિ નાયજયણેસુ
 ઠાણેસુ અસમાહિણ । જે ભિલ્લૂ જયઈ નિચ્ચેસેન અછહ મડલે ॥ ૧૪ ॥ ણાવિસાણ સવલેસુ વાવીસાણ પરિસહે ।
 જે ભિરલૂ જયઈ નિચ્ચેસેન અછહ મડલે ॥ ૧૫ ॥ તેવીસહ સુયગડે સ્વાહિણસુ સુરેસુય । જે ભિરલૂ જયઈ નિચ્ચેસેન
 અછહ મડલે ॥ ૧૬ ॥ પળવીસ માવળાહિં ઉદેસેસુ દસાદળ । જે ભિરલૂ જયઈ નિચ્ચેસેન અછહ મડલે
 ॥ ૧૭ ॥

જે સાધુ સોઠ ગા માના (ઇટલે શ્રી સૂત્ર કૃતાગ અથવા શ્રી સુગદાગી સૂત્રના પ્રથમ શ્રુત સ્કન્ધના) અધ્યયનને વિષે, અને
 સયમના સત્તર ભેદથી વિપરીત ન કર્તવ્યને વિષે સદા યત્ન કરે છે, તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. (૧૩). જે સાધુ વ્રત્તચર્યાના
 અઢાર ભેદને વિષે, ત્રી ગાતાગીના ઝોળીસ અધ્યયન [પ્રથમ સ્કન્ધ] ને વિષે અને સમાધિના વીણ સ્થાનકથી વિપરીત ન કર્તવ્યને
 સદા યત્ન કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. (૧૪). જે સાધુ પુરુષીશ પ્રકારના શમલ [અશુભ કૃત્યો] થી, અને વાવીશ
 પરિસહથી દૂર રહેવાને સદા યત્ન કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. [૧૫]. જે સાધુ સૂત્રકૃતાગના ત્રેવીશ અધ્યયનને વિષે
 અને તેથી પૂરુષ ઇન્દ્રિય દેવ [૧૦ ભવન પતિ + ૮ વ્યત + ૫ જ્યોતિષ + ૧ વૈમાનિક = ૨૪ અથવા તો કૃપ્ય દેવાદિ ૨૪
 તીર્થંકર] ને વિષે સદા યત્ન કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત થાય છે. (૧૬). જે સાધુ પંચ મહાવ્રતની પચીશ ધાવનાને
 વિષે અને દશાશ્રુત સ્કન્ધ, કલ્પ અને ન્યવહાર સૂત્રના ઝવ્વીશ ઉદેગને વિષે સદા યત્ન કરે છે તે ચતુર્ગતિ સંસારથી મુક્ત
 થાય છે. (૧૭).

अणगार गुणेहिंच पकप्पंमि तहे वय । जे भिल्लू जयई निच्चसेन अछइ मंडले ॥ १८ ॥ पात्रसुयप्पसंगेसु मोह्हाणेसु चे वय । जे भिल्लू जयई निच्चसेन अछइ मंडले ॥ १९ ॥ सिद्धाइगुण जोगेसु तिचीसा सायणा सुय । जे भिल्लू जयई निच्चसेन अछइ मंडले ॥ २० ॥ इइ एएसु ठाणेसु जे भिल्लू जयई सया । खिप्पसे सव्यससारा विप्पमुचइ पडिए चिन्निमि ॥ २१ ॥

ॐ ॥ इति चरणविहनाम झयण एकत्तीसं सम्मत्त ॥ ॐ

जे साधु *अणगारना सत्तावीश गुणने विपे अने प्रकल्पना [श्री आचाराग सूत्रना] ? अठ्ठावीश अध्ययनने विपे सदा यत्न करे छे ते चतुर्गति संसारथी मुक्त थाय छे. [१८]. जे साधु ओगणत्रीस पापश्रुत प्रसंगथी अने त्रीस मोह स्थानथी निवर्त्तवाने सदा यत्न करे छे ते चतुर्गति संसारथी मुक्त थाय छे. [१९]. जे साधु श्री सिद्धना एकत्रीस गुणने विपे, अने [मन, वचन कायाना] योगना वत्रीस भेदने विपे सदा यत्न करे छे अने तेत्रीस प्रकारनी आशातनाथी निवर्त्ते छे ते चतुर्गति संसारथी मुक्त थाय छे. [२०]. जे पंडित साधु उपर वर्णवेला स्थानने विपे सदा यत्न करे छे ते चतुर्गति रूप संसारथी शीघ्र मुक्त थाय छे. [२१].

* एकत्रीससु अध्ययन संपूर्ण. *

* मूल गाथामां 'अणगार' शब्द छे छतां जेकोवी तेनो अर्थ 'ससारी' करे छे. ? श्री आचाराग सूत्रमा हाल चौवीश अध्ययन छे, एण अगाड अठ्ठावीश हतां एम मनाय छे.

અધ્યયન ૩૨. પ્રમાદ-સ્થાન.

અંતકાલસ સમૂલયરગ સવ્વસ દુલ્લસસડ જો પમોલ્લો । ત માસઓ મે પાડિપુત્ર ચિત્તા સુનેહાદ ગંત હિય
હિયથ ॥ ૧ ॥ નાણસ સવ્વસ પમાસણાદ અન્નાણ મોહસ વિવજ્જણાદ । રાગસ દોસસસય સંલણં ઇંગંત સોલ્લં
સમુવેદ્મોલ્લં ॥ ૨ ॥ તસે સમગો ગુરુ વિહસેવા વિવજ્જણા ચાલજણસદૂરા । સક્કાય ઇગત નિસેવણાદ સુત્તથ
સંચિતણયા ધિર્દય ॥૩॥ આહાર મિલ્લે મિયમેસણિજ્ઞા સહાય મિલ્લે નિરુણઠ વુલ્લં । નિકેય મિલ્લે જોગં
સમાહિ કોમે સમણે તવસી ॥ ૪ ॥ ન ચાલમેજ્ઞા નિરુણ સહાય ગુણાહિય વા ગુણઓ સમવા । ઇક્કોવિ પાવાહ
વિવજ્જયતો વિરેજ્જ કામેસુ અસજ્ઞામાણો ॥ ૫ ॥

● અધ્યયન ૩૨. ●

અનાદી કાલની અવિરતિપ સર્વ દુઃસ્થાય સંસારથી મુક્ત થવાને તપને જે કહેવામાં આવે છે તે એકાગ્ર ચિત્તથી શ્રવણ કરો.
[૧]. જ્ઞાનનો પ્રભાસ કરમથી, અજ્ઞાન અને મોહ વર્જવાથી, અને રાગ દ્વેષનો હયા કરવાથી એકાત નિરાવાય સુલ મોક્ષ પામે. [૨].
ગુરુ અને યજ્ઞની સેવા કરવી, મૂર્ત્ત જનથી સદા દૂર રહેવું, એકાતમા અધ્યયન કરવું અને સૂત્રાર્યનું એકાગ્ર ધૃતિથી ચિંતન કરવું—
પ મોક્ષનો માર્ગ છે. (૩). [જ્ઞાનાદિકની] સમાધિને* ઇન્ડનાર અને તપનો કરનાર શ્રમણ (સાધુ) દોષરહિત કલ્પતો આહાર, નિ-
પુણ, બુદ્ધિશાક્તી શિષ્ય અને એકાતયાસને યોગ્ય [સ્ત્રી, પશુ પંદક રહિત] ઉપાશ્રયને રહે છે. [૪]. પોતાથી ગુણમા અધિક અથવા
સરલો પદો નિપુણ શિષ્ય કદાચ ન મળે તો પાપ કર્મથી અને કામ ભોગથી ૧ દૂર રહીને તેણે એકલા રહેવું. (૫).

* Who longs for lighteousness. ૧ Not devoted to pleasures.

જહાય અહ્યમવા વલાગા અહ વલાગમવ જહાય । એવેવ મોહાય યણંતુ તન્હા મોહંચ તન્હાયયણં વયંતિ ॥૬॥
રામોય ડોસોવિય કમ્મવીય કમ્મચ મોહપ્પમવ વયતિ । કમ્મંચ જાઈ મરણસ મૂલુ દુલ્લં ચ જાઈ મરણં વયંતિ
॥ ૭ ॥ દુલ્લં હયં જસ્સ ન દોઈ મોહો મોહો હઓ જસ્સ ન દોઈ તન્હા । તન્હા હયા જસ્સ ન દોઈ લોહો
લોહો હઓ જસ્સનકિચણાં ॥ ૮ ॥ રાગચ દોસંચ તહેવ મોહં ઉદ્ધતુ કમ્મેણ સમુલ્લજાલ । જે જે ઉવાયા પહિ-
વજિયચ્ચા તે કિત્તહસ્સામિ અહાણપુલ્લિ ॥ ૯ ॥

જેમ પક્ષી ફડામાથી ઉત્પન્ન થાય છે અને ઇંડુ પક્ષીમાથી ઉત્પન્ન થાય છે તેમ તુળ્લા મોહનું ઉત્પત્તિ સ્થાન છે અને મોહ પણ
તુળ્લાનું ઉત્પત્તિ સ્થાન છે એમ (તીર્થંકરે) કહયું છે. [૬]. રાગ-દ્વેષ કર્મથી ઉત્પન્ન થાય છે અને કર્મનું ઉત્પત્તિ સ્થાન (તીર્થંકરે) મોહ
કહયું છે. કર્મ પણ જન્મ મરણનું મૂળ છે અને જન્મ-મરણને (મગવાને) દુઃખનું કારણ કહયું છે. [૭]. મોહના અભાવે દુઃખ હણાય છે
તુળ્લાના અભાવે મોહ હણાય છે, લોભના અભાવે તુળ્લા હણાય છે, અને દ્રવ્યના અભાવે લોભ હણાય છે. * [અર્થાત મોહ ન હોય
તો દુઃખ ન હોય, તુળ્લા ન હોય તો મોહ ન હોય, લોભ ન હોય તો તુળ્લા ન હોય, અને દ્રવ્ય ન હોય તો લોભ ન હોય.]* [૮].
રાગ-દ્વેષ અને મોહને મૂલ્યમાની ધાત્તવા ઇચ્છનારે શું શું ઉપાય આદરવા તે શું અનુક્રમે કહુ છું. (૯).

* Delusion the origin of desire પ્રો. જેકોવી આ માટે એવા અસરકારક શબ્દો વાપરે છે કે “ Misery ceases
on the absence of delusion, delusion ceases on the absence of desire, desire ceases on the
absence of greed, greed ceases on the absence of property ” ૧ Thoroughly uproot

रसापगम न निसेवियन्त्रा पायं रसा दित्ति करा नराण । दित्तं च कामा समतिदुवाति दुमं जहा सादु फलव पख्वा ॥ १० ॥
जहा दवगी पडरिघणे वणे समारुओ नोवसम उवेइ । एविदियगीवि पगाम भोइणो न वभया॥रिस हियाय
करसई ॥ ११ ॥ विविच सेज्जासण जतियाणं ओमासणण दमिइदियाणं । न राग सत्तु धरिसेइ चित्त पगइओ
वाहिरिवो सहेहिं ॥ १२ ॥ जहा विराला वसहस्स मूले न मूसगाणं वसही पसत्था । एमेव इत्थी निलयस्स मझे
न वभया॥रिस स्वमो निवासो ॥ १३ ॥ न रुव लावन्न विलास हास न जणिय इगियेपेहियवा । इत्थीण चित्तसि
निपेसइत्ता दत्तु ववस्से समणे तवस्सो ॥ १४ ॥

रस [घृतादि विगय] घणा सेवया नहि. कारणके रस सेवयायी मनुष्य दीप्तिकर [वीर्यवान-उन्मादि] बने छे, अने जेम
पक्षीओ स्वादिष्ट फऊयाला वृक्ष उपर धसी ओये छे, तेम वीर्यवान मनुष्य उपर काम धसी आवे छे. * (१०) जेम काण्ठयी भरेला बनने
विपे पवनना झपाटा साथे लागेलो अग्नि बुझातो नयी तेम पंचेन्द्रिय रुपी अग्नि मनबाँछित-उन्मादि आहार करनार ब्रह्मचारीने हितकारक
नीयइतो नथी. (११). निर्दूषण (स्त्री, पशु, पडक रहित) शयन, उपाश्रय अने आसन सेवनारनो, उणो आहार करनारनो, अने
इद्रियोने दमनार साधुना चित्तनो रागरूपी शत्रु पराभव करी शक्तो नथी; जेम औषध रोगनो पराभव करे छे तेम. [१२]. ज्यां
त्रिआडा यस्ता होय त्या जेम उदरने रहेनुं सलामत नथी तेम ज्या लीयो वसती होय त्या ब्रह्मचारीने वसतु सलामत नथी, (१३).
तपस्सी साधुए लीना रुप, लावण्य, विलास, हास्य, वचन, अगनु मोडवु अने कटाक्ष-कुट्टि तरफ नजर करवी नहि, तेमज पोताना
चित्तने विपे तेनी याददास्त राखवी नहि. [१४].

* लक्षण, डगळी, फगटा रीगरे उन्मादी आहार वर्जवायी जीवदया उपरात मन श्रान्त अने विषय वीरक्त बने छे, अन्न एवु
मन-ए सिद्धात अई सत्य करे छे,

અંદસનંચેવ અપથ્યર્ણંચ અર્ચિતંચેવ અર્કિત્તર્ણંચ । इच्छीजनसा रिय झाणजुगंहिर्यं सया वंभंचेरे रयाणं ॥ १५ ॥
 કામતુ દેવીહિં વિભૂસિયાહિં ન ચાહ્યા સ્વોમહંડં તિગુત્તા । તહાવિ ઇગંત હિયંતિ નચ્ચા વિવિત્ત વાસો મુણિણં પસથ્યો
 ॥ ૧૬ ॥ મોહલા ભિક્ષિસ્સવિ માણવસ્સ સંસાર મીહસ્સ ઠિયસ્સ ધમ્મે । ન તારિસંં દુત્તરમથ્થિ લોણ જાહિથ્થિઓ
 વાલ મળો હરાઓ ॥ ૧૭ ॥ ઇણ સંગે સમદક્કમિત્તા સુહુચરાચેવ ભવંતિ સેસા । જહા મહાસાગર મુત્તરિત્તા નઈં ભવે
 અત્તિ ગંગા સમાણા ॥ ૧૮ ॥ કામાણુ ગિદ્ધિપ્પભવંતુ દુલ્લં સલ્લસ લોગસ્સ સદેવગસસ । જં કાહયં માણસિયંચ
 કિંચિ તરસંં તર્ગં ગહ્હુહ વીયરાગો ॥ ૧૯ ॥

ધર્મ-ધ્યાનમા અતુરવત રહેનાર આર્યે અને સદા સર્વદા વ્રત્તચર્યના રાગી પુરુષે સ્ત્રી જાતિ તરફ જોવું નહિ, તેની ઇચ્છા કરવી નહિ, તેનું ચિંત્વન કરવું નહિ તેમજ તેનાં વલ્લાણ કરવાં નહિ. [૧૫]. જો કે ત્રણ ગુણે, ગુણા પુરુષને અલંકારે કરી સહિત ઈવો દેવાંગનાઓ પણ ક્ષોભ પમાડવાને અસમર્થ છે, તથાપિ સાધુને માટે સ્ત્રીયાદિક રહિત વૈકાંતવાસ (તીર્થકરે) હિતકારક કહ્યો છે. [૧૬] મોક્ષના અભિલાષિ, સંસારથી ઢરનાર અને ધર્મ પ્રમાણે વર્તનારને પણ, અજ્ઞાનીનાં મન દરણ કરનાર સ્ત્રીના જેવું આ લોકમા વીડું કાંઈ દુસ્તર [દોહિલું] નથી. [૧૭]. જેથી રીતે મહાસાગર પાર ઉતરનારને ગંગા જેવી મ્હોટી નદી ઉતરવી અતિ સહેલ છે, તેમ સ્ત્રી સંગથી વિરસ્ત યેગ્યને આ લોકમા વીડું વડું ત્યાગવું સહેલ છે.* (૧૮). કામની ઇચ્છાથી દેવતા સહિત સર્વ લોકને દુઃખ ઉપ-જે છે. શ્રી વીતરાણ મુનીવર કાયા તથા મનનાં સર્વ દુઃખનો અંત આપી શકે છે. [૧૯].

* All others will offer no difficulties.

જહાય કિંપાગ ફલા મળોરમા રસેણ વક્ષેણય મુજ્જમાણા । તે સુદૃઢ જીવિય પચ્ચમાણા ઇત્થ મા કામગુણા ત્રિવાગે ॥૨૦॥
 જે ઇંદિયાણ વિસયા મણુદ્વા નતેસુ ભાવં નિસિરે કયાઈ । મયા મણુન્નેસુ મણપિ કુજ્ઞા સમાહિ કામે સમણે તવસ્સી
 ॥૨૧॥ ચલુસ્સ રૂવ ગહણ વયતિ ત રાગ હેઠ તુ મણુન્ન માહુ । ત દોસ હેઠ અમણુન્નમાહુ સમોય જો તેસુ સ
 વીયરાગો ॥૨૨॥ રૂવસ ચલુવું ગહણં વયતિ ચલુસ્સ રૂવ ગહણં વયતિ । રાગસ હેઠ સમણુન્ન માહુ દોસસ
 હેઠ અમણુન્ન માહુ ॥ ૨૩ ॥ રૂવેસુ જોગિદ્ધિ મુવેદ્ધિ તિવ્વ અકાલિય પાત્તદ્ધિ સે વિણાસં । રાગાડેરે સે જહ વાપયંગે
 અલોચ લોલે સમુવેદ્ધિ મચ્ચું ॥ ૨૪ ॥

ક્રિયારૂપનાં ફલ જેમ રસ અને વર્ણ (સ્વાદ અને રંગ) મા સુદર જણાય છે, પરંતુ ભક્ષણ કરવાથી તે જેમ જીંદગીનો અત
 આપે છે, તેવો જ ગુણ કામ ભોગનાં ફલને વિષે રહેલો છે. [૨૦]. તપનો કરનાર અને સમાધિનો અભિલાષિ શ્રમણ ઇન્દ્રિયોના
 વિષયને વિષે મનથી ભાવ કરતો નથી, યા તો અમનોદ્ધ* વિષય પ્રતિ દ્રેષ કરતો નથી. [૨૧]. સ્વ આંસુ આકર્ષણ કરે છે,
 મનોહર સ્વને રાગનું અને અમનોહર સ્વને દ્રેષનું કારણ (તીર્થકર) કહ્યું છે. મલા મુંડા સ્વને વિષે રાગ દ્રેષ રહિત હોય તે વીતરાગ ।
 કહેવાય. ૨ [૨૨]. ચક્ષુ સ્વને ગ્રહણ કરે છે અને સ્વ ચક્ષુ આકર્ષણ કરે છે. મનોહર સ્વ રાગનું અને અમનોહર સ્વ દ્રેષનું કારણ
 (તીર્થકર) કહ્યું છે. [૨૩]. જેવી રીતે રાગાતુર પતંગ દીપકથી આકર્ષાઈને તેમાં ફપલાઈને વિનાશ પામે છે, તેવી રીતે સ્વને વિષે
 તીવ્ર મૂર્છા રાગનાર અકાલિક વિનાશને પામે છે. (૨૪).

*Unpleasant. ૧ Dispassionate. ૨ સંસારમાં શાન્તિ સાધક જીજ્ઞાસુઓ આ શબ્દો સ્મરણમાં રાખવા જેવા છે.

જેવાવિ દોસ સમુવેદ તિવ્વં તંસિલ્લને સેટ ઉવેદ દુલ્લં । દુહંત દોસેણ સણ્ણ જંતૂનકિંનિરૂવંઅવરજ્ઞઈસે ॥૨૫॥
 ઇગંત રત્તો રહઈમિ રૂવે અતાલિસે સે કુણઈ પઓસં । દુલ્લસ સંપીલ મુવેદ બાલે ન લિપ્પઈ તેણ મુળી વિરામે
 ॥ ૨૬ ॥ રૂવાણુગાસાણુ ગણ્ય જીવે ચરાચરે હિસદ્દ ણેગ રૂવે । નિચેહિં તે પરિતોવેદ બાલે પીલેદ્દ અત્તદ્દ ગુરુ
 કિલિદ્દે ॥૨૭॥ રૂનાણુવાણુ પરિગ્ગહેણ ઉપ્પાયણે રલ્લણ સનિઓગ । બદ્દ વિટ ગેય કંહિ સુહંસે સંભોગ કાલેય
 અતિત્ત લામે ॥૨૮॥ રૂવે અતિચય પરિગ્ગહંમિ સત્તોવસત્તો ન ઉવેદ તુહિં । અતુહિં દોસેણ દુહી પરસ લોભાવિલે
 આયઈ અદત્ત ॥ ૨૯ ॥

જે કોઈ કુરુપ દેહીને અતિ દ્રેપ આળે છે, તે તત્તણ દુઃખ પામે છે. તેને જે દુઃખ વપને છે તેમા તેનો પોતાનો જ દોષ છે, તેમા
 રૂપનો કાંઈ દોષ નથી. * [૨૬]. જે કોઈ મનોહર રૂપ ઉપર અતિ રાગ કરે છે તેને અમનોહર રૂપ ઉપર દ્રેપ વપને છે. અને તેથી મૂલ્ય
 માણસ દુઃખ પામે છે, જ્યારે વીતરાગ મુનિ એવા રાગ દ્રેપથી મુક્ત રહે છે. (૨૬). રૂપના ભોગની ડચ્ઠાયાલો જીવ અનેક ચરાચર
 [ત્રસ અને સ્વાત્તર] જીવને હળે છે, સ્વાર્થમાં લીન થયેલો બ્રહ્માની જીવ પણ જીવોને અનેક પ્રકારે પીડે છે અને તેમને દુઃખ વપ-
 જાવે છે. [૨૭]. મનોહર રૂપનો રાગી જીવ તે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની, તેનું રક્ષણ કરવાની, તેનો વપભોગ કરવાની, તેના નાશની અને
 તેના વિરહની મુશ્કેલીને લીધે ત્રણથી મુશ્કેલી થાય ? ભોગ ભોગવતી ત્રયે વળ તેને તેનાથી વૃદ્ધિ થતી નથી. [૨૮]. જ્યારે તે રૂપથી
 તૃપ્ત થતો નથી અને મૂર્છાને લીધે તે ઉપર તેની આસક્તિ વધતીજ જાય છે ત્યારે તે અસંતોષના દોષથી દુઃખી થાય છે અને લોભથી
 દોરવાઈને પારકાની એળ ટીથી (અદત્તા) વસ્તુ હાથ કરે છે. † [૨૯].

* આ પ્રમાણે પીડા પામતા પાપર પ્રાણીઓ સ્વે દયા પાત્ર છે. † આવી રીતે પાપમાલ થઈ દુર્ગતિ અને દુર્ગતિ પામેલાં વળા
 દૃષ્ટાંતો આપણે અનુભવ્યા છે.

‘तन्हाभिभूयस्स अदत्तहारिणो’ रूवे अतिचस्स परिगहेय । माया मुंसं वड्डइ लोम दोसा तथावि दुल्लवानवि मुच्चइ
 से ॥ ३० ॥ मोसस्स पद्ध्य पुरय्यओय पओगकालेय दुही दुरते । एव अदत्ताणि समाययतो रूवे अत्तिओ दुहिओ
 अपिरसो ॥ ३१ ॥ रूणणरत्तस्स णरस्स एव कत्तो सुह होज्ज कयाइ किञ्चि । तथोव भोगेवि विलेस दुस्स निवचइ
 जस्स कएण दुल्लव ॥ ३२ ॥ एमेव रूवमि गओ पओस उवेइ दुल्लवोह परपराओ । पटुठ चित्तोय विणाइ कम्म जं
 से पुणो होइ दुहं विवागे ॥ ३३ ॥ रूवे विरचो मणुओ विसोगो एएण दुल्लवोह परपरेण । न लिप्पए भवमझे व
 सतो जलेणवा पुस्खरिणी पलास ॥ ३४ ॥

तुष्णाधी पराभव वामेलो स ग्राणी परकानी वस्तु लें ठे, छता ए रप अने परिग्रहथी तेने सतोप यतो नथी, अने पडी लेभना
 दोपथी तेनामा माया अने जूठ ये ठे. एटलु छता पण ते दुःखथी मुक्त यतो नथी. [३०]. जठ बोल्या पूंय अने त्यार पत्री
 तेयज जठ बोलती वखते पण ते अति दुःखी थाय छे. आ प्रमाणे पारकानी यस्तु ग्रहण कर्यो उता तेना रपथी ते वृत्त यतो नथी,
 परतु दुःखी थाय ठे अने एवा जीमनो कोइ रसक नथी. [अर्थात्-ते दुर्गतिये पायेछे]. (३१). एमा रपमा अतुरक्त मनुष्यने
 कदापि कोळे किञ्चित् सुग्न पण कयाधी समवे ? जे वस्तु प्राप्त करवाने तेणे कष्ट वेठेलु ते वस्तुनो उपयोग करती वखते पण तेने
 दुःख (वेलेका) उपजं ठे. [३२]. एमीज रीते रप उपर द्वेप करनार जीय दुःखनी परपरा उपार्जे छे. ज्यारे तेनु चित्त द्वेपथी भरेलु
 होय छ त्यार ते वणा कर्म मांछे छे, जे कर्म परिणामे दुःखना कारण रप थइ पड़े छे. (३३). परतु रपमा मोक्षधी विरक्त मनुष्य
 गोनथी मुक्त रहे छे. जेम कमल पत्र जठमा रहेगा छता भीजतु नथी, तेम जो के ते ससारमा रहे ठे छता दुःखनी परपराधी ते
 खरडातो नथी. [३४].

*Succession of pains

જૈયાધિ દોસં સમુવેદં તિથ્વં તંત્રિસ્ત્વળે સેત ઉવેદં દુઃસ્વં । દુઃસ્વં દોસેણ સણ જાંતૂનકિંચિત્તૂવં અવરચ્છદ્સે ॥૨૫॥
 પુગંત રત્તો રુદ્ધં રિ સ્ત્વે અતાલિસે સે કુળદં પઓસં । દુઃસ્વસ મંપીલ મુવેદં વાલે ન લિપ્પદં તેણ મુળી વિરાગે
 ॥ ૨૬ ॥ રૂઝાણુગામાણુ ગણુય જીત્રે ચરાચરે હિંસદ્ ણેગ રૂઝે । ચિત્તેહિં તે પરિતાવેદં વાલે પીલેદ્ અચ્છ ગુરુ
 કિલિદ્દે ॥૨૭॥ રૂઝાણુવાણુ પરિગહેણ ઉપ્પાયણે રસ્ત્વણ સનિઓગ । બણ ત્રિત ગેય કહેં મુહસે સમોગ કાલેય
 અતિત્ત લાભે ॥૨૮॥ રૂઝે અતિત્તય પરિગાહંમિ સત્તોવસત્તો ન ઉવેદં તુહિં । અતુહિં દોસેણ દુહી પરસ્સ લોભાવિલે
 આયયદ્ અદત્ત ॥ ૨૯ ॥

જે કોઈ કુરુપ દેહીને અતિ દ્વેષ જાણે છે, તે તત્ત્વેણ દુઃસ્વ પામે છે. તેને જે દુઃસ્વ ઉપજે છે તેમા તેનો પોતાનો જ દોષ છે, તેમાં
 સ્વપ્નો કાઢ દોષ નથી. * [૨૬]. જે કોઈ મનોહર ગ્પ ઉપર અતિ રાગ કરે છે તેને અમનોહર સ્વ ઉપર દ્વેષ ઉપજે છે. અને તેથી મૂલ
 માણસ દુઃસ્વ પામે છે, જ્યારે વીતરાગ મુનિ એવા રાગ દ્વેષથી મુક્ત રહે છે. (૨૬). સ્વપ્ના મોગની ડન્ડાવાલો જીવ અનેક ચરાચર
 [ત્રસ અને સ્થાવર] જીવને હણે છે, સ્વાર્થમાં લીન થયેલો અજ્ઞાની જીવ એ જીવોને અનેક પ્રકારે પીડે છે અને તેમને દુઃસ્વ ઉપ-
 જાવે છે. [૨૭]. મનોહર સ્વપ્નો રાગી જીવ તે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની, તેણે રક્ષણ કરવાની, તેનો ઉપભોગ કરવાની, તેના નાશની અને
 તેના વિરહની મુચ્છાને લીધે ત્યાગી મુલ્લી થાય ? મોગ મોગવતી વસ્તુ તેણે તેનાથી વૃત્તિ થતી નથી. [૨૮]. જ્યારે તે સ્વપ્થી
 વૃત્ત થતો નથી અને મુચ્છાને લીધે તે ઉપર તેની આસક્તિ વધતી જાય છે ત્યારે તે અસંતોષના દોષથી દુઃસ્વી થાય છે અને લોભથી
 દોરવાડને પારકાની અગ દીધી (અદત્ત) વસ્તુ હાથ કરે છે. ૧ [૨૯].

* આ પ્રમાણે પીઢા પામતા પાપર માણીઓ સરે દયા પાત્ર છે. ? આવી રીતે પાપમાલ થઈ દુર્ગેણ અને દુર્ગતિ પામેલા ઘણાં
 દુષ્ટાતો આપણે અનુભવ્યા છે.

તન્હાભિમૂયસ અંદત્તહારિણો સ્ત્રે અતિચરસ પરિગ્રહેય । માયા મુસં વહુદ્દ લોભ દોસા તગ્યાત્રિ દુલ્લાનાત્રિ મુચ્છઈ
સે ॥૩૦॥ મોસસ પદ્મય પુર્યથોય પઞ્ચાગકાલેય દુહી દુરતે । એવ અદત્તાણિ સમાયયતો સ્ત્રે અતિતો દુહિઓ
અગિરસો ॥૩૧॥ સ્ત્રાણરસસ નરસસ એવ વત્તો સુહ હોજ્જ કયાદ કિચિ । તગ્યોવ મોગેવિ વિલેસ દુલ્લાસ નિવચ્છઈ
જસસ કણ દુલ્લ ॥૩૨॥ એમેવ રત્તમિ ગઓ પઞ્ચોસ ડેવેદ્દ દુલ્લોહ પગપાઓ । પદુટ ચિત્તોય ચિણાહ કમ્મ જં
સે પુણો હોદ્દ દુહ વિવામે ॥ ૩૩ ॥ સ્ત્રે ત્રિરત્તો મણઓ વિનોગો એણ દુલ્લોહ પરપેણ । ન લિપ્પણ મમસે વ
સતો જલેણવા પુલ્લરિણી પલાસ ॥ ૩૪ ॥

તળાથી પરામવ પોમ્લો તં માણો પરાવાની વસ્તુ લે છે, છતાં એ એ પરિગ્રહથી તેને સતોપ થતો નથી, અને પટ્ટી લેખના
દોષથી તેનામા માયા અને જુદ રહે છે. એટલું છતાં પણ તે દુઃસ્વથી મુક્ત થતો નથી. [૩૦]. જુદ ચોગ્યા પૂંચ અને ત્યાર પછી
તેમજ જુદ ચોલતો રહેતે પણ તે અતિ દુઃખો થાય છે. આ પ્રમાણે પારકાની મનુ પ્રહણ કર્યા ત્યાં તેના રપથી તે વૃક્ષ થતો નથી,
પરતુ દુઃખી થાય છે. અને એવા જીવનો કોઈ રત્તક નથી. [અર્થાત-તે દુર્ગતિને પામે છે]. (૩૧). એવા સ્પમા અનુરત્ત મનુવ્યને
કદાપિ કાલે કિન્નિત મુલ્ય પણ વચાર્થી સમને ? જે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાને તેણે કદાપિ તેણે તે વસ્તુનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ તેને
દુઃખ (વેલેશ) ઉપને છે. [૩૨]. એવીજ રીતે એ ઉપર દ્વેષ કરનાર જીવ દુઃખની પર્ગપાના ઉપાગે છે. જ્યારે તેણે ચિત્ત દેવથી મરેલું
હોય ત્યાર તે ત્રણા કર્મ વાંચે છે, જે વર્ગ પરીણામે દુઃસ્વના કારણ એ વધ પડે છે. (૩૩) પરતુ સ્પમા મોદ્ધી ત્રિરત્ત મનુવ્ય
શોભથી મુક્ત રહે છે. જેમ કમલ પત્ર જડ્યા રહેતા છતાં મીઠાનું નથી, તેમ જો કે તે સસારમા રહે છે છતાં દુઃસ્વની પરપાથી તે
સારકાતો નથી. [૩૪]

સોયસ્સ સદ્ ગહનં વયતિ તં રાગ હેંતુ મણુન્ન માહુ । ત દોસ હેંતુ અમણુન્ન માહુ સમોય જો તેસુ સર્થીયરાગો ॥ ૩૫ ॥ સદ્દસ્સ સોયં ગહણ વયતિ સોયસ્સ સદ્ ગહણ વયતિ । રાગસ્સ હેંતુ સમણુન્ન માહુ દોસરસહેંતું અમણુન્ન માહુ ॥ ૩૬ ॥ સદ્દેસુ જો ગિદ્ધિ મુવેદ્ધ તિવ્વ અકલ્લિયં પાવદ્ધ સે ત્રિણાસં । રાગાડરે હરિણભિણ્ણ મુદ્ધે સદ્દે આનિત્તે સમુવેદ્ધ મચ્ચુ ॥ ૩૭ ॥ જેયાવિ દોસ સમુવેદ્ધ તિવ્વં તસિલ્લણે સેંતુ ડઠ્ઠેદ્ધ દુલ્લ ૧ । દુલ્લસ્સ સપીલ મુવેદ્ધ કિંચિ સદ્દં અવરહ્મદ્ધ સે ॥ ૩૮ ॥ ઇયત રત્તો રહ્મ સિ સદ્દે અત્તાલિસેસે કુણદ્ધ પઓસ ૧ । દુલ્લસ્સ સપીલ મુવેદ્ધ વાલેનલિપ્પદ્ધ તેણ મુણીવિરાગે ॥ ૩૯ ॥ સદ્દાણગાસણુ ગણ્ય જીવે ચરાચરે હિસદ્ધેણે ગરુવે ચિત્તે હિત્તે પરિતાવેદ્ધ વાલે પીલેદ્ધ અચ્છ ગુરુ કિંજિદ્ધે ॥ ૪૦ ॥

શબ્દ જ્ઞાનતુ આકર્ષણ કરે છે. મધુર શબ્દ રાગતુ અને કઠોર શબ્દ દ્વેષતુ કારણ (તીર્થકરે), કહયું છે. મલા મૂલા શબ્દને ત્રિપે રાગ દ્વેષ રહિત હોય તે વીતરાગ કહેવાય. [૩૬]. કાન શબ્દને ગ્રહણ કરે છે અને શબ્દ કાનતુ આકર્ષણ કરે છે. મધુર શબ્દ રાગતુ અને કઠોર શબ્દ દ્વેષતુ કારણ [તીર્થકરે] કહયું છે. [૩૬]. જેવી રીતે રાગાતુ હરણ મુગ્ધ શબ્દથી લલચાઈને અકાલિક મરણ પામે છે તેવી રીતે શબ્દને વિપે તીવ્ર મૂર્છા રાલનાર અકાલિક વિનાશને પામે છે. [૩૭]. જે કોઈ કુશલ સામર્થ્યને અતિ દ્વેષ આણે છે તે તત્ત્વણ દુઃખ પામે છે. તેને જે દુઃખ વપજે છે તેમાં તેનો પોતાનેજ દોષ છે, તેમા શબ્દનો કાદ દોષ નથી. (૩૮). જ કોઈ મધુર શબ્દ વપર અતિ રાગ કરે છે, તેને કઠોર શબ્દ વપર દ્વેષ વપજે છે અને તેથી મૂર્લ માણસ દુઃખ પામે છે, જ્યારે વીતરાગ મુની ઇવા રાગ-દ્વેષથી મુક્ત રહે છે [૩૯]. મધુર શબ્દને વિપે લુગ થયેલો જીવ અનેક ચરાચર જીવને હણે છે. ત્યારેમા લીન થયેલો અજ્ઞાની જીવ ૫ જીવોને અનેક પ્રકારે પીટે છે અને તેમને દુઃખ વપજાવે છે. (૪૦).

સદ્વાણપાણ પરિગ્રહેણ ઉપમાયણે રહ્ણણ સન્નિઓગે । વણ વિઓ મેય કહં સુંહંમે સંભોગ કાલેય અતિચા લાભે ॥૪૧॥ સદે અતિચેય પરિગ્રહમિ સચોવસચો ન ઉવેદ તુટિ । અતુટિ દોસેણ દુહી પરસ લોભાવિલે આયયઈ અદત્તા ॥ ૪૨ ॥ તાપ્પહામિભૂયરસ અદત્તા હારિણો સદે આતિત્તસ પરિગ્રહેય । માયા મુસ વઢ્ઢ લોભ દોસા તથાવિ દુહ્ણા નવિ મુચ્છસે ॥ ૪૩ ॥ મોસસ પઙ્ગુય પુરથ્થઓય પઓગ કાલેય દુહી દુરતે । एवं અદત્તાણિ સમાયયતો સદે અતિત્તો દુહિઓ અણિસ્સો ॥ ૪૪ ॥ સદ્વાણ રત્તસ નરસસ एवं કચો સુહ હોજ્જ કયાઈ કિચિ । તથોચ મોતેવિ કિલેસ દુહ્ણ નિચ્ચચ્છઈ જરસ કણ દુહ્ણ ॥૪૫॥

મધુર શબ્દનો રાગી જીવ તે વસ્તુ માપ્ત કરવાની, તેનું રક્ષણ કરવાની, તેના નાશની, અને તેના ત્રિ રહની મૂર્ચ્છાને લીધે કયાથી સુખી થાય ? તે મોગસ્તી વડતે પણ તેનાથી તે વૃક્ષ થતો નથી. [૪૧]. જ્યારે તે શબ્દથી ત્વન થતો નથી, અને મૂર્ચ્છાને લીધે તે ઉપર તેની આસક્તિ વળતીજ જાય છે ત્યારે તે અસતોપના દોષથી દુઃખી થાય છે અને લોભથી દોગ્ગાઈને પારમાની અળ વીધી [અદત્તા] વસ્તુ હાથ કરે છે. (૪૨). તુળાથી પરામન પામેલો તે પ્રાણી, પારમાની વસ્તુ લે છે છતાં પણ શબ્દ અને પરિગ્રહથી તેને સતોપ થતો નથી, અને પછી લોભના દોષથી તેનામાં માયા અને જૂઠું થાય છે. પરંતુ છતાં પણ તે દુઃસ્વથી મુક્ત થતો નથી. [૪૩]. જૂઠું બોલ્યા પૂર્વ અને ત્યારપછી તેમજ જૂઠું બોલતી વચ્ચે પણ તે અતિ દુઃખી થાય છે. આ પ્રમાણે પારમાની વસ્તુ પ્રવ્રણ કર્યા છતાં તેના શબ્દથી તે વૃક્ષ થતો નથી પરંતુ દુઃખી થાય છે અને એવા જીવનો કોઈ રક્તક નથી. (૪૪). એવા શબ્દમાં અનુસ્ત મનુષ્યને કદાપિ કાલે કિંચિત્ સુખ પણ કયાથી સમજે ? જે વસ્તુ માપ્ત કરવાને તેણે કદા વેટેડુ તે વસ્તુનો ઉપયોગ કરતો થયેલો પણ તેને દુઃસર ઉપને છે. [૪૫].

એમવ સંપંનિ ગર્ભો પઓસં ઉવેદ્દ દુલ્લોહ પરંપરાઓ । પદુઠ્ઠ ચિત્તોથ વિણાદ્દ કમ્મં જાસે પુણો હોદ્દ વહં વિવાગે
 ॥૪૬॥ સદે વિરતો મળઓ વિસોગોણ દુલ્લોહ પરંપરેણ । ન લિણ્ણ મવ મચ્છેત્ર સંતો જલેણવા પુલ્લવણી
 પલાસં ॥ ૪૭ ॥ ઘાણસ્સ ગંવં ગહણ વયતિ ત રાગહેઉંતુ મણુન્ન માહુ । ત દોસહેઉં અમણુન્ન માહુ સમોય જો
 તેસુ સ વીયરાગો ॥ ૪૮ ॥ ગચ્છસ્સ ઘાણં ગહણં વયતિ ઘાણસ્સ ગધ ગહણં વયતિ । રાગસ્સહેઉ સમણુન્ન માહુ
 તોસસ્સ હેઉ અમણુન્ન માહુ ॥૪૯॥ ગંધેસુ જો નિલ્લિ મુવેદ્દ તિલ્લં અકાલિય પાવડ સે િણાસ । રાગાઉરે ઓમહિ
 ગંધગિદ્ધે સપ્પે વિલાઓવિત્ત નિલ્લમતો ॥૫૦॥ જેયાવિ દોસ સમુવેદ્દ તિલ્લ ત સિલ્લવણે સેઉ ઉવેદ્દ દુલ્લ । દુલ્લ
 વોસેણ સણુ જતૂ નં કિંચિ ગંન અવચ્છદ્ધે ॥૫૧॥

એવીજ રીતે શબ્દ ઉપર દ્રેપ કરનાર જીમ દુઃખની પરંપરા ઉપાજે છે. જ્યારે તેનું ચિત્ત દ્રેપથી ખંચું હોય છે ત્યારે તે ઘણાં કર્મ
 મોથે છે એ કર્મ પરિણામે દુઃખના કાળ રૂપ થઈ પડે છે. (૪૬). પરંતુ શબ્દથી વિરક્ત મનુષ્ય શોકથી મુક્ત રહે છે. એમ કમલ
 પત્ર જલ્લભા રહેવા ઉતા ખીજાતું નથી તેમ તે જો કે સંસારમા રહે છે ઉતા દુઃખની પરંપરાથી સ્વરહાતો નથી. [૪૭]. ગંધ નાલિકાનું
 આરુર્ણ કરે છે. સુગંધ રાગનું અને દુર્ગંધ દ્રેપનું કારણ [તીર્થકર] કહ્યું છે. ખલી ખૂંડી ગમે ત્રિપે રાગ દ્રેપ રહિત હોય તે વીતરાગ
 કહેવાય.* [૪૮]. નાસિકા ગંધને ગ્રહણ કરે છે અને ગધ નાસિકાનું આકર્ષણ કરે છે. સુગંધ રાગનું અને દુર્ગંધ દ્રેપનું કારણ (તીર્થકર)
 કહ્યું છે. [૪૯]. જેમ રાગાસુર સર્પ (ચંદનાદિ) ઔપધિની સુગંધથી લલચાઈને પોતાના રાફડામાથી વહાર નીકળી આવે છે અને
 દુઃસ પામે છે તેમ ગંધને ત્રિપે તીવ્ર મૂંઝાં રાલનાર અકાલિક વિનાશને પામે છે. [૫૦]. જે કોઈ દુર્ગંધ ઉપર અતિ દ્રેપ આળે છે, તે
 ત, જ્ઞાન દુઃખ પામે છે. તેને જે દુઃખ ઉપજે છે તેમા તેનો પોતાનોજ દોષ છે, તેમા ગંધનો કાફ દોષ નથી. [૫૧].

શબ્દરૂપ ઉપર તેમ ગાથામા વર્ણન છે.

દુઃખ રત્નો રુદ્રસિ ગધે અયાલિસે કુળઈ પઓસ । દુઃખસસ સંપાલ મુવેઈ ગાલે ન લિપ્પઈ તેણ મુખી વિરાગે ॥૫૨॥ ગંધાણુગાસાણુ ગણ્ય જીવે ચરાચરે હિસડળે ગરુચે । ચિત્તેહિતે પરિતવેઈ ગાલે પાલેઈ અચ્છ ગુરુ કિલિટ્ટે ॥ ૫૩ ॥ ગધાણુવાણુ પરિગહેણ ઉપ્પાયણે સ્ખળ સંનિઓગે । વણ વિઓગેય કહિ સુહમે સમોગ કાલેય અતિત્ત લાભે ॥૫૪॥ ગધે અતિત્તેય પરિગહમિ સત્તોવસત્તો ન ઉવેઈ તુટ્ટિ । અતુટ્ટિ દોસેણ દુહી પરસ લોભાવિલે આયચઈ અવત્ત ॥ ૫૫ ॥ તપ્પહાભિખૂયસસ ઠડચ હારિણો ગધે અતિત્તસ પરિગહેય । માયા મુસ વહુઈ લોભ દોસા તથા વિદુલ્લા નવિ મુચ્છઈ સે ॥ ૫૬ ॥ મોસસ પહ્ણાય પુરુથઓય પઓગ કાલેય દુહી દુરતે । ઇવ અવત્તાણિ સમાયયતો ગધે અતિત્તો દુહિઓ અણિસ્સો ॥૫૭॥

જે કોઈ મુગધ ઉપર અતિ રાગ કરે છે, તેને દુર્ગંધ ઉપર દ્રેષ ઉપજે છે, અને તેથી મૂર્ત માણસ દુઃખ પામે છે, જ્યારે ધીરરાગ મુની પણ રાગદ્રેષથી મુક્ત રહે છે. [૫૨] મુગધને વિષે લુન્ન થયેલો જીવ અનેક ચરાચર જીવને હળે છે. સ્વાર્થપા લીન થયેલો અજ્ઞાની જીવ પણ જીવોને અનેક પ્રકારે પીડે છે અને તેમને દુઃખ ઉપજાવે છે. [૫૩] મુગંધનો રાગી જીવ તે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની, તેનું રક્ષણ કરવાની, તેનો ઉપયોગ કરવાની, તેના નાશની અને તેના વિરહની મૂર્છાને લીધે કર્યાંથી સુલ્લી થાય? તે મોગમતી વસતે પણ તેનાથી તેને તુટિ થતી નથી. [૫૪] જ્યારે તે ગંધી તુલ્ય થતો નથી, અને મૂર્છાને લીધે તે ઉપર તેની આસક્તિ થતી ન જાય એ સ્વારે તે અસતોવના દોષથી દુઃખી થાય છે અને લોભથી દોરવાઈને પારકાની અપદ્ધિથી વસ્તુ હાથ કરે છે. [૫૫] દુર્ગંધી પરામત્ત પામેલો તે માણી પારકાની વસ્તુ લે છે છતાં પણ અને પરિગ્રહથી તેને સતોષ થતો નથી. અને પડી લોપના દોષથી તેનામા માયા અને જૂઠ વધે છે. પટલુ છતાં પણ તે દુઃખથી મુક્ત થતો નથી. [૫૬] જુદુ વોલ્લા પૂરું અને ત્યાર પડી તેમજ જુદું વોલ્લા વસતે પણ તે અતિ દુઃખી થાય છે. આ પ્રમાણે પારકાની વસ્તુ ગ્રહણ કર્યા છતાં તેની ગંધી તે વસ્તુ થતો નથી, પરંતુ દુઃખી થાય છે, અને એવા જીવનો કોઈ રક્ષક નથી. [૫૭].

જેવાવિ દોસ સમુદ્દે તિથ્વં તં સિદ્ધલેને સેડ ઉવેદ્દ દુલ્લવ । દુલ્લત દોસેણ સણ જંતૂ ન કિંચિ રનં અવરદ્દઈ સે
 ॥૬૪॥ ઇગત રત્નો રદ્દેરસમિ અતાલિસે સે કુળઈ પઓસ । દુલ્લસસ સંખીલ મુવેદ્દ વાલે ન લિપ્પઈ તેણ મુળી વિગમે
 ॥૬૫॥ રસાણુમાસાણુ ગણ્ય જીવે ચરાચરે હિસદ્દ ળેગસ્થે । ચિત્તે હિતે પરિતોવેદ્દ વાલે પીલેડ અષ્ટ ગુરુ કિલિદે
 ॥ ૬૬ ॥ રસાણુવાણુ પરિગહેણ ઉપ્પાયણે રલ્લણ સનિઉગે । વણ વિઓગેય વહ મુહસે સંભોગ કાલેય અનિચ
 લોભે ॥૬૭॥ રસે અતિતેય પરિગહમિ સત્તોવસત્તો ન ઉવેદ્દ તુહિ । અત્તુદિ દોસેણ દુહી પરસ લોભાવિલે આયયઈ
 અદત્ત ॥ ૬૮ ॥ તળ્હાભિમ્ભૂયસ અદત્તહારિણો રસે અતિત્તસ પરિગહેય । માયામુસં વદ્દુદ્દ લોભ દોસા તત્થાવિ
 દુલ્લવાનવિ મુચ્છઈ સે ॥૬૯॥

જે કોઈ કડ રસ ઉપર અતિ દ્રેપ આળે છે, તે તત્તલણ દુઃખ પામે છે. તેને જે દુઃખ ઉપજે છે તેમા તેની જીભનો દોષ છે, તેમા
 રસનો કાદ દોષ નથી [૬૪]. જે કોઈ મધુર રસ ઉપર અતિ રાગ કરે છે, તેને કડ રસ ઉપર દ્રેપ ઉપજે છે. અને તેથી મૂરો
 માણસ દુઃખ પામે છે, જ્યારે વીતરાગ મુની પણ રાગ દ્રેષ્યથી મુક્ત રહે છે. [૬૫] મુરસને વિષે દુઃખ થયેલો જીવ અનેક ચરાચર
 જીવને હળે છે. સ્વાર્થમા લીન થયેલો અજ્ઞાની જીવ પણ જીવોને અનેક પ્રકારે પેડે છે અને તેમને દુઃખ ઉપજાવે છે. [૬૬]. મુરસનો
 રાગી જીવ તે વસ્તુ માત્ર કરવાની, તેનું રક્ષણ કરવાની, તેનો ઉપયોગ કરવાની, તેના નાશની અને તેના વિરહની મુશ્કેલીને લીધે
 વ્યાધી સુલ્ભી થાય ? તે ભોગવતી વસ્તુ તેનાથી તેને વૃત્તિ થતી નથી. [૬૭]. જ્યારે તે રસથી વૃક્ષ થતો નથી, અને મુશ્કેલીને
 લીધે તે ઉપર તેની આસક્તિ વધતીજ જાય છે ત્યારે તે અસતોપના દોષથી દુઃખી થાય છે, અને લોચથી દોરવાઈને પારકાની અળદીથી
 વસ્તુ હાથ કરે છે (૬૮). તુળ્યાથી પ્રભવ પામેલો તે પ્રાણી પારકાની વસ્તુ લે છે છતાં પણ એને પરિવ્રત્યો તેને સનોપ થતો નથી.
 અને પછી લોભના દોષથી તેનામા માયા અને જૃંથ વધે છે. પટલુ છતાં પણ તે દુઃખથી મુક્ત થતો નથી. [૬૯].

ગંધાણરસ નરરૂત એવં કષો સહ હોજ્જ કયાઈ કિંચિ । તથોવ મોગેત્રિ કિલેસ દુઘ્નં । નિવ્યત્તણ્ જસસ કણ્ણ
 દુમ્મ ॥ ૫૮ ॥ એવેવ ગધધિ ગઓ પઓસ ઉવેઈ દુઘ્નેહ પંપરાઓ । પદુટ્ટ પિત્તોય ચિણાઈ કમ્મં જંસે પુણો હોઈ
 દુહં વિત્તોગે ॥ ૫૯ ॥ ગધે વિરત્તો મણુઓ ત્રિસોગો ઇણ દુલ્લોહ પરેણ । ન લિપ્પણ્ મન મક્ષેવ સંતો જલેણ વા
 પુલ્લવરિણીપલાસ ॥ ૬૦ ॥ જોહાણ્ રસ ગહણં વયતિ ત રાગ હેતુ મણુન માહુ । ત વોસ હેતુ અમણુન માહુ
 સમોય જો તેસુ સવીયરાઓ ॥ ૬૧ ॥ રસસ જોહ ગહણં વયતિ જિમ્માણ્ રસં ગહણ વયતિ । રાગસ હેતુ સમણુન
 માહુ વોસસહેતુ અમણુન માહુ ॥ ૬૨ ॥ રસેસુ જો ગિહ્ધિ મુવેઈ તિવ્વં અકાલિયં પાવહ સે વિણાસ । ગગા ડરે
 વહિસ વિમિન્ન કાણ્ મન્હે જહા આમિસલોમ ગિહ્ધે ॥ ૬૩ ॥

૧૫૧ ગંધમા અતુરક્ત મનુષ્યને કદાપિ કાલે કિંચિત્ સુત પળ વ્યાથી સંપદે ? જે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાને તેણે કટ્ટ વેઠેલું તે
 વસ્તુનો ઉપભોગ કરતી ચક્તે પણ તેને દુઃખ ડપડે છે. [૫૮]. ૧૫૨ જીવ રીતે ગંધ ઉપર દ્રેષ કરનાર જીવ દુઃખની પરંપરા ડપડે છે.
 જ્યારે તેનું ચિત્ત દ્રેષથી ધોરેલું હોય છે ત્યારે તે ઘણા કર્મ ગાંધે છે, જે કર્મ પરીણમે દુઃખના કાળરૂપ થઈ પડે છે. [૫૯]. પરંતુ
 ગંધથી વિરક્ત મનુષ્ય શોકથી મુક્ત રહે છે, જેમ કમલપત્ર જલમાં રહેવા છતાં ધીજાતું નથી તેમ તે જોકે સસારમાં રહે છે છતાં
 દુઃખની પરંપરાથી સ્પર્શાતો નથી. [૬૦] રસ જીમ્મનું આકર્ષણ કરે છે, મધુર રસ રાગનું અને કટ્ટ રસ દ્રેષનું કારણ [તીર્થકર]
 કહ્યું છે. મલામૂંડા રસને વિષે રાગ દ્રેષ રહિત હોય તે ચીતરાગ કહેવાય. [૬૧]. જીમ્મ રસને ગ્રહણ કરે છે અને રસ જીમ્મનું આ-
 કર્ષણ કરે છે, મધુર રસ રાગનું અને કટ્ટ રસ દ્રેષનું કારણ (તીર્થકર) કહ્યું છે. [૬૨]. જેમ રાગાતુર માણસ રસના લોભથી લ-
 લચાઈને લોભના કાદાર્થી ખેટાઈને અકાલે માણ પામે છે તેમ રસને વિષે તીવ્ર મૂર્છા રાતનાર અકાલિક વિનાશને પામે છે. (૬૩)

જેયાં વિદોસ સમુદ્વેદ તિલ્લં તં સિલ્લખે સેડ ઉવેદ દુલ્લં । દુદંત દોસેણ સણ જંતુ ન કિંચિ રસ અવરહાઈ સો ॥૬૪॥
 એગત રત્નો રહેરસમિ અતાલિસે સે કુળઈ પઓસ । દુલ્લસ સપીલ મુવેદ વાલે ન લિપ્પઈ તેણ મુળી ત્રિગળે ॥૬૫॥
 રસાણગાસાણ ગણ્ય જીવે ચરાચરે હિસાઈ ળેગરુવે । ચિત્તે હિતે પરિત્રાવેદ વાલે પીલેદ અત્તદ્ધ ગુરુ કિલિદ્ધે ॥૬૬॥
 રસાણવાણ પરિગ્રહેણ ઉપ્પાયણે રલ્લણ સનિઉગે । વણ વિઓગેય કહ મુહસે સમોગ કાલેય અતિત્ત ॥૬૭॥
 રસે અતિત્તેય પરિગ્રહમિ સત્તોવસત્તો ન ઉવેદ તુદ્ધિ । અતુદ્ધિ દોસેણ દુહી પરસ લોભાત્રિલે આયયઈ લોભે ॥૬૮॥
 તપ્પહાભિમૂયસ અદત્તહારિણો રસે અતિત્તસ પરિગ્રહેય । માયામુસં વહુદ્ધ લોભ દોસા તથથાવિ અદત્ત ॥ ૬૮ ॥ તપ્પહાભિમૂયસ અદત્તહારિણો રસે અતિત્તસ પરિગ્રહેય । માયામુસં વહુદ્ધ લોભ દોસા તથથાવિ દુલ્લજાનવિ મુચ્છઈ સે ॥૬૯॥

જે કોઈ કહ રસ ઉપર અતિ દ્વેષ આણે છે, તે તત્ત્વેણ દુઃખ પામે છે. તેને જે દુઃખ વળે છે તેમા તેની જીમ્મનો દોષ છે, તેમા રસનો કાદ દોષ નથી [૬૪]. જે કોઈ મધુર રસ ઉપર અતિ રાગ કરે છે, તેને કહ રસ ઉપર દ્વેષ વળે છે. અને તેથી મૂલ્ય માણસ દુઃખ પામે છે, જ્યારે વીતરાગ મુની એવા રાગ દ્વેષથી મુક્ત રહે છે. [૬૫]. સુરસેને વિષે દુહ્મ થયેલો જીવ અનેક ચરાચર જીવને હજે છે. સ્વાર્થમા લીન થયેલો અજ્ઞાની જીવ એ જીવોને અનેક પ્રકારે ઘેટે છે અને તેમને દુઃખ વળાવે છે. [૬૬]. સુરસને રાગી જીવ તે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની, તેનું રક્ષણ કરવાની, તેનો ઉપયોગ કરવાની, તેના નાશની અને તેના વિરહની મૂર્ચ્છાને લીધે ક્યારી સુલી થાય ? તે યોગવતી વલ્લે પળ તેનાથી તેને વૃત્તિ થતી નથી. [૬૭]. જ્યારે તે રસથી વૃત્ત થતો નથી, અને મૂર્ચ્છાને લીધે તે ઉપર તેની આસક્તિ વધતીજ જાય છે ત્યારે તે અસતોપના દોષથી દુઃખી થાય છે, અને લોભથી દોરાગને પારકાની અળદીથી વસ્તુ હાય કરે છે (૬૮). વૃજ્ઞાથી પ્રભાવ પામેલો તે પ્રાણી પારકાની વસ્તુ લે છે છતાં એસ અને પરિગ્રહથી તેને સતોષ થતો નથી. અને પછી લોભના દોષથી તેનામા માયા અને જડ વધે છે. ઘટલં છતાં પણ તે તઃસ્થા પ્રજ્ઞ થતો નથી. [૬૯].

મોસસ પહ્ચાય પુરુષોઽય પઞ્ચોગ કાલેય દુહી દુરંતે । એવ અદત્તાણિ સમાયંતો રસે અતિતો દુહિઓ અણિસો ॥૭૦॥ રસાણુ રત્તસ નરસસ એવ કચો સુહે હોજ્જ કયાઈ કિંચિ । તથ્યેવમોગેવિ કિલેસ દુલ્લં નિવ્વચાઈ જરસકણુ દુલ્લં ॥ ૭૧ ॥ એવેવ રસંમિ ગઓ પઓસં ઉવેઈ દુલ્લોહ પરંપરાઓ । પદુટ્ટ ચિત્તોય ચિણાઈ કમ્મં જં સે પુણો હોઈ દુહ વિદ્યાગો ॥૭૨॥ રસે વિરત્તો મણુઓ વિસોગો એણ દુલ્લોહ પરપેણ । ન લિપ્પઈ મત્તમદ્વેવસતો જલેણ વા પુલ્લવરિણીપલાસં ॥૭૩॥ કાંયરસ ફાસં ગહણ વયતિ ત રાગેહંતુ મણુન્ન માહુ । ત દોસ હેં અમણુન્ન માહુ સમોયજો તેસુ સ વીયારાગો ॥ ૭૪ ॥ ફાસરમ કાય ગહણં વયતિ કાયસસ ફાસ ગહણં વયતિ । રાગરસ હેંડ સમણુન્ન માહુ દોસરમ હેંડ અમણુન્ન માહુ ॥૭૫॥

જૂડ ચોલવા પૂર્વે અને ત્યારપછી તેમજ જૂડ ચોલતી વસ્તે પળ તે અતિ દુઃખી થાય છે, આ પ્રમાણે પારકાની વસ્તુ ગ્રહણ કર્યા છતાં તેના રસથી તે તૃપ્ત થતો નથી, પરંતુ દુઃખી થાય છે અને એવા જીવનો કોઈ રક્ષક નથી. [૭૦]. એવા રસમા અનુરક્ત મનુષ્યને કદાપિ કોલે કિંચિત્ સુખ પળ વચાર્થો સંભવે ? જો વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાને તેને કષ્ટ વેઠેલું તે વસ્તુનો ઉપયોગ કરતી વ્યક્તે પણ તેને દુઃખ લપડે છે, [૭૧]. પર્વાજ રીતે રસ ઉપર દ્રેપ કરનાર જીવ દુઃખની પરંપરા ઉપાજે છે. જ્યારે તેનું ચિત્ત દ્રેપથી ભરેલું હોય છે ત્યારે તે ઘણા કર્મ વાંધે છે, જે કર્મ પરીણામે દુઃસ્વના કારણ રપ થઈ પડે છે. [૭૨]. પરંતુ રસથી વિરક્ત મનુષ્ય શોકથી મુક્ત રહે છે, જેમ કમલ પત્ર જલમાં રહેવા છતાં ધીજાતું નથી, તેમ તે જો કે સસારમાં રહે છે, છતાં તે દુઃખની પરંપરાથી ત્વરડાતો નથી. [૭૩]. સ્પર્શ શરીરનું આકર્ષણ કરે છે. સુ સ્પર્શ રાગનું અને કુ-સ્પર્શ દ્રેપનું કારણ [તીર્થકરે] કહયું છે. યલાયંડા સ્પર્શને વિષે રાગ દ્રેપ રહિત હોય તે વીતરાગ કહેવાય. [૭૪]. શરીર સ્પર્શને ગ્રહણ કરે છે, સ્પર્શ શરીરનું આકર્ષણ કરે છે. સુ સ્પર્શ રાગનું અને કુ-સ્પર્શ દ્રેપનું કારણ [તીર્થકરે] કહયું છે. [૭૫].

ફાસસજો ગિદ્ધિ મેંડુ તિવ્વ અકાલિય પાવડ સે ધિનાસં । રાગારે સીય જલાવસન્ને ગાહ ગાહીં મહિસેવરન્ને
 ॥ ૭૬ ॥ જેયાવિ દોસ સ મુવેડ તિવ્વ ત સિલ્લણે સેડ ઉવેડ દુલ્લ । દુદ્ધત દોસેણ સણ જતૂ ન કિંચિ ફાસં
 અવરજ્ઞાંસે ॥ ૭૭ ॥ યુગત રત્તો રુદ્રસિ ફાસે અતાલિસેસે કુળઈ પઓસ ! દુલ્લવસ સર્પિલ્લમુવેડવાલે ન લિપ્પઈ
 તેણ મુળીવિરાગો ॥ ૭૮ ॥ ફાસાણુ ગાસાણુ ગણ્યજીવે ચરાચરે હિંસઈ જેગસ્યે । ચિચેહિતે પરિતાવેડ વાલે પીલેડ
 અત્તઠ ગુદ કિલિંટ ॥ ૭૯ ॥ ફાસાણુ વાણુ પરિગેહેણ ઉપ્પાયણે રલ્લણ સનિઓગે । વણ વિઓગેય કહ સુદ્ધસે
 સમોગ કાલેય અતિચ લામે ॥ ૮૦ ॥ ફામે અતિત્તેય પરિગાહમિ સત્તોવસત્તો ન ઉવેડ તુઠિં । અતુઠિ દોસેણ ડુહી
 પરસ લોમાવિલે આયયડ અદત્ત ॥ ૮૧ ॥

જેમ રાગાતુર ગદિપ ગીતલ જલથી જલચારને મગમનથી પત્તાઈને અકાલે મરણ પામે છે તેમ સ્પર્શને ગિયે તિમ મૂર્છા
 રાતનાર અકાલિકા વિનાશને પામે છે. [૭૬]. જે કોઈ કુ-સ્પર્શ ઉપર અતિ દ્રેપ આણે છે, તે તત્તક્ષણ દુઃખ પામે છે. તેને જે દુઃખ
 ઉપજે છે તેમા તેનો પોતાનોજ દોષ છે, તેમા સ્પર્શનો કાંઈ દોષ નથી. [૭૭]. જે કોઈ સુ-સ્પર્શ ઉપર અતિ રાગ કરે છે, તેને કુ-
 સ્પર્શ ઉપર દ્રેપ ઉપજે છે. અને તેથી મૂર્ચ્છા માગસ દુઃખ પામે છે. જ્યારે ગીતરાગ મુની યા રાગદ્વેષથી મુક્ત રહે છે. [૭૮]. સુ-સ્પર્શને
 વિષે હુલ્લ વ્યેયો જીવ અનેક ચરાચર હીંમતે હજે છે સ્પર્શમા લીન થયેલો અજ્ઞાની જીવ એ જીવોને અનેક પ્રકારે પીઠે છે અને
 તેમને દુઃખ ઉપગાંવે છે. (૭૯) સુ-સ્પર્શનો રાગી જીવ તે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની, તેનું રક્ષણ કરવાની, તેનો ઉપયોગ કરવાની, તેના
 નાશની અને તેના પરિહારની મૂર્છાને લીધે વ્યાધી સુલી ધાય ? ને યોગવતી ચલતે પણ તેનાથી તેને તૃપ્તિ થતી નથી. [૮૦]. જ્યારે
 તે સ્પર્શથી તૃપ્ત થતો નથી અને મૂર્છાને લીધે તે ઉપર તેની આસક્તિ વધતીજાય છે ત્યારે તે અસંતોષના દોષથી દુઃખી ધાય છે
 અને લોભથી દોરવારને પારકાની અળ દીધી વસ્તુ હાથ કરે છે. [૮૧].

તન્હાંભૂયસ્સ અદત્તાહારિણો ફાસે અતિચસ્સ પરિગહેય । માયામસં વઢુહ લોભ દોસા તથાવિ દુરુલ્લાનવિ મુચ્છઈ સે ॥૮૨॥ મોસસ્સ પઞ્ચાય પુરથ્થઓય પઓગ કાલેય દુટ્ઠી દુરતે । એવ અવત્તાણિ સમાવયતો ફાસે અતિત્તો દુહિઓ અણિસ્સો ॥૮૩॥ ફાસાણરત્તરત્તનરસસુઝ કત્તો સુહ હોજ્જ કયાહ નિઠિવિ । તપ્પેવ મોગેવિ કિલેસ દુરુલ્લ નિવ્વત્તઈ જરસ કણુણ દુરુલ્લં ॥ ૮૪ ॥ એમેય ફારામિ ગઓ પઓસ ઝનેહ દુરુલ્લોહ પરંપરાઓ । પટુટ્ટ ત્તિત્તોય ત્તિણાહ કમ્મ જસે પુણો હોહ તુહ ત્તિવાગે ॥ ૮૫ ॥ પામ્મે વિરત્તો મણુઓ ત્તિસોગોણુણ દુરુલ્લોહ પરંપરેણ । ન ત્તિપ્પઈ મવમ્મ્મે વસંતો જલેણ વા પુરુલ્લરિણી પલ્લાસ ॥૮૬॥ મણસ્સ માત્ત ગહણ વયંતિ ત રાગ હેતુતુ મણુત્ત માહુ । ત દોસ હેતુ અમણુત્ત માહુ સમેય જો તેણુ મ વીચરાગો ॥૮૭॥

તજ્ઞાથી પરામત્ત પામેલો તે માણી પારકાની વસ્તુ છે છે છતાં પણ સ્વર્ગ અને પરિગ્રહથી તેને સતોષ થતો નથી. અને પત્ની લોભના દોષથી તેનામા માયા અને જૂઠાં કંપે છે. દુટ્ટું છતાં પણ તે દુઃસ્વર્ગી મુક્ત થતો નથી. [૮૨]. જૂઠું ઘોળ્યા પૂર્વે અને ત્યાં સુધી તેમજ જૂઠું ઘોળતી વચ્ચે પણ તે અતિ દુઃસ્વી થાય છે. આ પ્રમાણે પારકાની વસ્તુ ગ્રહણ કર્યા છતાં તેના સ્વર્ગથી તે તૃપ્ત થતો નથી. પરંતુ દુઃસ્વી થાય છે. અને એવા જીવનો કોઈ રક્ષક નથી. [૮૩]. એવા સ્વર્ગમા અનુરક્ત મનુષ્યને કદાપિ કાલે કિંચિત્ત મુલ્ય પણ ક્યાથી સમજે ? જે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાને તેણે કદાપિ વેચેલું તે વસ્તુનો હપ્તભોગ કરતી વચ્ચે પણ તેને દુઃસ્વ હપ્તજે છે. [૮૪]. એવીજ રીતે સ્વર્ગ ઉપર દ્રેષ કરનાર જીવ દુઃસ્વની પરંપરા ઉપાજે છે. જ્યારે તેણે ચિત્ત દ્રેષથી મેરુદુ હોય છે ત્યારે તે ઘણા કર્મ વાધે છે, જે કર્મ પરિણામે દુઃસ્વના કારણરૂપ થઈ પડે છે. [૮૫]. પરંતુ સ્વર્ગથી વિરક્ત મનુષ્ય શોકથી મુક્ત રહે છે. કમલ-પત્ર જલમા રહેવા છતાં ભીંજાતું નથી, તેમ તે જો કે સસારમાં રહે છે, છતાં તે દુઃસ્વની પરંપરાથી સ્વરહિતો નથી. [૮૬]. ભાવ મનનું આર્પણ કરે છે. મનોહર ભાવ રાગનું અને અમનોહર ભાવ દ્રેષનું કારણ (તીર્થકર) કહ્યું છે. મલા મૂડા માંસને નિષે રાગ દ્રેષ રહિત હોય તે વીતરાગ કહેવાય. [૮૭].

ભાવસ્સ મળ ગહણ વયતિ મળસ્સ ભાવ ગહણ વયતિ । રાગસ્સ હેહં સમણ્ણ માહુ ઢોસરસહેહ અમણ્ણન્ન માહુ ॥ ૮૮ ॥ ભાવેસુ જો ગિહ્ધિ મુવેહ્ તિવ્વ અકાલિય પાવહ્ સે વિણાસં । રાગાઠરે કામગુણેનુ ગિહ્ધે કરેણુ મગ્ગા વહિણ્ણ નાગે ॥ ૮૯ ॥ જેયાવિ દોસં સમુવેહ્ તિવ્વ ત સિલ્લવણે સેહ ઉવેહ્ દુરસ દુહ્વત્થોસેણ સણ્ણ જંતૂન કિચિ ભાવ અવરહ્ધઈ સે ॥ ૯૦ ॥ યુગતરચો રુહ્ધરસિ ભાવે અતાલિસેમ્મકુણ્ણઈ પઓસં । દુલ્લક્ખસ્સ સપીલ મુવેહ્ વાલે ન લિણ્ણઈ તેણ મુળી વિરાગે ॥ ૯૧ ॥ ભાવાણુગાસાણુ ગણ્ય જીવે ચરાચરે હિસહ્ણેગમ્મચ્ચે । ચિત્તેહિતે પરિત્તવેહ્ વાલે પીલેહ્ અત્થહ્ ગુરુ ક્કિલિંદ્ધે ॥ ૯૨ ॥ ભાવાણુ વાણુ પરિગહેણ હપાયણે રરલ્લણ સનિઓગે । વણ વિઓગેય કહ સુહસે સમોગકાલેય અતિત્ત લાભે ॥ ૯૩ ॥

મન ભાવેને ગ્રહણ કરે છે અને ભાવ મનહું આકર્ષણ કરે છે, મનોહર ભાવ રાગહુ અને અમનોહર ભાવ દ્વેષહુ કારણ [તીર્થકરે] કહણુ છે, [૮૮] કામાતુર હાથી જેમ હાથળીની પાછલ ઓઢે માર્ગે જાય છે અને પરવજ પડી અકાલે મગ્ગ પામે છે તેમ ભાવેને ત્રિપે તીવ્ર મૂર્ચ્છા રાલનાર અકાલિક વિનાશને પામે છે, (૮૯), જે કોઈ અમનોહર ભાવ હપર અતિ દ્વેષ ઓળે છે તે તત્તક્ષણ દુઃસ પામે છે તેને જે દુઃલ્લ હરજે છે તેમા તેના મનનો દોષ છે, તેમા ભાવનો કાઈ દોષ નથી, [૯૦] જે કોઈ મનોહર ભાવ હપર અતિ રાગ કંઈ તેને અમનોહર ભાવ હપર દ્વેષ હપજે છે, અને તેથી મૂર્ચ્છા માળસ દુઃલ્લ પામે છે હ્યારે ચીતરાગ મુની યમા રાગ દ્વેષથી મુક્ત રહે છે (૯૧) મનોહર ભાવેને વિંપ હુલ્લ થયેલો બીવ અનેક ચરાચર જીવને હળે છે, સ્વાર્થમા લીન થયેલો અત્માની જીવ એ જીવોને અનેક મદારે પીંડે છે અને તેમને દુઃલ્લ હપજાયે છે (૯૨), મનોહર ભાવનો રાગી જીવ તે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની, તેહુ રક્ષણ કરવાની, તેનો હપભોગ કરવાની, તેના નાશની અને તેના વિરહની મૂર્ચ્છાને લીધે કયાથી મુક્તી યાય? તે ભોગવતી વલતે પળ તેનાથી તેને વૃણિ થતી નથી (૯૩).

માવે અતિચેય પરિગ્રહંભિ સત્તોવસત્તો ન ઉવેદ તુદિં । અતુદિ વોસેણ દુહી પરસ્સ લોભાવિલે આયથઈ અદત્ત
 ॥૧૪॥ તપ્પહાન્નિમ્બયસ્સ અદત્તહારિણો માવે અતિત્તસ્સ પરિગ્રહેય । માયામુસ વહુદ્દ લોભ દોસા તથ્યાવિ દુલ્લા નત્તિ
 મુચ્છઈ મે ॥૧૫॥ મોસસ્સ પલ્લુય પુરુથઓય પઓ ગકલેય દુહી દુરતે । एवं અદત્તાણિ સમાયયતો માવે અતિત્તો
 દુહિઓ અણિસ્સો ॥૧૬॥ માવાણુરત્તસ્સ નરસ્સ एवं કત્તો સુહ હોજ્જ કયાઈ કિંચિ । તથ્યેવ મોગેવિ કિલેસ દુલ્લ
 નિવ્વત્તઈ જસ્સ કણુણ દુલ્લ ॥૧૭॥ એસેવ માંત્રમિ ગઓ પઓસ ઉવેદ્દ દુલ્લોહ પરપરાઓ । પદુદ્ધ ચિત્તેય ચિણાઈ
 કમ્મ જં સે પુણો હોઈ દુહં વિવાગે ॥ ૧૮ ॥ માવે વિરત્તો મણુઓ ત્રિસોગો ઇણુણ દુલ્લોહ પરપેરણ । ન લિપ્પદ્દ
 મવમજ્જેવસત્તો જલેણ વા પુલ્લુરિણીપલાસ ॥૧૯॥

જ્યારે તે ભાવથી તુલ્ય થતો નથી અને મૂચ્છાને લીધે તે ઉપર તેની આસન્નિત વધતીજ જાયેડ ત્યારે તે અસંતોષના દોષથી દુઃખી
 થાય છે. અને હોમથી દોરવાડને પારકાની અળદીથી વસ્તુ હાય કરેછે. [૧૪]. તુલ્લાથી પરામત્ર પામેલો તે પ્રાણી પારકાની વસ્તુ
 લે છે છતાં એ માત્ર અને પાત્રિદથી તેને સંતોષ થતો નથી અને પછી લોભના દોષથી તેનાયા માયા અને જૂઠ વધે છે. એટલું છતાં પણ
 તે દુઃખથી મુક્ત થતો નથી. (૧૫). જૂઠ ચોલવા પૂર્વે અને ત્યારપછી તેમજ જૂઠ ચોલતી વસતે પણ તે અતિ દુઃખી થાય છે. આ પ્ર-
 માણે પારકાની વસ્તુ ગ્રહણ કર્યા ડતાં પણ તેના ભાવથી તે તુલ્ય થતો નથી, પરંતુ દુઃખી થાય છે. અને એવા જીવનો કોઈ રક્ષક
 નથી. (૧૬). એના માત્રમા અનુરક્ત મનુષ્યને કદાપિ કાલે કિંચિત્ત મુલ્ય પણ ત્યાથી સમજે ? જે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાને તેણે કષ્ટ વે-
 ઢેલું તે વસ્તુનો ઉપયોગ કરતી વસતે પણ તેને દુઃખ લગે છે. [૧૭]. પૃથ્વીજ રીતે માવ ઉપર દ્વેષ કરનાર જીવ દુઃખની પરંપરા
 ઉપાજે છે. જ્યારે તેણે ચિત્ત દ્વેષથી અંતર હોય છે ત્યારે તે ઘણાં કર્મ વાંધે છે, જે કર્મ પરીણામે દુઃખનાં કારણરૂપ થઈ પડે છે. (૧૮).
 પરંતુ ભાવથી વિરક્ત મનુષ્ય શોકથી મુક્ત રહે છે. જેમ કમલપત્ર જલમા રહેવા ડતાં મીજાતું નથી, તેમ તે જો કે સંસારમા રહેવા
 છતાં તે દુઃખની પરંપરાથી સ્વરહાતો નથી. [૧૯].

३.अ. ३२. २८५
 एवंविध्यथाय मणस्स अथा दुक्खस्स हेउ मणयरस राणिणी। ते चेव थोवंपि कयाइ दुक्ख न वीयरगरससकोरेति किंचि॥ १००॥
 न कामभोगा समय उव्वेति नयावि भोगा विगइ उव्वेति । जे तप्पओसीय परिगहीय सो तेसु मोहाविगइ उवेइ
 ॥ १०१ ॥ कोहच माणच तहेव माय लोभं दुगळ अरइ रइच । हास मयं सोग पुमिअवेय नपुसं वेय त्रिविहेय
 भोवे ॥ १०२ ॥ आवज्जई एव मणे गरुवे एव विहे कामगुणेषु सत्तो । अन्नेय एयप्पभवे त्रिसेसे कारुन्न दीणे हरिमे
 वइरसे ॥ १०३ ॥ कप्प न इहेज्ज सहायल्लिहु पङ्कणतावेय तव प्पभात्र । एव त्रियारे अभिय प्पयारे आवज्जई
 इदिय चोर वरसे ॥ १०४ ॥

आ प्रमाण इन्द्रिय अने मनना सकल्प-विकल्पो रागातुर मनुष्येने दुःख उपजावे छे. परंतु तेओ राग द्वेष रहित वीतराग [जी-
 तेन्द्रिय] ने लेख मात्र दुःख उपजावो शक्ता नथी. [१००]. काम भोगनी वस्तुओ पोते समता अथवा विकार उत्पन्न करती नथी,
 परंतु तेमना प्रति राग द्वेष आणवाथी मायाने लीधे एवा विकार उत्पन्न थाय छे [१०१]. क्रोध, मान, माया, लोभ, दुर्गच्छ, अरति,
 रति, हर्ष, भय, शोक, स्त्री वेद, पुरुष वेद, अने नपुंसक वेद* प्रति विषयनी अभिलाषा, आवा विविध प्रकारना भाव विषयासक्त
 मनुष्यना हृदयमा उत्पन्न थाय छे तेमन वली उपर कहेला क्रोधादिकने लीधे अन्य विकारो पेदा थाय छे. एवो मनुष्य दयाने पात्र
 लज्जित अने सर्वत्र अर्पितकर थर पड़े छे. [१०२ १०३]. आ चार स्वाध्यायमा शीथील थर, साधुए शिष्यनी इच्छा करवी नहि,
 चारित्र लीधा पछी तप वीगेरे मोटे खेद न करवो तेम पोताना तपना प्रभावनी साधुए इच्छा करवी नही. एवा अनेक प्रकारना
 विकारो तो इन्द्रियोने वश थयेलामा उदभव छे १ [१०४].

*चार कृपाय अने नम नोकपाय. १ Such emotions of an infinite variety arise in one who is the
 slave of his senses

તઓસે જાયતિ પઓયણાં નિમિજ્જિઉ મોહમહન્નંભિ સુહેસિણો દુલ્લ્લ વિણોયણઠ્ઠા તપ્પક્કયં ઉજ્જમણ્ય રાગી ॥૧૦૫॥ વિરજ્જમાણસ્સય ડ્ઢિયથ્થા સદ્દાઇયા તાવઇય પ્પગારા । ન તસ્સ સવ્વોત્તિ મણ્ણન્યત્થા નિવ્વત્તંત્તી અમણુ-
ન્નયંવા ॥૧૦૬॥ એવસ સકપ્પવિકપ્પણાસુ સજાયઈ સમય મુવઢિયસ્સ । અથ્થેય સકાઓ તઓ સે પ્પહી યપ કામ
ગુણેસુ તન્હા ॥ ૧૦૭ ॥ સં વીયરાગોક્ય સવ્વ કિંચ્ચો સ્વેવ્વે નાણાત્તરણં સ્વણેણં । તેહેન જ દરિસણ સાર્વેઈ જન્ન
તરાય પકેઈ કમ્મં ॥૧૦૮॥ સવ્વ તઓ જાણઈ પાસણ્ય અમોહણે હોઈ નિરંતરાણ । અણાસવે ભાણ સમાહિ જુવેઆ
ઉલ્લણ મોલ્લ મુવેઈ સુદ્ધો ॥૧૦૯॥

ઇન્દ્રિય સુલ્લની શ્રમિલાપાથી જીવ મોહ સમુદ્દને વિષે હૂંચી દુઃલ્લથી દૂર રહેવાને અનેક યુક્તિ પ્રયુક્તિ રચે છે અને એ નિમિત્તે
રાગી દ્વેષી જીવ [હિંસાદિનુ] વગ્રમ આદરે છે. [૧૦૬]. ઇન્દ્રિય અને શબ્દાદિક [શબ્દ, રસ, ગંધ, સ્પર્શદિ] વિષયો વીરાગી
(વિક્લ) પુરુષને રાગ દ્વેષ વગ્રાવી શક્તા નથી. (૧૦૬). રાગ દ્વેષાદિ સકલ્ય-વિકલ્પ એજ સમસ્ત દોષના મૂલ છે, એવી ભાવનાને
વિષે પ્રવર્તનારને સંપૂર્ણ સમતા [સમત્વણુ] પ્રાપ્ત થાય છે. હયાગે ઇન્દ્રિય અને શબ્દાદિ વસ્તુની તુલ્યા ઓઢા થાય છે, ત્યારે ભોગ
ભોગવવાની તુલ્યા વધ પડે છે. (૧૦૭). આગી તુલ્યાઓને ત્યમનાર ઈતરાગ જે સર્વ કાર્ય સિદ્ધ કરે છે તે શાળ માનસા જ્ઞાનાત્તર-
ણીય, દર્શનાત્તરણીય અને અતરાય કર્મ સર્વે સ્વપાવી દે છે. [૧૦૮]. [કર્મ સ્વપાન્યા] પાત્રી તે જ્ઞાન વહે સર્વ લોકાલોકને ડેવી
શકે છે, તે મોહની કર્મ અને અતરાય કર્મ રહિત થાય છે, તેના આશ્રય (પાપ) દૂર થાય છે અને તે શુદ્ધ શુદ્ધ દયાન અને સમાધિ
ગ્રસ્ત થઈને, આશુય સ્વપાનને, મોક્ષ પ્રાપ્ત કરે છે. (૧૦૯).

*He is proficient in meditation and concentration of thoughts

સોતરસ સવ્વસ દુહસ મુલ્લો જંવાહરૂં સયયં જંતુમેયં । દીહામય વિપ્પમુલ્લો પસથો તોહોડ અચ્ચત સુહી કયથો
 ॥૧૧૦॥ અણાદ્ વલ્લ પ્પમવસસ एसो सव्वरस दुहस्स पमोव्वमग्गो । वियाहिओ ज्ञ समुवेच्च रुचा कमेण अच्चंत
 સુહી ભવતિ ચિત્તેમિ ॥ ૧૧૧ ॥ ❶ इति श्री पमायठाण नाम झयण दुव्वाचिरस सम्मत्त ॥ ३२ ॥ ❷

❧ અધ્યયન ૩૩. કર્મ-પ્રકૃતિ. ❧

અઢ કમ્માદ્ વોણ્ણમિ આણુપુલ્લિવ જહક્કમ્મં જેહિ વહો અય જીવો ગસારે પરિવર્ચઈ ॥ ૧ ॥ નાના વરણ ચેવ દસણ
 વરણ તહા । વેયણિજા તહા મોહ આહ કમ્મ તહેનય ॥ ૨ ॥ નામકમ્મન્નચ ગોથચ અતરાય તહેવય ।

જે દુલ્લો જીવને પિરતર પીડા કર્યા કરેછે તે દુઃખથી તે મુન્ત થાય છે. અને આ પ્રમાણે કર્મ સ્થી રોગની પીડાથી મુક્ત થઈને
 તે અત્યંત સુખી થાય છે અને સિદ્ધ દશાને પામે છે. [૧૧૦]. અનાદિ કાલ્કથી હરપન્ન થયેલાં સર્વ દુઃસ્વરૂપ જે કર્મ તેનાથી મુન્ત
 થયાનો માર્ગ શ્રી તીર્થંકર ભગવાને કહી સમજાવ્યો છે. જે જીવ ૯ માર્ગે મરતીએ તે ક્રમે ક્રમે અત્યંત મુલ્યને પામશે. (૧૧૧).

❧ અધ્યયન વર્તીશુ સપૂર્ણ. ❧

❶ અધ્યયન ૩૩. ❶

હવે આઠ પ્રકારના કર્મ અતુલ્યમે કહું છું, જે કર્મથી ઘણાંયેલો જીવ (ચાર ગતિ રૂપ) સસારમાં પરિવર્તન કરે છે. [૧]. ૯
 આઠ પ્રકારના કર્મ સંક્ષિપ્તે નીચે પ્રમાણે છે :- ❶ [૧] જ્ઞાનાવરણીય કર્મ [જેમ વાદલા સૂર્યની કાન્તિ ઢાકે છે તેમ આશ્વના પાટા સ-
 માન આ કર્મ જ્ઞાનને રોકે છે].

❶ Which acts as an obstruction to right knowledge or Jñānāvarणीय कर्म अनत ज्ञान गुण प्राप्त
 વર્મા અતરાય ન્પ છે,

एव मेयाइं कम्माइ अहेवउ समासओ ॥३॥

उ.अ.

३३

२८८

१[२] दर्शनावरणीय कर्म [जेम प्रतिहार राजाना दर्शन कर्ता अटकावे छे तेम आ कर्म दर्शनने रोके छे]. २[३] वेदनीय-
कर्म (मघयी खरहेली खडगधारानी पेठे ज्ञाता अज्ञाता आ कर्मयी उपजे छे). ३[४] मोहनीय कर्म (भदिरानी पेठे अज्ञानी विकल
अने बेभान आ कर्म करे छे). ४[५] आयुः कर्म (नर्कादि गतियी नीकळ्या इच्छे पण आ कर्मयी हेडमा पुरेला केदी पेठे नीकळी
न शके). ५[६] नाम कर्म [चित्तारानी पेठे चार गति रूप संसारयां घणा भव पमाहेछे]. ६[७] गोत्र कर्म (कुंभारना चाकडानी पेठे
उच्च निच गोत्रमा आ कर्म जन्म लेखगेवे छे). ७[८] अंतराय कर्म (राजानी तेखुरी साचवनार पोताना उपयोग मोटे एक पाइ न
लई शके तेम आ कर्मयी बधारेला सदुपयोग न करी शके). [२-३].

१ Which acts as an obstruction to right faith आ दर्शनावरणीय कर्म अनंत दर्शन गुण रोकेला छे. २
Which leads to experiencing pain and pleasure. अनंत अव्याय आत्मिक सुख आ कर्मने लीधे प्राप्त
थई शक्तु नथी. ३ Which leads to delusion आ कर्म क्षायक समकित गुण रोख्यो छे. ४ Which determines
the length of life आ कर्म अक्षय स्थिति गुण गुमावे छे. ५ Which determines the name or indivi-
duality of the embodied soul आर्थी अमृत्ति गुण रोकायछे. ६ Which determines his Gotra. आ कर्मयी
अगुरु लघु गुण गुम थाय छे. ७ Which prevents one's entrance on the path that leads to eternal
bliss अनंत आत्म शक्ति गुण आ कर्मयी दबाइ जाय छे. आ आठ कर्मनो क्रम विचारवा जेवोछे, नाम कर्मने छटुं केम मुच्युं
अने अंतराय कर्मने आठमु ज्ञा मोटे गोठव्युं ए ज्ञान गोष्ठि समजवा जेवी छे. ज्ञान अने दर्शन ए जीवत्वना मुख्य तत्व छे तेमांए
ज्ञान प्रधान छे. ज्ञानथीज सारासारनुं भान यता जीवन सार्थक थाय छे मोटे ज्ञानने प्रथम पद आपी तेने रोकनार ज्ञानवरणीय
कर्मने प्रथम अने बीजो नंबर दर्शनावरणीय कर्मने आपेलेछे. आ वे कर्मना विपाकना उदय निमित्त वेदनिय कर्मछे. वेदनिय कर्मथा
सुख दुःख यता, राग द्वेषने जन्म मळेछे जे मोहनीय कर्मछे. मोहांय यतां फरी जन्म भ्रमण करवुं पड़ेछे एथी आयुष्यनी आवश्यकता
उभी थापेछे. आयुष्य उत्पन्न भवाथी नाम कर्म आवी बळगेछे ते सांघे गोत्रनो पण संगछे अने गोत्रानुसार अंतराय कर्मने आर्थीन
थया बिना छुटको यतो नथी.

નાનાવરણ પચ વિહં સુય આભિ ણિવોહિયં । ઓહિનાનચ તદયં મણનાર્ણચ કેવલં ॥ ૪ ॥ નિદ્ધા તદ્દેવ પયલા
નિદ્ધાનિદ્ધાય પયલપયલાય । તત્તોય ધીણગિદ્ધીઠ પચમા હોદ્દ નાયવ્વા ॥ ૫ ॥ ચલ્લુ મચલ્લુ ઓહિસ્સ દંસણે
કેવલેય આવરણે । પ્વલુ નવ વિગળ નાયવ્વં દસણવરણં ॥ ૬ ॥

[૧] જ્ઞાનાવરણીય કર્મના પાંચ ભેદ કયા છે :- (૧) શ્રીત-જ્ઞાનાવરણીય, [૨] અધિનિયોધિક-જ્ઞાનાવરણીય (મતિ જ્ઞાનાવરણીય)
(૩) અવધિ જ્ઞાનાવરણીય, [૪] મન-પર્ણીય-જ્ઞાનાવરણીય, [૫] કેવલ-જ્ઞાનાવરણીય, [૬] દર્શના-વરણીય કર્મના નવ ભેદ
કયા છે :- (૧) નિદ્રા, * [૨] પ્રચલા, * [૩] નિદ્રા નિદ્રા, * [૪] પ્રચલા પ્રચલા, * [૫] યીણદિ નિદ્રા, * [૬] ચક્ષુ-દર્શનાવરણીય,
[૭] અચક્ષુ-દર્શનાવરણીય, [૮] અવધિ દર્શનાવરણીય, (૯) કેવલ દર્શનાવરણીય, [૫-૬].

*મો. જે સોવી આ પાંચ પ્રકારની નિદ્રાનો જુદો જુદો અર્થ કરે છે. જુદા જુદા ગ્રંથો તપાસતા આ અર્થ નીકળે છે. નિદ્રા-જ-
ગાદતા તુરવ જગાય एवी उद्य प्रचला—The slumber of a standing person उर्मा के वेढा झोको
आयी जाय છે. નિદ્રા નિદ્રા—Deep sleep जगाइता घणी महेनत पड़े तेवो उद्य. प्रचला प्रचला चालता उर्ध आयी जाय
तै. मो जेकोवी तेने High degree of activity पण खरो अर्थ तो Sleep of a person in motion यह शके छे.
? चारे निद्रा करता आ अति तीव्र छे. आ निद्रावस्थाए अर्ध वासुदेवनु चळ होय छे. दिवस दरम्यान चितवेल काये रात्रीए सुता
पठ्ठी आ निद्रा घाला उद्यमाने उद्यमा करे छे. बहुधा आ निद्रामा अनर्थज थाय छे तो पण हार्ल्या एक सार काम थयानो दाखलो
अमेरिकामा गन्यो छे. चोपान्याथोमा लखाण कारनार एक लेखकने सवारमा एक चोपान्याना तंत्री तरफयी वेक्कनो चैक मळ्यो
के तपारा फलणा लखाण मोटे आ नदळो मोळ्यो छे, लेखके विचार कयों के आ लेख में लख्योज नथी ने मोकल्यो पण नथी.
चपारे भोजन लइ निराते आळोइता याद आबु के चार दिवस पेहेला आबो विषय लखवा तेनी इच्छा हती. स्मरण शक्तिनी सा-
हता लेता छेवट सिद्ध थयु के ते दीवसे रात्रीना गार वागते लेखक उद्यमाने उद्यमा उठ्यो हतो. वती सळगावी लखवाना साधन
एकठा कर्या, लग्यु अने जाते पोष्ट ओफीसमा नार्वी आयी सुइ गयो. जण दिवस बीती गया अने आ पत्र आव्यो ल्यारे भान थयु.
आ प्रमाणे उद्यमाने उद्यमा अर्ध रात्रीए रस्ता वेचै चाल्या जता यणा माणसो पोलीसने मळे छे.

વેયણિયંપિય દુવિહં સાય મસાયંચ આહિયં । સાયસઓ વહૂ મેયા એવ અસાયસસવિ ॥૭॥ મોહણિજ્ઞંપિ દુવિહં
દસણે ચરણે તહા । દસણે તિવિહ વુત્ત ચરણે દુવિહં મથે ॥૮॥ સમ્મત્તેવ મિચ્છત્ત સમ્મામિચ્છત્ત મેવય । ઇયાઓ
તિન્નિ પયડીઓ મોહણિજ્ઞસ દસણે ॥૯॥ ચારિત્ત મોહણ કમ્મ દુનિહતુ વિયાહિયં । કમાય મોહણિજ્ઞચ નોકસાય
તહેવય ॥૧૦॥ સોલમ વિહ મેણ કમ્મતુ કસાયજ । સત્તવિહ નયવિહવા કમ્મ નોકસાયજ ॥ ૧૧ ॥

(૩) વેદનીય-કર્મ વે પ્રકારના છે :- [૧] શાતા-વેદનીય કર્મ, (૨) અશાતા-વેદનીય-કર્મ, શાતા અને અશાતા-વેદનીય કર્મના
ઘણા ભેદ છે. (૭). [૪] મોહનીય-કર્મ વે પ્રકારના છે :- [૧] દર્શન-મોહની-કર્મ, [૨] ચારિત્ર-મોહની કર્મ. વહી દર્શન-મોહની-
કર્મના ત્રણ ભેદ છે અને ચારિત્ર-મોહની-કર્મના વે ભેદ છે. દર્શન-મોહની-કર્મના ત્રણ ભેદ :- [૧] સમ્યક્, (૨) મિથ્યાત્વ, [૩]
સમ્યક્-મિથ્યાત્વ. ચારિત્ર-મોહની-કર્મના વે ભેદ :- [૧] કપાય-મોહની-કર્મ અને [૨] નોકપાય-મોહની-કર્મ. કપાય મોહની-કર્મના
સોલ અને નોકપાય-મોહની-કર્મના સાત અથવા નવ ભેદ છે. [અનન્તાત વંધી, મત્યાલ્યાની, અમત્યાલ્યાની અને સંસજલ એ પ્ર-
ત્યેકમા ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ રીતે કપાય-મોહની-કર્મના સોલ ભેદ થાય છે. નોકપાય-મોહની કર્મના ભેદ-હાસ્ય, રતિ, અરતિ,
ભય, શોક, દુર્ગંધ અને ત્રણવેદ, એ પ્રમાણે સાત, અને જો ત્રણવેદ અર્થાત લોભ, દુરભય, અને નપુસકરેદ એ ત્રણે જુદા જુદા
ગણીએ તો નવ ભેદ થાય છે]. મોહની કર્મના કુલ ૨૮ ભેદ થયા. (૮-૧).

સમજવલન-યોડા વસતવું. જેમ પાણીયા લોભી દોરી તે થોડા વસતમા ભેગી થઈ જાય છે તેમ સંજલના ક્રોધ, માન, માયા,
લોભ થોડા વસત મોટના હોય છે.

નેરદ્ય તિરિલવાટ મળુરસાટ તહેવય । દેવાડયં ચઠચ્યંતુ આટ કર્મં ચઠચ્ચિહં ॥ ૧૨ ॥ નામ કર્મંતુ દુવિહ સુહ મસુહચ આહિય । સુહસસઠ વહૂમેયા એવ અસુહસત્તિ ॥ ૧૩ ॥ ગોયં કર્મમ દુવિહ ડચ નીયંચ આહિયં । ડચ અઠ વિહ હોઈ દવનીયપિ આહિય ॥ ૧૪ ॥ દાળે લોમેય મોગેય ડવમોગે વીરિણ તહા । પંચવિહ મતરાયં સમાસેળ વિયા હિય ॥ ૧૫ ॥

[૬] આયુઃકર્મ ચાર પ્રકારના છે :- નર્ક, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવતા. [૧૨]* (૬) નામ કર્મ ત્રે પ્રકારના છે :- [૧] શુભ-નામ-કર્મ, [૨] અશુભ-નામ-કર્મ. શુભ-નામ કર્મના અનેક (સામાન્ય રીતે ૩૭) મેદ, અને અશુભ-નામ-કર્મના પણ અનેક (સામાન્ય રીતે ૩૪) મેદ કથા છે [૧૩]. (૭) ગોત્ર-કર્મ ત્રે પ્રકારના છે :- [૧] હવ-ગોત્ર-કર્મ, [૨] નીચ ગોત્ર-કર્મ. ડચ ગોત્રના મેદ છે તેમજ નિચ ગોત્રના પણ આટ મેદ છે. ૨ [૧૪] [૮] અતરાય-કર્મ પાંચ પ્રકારના છે :- [૧] દાન-અતરાય કર્મ, [૨] લાભ-અતરાય કર્મ, [૩] મોગ અતરાય-કર્મ, [૪] હવમોગ-અતરાય-કર્મ, [૫] વીર્ય-અતરાય કર્મ. ~ [૧૫].

*મહા આરમ કરવાથી, મહા પરિહરથી, માસ મદીરા વાપરવાથી, પનેન્દ્રિ જીવનો વચ કરવાથી નારકીનુ આયુષ્ય વધાય છે. કપટ કરવાથી, માયા જાલ પાશવાથી, હુડ વોલવાથી, હુઠા તોલ માપ રાસવાથી, ચોદા લેલ લલાળ હમા કરવાથી તિર્યંચનુ આયુષ્ય વધાય છે મદ્રીક પ્રકૃતિથી, વિનયવત સ્વભાવથી, પર જીવની દયા રાસવાથી અને મસ્ત્ર ભાવનો ત્યાગ કરવાથી મનુષ્યનુ આયુષ્ય વધાય છે. સરાગ સંયમથી, સયમા સંયમથી, વાલ તપશ્ચર્યાથી, અત્મા વિર્જિરાથી દેવતાનુ આયુષ્ય વધાય છે. ૧ કાયા, માપા અને ભાવના સરલતાથી શુભનામ કર્મ વધાય છે. ૨ જાતી, ફૂલ, વલ, રૂપ, તપ, ધર્મ, લાભ અને સત્તા. ૩ વધી જોગવાઈ છતાં આ કર્મને પ્રભાવે મોગવી શકાતુ નથી. મો. જેકોવીના શબ્દો સવલ છે :- The Karmā in question brings about an obstruction to the enjoyment &c though all other circumstances be favourable એનાજ વોગેરે એક વલત મોગવાય તે મોગ અને વલ્લાદિ વોગેરે અનેક વલત મોગવાય તે ઉપયોગ.

उद्ग्रहिसरिसि नामाणं वीसइ कोडिकोडीओ । नास गोयाण उक्कोसा अठ मुहुत्ता जहन्निया ॥ २३ ॥ सिद्धाणगत
भागेय अणुभागा हवतिओ । संवे सुवि पएसग्ग सब्वज्जिवे सदद्धियं ॥ २४ ॥ तम्हा एएसि कम्माणं अणुभागे
वियाणिया । एसि सव्वरे चेन्न खवणेय जए बुहे तिवेमि ॥ २५ ॥

॥ इति कम्मप्पगडीय नाम झयण सम्मत्त ॥ ३३ ॥

अध्ययन ३४. लेख्या विषे.

लेस झयण पवएसामि आणुपुच्चि जहक्कमं । छन्हपि कम्म लेसाण अणुभावे सुणेहमे ॥ १ ॥

नाम अने गोत्र कर्मनी उत्कृष्ट स्थिति वीश कोटानकोटी सागरोपमनी अने जघन्य स्थिति आठ मुहूर्त्तनी होय छे. (२३).
[भावार्थ] सिद्ध अन्त छे अने कर्मना अनुभाग (भेद) पण अन्त छे. अने आ सर्व अनुभागने विषे प्रदेशाय [परमाणुओ] सर्व
जीव करता अनतगणा छे (२४). एटला मोटे उपर कहेला आठ कर्मना अनुभागने ससारना कारणरूप जाणीने पहिलोए तेनो क्षय
करवानो यत्न करवो. [२५]. आ प्रमाणे सुधर्मा स्वामी जंबु स्वामीने कहेछे.

* तेनीसमुं अध्ययन सपूर्ण. *

अध्ययन ३४

हवे लेख्या* सर्वधी अध्ययन अनुक्रमे कहुं छुं कर्मपी उत्पन्न भती छे लेख्यानुं स्वस्वादि कहुं छुं ते सांभवो. (१).

* Different conditions produced in the soul by the influence of different Karma.

નામાઈ વદ્ય રસ ગંધ ફાસ પરિણામ લલ્લણં । ઠાણં ઠિંદં ગઈં ચાટં લેસાણંતુ સુણેહમે ॥૨॥ કિન્હા નીલા કાઝ તોઝ પરહા તેહેવય । સુક્કલેસાય છટ્ટાય નામાઝતુ જહક્રમં ॥૩॥ જીમૂય નિદ્ધ સકાસા ગવલ રિદ્ધ ગસન્નિમા । સ્વજ ડગ નયણ નિમા કિન્હ લેસાઓ વન્નઓ ॥ ૪ ॥ નીલા સોગ સંકાસા ચાસ પિછુ સમ પ્પમા । વેરલિય નિદ્ધ સંકાસા નીલ લેસાઓ વન્નઓ ॥ ૫ ॥ અયસીપુષ્પ સંકાસા કોઝલ છદ સન્નિમા । પારેત્રય ગીવ નિમા કાઝ લેસાઓ વન્નઓ ॥૬॥ દિગુલયથાઝ સકાસા તરુણા ઇચ્છ સન્નિમા । સુય તુઙ પઈવ નિમા તેઝ લેસાઓ વન્નઓ ॥૭॥ હરિયાલ મેય સકાસા હલિદા મેય સન્નિમા । સણાસણ કુસમ નિમા પરહ લેસાઓ વન્નઓ ॥૮॥

લેશ્યાના [૧] નામ, [૨] વર્ણ, [૩] રસ, [૪] ગંધ, [૫] સ્પર્શ, [૬] પરિણામ, [૭] લક્ષણ, [૮] સ્થાન, [૯] સ્થિતિ, [૧૦] ગતિ અને [૧૧] આયુષ્ય સામયો. (૨) ૧ લેશ્યાના અનુક્રમે નામ :- [૧] કૃષ્ણ-લેશ્યા, [૨] નીલ-લેશ્યા, [૩] કાપોત-લેશ્યા, [૪] તેજો-લેશ્યા, [૫] પદ્મ-લેશ્યા અને [૬] શુદ્ધ-લેશ્યા.* (૩) [૨] કૃષ્ણ-લેશ્યાનો વર્ણ (રંગ) જીમૂત પદલે કાઢા મેય જેવો પાઢાનાં શીંગદા જેવો, અરીઠાના ફલ જેવો અથવા તો સ્વજ પક્ષીની આંખની ક્ષીમી જેવો હોય છે. (૪). નીલ-લેશ્યાનો વર્ણ નીલ-અશોક દસ જેવો, નીલ-ચાસ પક્ષીની પાલ જેવો અથવા તો વૈદૂર્ય [નીલ-મણિ] જેવો હોય છે. (૫). કાપોત-લેશ્યાનો વર્ણ અલ-સીના ફુલ જેવો, કોયલની પાલ જેવો અથવા તો પારેવાની ઢોક જેવો હોય છે. (૬). તેજો-લેશ્યાનો વર્ણ હિંગળા જેવો, ડગતા સૂર્યના જેવો, અથવા તો પોપટની ચાંચ જેવો હોય છે. (૭). પદ્મ-લેશ્યાનો વર્ણ હરતાલના ધૂકા જેવો, હલદરના ધૂકા જેવો અથવા તો ગળ અને અણના ફુલ જેવો હોય છે. (૮).

*તેના રંગ Black, Blue, Grey, Red, Yellow and white

સંલક કુંદ સકાસા સ્વીર પૂર સમપ્પમા । સ્યય હાર સંકાસા સુક્ક લેસાઓ વન્નઓ ॥૧॥ જહ કહુય તુંવગ રસો
નિંવ રસો કહુય રોહિણિ રસોવા । ઇત્તોહ અણંત ગુણો । રસોહ કિણ્હાણ નાયવ્યો ॥ ૧૦ ॥ જહ તિક્કહુયસસ રસો
તિલ્લો જહ હથિવિપ્પલી ઇવા । ઇત્તોવિ અણત ગુણો રસોહ નીલાણ નાયવ્યો ॥ ૧૧ ॥ જહ તરુણ અવગ રસો
તુવર કવિટ્ટરસ વાવિ જારિસઓ । ઇત્તોવિ અણત ગુણો રસોહ કાઝણ નાયવ્યો ॥ ૧૨ ॥ જહ પરિણયવંગ રસો પક્ક
કવિટ્ટરસવાવિ જારિસઓ । ઇત્તોવિ અણત ગુણો રસોહ તેઝણ નાયવ્યો ॥ ૧૩ ॥ વર વારુણીણ રસો વિવિહાણન આ-
સવાણ જારિસઓ । મહુ મેરગરસવ રસો ઇત્તો પન્હાણ પરણ ॥ ૧૪ ॥ સ્વજૂર મુદિય રસો સ્વીર રસો સ્વહ સક્ક
રસોવા । ઇત્તોવિ અણત ગુણો રસોહ સુક્કાણ નાયવ્યો ॥ ૧૫ ॥

શુભ-લેખ્યાનો રગ નાલ જેવો, અક-મણિ [શુભ-મણિ] જેવો, કુન્દ દસના ફુલ જેવો, દૂયની ધારા જેવો, રુપા જેવો અથવા
મુક્તાહાર [મોતીની માળા] જેવો હોય છે. (૯). ૧ કૃષ્ણ લેખ્યાનો રસ કડવી તુવડીના, કડવા લીંડાના અથવા તો રોહિર્ણના
સ્વાદ કરતાં અંત ગણો વધારે કડવા હોય છે. [૧૦]. નીલ લેખ્યાનો રસ ત્રિકટુર [મુંડ, ધરી અને પીપર]ના અને હસ્તિ-વિવિલી
[ગજ-પીપર]ના સ્વાદ કરતાં અનત ગણો તીક્ષ્ણ [તીવ્રો] હોય છે. [૧૧]. કાપોત-લેખ્યાનો રસ કાચી કેરીના અને કાચા કપિત્થ
(કોઠા)ના સ્વાદ કરતાં અનત ગણો રાટો હોય છે. [૧૨]. તેજો લેખ્યાનો રસ પાકી કેરીના અને પક કપિત્થ [પાકાં કોઠા]ના સ્વાદ
કરતા અનત ગણો [સ્વટ] મીઠો હોય છે. [૧૩]. પદ્મ-લેખ્યાનો રસ ઉત્તમ મદિરાનો, વિવિધ પ્રકારના આસવના, મધુ મધના અને
મેરકના સ્વાદ કરતાં અનત ગણો [સ્વટ] મીઠો હોય છે. [૧૪]. શુભ-લેખ્યાનો રસ સ્વજૂર, દ્રાક્ષ, દૂધ, સ્વાંડ અને સાકરના સ્વાદ
કરતાં અનંત ગણો મધુર [મીઠો] હોય છે. (૧૫).

જહ ગોમ ડસ્સ ગંધો સુણગ મહસ્સવ જહા અહિમહસ્સ । ઇત્તોવિ અણત ગુણો લેસાણં અપ્પસથ્થાણં ॥ ૧૬ ॥ જહ સુરહિ કુસુમ ગંધો ગંધ વાસાણ પિસ્સ માણાણં । ઇત્તોવિ અણંત ગુણો પસથ્થ લેસાણ તિન્હંપિ ॥ ૧૭ ॥ જહ કર ગયસ્સ ફાસો ગોલિમ્મ્મા એવ સાગપત્તાણં । ઇત્તોવિ અણંત ગુણો લેસાણં અપ્પસથ્થાણં ॥ ૧૮ ॥ જહ બૂસ્સવ ફાસો નવ ણીયસ્સવ સરીસ કુસુમાણં । ઇત્તોવિ અણત ગુણો પસથ્થ લેસાણ તિન્હંપિ ॥ ૧૯ ॥ તિવિહોવ નવવિહોવો સત્તાવીસઙ્ગ વિહે કુસીડવા । દુસઓ તેયાલોવા લેસાણં હોઙ્ગ પરિણામો ॥ ૨૦ ॥

૪. અમશસ્ત (કનિષ્ઠ) લેશ્યા અર્થાત કૃષ્ણ, નીલ અને કાપોત લેશ્યાની ગંધ ગાય, કૂતરા અને સર્પનાં (સંદેહો) કલેવરની દુર્ગંધ કરતાં અનંત ગળી વધારે खराम હોય છે. [૧૬]. પ્રશસ્ત [ઉત્તમ] લેશ્યા અર્થાત તેજો, પદ્મ અને શુક્લ લેશ્યાની ગંધ સુરભિ કુસુમની અને વદાતા [પીસાતા] વસાણા (કપુર-કાચલી વગેરે)ની સુગંધ કરતા અનંત ગળી વધારે સારી હોય છે. (૧૭). અમશસ્ત અર્થાત કૃષ્ણ નીલ અને કાપોત લેશ્યાનો સ્પર્શ કરવતના, ગાયની જીમના અથવા તો સાગ દૃશના પાંદડાના સ્પર્શ કરતાં અનંત ગળો વધારે કઠોર હોય છે. [૧૮]. પ્રશસ્ત અર્થાત તેજો, પદ્મ અને શુક્લ લેશ્યાનો સ્પર્શ કપાસના ફુલ, માલ્લિકાગંધ યાતો શિરીષનાં ફુલના સ્પર્શ કરતાં અનંત ગળો વધારે કોમલ હોય છે. (૧૯). ૬ લેશ્યાના પરિણામ ત્રણ પ્રકારનાં છે :- [૧] જલ્પન (કનિષ્ઠ); [૨] મન્યમ અને [૩] ઉત્કૃષ્ટ. ૫ પ્રત્યેકના ઉપર પ્રમાણે ત્રણ ત્રણ ભેદ પાઢવાથી સત્તાવીસ, એના ત્રણ ત્રણ ભેદ પાઢવાથી એકત્રીસ અને એના ત્રણ ત્રણ ભેદ પાઢવાથી કુલ ૨૪૩ પરિણામ થાય છે. (૨૦).

पचासत्र प्यवचो तीहि अगुचोऽसुअनिरओय । तिद्वारम परिणओ खुदो साहसिसओ नरो ॥ २१ ॥ नि द्वयस परिणामो
निरससो अजिद्विओ । एय जोग समाउचो किन्ह लेसंतु परिणमे ॥ २२ ॥ ईसा अमरिस अन्वो अत्रिज्ज माया
अहिरियाय । गिद्धि पउसेयसेढे पमचे रसलोलुए ॥ २३ ॥ साय गवेसे यारम अविओ सुदो साहसिओ नरो ।
एय जोग समाउचो नील लेसंतु परिणमे ॥ २४ ॥ वके वकसमायारे नियडिछे अणुजुए । पलिउन्नगओ त्रिहिए
मिछ्छुविही अणारिए ॥ २५ ॥ उपफाल्ग दुट्ठवाईयतेणेया त्रिय मड्ढरी । एय जोग समाउचो काउ लेसंतु परिणमे
॥ २६ ॥

७ लेख्याना लक्षण - पाच आश्रये करी प्रमादी, त्रण गुत्तिथी मोकळो, उकायनी रक्षायी रहित, दुर कार्यनो करनार, सर्वानु
आहित इच्छनार, अविचारि कार्यनो करनार, निद्वस परिणाम वालो (आ लोकादिना कष्ट, दुःखानी वहीरु रहित), जीवहिंसायी
न डरनार, अने इन्द्रियोने न जीतनार, एवो मनुष्य कृष्ण लेख्यावाळो गणाय. [२१-२२]. इषो, कटाग्रह, तप प्रति अभाव, अ-
विद्या, कपट, निर्लज्जता, लपटता, द्वेष, शठता, प्रमाद, रस-लोलुपता, एटला दुर्गुणे करी सहित, अने वकी इन्द्रियोना मुखनो अभि-
लषी, आरभ गी अरिस्त, क्षुद्र अने साहसिक, एवो मनुष्य नील-लेख्या वालो गणाय. (२३-२४). जे मनुष्य वचन अने आचारमा-
यक [अप्रमाणिक] होय, कपटयी वर्चते होय, असरल (अप्रमाणिक) होय, अन्यना उपर आक्रोश करनार होय, राग-द्वेषयी दुष्ट
गोळनार होय, अश्रद्धावान होय, सम्मरुत्ता लक्षण रहित [अनार्य] होय, वीजाने दुःख उत्पन्न थाय एतु गोलनार होय, चोर होय,
अने अन्यनी संपत्ति जेनाथी देखी न स्वमाय, एवो मनुष्य कापोत-लेख्या वालो गणाय. [२५-२६].

नीयावत्ती अचवले अमाई अकुतूहले । विणीय विणए दंते जोगवं उवहाणव ॥२७॥ पियधम्ममे दढवम्ममे नज्ज-
 भंरि हिएसए । एय जोग समाउचो तेउ लेसतु परिणमे ॥ २८ ॥ पयणु कोह माणेय माया लोभेय पयणए ।
 पसतच्चित्तो दतप्पा जोगवं उवहाणवं ॥२९॥ तहा पयणु वाईय उवसतेजि इडिए । एय जोग समाउचो पम्हलेसंतु
 परिणमे ॥३०॥ अट्ट रुद्धाणि नज्जिच्चा धम्म सुक्काइ ज्ञायए । पसतच्चित्तो दतप्पा समिए गुत्तेय गुत्तिसु ॥३१॥ सरागे
 वीयरोगेवा उवमंते जिड्डिए । एय जोग समाउचो सुक्क लेसतु परिणमे ॥३२॥ असखिज्जाणो सप्पिणीण उत्सप्पि
 णीण जेसमया । संखाईया लोगा लेसाण हवंति ठाणाई ॥३३॥

जे मनुष्य नम्रता युक्त, अचल, माया अने कुतूहल रहित, निर्नीत, इन्द्रियोने दमनार, योगवान अने उपधानवान होय, धर्मे
 जेने प्रिय होय, धर्ममा जे दृढ होय, पापपी जे दूरतो होय अने मोक्षप्रियापी होय, एवो मनुष्य तेजो-लेख्या वालो गणाय. (२७-
 २८). जे मनुष्यने क्रोध, मान, माया अने लोभ बहु ओटा होय, जेनु चित्त शान्त होय, जे आत्माने दमनार होय, जे योग
 तथा उपधानवान होय, क्ली जे स्वल्प-भाषी [थोडो मोक्षनार] अने शान्त होय, अने जेने इन्द्रियोने वश करी होय, एवो मनुष्य
 पद्म-लेख्या वालो गणाय. [२९-३०]. जे मनुष्य आर्तध्यान अने रौद्र-ध्यान तन्मीने धर्म-ध्यान अने शुद्ध-ध्यान बनार होय, जेनु
 चित्त शान्त होय, जे आत्माने दमनार होय, जे पाच समिति अने त्रण गुप्ति युक्त होय, जे सराग अथवा राग रहित होय, शान्त
 होय, अने जेने इन्द्रियोने वश करी होय, एवो मनुष्य शुद्ध लेख्या वालो गणाय. (३१-३२). ८ लेख्याना स्थान :- असख्य अव-
 सप्पिणी अने उत्सप्पिणीना जेटला समय अने असंरयाता लोक-आकाशना जेटला प्रदेश, तेटला (शुभ-अशुभ) स्थान लेख्याना
 जाणना. [३३].

मुहुत्तद्धतु जहन्ना तिचीम सागरा मुहुत्तहिया । उक्कोसा होइ ठिई नायव्वा किन्ह लेसाए ॥३४॥ मुहुत्तद्धतु जहन्ना दस उवही पलीय मसखभागमभहिया । उक्कोसा होइ ठिई नायव्वा नील्लेसाए ॥ ३५ ॥ मुहुत्तद्धतु जहन्ना तिन्नुदही पलिय मसखभाग मभहिया । उक्कोसा होइ ठिई नायव्वा काउ लेसाए ॥ ३६ ॥ मुहुत्तद्धतु जहन्ना दुन्नुवही पलिय मसखभाग मभहिया । उक्कोसा होइ ठिई नायव्वा तेउ लेसाए ॥२७॥ मुहुत्तद्धतु जहन्ना दस उवही हुति मुहुत्त मभहिया । उक्कोसा होइ ठिई नायव्वा पम्ह लेसाए ॥३८॥ मुहुत्तद्धतु जहन्ना तिचीसं सागरा मुहुत्तहिया । उक्कोसा होइ ठिई नायव्वा सुक्क लेसाए ॥३९॥ एमा खलु लेसाणओहेणं ठिईओ वन्नियहोइ । चउसवि गईसुइत्तो लेसाण ठिईओ वोळ्ळुमि ॥४०॥

९ लेख्यानी स्थिति :- कृष्ण लेख्यानी जघन्य [दुकामां दुक्ती] स्थिति अर्धो मुहूर्त्तनी (ये ग्रीही मांढरी), अने उत्कृष्ट स्थिति तेनीश सागरोपम अने एक मुहूर्त्तनी जाणवी. [३४]. नील-लेख्यानी जघन्य स्थिति अर्धो मुहूर्त्तनी अने उत्कृष्ट स्थिति दश सागरोपम अने पल्योपमना असरयातमा यागथी अधिक जाणवी. (३५). कापोत लेख्यानी जघन्य स्थिति अर्धो मुहूर्त्तनी अने उत्कृष्ट स्थिति तेनीश सागरोपम अने पल्योपमना असरयातमा भागथी अधिक जाणवी. (३६) तेजो-लेख्यानी जघन्य स्थिति अर्धो मुहूर्त्तनी अने उत्कृष्ट स्थिति वै सागरोपम अने पल्योपमना असरयातमा भागथी अधिक जाणवी. [३७]. पद्म-लेख्यानी जघन्य स्थिति अर्धो मुहूर्त्तनी अने उत्कृष्ट स्थिति दश सागरोपम अने एक मुहूर्त्तनी जाणवी. (३८) शुरु लेख्यानी जघन्य स्थिति अर्धो मुहूर्त्तनी अने उत्कृष्ट स्थिति तेनीश सागरोपम अने एक मुहूर्त्तनी जाणवी. (३९). लेख्यानी सामान्य प्रकारनी स्थिति उपर प्रमाणे वर्णनी छे. हवे चार गति (नारकी, तिर्यच, मनुष्य अने देवता)ने विषे लेख्यानी स्थिति यथास्थित वर्णपुं दु. [४०].

દસ વાસ સહસ્રાઙ્ક કાઝણુ ઠિંઈ જહનિયાહોઈ । તિન્નુ દહીં પલિઓનમસંસ્વભાગંચ ડકોસા ॥૯૬॥ તિન્નુ દહીં પલિઓવમ મસંસ્વભાગોય જહન્નનીલઠિંઈ । દસ ડદહીંપલિઓવમસસ્વભાગંચડકોસા ॥૯૭॥ દરડદહીં પલિઓવમસસ્વભાગ જહનિયા હોઈતિત્તીમ સાગરાઓ ડકોસા હોઈ કિન્હાણ ॥૯૮॥ એસા નેરડયાણ લેસાણ ઠિંઈડત વન્નિયા હોઈ । તેણ પર વોઢ્ઢામી તિરિય મણુયાણ દેવાણ ॥૯૯॥ અતોમુહત્તમચા લેસાણ ઠિંઈ જહિં જાઓ । તિરિયાણ નરાણંન્ન વજ્જિત્તા કેવલ લેસં ॥ ૧૦૦ ॥ મુહચંધતુ જહન્ના ડકોસા હોઈ પુવ્વકોહોઓ । નવહિ વરિસેહિ ડગા ના-યવ્વા સુક્ક લેસાણ ॥ ૧૦૧ ॥ એસા તિરિય નરાણ લેસાણ ઠિંઈઓ વન્નિયા હોઈ । તેણ પર વોઢ્ઢામિ લેસાણ ઠિંઈડત દેવાણ ॥ ૧૦૨ ॥

કાપોત-લેશ્યાની [નારકી ગીત તરીકેની] જગન્ય સ્થિતિ દગ હજાર વર્ષની અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રણ સાગરોપમ અને પલ્યોપમના અસહ્યાતમા ભાગની જાળવી (૮૨). નીલ-લેશ્યાની (નારકી ગીત તરીકેની) જગન્ય સ્થિતિ ત્રણ સાગરોપમ અને પલ્યોપમના અસહ્યાતમા ભાગની, અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ દગ સાગરોપમ અને પલ્યોપમના અસહ્યાતમા ભાગની જાળવી. [૪૨]. કુળ્ગ-લેશ્યાની (નારકી ગીત તરીકેની) જગન્ય સ્થિતિ દગ માગરોપમ અને પલ્યોપમના અસહ્યાતમા ભાગની અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તેત્રીજા સાગરોપમની જાળવી. [૪૩]. નારકી ગીતની લેશ્યાની (જગન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ) સ્થિતિ ઉપર વર્ણવી છે. હવે તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવતાની લેશ્યાની સ્થિતિ વર્ણવું છે. (૪૪). શુરુ લેશ્યા સિયાય વાકીની કોડ પળ લેશ્યાની તિર્યંચ અને મનુષ્યની સ્થિતિ અત્તમુહર્ત્તની જાળવી. [૪૫]. શુરુ લેશ્યાની (તિર્યંચ અને મનુષ્યની) જગન્ય સ્થિતિ અર્ધા મુહર્ત્તની અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ એક પ્રવ-કોટિ ર્ષમા નવ ર્ષ ઓટા જાળવી. (૪૬). તિર્યંચ અને મનુષ્યની લેશ્યાની સ્થિતિ ઉપર ર્ણવી છે. હવે દેવતાની લેશ્યાની સ્થિતિ વર્ણવું છે. (૪૭).

૧૪
 ૧૦૨
 દસ વાસ સહરસાઈ કિન્હાણ ઠિંઈ જહન્નિયા હોઈ । પલિય મસલિજ્ઞાઈમો ઉઘોસા હોઈ કિન્હાણ ॥ ૪૮ ॥ જાકિન્હાણ ઠિંઈ યલુ ઉઘોસા સાડ સમય મમ્મહિયા । જહન્નેણ નીલાણ પલિય મસલચ ઉઘોસા ॥ ૪૯ ॥ જા નીલાણ ઠિંઈ યલુ ઉઘોસા સાડ સમય મમ્મહિયા । જહન્નેણ કાઝણ પલિય મસલચ ઉઘોસા ॥ ૫૦ ॥ તેગ પર મોટ્ટામી તેઝ લેસા જહા સુર ગણાણં । મવળવદ્ વાળમતર જો ઇસ વેમાણિવાળચ ॥ ૫૧ ॥ પલિઓવમ જહન્ન ઉઘોસા મગરામો દુન્નિહિયા પલિય મસલિજ્ઞેણ હોઈ માગેણ તેઝણ ॥ ૫૨ ॥ દસ વાસ સહરસાઈ તેઝણ ઠિંઈ જહન્નિયા હોઈ । દુન્નુદહી પલિઓવમ અસલ માગચ ઉઘોસા ॥ ૫૩ ॥

કૃષ્ણ-લેશ્યાની (દેવતાની) જગન્ય સ્થિતિ દશ હજાર વર્ષની અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પલ્યોપમના અસલ્યાતમા ભાગની જાણથી (૪૮) નીલ-લેશ્યાની [દેવતાની] જગન્ય સ્થિતિ કૃષ્ણ લેશ્યાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કરતા એક સમય વધારેની, અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પલ્યોપમના અસલ્યાતમા (મ્હોટા) ભાગની જાણથી. [૪૯]. કાપોત-લેશ્યાની [દેવતાની] જગન્ય સ્થિતિ નીલ લેશ્યાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કરતાં એક સમય વધારેની, અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પલ્યોપમના અસલ્યાતમા [પૃથી મ્હોટા] ભાગની જાણથી (૫૦). મુવનપતિ, જ્યન્તર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક દેવતાના સમુદ્ધની તેજો-લેશ્યાની સ્થિતિ દેવે વર્ણવે છે. [૫૧]. તેજો લેશ્યાની (મામાન્ય દેવતાની) જગન્ય સ્થિતિ એક પલ્યોપમની અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ દેવે સાગરોપમ અને પલ્યોપમના અસલ્યાતમા ભાગની જાણથી. [૫૨]. તેજો લેશ્યાની (મુવનપતિ આદિ દેવતાની) જગન્ય સ્થિતિ દશ હજાર વર્ષની અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ દેવે સાગરોપમ અને પલ્યોપમના અસલ્યાતમા ભાગની જાણથી. (૫૩)*

*નોટ ૧-ગાથા ૩૫ થી ૫૩ સુધીમાં જ્યાં જ્યાં “પલ્યોપમના અસલ્યાતમા ભાગની” લખેલું છે ત્યાં ત્યાં મો. જેકોબીયે ઘણો શબ્દાર્થ કરેલો છે કે “પલ્યોપમ અને અસલ્યેયના એક ભાગ જેટલી”.

જા તેજા ઠિંદે સ્વલુ ઉક્લોસા સાડ સમય મમ્મહિયા । જહન્નેણ પમ્હાણ દસડ મહત્તા હિયાઈ ઉક્લોસા ॥ ૫૪ ॥
 જા પમ્હાણ ઠિંદે, સ્વલુ ઉક્લોસા સાડ સમય મમ્મહિયા । જહન્નેણ સુક્કાણ તિત્તીસ મહત્ત મમ્મહિયા ॥ ૫૫ ॥
 કિમ્હા નીલા કાઝ તિન્નિવિ ય્યાઓ અહમ લેસાઓ । ય્યાહિ તિહિવિ જીવો દુગડા ઉવવજ્જઈ ॥ ૫૬ ॥ તેજ
 પમ્હા સુક્કા તિન્નિવિ ય્યાઓ ધમ્મ લેસાઓ । ય્યાહિ તિહિવિ જીવો સુગડા ઉવવજ્જઈ ॥ ૫૭ ॥ લેસાહિ સવ્વાહિ
 પઢમે સસયમ્મિ પરિણ્યાહિતુ । નહુ કસ્સહ ઉવવાઓ પરમ્મે અધિય જોરસ ॥ ૫૮ ॥ લેસાહિ સવ્વાહિ ચરિમે સમ-
 યમ્મિ પરિણ્યાહિતુ । નહુ કસ્સવિ ઉવવાઓ પરમ્મે અધિય જીવસ્સ ॥ ૫૯ ॥ અંતોમહત્તમિ ગણ અંતોમહત્તમિ સેઃ
 સણ્ણેવ લેસાહિ પરિણ્યાહિ જીવાગઙ્ગુતિ પરલોચ ॥ ૬૦ ॥

પદ્ય લેક્ષ્યાની (દેવતાની) જગન્ય સ્થિતિ તેજો લેક્ષ્યાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કરતા એક સમય વધારેની અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ દશ સાગરોપમ અને એક મુહૂર્તની જાળવી. [૫૪]. શુક્લ લેક્ષ્યાની (દેવતાની) જગન્ય સ્થિતિ પદ્ય લેક્ષ્યાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કરતા એક સમય વધારેની અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ દશ સાગરોપમ અને એક મુહૂર્તની જાળવી. (૫૫). ૧૦ લેક્ષ્યાની ગતિઃ-કૃષ્ણ, નીલ અને કાપોતે પ ત્રણ અર્ધમ લેક્ષ્યાઓ છે. પ ત્રણ લેક્ષ્યા કરીને જીવ દુર્ગતિને પામે છે. (૫૬). તેજો, પદ્ય અને શુભ પ ત્રણ ધર્મ લેક્ષ્યાઓ છે. પ ત્રણ લેક્ષ્યા કરીને જીવ સદગતિને પામે છે. (૫૭). ૧૧ લેક્ષ્યાનું આયુષ્યઃ-આ સર્વ લેક્ષ્યાઓ જીવને પ્રાપ્ત થાય તેના પ્રથમ સમયને વિષે ઇપજગપણુ રહેતુ નથી. (૫૮) આ સર્વ લેક્ષ્યાઓ જીવને પ્રાપ્ત થાય તેના ચતુર્થ [આશ્વર] સમયને વિષે ઇપજગપણુ રહેતુ નથી. [૫૯]. લેક્ષ્યાનું અંતમુહૂર્ત ચાલતુ હોય અને તેનો શેષ ભાગ વાકી રહ્યો હોય તે સમયે લેક્ષ્યાના પરિણામના પ્રમાણમા જીવ નવો જન્મ પ્રાપ્ત કરેછે. [૬૦].

-* નોટ ૨-ગાથા ૫૪ અને ૫૫ મા “દશ સાગરોપમ અને એક મુહૂર્તની” અને “તેજીસ સાગરોપમ અને એક મુહૂર્તની”
 લેખેલું છે તેને વહેલે પ્રો. નેકોવીણ, ઇવો અર્થે કરેલો છે કે “દશ મુહૂર્ત વધારેની” અને “તેજીસ મુહૂર્ત વધારેની”.

તમ્હા ય્યાસિ લેસાણ અણુભાવે ત્રિયાણિયા । અપ્પસથ્ય ઓવજ્જિત્તા પસથ્યાઓ અહિટ્ટપ્પ મુણિત્તિવેમિ ॥ ૬૭ ॥

○ ॥ इति श्री लेशसक्षयणं सम्मत्तं ॥ ३४ ॥ ○

अध्ययन ३५. अणगार मार्ग (साधुनो धर्म).

मुणेहमे एगग मणे मग्ग बुद्धेहिं देमिय । जमाय रतो भिखू टुल्लाणत करो भवे ॥ १ ॥ गिहिवामं परिच्छिज्जा पवज्जा मस्सिए मणी । इमे सगे त्रियाणिज्जा जेहि सज्जति माणवा ॥ २ ॥ तहेरहिंसं अलियं चोज्जा अव्वममेवण । इद्धा कामचलोहच्च सजओ परिवज्जाए ॥ ३ ॥ मणोहरचिच घं मडु धूवेण वाभियं । सक्खाड पडुव्होय मणसादि न पथए ॥ ४ ॥

તેટલા મોટે સાદુ પુરુષોએ સર્વ લેશ્યાના અનુભાગ જાણીને અપ્રગત્ત [કૃષ્ણ, નીલ, વાપોત] લેશ્યાઓનો ત્યાગ કરસો અને પ્રગત્ત (તેજો, પદ્મ અને શુભ્ર) લેશ્યાઓ પ્રાપ્ત કરી. [૬૧]. આ પ્રમાણે સુરુપાં સ્વામી જનુ સ્વામીને કહેઝે.

॥ અત્યન ચાવીસમું સપુર્ણ. ॥

॥ અધ્યયન ૩૫. ॥

જે માર્ગ ચાલનારથી બિશુક (સાદુ) સર્વ દુઃખનો અત આળી શકે ઝે, એસો શ્રી સુદ્ધ [તીર્થંકર] દેસાડેલા માર્ગે હુ તપને કર્દો સખલાહુ ટુ તે થવણ કરો (?). યુદ્ધવાસનો પરિત્યાગ કરીને અને પ્રત્યયા (દિક્ષા) ધારણ કરીને મુનિષ [પુત્ર રુદ્રના દેનો] જે સંગ મનુષ્યને વધન કર્ણો ગણાય છે તેનો ત્યાગ કરવો. (૨). તેમજ વક્ત્રી મુનિષ હિંસા, ઘણાદ, ચોરી [અદત્તાદાન], વેપવતુ સેવહુ [મેયુન-સેવન], રુચ્છા; કાંપ ધોમ અને લોખનો પરિત્યાગ કરવો. (૩). ચિત્ર કામથી મુશોભિત કરેલા, પુષ્પ અને ધૂપની મુગધવાલા-કપાહુ (કપાટ) વાલા, અને ઝળઝા હલેચવાલા મનોહર મંદિર [અપ્રાથ્ય]નો સાદુર મનથી પણ રુચ્છા કરવો નહિ. (૪).

इंदियाणिउ भिखूदसतारिसंभि उवरसए । दुक्कुराइ निवारेल काम राग विवट्टणे ॥ ५ ॥ सुसाणे सुन्न गोरेवा
 रल्लवमूलेव एगो । पइरिके पर कडेवा वासं तथ्या भिरोयए ॥ ६ ॥ फासुयमि अणात्राहे इत्थीहिं अणभि-
 दुए । तथ्य संकप्पए वाभं भिखू परम संजए ॥ ७ ॥ न सय गिहाइ कुब्बेज्जानेव अन्नेहिं कारए । गिह कम्म
 समारंभे भूयाणदिस्सए व्हो ॥ ८ ॥ तसाणं थावराणच सुहुमाण वायराणय । तम्हागिह समारंभं संजओ परिवज्जाए
 ॥ ९ ॥ तहेव भत्त पाणेसु पयणे पयावणेसुय । पाणभूय दयट्ठाए नपए नपया वए ॥ १० ॥ जल धन्न निरिसया जीवा
 पुढवी कट्ट निरिसया । हम्मति भत्तपाणेसु तम्हा भिखू नपयावए ॥ ११ ॥

कारण के काम-रागने वधारनार एवा मनोहर उपाश्रयमा पोतानी इन्द्रिओने वश राखवानु काम साधुने मुश्केल थइ पहे छे.
 (५). स्मथानमा, सूना घरमा, दुसना थड तले, एकान्त (खी, पशु, पंडक रहित) स्थलमा, अथवा तो अन्येने मोटे वंधावेल मकानमा
 साधुए रहेवु जोइए. (६). संयम पाळनार साधुए जीउ जतु रहित, आत्माने अवाध [स्वाध्यायमा अंतराय न आवे एवा], अने खी
 रहित स्थलमा रहेवु. [७]* साधुए पोते मकान वागुं नहि तेमज नीजा पासे वंधावुं नहि, कारण के घर वाधवामा त्रस अने
 स्थावर तेमज सूक्ष्म अने गदर जीवनी हिंसा थाय छे. मोटे साधुए घर वाधवाना आरंभ सगारंभधी दूर रहेवु. (८-९). तेमज बली
 साधुए पोते आहार-पाणी राधवु नहि तेमज बीजा पासे रथाववु नहि. त्रस अने स्थावर जीवनी दया जाणीने साधुए पोते राधवुं नहि,
 अन्य पासे रंधाववु नहि. (१०). जल, धान्य, पृथ्वी अने काष्ठने विषे रहेता जीवो आहार-पाणीथी [पक्तावथी] इणाय छे, तेतला
 मोटे साधुए राधवुं-रंधाववु नहि. [११].

*मो. जेकोनी आ गागानो एवो अर्थ करेछे के “ संयमवान साधुए स्वच्छ, गीच वस्ती वगरना अने खी रहित स्थलमा रहेवु.

विसर्पे सव्यओ धारे बहुपाणि विणासणे । नस्थि जोइ समे सथ्ये तम्हा जोइ नदी वए ॥ १२ ॥ हिरन्नं जाव
 रुवच मणसात्रि नपथ्यए । समलेड्डु कचणे भिरूवू विरए कय विक्कए ॥ १३ ॥ किणंतो कइओ होइ विक्कणंतोय
 वाणिओ । कय विक्कयमि वट्टतो भिरूवू न हवइ तारिसो ॥ १४ ॥ भिरूखयव्वं नैरय्यव्व भिरूवुणा भिरूवुवित्तिणा ।
 कय विक्कओ महादोमो भिरूववित्ती सुहावहा ॥ १५ ॥ समुयाण उछ मेसेज्जा जहा सुत्त मणिदियं । लाभ लाम-
 मि सत्तेहे पिडवाय चरे मुणी ॥ १६ ॥ अलोलं न रसे गिद्धे जिम्मा दत्ते अमुट्ठिए । न रसहाए भुजेज्जा जवणहाए
 महामुणी ॥ १७ ॥ अच्चण सेवणचेव वट्ठण पूयण तहा । इट्ठी सक्कार सम्माण मणसात्रि न पथ्यए ॥ १८ ॥

अग्नि नेवु पिनाशनु धीजु कोइ शस्त्र नथी, कारण के ते सर्व दिशामां पथराडने घणा जीवनेो नाश करे ठे. तेदला मोटे साधुए
 अग्नि सज्जगाववो नहि (१२). साधुए सोना रुपानी मनथी पण इच्छा करवी नहि. काचन अने पापणने समान गणीने साधुए
 क्रयविक्रयथी [लेया-वेचवाथी] इर रहेवु. (१३) मूल्य आपी वस्तु लेयाथी ते ग्राहक गनेछे, अने मूल्य लइ वस्तु वेचवाथी ते
 वाणिआं [वेपारी] बनेछे. क्रय-विक्रय [सूत्र प्रमाणे] साधुल लक्षण नथी (१४). भिक्षावृत्तिथी पैठ भरनारु नाम भिक्षुक [साधु];
 मोटे भिक्षुके [साधुए] भिक्षा मागगी जोइए, मूल्य आपीने लेवु न जोइए, क्रय विक्रय महान दोषछे, परतु भिक्षावृत्ति मुखने
 आपनारछे. (१५). साधुए घणा घरना समुदायमाथी थोडी दोषरहित भिक्षा सूत्रोक्त रीते लेगी. भिक्षाना लभालाभथी
 [भिक्षा मठे या न मठे तथी] सतोप मानिने साधुए भिक्षावृत्तिने मोटे फलु जोइए. (१६). महानरि सरस आहारनी तीन
 अभिरापा करवी नहि, पोठाना जीय अने दांतने वन राखवा, अने भोजनने [धी, गोळ वगेरेने] सचय करवो [वाशी राखवो]
 नहि. कारणके आहार संयम निर्वाहने अछेछे, स्वादने मोटे नथी. (१७). पुण्यवेडे पूजा, आसनवेडे सत्कार, वंदना, पूजन,
 [वक्ष्णानादिनी] भेट, अथवा सत्कार अने सम्माननी साधुए मनथी पण इच्छा करवी नहि. (१८).

સુદ્ધજ્ઞાણ દ્વિયાણ્જ્ઞા અનિયાણે અર્કિચ્છણે। વોસઠ કાણ વિહેજ્ઞા જાવ કાલસ પજ્જઓ॥ ૧૧॥ નિજ્જૂહિજ્ઞા આહાર કાલ ધમ્મે ઉવઙ્કિણ ચઙ્કણ માણસ વોદિ પહૂ દુલ્લે વિમુચ્છઈ ॥ ૨૦॥ નિમ્મમો નિરહકારો વીયરાગો અણાસનો । રૂપત્તો કેવલ નાણ સાસણ પરિ નિવ્વુડે તિચ્છેમિ ॥ ૨૧॥

૭ ॥ इति श्री अणगरसग्ग नाम द्वयण सम्मत ॥ ३५ ॥ ॐ

अध्ययन ३६. जीव-अजीव विचार.

जीवाजीव विभत्ति सुणेह मे एगमणाइओ । ज जाणिऊण भिल्लवू सम्म जयइ संज्जे ॥ १ ॥ जीवाच्चेव अजीवाय एम लोए वियाहिण । अजीवो दुसमागासे अलोए से वियाहिण ॥ २॥

શુદ્ધ ધ્યાન ધરીને અને ઘન તથા શરીરના મમત્તને ત્યાગીને, મૃત્યુ સમય આવતા સુધી સાદુણ પ્રતિવધ રહિત વિચરું. (૧૯). મરણકાલે આહાર ત્યાગીને અને મનુષ્ય દેહ ડોહીને તે ઔદારિક શરીર વારણ કરેછે અને દુઃસ્વથી મુક્ત થાયડે.(૨૦). લોભ, મમતા, અહકાર, રાગદ્વેષ અને આશ્રવ રહિત વનીને તે કેવલજ્ઞાન પામીને સિદ્ધગતિને પ્રાપ્ત કરેછે. (૨૧). સુધર્મસ્વામી જંતુ સ્વામીને આ પ્રમાણે કહેડે.

॥ अभयन पार्त्तिसभुं सपूर्ण. ॥

૭ अध्ययन ૩૬ ॐ

હેવે જીવ-અજીવના વિષાગ કદ્દ હુ તે ઇકાગ્ર મનથી સામનો સયમને વિષે યત્ન કરનાર સાદુણ એ વિષાગ જાણવા જોઈએ. [૧]. ૧ જીવ અને અજીવનો આ લોક વનેલો છે, પરંતુ અજીવનો દેશ આકાશ તેને શ્રી તીર્થકરે અલોક કહ્યો છે.[૨].

૧ દીપિકા ટીકામા જીનિને સપયે,ગવાન અને અજીવને પુદ્ગલ તરીકે ઓલસાવેલ છે.

दध्वओ खित्तओ चैव कालओ भावओ तथा । पस्वणा तेरि भवे जीवण मजीयाणय ॥३॥ रुविणो चैव रुवीय अजीवा दुनिहा भवे । अरुवी दसहा वुत्ता रुविणोवि चउव्विहा ॥४॥ धम्मथियकाए तहेसे तप्पए सेय आहिण्ण । अहमे तरस देसेय तणएसेय आहिण्ण ॥ ५ ॥ आगासे तरस देसेय तप्पएसेय आहिण्ण । अह्वा समए चैव अरुवी दसहान्वे ॥ ६ ॥ धम्मा धम्मेय दोएए लोगमिचिवियाहिया । लोगालोगेय आगाभेसमए समययेसिए ॥७॥ धम्मा धम्ममागासातिन्निवि एए अणाइया । अपज्जावसिया चैव सब्बद्धतु वियाहिया ॥ ८ ॥ समएवि संतइप्प एवमेव वियाहिए । आएसप्प साइए सप्पज्जावसिएविय ॥ ९ ॥

૧ ૧ દ્રવ્ય યકી ૨ ૨ ક્ષેત્ર યકી ૩ ૩ કાલ યકી ૪ ૪ માન યકી ૫ ૫ અજીવના વિભાગ ગર્ણપમા આપશે [૩]. અજીવ, અજીવના વે મેદ છે (૧) સ્વી અને (૨) અસ્વી. અસ્વીના દગ પ્રકાર છે, અને સ્વીના ચાર પ્રકાર છે. [૪] અસ્વી અજીવના દગ પ્રકાર-૫૧ ધર્મોસ્તિકાય, ૨ તેના દેશ, ૩ તેના પ્રદેશ, ૪ અધર્મોસ્તિકાય ૬ તેના દેશ, ૬ તેના પ્રદેશ, ૭ આકાશોસ્તિકાય ૮ તેના દેશ, ૯ તેના પ્રદેશ, ૧૦ અદ્વા સમય (કાલ) ° [૬-૬] ધર્મોસ્તિકાય અને અધર્મોસ્તિકાય લોક માનમાં ૧૧ બ્યાન્ત છે, આકાશોસ્તિકાય હંક-બ્લોક નહેમા બ્યાન્ત છે; અને કાલ સમય ક્ષેત્ર [અઢી દ્વાપ] ને ત્રિયે બ્યાન્ત છે. [૭] ધર્મોસ્તિકાય, અધર્મોસ્તિકાય અને આકાશોસ્તિકાય પૂ ગળે સર્વદા આદિ અને અન્ત રહિત છે. [૮] અને સમયને જો નિગતર ૧૨ પ્રવાહરુપે ગળીપ તો તેપણ આદિ અને અનન્ત છે, પરંતુ પ્રત્યેક કાર્યના આરંભ અને સમાપ્તિ રૂપેણીપ તો તેને આદિ અને અન્ત ઉમે છે. (°).

- ૧ Substance ૨ Place ૩ Time ૪ Development ૫ ધર્માસ્તિકાયનો ચળ મદાય ગુણ છે. સર્વો ધર્માસ્તિકાય હોય તે તેનો સ્વય ગણાય ૬ સ્વ ધના વિભાગ તે દેશ ૭ દેગના વિભાગ તે પ્રદેશ ૮ તેનો સ્થિર સહાય ગુણ છે. ૯ તેનો અવકાશ વિકાસ ગુણ છે ૧૦ તે અવિભાગી છે. તેના વિભાગ યદ્ શક્તા નથી. ૧૧ Are co extensive ૧૨ As a continuous flow.

સ્વધાય સ્વધેદસાય તપ્પણસા તેહેવય । પરમાણુનોય વોધવ્યા રુવિણોવિ ચઠવિહા ॥ ૩૦ ॥ એગતેણં પહુત્તેણ
સ્વધાય પરમાણુનો । લોણગદેસે લોણ્ય મહવ્યાતેય સિત્તઓ । ઇત્તો કાલ વિમાંગંતુ તેસિવોહ્ણુ ચઠવિહં ॥ ૩૧ ॥
સતદ્વપ્પ તેણાઈ અપ્પજ્જવસિયાવિય । ઠિદ્ પ્પહુચ્ચ સાઈયા સપ્પજ્જવસિયાવિય ॥ ૩૨ ॥ અસલ્લ કાલ મુક્કોસં એક્કો
સમઓ જહન્નય । અજીવાણય રૂવીણં ઠિદ્દે એસા વિયાહિયા ॥ ૩૩ ॥ અણતકાલ મુક્કોસ એક્કોસમઓ જહન્નય ।
અજીવાણય રૂવીણં અંતરેય વિયાહિયં ॥ ૩૪ ॥

રૂપી અજીવ ચાર પ્રકારના છે:— ૧ પુદ્ગલસ્થિતકાયનો સ્કન્ધ, ૨ તેના દેશ, ૩ તેના પ્રદેશ, અને ૪ ૧ પરમાણુઓ. (૧૦).
પરમાણુઓને એકઠા મલ્લવાનો તેમજ જુદા ધવાનો સ્વભાવ છે. એકઠા પળે ત્યારે સ્કન્ધ અને જુદા થાય ત્યારે પરમાણુ કહેવાય છે,
આ પ્રમાણે સ્કન્ધ અને પરમાણુઓના દ્રવ્ય સવધી ભેદ છે. હવે ક્ષેત્રથી ભેદ કહે છે પરમાણુઓ આલા લોકને વિષે અને સ્કન્ધ તેના
એક દેશને વિષે વ્યાપી છે. હવે હુ તેના કાલ સમગ્રી ચાર ભેદ મહું હુ. (૧૧)^૨. સ્કન્ધ અને પરમાણુઓને નિરતર પ્રવાહ રૂપે ગણીએ
તો ત આદિ અને અન્ત રહિત છે, પરંતુ તે નિયમ ક્ષેત્રને વિષે અમુક રૂપ અથવા સ્થિતિ ધારણ કરે તો તેને આદિ અને અન્ત વર્તે છે.
(૧૨)^૩. સ્કન્ધ અને પરમાણુઓની વચ્ચે સ્થિતિ અસહયતા કાલની અને જવન્ય સ્થિતિ એક સમયની છે. (૧૩)^૪. અજીવ રૂપી
પુદ્ગલોનું વચ્ચે અતર (આતરો) અને અન્ત કાલનું અને જવન્ય અંતર એક સમયનું છે. [૧૪].

^૧ તેના એકના વે ભાગ ન થઈ શકે—Which may not be divided into two parts ૨ વીંતી ગાથાઓ ચાર
પદની છે, જ્યારે આ એકજ ગાથાને છ પદ છે. ૩ આ ગાથાનો એવા માર્ગ સમજાય છે કે જો કે અમુક વસ્તુનો તે રૂપે નાશ
થયેલો દેલાય છે, છતાં તેના તત્વોનો નાશ થતો નથી. અને એ મિલ્લિત વિજ્ઞાન શાસ્ત્રીઓ પણ સ્વીકારે છે કે Matter is inde-
structible ૪ ગાથાઓના અનુક્રમમાં કેટલીક પ્રતોમાં તપાસતે છે કેટલીકમાં ૨૭૦-૨૭૧-૨૭૨ છે. કેટલીક ગાથાઓ
ભેગી કરી દીધી છે. ગાથા ૧-૧-૨ કેટલીક પ્રતોમાં ભેગી કરી દીધી છે. ૫ Interruption.

वन्नओ गधओ चैव रसओ फासओ तहा । संठाणओय विन्नेओ परिणामो तेसि पचहा ॥ १५ ॥ वन्नओ परिणया जेउ पचहा ते पकितिया । किन्हा नीलाय लोहिया हालिदा सुक्किला तहा ॥ १६ ॥ गधओ परिणया जेउ दुविहा ते वियाहिया । सुग्भि गध परिणामा दुग्भि गंधा तहेवय ॥ १७ ॥ रसओ परिणया जेउ पचहा ते पकितिया । तित्त कडुय कसाया अविता महरा तहा ॥ १८ ॥ फासओ परिणया जेउ अट्टहा ते पकितिया । कखलडा मउयाचेव गुक्यालहुयातहा ॥ १९ ॥ सीया उन्हाय निद्धाय तहा लुखाय आहिया । इइ फास परिणया एए पुगला समुदाहिया ॥ २० ॥ सठाण परिणया जेउ पचहा ते पकितिया । परिमडलाय वट्टा तसा चउरस मायया ॥ २१ ॥

भावधी भत्रीवरूपी पुद्गलना पाच प्रकार छे:-^१ वर्णयो ^२ गवर्धो ^३ रसथो ^४ स्पर्शधी अने ^५ सस्थान (सठाण-आकार)धी. [१५]. पुद्गलोना वर्णनां परिणाम पाच प्रकारना छे:-^१ कृष्ण[काला], ^२ निला, ^३ रक्त[लाल], ^४ हारिद्र[पीला], अने ^५ शुक्र[धोळा] (१६). पुद्गलोनी गधना परिणाम वे प्रकारना छे:-^१ सुरभि गध [सुगंधनाळां] अने ^२ दुरभि-गध [दुर्गंधनाळां]. (१७). पुद्गलोना रसनां परिणाम पाच प्रकारना छे:-^१ तीखा, ^२ रुडवा, ^३ कपायला, ^४ खाटा अने ^५ मीठा. (१८). पुद्गलोना स्पर्शना परिणाम आठ प्रकारना छे:-^१ कर्कश [रठण पाणा जेवा], ^२ कोमल [मावण जेवा], ^३ भारे [लोढा जेवा], ^४ हलवा, ^५ दाढा [चदन जेवा], ^६ उना [अग्नि जेवा], ^७ स्निग्ध [मुवाळा] अने ^८ रस [लुखा-यर-पचडा].^१ आ प्रमाणे स्पर्शधी परिणामेला पुद्गलो सम्यक् प्रकारे कया छे (१९-२०) पुद्गलोना सस्थान [सठाण-आकार]ना परिणाम पांच प्रकारना छे:-^१ परिमडल ^२ [ककणना आकारना] ^२ वर्तुल ^३ [गडुना आकारना] ^३ त्रिकोण ^४ चतुष्कोण अने ^५ लाया. (२१).

^१ Rough ^२ Globular ^३ Circular

વન્નઓ જે મને કિન્હે મહુ સેડ ગંધઓ । રસઓ ફાસઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥૨॥ વન્નઓ જે મને નીલે મહુ સેડ ગંધઓ । રસઓ ફાસઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥૨૩॥ વન્નઓ લોહિ સેડ મહુ સેડગંધઓ । રસઓ ફાસઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥ ૨૪ ॥ વન્નઓ પીયુ સેડ મહુ સેડ ગંધઓ । રસઓ ફાસઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥૨૫॥ વન્નઓ સુકિલે સેડ મહુ સેડ ગંધઓ । રસઓ ફાસઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥૨૬॥

છુલ્લ વર્ણના પુદ્ગલોના ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. (૨૨). * નીલ વર્ણના પુદ્ગલોના ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. (૨૩). રક્ત વર્ણના પુદ્ગલોના ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. (૨૪). હારિદ્ર [પીલા] વર્ણના પુદ્ગલોના ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. (૨૫). શુદ્ધ વર્ણના પુદ્ગલોના ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. [૨૬].

* ગાથા ૨૦થી ૪૭ સુત્રીનો એવો ભાવાર્થ છે કે-ત્રત્યેક વર્ણના પુદ્ગલો વેપાથી એક ગંધવાળા, પાચમાથી એકાદ રસવાળા, આઠમાથી એકાદ સ્પર્શવાળા, અને પાચમાથી એકાદ આકારવાળા હોય છે, એવીજ રીતે ત્રત્યેક ગંધવાળા પુદ્ગલો પાચમાથી એકાદ રસવાળા, આઠમાથી એકાદ સ્પર્શવાળા અને પાચમાથી એકાદ આકારવાળા હોય છે. તેમજ વળી ત્રત્યેક સ્પર્શવાળા પુદ્ગલો પાચમાથી એકાદ ગંધવાળા, આઠમાથી એકાદ સ્પર્શવાળા અને પાચમાથી એકાદ આકારવાળા હોય છે. એવીજ રીતે ત્રત્યેક આકારવાળા પુદ્ગલો પાચમાથી એકાદ ગંધવાળા, આઠમાથી એકાદ સ્પર્શવાળા અને પાચમાથી એકાદ આકારવાળા હોય છે.

ગઘઓ જે મંત્રે સુખી મહુ સેઝ વન્નઓ । રમઓ ફાસઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥ ૨૭ ॥ ગંઘઓ જે મંત્રે દુખી
 મહુ સેઝ વન્નઓ । રસઓ ફાસઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥ ૨૮ ॥ રમઓ તિત્તઓ જેઝ મહુ સેઝ વન્નઓ ।
 ગઘઓ ફામઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥ ૨૯ ॥ રસઓ કહુઓ જેઝ મહુ સેઝ વન્નઓ । ગંઘઓ ફાસઓ ચેવ મહુ
 સઠાણઓવિય ॥ ૩૦ ॥ રસઓ કસાણ જેઝ મહુ સેઝ વન્નઓ । ગંઘઓ ફાસઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥ ૩૧ ॥
 રસઓ અવિલે જેઝ મહુ સેઝ વન્નઓ । ગંઘઓ ફાસઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥ ૩૨ ॥ રસઓ મહુરુ જેઝ
 મહુ સેઝ વન્નઓ । ગઘઓ ફાસઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥ ૩૩ ॥ ફામઓ કલ્લરે જેઝ મહુ સેઝ વન્નઓ ।
 ગઘઓ રગઓ ચેવ મહુ સઠાણઓવિય ॥ ૩૪ ॥ ફામઓ મહુ જેઝ મહુ સેઝ વન્નઓ । ગઘઓ રમઓ ચેવ
 મહુ સઠાણઓવિય ॥ ૩૫ ॥

છુગધવાલા પુદ્ગલોના વર્ણ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. [૨૭] દુર્ગમતાઝા પુદ્ગલોના વર્ણ, રસ, સ્પર્શ
 અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે [૨૮]. તીસા રસના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગમ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે.
 [૨૯] કઢવા રસના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગધ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. [૩૦]. કપાચ રસના પુદ્ગલોના વર્ણ,
 ગંધ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. (૩૧). શ્વાઝ રસના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગમ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ
 પાડેલા છે. [૩૨]. મીઝા રસના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગધ, સ્પર્શ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે (૩૩). કર્કજ સ્પર્શના
 પુદ્ગલોના વર્ણ, ગધ, રસ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે (૩૪). કોમલ સ્પર્શના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગધ, રસ અને સંસ્થાન
 પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. (૩૫).

ફાસઓ ગુરુ જેઠ મહુ સેઠ વન્નઓ । ગંધઓ રસઓ ચેવ મહુ સંઠાણઓવિય ॥ ૩૬ ॥ ફાસઓ લહુ જેઠ
 મહુ સેઠ વન્નઓ । ગંધઓ રસઓ ચેવ મહુ સંઠાણઓવિય ॥ ૩૭ ॥ ફાસઓ સીય જેઠ મહુ સેઠ વન્નઓ । ગંધઓ
 રસઓ ચેવ મહુ સંઠાણઓવિય ॥ ૩૮ ॥ ફાસઓ ઉન્હુ જેઠ મહુ સેઠ વન્નઓ । ગંધઓ રસઓ ચેવ મહુ
 સંઠાણઓવિય ॥ ૩૯ ॥ ફાસઓ નિદુ જેઠ મહુ સેઠ વન્નઓ । ગંધઓ રસઓ ચેવ મહુ સંઠાણઓવિય ॥ ૪૦ ॥
 ફાસઓ લુલુ જેઠ મહુ સેઠ વન્નઓ । ગંધઓ રસઓ ચેવ મહુ સંઠાણઓવિય ॥ ૪૧ ॥ પરિમહલ સંઠાણે
 મહુ સેઠ વન્નઓ । ગંધઓ રસઓ ચેવ મહુ ફાસઓવિય ॥ ૪૨ ॥ સંઠાણઓ મેવે વદે મહુ સેઠ વન્નઓ ।
 ગંધઓ રસઓ ચેવ મહુ ફાસઓવિય ॥ ૪૩ ॥ સંઠાણઓ મેવે તમે મહુ સેઠ વન્નઓ । ગંધઓ રસઓ ચેવ
 મહુ ફાસઓવિય ॥ ૪૪ ॥

ખાર સ્પર્શના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. [૩૬]. ફલ્લા સ્પર્શના પુદ્ગલોના વર્ણ,
 ગંધ, રસ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. (૩૭). દાઢા સ્પર્શના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ
 પાડેલા છે. [૩૮]. હના સ્પર્શના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. [૩૯]. સ્તિગ્ધ સ્પર્શના
 પુદ્ગલોના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે (૪૦) રુક્ષ સ્પર્શના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સંસ્થાન
 પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. (૪૧). પરિમહલ સંસ્થાનના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે. [૪૨].
 વર્તુલ સંસ્થાનના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે (૪૩). ત્રિકોણ સંસ્થાનના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગંધ,
 રસ અને સંસ્થાન પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે [૪૪]

સઠાણઓય ચરસે મહા એડ વન્નઓ । ગંધઓ રસઓ ચંચ મહા ફાસઓવિય ॥ ૪૫ ॥ જેઆયય સઠાણે મહા એડ વન્નઓ । ગંધઓ રસઓ ચંચ મહા ફાસઓવિય ॥ ૪૬ ॥ અસલ કાલ મુદ્દોસ પુદ્ગોમઓ જહન્ય । અજીવાણય સ્ત્રવીણ અતરેય વિયાહિય ॥ ૪૭ ॥ પુસા અજીવ વિમત્તી સમાસેણ વિયાહિયા । ફત્તો જીવ વિમત્તિ વોટ્ટામિ અણપુ-વ્યસો ॥ ૪૮ ॥ સસારથયાય સિદ્ધાય દુવિહા જીવા વિયાહિયા । સિદ્ધા ણેગ વિહા તુત્તા ત મે કિત્તયડં સુણ ॥ ૪૯ ॥ ફૂથી પુરિસ સિદ્ધાય તહેવય નપુસગા । સલ્લો અન્ન લિગેય ગિહિલિગે તહેવય ॥ ૫૦ ॥ ઉદ્ધોસા ગાહણાણ્ય જહન્ન મહિમાહ્ય । ઉદ્ધ અહેય તિરિયચ સમુદ્ધમિ જલમિય ॥ ૫૧ ॥

ચતુષ્કોણ સંસ્થાનના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શ પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે ૪૯) છારા સંસ્થાનના પુદ્ગલોના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શ પ્રમાણે વિભાગ પાડેલા છે (૪૯). અજીવ રૂપી પુદ્ગલોનું ઉત્કૃષ્ટ અતર [આતરો] અસંખ્યાતા ક્રાંતિનું અને જથ્થાનું અતર એક સમયનું કહ્યું છે. [૪૭] * રૂપી અજીવના ૫૩૦ અને અરૂપી અજીવના ૩૦ મહત્તી કુલ ૫૬૦ ભેદ આ પ્રમાણે અજીવના વિભાગ સંક્ષિપ્ત કાઢા હવે જીવ-વિમત્તિ (વિભાગ) અનુક્રમે કહ્યું છે. [૪૮] જીવ વે પ્રકારના કયા છે:- ૧ સસારી જીવ અને સિદ્ધ (કર્મ-મલ રહિત) જીવ. સિદ્ધ જીવ અનેક પ્રકારના છે તેના ભેદ કહ્યું છે તેના ભેદ [૪૯]. પુરુષ, સ્ત્રી, નપુસક, સ્વલિંગ (જૈન દર્શની), અન્યલિંગ (અન્યમાર્ગી) અને શુદ્ધલિંગ (શુદ્ધસ્થાથમી) એ છ જીવમાથી સિદ્ધ થઈ શકે. [૫૦]. ઉત્કૃષ્ટ (પાંચસે ધતુષ્ણની), જથ્થા (વે હાથની) અને ય યમ અવગાહન (મદની) દેહે, ઉર્ધ્વ લોકને વિષે, અધો લોકને વિષે, અઘી દ્રીપને વિષે, સમુદ્રને વિષે અને અન્ય જલને વિષે સિદ્ધ દશા પ્રાપ્ત થઈ શકે [૫૧] ૧.

*આ ગાથા પ્રો. જેકોબીના ભાષાન્તરમા નથી. ? ગમે તે સ્થળે, ગમે તેવે શરિરે સિદ્ધ દશા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે એ હેતુ આ ગાથાનો છે

દસય નપુસણુ વીસ ફિથયાસુય । પુરિસેસુય અઠસય સમણેગેણ સિદ્ધઈ ॥૫૨॥ ચત્તારિય ગિહિલિંગે અન્નલિંગે
 દસેત્તય । સલિંગેણ અઠસય સમણેગેણ સિદ્ધઈ ॥૫૩॥ ઉક્કોસો ગાહણાણો સિદ્ધતે જુગવંદુવે । ચત્તારિય જહ
 ન્નાણુ જવમદ્ધુત્તરે સય ॥૫૪॥ ચત્તરહુલોણુ દુવે સમુદ્દે તઓ જલે વીસ મહે તેહવય । સયચ અદ્ધુત્તર તિરિય-
 લોણુ સમણેગેણ તિદ્ધઈ ધુવં ॥૫૫॥ કહિયહિહયાસિદ્ધા કહિસિદ્ધા પડહિયા । કહિવોદિ ચહ્ચાણં કથ્થ ગતૂણ
 સિદ્ધઈ ॥ ૫૬ ॥ અલોણુ પડિહયા સિદ્ધા લોયગેય પડહિયા । ઇહં વોદિંચ ઇત્તાણં તથ્થ ગંતૂણ સિદ્ધઈ ॥ ૫૭ ॥
 વારસહિ જોયગેહિં સબ્બહસ્સુ વરિ મત્તે । ઇસીપમ્મહાર નામાઓ પુઢવીહુત્ત સંઠિયા ॥ ૫૮ ॥ પળયાણ સયસહસ્સા

નપુસક લિંગમાથી દશ, સ્ત્રી લિંગમાથી વીશ, પુરુષ લિંગમાથી એક સોને આઠ, ગૃહલિંગ (ગૃહસ્થ-વર્ગ) માથી ચાર, અન્ય
 લિંગ [અન્ય દર્શની] માથી દશ અને સ્ત્રીલિંગ [જૈન દર્શની] માંથી એક સોને આઠ એની સાથે સિદ્ધ થઈ શકે. [૫૨-૫૩]
 'લક્ષણ' કદના વે જન્ય? કદના ચાર, અને મધ્યમ કદના એક સો આઠ જીવ એની સાથે સિદ્ધ દશને પ્રાપ્ત કરી શકે. [૫૪].
 'તર્ક' લોકને વિષે ચાર, સમુદ્ર વિષે વે, અન્ય જગતે વિષે ત્રણ, અગ્રે લોકને વિષે વીશ, અને અઢી દ્વીપને વિષે એક સો આઠ જીવ,
 એની સાથે સિદ્ધ થઈ શકે [૫૫]. સિદ્ધ જીવોને કયાં જવાનો પ્રતિજ્ઞ છે? તેઓ કયાં રહે છે? તેઓ પોતાના શરીર કયાં છોડી
 જાય છે? અને સિદ્ધ થઈને કયા જાય છે [૫૬]. સિદ્ધ જીવોને અલોકને વિષે જવાનો પ્રતિજ્ઞ છે. તેઓ લોકાગ્રના મસ્તકને વિષે
 રહે છે તેઓ પોતાના શરીર આ લોકને વિષે દોડી જાય છે અને ત્યાં [લોકાગ્રે] જઈને સિદ્ધ થાય છે. [૫૭]. સર્વોર્થ સિદ્ધ વિમા-
 નની ઉપર વાર જોજન ઉંચે ઇષ્ટ-યાગધારા (રસિપધારા) નામે પૃથ્વી [સિદ્ધ-શિલા] છત્રીને આકારે આવી રહેલી છે. તે ૪૨ લાખ
 જોજન લાંબી અને તેટલીજ પહોળી છે; અને તેથી ત્રણથી વધારે ગણો તેનો પરિઘ [વેગવો] છે. [૧,૪૦,૩૦,૨૪૯ જોજન]. તે

? પાંચગો ધતુધતુ કદ ઉત્કૃષ્ટ કહેવાય ૨ વે હાયતુ કદ જયન્ય કહેવાય.

જોયણાનુ આયયા । તાવડયચેત વિદુલા તિગુનો સાહિય પરિઓ ॥ ૫૧ ॥ અઠ જોયણ વાહણ સા મક્કમિ
 વિયાહિયા । પરિહાયતો ચારિસતે મઘીયપત્તાઓ તણુયરી ॥ ૬૦ ॥ અઝુણ સુવદ્ધગમર્ડ સા પુઢવો નિમ્મલા સહાવેણ ।
 ઉત્તાણય છત્ત સંટિયાય મળિયા જિણવેરેહિ ॥ ૬૧ ॥ સંલ ક કુંદ સંકાસા પડુરા નિમ્મલા સુહા । સીયાણ જોયણે
 તત્તો લોયતોઓ વિયાહિઓ ॥ ૬૨ ॥ જોયણસસડ જો તથ્ય કોસો ઉત્તરિમો મત્રે । તરસ કોસરસ છમ્માણ સિધ્ધાણો
 મારુણા મત્રે ॥ ૬૩ ॥ તથ્ય સિધ્ધા મહામાગા લોયગમિ પહ્લિયા । મત્ર પ્પવચ્ચડમુક્કા સિધ્ધિ વરગહં ગયા ॥ ૬૪ ॥
 ઉરસેહો જરસ જો હોહ મવમિ ચરમ મિઓ । તિમાગ હીણા તત્તોય સિધ્ધાણો ગાહણા મત્રે ॥ ૬૫ ॥ ઇગત્તેણ સાઈયા
 અપ્પજ્જવ મિયાવિય । પુહુત્તેણ અણાઈયા અપ્પજ્જવસિયાવિય ॥ ૬૬ ॥

મન્ય ભાગમા આઠ જોજન જાહી છે અને ઘટતા ઘટતી છેડે જતા માલ્લીની પાલ થકી પળ પાતલી છે. એ પૃથ્વી [સિદ્ધ-શિલા] સ્વેત
 ફાવન સમાન, સ્વભાવે નિર્મલ અને છત્રના આકારની શ્રી જિનવરે વર્ણવી છે. એ સિદ્ધ-શિલા શલ્લ, અકુન્ન અને કુન્દના ફુલ
 સરસી રજી છે. અને ત્યાથી એક જોજન રૂચે લોફનો અન્ન આવે છે. તે જોજનના છેલ્લા કોસના છઠ્ઠા ભાગને વિષે, સિદ્ધની
 અન્નાહના છે ત્યા લોકના અગ્ર ભાગને વિષે મહાભાગ્યશાલી, અર્ચિત્ય શક્તિના ઘણી, મત્ર પ્રપચ્ચી મુક્ત, મોસને પ્રાપ્ત થયેલા એવા
 શ્રી સિદ્ધ-મગવાન વિરાજી રહ્યા છે. [૫૮-૬૪]. સિદ્ધની અન્નાહના પોતાના છેલ્લા મત્રને વિષે દેહનુ જેટલું મમાળ હોય તેનાથી
 ત્રીજા ભાગની ઓછી હોય છે [૬૫] સિદ્ધને પૃથક્ક તરીકે (એક આશ્રી) ગણીએ તો તેને આદિ હોય પણ અન્ન ન હોય, અને જો
 સમસ્ત તરીકે ગણીએ તો તેને આદિ કે અન્ન કાઢ ન હોય. [૬૬].

अरुविणो जीवघणा नाण दंसणसन्निया । अउलं सुह संपत्ता उवमा जस्स नञ्चिओ ॥ ६७ ॥ लोएग देसे तेसेव्वे
नाणदंसण सन्निया । मंसार पार निळुन्ना सिद्धिंवर गइं गया ॥ ६८ ॥ संसारथाउ जे जीवा दुविहा ते वियाहिया ।
तसाय थावरा चेव थावरा तिविहा तहिं ॥ ६९ ॥ पुढवी आउ जीवाय तहेवय वणस्सई । इच्चेए थावरा तिविहा
तेसिं भेटुं सुणेहमे ॥ ७० ॥ दुविहा पुढवि जीवा सुहुमा वायरा तहा । पज्जाच मपज्जात्ता एव मेए दुहा पुणो ॥ ७१ ॥
वायरा जेउ पज्जात्ता दुविहा ते वियाहिया । सन्हा खराय घोघव्वा सन्हा सत्त विहा तहि ॥ ७२ ॥ किन्हा नीलाय
रुहिराय हालिहा सुक्किला तहा । पडु पणग मट्टिया खरा छत्तीसई विहा ॥ ७३ ॥

सिद्ध जन्मपी जीव. प्रदेशमय, ^१ केवल-ज्ञान अने केवल-दर्शननी संज्ञा सहित होय छे अने अनुपम अतुल सुख भोगवे छे.
[६७]. सर्व सिद्ध लोकना एक देशने विषे वसे छे. तेओ केवल ज्ञानअने केवल दर्शनना उपयोग सहित छे, अने ससार पार
उत्तरीने सिद्ध रूपी उत्तम गतिने पहोच्या छे [६८]. संसारी जीव वे प्रकारना कया छे:-^१ त्रस^२ अने स्यावर^३. स्थावर जीवना
त्रण प्रकार कया छे:-^१ पृथ्वी काय, ^२ अप (जल) काय, ^३ वनस्पति काय. ए प्रमाणे स्थावर जीवना त्रण प्रकार छे. हवे तेना
भेद कहुं तुं ते साभळो. [६९-७०]. पृथ्वी कायना जीव वे प्रकारना छे:-सूक्ष्म अने वादर. अने ते ववे पर्याप्त (शरीर, इन्द्रियो
सहित) अने अपर्याप्त (शरीर, इन्द्रियो गहित) होय छे [७१]. वादर पर्याप्त जीव वे प्रकारना कया छे:-सुंवाळा अने कडोर.
सुंवाळा जीवना सात भेद छे:-^१ वळो, ^२ नीला, ^३ राता, ^४ पीळा, ^५ घोळा, ^६ पाडुवर्ण, अने ^७ मारोना रंगना. कडोर पृथ्वी
जीवना नौचे प्रमाणे छत्तीस भेद कया छे [७२-७३].

^१ They consist of Life throughout ^२ Movable ^३ Immovable

પુઢવીય સક્કાય વાલુયાય ઉવલે સિલાય લોળોસે । અય તવ તઉય સીસગ રુપ્પ સુવન્નેય વડેરેય ॥ ૭૪ ॥
 હરિયાલે હિંગલુદ મળોસિલા રીસગ જળ પ્પવાલે । અમ્મપડલમ્મ વાલુય વાયરુકાદ મળિવિહાળા ॥ ૭૫ ॥ ગોમિ-
 જ્ઞાણ્ય રુયગે અન્ને ફલિહેય લોહિયરુલેય । મરગય મસારગલ્હે મુયમોયગ ઇદનીલેય ॥ ૭૬ ॥ ચંદળ ગેરુય હસગમ્મે
 પુલણ્ય સોગધિણ્ય ચોધવ્વે । ચદપ્પહ વેરુલિણ્ જલક્કતે સૂરક્તેયા ॥ ૭૭ ॥ ણુ સ્વર પુઢવીદ મેયા હુત્તીસ માહિયા ।
 ણુગવિહ મનાણ્ત્તા સુહુમા તથ્થ વિયાદિયા ॥ ૭૮ ॥ સુહુમા સવ્વલોગમિ લોગ દેસેય વાયરા । ડત્તો કાલ વિભાગતુ
 તેસિ વોટ્ઠુ ચડવ્વિહ ॥ ૭૯ ॥ યત્તદ્ડ પ્પણ્ણાદિયા અપ્પજ્ઞવમિયાવિય । ઠિદ્ડેપ્પડુચ્ચ સાદિયા સપ્પજ્ઞવમિયાવિય ॥ ૮૦ ॥
 વાત્તીસ સહરસ્માદ્ વાસાણુક્કોસિદ્ધા મવ્વે । આડ ઠિદ્ડે પુઢવીણં અતોમહુત્ત જહન્નિયા ॥ ૮૧ ॥

માદાં મારહિયા કાકરા, રેતી, પાપાળ, શીલા, લવણ, સ્વારીમાદી, લોહ, ત્રાડ, તલદ, સીસુ, રુપ્પ, સોનુ, હીરા, હરિયાલ, હિંગલો,
 મળસિલ, સીસરુ, (જસત), સુરમો, પચાગા, અન્નપડલ, અન્નવાલુકા, ગોમિધમણિ, રવકુ રત્ન, અકુ રત્ન, સ્ફાટિક રત્ન, લોહિતાક્ષ
 મણિ, મરતકુ મણિ, મસારગલ રત્ન, મૃજમોચક રત્ન, ઇન્દ્રનીલ રત્ન, ચંદન, ગેરુ, હસગર્ભ, પુલક, સૌગંધિક રત્ન, ચંદ્રમખ રત્ન,
 વૈદ્ય મણિ, જલકાન્ત મણિ અને સૂર્યકાન્ત મણિ. [૭૪-૭૭] * ૧ પ્રમાણે કટોર (તર) પૃથ્વી જીવના ડઝીસ ભેદ વર્ણવ્યા છે.
 સૂરન પૃથ્વી જીવનો પૃજન ભેદ છે, તેના જુદા જુદા ભેદ નથી. (૭૮) સૂક્ષ્મ પૃથ્વી જીવ લોકને વિષે સર્વત્ર ફેલાઈ રહ્યા છે, પરંતુ
 તાદર પૃથ્વી જીવ લોકના એક દેશને વિષે રહેલા છે. હવે હુ તેના ચાર પ્રકારના કાલ વિભાગ કહુ છું [૭૯]. મગહ રુપે જોઈએ
 તો પૃથ્વી જીવ આદિ અને અન્ત રહિત છે પરંતુ તે હાલ જે રુપે છે તે રુપે જોઈએ તો તે આદિ અને અન્ત સહિત છે. (૮૦). પૃથ્વી
 જીવની ઉત્કૃષ્ઠ સ્થિતિ ચર્ચીશ હજાર વર્ષની અને જથ્થા સ્થિતિ અત મુહુર્તની છે. [૮૧]

નોટ-હત્રીસને વડલે ચાલીસ થાય છે.

અસંખ કાલ મુક્કોસં અતોમુહુત્ત જહનિય । કાયઠિઈ પુઢવીણં તંકાયંતુ અમુંચઓ ॥ ૮૨ ॥ અણંતકાલ મુક્કોસં
 અતોમુહુત્ત જહન્યં । વિજટંભિં સણ કાણ પુઢવિ જીવાણ મંતરં ॥ ૮૩ ॥ ણણસિ વન્નઓ ચેવ ગંધઓ રસ પાસઓ ।
 સંઠાણા વેસઓવાવિ વિહાણાઈ સહસ્સસો ॥ ૮૪ ॥ દુવિહા આહ જીવાઓ સુહમા તયરા તહા । પજ્જત્ત મપજ્જત્તા
 ણવમેણ દુહાપુણો ॥ ૮૫ ॥ વાયરા જેઠપજ્જત્તા પચ્છા તે પક્કિચ્છિયા સુહોદ્દણ્ય ઉસ્મેય હરતણુ મહિયા હિમે ॥ ૮૬ ॥
 ણગવિહ મનાણત્તા સુહમા તથ વિયાહિયા । સુહમા સઘ્વલોગમિ લોગદેસેય વાયરા ॥ ૮૭ ॥ મતંઈ પપ્પણાઈયા અપ-
 જ્જાવસિયાવિય । ઠિઈપહુચ્ચ સાઈયા સપ્પજાવસિયાવિય ॥ ૮૮ ॥ સત્તેવ સહસ્સાઈં વાસાણ ક્કોસિયા મવે । આહ ઠિઈ
 આરુણ અતોમુહુત્ત જહનિયા ॥ ૮૯ ॥

પૃથ્વી જીવ પૃથ્વી ક પૃથ્વી ન પ્રકાંયતો તેનીં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ અસંખ્યાતા કાલની અને જઘન્ય સ્થિતિ અતર મુહૂર્તની છે. [૮૨].
 પૃથ્વી જીવ પૃથ્વી કાયથી ચર્ચાને ઉત્પન્ન થાય તેનો ઉત્કૃષ્ટ આતરો અનતા કાલનો અને જઘન્ય આતરો અત મુહૂર્તનો છે. [૮૩].
 પૃથ્વી જીવોના વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાનને લઈને હજારો ભેદ પડી શકે. [૮૪]. (૨) અપ્પકાય જીવના વે પ્રકાર છે:-
 ૧ સૂક્ષ્મ અને ૨ વાદર તેના વર્ણો પર્યાપ્ત અને અપર્યાપ્ત ણા વે ભેદ છે. [૮૫]. વાદર પર્યાપ્ત અપ્પકાયના પાંચ પ્રકાર છે:- ૧ શુદ્ધ
 જલ, ૨ મેઘ, સમુદ્રાદિનું જલ, ૩ શ્વાકલ, ૪ પરસ્પૃશ, ૫ હિમ (ઘર્ગફ). [૮૬]. સૂક્ષ્મ અપ્પકાયનો એક પ્રકાર છે. તેના વિવિધ ભેદ
 નથી. સૂક્ષ્મ અપ્પકાય આજ્ઞા લોકને વિષે વ્યાપી છે, પરંતુ વાદર અપ્પકાય લોકના એક દેશને વિષે વ્યાપ્ત છે. [૮૭]. પ્રવાહ રૂપે
 જોઈએ તો અપ્પકાય જીવ આદિ અને અંત રહિત છે. પરંતુ તેઓ શાલ જે રૂપે છે તે રૂપે જોઈએ તો તે આદિ અને અંત સહિત છે. [૮૮].
 અપ્પકાય જીવનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સાત હજાર વર્ષની અને જઘન્ય સ્થિતિ અંત મુહૂર્તની છે (૮૯).

अखमाल मुद्रोस अंतोमुहुत्तं जहन्निय । मायठिई आऊण त कायतु अमुंचओ ॥ ९० ॥ अणंतमाल मुक्रोमं
अतोमुहुत्त जहन्नय । विजढमि सए काए आउ जीमाण अतर ॥ ९१ ॥ एएसि वन्नओ चैव गघओ रस फासओ ।
सठाणा देसअेवावि विहाणाइ सहरससो ॥ ९२ ॥ दुविहा वणस्सई जीवा सुहुमा वायरा तहा । पज्जत मपज्जत्ता एव-
मेए दुहापुणो ॥ ९३ ॥ वायरा जेउ पज्जत्ता दुविहा ते वियाहिया । साहारण सरी राय पत्तेगाय तहेवय ॥ ९४ ॥
पसेय सरीराओ णेगहा ते पकित्तिया । सुख्वा गुह्वय गुम्माय लयावल्ली तणातहा ॥ ९५ ॥ वलया पव्वया कुहणा
जलरुहा ओसहीतणा । हरियमायाय बोधव्या पत्तेयाइति आहिया ॥ ९६ ॥ साहारण सरीराओ णेगहा ते पकित्तिया ।
आलुए मूलः चैव सिंगेवे तेवय ॥ ९७ ॥ हिरिली सिरिली सिरिसरिली जावई केय कदली । पलडु लसण

अएकाय जीव अपकायथी न मूकाय तो तेनी उत्कृष्ट स्थिति असख्याता काळनी अंन जघन्य स्थिति अत मुहूर्त्तनी छे (९०).
अएकाय जीव अपकायथी चरीने उरय्य थाय तेना उत्कृष्ट आतरा अनता काळनो अंन जघन्य आतरा अत मुहूर्त्तनी छे (९१)
अएकाय जीवोना उर्ण, गघ, रस, स्यर्श अंन ससगनंन लइने हजारो भेद पडी शक्रे [९२]. (३) वनस्पति जीवना वे प्रकार छे:-
१ सुक्ष्म अंन गदर तेना वल्ली पर्याप्त अंन अपर्याप्त एवा वे भेद छे. (९३). गदर पर्याप्त वनस्पति जीव वे प्रकारना कदाउः-१ साधारण
शरीरवाळा (एक कायामा अनत जीववाळा), २ प्रत्येक शरीरवाळा (एक कायामा एक जीववाळा) [९४]. प्रत्येक जीव जुदु
शरीर एवा वनस्पति जीवना घणा भेद छे:- जंवावे-दृप्त, गुच्छ (रिंगणी वगेरे), गुल्म (नवमालती वगेरे), लता (चम्पकादि),
वल्ली (तुवडी वगेरे), वृण (कुदा गंगेरे), उलय (नागिरी वगेरे), पर्वण (शेल्डी वगेरे), कुहण (सर्पउय वगेरे), जलरुह (कमल
वगेरे), ओपधि (डागर वगेरे), हरितकाय (तादलजो वगेरे). उपरना वनस्पति जीवने प्रत्येकने जुदु शरीर होय छे [९५-९६].
साधारण शरीरवाळा-वनस्पति जीवना घणा प्रकार छे. जेवाके-आलुक [स्तालु वगेरे], मूलक (मूळा वगेरे), आदु, हरिली,

કદેય કંદલીય કુહુચ્ચૅ ॥ ૧૮ ॥ લોહિણી હૂયથી હૂયતુહગાય તહેવય (કન્હેય વજાકંદેય કંદે સૂરણૅ તહા ॥૧૯॥ અસકન્નીય બોધવ્વા મીહકન્ની તહેવય । મુસલીય હલિલાય ળેગહા ઇવમાયઓ ॥ ૧૦૦ ॥ ઇગવિહ મના પાત્તા સુહુમા તથ્ય વિયાહિયા । સંહુમા સેવ્વલોગંમિ લોગદેસેય બાયરા ॥૧૦૧॥ સંતંદં પપ્પ ળાઈયા અપજ્જવસિયા-વિય । ઠિંદંપહુચ્ચ સાર્હયા સપજ્જવસિયાવિય ॥૧૦૨॥ દમ ચેવ સહસસાઈ વાસાણુ ક્કોસિયા મદે । વળસસઈણ આડંતુ અંતોમહુત જહન્નિયા ॥૧૦૩॥ અણતકાલ મુક્કોસા અતોમહુત જહન્નિયા । કાયઠિંદૈ પળગાણં તંકાયંતુ અમુંચઓ ॥૧૦૪॥ અસલ્લકાલ મુક્કોમં અતોમહુત્તં જહન્નય । વિજઢંમિ સણ કાણ પળગ જીવાણ અતર ॥ ૧૦૫ ॥ ઇણ્સિ વન્નઓ ચેવ ગધઓ રસ ફારુઓ । સંઠાણા દેસઓવાવિ વિહાણાંદં સહસ્સસો ॥૧૦૬॥

સિરિલી, સિરિરિલી, જાવર, કન્દલી, ડુગલી, લસણ, કદલી, લોહિની, હુયથી, હુય, તુહર, કુળ્ય કન્દ, વજ્જ કન્દ, સૂરણ, અશ્વ રૂપી, સિહકર્ણી, મુસલી રન્દ, હલ્લદ, અને ઇવી કન્દ મૂલની અનેક જાતો છે [૧૭૧૦૦]. સૂક્ષ્મ વનસ્પતિ જીવનો એક પ્રકાર છે. તેના જુદા જુદા ભેદ નથી. સૂક્ષ્મ વનસ્પતિ જીવ આવા લોકને ત્રિપે વ્યાપ્ત છે, પણ વાદર વાસ્પતિ જીવ લોકના એક દેશને ત્રિપે વ્યાપ્ત છે. [૧૦૧] મવાહ રૂપે જોઈએ તો વનસ્પતિ જીવ આદિ અને અંત રહિત છે; પરંતુ હાલ તે જે રૂપે છે તે રૂપે જોઈએ તો તે આદિ અને અંત સહિત છે. [૧૦૦]. વનસ્પતિ જીવની વસ્તુસ્થિતિ દેશ હજાર વર્ષની અને જગન્ય સ્થિતિ અત મુહૂર્તની છે. [૧૦૨] વનસ્પતિ (પનક) જીવ વનસ્પતિ કાયથી ન મૂકાય તો તેની વસ્તુસ્થિતિ અસમ્યાતા કાઢની અને જગન્ય સ્થિતિ અંત મુહૂર્તની છે. [૧૦૪] વનસ્પતિ જીવ વનસ્પતિ કાયથી ચર્ચીને વસત્તથાય તેનો વસ્તુસ્થિતિ આંતરો અને જગન્ય આંતરો અને મુહૂર્તનો છે. [૧૦૫]. વનસ્પતિ જીવોના વર્ણ, ગત, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાને લેઈને હજારો ભેદ પડી શકે. [૧૦૬].

इच्छેતે થાવરા તિવિહા સમાસેણ વિયાહિયા । इत्तोउ तसे तिविहे वोद्धामि अणपयसो ॥१०७॥ તેऊ વાક્ય યોગ્ય
 ઓરાલાય તસા તહા । इच्छेए तसा तिविहा तेसि भए सुणेहमे॥१०८॥ દુવિહા તેડ જીવાઓ સુહમા વાયરા તહા ।
 पञ्चत्त मपज्जत्ता एवमेए दुहा पुणे ॥ १०९ ॥ વાયરા જેડ પજ્જત્તા ણેગહા તે વિયાહિયા । इगारे मुम्मेरे अगणी
 अधिजाला तहेवय ॥ ११० ॥ उक्का विज्जुय वोधव्वा णेगहा एवमाइओ । एगविह मनाणत्ता सुहुमा ते वियाहिया
 ॥१११॥ સુહમા સવ્વ લોગમિ લોગ દેસેય વાયરા । इत्तो काल विभागतु तेसि वोय् चउत्विहं ॥११२॥ સંતંદ્રપ્પ
 णाईया अपज्जवसियाविय । ठिईपडुच्च साईया सपज्जवसियाविय ॥११३॥ તિત્તેવ અહોરત્તા ઉક્કોસેણ વિયાહિયા ।
 आळ ठिई तेऊणं अतोमुहुचं जहन्नय ॥११४॥

ઉપર પ્રમાણે પૃષ્ઠી, પાળી અને વનસ્પતિ એ ત્રણ સ્થાવર જીવનું સસિત્ત વર્ણન કર્યું. હવે તસ નીવોતું અનુક્રમે વર્ણન કરું.
 [૧૦૭]. ૧. તેડકાય (અધિના જીવ), = વાયુકાય, ૨. ઉદારિક નીવ[વે ઇન્દ્રોપાદિ] ૩. તસ જીવના ત્રણ પ્રકાર છે. તેના ભેદ કહ્યું
 તે સાંખ્યો [૧૦૮] ૧. તેડકાયના વે પ્રકાર છે:-મૂલ્ય અને તાદર. તેના વલી પર્યાપ્ત અને અપર્યાપ્ત એવા બે ભેદ છે. [૧૦૯].
 વાદર પર્યાપ્ત તેડકાયના ઘણા પ્રકાર છે:- જેવાંકે અગારા, ધૂમાડા સહિત વલ્લતો અગ્નિ, જ્વાળા, ખડકા, સ્વરતા તારા, વિગ્ઢી
 આદિ અધિના જીવ અનેક પ્રકારના છે [૧૧૦]. સૂક્ષ્મ તેડકાયનો એક પ્રકાર છે. તેના જુદા જુદા ભેદ નથી. [૧૧૧]. સૂક્ષ્મ
 તેડકાય જીવ આજ્ઞા લોકને વિષે વ્યાપ્ત છે પરંતુ વાદર તેડકાય જીવ લોકના એક દેશને વિષે વ્યાપ્ત છે. [૧૧૨]. પ્રવાહ રૂપે
 જોડે તો તેડકાય જીવ આદિ અને અત રહિત છે, પરંતુ તે જાલ જે રૂપે છે તે રૂપે જોડે તો તે આદિ અને અંત સહિત છે. [૧૧૩].
 તેડકાય જીવની ઉલ્કટ સ્થિતિ ત્રણ અહોરાત્રિ અને જનન્ય સ્થિતિ અંત ઘટ્ટર્ષની છે. [૧૧૪].

દેસે તે સંઘે ન સઘથ્ય વિયાહિયા ॥ ૧૩૧ ॥ સંતઙ્ગપ્પ ણાઈયા અપ્પજ્જવ સિયાવિય ઠિંદં પહુચ્ચ સાઈયા સપ્પજ્જવ
 સિયાવિય ॥ ૧૩૨ ॥ વાસાદ વારસેવડ ઉચ્છેસેણ વિયાહિયા । વેદ્દિય આડ ઠિંદં અતોમુહુત્ત જહન્નિયા ॥ ૧૩૩ ॥
 સંઘેજ્જકાલ મુચ્છેસાં અતોમુહુત્ત જહન્નિયા । વેદ્દિય કાય ઠિંદં તે કાયંતુ અમુચઓ ॥ ૧૩૪ ॥ અણંતકાલ
 મુક્કોમં અતોમુહુત્ત જહન્નયં । વેદ્દિય જીવાણં અતરેય વિયાહિય ॥ ૧૩૫ ॥ ઇણસિ વન્નઓ ચેવ ગંધઓ, રસ
 ફાસઓ । સંઠાણા દેસઓવાવિ વિહાણાદ સહરસસી ॥ ૧૩૬ ॥ તેંદિયાઓ જે જીવા દુવિહા તે પકિત્તિયા । પ્પજ્જત
 મપ્પજ્જતા તેસિ મેણ સુણેહમે ॥ ૧૩૭ ॥ કુયં પિપીલિ ઉદસા ઉક્કલુદેહિયા તહા । તણહાર કઠ્ઠહારાય માલુગા
 પત્તહારગા ॥ ૧૩૮ ॥ કપ્પસાદ્દિમિંજાય તિંદુગાઓ મમિજગા । સયાવરીય ગુમ્મીય વોવ્વા ઇંદગાઈયા ॥ ૧૩૯ ॥ ઇંદગોવગ

પ્રકારનાં વેદ્દિવાલા જીવ લોકના એક દેશને વિષે વ્યાપ્ત છે; આલા લોકને વિષે વ્યાપ્ત નથી. (૧૨૯-૧૩૧). પ્રવાહ રૂપે જોઈએ
 તો વેદ્દિય જીવ આદિ અને અંત રહિત છે, પરંતુ જે રૂપ હાલ તે છે તે રૂપે જોઈએ તો તે આદિ અને અંત સહિત છે. [૧૩૨]. વેદ્દિય
 જીવની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાર વર્ષની અને જઘન્ય સ્થિતિ અંત મુહૂર્તની છે. [૧૩૩]. વેદ્દિય જીવ વેદ્દિય કાયથી ન
 મૂકાય તો તેની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સંસ્થાતા કાલની અને જઘન્ય સ્થિતિ અંત મુહૂર્તની છે. [૧૩૪]. વેદ્દિય જીવ વેદ્દિય કાયથી
 વર્ષને ઉત્પન્ન થાય તેનો ઉત્કૃષ્ટ આતરો અનંત કાલનો અને જઘન્ય આતરો અંત મુહૂર્તનો છે. [૧૩૫]. વેદ્દિય જીવનાં વર્ણ,
 ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સસ્યાનને લઈને હજારો ભેદ પડી શકે. (૧૩૬) ૨ ઋણ ઇન્દ્રિય [શરીર, જીવ અને નાકગાળાં] જીવના
 વેદ્દિય છે:—પર્યાપ્ત અને અપર્યાપ્ત તેના ભેદ કહું છું તે સાંખ્યો. (૧૩૭). કુંથુ [કથવા], કીદિ, ચાવહ, ઉક્કલ. (સ્તકલિક
 જંતુ), વૃણહાર, કાષ્ટશાર, માલ્લકા, પત્તહાર, કપાસના મિંજના જીવ, સદાવહી, ગુલ્મી (કાનલજુરા), ઇન્દ્રગાય, કામમોલા,

માઈયા ખેગ્, ૧ એવ માઈઓ । લોણુગ દેસે તે સવ્ને ન મલ્લથ્થ ત્રિયાહિયા ॥ ૧૪૦ ॥ સંતહપ્પળ ણાઈયા અપજ્જન સિયાત્રિય । ઠિહ પહુચ્ચ સાર્ડયા સપજ્જાવ સિયાત્રિય ॥ ૧૪૧ ॥ ઇગ્ગણપત્ત હોરત્તા ઉલ્લેસેણ ત્રિયાહિયા । તેહદિય આઠ ઠિહિં અનોમહુત્ત જહનિયા ॥ ૧૪૨ ॥ સલ્લેજ્જ કાલ મુલ્લોસા અંતોમહુત્ત જહનિયા । તેહદિય કાય ઠિહિં ત કાયતુ અમુલ્લઓ ॥ ૧૪૩ ॥ અણત કાલ મુલ્લોસં અંતોમહુત્ત જહનિય । તેહદિય જીવાણ અતેસેય ત્રિઆહિય ॥ ૧૪૪ ॥ ઇણંતિ વન્નઓ ચેવ ગંધઓ રસ ફાસઓ સઠાણા દેમઓવાત્રિ ત્રિહાણાહ સહસસો ॥ ૧૪૫ ॥ ચઠરિંદિયાઓ જે જીવા દુવિહા તે પાકિત્તિયા । પજ્જત્ત મપજ્જાત્તા તેસિં ભેણુ સુણેહમે ॥ ૧૪૬ ॥ અધિયા પુત્તિયા ચેવ મત્તિયા મસગા તહા । ભમેરે કીડ પયંગેય ઢિલ્લુને કલ્લુને તહા ॥ ૧૪૭ ॥ કુલ્લુહે સિંગિરીડિય ણઠાવલેય ત્રિલ્લિણુ । ઢાંલે ભિંગારીય ત્રિરાલી

અને પણ વીજાં અનેક પ્રકારનાં ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવ લોકના એક દેવને વિષે વ્યાપ્ત છે, તેઓ આલા લોકને વિષે વ્યાપ્ત નથી. [૧૩૯-૧૪૦]. મવાહ રૂપે જોઈએ તો ત્રણ ઇન્દ્રિય જીવ આદિ અને અત રહિત છે, પરંતુ હાલ તેઓ જે સ્પે છે તે સ્પે જોઈએ તો તે આદિ અને અંત સહિત છે. [૧૪૧]. ત્રણ ઇન્દ્રિય જીવની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૪૯ દિવસની અને જન્ય સ્થિતિ અંત મુહુર્તની છે. (૧૪૨) ત્રણ ઇન્દ્રિય જીવ ત્રણ ઇન્દ્રિય કાયથી ન મૂકાય તો તની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સલ્લપાતા કાલની અને જન્ય સ્થિતિ અત મુહુર્તની છે. [૧૪૩]. ત્રણ ઇન્દ્રિય જીવ ત્રણ ઇન્દ્રિય કાયથી ચર્મને ઉત્પન્ન થાય તેનો ઉત્કૃષ્ટ આતોરો અત કાલનો અને જન્ય આતોરો અત મુહુર્તનો છે [૧૪૪] ત્રણ ઇન્દ્રિય જીવના વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાનને લઈને દુઝારો ખેદ પડી શકે. [૧૪૫]. ચાર ઇન્દ્રિય (શરીર, જીભ, નાક, અને આલવાળા) જીવનાં વે પ્રકાર છે:—પર્યાપ્ત અને અપર્યાપ્ત. તેના ખેદ કહુ છું તે સામજો. [૧૪૬]. અન્યિકા, પૌત્તિકા, મલિકા, મચ્ચર, થમણ, કીટ (પતંગીયા), ઢિલ્લુ, કુંકળ, કુર્કેટ, શ્રુગરીડી, નન્યાવર્ત, વૉટી, ડોલ, શુગરીડ,

અહિંસેહુ ॥૧૪૮॥ અધિલે મોહુ અધિય રોહુ વિચિત્તે ચિત્તપત્તુ । ડહિં જલિયા જલકારિય નીયાતંત્ર ગાઈયા ॥૧૪૯॥ ડહ ચડરિંદિયા ઇપ્ પેગહા ઇવ માઈઓ । લોગસ ઇગ દેસંમિ તે સવ્વે પરિકિરિયા ॥૧૫૦॥ સંતંહપ્પ ણાઈયા અપજ્ઞવ સિયાવિય । ઠિંદં પહુચ્ચ સાઈયા સપ્પજવસિયાવિય ॥૧૫૧॥ છન્નેવય માસાડ ડક્કોસેણ વિયાહિયા । ચડરિંદિય ઓડ ઠિંદ અંતોમહુત્ત જહનિયા ॥૧૫૨॥ સંલેજ્જકલમુક્કોમં અંતોમહુત્તં જહનિયા । ચડરિંદિયકાય ઠિંદ તંકાયતુઅમંચઓ ॥૧૫૩॥ અણંતકાલ મુક્કોસ અંતોમહુત્તં જહન્ય । વિજટંમિ સપ્પકાણ અંતરેયં વિયાહિયં ॥૧૫૪॥ ઇસિ વન્નઓ ચેવ ગંધઓસ પાસઓ । સંઠાણા દેસઓવાવિ વિહાણાં સહરસસો ॥૧૫૫॥ પંચેંદિયા-ઓ જેજીયા ચડવિહાતે વિયાહિયા । નેરહ્ય તિરિલ્લાય મળયા દેવાય આહિયા ॥૧૫૬॥

ચિરલી, અસત્તેયક, આશિલ, માગધ, અસ, રોહક, વિચિત્ર, ચિત્તવત્ત, ડહિંજલિયા, જલકારી, નીયા, તંત્રગાઈયા, અને ઇવાં વીજાં અનેક મકારનાં ચાર ઇન્દ્રિયાલા જીવ લોકના એક દેશનં વિષે વ્યાપ્ત છે, તેઓ આલા લોકને વિષે વ્યાપ્ત નથી. [૧૪૭-૧૫૦]. મવાહ રૂપે જોઈએ તો ચાર ઇન્દ્રિય જીવ આદિ અને અંત રહિત છે, પરંતુ હાલ તે જે રૂપે છે તે રૂપે જોઈએ તો તે આદિ અને અંત સહિત છે. [૧૫૧]. ચાર ઇન્દ્રિય જીવની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ છ માસની અને જયન્ય સ્થિતિ અંત મુહુર્તની છે. [૧૫૨]. ચાર ઇન્દ્રિય જીવ ચાર ઇન્દ્રિય કાયથી ન મુકાય તો તેની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સંરચાતા કાલની અને જયન્ય સ્થિતિ અંત મુહુર્તની છે. [૧૫૩]. ચાર ઇન્દ્રિય જીવ ચાર ઇન્દ્રિય કાયથી ચવીને ઉત્પન્ન થાય તેનો ઉત્કૃષ્ટ અંતરો અંત કાલનો અને જયન્ય અંતરો અંત મુહુર્તનો છે. (૧૫૪). ચાર ઇન્દ્રિય જીવના વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાનને લઈને હજારો થેડ પડી શકે. (૧૫૫). ૪ પવેન્દ્રિ જીવના ચાર મકાર છે:- ૧ નારકી, ૨ તિર્થંચ, ૩ મનુષ્ય અને ૪ દેવતા. (૧૫૬).

નેરડયા સત્તવિહા પુઢવીમૂ સત્તસૂ ભવે । પજ્જત્તમ્પજ્જત્તા તેસિં મેણુ મુણેહમે ॥૧૫૭॥ સ્યનામસક્કરાભાત્રાલુયામાય આહિયા । પકામા ધૂમામાતમા તમતમા તહા ॥૧૫૮॥ ધમ્માવસગાસેલાતહા અંજણરિઠ્ઠ ગામધામાઘવદ્ધચેવનારયાય પુણોપુણો । રયણાદુત્તઓચેવતહાઘમ્માદ્ધનામઓ ઇદ્ધ નેરડયાણુણસત્તહાણરિકિત્તિયા લોગસણુણદેસમિ તેસવેવેડ નિયાહિયા । ઇચો કાલવિભાગતુતેસિ વોડુ ચડવિહં ॥ ૧૫૯ ॥ સંતદ્ધપ્પણાઈયા અપ્પજ્જન સિયાવિય । ઠિદ્ધ પડુચ્ચ સાઈયા સપ્પજ્જવસિયાવિય ॥૧૬૦॥ સાગરોવમ મેગતુ ઉક્કોસેણ વિયાહિયા । પઢમાણુ જહન્નેણં દસ વાસ સહરસિયા ॥૧૬૧॥ તિન્નેવ સાગરાજ્જ ઉક્કોસેણ વિયાહિયા । દુચ્ચાણુ જહન્નેણં ણુગતુ સાગરોવમ ॥ ૧૬૨ ॥ સત્તેવ સાગરાજ્જ ઉક્કોસેણ વિયાહિયા । તદ્ધયાણુ જહન્નેણં તિન્નેવડ સાગરોવમા ॥ ૧૬૩ ॥ દસ સાગરોવમાજ્જ ઉક્કોસેણ વિયાહિયા । ચંડુધીણુ જહન્નેણ સત્તેવડ સાગરોવમા ॥૧૬૪॥

૧ નારકી ત્રીય સાત નરક-પૃથ્વીને વિષે વસતા હોવાથી તેના સાત પ્રકાર છે; તેનાં નામઃ-૧.ત્તનપ્રભા, શર્કરપ્રભા, ચાલુકપ્રભા, પક્કપ્રભા, ધૂમપ્રભા, તમા અને તમતમા, આ પ્રમાણે નારકી જીવના સાત પ્રકાર વર્ણવ્યા છે. (૧૫૭-૧૫૮) નારકી જીવ લોકના એક દેશને વિષે વ્યાપ્ત છે, તેઓ આલા લોકને વિષે વ્યાપ્ત નથી. (૧૫૯). પ્રવાહ રૂપે જોઈએ તો નારકી જીવ આદિ અને અંત રહિત છે, પરંતુ શાલ તે જે રૂપે છે તે રૂપે જોઈએ તો તે આદિ અને અંત સહિત છે. (૧૬૦). પેલી રત્નપ્રભા નારકી જીવની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ એક સાગરોપમની અને જઘન્ય સ્થિતિ દશ હજાર વર્ષની છે (૧૬૧). ઘીઝી શર્કરપ્રભા નારકી જીવની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રણ સાગરોપમની અને જઘન્ય સ્થિતિ એક સાગરોપમની છે. (૧૬૨). ત્રીઝી ચાલુકપ્રભા નારકી જીવનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સાત સાગરોપમની અને જઘન્ય સ્થિતિ ત્રણ સાગરોપમની છે (૧૬૩). ચોથી પક્કપ્રભા નારકી જીવની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ દશ સાગરોપમની અને જઘન્ય સ્થિતિ સાત સાગરોપમની છે, (૧૬૪).

સત્તરમ સાગરાઠ્ઠુકોસેણ વિયાહિયા । પચમાઠ્ઠુ જહન્નેણ દસચેવઠ સાગરોવમા ॥૧૬૫॥ બાવીસ સાગરાઠ્ઠુ ઠ્ઠુકોસેણ વિયાહિયા । છઠ્ઠીઠ્ઠુ જહન્નેણ સત્તરસ સાગરોવમા ॥૧૬૬॥ તિત્તીસ સાગરાઠ્ઠુ ઠ્ઠુકોસેણ વિયાહિયા । સત્તમાઠ્ઠુ જહન્નેણ વાવીસ સાગરોવમા ॥૧૬૭॥ જાચેવઠ આઠ ઠિં નેરઠ્ઠિયાણ વિયાહિયા । સાતેસિં કાય ઠિં જહન્નુઠ્ઠુકોસિયા મેવે ॥૧૬૮॥ અણત કાલ ઠ્ઠુકોસં અંતેમુહત્ત જહન્નય । વિજઢમિ સઠ્ઠુ કાઠ્ઠુ નેરઠ્ઠિયાણતુ અતરં ॥ ૧૬૯ ॥ ઠ્ઠુસિં વન્નઓ ચેવ ગંધઓ રસ ફાસઓ । સંઠાણા દેસઓવાવિ ત્રિહાણઢ સહસસસી ॥ ૧૭૦ ॥ પંચિદિય તિરિહ્વાઓ દુવિહા તે વિયાહિયા । સંમુલ્હિમ તિરિહ્વાઓ ગમ્મ વઠ્ઠુ તિયા તહા ॥ ૧૭૧ ॥ દુવિહા તે મેવે તિવિહા જલયરા થલયરા તહા । સ્વહયરાય વોધવ્વા તેસિં મેઠ્ઠુ સુણેહેમે ॥૧૭૨॥

પાંચમી વૃમ્મમાં નારકી જીવની ઉત્કૃષ્ઠ સ્થિતિ સત્તર સાગરોપમની અને જઘન્ય સ્થિતિ દશ સાગરોપમની છે. (૧૬૫). છઠી તમા નારકી જીવની ઉત્કૃષ્ઠ સ્થિતિ વાવીશ સાગરોપમની અને જઘન્ય સ્થિતિ સત્તર સાગરોપમની છે (૧૬૬). સાતમી તમતમા નારકી જીવની ઉત્કૃષ્ઠ સ્થિતિ તેત્રીશ સાગરોપમની અને જઘન્ય સ્થિતિ વાવીશ સાગરોપમની છે. [૧૬૭]. નારકી જીવ નારકથી ન પ્રુકાય તો તેની ઉત્કૃષ્ઠ અને જઘન્ય સ્થિતિ જે જે નરકમાં તે ઉપજે તે તે નરકની ઉત્કૃષ્ઠ અને જઘન્ય સ્થિતિ પ્રમાણે જાણવી. [૧૬૮] નારકી જીવ નારકથી ચર્વીને ઉત્પન્ન થાય તેતો ઉત્કૃષ્ઠ આતરો અનંત કાલનો અને જઘન્ય આંતરો અંતમુહર્તનો છે. [૧૬૯]. નારકી જીવનાં વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સપ્થાનને લઈને હજારો ખેદ પડી શકે. [૧૭૦]. (૨) પર્વેન્દ્રિ તિર્યચના કે પ્રકાર છે:-સંમુલ્હિમ [મન પર્યાસિ રહિત]* અને ગર્ભવ્યુક્રાન્તિકા [ગર્ભજ મન પર્યાસિ સહિત]. [૧૭૧]. તે પ્રત્યેકનાં વઢી ત્રણ પ્રકાર છે:-જલચર, સ્થલચર અને સ્વેચર (પક્ષીઓ). તેનાં ખેદ હવે કહું છું તે સાંખઢો. [૧૭૨].

* Generatio acquivoca

મનુષ્ય કનુભાયા ગાહાય મગસ તહા । સુ સુમરાય વોઘત્વા પવ્વહા જલયરા હિયા ॥ ૧૭૩ ॥ લોગદેસે તે સવ્વે ન સવ્વથ વિયાહિયા । હત્તોકાલ વિમાગતુ તેસિવોલ્લુ ચલવ્વિહ ॥ ૧૭૪ ॥ સતહં પપ્પનાઈયા અપ્પજ્જ સિયાવિય । ટિહ પડુચ્ચ સાર્દયા સપ્પજ્જ સિયાવિય ॥ ૧૭૫ ॥ એકાય પુવ્વઝોહો ઉક્કેસેણ વિયાહિયા । આઠ ટિહં જલયરાણ અતોમુટ્તે જહન્નિયા ॥ ૧૭૬ ॥ પુવ્વઝોહો પુહત્તુ ઉક્કેસેણ વિયાહિયા । કાય ટિહં જલયરાણ અંતોમુહત્તે જહન્નિયા ॥ ૧૭૭ ॥ અણત કાલ મુક્કોસ અતોમુહત્તે જહન્નય । વિજહ્મિ સણ કાણ જલયરાણતુ અતર ॥ ૧૭૮ ॥ ઇણસિ વન્નયો ચેવ ગથ્થઓ રસ પાસઓ । સઠાણ દેસઓ વાવિ વિહાણાહ સહસસી ॥ ૧૭૯ ॥

માઝલા, કાચમા, ગ્રાહ, મગર અને શિશુમાર ૫ પ્રમાણે જલચર જીવના પાંચ પેદ છે [૧૭૩] જલચર જીવ લોકના એક દેશન વિષે વ્યાસ છે, તેઓ આલા લોકને વિષે વ્યાસ નથી હવે દુ તેના ચાર પ્રકાર ત્રાઝ વિભાગ મુદ્દુ ડું [૧૭૪]. પ્રવાહ રૂપે જોડણ તો જલચર જીવ આદિ અને થત રહિત છે, પરંતુ હાલ તે જે સ્પે ડે તે રૂપે જોડણ તો તે આદિ અને અન સહિત છે. [૧૭૫]. જલચર તિર્યગ પવેદિ જીવની વર્ણવણ સ્થિતિ પૂર્વે કોટિ વર્ણની અને જગન્ય સ્થિતિ અંત મુદ્દર્શની છે [૧૭૬]. જલચર પવેદિ જીવની વાપ સ્થિતિ વર્ણવણ સ્થિતિ પૂર્વક ૧ પૂર્વે કોટિ વર્ણની ૨ અને જગન્ય સ્થિતિ અંત મુદ્દર્શની છે. (૧૭૭). જલચર જીવ જલચર કાયથી ચમીને વત્પવ્વ ધાય તેનો વર્ણવણ આતરાં અનંત કાલનો અને જગન્ય આતરો અત મુદ્દર્શનો છે (૧૭૮) જલચર જીવના ઈર્ણ, ગમ, રસ, સ્પર્શ અને સસ્યાનને લઈને હજારો પેદ પહી થકે. (૧૭૯)^૩

૧ વેથી લઈ નમ સુધી પૃથક કહેવાય છે. ૨ ત્રીજા અ યનની પદસી ગાથા જુઓ. ૩ પ્રો. જેમોત્રીણ આ ગાથા અહિંયા અને હોપટી જ્યાં જ્યાં આપે છે ત્યાં પડતી મૂકી છે, તેથી અનુરૂપ મળતો નથી.

मणुयादुविद्वाभेआओतेमेक्तियओसुण । समुत्थुमायमणुया गम्भवक्कतियातहा ॥ १९६ ॥ गम्भवक्कतियाजेउतिविहा तेवियाहिया । अक्कमक्कमभूमय अतरहीवगा तहा ॥ १९७ ॥ पन्नरस तीसइ विहा भेया अट्टावीसइ । सखाओ कमसो तेसि इइ एस वियाहिया ॥ १९८ ॥ समुत्थुमाणएसेव भेउहोइ आहियो । लोगस एगदेसमि ते सव्वे वियाहिया ॥ १९९ ॥ संतइप्प णाईया अपज्जव सियावियं । ठिइ पडुच्च साईया सपज्जव सियाविय ॥ २०० ॥ पलिओ दमाइ तिनियो उक्कोसेण वियाहिया । आउ ठिइ मणुयाण अतोमुहुत्तं जहन्निया ॥ २०१ ॥ पलिओवमाउ तिनियो उक्कोसेणत्तु साहिया । पुच्चकोडि पुहुत्तेण अतोमुहुत्तं जहन्निया ॥ २०२ ॥ काय ठिइ मणुयाण अणतर तेसिम भवे । अणत्त काल मुक्कोस अतोमुहुत्तं जहन्निय ॥ २०३ ॥

(૩) મનુષ્યના ૩ પ્રકાર છે, તે તમને કહું છું તે સાંભળો:—૧ સમૃદ્ધિમ અને ૨ ગર્ભજ-ગર્ભ વ્યુક્રાન્તિકા. [૧૯૬]. ગર્ભ વ્યુક્રાન્તિકા મનુષ્યના ત્રણ પ્રકાર કદા ટે:-અર્કમ્ ભૂમિમા વસનારા, કર્મ ભૂમિમા વસનારા અને અન્તર દ્વીપમા વસનારા. [૧૯૭]. કર્મ ભૂમિમા પંદર જાતના (મરત, પેરાવત અને મઠાવિદેહ દરેકમાં પાંચ પાંચ જાતના), અર્કમ્ ભૂમિમા ત્રીશ જાતના (ત્રૈપવત, હરિ-યર્પ, હૈરણ્યવત, દેવકુરુ, અને ઉત્તરકુરુ દરેકમાં પાંચ પાંચ જાતના) અને અન્તર દ્વીપમા ૨૮ જાતના મનુષ્ય વસે છે એમ શ્રી તીર્થકેર ભાષ્યુ ૩ [૧૯૮]. સમૃદ્ધિમ મનુષ્યના ઘણા પ્રકાર છે તેઓ લોકના એક દેશને વિષે વ્યાપ્ત છે. [૧૯૯]. પ્રમાહ રૂપે જોડાઈ તો મનુષ્ય જીવ આદિ અને અંત રહિત છે, પરંતુ જે રૂપે ફાલ તે છે તે રૂપે જોડાઈ તો તે આદિ અને અત સહિત છે. [૨૦૦]. મનુષ્યની ઉત્કૃષ્ઠ સ્થિતિ ત્રણ પલ્યોપમની અને જઘન્ય સ્થિતિ અત મુહૂર્તની છે. (૨૦૧). મનુષ્ય જીવ મનુષ્ય કાયથી ન મૂલ્ય તો તેની ડરકૃષ્ઠ સ્થિતિ ત્રણ પલ્યોપમ અને પૂર્વે કોટિ વર્ષની અને જઘન્ય સ્થિતિ અત મુહૂર્તની છે [૨૦૨]. મનુષ્ય જીવ મનુષ્ય કાયથી ચર્વીને ઉત્પન્ન થાય તેની ઉત્કૃષ્ઠ આત્મો અને કાલનો અને જઘન્ય આંતરો અત મુહૂર્તનો છે. (૨૦૩).

પુણિ વન્નઓ ચેવ ગધઓ રસ ફામઓ । સઠાણા દેસઔનાવિ ત્રિહાણાદ સહરસસો ॥ ૨૦૪ ॥ દેવા ચડવિહા
 વુત્તા તે મે કિત્તયઓ સુણ । મોમિજા વાળમતર જોડસ વેમાણિયા તહા ॥ ૨૦૫ ॥ દમહાઓ મ્મયણવાસી અટ્ટહા
 વળચારિણો । પંચવિહા જોડસિયા દુવિહા વેમાણિયા તહા ॥ ૨૦૬ ॥ અસુરા નાગ સુન્ના ત્રિન્જુ અગીય આહિયા ।
 દીવો દહિ દિસા ત્રાયા થણિયા મ્મયણવા સિણો ॥ ૨૦૭ ॥ પિમાય મ્મુયા જલ્હવાય રલ્હસા કિનરાય કિપુરિસા । મહો-
 રગાય ગધવા અટ્ટવિહા વાળમતરા ॥ ૨૦૮ ॥ ચઢા સુરાય નરલ્હસા મહા તારાગણા તહા । ઠિયા ત્રિચારિણો ચેવ પંચહા
 જોડસાલયા ॥ ૨૦૯ ॥ વેમાણિયાઓ જેદેવા દુવિહા તે ત્રિયાહિયા । કપ્પોગ્ગાય બોધવા, કપ્પાર્દયા તહેવય ॥ ૨૧૦ ॥

મનુષ્યના વર્ણ, ગધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાનને લદને હજારો ભેદ પડી શકે. [૨૦૪]. (૪) દેવતાના ચાર પ્રકાર છે, તે કહુ
 તુ તે સામલો ^૧ મૌમેયક (મૂત્રનપતિ), ^૨ વ્યન્તર, ^૩ જ્યોતિક્ક અને ^૪ વૈમાનિક. [૨૦૫] મૂત્રનપતિના દશ ભેદ, વ્યન્તરના આઠ
 ભેદ, જ્યોતિક્કના પાચ ભેદ અને વૈમાનિકના ૧૧ ભેદ છે. [૨૦૬] મૂત્રનપતિના દશ ભેદ:-અસુર કુમાર, નાગ કુમાર, સુવર્ણ કુમાર,
 વિદ્યુત કુમાર, અગ્નિ કુમાર, દ્વીપ કુમાર, ઉદયિ કુમાર, દિસિ કુમાર, યાતુ કુમાર અને સ્લનિત કુમાર. ^૨ [૨૦૭]. વ્યન્તરના
 આઠ ભેદ: પિશાચ, મૂત્ર, યસ, ગસસ, કિશ્ર, કિમ્પુરુપ, મહોરગા, મન્થર્થ [૨૦૮] જ્યોતિક્ક દેવતાના પાચ સ્થાન:-ચંદ્ર, સૂર્ય,
 નક્ષત્ર, ગ્રહ અને તારાગણ * તેમાં અમુક સ્થિર અને અમુક ફરતા છે [૨૦૯] * વૈમાનિક દેવતાના ૧૧ ભેદ:-કલ્પોપાગા (વાર દેવ
 લોકમાં ઉપજે તે) અને કલ્પાતીતા (નવ ગ્રંથેયક અને પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં ઉપજે તે) [૨૧૦].

^૧ મો. જેકોવીપ તેમજ સસ્કૃત ટીકાકારે આ નામ તદન મૂકી 'દીનુ' છે તેથી ન્વ ભેદ થાય છે. ^૨ અને વદલે મો. જેકોવીપ
 " ધર્મિક કુમાર " લખ્યું છે. * ગાથા ૨૦૯-આટલો ભાગ મો. જેકોવીપ મૂકી દીધો છે. સસ્કૃત ટીકાકાર એનો અર્થ કરે છે
 કે તેઓ અઢી દ્વીપમાં ફરે છે અને અઢી દ્વીપ વહાર સ્થિર છે.

કર્પોવગા વારસહા સોહમ્નો સાળગા તહા । સળકુમારમાહિદા વમલોગાયલંતંગા ॥૨૧૧॥ મહાસુક્કાસહસારા આ-
ળયા પાળયાતહા । આરણા અન્વુથા ચેવ ઇદ્દ કર્પોવગા સુરા ॥૨૧૨॥ કર્પાર્ધયાય જેદેવા દુવિહા તે વિયોહિયા ।
મેવેજ્ઞા ગુત્તરા ચેવ મેવેજ્ઞા નવ વિહા તર્હિ ॥૨૧૩॥ હિઠિમા હિઠિમા ચેવ હિઠિમા મક્ષિમા તહા । હિઠિમા ઉવરિમા
ચેવ મક્ષિમા હિઠિમા તહા ॥૨૧૪॥ મક્ષિમા મક્ષિમા ચેવ મક્ષિમા ઉવરિમા તહા । ઉવરિમા હિઠિમા ચેવ ઉવરિમા
મક્ષિમા તહા ॥૨૧૫॥ ઉવરિમા ઉવરિમા ચેવ ઇદ્દ મેવેજ્ઞાગા સુરા । વિજયા વેજયંતાય જયંતા અપરાજિયા ॥૨૧૬॥
સવ્વ ટોસિદ્ધિગા ચેવ પંચહા ગુત્તરા સુરા । ઇદ્દ વેમાળિયા ઇદ્દ ગેગહા ઇવ માહો ॥ ૨૧૭ ॥ લોગસ્સ ઇગ દેસંમિ
તે સવ્વે પરિકિત્તિયા । ઇત્તો કાલ વિમાગતુ તેસિ વોહ્ણં ચહ્ણિહં ॥૨૧૮॥ સંતહ્ણપ્પણાઈયા અપજ્જવસિયાવિય । ઠિદ્દ
પહુચ્ચ સાર્ધયા મપજ્જવ સિયાવિય ॥ ૨૧૯ ॥

કર્પોવગા દેવતાના વાર ભેદ છે:- ૧ સૌર્યમ, ૨ રૂશન, ૩ સન્ત કુમાર, ૪ માહેન્દ્ર, ૫ વ્રહ્મલોક, ૬ લાન્તક, ૭ મહાશુક્ર,
૮ સદૈશ્વર, ૯ આળત, ૧૦ પ્રાળત ૧૧ આરણ અને ૧૨ અચ્યુત. ૧ પ્રમાણે ચાર દેવલોકમાં વસતા દેવતાના વાર ભેદ કહ્યા છે.
(૨૧૧-૨૧૨). કલ્યાતીતા દેવતાના વે ભેદ છે:- ૧ ગ્રેવેયક અને ૨ અનુત્તર. ગ્રેવેયક દેવતાના નવ ભેદ છે. [૨૧૩]. ૧ અધસ્તમા
અધસ્ત (દેવલામો દેવલા), ૨ અધસ્તમાં મધ્યમ, ૩ અધસ્તમાં ઉપરિ, ૪ મધ્યમાં અધસ્ત, ૫ મધ્યમાં મધ્યમ, ૬ મધ્યમાં ઉપરિ;
૭ ઉપરિમા અધસ્ત, ૮ ઉપરિમાં મધ્યમ અને ૯ ઉપરિમાં ઉપરિ. ૧ પ્રમાણે ગ્રેવેયક દેવતા છે. ૧ વિનય, ૨ વિજયન્ત, ૩ જયન્ત,
૪ અપરાજિત અને ૫ સર્વોર્થસિદ્ધ ૧ અનુત્તર દેવતાના પાંચ ભેદ છે. આ પ્રમાણે વૈષ્ણિક દેવતાના અનેક ભેદ છે. [૨૧૪-૨૧૭].
૧ દેવતા લોકના એક દેશને વિષે વ્યાપ્ત છે; હવે હું તેના ચાર પ્રકારે કાલ વિષય કહું છું. [૨૧૮]. પ્રવાહ રૂપે જોઈએ તો દેવતા
આદિ અને અંત રહિત છે, પરંતુ હાલ તેઓ જે રૂપે છે તે રૂપે જોઈએ તો તે આદિ અને અંત સહિત છે. [૨૧૯].

साहियसा गरंएक उक्कोसेणठिई भवे । भोमेज्जाणजहन्नेण दसवाससहरितया ॥२२०॥ पलिओवममेगंतु उक्कोसेण
 ठिई भवे । वतराण जहन्नेण दस वास सहस्सिया ॥२२१॥ पलिओवमतु एगं वामल्लखेण साहियं । पलिओवमट्ट
 भागो जोइसेसु जहन्निया ॥२२२॥ दीचेव सागराइ उक्कोमेण वियाहिया । सोहम्मंमि जहन्नेण एगंच पलिओवमं
 ॥२२३॥ सागरा साहिया दुन्नि उक्कोमेण वियाहिया । ईसाणमि जहन्नेण साहिय पलिओवम ॥२२४॥ सागरा-
 णिय सत्तेव उक्कोसेण ठिई भवे । सणकुमारो जहन्नेण दुन्निज सागरोवमा ॥२२५॥ साहिया सागरा सत्त उक्को
 सेण ठिई भवे । माहिदग्गि जहन्नेण साहिया दुन्नि सागरा ॥ २२६ ॥ दसत्तेव सागराइ उक्कोसेण ठिई भवे ।
 वमलोए जहन्नेण सत्तज सागरोवमा ॥ २२७ ॥ चउइस सागराई उक्कोसेण ठिई भवे । लतगमि जहन्नेण दसज
 सागरोवमा ॥२२८॥

भूतनपति देवतानी उत्कट स्थिति एक सागरोपमयी अत्रिक अने जघन्य स्थिति दश हजार वर्षनी छे [२२०]. व्यन्तर
 देवतानी उत्कट स्थिति एक पत्योपमनी अने जघन्य स्थिति दश हजार वर्षनी छे. [२२१]. ज्योतिष्क देवतानी उत्कट स्थिति एक
 पत्योपम अने एक लाख वर्षनी ओ जघन्य स्थिति पत्योपमना आठमा भागनी छे. [२२२]. सौधर्य देवलोकना देवतानी उत्कट
 स्थिति वे सागरोपमनी अने जघन्य स्थिति एक पत्योपमनी छे. [२२३]. इशान देवलोकना देवतानी उत्कट स्थिति वे सागरोपमयी
 अधिक अने जघन्य स्थिति एक पत्योपमयी अधिक छे. [२२४]. सनत कुमार देवलोकना देवतानी उत्कट स्थिति सात सागरोपमनी
 अने जघन्य स्थिति वे सागरोपमनी छे [२२५] माहेन्द्र देवलोकना देवतानी उत्कट स्थिति सात सागरोपमयी अधिक अने जघन्य
 स्थिति वे सागरोपमयी अधिक छे. [२२६]. ब्रह्म देवलोकना देवतानी उत्कट स्थिति दश सागरोपमनी अने जघन्य स्थिति सात
 सागरोपमनी छे (२२७). लान्तक देवलोकना देवतानी उत्कट स्थिति चौद सागरोपमनी अने जघन्य स्थिति दश सागरोपमनी छे. [२२८].

સત્તરસ સાગરાઈ ઉક્ષોસેણ ઠિઈં મ્ભવે । મહાસુક્રે જહન્નેનં ચંડદસ સાગરોવમા ॥૨૨૧॥ અઢારસ સાગરાઈં ઉક્ષો-
સેણ ઠિઈં મ્ભવે । સહસ્તરે જહન્નેણ સત્તરસ સાગરોવમા ॥૨૩૦॥ સાગરા અડળવીસંતુ ઉક્ષોસેણ ઠિઈં મ્ભવે । આ-
ણમિ જહન્નેનં અઢારસ સાગરોવમા ॥૨૩૧॥ વીસંતુ સાગરાઈં ઉક્ષોસેણ ઠિઈં મ્ભવે । પાણયમિ જહન્નેણ સાગરા
અડળવીસઈ ॥ ૨૩૨ ॥ સાગરાએકૂવીસંતુ ઉક્ષોસેણ ઠિઈં મ્ભવે । આણમિ જહન્નેણ વીસઈ સાગરોવમા ॥ ૨૩૩ ॥
બાંવીસ સાગરાઈ ઉક્ષોસેણ ઠિઈં મ્ભવે । અચ્ચુયમિ જહન્નેણ સાગરા એકૂવીસઈ ॥૨૩૫॥ તેવીસ સાગરાઈં ઉક્ષોસેણ
ઠિઈં મ્ભવે । પઢમમિ જહન્નેણ બાંવીસં સાગરોવમા ॥ ૨૩૫ ॥ ચંડવીસ સાગરાઈ ઉક્ષોસેણ ઠિઈં મ્ભવે । વિહયમિ
જહન્નેણ તેવીસ સાગરોવમા ॥૨૩૬॥

મહાશુક્ર દેવ લોકના દેવતાનીં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સત્તર સાગરોપમનીં છે. [૨૨૧]. સહસ્ત્રાર
દેવ લોકના દેવતાનીં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ અઢાર સાગરોપમનીં અને જગન્ય સ્થિતિ સત્તર સાગરોપમનીં છે [૨૩૦] આણત દેવ લોકના
દેવતાનીં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૧૯ સાગરોપમનીં અને જગન્ય સ્થિતિ ૧૮ સાગરોપમનીં છે. [૨૩૧] પ્રાણત દેવ લોકના દેવતાનીં ઉત્કૃષ્ટ
સ્થિતિ ૨૦ સાગરોપમનીં અને જગન્ય સ્થિતિ ૧૯ સાગરોપમનીં છે. [૨૩૨] આણ દેવ લોકના દેવતાનીં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૨૧
સાગરોપમનીં અને જગન્ય સ્થિતિ ૨૦ સાગરોપમનીં છે. (૨૩૩) અચ્યુત દેવ લોકના દેવતાનીં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૨૨ સાગરોપમનીં અને
જગન્ય સ્થિતિ ૨૧ સાગરોપમનીં છે. (૨૩૪) પ્રથમ ગ્રંથેયકને વિષે દેવતાનીં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૨૩ સાગરોપમનીં અને જગન્ય સ્થિતિ
૨૨ સાગરોપમનીં છે. (૨૩૫) વીજા ગ્રંથેયકને વિષે દેવતાનીં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૨૪ સાગરોપમનીં અને જગન્ય સ્થિતિ ૨૩ સાગરોપમ-
નીં છે. (૨૩૬)

પળવીસ સાગરાઈ ઉક્ષોસેળ ઠિંઈ મેવે । તંદ્યમિ જહનેળં ચઢવીમ સાગરોપમા ॥૨૩૭॥ છઠ્ઠીસં માગરાઈં ઉક્ષોસેળ
 ઠિંઈ મેવે । ચઢયમિ જહનેળ સાગરા પળવીમઈ ॥ ૨૩૮ ॥ સાગરા સત્તવીસતુ ઉક્ષોસેળ ઠિંઈ મેવે । પચમમિ
 જહનેળ સાગરા છઠ્ઠીમઈ ॥૨૩૯॥ સાગરા અટ્ટવીસતુ ઉક્ષોસેળ ઠિંઈ મેવે । છટ્ઠમિ જહનેળ સાગરા સત્તવીસઈ
 ॥૨૪૦॥ સાગરા અંડળતીસતુ ઉક્ષોસેળ ઠિંઈ મેવે । સત્તમમિ જહનેળ સાગરા અર્ધવીમઈ ॥૨૪૧॥ તીસતુ સાગ-
 રાઈં ઉક્ષોસેળ ઠિંઈ મેવે । અટ્ટમમિ જહનેળ સાગરા અંડળતીમઈ ॥૨૪૨॥ સાગરા એકૂનીસતુ ઉક્ષોસેળ ઠિંઈ મેવે ।
 નવમમિ જહનેળ તીમઈ સાગરોપમા ॥ ૨૪૩ ॥ તેતીમ સાગરાઝ ઉક્ષોસેળ ઠિંઈ મેવે । ચઢસુમિ વિજયાઈંમુ
 જહનેળે કૂનીસઈ ॥૨૪૪॥

ત્રીજા પ્રવેયકને વિષે દેવતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૨૫ સાગરોપમની અને જપન્ય સ્થિતિ ૨૬ સારોપમની છે. [૨૩૭]. ચોથા
 પ્રવેયકને વિષે દેવતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૨૬ સાગરોપમની અને જપન્ય સ્થિતિ ૨૭ સાગરોપમની છે. [૨૩૮]. પાંચમા પ્રવેયકને વિષે
 દેવતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૨૭ સાગરોપમની અને જપન્ય સ્થિતિ ૨૬ સાગરોપમની છે. [૨૩૯]. છઠા પ્રવેયકને વિષે દેવતાની ઉત્કૃષ્ટ
 સ્થિતિ ૨૮ સાગરોપમની અને જપન્ય સ્થિતિ ૨૭ સાગરોપમની છે. [૨૪૦]. સાતમા પ્રવેયકને વિષે દેવતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૨૯
 સાગરોપમની અને જપન્ય સ્થિતિ ૨૮ સાગરોપમની છે. [૨૪૧]. આઠમા પ્રવેયકને વિષે દેવતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૩૦ સાગરોપમની
 અને જપન્ય સ્થિતિ ૨૯ સાગરોપમની છે. [૨૪૨]. નવમા પ્રવેયકને વિષે દેવતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૩૧ સાગરોપમની અને જપન્ય
 સ્થિતિ ૩૦ સાગરોપમની છે. [૨૪૩] અનુચ્છર દેવલોકના વિજયાદિ પહેલા ચાર (વિજય, વિજયન્ત, જયન્ત અને અપરાજિત)
 તાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૩૩ સાગરોપમની અને જપન્ય સ્થિતિ ૩૨ સાગરોપમની છે. [૨૪૪].

અજહન્ન મેનુક્કોસ તેત્તસં સાગરોવમા । મહાવિમાગ-સંવ્વહે ઠિઈં એસા વિયાહિયા ॥ ૨૪૫ ॥ જાચેવઝ આઝ ઠિઈં
 દેવર્ણત્તુ વિયાહિયા । સાતેસિં કાંય ઠિઈં, જહન્નુક્કોસિયાં ભવે ॥ ૨૪૬ ॥ અણત કાલ મુક્કોસં અતોમિહુત્તં જહન્નય ।
 ત્રિજહ્મિ સપ્પકાણ દેવાણ હોજ્જ અંતરં ॥ ૨૪૭ ॥ અણત કાલ મુક્કોસં વાસ પુહત્ત જહન્નયં । આણયાહણ કપ્પાણં
 મેવિજ્જાણતુ અંતર ॥ ૨૪૮ ॥ સલિજ્જ સાગરો છોસ વાસ પુહત્ત જહન્નય । અણત્તરાણય દેવાણ અતરંતુ વિયાહિયા
 ॥ ૨૪૯ ॥ ઇણંસિં વન્નઓ ચેવ ગંધઓ રસં ફાસઓ । સઠોણા દેસં ઓવાવિ ત્રિહાણાઈ સહસ્સસો ॥ ૨૫૦ ॥
 સંસારંથ્યાય મિહ્ધાય હ્મ્મ જીવા વિયાહિયા । રુવિણો, ચેવ અરુચીય અર્જીવા દુવિહાવિય ॥ ૨૫૧ ॥

મહાવિમાન સર્વર્થસિદ્ધને વિષે દેવતાની ઉત્કૃષ્ટ અને જગત્ત્ર્ય સ્થિતિ તર્ફાવત્ રહિત ૩૩ સાગરોપમંની છે. [૨૪૫]. દેવતાનો
 જીવ દેવતાની કાયાથી ન મુકાય તો તેની ઉત્કૃષ્ટ અને જગત્ત્ર્ય સ્થિતિ પ્રત્યેક દેવલોકના સંબંધમા ઉપર દર્શાવ્યા પ્રમાણે જાણવો.
 [૨૪૬]. દેવતાનો જીવ દેવતાની બાયાથી ચર્ચને ઉત્પન્ન થાય તેનો ઉત્કૃષ્ટ આત્મો અને કાલનો અને જગત્ત્ર્ય આત્મો અંત મુહુર્ત્તનો
 છે. [૨૪૭]. આણત ધૈવયકાદિ દેવલોકના દેવતા ચર્ચને વીજે-ઉત્પન્ન થાય અને પાછા સ્વસ્થાને આવી ઉપજે તેની વચ્ચેનો ઉત્કૃષ્ટ
 આત્મો અંત કાલનો અને જગત્ત્ર્ય આત્મો નવ વર્ષનો જાણવો * [૨૪૮]. અતુત્તર દેવલોકના દેવતા ચર્ચને વીજે ઉત્પન્ન થાય,
 અને પાછા સ્વસ્થાને આવી ઉપજે તેનો વચ્ચેનો ઉત્કૃષ્ટ આત્મો એક સાગરોપમ અને સંખ્યાતા કાલનો અને જગત્ત્ર્ય આત્મો નવ
 વર્ષનો જાણવો. * [૨૪૯]. દેવતાનાં વર્ષ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાનને લઈને હજારો ભેદ પડી શકે. [૨૫૦]. ઉપર પ્રમાણે
 સંસારી અને સિદ્ધ જીવોના ભેદ છે, તેમજ રૂપી, અરૂપી અર્જીવના ભેદ પણ વર્ણવ્યા છે. [૨૫૧].

* આ વે મોયાઓ પ્રોઃ નેકાવીણ પંડતી પૂક્કી છે

इह जीव मजीवेय सोच्चा संद्वहिर्जणय^१ । सव्व^२ नयाणं अणुमए रमेज्जा सज्जे मुणी ॥ २५२ ॥ तओ वहूणि वासाणि
सामन्न मणुपालिया । इमेण कम्म जोगेणं अप्पाणं सल्लिहे मुणी ॥ २५३ ॥ वारसेवउ वासाइं सलेहु क्कोसिया
भवे । सव्वङ्खर मझिमिया छम्मासाय जहन्निया ॥ २५४ ॥ पट्ठे वास चउक्कमि विगई निज्जहण करे । विइए वास
चउक्कमि विचिचंतु तवं चरे ॥ २५५ ॥ एगतर मायाम कट्टु सव्वङ्खरे दुवे । तओ सव्वङ्खरुत्तु नाइविगिइं तवं चरे
॥ २५६ ॥ तओ सव्वङ्खरुत्तु विगिइतु तवं चरे । परिमिय चेव आयाम तमि सव्वङ्खरे करे ॥ २५७ ॥ कोडीसहिय
मायाम कट्टु सव्वङ्खरे मुणी । मासइमासिणंतु आहारेणं तवचरे ॥ २५८ ॥ कदण्य माभि ओग किब्बिसियं मोहु
मासुरत्तच । एयाओ दुग्गईओ मरणमि विराहिया होति ॥ २५९ ॥

उपर प्रमाणे जीव अने अजीवना घेद गुरु पासेयी संपब्बोने ते उपर श्रथा राखीने मुनेए सयमने विपे निचखु. [२५२].
घणां वर्षसुधी संयम (चारित्र) पाळ्या घाद, मुनिए तपवडे नीचे प्रमाणे सलेखणा आदरवी, (कायोन कश करवी). [२५३]. सले-
खणांनी^१ उत्कृष्ट मुदत वार वर्षनी, मय्यम एक वर्षनी, अने दुकायां दुकी मुदत छ मासनी छे. [२५४]. पहला चार वर्षने विपे
धिगयनो त्याग करीने आविल, नीवी कोरे; बीजा चार वर्षने विपे जात जातना तप (छठ, आठमादि) आदरे. [२५५]. पछी वे वर्षे
सुधी एकांतर उपवास अने पारणे आविल करे अने छेल्ला छ मासयां काई कठिनतप न आदरे, (आम साडा दश वर्षे धाय). [२५६].
त्यारपछीना छ मासमां आकरा तप करे अने परिमि आविल करे. [२५७]. छेल्ला वर्षणां यासखण्य अने अर्थ मासखण्यना तप
करे अने आहारनो त्याग करीने अणसरूप तप करे. [२५८]. कन्दर्प भावना, अभियोग्य भावना, किस्विपी भावना, मोह भावना,
अने असुरत्त भावना ए पाच भयंकर भावना पैकी कोइ यावना मरण समये उपजे तो दुर्गतिना कारण रुप थइ पडे छे. [२५९].

^१ Last selfmortification which is to end with death.

મિટ્ઠા દંસણ રત્તા સન્નિયાણાહુ હિંસણાં । ઇય જે મરંતિ જીવા તેસિં પુણ દુહ્હા વોહી ॥ ૨૬૦ ॥ સમમંદસણ રત્તા અનિયાણા સુક્કલેસમોગાઢાં । ઇય જે મરંતિ જીવા સુલહાં તેસિં ભવે વોહી ॥ ૨૬૧ ॥ મિટ્ઠા દંસણ રત્તા સન્નિયાણા કિન્હલેસમોગાઢાં । ઇય જે મરંતિ જીવા તેસિંપુગ દુહ્હા વોહિ ॥ ૨૬૨ ॥ જિણવયણે અણુરત્તા જિણવયણ જે કરંતિ ભોવેણ । અમલ્યા અસં કિલિછા તે હોતિ પરિત્ત સંસારી ॥ ૨૬૩ ॥ વાલ મરણાણિ વહુસો અકામ મરણાણિ ચેવય । વહુણિ મરિહતિ તેવરાયા જિણવયણજેનયાણંતિ ॥ ૨૬૪ ॥ વહુ આગમં વિન્નાણા સમાહિ મુપ્પાયગાય ગુણમગાહી । ઇણં કારણેણં અરિહા આલોયણંસોઝં ॥ ૨૬૫ ॥ કદ્દપ્પ કોકુડ્યાઈં તહસીલ સહાવ હાસ વિગાહાહિ । વિમ્હાવિંતોય પર કંદપ્પં ભાવણં કુણ્ણ ॥ ૨૬૬ ॥

જે જીવ મિથ્યા દર્શન (અન્ય ધર્મ) માં અતુરુક્ત રહે છે, તે પાપ અને જીવં હિંસા કરે છે અને એવા જીવને ભવાન્તરે પણ જિન ધર્મની પ્રાપ્તિ થતી દુર્લભ છે. [૨૬૦]. જે જીવ સમ્યક દર્શન (જિન ધર્મ) માં અતુરુક્ત રહે છે તે પાપ રૂપી મલ રહિત અને શુદ્ધ લેશ્યાનાં ધાય છે અને એવા જીવને મોક્ષ સુલભ થઈ પડે છે. [૨૬૧]. જે જીવ મિથ્યા દર્શનમાં અતુરુક્ત રહે છે, તે પાપકર્મ કરે છે અને કૃષ્ણ લેશ્યાવાળા ધાય છે, અને એવા જીવને વોધિ (જિન ધર્મની પ્રાપ્તિ) દુર્લભ થઈ પડે છે. [૨૬૨]. જે જીવ જિન વચન (સિદ્ધાન્ત) માં અતુરુક્ત રહે છે અને તે પ્રમાણે ભાવથી વર્તે છે તે મલ રહિત અને (મોહ મત્સરાદિ) ક્લેશ રહિત ધાય છે અને કાલે કરીને સંસાર (જન્મ મરણ) થી મુક્ત ધાય છે. [૨૬૩]. જે જીવ જિન વચનને વિષે શ્રદ્ધા રાખતો નથી તે વારંવાર અક્તમ મરણને પામે છે, (જન્મ-મરણના ફેરા ફર્યાં કરે છે). [૨૬૪]. જેઓ આગમ (સિદ્ધાન્તના અર્થ) ને જાણનારા છે, જેનું જ્ઞાન વિશિષ્ટ છે, જેઓ અન્યને સમાધિ (શ્રદ્ધા) સ્પર્જાવી શકે છે, અને જેઓ અન્યને ગુણ ગ્રહણ કરાવી શકે છે (અર્થાત-અન્યના દુષ્ણ ટાળી શકે છે) એવા આચાર્યો અથવા મુક્તિનો માર્ગ (અલોચના) સામલ્લભને યોગ્ય છે. [૨૬૫]. જેઓ શાસ્ત્ર, વિક્રયા, કર્મકથા, કાચવેષ્ટા આદિ કરીને અન્યને વિસય પમાડે છે તે કન્દર્પ ભાવના ભાવે છે. [૨૬૬].

શ્રી ઉત્તરાધ્યયનજી સૂત્ર સમાપ્ત.

